

17. චත්තාලියනිපාතො

[521] 1. තෙසකුණජාතකවණ්ණනා

වෙස්සන්තරං තං පුච්ඡාමිති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො කොසලරඤ්ඤො ඔවාදවසෙන කට්ඨෙසි. තඤ්ඤි රාජානං ධම්මස්සවනත්ථාය ආගතං සත්ථා ආමන්තෙත්වා “මහාරාජ, රඤ්ඤො නාම ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙතබ්බං, යස්මිඤ්ඤි සමයෙ රාජානො අධම්මිකා හොන්ති, රාජයුත්තාපි තස්මිං සමයෙ අධම්මිකා හොන්ති”ති චතුක්කනිපාතෙ (අ. නි. 4.70) ආගතසුත්තනයෙන ඔවදිත්වා අගතිගමනෙ අගතිඅගමනෙ ච ආදීනවඤ්ච ආනිසංසඤ්ච කට්ඨෙත්වා “සුපිනකූපමා කාමා”තිආදිනා නයෙන කාමෙසු ආදීනවං විත්ථාරෙත්වා, “මහාරාජ, ඉමෙසඤ්ඤි සත්තානං –

‘මච්චුනා සඬගරො නත්ථි, ලඤ්ඡග්ගාහො න විජ්ජති;
යුද්ධං නත්ථි ජයො නත්ථි, සබ්බෙ මච්චුපරායණා’.

තෙසං පරලොකං ගච්ඡන්තානං යථෙත්වා අත්තනා කතං කල්‍යාණකම්මං අඤ්ඤා පතිට්ඨා නාම නත්ථි. එවං ඉත්තරපච්චුපට්ඨානං අවස්සං පහාතබ්බං, න යසං නිස්සාය පමාදං කාතුං වට්ටති, අජ්ජමත්තෙනෙව හුත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙතුං වට්ටති. පොරාණකරාජානො අනුජ්ජන්තෙපි බුද්ධෙ පණ්ඩිතානං ඔවාදෙ යත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා දෙවනගරං පුරයමානා ගම්මිසු”ති වත්වා තෙන යාවිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තො රජ්ජං කාරෙත්තො අපුත්තකො අහොසි, පත්ථෙත්තොපි පුත්තං වා ධීතරං වා න ලභී. සො එකදිවසං මහන්තෙන පරිවාරෙන උය්‍යානං ගන්ත්වා දිවසභාගං උය්‍යානෙ කිළිත්වා මඬගලසාලරුක්ඛමූලෙ සයනං අත්ථරාපෙත්වා ථොකං නිද්දායිත්වා පබුද්ධො සාලරුක්ඛං ඔලොකෙත්වා තත්ථ සකුණකුලාවකං පස්සි, සහ දස්සනෙනෙවස්ස සිනෙහො උජ්ජජ්ජී. සො එකං පුරිසං පක්කොසාපෙත්වා “ඉමං රුක්ඛං අභිරුහිත්වා එතස්මිං කුලාවකෙ කස්සචි අත්ථීතං වා නත්ථීතං වා ජානාහි”ති ආහ. සො “සාධු, දෙවා”ති වත්වා අභිරුහිත්වා තත්ථ තීණි අණ්ඩකානි දිස්වා රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා “තෙන හි එතෙසං උපරි නාසවානං මා විස්සජ්ජෙසි”ති වත්වා “වඩ්ඪකොටකෙ කප්පාසපිට්ඨං අත්ථරිත්වා තත්ථෙව තානි අණ්ඩකානි යථෙත්වා සණ්ඨකං ඔතරාහි”ති ඔතාරාපෙත්වා වඩ්ඪකොටකං හත්ථෙන ගහෙත්වා “කතරසකුණණ්ඩකානි නාමෙතාහි”ති අමච්චෙ පුච්ඡී. තෙ “මයං න ජානාම, නෙසාදා ජානිස්සන්ති”ති වදිංසු. රාජා නෙසාදෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡී. නෙසාදා, “මහාරාජ, තෙසු එකං උලුකඅණ්ඩං, එකං සාලිකාඅණ්ඩං, එකං සුවකඅණ්ඩං”න්ති කට්ඨංසු. කිං පන එකස්මිං කුලාවකෙ තිණ්ණං සකුණිකානං අණ්ඩානි හොන්තිති. ආම, දෙව, පරිපන්ථෙ අසති

සුනික්ඛිත්තානි න නස්සන්තිති. රාජා තුස්සිත්වා “ඉමෙ මම පුත්තා භවිස්සන්ති” ති තානි තිණි අණ්ඩානි තයො අමච්චො පට්ඨිජාපෙත්වා “ඉමෙ මය්හං පුත්තා භවිස්සන්ති, තුම්හෙ සාධුකං පට්ඨග්ගිත්වා අණ්ඩකොසතො නික්ඛන්තකාලෙ මමාරොවෙය්‍යාථා” ති ආහ. තෙ තානි සාධුකං රක්ඛිංසු.

තෙසු පඨමං උලුකඅණ්ඩං භිජ්ජි. අමච්චො එකං නෙසාදං පක්කොසාපෙත්වා “ත්වං ඉත්ථිභාවං වා පුරිසභාවං වා ජානාහී” ති වත්වා තෙන තං වීමංසිත්වා “පුරිසො” ති චුත්තෙ රාජානං උපසඩ්ධමිත්වා “පුත්තො තෙ, දෙව, ජාතො” ති ආහ. රාජා තුට්ඨො තස්ස බහුං ධනං දත්වා “පුත්තකං මෙ සාධුකං පට්ඨග්ග, ‘වෙස්සන්තරො’ ති වස්ස නාමං කරොහී” ති වත්වා උය්‍යොපෙසි. සො තථා අකාසි. තතො කතිපාහව්වයෙන සාලිකාඅණ්ඩං භිජ්ජි. සොපි අමච්චො තං නෙසාදෙන වීමංසාපෙත්වා “ඉත්ථි” ති සුත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා “ධිතා තෙ, දෙව, ජාතා” ති ආහ. රාජා තුට්ඨො තස්සපි බහුං ධනං දත්වා “ධිතරං මෙ සාධුකං පට්ඨග්ග, ‘කුණ්ඩලිනී’ ති වස්සා නාමං කරොහී” ති වත්වා උය්‍යොපෙසි. සොපි තථා අකාසි. පුන කතිපාහව්වයෙන සුවකඅණ්ඩං භිජ්ජි. සොපි අමච්චො නෙසාදෙන තං වීමංසිත්වා “පුරිසො” ති චුත්තෙ රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා “පුත්තො තෙ, දෙව, ජාතො” ති ආහ. රාජා තුට්ඨො තස්සපි බහුං ධනං දත්වා “පුත්තස්ස මෙ මහන්තෙන පරිවාරෙන මඩ්ගලං කත්වා ‘ජම්බුකො’ තිස්ස නාමං කරොහී” ති වත්වා උය්‍යොපෙසි. සොපි තථා අකාසි. තෙ තයොපි සකුණා තිණිණං අමච්චානං ගෙහෙසු රාජකුමාරපරිහාරෙනෙව වඩ්ඪන්ති. රාජා “මම පුත්තො, මම ධිතා” ති වොහරති. අථස්ස අමච්චා අඤ්ඤමඤ්ඤං අවහසන්ති “පස්සථ, හො, රඤ්ඤො කිරියං, තිරච්ඡානගතෙපි ‘පුත්තො මෙ, ධිතා මෙ’ ති වදන්තො විවරති” ති.

තං සුත්වා රාජා චිත්තෙසි – “ඉමෙ අමච්චා එතෙසං මම පුත්තානං පඤ්ඤාසම්පදං න ජානන්ති, පාකටං නෙසං කරිස්සාමී” ති. අථෙකං අමච්චං වෙස්සන්තරස්ස සන්තිකං පෙසෙසි – “තුම්හාකං පිතා පඤ්ඤං පුච්ඡිතුකාමො, කදා කිර ආගන්ත්වා පුච්ඡතු” ති. සො අමච්චො ගන්ත්වා වෙස්සන්තරං වන්දිත්වා තං සාසනං ආරොවෙසි. තං සුත්වා වෙස්සන්තරො අත්තනො පට්ඨග්ගකං අමච්චං පක්කොසිත්වා “මය්හං කිර පිතා මං පඤ්ඤං පුච්ඡිතුකාමො, තස්ස ඉධාගතස්ස සක්කාරං කාතුං වට්ටති, කදා ආගච්ඡතු” ති පුච්ඡි. අමච්චො “ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ තව පිතා ආගච්ඡතු” ති ආහ. තං සුත්වා වෙස්සන්තරො “පිතා මෙ ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ ආගච්ඡතු” ති වත්වා උය්‍යොපෙසි. සො ආගන්ත්වා රඤ්ඤො ආචික්ඛි. රාජා සත්තමෙ දිවසෙ නගරෙ හෙරිං වරාපෙත්වා පුත්තස්ස නිවෙසනං අගමාසි. වෙස්සන්තරො රඤ්ඤො මහන්තං සක්කාරං කාරෙසි, අත්තමසො දාසකම්මකාරානම්පි සක්කාරං කාරෙසි. රාජා වෙස්සන්තරසකුණස්ස ගෙහෙ භුඤ්ජිත්වා මහන්තං යසං අනුභවිත්වා සකං නිවෙසනං ආගන්ත්වා රාජඩ්ගණෙ මහන්තං මණ්ඩපං කාරාපෙත්වා නගරෙ හෙරිං වරාපෙත්වා අලඬිකතමණ්ඩපමජ්ඣෙ මහාජනපරිවාරො නිසිදිත්වා “වෙස්සන්තරං ආනෙතු” ති අමච්චස්ස සන්තිකං පෙසෙසි. අමච්චො වෙස්සන්තරං සුවණ්ණපියෙ නිසිදාපෙත්වා ආනෙසි. වෙස්සන්තරසකුණො පිතු අඩිකෙ නිසිදිත්වා පිතරා සහ කිලිත්වා ගන්ත්වා

තත්පොච සුවණ්ණපීඨෙ නිසිදි. අථ නං රාජා මහාජනමජ්ඣෙ රාජධම්මං පුච්ඡන්තො පයං ගාථාංග -

1.

“වෙස්සන්තරං තං පුච්ඡාමි, සකුණ භද්දමත්ථු තෙ;
රජ්ජං කාරෙතුකාමෙන, කිං සු කිච්චං කතං වර”න්ති.

තත්ථ සකුණාති තං ආලපති. කිං සුති කතරං කිච්චං කතං වරං උත්තමං හොති,
කපොභි මෙ, තාත, සකලං රාජධම්මන්ති එවං කිර තං සො පුච්ඡි.

තං සුත්වා වෙස්සන්තරො පඤ්භං අකපෙත්වාච රාජානං තාච පමාදෙන
වොදෙන්තො දුතියං ගාථාංග -

2.

“විරස්සං වත මං තාතො, කංසො ඛාරාණසිග්ගහො;
පමත්තො අප්පමත්තං මං, පිතා පුත්තං අවොදයි”ති.

තත්ථ තාතොති පිතා. කංසොති ඉදං තස්ස නාමං. ඛාරාණසිග්ගහොති චතුභි
සඬගභවත්ථුභි ඛාරාණසිං සඬගභෙත්වා වත්තන්තො. පමත්තොති එවරූපානං
පණ්ඩිතානං සන්නිකෙ වසන්තො පඤ්භස්ස අපුච්ඡනෙන පමත්තො. අප්පමත්තං
මන්ති සිලාදිගුණයොගෙන මං අප්පමත්තං. පිතාති පොසකපිතා. අවොදයිති
අමච්චෙහි “තිරච්ඡානගතෙ පුත්තෙ කත්වා වොහරති”ති අවහසියමානො පමාදං
ආපජ්ජිත්වා විරස්සං අප්ප වොදෙසි, පඤ්භං පුච්ඡිති වදති.

එවං සො ඉමාය ගාථාය වොදෙන්වා “මහාරාජ, රඤ්ඤා නාම තීසු ධම්මෙසු
යත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙතඛිඛ”න්ති වත්වා රාජධම්මං කපෙත්තො ඉමා
ගාථායො ආහ -

3.

“පයමෙනෙව විතථං, කොධං භාසං නිචාරයෙ;
තතො කිච්චානි කාරෙයා, තං වතං ආහු ඛත්තිය.

4.

“යං ත්වං තාත තපොකම්මං, පුබ්බෙ කතමසංසයං;
රත්තො දුට්ඨො ව යං කයිරා, න තං කයිරා තතො පුත.

5.

“ඛත්තියස්ස පමත්තස්ස, රට්ඨස්මිං රට්ඨවඩ්ඨන;
සබ්බෙ හොගා විතස්සන්ති, රඤ්ඤො තං වුච්චතෙ අසං.

6.

“සිරි තාත අලක්ඛි ව, ප්‍රවීණතා එතදබ්‍රවුං;
උට්ඨානවීරියෙ පොසෙ, රමාහං අනුසුයකෙ.

7.

“උසුයකෙ දුහදයෙ, පුරියෙ කම්මදුස්සකෙ;
කාලකණ්ණි මහාරාජ, රමති චක්කභඤ්ජනී.

8.

“සො ත්වං සබ්බෙ සුහදයො, සබ්බෙසං රක්ඛිතො භව;
අලක්ඛිං නුද මහාරාජ, ලක්ඛ්‍යා භව නිවෙසනං.

9.

“ස ලක්ඛිධිතිසම්පන්නො, පුරියො හි මහග්ගතො;
අමිත්තානං කාසිපති, මූලං අග්ගඤ්ච ඡින්දති.

10.

“සක්කොපි හි භූතපති, උට්ඨානෙ නප්පමජ්ජති;
ස කල්‍යාණෙ ධිතිං කත්වා, උට්ඨානෙ කුරුතෙ මනො.

11.

“ගන්ධබ්බා පිතරො දෙවා, සාජීවා භොන්ති තාදිනො;
උට්ඨාහතො අප්පමජ්ජතො, අනුතිට්ඨන්ති දෙවතා.

12.

“සො අප්පමත්තො අක්කුද්ධො, තාත කිච්චානි කාරය;
වායමස්සු ච කිච්චෙසු, නාලසො වින්දතෙ සුඛං.

13.

“තත්ථෙව තෙ චත්තපදා, එසාව අනුසාසනී;
අලං මිත්තෙ සුඛාපෙතුං, අමිත්තානං දුඛය වා’ති.

තත්ථ පයමෙනෙව විතථන්ති, තාත, රාජා නාම ආදිතොව මුසාවාදං නිවාරයෙ.
මුසාවාදිනො හි රඤ්ඤො රට්ඨං නිරොජං භොති, පථවියා ඔජා
කම්මකරණට්ඨානතො සත්තරතනමත්තං හෙට්ඨා භස්සති, තතො ආභාරෙ වා
තෙලමධුචාණිකාදීසු වා ඔසධෙසු ඔජා න භොති. නිරොජාභාරභොජනා මනුස්සා
බන්ධාබාධා භොන්ති, රට්ඨෙ ඵලජලපථෙසු ආයො නුප්පජ්ජති, තස්මිං
අනුප්පජ්ජන්තෙ රාජානො දුග්ගතා භොන්ති. තෙ සෙවකෙ සඬගණ්හිතුං න
සක්කොන්ති, අසඬගහිතා සෙවකා රාජානං ගරුචිත්තෙන න ඔලොකෙන්නි. එවං,
තාත, මුසාවාදො නාමෙස නිරොජො, න සො ජීවිතභෙතුපි කාතබ්බො, සච්චං පන
සාදුතරං රසානන්ති තදෙව පටිග්ගහෙතබ්බං. අපිව මුසාවාදො නාම ගුණපරිධංසකො

විපත්තිපරියොසානො, දුතියවිත්තවාරෙ අවිච්ඡරායණං කරොති. ඉමස්මිං පනත්ථෙප්පං “ධම්මො භවෙ භතො භන්ති” ති චෙතියජාතකං (ජා. 1.8.45 ආදයො) කථෙතබ්බං.

කොධන්ති, තාත, රාජා නාම පයමමෙව කුජ්ඣනලක්ඛණං කොධමිපි නිවාරෙය්‍ය. තාත, අඤ්ඤෙසඤ්ඤි කොධො ඛිජ්ජං මත්ථකං න පාපුණාති, රාජුනං පාපුණාති. රාජානො නාම වාචාවුධා කුජ්ඣන්වා ඔලොකිතමත්තෙනාපි පරං විනාසෙත්ති, තස්මා රඤ්ඤො අඤ්ඤෙහි මනුස්සෙහි අතිරෙකතරං නික්කොධෙන භවිතබ්බං, ඛන්තිමෙත්තානුද්දයාසම්පන්නෙන අත්තනො පියපුත්තං විය ලොකං වොලොකෙත්තෙන භවිතබ්බං. තාත, අතිකොධනො නාම රාජා උජ්ජන්නං යසං රක්ඛිතුං න සක්කොති. ඉමස්ස පනත්ථස්ස දීපනත්ථං ඛන්තිවාදිජාතකං- (ජා. 1.4.49 ආදයො) වුළුධම්මපාලජාතකානි (ජා. 1.5.44 ආදයො) කථෙතබ්බානි. වුළුධම්මපාලජාතකස්මිඤ්ඤි මහාපතාපනො නාම රාජා පුත්තං සාතෙත්වා පුත්තසොකෙන හදයෙන ඵලිතෙන මත්තාය දෙවියා සයම්පි දෙවිං අනුසොචන්තො හදයෙන ඵලිතෙනෙව මරී. අථ තෙ තයොපි එකආලාභනෙව ක්කාපෙසුං. තස්මා රඤ්ඤො පයමමෙව මුසාවාදං වජ්ජෙත්වා දුතියං කොධො වජ්ජෙතබ්බො.

භාසන්ති භස්සං, අයමෙව වා පායො. තෙසු තෙසු කිච්චෙසු උජ්ජිලාවිතවිත්තතාය කෙළිසීලනං පරිභාසං නිවාරෙය්‍ය. තාත, රඤ්ඤො නාම කෙළිසීලෙන න භවිතබ්බං, අපරපත්තියෙන හුත්වා සබ්බානි කිච්චානි අත්තපච්චක්ඛෙනෙව කාතබ්බානි. උජ්ජිලාවිතවිත්තො හි රාජා අතුලෙන්වා කම්මානි කරොත්තො ලද්ධං යසං විනාසෙති. ඉමස්මිං පනත්ථෙප්පං සරහඬිගජාතකෙ (ජා. 2.17.50 ආදයො) පුරොහිතස්ස වචනං ගහෙන්වා දණ්ඩකිරඤ්ඤො කිසවච්ඡෙ අපරජ්ඣන්වා සහ රට්ඨෙත උච්ඡිජ්ජන්වා කුක්කුළුනිරයෙ නිබ්බත්තභාවො ව මාතඬිගජාතකෙ (ජා. 1.15.1 ආදයො) මජ්ඣරඤ්ඤො බ්‍රාහ්මණානං කථං ගහෙන්වා මාතඬිගතාපසෙ අපරජ්ඣන්වා සහ රට්ඨෙත උච්ඡිජ්ජන්වා නිරයෙ නිබ්බත්තභාවො ව සථපණ්ඩිතජාතකෙ (ජා. 1.10.165 ආදයො) දසභාතිකරාජදාරකානං මොහමුල්භානං වචනං ගහෙන්වා කණ්හදීපායනෙ අපරජ්ඣන්වා වාසුදෙවකුලස්ස නාසිතභාවො ව කථෙතබ්බො.

තතො කිච්චානි කාරෙය්‍යානි ඵලං, තාත, පයමං මුසාවාදං දුතියං කොධං තතියං අධම්මභාසං වජ්ජෙත්වා තතො පච්ඡා රාජා රට්ඨවාසීනං කත්තබ්බකිච්චානි කාරෙය්‍ය. තං වතං ආහු ඛන්තියාති, ඛන්තියමභාරාජ, යං මයා වුත්තං, එතං රඤ්ඤො වතසමාදානන්ති පොරාණකපණ්ඩිතා කථයිංසු.

න තං කසිරාති යං තයා රාගාදිවසෙන පච්ඡා තාපකරං කම්මං කතං භොති, තතො පුබ්බෙ කතතො පුත තාදිසං කම්මං න කසිරා, මා කරෙය්‍යාසි, තාතාති. වුව්චතෙති තං රඤ්ඤො අසන්ති වුව්චති, ඵලං පොරාණකපණ්ඩිතා කථයිංසු. සිරිති ඉදං චෙස්සන්තරසකුණො පුබ්බෙ බාරාණසියං පවත්තිතකාරණං ආහරිත්වා දස්සෙත්තො ආහ. තත්ථ අබ්බුන්ති සුවිපරිවාරසෙට්ඨිතා පුච්ඡිතා කථයිංසු. උට්ඨානවීරියෙති යො පොසො උට්ඨානෙ වීරියෙ ව පතිට්ඨිතො, න ව පරෙසං

සම්පත්තිං දිස්වා උසුයති, තස්මිං අහං අභිරමාමීති ආහ. එවං තාව තාත සිරි කථෙසි. උසුයකෙති අලක්ඛී පන, තාත, පුච්ඡිතා අහං පරසම්පත්තිඋසුයකෙ දුහදයෙ දුට්ඨත්තෙ කල්‍යාණකම්මදුසකෙ යො කල්‍යාණකම්මං දුස්සන්තො අප්පියායන්තො අට්ටියන්තො න කරොති, තස්මිං අභිරමාමීති ආහ. එවං සා කාලකණ්ණි, මහාරාජ, රමති පතිරුපදෙසවාසාදිනො කුසලවක්කස්ස භඤ්ජති.

සුහදයොති සුන්දරවිත්තො භිතවිත්තකො. නුදාති නීහර. නිවෙසනන්ති ලක්ඛියා පන නිවෙසනං භව පතිට්ඨා භොහි. ස ලක්ඛීධිතිසම්පන්නොති, මහාරාජ, කාසිපති සො පුරිසො පඤ්ඤාය වෙව වීරියෙන ව සම්පන්නො. මහග්ගතොති මහජ්ඣාසයො වොරානං පච්චයභූතෙ ගණ්හන්තො අමිත්තානං මූලං වොරෙ ගණ්හන්තො අමිත්තානං අග්ගං ඡින්නීති වදති. සක්කොති ඉන්ද්‍රො. භූතපතීති රාජානං ආලපති. උට්ඨානෙති උට්ඨානවීරියෙ. නප්පමජ්ජතීති න පමජ්ජති, සබ්බකිච්චාති කරොති. ස කල්‍යාණෙති සො දෙවරාජා උට්ඨානවීරියෙ මනං කරොන්තො පාපකම්මං අකත්වා කල්‍යාණෙ පුඤ්ඤකම්මස්මිඤ්ඤෙව ධිතිං කත්වා අප්පමත්තො උට්ඨානෙ මනං කරොති, තස්ස පන කල්‍යාණකම්මෙ වීරියකරණභාවදස්සනත්ථං සරභඨිගජාතකෙ ද්වීසු දෙවලොකෙසු දෙවතාහි සද්ධිං කපිට්ඨාරාමං ආගන්ත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡිත්වා ධම්මස්ස සුතභාවො, මහාකණ්හජාතකෙ (ජා. 1.12.61 ආදයො) අත්තනො ආනුභාවෙන ජනං තාසෙත්වා ඔසක්කන්තස්ස සාසනස්ස පවත්තිතභාවො වාති එවමාදීති වත්ථුනි කථෙතබ්බාති.

ගන්ධබ්බාති වාතුමහාරාජිකානං හෙට්ඨා චතුයොනිකා දෙවා, චතුයොනිකත්තායෙව කිර තෙ ගන්ධබ්බා නාම ජාතා. පිතරොති බ්‍රහ්මානො. දෙවාති උපපත්තිදෙවවසෙන ඡ කාමාවචරදෙවා. තාදිනොති තථාච්ඨස්ස කුසලාභිරතස්ස රඤ්ඤො. සාජීවා භොන්තීති සමානජීවිකා උපජීවිතබ්බා. තාදිසා හි රාජානො දානාදීති පුඤ්ඤාති කරොන්තා දෙවතානං පත්තිං දෙන්ති, තා තං පත්තිං අනුමොදිත්වා සම්පට්ච්ඡිත්වා දිබ්බයසෙන වඩ්ඪන්ති. අනුතිට්ඨන්තීති තාදිසස්ස රඤ්ඤො වීරියං කරොන්තස්ස අප්පමාදං ආපජ්ජන්තස්ස දෙවතා අනුතිට්ඨන්ති අනුගච්ඡන්ති, ධම්මිකං රක්ඛං සංවිදහන්තීති අත්ථො.

සොති සො ත්වං. වායමස්සුති තාති රට්ඨකිච්චාති කරොන්තො තුලනවසෙන තීරණවසෙන පච්චක්ඛකම්මවසෙන තෙසු තෙසු කිච්චෙසු වීරියං කරස්සු. තත්ථෙව තෙ වත්තපදාති, තාත, යං මං ත්වං කිංසු කිච්චං කතං වරන්ති පුච්ඡි, තත්ථ තව පඤ්ඤෙයෙව එතෙ මයා ‘‘පයමෙනෙව විතථ’’න්තිආදයො වුත්තා, එතෙ වත්තපදා වත්තකොට්ඨාසා, එවං තත්ථ වත්තස්සු. එසාති යා තෙ මයා කථිතා, එසාව තව අනුසාසනී. අලන්ති එවං වත්තමානො හි රාජා අත්තනො මිත්තෙ සුඛාපෙතුං, අමිත්තානඤ්ඤෙව දුක්ඛාය අලං පරියන්තො සමත්ථොති.

එවං වෙස්සන්තරසකුණෙන එකාය ගාථාය රඤ්ඤො පමාදං වොදෙන්වා එකාදසහි ගාථාහි ධම්මෙ කථිතෙ ‘‘බුද්ධලීළාය පඤ්ඤො කථිතො’’ති මහාජනො අච්ඡරියබ්භූතවිත්තජාතො සාධුකාරසතාති පවත්තෙසි. රාජා සොමනස්සජ්ජන්තො

අමව්වෙ ආමන්තෙත්වා පුච්ඡි – “හොන්තො! අමව්වා මම පුත්තෙන
වෙස්සන්තරෙන එවං කටේන්තෙන කෙන කත්තබ්බං කිව්වං කත”න්ති.
මහාසෙනගුත්තෙන, දෙව්නි. “තෙන භික්ඛු මහාසෙනගුත්තට්ඨානං දම්මි”ති
වෙස්සන්තරං යානන්තරෙ යපෙසි. සො තතො පට්ඨාය මහාසෙනගුත්තට්ඨානෙ
ධීතො පිතු කම්මං අකාසිති.

වෙස්සන්තරපඤ්ඤා නිට්ඨිතො.

පුත රාජා කතිපාහව්වයෙන පුරිමනයෙනෙව කුණ්ඩලිනියා සන්තිකං දූතං
පෙසෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ තත්ථ ගන්ත්වා පච්චාගන්ත්වා තත්ථෙව
මණ්ඩපමජ්ඣෙ නිසිදිත්වා කුණ්ඩලිනිං ආහරාපෙත්වා සුවණ්ණපීඨෙ නිසින්තං
රාජධම්මං පුච්ඡන්තො ගාථමාහ –

14.

“සක්ඛිසි ත්වං කුණ්ඩලිනි, මඤ්ඤසි ඛත්තඛන්ධුනි;
රජ්ජං කාරෙතුකාමෙන, කිං සු කිව්වං කතං වර”න්ති.

තත්ථ සක්ඛිසිති මයා පුට්ඨපඤ්ඤං කටේතුං සක්ඛිස්සසිති පුච්ඡති. කුණ්ඩලිනිති
තස්සා සලිඬගතො ආගතනාමෙනාලපති. තස්සා කිර ද්විසු කණ්ණපිට්ඨෙසු
කුණ්ඩලසණ්ඨානා ද්වෙ ලෙඛා අහෙසුං, තෙනස්සා “කුණ්ඩලිනි”ති නාමං කාරෙසි.
මඤ්ඤසිති ජානිස්සසි මයා පුට්ඨපඤ්ඤස්ස අත්ථන්ති. ඛත්තඛන්ධුනිති ඛත්තස්ස
මහාසෙනගුත්තස්ස භගිනිභාවෙන නං එවං ආලපති. කස්මා පනෙස
වෙස්සන්තරසකුණං එවං අපුච්ඡිත්වා ඉමමෙව පුච්ඡතිති? ඉත්ථිභාවෙන. ඉත්ථියො හි
පරිත්තපඤ්ඤා, තස්මා “සචෙ සක්කොති, පුච්ඡස්සාමි, නො චෙ, න පුච්ඡස්සාමි”ති
විමංසනවසෙන එවං පුච්ඡිත්වා තඤ්ඤෙව පඤ්ඤං පුච්ඡි.

සා එවං රඤ්ඤා රාජධම්මෙ පුච්ඡිතෙ, “තාත, ත්වං මං ‘ඉත්ථිකා නාම කිං
කටෙස්සති’ති විමංසසි මඤ්ඤෙ, සකලං තෙ රාජධම්මං ද්විසුයෙව පදෙසු
පක්ඛිපිත්වා කටෙස්සාමි”ති වත්වා ආහ –

15.

“ද්වෙව තාත පදකානි, යත්ථ සබ්බං පතිට්ඨිතං;
අලද්ධස්ස ච යො ලාභො, ලද්ධස්ස වානුරක්ඛණා.

16.

“අමව්වෙ තාත ජානාහි, ධීරෙ අත්ථස්ස කොච්ඤෙ;
අනක්ඛාකිතවෙ තාත, අසොණ්ඨෙ අවිනාසකෙ.

17.

“යො ච තං තාත රක්ඛෙය්‍ය, ධනං යඤ්ඤෙව තෙ සියා;
සුතොව රථං සඬගණ්ඨෙ, සො තෙ කිව්වානි කාරයෙ.

18.

“සුසඬුගහිතන්තජනො, සයං විත්තං අවෙක්ඛිය;
නිධිඤ්ච ඉණදානඤ්ච, න කරෙ පරපත්තියා.

19.

“සයං ආයං වයං ජඤ්ඤා, සයං ජඤ්ඤා කතාකතං;
නිග්ගණ්හෙ නිග්ගහාරහං, පග්ගණ්හෙ පග්ගහාරහං.

20.

“සයං ජානපදං අත්ථං, අනුසාස රට්ඨෙහ;
මා තෙ අධම්මිකා යුත්තා, ධනං රට්ඨඤ්ච නාසය්‍යං.

21.

“මා ව වෙගෙන කිච්චානි, කරොසි කාරයෙසි වා;
වෙගසා හි කතං කම්මං, මන්දො පච්ඡානුතප්පති.

22.

“මා තෙ අධිසරෙ මුඤ්ච, සුඛාළ්භමධිකොපිතං;
කොධසා හි බහු ජීතා, කුලා අකුලතං ගතා.

23.

““මා තාත ඉස්සරොමහි”ති, අනත්ථාය පතාරසි;
ඉත්ථීතං පුරිසානඤ්ච, මා තෙ ආසි දුබ්බයො.

24.

“අපෙතලොමහංසස්ස, රඤ්ඤො කාමානුසාරිනො;
සබ්බෙ භොගා විනස්සන්ති, රඤ්ඤො තං වුච්චතෙ අසං.

25.

“තත්ථෙව තෙ වත්තපදා, එසාව අනුසාසනී;
දක්ඛස්සදානි පුඤ්ඤකරො, අසොණ්ඩො අවිනාසකො;
සීලවාස්සු මහාරාජ, දුස්සීලො විනිපාතිකො”ති.

තත්ථ පදකානීති කාරණපදානි. යත්ථාති යෙසු ද්වීසු පදෙසු සබ්බං අත්ථජාතං හිතසුඛං පතිට්ඨිතං. අලද්ධස්සාති යො ව පුබ්බෙ අලද්ධස්ස ලාභස්ස ලාභො, යා ව ලද්ධස්ස අනුරක්ඛණා. තාත, අනුප්පන්නස්ස හි ලාභස්ස උප්පාදනං නාම න භාරො, උප්පන්නස්ස පන අනුරක්ඛණමෙව භාරො. එකච්චො හි යසං උප්පාදෙත්වාපි යසෙ පමත්තො පමාදං උප්පාදෙත්වා පාණාතිපාතාදීනි කරොති, මහාවොරො හුත්වා රට්ඨං විලුම්පමානො වරති. අථ නං රාජානො ගාභාපෙත්වා මහාවිනාසං පාපෙන්නි. අථ වා උප්පන්නරූපාදීසු කාමගුණෙසු පමත්තො අයොනියො ධනං නාසෙන්නො සබ්බසාපතෙයො බීණෙ කපණො හුත්වා චීරකවසනො කපාලමාදාය වරති.

පබ්ලික්තො වා පන ගන්ථධුරාදිවසෙන ලාභසක්කාරං නිබ්බන්තෙත්වා පමත්තො භීනායාවත්තති. අපරො පයමක්ඛානාදීනි නිබ්බන්තෙත්වාපි මුට්ඨස්සතිතාය තථාරූපෙ ආරම්මණෙ ඛජ්ඣිත්වා ක්ඛානා පරිභායති. එවං උප්පන්නස්ස යසස්ස වා ක්ඛානාදිලාභස්ස වා රක්ඛණමෙව දුක්කරං. තදන්ථදීපනත්ථං පන දෙවදත්තස්ස චත්ථු ව, මුදුලක්ඛණ- (ජා. 1.1.66) ලොමසකස්සප- (ජා. 1.9.60 ආදයො) හරිතචජාතක- (ජා. 1.9.40 ආදයො) සඬකප්පජාතකාදීනි (ජා. 1.3.1 ආදයො) ච කථෙතබ්බාති. එකො පන ලාභසක්කාරං උප්පාදෙත්වා අප්පමාදෙ යත්වා කල්‍යාණකම්මං කරොති, තස්ස සො යසො සුක්කපක්ඛෙ චන්දො විය චඩ්ඪති, තස්මා ත්වං, මහාරාජ, අප්පමත්තො පයොගසම්පත්තියා යත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්තො තව උප්පන්නං යසං අනුරක්ඛාතීති.

ජානාතීති භණ්ඩාගාරිකකම්මාදීනං කරණත්ථං උපධාරෙහි. අනක්ඛාතිතචෙති අනක්ඛෙ අකිතචෙ අජුතකරෙ චෙව අකෙරාටිකෙ ව. අසොණ්ඨෙති සුවසුරාගන්ධමාලාසොණ්ඩභාවරහිතෙ. අවිනාසකෙති තව සන්තකානං ධනධඤ්ඤාදීනං අවිනාසකෙ. යොති යො අමච්චො. යඤ්චෙවාති යඤ්ච තෙ සරෙ ධනං සියා, තං රක්ඛෙය්‍ය. සුතොවාති රථසාරථී විය. යථා සාරථී විසමමග්ගනිවාරණත්ථං අස්සෙ සඬගණ්හන්තො රථං සඬගණ්හෙය්‍ය, එවං යො සහ භොගෙහි තං රක්ඛිතුං සක්කොති, සො තෙ අමච්චො නාම තාදිසං සඬගහෙත්වා භණ්ඩාගාරිකාදිකිච්චාති කාරයෙ.

සුසඬගහිතන්තප්පනොති, තාත, යස්ස හි රඤ්ඤො අත්තනො අන්තොප්පනො අත්තනො චලඤ්ජනකපරිප්පනො ච දානාදීහි අසඬගහිතො භොති, තස්ස අන්තොනිවෙසනෙ සුවණ්ණහිරඤ්ඤාදීනි තෙසං අසඬගහිතමනුස්සානං වසෙන නස්සන්ති, අන්තොප්පනා ඛහි ගච්ඡන්ති, තස්මා ත්වං සුට්ඨසඬගහිතඅන්තොප්පනො හුත්වා “එත්තකං නාම මෙ විත්ත”න්ති සයං අත්තනො ධනං අචෙක්ඛිත්වා “අසුකට්ඨානෙ නාම නිධිං නිධෙම, අසුකස්ස ඉණං දෙමා”ති ඉදං උභයමිපි න කරෙ පරපත්තියා, පරපත්තියාපි ත්වං මා කරි, සබ්බං අත්තපච්චක්ඛමෙව කරෙය්‍යාසිති වදති.

ආයං වයන්ති තනො උප්පජ්ජනකං ආයඤ්ච තෙසං තෙසං දාතබ්බං වයඤ්ච සයමෙව ජානෙය්‍යාසිති. කතාකතන්ති සඬගාමෙ වා නවකම්මෙ වා අඤ්ඤෙසු වා කිච්චෙසු “ඉමිනා ඉදං නාම මය්හං කතං, ඉමිනා න කත”න්ති එතමිපි සයමෙව ජානෙය්‍යාසි, මා පරපත්තියො භොති. නිග්ගණ්හෙති, තාත, රාජා නාම සන්ධිච්ඡේදාදිකාරකං නිග්ගහාරහං ආනෙත්වා දස්සිතං උපපරික්ඛිත්වා සොධෙත්වා පොරාණකරාජුහි යපිතදණ්ඩං ඔලොකෙත්වා දොසානුරූපං නිග්ගණ්හෙය්‍ය. පග්ගණ්හෙති යො පන පග්ගහාරහො භොති, අභින්නස්ස වා පරබලස්ස හෙදෙනා, හින්තස්ස වා සකබලස්ස ආරාධකො, අලද්ධස්ස වා රජ්ජස්ස ආහරකො, ලද්ධස්ස වා ථාවරකාරකො, යෙන වා පන ජීවිතං දින්නං භොති, එවරූපං පග්ගහාරහං පග්ගහෙත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං කරෙය්‍ය. එවං හිස්ස කිච්චෙසු අඤ්ඤෙපි උරං දත්වා කත්තබ්බං කරිස්සන්ති.

ජානපදන්ති ජනපදවාසීනං අත්ථං සයං අත්තපච්චක්ඛෙනෙව අනුසාස. අධම්මිකා සුත්තාති අධම්මිකා තත්ථ තත්ථ නියුත්තා ආයුත්තකා ලඤ්ජං ගහෙත්වා විනිච්ඡයං භින්දන්තා තව ධනඤ්ච රට්ඨඤ්ච මා නාසය්‍යං. ඉමිනා කාරණෙන අප්පමත්තො හුත්වා සයමෙව අනුසාස. වෙගෙනාති සහසා අතුලෙන්වා අතීරෙන්වා. වෙගසාති අතුලෙන්වා අතීරෙන්වා ඡන්දාදිවසෙන සහසා කතං කම්මඤ්ඤි න සාධු න සුන්දරං. කිංකාරණා? තාදිසඤ්ඤි කත්වා මන්දො පච්ඡා විජ්ජපට්ඨාරවසෙන ඉධ ලොකෙ අපායදුක්ඛං අනුභවන්තො පරලොකෙ ච අනුතප්පති. අයං පනෙත්ථ අත්ථො “ඉසීනමන්තරං කත්වා, හරුරාජාති මෙ සුත” න්ති හරුජාතකෙන (ජා. 1.2.125-126) දීපෙනබ්බො.

මා තෙ අධිසරෙ මුඤ්ච, සුඛාල්භමධිකොපිතන්ති, තාත, තව හදයං කුසලං අධිසරිත්වා අතික්කම්ත්වා පවත්තෙ පරෙසං අකුසලකම්මෙ සුට්ඨු බාල්භං අධිකොපිතං කුජ්ඣාපිතං හුත්වා මා මුඤ්ච, මා පතිට්ඨායතුති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති – තාත, යදා තෙ විනිච්ඡයෙ ධීතස්ස ඉමිනා පුරිසො වා හතො සන්ධි වා ඡින්තොති වොරං දස්සෙන්ති, තදා තෙ පරෙසං වචනෙහි සුට්ඨු කොපිතම්පි හදයං කොධවසෙන මා මුඤ්ච, අපරිග්ගහෙත්වා මා දණ්ඩං පණෙහි. කිංකාරණා? අවොරම්පි හි “වොරො” ති ගහෙත්වා ආනෙන්ති, තස්මා අකුජ්ඣිත්වා උභින්තං අත්තපච්චත්ථිකානං කථං සුත්වා සුට්ඨු සොධෙත්වා අත්තපච්චක්ඛෙන තස්ස වොරභාවං ඤත්වා පවෙණියා යපිතදණ්ඩවසෙන කත්තබ්බං කරොහි. රඤ්ඤා හි උප්පන්නෙපි කොධෙ හදයං සිතලං අකත්වා කම්මං න කාතබ්බං. යදා පනස්ස හදයං නිබ්බුතං හොති මුදුකං, තදා විනිච්ඡයකම්මං කාතබ්බං. ඵරුසෙ හි විත්තෙ පක්කුටීතෙ උදකෙ මුඛනිමිත්තං විය කාරණං න පඤ්ඤායති. කොධසා හීති, තාත, කොධෙන හි බහුනි ජීතාති රාජකුලාති අකුලභාවං ගතාති මහාවිනාසමෙව පත්තාතීති. ඉමස්ස පනත්ථස්ස දීපනත්ථං ඛන්තිවාදිජාතක- (ජා. 1.4.49 ආදයො) නාලිකෙරරාජවත්ථුසහස්සබාහුඅජ්ජුනවත්ථුආදීනි කථෙතබ්බාති.

මා, තාත, ඉස්සරොම්හීති, අනත්ථාය පතාරයිති, තාත, “අභං පට්ඨස්සරො” ති මා මහාජනං කායදුච්චරිතාදිඅනත්ථාය පතාරයි මා ඔතාරයි, යථා තං අනත්ථං සමාදාය වත්තති, මා එවමකාසීති අත්ථො. මා තෙ ආසීති, තාත, තව විජ්ජෙ මනුස්සජාතිකානං වා තිරච්ඡානජාතිකානං වා ඉත්ථිපුරිසානං දුබ්බද්‍රයො දුක්ඛුප්පත්ති මා ආසි. යථා හි අධම්මිකරාජුනං විජ්ජෙ මනුස්සා කායදුච්චරිතාදීනි කත්වා නිරයෙ උප්පජ්ජන්ති, තව රට්ඨවාසීනං තං දුක්ඛං යථා න හොති, තථා කරොහීති අත්ථො.

අපෙතලොමහංසස්සාති අත්තානුවාදාදිභයෙහි නිබ්භයස්ස. ඉමිනා ඉමං දස්සෙති – තාත, යො රාජා කිස්මිඤ්චි ආසඩ්ඣං අකත්වා අත්තතො කාමමෙව අනුස්සරති, ඡන්දවසෙන යං යං ඉච්ඡති, තං තං කරොති, විස්සට්ඨයට්ඨි විය අත්ථො නිරඬකුසො විය ච වණ්ඩහත්ථි හොති, තස්ස සබ්බෙ හොගා විනස්සන්ති, තස්ස තං හොගබ්බසනං අසං දුක්ඛන්ති වුච්චති.

තත්ප්‍රව තෙ වත්තපදාති පුරිමනයෙනෙව යොජෙතබ්බං. දක්ඛස්සදානීති, තාත,
ත්වං ඉමං අනුසාසනිං සුත්වා ඉදානි දක්ඛො අනලසො පුඤ්ඤානං කරණෙන
පුඤ්ඤකරො සුරාදිපරිහරණෙන. අසොණ්ඩො දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකස්ස අත්ථස්ස
අවිනාසනෙන අවිනාසකො භවෙය්‍යාසීති. සීලවාස්සුති සීලවා ආචාරසම්පන්නො
භව, දසසු රාජධම්මෙසු පතිට්ඨාය රජ්ජං කාරෙහි. දුස්සීලො විනිපාතිකොති දුස්සීලො
හි, මහාරාජ, අත්තානං නිරයෙ විනිපාතෙන්නො විනිපාතිකො නාම හොතීති.

එවං කුණ්ඩලිනීපි එකාදසහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. රාජා තුට්ඨො අමච්චෙ
ආමන්තෙත්වා පුච්ඡි – “හොන්නො! අමච්චා මම ධිතාය කුණ්ඩලිනියා එවං
කථයමානාය කෙන කත්තබ්බං කිච්චං කත”න්ති. භණ්ඩාගාරිකෙන, දෙවාති.
“තෙන හිස්සා භණ්ඩාගාරිකට්ඨානං දම්මි”ති කුණ්ඩලිනිං යානන්තරෙ යපෙසි. සා
තතො පට්ඨාය භණ්ඩාගාරිකට්ඨානෙ යත්වා පිතු කම්මං අකාසීති.

කුණ්ඩලිනිපඤ්ඤා නිට්ඨිතො.

පුත රාජා කතිපාභච්චයෙන පුරිමනයෙනෙව ජම්බුකපණ්ඩිතස්ස සන්තිකං දූතං
පෙසෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ තත්ථ ගන්ත්වා සම්පත්තිං අනුභවිත්වා පච්චාගතො
තත්ප්‍රව මණ්ඩපමජ්ඣෙ නිසීදි. අමච්චො ජම්බුකපණ්ඩිතං කඤ්චනහද්දපීඨෙ
නිසීදාපෙත්වා පීඨං සිසෙනාදාය ආගච්ඡි. පණ්ඩිතො පිතු අඬකෙ නිසීදිත්වා කිලිත්වා
ගන්ත්වා කඤ්චනපීඨෙයෙව නිසීදි. අථ නං රාජා පඤ්ඤං පුච්ඡන්තො ගාථමාහ –

26.

“අපුච්ඡිමහ කොසියගොත්තං, කුණ්ඩලිනිං තප්පෙව ව;
ත්වං දානි වදෙහි ජම්බුක, බලානං බලමුත්තම”න්ති.

තස්සත්ථො – තාත, ජම්බුක, අහං තව භාතරං කොසියගොත්තං වෙස්සන්තරං
භගිනිඤ්ච තෙ කුණ්ඩලිනිං රාජධම්මං අපුච්ඡිං, තෙ අත්තනො බලෙන කප්පෙසුං,
යථා පන තෙ පුච්ඡිං, තප්පෙව ඉදානි, පුත්ත ජම්බුක, තං පුච්ඡාමි, ත්වං මෙ
රාජධම්මඤ්ච බලානං උත්තමං බලඤ්ච කප්පෙහිති.

එවං රාජා මහාසත්තං පඤ්ඤං පුච්ඡන්තො අඤ්ඤෙසං පුච්ඡිතනියාමෙන
අපුච්ඡිත්වා විසෙසෙත්වා පුච්ඡි. අථස්ස පණ්ඩිතො “තෙන හි, මහාරාජ,
ඔහිතසොතො සුණාහි, සබ්බං තෙ කප්පස්සාමි”ති පසාරිතහත්ථෙ සහස්සත්ථවිකං
යපෙන්නො විය ධම්මදෙසනං ආරභි –

27.

“බලං පඤ්චවිධං ලොකෙ, පුරිසස්මිං මහග්ගතෙ;
තත්ථ බාහුබලං නාම, වරිමං වුච්චතෙ බලං.

28.

“හොගබලඤ්ච දීඝාවු, දුතියං වුච්චතෙ බලං;

අමච්චබලඤ්ච දීඝාවු, තතියං වුච්චතෙ බලං.

29.

“අභිජච්චබලඤ්චෙව, තං චතුත්ථං අසංසයං;
යානි චෙතානි සබ්බානි, අධිගණ්භානි පණ්ඩිතො.

30.

“තං බලානං බලං සෙට්ඨං, අග්ගං පඤ්ඤාබලං බලං;
පඤ්ඤාබලෙනුපත්ථද්ධො, අත්ථං වින්දති පණ්ඩිතො.

31.

“අපි චෙ ලහනි මන්දො, ජීතං ධරණිමුත්තමං;
අකාමස්ස පසය්හං වා, අඤ්ඤො තං පටිපජ්ජති.

32.

“අභිජාතොපි චෙ භොති, රජ්ජං ලද්ධාන ඛත්තියො;
දුප්පඤ්ඤො හි කාසිපති, සබ්බෙනපි න ජීවති.

33.

“පඤ්ඤාව සුතං විනිවිජ්ජී, පඤ්ඤා කිත්තිසිලොකවඩ්ඪතී;
පඤ්ඤාසහිතො නරො ඉධ, අපි දුක්ඛෙ සුඛානි වින්දති.

34.

“පඤ්ඤඤ්ච ඛො අසුස්සුසං, න කොචි අධිගච්ඡති;
බහුස්සුතං අනාගම්ම, ධම්මට්ඨං අවිනිබ්භූජං.

35.

“යො ච ධම්මවිහඩ්ගඤ්ඤා, කාලුට්ඨායී අතන්දිතො;
අනුට්ඨහති කාලෙන, කම්මඵලං තස්සිජ්ඣති.

36.

“අනායතනසීලස්ස, අනායතනසෙවිතො;
න නිබ්බින්දියකාරිස්ස, සම්මදත්ථො විපච්චති.

37.

“අජ්ඣත්තඤ්ච පයුත්තස්ස, තථායතනසෙවිතො;
අනිබ්බින්දියකාරිස්ස, සම්මදත්ථො විපච්චති.

38.

“යොගජ්ජයොගසඩ්ධාතං, සම්භතස්සානුරක්ඛණං;
තානි ත්ථං තාත සෙවස්සු, මා අකම්මාය රත්ඨයි;

අකම්මුතා හි දුම්මෙධො, නළාගාරංව සීදති''ති.

තත්ථ මහග්ගතෙති, මහාරාජ, ඉමස්මිං සත්තලොකෙ මහජ්ඣාසයෙ පුරිසෙ පඤ්චවිධං බලං භොති. බාහුබලන්ති කායබලං. චරිමන්ති තං අතිමහත්තමපි සමානං ලාමකමෙව. කිංකාරණා? අන්ධබාලභාවෙන. සචෙ හි කායබලං මහත්තං නාම භවෙය්‍ය, වාරණබලතො ලටුකිකාය බලං බුද්දකං භවෙය්‍ය, වාරණබලං පන අන්ධබාලභාවෙන මරණස්ස පච්චයං ජාතං, ලටුකිකා අත්තතො ඤාණකුසලතාය වාරණං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි. ඉමස්මිං පනත්ථෙව “න භෙව සබ්බත්ථ බලෙන කිච්චං, බලඤ්චි බාලස්ස වධාය භොති”ති සුත්තං (ජා. 1.5.42) ආහරිතබ්බං.

භොගබලන්ති උපත්ථමහනවසෙන සබ්බං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදි උපභොගජාතං භොගබලං නාම, තං කායබලතො මහත්තතරං. අමච්චබලන්ති අභෙජ්ජමන්තස්ස සුරස්ස සුභද්‍යස්ස අමච්චමණ්ඩලස්ස අත්ථිතා, තං බලං සඬගාමසුරතාය පුරිමෙහි බලෙහි මහත්තතරං. අභිජච්චබලන්ති තිණි කුලානි අතික්කමිත්වා බත්තියකුලවසෙන ජාතිසම්පත්ති, තං ඉතරෙහි බලෙහි මහත්තතරං. ජාතිසම්පත්තා එව හි සුජ්ඣන්ති, න ඉතරෙහි. යානි චෙතානීති යානි ච එතානි චත්තාරිපි බලානි පණ්ඩිතො පඤ්ඤානුභාවෙන අධිගණ්භාති අභිභවති, තං සබ්බබලානං පඤ්ඤාබලං සෙට්ඨන්ති ච අග්ගන්ති ච චූච්චති. කිංකාරණා? තෙන හි බලෙන උපත්ථද්ධො පණ්ඩිතො අත්ථං වින්දති, චුඩ්ඨිං පාපුණාති. තදත්ථජොතනත්ථං “පුණ්ණං නදිං යෙන ච පෙය්‍යමාහු”ති පුණ්ණනදීජාතකඤ්ච (ජා. 1.2.127 ආදයො) සිරිකාලකණ්ණිපඤ්ඤං පඤ්චපණ්ඩිතපඤ්ඤාඤ්ච සත්තුභස්සජාතක- (ජා. 1.7.46 ආදයො) සම්භවජාතක- (ජා. 1.16.138 ආදයො) සරභඬගජාතකාදීනි (ජා. 2.17.50 ආදයො) ච කථෙතබ්බානි.

මන්දොති මන්දපඤ්ඤො බාලො. චීතන්ති, තාත, මන්දපඤ්ඤො පුග්ගලො සත්තරතනපුණ්ණං චෙපි උත්තමං ධරණිං ලහති, තස්ස අනිච්ඡමානස්සෙව පසය්භකාරං වා පන කත්වා අඤ්ඤො පඤ්ඤාසම්පන්නො තං පටිපජ්ජති. මන්දො හි ලද්ධං යසං රක්ඛිතුං කුලසන්තකං වා පන පචෙණ්ඤාගතමපි රජ්ජං අධිගන්තුං න සක්කොති. තදත්ථජොතනත්ථං “අද්ධා පාදඤ්ජලී සබ්බෙ, පඤ්ඤාය අතිරොචති”ති පාදඤ්ජලීජාතකං (ජා. 1.2.194-195) කථෙතබ්බං. ලද්ධානානි ජාතිසම්පත්තිං නිස්සාය කුලසන්තකං රජ්ජං ලභිත්වාපි. සබ්බෙනපීති තෙන සකලෙනපි රජ්ජෙන න ජීවති, අනුපායකුසලතාය දුග්ගතොව භොතීති.

එවං මහාසත්තො එත්තකෙන යානෙන අපණ්ඩිතස්ස අගුණං කථෙත්වා ඉදානි පඤ්ඤං පසංසන්නො “පඤ්ඤා”තිආදිමාහ. තත්ථ සුතන්ති සුතපරියත්ති. තඤ්චි පඤ්ඤාව විනිච්ඡිනති. කිත්තිසිලොකවඩ්ඨනීති කිත්තිසොසස්ස ච ලාභසක්කාරස්ස ච වඩ්ඨනී. දුක්ඛෙ සුඛානි වින්දතීති දුක්ඛෙ උප්පන්නෙපි නිබ්භයො හුත්වා උපායකුසලතාය සුඛං පටිලහති. තදත්ථදීපනත්ථං –

“යස්සෙතෙ චතුරො ධම්මා, වානරින්ද යථා තව”. (ජා. 1.1.57);

අලමෙනෙහි අම්බෙහි, ජම්බුහි පනසෙහි වා''ති. (ජා. 1.2.115) –

ආදීති ජාතකානි කථෙතබ්බානි.

අසුස්සුසන්ති පණ්ඩිතපුග්ගලෙ අපයිරුපාසන්තො අස්සුණන්තො. ධම්මට්ඨන්ති සභාවකාරණෙ යීතං බහුස්සුතං අනාගම්ම තං අසද්දහන්තො. අවිනිබ්භුජන්ති අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං අනොගාහන්තො අතීරෙන්නො න කොචි පඤ්ඤං අධිගච්ඡති, තාතානි.

ධම්මවිහඬගඤ්ඤානි දසකුසලකම්මපට්ඨිතඬගකුසලො. කාලුට්ඨායීති වීරියං කාතුං යුත්තකාලෙ වීරියස්ස කාරකො. අනුට්ඨහතීති තස්මිං තස්මිං කාලෙ තං තං කිච්චං කරොති. තස්සාති තස්ස පුග්ගලස්ස කම්මඵලං සම්ප්ප්ඤ්ඤානි නිප්ප්ප්ඡති. අනායතනසීලස්සාති අනායතනං වුව්චති ලාභයසසුබානං අනාකරො දුස්සීලාකම්මං, තංසීලස්ස තෙන දුස්සීලාකම්මෙන සමන්තාගතස්ස, අනායතනභූතමෙව දුස්සීලපුග්ගලං සෙවන්තස්ස, කුසලස්ස කම්මස්ස කරණකාලෙ නිබ්බන්දියකාරිස්ස නිබ්බන්දිත්වා උක්කණ්ඨිත්වා කරොන්තස්ස ඵවරුපස්ස, තාත, පුග්ගලස්ස කම්මානං අත්ථො සම්මා න විපච්චති න සම්ප්ප්ප්ඡති, තිණි කුලග්ගානි ච ඡ කාමසග්ගානි ච න උපනෙතීති අත්ථො. අප්ප්ඤ්ඤානි අත්තනො නියකප්ප්ඤ්ඤානං අනිච්චභාවනාදිවසෙන පයුත්තස්ස. තථායතනසෙවිනොති තථෙව සීලවන්තෙ පුග්ගලෙ සෙවමානස්ස. විපච්චතීති සම්ප්ප්ප්ඡති මහන්තං යසං දෙනි.

යොගජ්ජයොගසඬ්ඛාතන්ති යොගෙ යුඤ්ජිතබ්බයුත්තකෙ කාරණෙ පයොගකොට්ඨාසභූතං පඤ්ඤං. සම්භතස්සාති රාසිකතස්ස ධනස්ස අනුරක්ඛණං. තානි ත්වන්ති ඵතානි ච ද්වෙ පුරිමානි ච මයා චුත්තකාරණානි සබ්බානි, තාත, ත්වං සෙවස්සු, මයා චුත්තං ඔවාදං හදයෙ කත්වා අත්තනො සරෙ ධනං රක්ඛ. මා අකම්මාය රන්ධයීති අයුත්තෙන අකාරණෙන මා රන්ධයි, තං ධනං මා ඤාපයි මා නාසයි. කිංකාරණා? අකම්මුනා හීති අයුත්තකම්මකරණෙන දුම්මෙධො පුග්ගලො සකං ධනං නාසෙත්වා පච්ඡා දුග්ගතො. නළාගාරංව සීදතීති යථා නළාගාරං මූලතො පට්ඨාය ජීරමානං අප්පතිට්ඨං පතති, ඵචං අකාරණෙන ධනං නාසෙත්වා අපායෙසු නිබ්බත්තතීති.

ඵචම්පි බොධිසත්තො ඵත්තකෙන යානෙන පඤ්ච බලානි වණ්ණෙත්වා පඤ්ඤාබලං උක්ඛිපිත්වා වන්දමණ්ඩලං නිහරන්තො විය කථෙත්වා ඉදානි දසහි ගාථාහි රඤ්ඤො ඔවාදං දෙන්තො ආහ –

39.

“ධම්මං වර මහාරාජ, මාතාපිතුසු බත්තිය;
ඉධ ධම්මං වරිත්වාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

40.

“ධම්මං වර මහාරාජ, පුත්තදාරෙසු බත්තිය;

ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

41.

“ධම්මං චර මහාරාජ, මිත්තාමච්චෙසු ඛත්තිය;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

42.

“ධම්මං චර මහාරාජ, වාහනෙසු බලෙසු ච;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

43.

“ධම්මං චර මහාරාජ, ගාමෙසු නිගමෙසු ච;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

44.

“ධම්මං චර මහාරාජ, රට්ඨෙ ජනපදෙසු ච;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

45.

“ධම්මං චර මහාරාජ, සමණෙ බ්‍රාහ්මණෙසු ච;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

46.

“ධම්මං චර මහාරාජ, මිගපක්ඛිසු ඛත්තිය;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

47.

“ධම්මං චර මහාරාජ, ධම්මො විණ්ණො සුඛාවහො;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

48.

“ධම්මං චර මහාරාජ, සඉන්ද්‍රා දෙවා සබ්බමකා;
සුචිණ්ණෙන දිවං පත්තා, මා ධම්මං රාජ පාමදො”ති.

තත්ථ පඨමගාථාය තාව ඉඳි ධම්මන්ති මාතාපිතුපට්ඨානධම්මං. තං කාලස්සෙව
වුට්ඨාය මාතාපිතුනං මුඛොදකදන්තකට්ඨදානමාදිං කත්වා සබ්බසරිරිකිච්චපරිහරණං
කරොන්තොව පුරෙහිති වදති. පුත්තදායෙසුති පුත්තධිතරො තාව පාපා නිවාරෙත්වා
කල්‍යාණෙ නිවෙසෙන්නො සිප්පං උග්ගණ්භාපෙන්නො වයප්පත්තකාලෙ
පතිරුපකුලවංසෙන ආවාහවිවාහං කරොන්තො සමයෙ ධනං දෙන්නො පුත්තෙසු
ධම්මං චරති නාම, හරියං සම්මානෙන්නො අනවමානෙන්නො අනතිවරන්නො
ඉස්සරියං වොස්සජ්ජෙන්නො අලඬිකාරං අනුප්පදෙන්නො දායෙසු ධම්මං චරති නාම.

මිත්තාමච්චෙසුති මිත්තාමච්චෙ චතුහි සඬගභවත්ථුහි සඬගණ්හන්තො
 අවිසංවාදෙන්තො එතෙසු ධම්මං වරති නාම. වාහනෙසු බලෙසු වාති
 හත්ථිඅස්සාදීනං වාහනානං බලකායස්ස ව දාතබ්බයුත්තකං දෙන්තො සක්කාරං
 කරොන්තො හත්ථිඅස්සාදයො මහල්ලකකාලෙ කම්මෙසු අයොජෙන්තො තෙසු
 ධම්මං වරති නාම.

ගාමෙසු නිගමෙසු වාති ගාමනිගමවාසිනො දණ්ඩබලීහි අපිළෙන්තොව තෙසු
 ධම්මං වරති නාම. රටියෙ ජනපදෙසු වාති රටියඤ්ච ජනපදඤ්ච අකාරණෙන
 කිලමෙන්තො හිතචිත්තං අපච්චුපට්ඨපෙන්තො තත්ථ අධම්මං වරති නාම,
 අපිළෙන්තො පන හිතචිත්තෙන ඵරන්තො තත්ථ ධම්මං වරති නාම. සමණෙ
 බ්‍රාහ්මණෙසු වාති තෙසං චත්තාරො පච්චයෙ දෙන්තොව තෙසු ධම්මං වරති නාම.
 මීගපක්ඛිසුති සබ්බචතුස්පදසකුණානං අභයං දෙන්තො තෙසු ධම්මං වරති නාම.
 ධම්මො විණ්ණොති සුවරිතධම්මො විණ්ණො. සුඛාවහොති තිසු කුලසම්පදාසු ඡසු
 කාමසග්ගෙසු සුඛං ආවහති. සුවිණ්ණොනාති ඉධ විණ්ණෙන කායසුවරිතාදිනා
 සුවිණ්ණෙන. දිවං පත්තාති දෙවලොකබ්‍රහ්මලොකසඬ්ඛාතං දිවං ගතා, තත්ථ
 දිබ්බසම්පත්තිලාභිනො ජාතා. මා ධම්මං රාජ පාමදොති තස්මා ත්වං, මහාරාජ,
 ජීවිතං ජහන්තොපි ධම්මං මා පමජ්ජිති.

එවං දස ධම්මවරියගාථායො චත්වා උත්තරිපි ඔවදන්තො ඔසානගාථමාහ –

49.

“තත්ථෙව නෙ චත්තපදා, එසාව අනුසාසනී;
 සප්පඤ්ඤසෙවී කල්‍යාණී, සමත්තං සාම තං විද්දු”ති.

තත්ථ තත්ථෙව නෙ චත්තපදාති ඉදං පුරිමනයෙනෙව යොජෙතබ්බං.
 සප්පඤ්ඤසෙවී කල්‍යාණී, සමත්තං සාම තං විද්දති, මහාරාජ, තං මයා චුත්තං ඔවාදං
 ත්වං නිව්චකාලං සප්පඤ්ඤපුග්ගලසෙවී කල්‍යාණගුණසමන්තාගතො හුත්වා
 සමත්තං පරිපුණ්ණං සාමං විද්ද අත්තපච්චක්ඛන්තොව ජානිත්වා යථානුසිට්ඨං
 පටිපජ්ජාති.

එවං මහාසත්තො ආකාසගඬ්ඛං ඔතාරෙන්තො විය බුද්ධලිළාය ධම්මං දෙසෙසි.
 මහාජනො මහාසක්කාරං අකාසි, සාධුකාරසහස්සානි අදාසි. රාජා තුට්ඨො අමච්චෙ
 ආමන්තෙත්වා පුච්ඡ – “භොන්තො! අමච්චා මම පුත්තෙන
 තරුණජම්බුඵලසමානතුණ්ධෙන ජම්බුකපණ්ඩිතෙන එවං කථෙන්නෙන කෙන
 කත්තබ්බං කිව්චං කත”න්ති. සෙනාපතිනා, දෙවාති. “තෙන හිස්ස
 සෙනාපතිට්ඨානං දම්මී”ති ජම්බුකං ධානන්තරෙ යපෙසි. සො තතො පට්ඨාය
 සෙනාපතිට්ඨානෙ යත්වා පිතු කම්මානි අකාසි. තිණ්ණං සකුණානං මහන්තො
 සක්කාරො අහොසි. තයොපි ජනා රඤ්ඤො අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච අනුසාසිංසු.
 මහාසත්තස්සොවාදෙ යත්වා රාජා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා සග්ගපරායණො
 අහොසි. අමච්චා රඤ්ඤො සරිරකිව්චං කත්වා සකුණානං ආරොචෙත්වා “සාමි,

ජම්බුකසකුණ රාජා තුම්භාකං ඡත්තං උස්සාපෙනබ්බං අකාසී’’ති වදිංසු.
මහාසත්තො ‘‘න මය්හං රජ්ජෙනත්ථො, තුම්භෙ අප්පමත්තා රජ්ජං කාරොථා’’ති
මහාජනං සීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා ‘‘එවං විනිවිජයං පවත්තෙය්‍යාථා’’ති
විනිවිජයධම්මං සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛාපෙත්වා අරඤ්ඤං පාවිසී. තස්සොවාදො
චත්තාලීස වස්සසහස්සානි පවත්තති.

සත්ථා රඤ්ඤො ඔවාදවසෙන ඉමං ධම්මදෙසනං දෙසෙත්වා ජාතකං
සමොධානෙසි ‘‘තදා රාජා ආනන්දො අහොසි, කුණ්ඩලිනී උප්පලවණ්ණා,
වෙස්සන්තරො සාරිපුත්තො, ජම්බුකසකුණො පන අහමෙව අහොසි’’න්ති.

තෙසකුණජාතකවණ්ණනා පඨමා.

[522] 2. සරහඬගජාතකවණ්ණනා

අලඬකතා කුණ්ඩලිනො සුවත්ථාති ඉදං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො
මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස පරිනිබ්බානං ආරබ්භ කටෙසි. සාරිපුත්තත්ථෙරො
තථාගතං ඡෙතවනෙ විහරන්තං අත්තනො පරිනිබ්බානං අනුජානාපෙත්වා ගන්ත්වා
නාළකගාමකෙ ජාතොවරකෙ පරිනිබ්බාසි. තස්ස පරිනිබ්බුතභාවං සුත්ථා සත්ථා
රාජගහං ගන්ත්වා වෙළුවනෙ විහාසි. තදා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො
ඉසිගිලිපස්සෙ කාළසිලායං විහරති. සො පන ඉද්ධිබලෙන කොට්ඨපත්තභාවෙන
දෙවලොකචාරිකඤ්ච උස්සදනිරයචාරිකඤ්ච ගච්ඡති. දෙවලොකෙ බුද්ධසාවකානං
මහන්තං ඉස්සරියං දිස්වා උස්සදනිරයෙසු ච තිත්ථියසාවකානං මහන්තං දුක්ඛං
දිස්වා මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා ‘‘අසුකො උපාසකො අසුකා ච උපාසිකා
අසුකස්මිං නාම දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා මහාසම්පත්තිං අනුභවන්ති,
තිත්ථියසාවකෙසු අසුකො ච අසුකා ච නිරයාදීසු අසුකඅපායෙ නාම නිබ්බත්තා’’ති
මනුස්සානං කටෙසි. මනුස්සා සාසනෙ පසිදන්ති, තිත්ථියෙ පරිවජ්ජෙත්ති.
බුද්ධසාවකානං සක්කාරො මහන්තො අහොසි, තිත්ථියානං පරිභායති.

තෙ ථෙරෙ ආසාතං බන්ධිත්වා ‘‘ඉමස්මිං ජීවන්තෙ අම්භාකං උපට්ඨාකා
භිජ්ජන්ති, සක්කාරො ච පරිභායති, මාරාපෙස්සාම න’’න්ති ථෙරස්ස මාරණත්ථං
සමණගුත්තකස්ස නාම චොරස්ස සහස්සං අදංසු. සො ‘‘ථෙරං මාරෙස්සාමී’’ති
මහන්තෙන පරිවාරෙන සද්ධිං කාළසිලං අගමාසි. ථෙරො තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා
ඉද්ධියා උප්පතිත්වා පක්කාමී. වොරො තං දිවසං ථෙරං අදිස්වා නිවත්තිත්වා
පුනදිවසෙපිති ඡ දිවසෙ අගමාසි. ථෙරොපි තට්ථ ඉද්ධියා පක්කාමී. සත්තමෙ පන
දිවසෙ ථෙරස්ස පුබ්බෙ කතං අපරාපරියවෙදනීයකම්මං ඔකාසං ලභි. සො කිර
පුබ්බෙ භරියාය වචනං ගහෙත්වා මාතෘපිතරො මාරෙතුකාමො යානකෙන අරඤ්ඤං
නෙත්වා වොරානං උට්ඨිතාකාරං කත්වා මාතෘපිතරො පොටෙසි පහරි. තෙ
චක්ඛුදුබ්බලතාය රූපදස්සනරහිතා තං අත්තනො පුත්තං අසඤ්ජානන්තා ‘‘වොරා
එව එතෙ’’ති සඤ්ඤාය, ‘‘තාත, අසුකා නාම වොරා නො සාතෙන්නි, ත්වං
පටික්කමාහී’’ති තස්සෙවත්ථාය පරිදෙවිංසු. සො චිත්තෙසි – ‘‘ඉමෙ මයා
පොථියමානාපි මය්හං යෙවත්ථාය පරිදෙවන්ති, අයුත්තං කම්මං කරොමී’’ති. අථ

නෙ අස්සාසෙත්වා වොරානං පලායනාකාරං දස්සෙත්වා තෙසං හත්ථපාදෙ සම්බාහිත්වා “අම්ම, තාතා, මා භාගින්ථ, වොරා පලාතා” ති වත්වා පුන අත්තනො ගෙහමෙව ආනෙසි. තං කම්මං එත්තකං කාලං ඔකාසං අලභිත්වා හස්මපට්ඨිජන්තො අඬගාරරාසි විය යත්වා ඉමං අන්තිමසරීරං උපධාවිත්වා ගණ්හි. යථා හි පන සුනබ්බද්දකෙන මිගං දිස්වා සුනබො විස්සජ්ජිතො මිගං අනුබන්ධිත්වා යස්මිං යානෙ පාපුණාති, තස්මිංයෙව ගණ්හාති, එවං ඉදං කම්මං යස්මිං යානෙ ඔකාසං ලභති, තස්මිං විපාකං දෙති, තෙන මුත්තො නාම නත්ථි.

ථෙරො අත්තනා කතකම්මස්ස ආකඩ්ඪිතභාවං ඤාත්වා න අපගච්ඡි. ථෙරො තස්ස නිස්සන්දෙන ආකාසෙ උජ්ජතිතුං නාසක්ඛි. නන්දොපනන්දදම්මනසමත්ථවෙජයන්තකම්පනසමත්ථාපිස්ස ඉද්ධි කම්මබලෙන දුබ්බලතං පත්තා. වොරො ථෙරං ගහෙත්වා ථෙරස්ස අට්ඨිති තණ්ඩුලකණමත්තාති කරොන්තො හින්දිත්වා සඤ්චුණ්ණෙත්වා පලාලපිට්ඨිකකරණං නාම කත්වා “මතො” ති සඤ්ඤාය එකස්මිං ගුම්බපිට්ඨෙ බිපිත්වා සපරිවාරො පක්කාමි. ථෙරො සතිං පටිලභිත්වා “සත්ථාරං පස්සිත්වා පරිනිබ්බායිස්සාමි” ති වින්තෙත්වා සරීරං ඤානවෙය්නෙන වෙයෙත්වා ථීරං කත්වා ආකාසං උජ්ජතිත්වා ආකාසෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා “හන්තෙ, ආයුසඬබ්බාරො මෙ ඔස්සට්ඨො, පරිනිබ්බායිස්සාමි” ති ආහ. “පරිනිබ්බායිස්සසි, මොග්ගල්ලාන” ආති. “ආම, හන්තෙ” ති. “කත්ථ ගන්ත්වා පරිනිබ්බායිස්සසි” ති. “කාළසිලාපට්ටෙ, හන්තෙ” ති. තෙන හි, මොග්ගල්ලාන, ධම්මං මය්හං කථෙත්වා යාහි, තාදිසස්ස සාවකස්ස ඉදාති දස්සනං නත්ථිති. සො “එවං කරස්සාමි, හන්තෙ” ති සත්ථාරං වන්දිත්වා තාලජ්ජමාණං ආකාසෙ උජ්ජතිත්වා පරිනිබ්බානදිවසෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො විය නානාජ්ජකාරා ඉද්ධියො කත්වා ධම්මං කථෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා කාළසිලායං අට්ඨියං පරිනිබ්බායි.

තඬ්ඛණඤ්ඤෙව ඡ දෙවලොකා එකකොලාහලා අහෙසුං, “අම්භාකං කීර ආවරියො පරිනිබ්බුතො” ති දිබ්බගන්ධමාලාවාසධුමචන්දනචුණ්ණාති වෙව නානාදාරුති ව ගහෙත්වා ආගමිංසු, එකුනසතරතනචන්දනචිතකා අහොසි. සත්ථා ථෙරස්ස සන්තිකෙ යත්වා සරීරනික්ඛෙපං කාරෙසි. ආලාහනස්ස සමන්තතො යොජනමත්තෙ පදෙසෙ පුජ්ඵවස්සං වස්සි. දෙවානං අන්තරෙ මනුස්සා, මනුස්සානං අන්තරෙ දෙවා අහෙසුං. යථාක්කමෙන දෙවානං අන්තරෙ යක්ඛා තිට්ඨන්ති, යක්ඛානං අන්තරෙ ගන්ධබ්බා තිට්ඨන්ති, ගන්ධබ්බානං අන්තරෙ නාගා තිට්ඨන්ති, නාගානං අන්තරෙ වෙනතෙය්සා තිට්ඨන්ති, වෙනතෙය්සානං අන්තරෙ කින්තරා තිට්ඨන්ති, කින්තරානං අන්තරෙ ඡත්තා තිට්ඨන්ති, ඡත්තානං අන්තරෙ සුවණ්ණවාමරා තිට්ඨන්ති, තෙසං අන්තරෙ ධජා තිට්ඨන්ති, තෙසං අන්තරෙ පටාකා තිට්ඨන්ති. සත්ත දිවසාති සාධුකිළං කිළිංසු. සත්ථා ථෙරස්ස ධාතුං ගාභාපෙත්වා වෙළවනද්වාරකොට්ඨකෙ වෙතියං කාරාපෙසි. තදා හික්ඛු ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං “ආවුසො, සාරිපුත්තත්ථෙරො තථාගතස්ස සන්තිකෙ අපරිනිබ්බුතත්තා බුද්ධානං සන්තිකා මහන්තං සම්මානං න ලභි, මොග්ගල්ලානත්ථෙරො පන බුද්ධානං සම්පෙ පරිනිබ්බුතත්තා මහාසම්මානං

ලහි” ති. සත්ථා ආගන්ත්වා “කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්තිසින්නා” ති පුච්ඡිත්වා “ඉමාය නාමා” ති චුත්තෙ “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව මොග්ගල්ලානො මම සන්තිකා සම්මානං ලහති, පුබ්බෙපි ලහියෙවා” ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්නෙ බොධිසත්තො පුරොහිතස්ස බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා දසමාසච්චයෙන පච්චුසසමයෙ මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමි. තස්මිං ඛණෙ ද්වාදසයොජනිකෙ බාරාණසිනගරෙ සබ්බාවුධානි පජ්ජලිංසු. පුරොහිතො පුත්තස්ස ජාතක්ඛණෙ ඛති නික්ඛමිත්වා ආකාසං ඔලොකෙන්නො නක්ඛත්තයොගං දිස්වා “ඉමිනා නක්ඛත්තෙන ජාතත්තා එසො කුමාරො සකලජම්බුදීපෙ ධනුග්ගහානං අග්ගො භවිස්සති” ති ඤත්වා කාලස්සෙව රාජකුලං ගන්ත්වා රාජානං සුඛසයිතභාවං පුච්ඡි. “කුතො මෙ, ආචරිය, සුඛං, අජ්ජ සකලනිවෙසනෙ ආවුධානි පජ්ජලිතාති” ති චුත්තෙ “මා භායි, දෙව, න තුම්භාකං නිවෙසනෙයෙව, සකලනගරෙපි පජ්ජලිංසුයෙව, අජ්ජ අම්භාකං ගෙහෙ කුමාරස්ස ජාතත්තා එවං අහොසි” ති. “ආචරිය, එවං ජාතකුමාරස්ස පන කිං භවිස්සති” ති? “න කිඤ්චි, මහාරාජ, සො පන සකලජම්බුදීපෙ ධනුග්ගහානං අග්ගො භවිස්සති” ති. “සාධු, ආචරිය, තෙන හි නං පටිපග්ගිත්වා වයප්පත්තකාලෙ අම්භාකං දස්සෙය්‍යාසි” ති වත්වා බීරමුලං තාව සහස්සං දාපෙසි. පුරොහිතො තං ගහෙත්වා නිවෙසනං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණියා දත්වා පුත්තස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ ජාතක්ඛණෙ ආවුධානං පජ්ජලිතත්තා “ජොතිපාලො” තිස්ස නාමං අකාසි.

සො මහත්තෙන පරිවාරෙන වඩ්ඪමානො සොළසවස්සකාලෙ උත්තමරූපධරො අහොසි. අථස්ස පිතා සරීරසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා සහස්සං දත්වා, “තාත, තක්කසිලං ගන්ත්වා දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ සිජ්ජං උජ්ජණ්හාහි” ති ආහ. සො “සාධු” ති සම්පට්චිත්ත්වා ආචරියභාගං ගහෙත්වා මාතෘපිතරො වන්දිත්වා තත්ථ ගන්ත්වා සහස්සං දත්වා සිජ්ජං පට්ඨපෙත්වා සත්තාහෙනෙව නිජ්ජත්තිං පාපුණි. අථස්ස ආචරියො තුස්සිත්වා අත්තනො සන්තකං ඛග්ගරතනං සන්ධියුත්තං මෙණ්ඩකසිඬගධනුං සන්ධියුත්තං තුණ්ණිරං අත්තනො සන්නාහකඤ්චුකං උණ්හිසඤ්ච දත්වා “තාත ජොතිපොල, අහං මහල්ලකො, ඉදානි ත්ථං ඉමෙ මාණුවකෙ සික්ඛාපෙහි” ති පඤ්චසතමාණුවකෙපි තස්සෙව නිය්‍යාදෙසි. බොධිසත්තො සබ්බං උපකරණං ගහෙත්වා ආචරියං වන්දිත්වා බාරාණසිමෙව ආගන්ත්වා මාතෘපිතරො වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං වන්දිත්වා යීතං පිතා අවොච “උග්ගහිතං තෙ, තාත, සිජ්ජ” ති. “ආම, තාතා” ති. සො තස්ස වචනං සුත්වා රාජකුලං ගන්ත්වා “පුත්තො මෙ, දෙව, සිජ්ජං සික්ඛිත්වා ආගතො, කිං කරොතු” ති ආහ. “ආචරිය, අම්හෙ උපට්ඨහතු” ති. “පරිබ්බයමස්ස ජානාථ, දෙවා” ති. “සො දෙවසිකං සහස්සං ලහතු” ති. සො “සාධු” ති සම්පට්චිත්ත්වා ගෙහං ගන්ත්වා කුමාරං පක්කොසාපෙත්වා “තාත, රාජානං උපට්ඨහා” ති ආහ. සො තතො පට්ඨාය දෙවසිකං සහස්සං ලහිත්වා රාජානං උපට්ඨහි.

රාජපාදමුලිකා උප්කොයිංසු - “මයං ජොතිපාලෙන කතකම්මං න පස්සාම, දෙවසිකං සහස්සං ගණ්හාති, මයමස්ස සිප්පං පස්සිතුකාමා” ති. රාජා තෙසං වචනං සුත්වා පුරොහිතස්ස කථෙසි. පුරොහිතො “සාධු, දෙවා” ති පුත්තස්සාරොවෙසි. සො “සාධු, තාත, ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ දස්සෙස්සාමි සිප්පං, අපිව රාජා අත්තනො විජිතෙ ධනුග්ගහෙ සන්නිපාතාපෙතු” ති ආහ. පුරොහිතො ගන්ත්වා රඤ්ඤො තමත්ථං ආරොවෙසි. රාජා නගරෙ හෙරිං වරාපෙත්වා ධනුග්ගහෙ සන්නිපාතාපෙසි. සට්ඨිසහස්සා ධනුග්ගහා සන්නිපතිංසු. රාජා තෙසං සන්නිපතිතභාවං ඤත්වා “නගරවාසිනො ජොතිපාලස්ස සිප්පං පස්සන්තු” ති නගරෙ හෙරිං වරාපෙත්වා රාජඨගණං සප්පාපෙත්වා මහාජනපරිවුතො පල්ලඨකවරෙ නිසිදිත්වා ධනුග්ගහෙ පක්කොසාපෙත්වා “ජොතිපාලො ආගච්ඡතු” ති පෙසෙසි. සො ආවරියෙන දිත්තානි ධනුතුණිරසන්නාහකඤ්චුකඋණ්භිසානි නිවාසනන්තරෙ යපෙත්වා බග්ගං ගාහාපෙත්වා පකතිවෙසෙන රඤ්ඤො සන්නිකං ගන්ත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි.

ධනුග්ගහා “ජොතිපාලො කිර ධනුසිප්පං දස්සෙතුං ආගතො, ධනුං අග්ගහෙත්වා පන ආගතත්තා අම්භාකං හත්ථතො ධනුං ගහෙතුකාමො භවිස්සති, නාස්ස දස්සාමා” ති කතිකං කරිංසු. රාජා ජොතිපාලං ආමන්තෙත්වා “සිප්පං දස්සෙහි” ති ආහ. සො සාණිං පරික්ඛිපාපෙත්වා අත්තොසාණියං ධීතො සාටකං අපනෙත්වා සන්නාහකඤ්චුකං පවෙසෙත්වා උණ්භිසං සිසෙ පටිමුඤ්චිත්වා මෙණ්ඩකසිඨධනුමිහි පවාලවණ්ණං ජියං ආරොපෙත්වා තුණිරං පිටියෙ බන්ධිත්වා බග්ගං වාමතො කත්වා වජිරග්ගං නාරාවං නබ්පිටියෙන පරිවත්තෙත්වා සාණිං විවරිත්වා පථවිං හින්දිත්වා අලඨකතනාගකුමාරො විය නික්ඛමිත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො අපචිතිං දස්සෙත්වා අට්ඨාසි. තං දිස්වා මහාජනා වග්ගන්ති නදන්ති අප්ථොටෙන්ති සෙලෙන්ති. රාජා “දස්සෙහි, ජොතිපාල, සිප්ප” න්ති ආහ. දෙව, තුම්භාකං ධනුග්ගහෙසු අක්ඛණවෙධිවාලවෙධිසරවෙධිසද්දවෙධිනො චත්තාරො ධනුග්ගහෙ පක්කොසාපෙහිති. අථ රාජා පක්කොසාපෙසි.

මහාසත්තො රාජඨගණෙ චතුරස්සපරිවිජෙදබ්භන්තරෙ මණ්ඩලං කත්වා චතුසු කණ්ණෙසු චත්තාරො ධනුග්ගහෙ යපෙත්වා එකෙකස්ස තිංස තිංස කණ්ඩසහස්සානි දාපෙත්වා එකෙකස්ස සන්නිකෙ එකෙකං කණ්ඩදායකං යපෙත්වා සයං වජිරග්ගං නාරාවං ගහෙත්වා මණ්ඩලමජ්ඣෙ යත්වා “මහාරාජ, ඉමෙ චත්තාරො ධනුග්ගහා එකජ්ජහාරෙතෙව සරෙ බිපිත්වා මං විජ්ඣන්තු, අහං එතෙහි බිත්තකණ්ඩානි නිවාරෙස්සාමි” ති ආහ. රාජා “එවං කරොථා” ති ආණාපෙසි. ධනුග්ගහා ආහංසු, “මහාරාජ, මයං අක්ඛණවෙධිවාලවෙධිසරවෙධිසද්දවෙධිනො, ජොතිපාලො තරුණදාරකො, න මයං විජ්ඣස්සාමා” ති. මහාසත්තො “සවෙ සක්කොථ, විජ්ඣථ ම” න්ති ආහ. තෙ “සාධු” ති සම්පට්චිජිත්වා එකජ්ජහාරෙතෙව කණ්ඩානි බිපිංසු. මහාසත්තො තානි නාරාවෙන පහරිත්වා යථා වා තථා වා න පාතෙසි, බොධිකොට්ඨකං පන පරික්ඛිපන්තො විය තාලෙන තාලං, වාලෙන වාලං, දණ්ඩකෙන දණ්ඩකං, වාජෙන වාජං අනතික්කමන්තො බිපිත්වා සරගබ්භං අකාසි. ධනුග්ගහානං කණ්ඩානි බිණානි. සො තෙසං කණ්ඩබිණභාවං ඤත්වා සරගබ්භං අවිනාසෙන්තොව උප්පතිත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො සන්නිකෙ අට්ඨාසි. මහාජනො

උන්නාදෙන්තො වග්ගන්තො අප්ථොටෙන්තො සෙලෙන්තො අව්ඡරං පහරන්තො මහාකොලාහලං කත්වා වත්ථාහරණාදීනි බිපි. එවං එකරාසිභූතං අට්ඨාරසකොට්ඨකං ධනං අහොසි.

අථ නං රාජා පුච්ඡි — “කිං සිජ්ජං නාමෙතං ජොතිපාලා” ති? සරපට්ඨාහනං නාම, දෙවාති. අඤ්ඤෙ එතං ජානන්තා අත්ථිති. සකලජම්බුදීපෙ මං යපෙත්වා අඤ්ඤො නත්ථි, දෙවාති. අපරං දස්සෙහි, තාතාති. දෙව, එතෙ තාව චතුසු කණ්ණෙසු යත්වා වත්තාරොපි ජනා මං විජ්ඣිතුං න සක්ඛිංසු, අහං පනෙනෙ චතුසු කණ්ණෙසු යිතෙ එකෙනෙව සරෙන විජ්ඣිස්සාමිති. ධනුග්ගහා යාතුං න උස්සහිංසු. මහාසත්තො චතුසු කණ්ණෙසු වතස්සො කදලියො යපාපෙත්වා නාරාවපුඨබ්බෙ රත්තසුත්තකං බන්ධිත්වා එකං කදලිං සන්ධාය බිපි. නාරාවො තං කදලිං විජ්ඣිත්වා තතො දුතියං, තතො තතියං, තතො චතුත්ථං, තතො පයමං විද්ධමෙව විජ්ඣිත්වා පුන තස්ස හත්ථෙයෙව පතිට්ඨති. කදලියො සුත්තපරික්ඛිත්තා අට්ඨංසු. මහාජනො උන්නාදසහස්සානි පවත්තෙසි. රාජා “කිං සිජ්ජං නාමෙතං, තාතා” ති? චක්කවිද්ධං නාම, දෙවාති. අපරම්පි දස්සෙහි, තාතාති. මහාසත්තො සරලට්ඨිං නාම, සරරජ්ජුං නාම, සරවෙධිං නාම දස්සෙසි, සරපාසාදං නාම, සරසොපානං නාම, සරමණ්ඩපං නාම, සරපාකාරං නාම, සරපොක්ඛරණිං නාම අකාසි, සරපදුමං නාම පුජ්ඣාපෙසි, සරවස්සං නාම වස්සාපෙසි. ඉති අඤ්ඤෙහි අසාධාරණානි ඉමානි ද්වාදස සිජ්ජානි දස්සෙත්වා පුන අඤ්ඤෙහි අසාධාරණෙයෙව සත්ත මහාකායෙ පදාලෙසි, අට්ඨකිගුලබ්භලං උදුම්බරපදරං විජ්ඣි, චතුරකිගුලබ්භලං අසනපදරං, ද්වකිගුලබ්භලං තම්බපට්ටං, එකකිගුලබ්භලං අයපට්ටං, එකාබද්ධං එලකසතං විනිවිජ්ඣිත්වා පලාලසකට්ඨාලකසකට්ටපදරසකට්ඨානං පුරිමහාගෙන සරං බිපිත්වා පච්ඡාහාගෙන නික්ඛමාපෙසි, පච්ඡාහාගෙන සරං බිපිත්වා පුරිමහාගෙන නික්ඛමාපෙසි, උදකෙ චතුරසහං, ථලෙ අට්ඨකසහට්ඨානං කණ්ඩං පෙසෙසි. වාතිඨගණසඤ්ඤාය උසහමත්තකෙ වාලං විජ්ඣි. බොධිසත්තො සරෙ බිපිත්වා ආකාසෙ සරපාසාදාදීනි කත්වා පුන එකෙන සරෙන තෙ සරෙ පාතෙන්තො හඨගවිහඨගෙ අකාසිති “සරහඨගො” ති නාම පඤ්ඤාතො. තස්ස එත්තකානි සිජ්ජානි දස්සෙන්තස්සෙව සුරියො අත්ථඨගතො.

අථස්ස රාජා සෙනාපතිට්ඨානං පටිජානිත්වා “ජොතිපාල, අජ්ජ විකාලො, ස්වෙ ත්ථං සෙනාපතිට්ඨානං සක්කාරං ගණ්හිස්සසි, කෙසමස්සුං කාරෙත්වා න්හත්වා එහි” ති තං දිවසං පරිබ්බයත්ථාය සතසහස්සං අදාසි. මහාසත්තො “ඉමිනා මය්හං අත්ථො නත්ථි” ති අට්ඨාරසකොට්ඨකං ධනං සාමිකානඤ්ඤෙව දත්වා මහත්තෙන පරිවාරෙන න්හායිතුං නදිං ගන්ත්වා කෙසමස්සුං කාරෙත්වා න්හත්වා සබ්බාලඨකාරජ්ජට්ඨිමණ්ඩිතො අනොපමාය සිරියා නිවෙසනං පවිසිත්වා නානග්ගරසහොජනං භුඤ්ජිත්වා සිරිසයනං අභිරුය්හ නිපන්තො ද්වෙ යාමෙ සයිත්වා පච්ඡිමයාමෙ පබ්බද්ධො උට්ඨාය පල්ලඨකං ආභූජිත්වා සයනපිට්ඨෙ නිසින්තොව අත්තතො සිජ්ජස්ස ආදිමජ්ඣපරියොසානං ඔලොකෙන්තො “මම සිජ්ජස්ස ආදිතොව පරමාරණං පඤ්ඤායති, මජ්ඣෙ කිලෙසපරිභොගො, පරියොසානෙ නිරයම්හි පටිසන්ධි, පාණාතිපාතො කිලෙසපරිභොගෙසු ව

අධිමත්තජපමාදො නිරයෙ පටිසන්ධිං දෙනි, රඤ්ඤා මය්හං මහන්තං
සෙනාපතිට්ඨානං දින්නං, මහන්තං මෙ ඉස්සරියං භවිස්සති, හරියා ච පුත්තධීතරො
ච බහු භවිස්සන්ති. කිලෙසවත්ථු ඛො පන වෙසුල්ලගතං දුච්චජං හොති, ඉදානෙව
නික්ඛමිත්වා එකකොච අරඤ්ඤං පටිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිතුං යුත්තං
මය්හ''න්ති මහාසයනතො උට්ඨාය කඤ්චි අජානාපෙන්නො පාසාදා ඔරුය්හ
අග්ගද්වාරෙත නික්ඛමිත්වා එකකොච අරඤ්ඤං පටිසිත්වා ගොඨාවරිනදීතීරෙ
තියොජනිකං කපිට්ඨවනං සන්ධාය පායාසි.

තස්ස නික්ඛන්තභාවං ඤාත්වා සක්කො විස්සකම්මං පක්කොසාපෙත්වා ‘‘කාත,
ජාතිපාලො අභිනික්ඛමනං නික්ඛන්තො, මහාසමාගමො භවිස්සති,
ගොඨාවරිනදීතීරෙ කපිට්ඨවනෙ අස්සමං මාපෙත්වා පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ
පටියාදෙහී’’ති ආහ. සො තථා අකාසි. මහාසත්තො තං යානං පත්වා එකපදිකමග්ගං
දිස්වා ‘‘පබ්බජිතානං වසනට්ඨානෙන භවිතබ්බ’’න්ති තෙන මග්ගෙන තත්ථ
ගන්ත්වා කඤ්චි අපස්සන්තො පණ්ණසාලං පටිසිත්වා පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ දිස්වා
‘‘සක්කො දෙවරාජා මම නික්ඛන්තභාවං අඤ්ඤාසි මඤ්ඤෙ’’ති වින්තෙත්වා
සාටකං අපනෙත්වා රත්තවාකචිරං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච අජිතවම්මං
එකංසගතං අකාසි, ජට්ඨාමණ්ඩලං බන්ධිත්වා බාරිකාජං අංසෙ කත්වා කත්තරදණ්ඩං
ගහෙත්වා පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා වඩ්ඤාමං ආරුය්හ කතිපයවාරෙ අපරාපරං
වඩ්ඤමිත්වා පබ්බජ්ජාසිරියා වනං උපසොභයමානො කසිණපරිකම්මං කත්වා
පබ්බජිතතො සත්තමෙ දිවසෙ අට්ඨ සමාපත්තියො පඤ්ච අභිඤ්ඤායො ච
නිබ්බත්තෙත්වා උඤ්ජාවරියාය වනමූලඵලාභාරො එකකොච විහාසි. මාතෘපිතරො
මිත්තසුභජ්ජාදයො ඤාතිවග්ගාපිස්ස තං අපස්සන්තා රොදන්තා පරිදෙවන්තා
විවරන්ති.

අපෙකො වනවරකො අරඤ්ඤං පටිසිත්වා කපිට්ඨකඅස්සමපදෙ නිසින්තං
මහාසත්තං දිස්වා සඤ්ජානිත්වා ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා නගරං
ගන්ත්වා තස්ස මාතෘපිතූනං ආරොවෙසි. තෙ රඤ්ඤො ආරොවයිංසු. රාජා ‘‘එථ නං
පස්සිස්සාමා’’ති තස්ස මාතෘපිතරො ගහෙත්වා මහාජනපරිවුතො වනවරකෙන
දෙසිතෙන මග්ගෙන ගොඨාවරිනදීතීරං පාපුණි. ඛොධිසත්තො නදීතීරං ආගන්ත්වා
ආකාසෙ නිසින්තො ධම්මං දෙසෙත්වා තෙ සබ්බෙ අස්සමපදං පවෙසෙත්වා තත්ත්ව
තෙසං ආකාසෙ නිසින්තොව කාමෙසු ආදීනවං පකාසෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි.
රාජානං ආදිං කත්වා සබ්බෙව පබ්බජිංසු. ඛොධිසත්තො ඉසිගණපරිවුතො තත්ථෙව
වසි. අට්ඨස්ස තත්ථ වසනභාවො සකලජම්බුදීපෙ පාකටො අහොසි. අඤ්ඤෙපි
රාජානො රට්ඨවාසීහි සද්ධිං ආගන්ත්වා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු, සමාගමො මහා
අහොසි. අනුපුබ්බෙන අනෙකසතසභස්සපරිසා අහෙසුං. යො කාමචිතක්කං වා
බ්‍යාපාදචිතක්කං වා විහිංසාචිතක්කං වා විතක්කෙති, මහාසත්තො ගන්ත්වා තස්ස
පුරතො ආකාසෙ නිසිදිත්වා ධම්මං දෙසෙති, කසිණපරිකම්මං ආචික්ඛති.
තස්සොවාදෙ යත්වා අට්ඨ සමාපත්තියො උජ්ජාදෙත්වා ඤානනිප්ථත්ති. පත්තා
සාලිස්සරො මෙණ්ඩිස්සරො පබ්බතො කාලදෙවිලො කිසවච්ඡො අනුසිස්සො

නාරදොති සත්ත ජෙට්ඨන්තෙවාසිනො අහෙසුං. අපරභාගෙ කපිට්ඨකඅස්සමො පරිපුරි. ඉසිගණස්ස වසනොකාසො නප්පහොති.

අථ මහාසත්තො සාලිස්සරං ආමන්තෙත්වා “සාලිස්සර, අයං අස්සමො ඉසිගණස්ස නප්පහොති, ත්වං ඉමං ඉසිගණං ගහෙත්වා මජ්ඣිමනිකායෙ විජිතෙ කලප්පවුල්ලකනිගමං උපනිස්සාය වසාහී”ති ආහ. සො “සාධු”ති තස්ස වචනං සම්පට්ඨිත්වා අනෙකසහස්සං ඉසිගණං ගහෙත්වා ගන්ත්වා තත්ථ වාසං කප්පෙසි. මනුස්සෙසු ආගන්ත්වා පබ්බජන්තෙසු පුන අස්සමො පරිපුරි. බොධිසත්තො මෙණ්ඩිස්සරං ආමන්තෙත්වා, “මෙණ්ඩිස්සර, ත්වං ඉමං ඉසිගණං ආදාය සුරට්ඨජනපදස්ස සීමන්තරෙ සාතොදිකා නාම නදී අත්ථී, තස්සා තීරෙ වසාහී”ති උය්‍යාපෙසි, පුන කපිට්ඨකඅස්සමො පරිපුරි. එතෙනුපායෙන තතියවාගෙ පබ්බතං ආමන්තෙත්වා “පබ්බත, ත්වං මහාඅට්ඨයං අඤ්ජනපබ්බතො නාම අත්ථී, තං උපනිස්සාය වසාහී”ති පෙසෙසි. චතුත්ථවාගෙ කාළදෙවිලං ආමන්තෙත්වා “කාළදෙවිල, ත්වං දක්ඛිණපථෙ අවන්තිරට්ඨයෙ සනසෙලපබ්බතො නාම අත්ථී, තං උපනිස්සාය වසාහී”ති පෙසෙසි. පුන කපිට්ඨකඅස්සමො පරිපුරි, පඤ්චස්ස ධානෙසු අනෙකසහස්සං ඉසිගණො අහොසි. කිසවච්ඡො පන මහාසත්තං ආපුච්ඡිත්වා දණ්ඩකිරඤ්ඤා විජිතෙ කුම්භවතිනගරං නාම අත්ථී, තං උපනිස්සාය උය්‍යානෙ විහාසි. නාරදො මජ්ඣිමදෙසෙ අඤ්ජනගිරිනාමකෙ පබ්බතජාලන්තරෙ විහාසි. අනුසිස්සො පන මහාසත්තස්ස සන්තිකෙව අහොසි.

තස්මිං කාලෙ දණ්ඩකිරාජා එකං ලද්ධසක්කාරං ගණිකං ධානා වාවෙසි. සා අත්තනො ධම්මතාය විවරන්තී උය්‍යානං ගන්ත්වා කිසවච්ඡතාපසං දිස්වා “අයං කාළකණ්ණි හවිස්සති, ඉමස්ස සරීරෙ කලිං පවාහෙත්වා න්හන්වා ගමිස්සාමී”ති දන්තකට්ඨං බාදිත්වා සබ්බපඨමං තස්සුපරි බහලබ්බෙලං නිට්ඨුහන්තී කිසවච්ඡතාපසස්ස ජටන්තරෙ නිට්ඨුහිත්වා දන්තකට්ඨමිපිස්ස සීසෙයෙව බිපිත්වා සයං සීසං න්හායිත්වා ගතා. රාජාපි තං සරිත්වා පුන පාකතිකමෙව අකාසි. සා මොහමුල්ලා හුත්වා “කාළකණ්ණිසරීරෙ කලිං පවාහෙත්වා මමිපි රාජා පුන ධානෙ ධ්වපෙති මයා යසො ලද්ධො”ති සඤ්ඤමකාසි. තතො නවිරස්සෙව රාජා පුරොහිතං ධානතො වාවෙසි. සො තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා “ත්වං කෙන කාරණෙන පුන ධානං ලහසී”ති පුච්ඡි. අථස්ස සා “රාජ්‍යයානෙ කාළකණ්ණිසරීරෙ කලිස්ස පවාහිතත්තා”ති ආරොවෙසි. පුරොහිතො ගන්ත්වා තථෙව තස්ස සරීරෙ කලිං පවාහෙසි, තමිපි රාජා පුන ධානෙ ධ්වපෙසි. අථස්ස අපරභාගෙ පච්චන්තො කුප්පි. සො සෙනභිගපරිවුතො යුද්ධාය නික්ඛමී. අථ නං මොහමුල්ලො පුරොහිතො, “මහාරාජ, කිං තුම්හෙ ජයං ඉච්ඡං, උදාහු පරාජය”න්ති පුච්ඡිත්වා “ජය”න්ති වුත්තෙ – “තෙන හි රාජ්‍යයානෙ කාළකණ්ණි වසති, තස්ස සරීරෙ කලිං පවාහෙත්වා යාහී”ති ආහ. සො තස්ස කථං ගහෙත්වා “යෙ මයා සද්ධිං ආගච්ඡන්ති, තෙ උය්‍යානෙ කාළකණ්ණිසරීරෙ කලිං පවාහෙත්තු”ති වත්වා උය්‍යානං පවිසිත්වා දන්තකට්ඨං බාදිත්වා සබ්බපඨමං සයමෙව තස්ස ජටන්තරෙ බෙලං නිට්ඨුහිත්වා දන්තකට්ඨඤ්ච බිපිත්වා සීසං න්හායි. බලකායොපිස්ස තථා අකාසි.

තස්මිං පක්කන්තෙ සෙනාපති ගන්ත්වා තාපසං දිස්වා දන්තකට්ඨාදීනි නීහරිත්වා සාධුකං න්භාපෙත්වා “හන්තෙ, රඤ්ඤො කිං භවිස්සති” ති පුච්ඡී. ආවුසා මය්හං මනොපදොසො නත්ථී, දෙවතා පන කුපිතා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ සකලරට්ඨං අරට්ඨං කරිස්සන්ති, ත්වං පුත්තදාරං ගහෙත්වා සීඝං පලායිත්වා අඤ්ඤත්ථ යාහීති. සො භීතතසිතො ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොවෙසී, රාජා තස්ස වචනං න ගණ්හී. සො නිවත්තිත්වා අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා පුත්තදාරං ආදාය පලායිත්වා අඤ්ඤං රට්ඨං අගමාසී. සරහඬගසත්ථා තං කාරණං ඤත්වා ද්වෙ තරුණතාපසෙ පෙසෙත්වා “කිසවච්ඡං මඤ්චසිවිකාය ආනෙථා” ති ආකාසෙන ආණාපෙසී. රාජා යුජ්ඣිත්වා වොරෙ ගහෙත්වා නගරමෙව පච්චාගමී. තස්මිං ආගතෙ දෙවතා පය්මං දෙවං වස්සාපෙසුං, වස්සොසෙන සබ්බකුණපෙසු අවහට්ඨෙසු සුද්ධවාලුකවස්සං වස්සී, සුද්ධවාලුකමත්ථකෙ දිබ්බපුප්ඵවස්සං වස්සී, දිබ්බපුප්ඵමත්ථකෙ මාසකවස්සං, මාසකමත්ථකෙ කභාපණවස්සං, කභාපණමත්ථකෙ දිබ්බාහරණවස්සං වස්සී, මනුස්සා සොමනස්සප්පත්තා හිරඤ්ඤසුවණ්ණාහරණානි ගණ්හිතුං ආරභිංසු. අථ නෙසං සරීරෙ සම්පජ්ජලිතං නානප්පකාරං ආවුධවස්සං වස්සී, මනුස්සා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡිජ්ජිංසු. අථ නෙසං උපරි මහන්තමහන්තා චිතච්චිතඬගාරා පතිංසු, තෙසං උපරි මහන්තමහන්තානි පජ්ජලිතපබ්බතකූටානි පතිංසු, තෙසං උපරි සට්ඨිහත්ථට්ඨානං පුරයන්තං සුබ්බමවාලුකවස්සං වස්සී. එවං සට්ඨියොජනට්ඨානං අරට්ඨං අහොසී, තස්ස එවං අරට්ඨභාවො සකලජම්බුදිපෙ පඤ්ඤායී.

අථ තස්ස රට්ඨස්ස අනන්තරරට්ඨාධිපතීනො කාලිඬගො, අට්ඨකො, භීමරථොති තයො රාජානො චිත්තයිංසු – “පුබ්බෙ බාරාණසියං කලාබ්බකාසිකරාජා ඛන්තිවාදිතාපසෙ අපරජ්ඣිත්වා පථවිං පච්චියොති සුයති, තථා “නාලිකෙරරාජා තාපසෙ සුනබෙහි බාදාපෙත්වා, සහස්සබාහු අජ්ජුනො ව අඬගීරසෙ අපරජ්ඣිත්වා, ඉදානි දණ්ඩකිරාජා කිසවච්ඡෙ අපරජ්ඣිත්වා සහ රට්ඨෙන විනාසං පත්තො” ති සුයති. ඉමෙසං පන චතුත්තං රාජුතං නිබ්බත්තට්ඨානං මයං න ජානාම, තං නො යපෙත්වා සරහඬගසත්ථාරං අඤ්ඤො කට්ඨෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථී, තං උපසඬකමිත්වා ඉමෙ පඤ්ඤෙ පුච්ඡිස්සාමා” ති. තෙ තයොපි මහන්තෙන පරිවාරෙන පඤ්ඤපුච්ඡනත්ථාය නික්ඛමිංසු. තෙ පන “අසුකොපි නික්ඛන්තො” ති න ජානන්ති, එකෙකො “අහමෙව ගච්ඡාමී” ති මඤ්ඤති, තෙසං ගොඨාවරිනදීනො අවිදුරෙ සමාගමො අහොසී. තෙ රථෙහි ඔතරිත්වා තයොපි එකමෙව රථං අභිරුය්හ ගොඨාවරිනදීතිරං සම්පාපුණිංසු.

තස්මිං බණෙ සක්කො පණ්ඩුකම්බලසිලාසනෙ නිසින්තො සත්ත පඤ්ඤෙ චිත්තෙත්වා “ඉමෙ පඤ්ඤෙ යපෙත්වා සරහඬගසත්ථාරං අඤ්ඤො සදෙවකෙ ලොකෙ කට්ඨෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථී, තං ඉමෙ පඤ්ඤෙ පුච්ඡිස්සාමී, ඉමෙපි තයො රාජානො සරහඬගසත්ථාරං පඤ්ඤං පුච්ඡිතුං ගොඨාවරිනදීතිරං පත්තා, එතෙසං පඤ්ඤෙපි අහමෙව පුච්ඡිස්සාමී” ති ද්විසු දෙවලොකෙසු දෙවතාහි පරිවුනො දෙවලොකතො ඔතරී. තං දිවසමෙව කිසවච්ඡො කාලමකාසී. තස්ස සරීරකිච්චං කාරෙතුං චතුසු යානෙසු අනෙකසහස්සා ඉසයො තත්ථෙව ගන්ත්වා පඤ්චසු යානෙසු මණ්ඩපඤ්ච කාරෙත්වා අනෙකසහස්සා ඉසිගණා කිසවච්ඡස්ස තාපසස්ස

වන්දනාවිතකං කත්වා සරීරං ඤාපෙසුං. ආලාභනස්ස සමන්තා අඩ්ඨයොජනමත්තෙ
යානෙ දිබ්බකුසුමවස්සං වස්සි. මහාසත්තො තස්ස සරීරනික්ඛෙපං කාරාපෙත්වා
අස්සමං පටිසිත්වා තෙහි ඉසිගණෙහි පරිවුතො නිසිදි. තෙසමපි රාජුනං නදීතීරං
ආගතකාලෙ මහාසෙනාවාහනතුරියසද්දො අහොසි. මහාසත්තො තං සුත්වා
අනුසිස්සං තාපසං ආමන්තෙත්වා “තාත, ත්වං ගන්ත්වා තාව ජානාහි, කිං සද්දො
නාමෙසො”ති ආහ. සො පානියසංචං ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා තෙ රාජානො දිස්වා
පුච්ඡනවසෙන පයමං ගාථමාහ –

50.

“අලඬකතා කුණ්ඩලිනො සුවත්ථා, වෙළරියමුත්තාථරුඛග්ගඛන්ධා;
රථෙසහා තිට්ඨථ කෙ නු තුම්භෙ, කථං වො ජානන්ති මනුස්සලොකෙ”ති.

තත්ථ වෙළරියමුත්තාථරුඛග්ගඛන්ධාති වෙළරියමණිහි වෙළ මුත්තාලම්ඛකෙහි
ව අලඬකතථරුහි ඛග්ගරතනෙහි සමන්තාගතා. තිට්ඨථාති එකස්මිං රථෙ තිට්ඨථ.
කෙ නුති කෙ නාම තුම්භෙ, කථං වො සඤ්ජානන්තිති?

තෙ තස්ස වචනං සුත්වා රථා ඔතරිත්වා වන්දිත්වා අට්ඨංසු. තෙසු අට්ඨකරාජා
තෙන සද්ධිං සල්ලපන්තො දුතියං ගාථමාහ –

51.

“අහමට්ඨකො හීමරථො පනායං, කාලිඬගරාජා පන උග්ගතොයං;
සුසඤ්ඤතානං ඉසීනං දස්සනාය, ඉධාගතා පුච්ඡිතායෙමිහ පඤ්ඤෙ”ති.

තත්ථ උග්ගතොති වන්දො විය සුරියො විය ව පාකටො පඤ්ඤාතො.
සුසඤ්ඤතානං ඉසීනන්ති, හන්තෙ, න මයං වනකීලාදීනං අත්ථාය ආගතා, අථ ඛො
කායාදීහි සුසඤ්ඤතානං සීලසම්පන්නානං ඉසීනං දස්සනත්ථාය ඉධාගතා.
පුච්ඡිතායෙමිහ පඤ්ඤෙති සරහඬගසත්ථාරං පඤ්ඤෙ පුච්ඡිතං එමිහ, ආගතාමිහාති
අත්ථො. ය-කාරො ඛාඤ්ජනසන්ධිකරොති වෙදිතඛිඛො.

අථ නෙ තාපසො “සාධු මහාරාජා, ආගන්තඛිඛට්ඨානඤ්ඤෙව ආගතාත්ථ,
තෙන හි න්හත්වා විස්සමිත්වා අස්සමපදං පටිසිත්වා ඉසිගණං වන්දිත්වා
සරහඬගසත්ථාරමෙව පඤ්ඤං පුච්ඡථා”ති තෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා
පානියසංචං උක්ඛිපිත්වා උදකථෙවෙ පුඤ්ජන්තො ආකාසං ඔලොකෙන්තො සක්කං
දෙවරාජානං දෙවගණපරිවුතං ඵරාවණක්ඛන්ධවරගතං ඔතරන්තං දිස්වා තෙන
සද්ධිං සල්ලපන්තො තතියං ගාථමාහ –

52.

“වෙහායසං තිට්ඨසි අන්තලික්ඛෙ, පථද්ධුනො පන්තරසෙව වන්දො;
පුච්ඡාමි තං යක්ඛ මහානුභාව, කතං තං ජානන්ති මනුස්සලොකෙ”ති.

තත්ථ වෙභායසන්ති අබ්භුග්ගන්ත්වා අන්තලික්ඛෙ ආකාසෙ තිට්ඨසී.
පට්ඨ්ඨනොති පට්ඨධගතො, අද්ධපථෙ ගගනමජ්ඣෙ යීතොති අත්ථො.

තං සුත්වා සක්කො චතුත්ථං ගාථමාහ —

53.

“යමාහු දෙවෙසු ‘සුජම්පතී’ති, ‘මසවා’ති තං ආහු මනුස්සලොකෙ;
ස දෙවරාජා ඉදමජ්ජ පත්තො, සුසඤ්ඤතානං ඉසීනං දස්සනායා”ති.

තත්ථ ස දෙවරාජාති සො අහං සක්කො දෙවරාජා. ඉදමජ්ජ පත්තොති ඉදං යානං
අජ්ජ ආගතො. දස්සනායාති දස්සනත්ථාය වන්දනත්ථාය සරහඬ්ගසත්ථාරඤ්ච
පඤ්ඤං පුච්ඡනත්ථායාති ආහ.

අථ නං අනුසිස්සො “සාධු, මහාරාජ, තුම්හෙ පච්ඡා ආගච්ඡවා”ති වත්වා
පාතීයසං ආදාය අස්සමපදං පටිසිත්වා පාතීයසං පටිසාමෙත්වා තිණ්ණං රාජුනං
දෙවරාජස්ස ච පඤ්ඤපුච්ඡනත්ථාය ආගතභාවං මහාසත්තස්ස ආරොවෙසී. සො
ඉසීගණපරිවුතො මහාවිසාලමාළුකෙ නිසීදි. තයො රාජානො ආගන්ත්වා ඉසීගණං
වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. සක්කොපි ඔතරිත්වා ඉසීගණං උපසඬ්කම්ත්වා
අඤ්ජලිං පග්ගය්හ යීතො ඉසීගණං චණ්ණෙත්වා වන්දමානො පඤ්චමං ගාථමාහ —

54.

“දුරෙ සුතා නො ඉසයො සමාගතා, මහිද්ධිකා ඉද්ධිගුණුපපන්නා;
වන්දාමි තෙ අයිරෙ පසන්නචිත්තො, යෙ ජීවලොකෙත්ථ
මනුස්සසෙට්ඨා”ති.

තත්ථ දුරෙ සුතා නොති, හන්තෙ, අම්හෙහි තුම්හෙ දුරෙ දෙවලොකෙ
යීතෙහියෙව සුතාති මමායන්තො එවමාහ. ඉදං වුත්තං හොති — ඉමෙ ඉධ සමාගතා
අම්භාකං ඉසයො දුරෙ සුතා යාච බ්‍රහ්මලොකා විස්සුතා පාකටාති. මහිද්ධිකාති
මහානුභාවා. ඉද්ධිගුණුපපන්නාති පඤ්චවිධෙන ඉද්ධිගුණෙන සමන්නාගතා.
අයිරෙති, අයො. යෙති යෙ තුම්හෙ ඉමස්මිං ජීවලොකෙ මනුස්සෙසු සෙට්ඨාති.

එවං ඉසීගණං චණ්ණෙත්වා සක්කො ඡ නිසජ්ජදොසෙ පරිහරන්තො එකමන්තං
නිසීදි. අථ නං ඉසීනං අධොවාතෙ නිසින්තං දිස්වා අනුසිස්සො ඡට්ඨං ගාථමාහ —

55.

“ගන්ධො ඉසීනං වීරදික්ඛිතානං, කායා වුතො ගච්ඡති මාලුතෙන;
ඉතො පටික්කම්ම සහස්සනෙත්ත, ගන්ධො ඉසීනං අසුචි දෙවරාජා”ති.

තත්ථ වීරදික්ඛිතානන්ති වීරපබ්බජිතානං. පටික්කම්මාති පටික්කම අපෙහි.
සහස්සනෙත්තාති ආලපනමෙතං. සක්කො හි අමච්චසහස්සෙහි වින්තිතං අත්ථං
එකකොච පස්සති, තස්මා “සහස්සනෙත්තො”ති වුච්චති. අථ වා සහස්සනෙත්තානං

පන දෙව්‍යානං දස්සනුපවාරාතික්කමනසමත්ථොති සහස්සනෙත්තා. අසුචීති සෙදමලාදීහි පරිභාවිතත්තා දුග්ගන්ධො, තුම්භෙ ච සුචිකාමා, තෙන වො එස ගන්ධො බාධතීති.

තං සුත්වා සක්කො ඉතරං ගාථමාහ —

56.

“ගන්ධො ඉසීනං විරදික්ඛිතානං, කායා චුතො ගච්ඡතු මාලුතෙන;
විචිත්තපුප්ඵං සුරහිංව මාලං, ගන්ධඤ්ච එතං පාටිකඬ්ඛාම හන්තෙ;
න හෙත්ථ දෙවා පටික්කුලසඤ්ඤිතො” ති.

තත්ථ ගච්ඡතුති යථාසුඛං පවත්තතු, නාසපුටං නො පහරතුති අත්ථො.
පාටිකඬ්ඛාමාති ඉච්ඡාම පත්ථෙම. එත්ථාති එතස්මිං ගන්ධෙ දෙවා
ජිගුච්ඡසඤ්ඤිතො න භොන්ති. දුස්සිලෙයෙව හි දෙවා ජිගුච්ඡන්ති, න සිලවන්තෙති.

එවඤ්ච පන වත්වා “හන්තෙ, අනුසිස්ස අහං මහන්තෙන උස්සාහෙන පඤ්භං
පුච්ඡිතුං ආගතො, ඔකාසං මෙ කරොහි” ති ආහ. සො තස්ස වචනං සුත්වා
උට්ඨායාසනා ඉසිගණං ඔකාසං කරොන්තො ගාථාද්වයමාහ —

57.

“පුරින්දදො භූතපතී යසස්සී, දෙවානම්න්දො සක්කො මසවා සුප්ඵපති;
ස දෙවරාජා අසුරගණප්පමද්දනො, ඔකාසමාකඬ්ඛති පඤ්භ පුච්ඡිතුං.

58.

“කො නෙවිමෙසං ඉධ පණ්ඨිතානං, පඤ්භෙ පුට්ඨො නිපුණෙ
බ්‍යාකරිස්සති;
තිණඤ්ච රඤ්ඤං මනුජාධිපානං, දෙවානම්න්දස්ස ච වාසවස්සා” ති.

තත්ථ “පුරින්දදො” තිආදීති සක්කස්සෙව ගුණනාමාති. සො හි පුරෙ දානං
දින්නත්තා පුරින්දදො, භූතෙසු පෙට්ඨකත්තා භූතපතී, පරිවාරසම්පදාය යසස්සී,
පරම්ස්සරතාය දෙවානම්න්දො, සත්තන්තං වත්තපදානං සුට්ඨු කතත්තා සක්කො,
පුරිමජාතිවසෙන මසවා, සුජාය අසුරකඤ්ඤාය පතිභාවෙන සුප්ඵපති, දෙවානං
රඤ්ජනතාය දෙවරාජා. කො නෙවාති කො නු එව. නිපුණෙති සණ්භසුබ්බමෙ පඤ්භෙ.
රඤ්ඤන්ති රාජුනං. ඉමෙසං චතුත්තං රාජුනං මනං ගහෙත්වා කො ඉමෙසං
පණ්ඨිතානං ඉසීනං පඤ්භෙ කථෙස්සති, පඤ්භං නෙසං කථෙතුං සමත්ථං ජානාථාති
වදති.

තං සුත්වා ඉසිගණො, “මාරිස, අනුසිස්ස ත්වං පථවියං යත්වා පථවිං
අපස්සන්තො විය කථෙසි, යපෙත්වා සරහඬ්ඛසත්ථාරං කො අඤ්ඤො එතෙසං
පඤ්භං කථෙතුං සමත්ථො” ති වත්වා ගාථමාහ —

59.

“අයං ඉසි සරහඬිගො තපස්සි, යතො ජාතො විරතො මෙටුනස්මා;
ආවෙරපුත්තො සුවිනීතරූපො, සො නෙසං පඤ්භානි වියාකරිස්සතී” ති.

තත්ථ සරහඬිගොති සරෙ බිපිත්වා ආකාසෙ සරපාසාදාදීති කත්වා පුන ඵකෙන
සරෙන තෙ සරෙ පාතෙන්තො හඬිගවිහඬිගෙ අකාසිති සරහඬිගො. මෙටුනස්මාති
මෙටුනධම්මතො. සො කිර මෙටුනං අසෙවිත්වා පබ්බජිතො. ආවෙරපුත්තොති
රඤ්ඤො ආවරියස්ස පුරොහිතස්ස පුත්තො.

ඵවඤ්ච පන වත්වා ඉසිගණො අනුසිස්සං ආහ – “මාරිස, ත්වමෙව සත්ථාරං
වන්දිත්වා ඉසිගණස්ස වචනෙන සක්කෙන පුච්ඡිතපඤ්භකථනාය ඔකාසං
කාරෙහි” ති. සො “සාධු” ති සම්පට්ඨිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඔකාසං
කාරෙන්තො අනන්තරං ගාථමාහ –

60.

“කොණ්ඩඤ්ඤ පඤ්භානි වියාකරොහි, යාවන්ති තං ඉසයො සාධුරූපා;
කොණ්ඩඤ්ඤ ඵසො මනුජෙසු ධම්මො, යං වුද්ධිමාගච්ඡති ඵස භාරො” ති.

තත්ථ කොණ්ඩඤ්ඤාති තං ගොත්තෙනාලපති. ධම්මොති සභාවො. යං
වුද්ධන්ති යං පඤ්ඤාය වුද්ධං පුරිසං ඵස පඤ්භානං විස්සජ්ජනභාරො නාම
ආගච්ඡති, ඵසො මනුජෙසු සභාවො, තස්මා වන්දිමසුරියසහස්සං උට්ඨාපෙන්තො
විස පාකටං කත්වා දෙවරඤ්ඤො පඤ්භෙ කටෙහිති.

තතො මහාපුරිසො ඔකාසං කරොන්තො අනන්තරං ගාථමාහ –

61.

“කතාවකාසා පුච්ඡන්තු භොන්තො, යං කිඤ්චි පඤ්භං මනසාහිපත්ථිතං;
අහඤ්භි තං තං වො වියාකරිස්සං, ඤත්වා සයං ලොකමිමං පරඤ්චා” ති.

තත්ථ යං කිඤ්චිති න කෙවලං තුම්භාකංයෙව, අථ බො සදෙවකස්සපි ලොකස්ස
යං මනසාහිපත්ථිතං, තං මං හවන්තො පුච්ඡන්තු. අහඤ්භි වො ඉධලොකනිස්සිතං
වා පරලොකනිස්සිතං වා සබ්බං පඤ්භං ඉමඤ්ච පරඤ්ච ලොකං සයං පඤ්ඤාය
සච්ඡිකත්වා කටෙස්සාමිති සබ්බඤ්ඤාපචාරණං සම්පචාරෙසි.

ඵවං තෙන ඔකාසෙ කතෙ සක්කො අත්තනා අභිසඬ්ඛනං පඤ්භං පුච්ඡි. තමත්ථං
පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ –

62.

“තතො ව මසවා සක්කො, අත්ථදස්සි පුරින්දදො;
අපුච්ඡි පයමං පඤ්භං, යඤ්චාසි අභිපත්ථිතං.

63.

“කිං සු වධිත්වා න කදාචි සොවති, කිස්සප්පභානං ඉසයො වණ්ණයන්ති;
කස්සිධ චුත්තං ඵරුසං ඛමෙථ, අක්ඛාහි මෙ කොණ්ඩඤ්ඤ ඵතමත්ථ”න්ති.

තත්ථ යඤ්චාසීති යං තස්ස මනසා අභිපත්ථිතං ආසි, තං පුච්ඡිති අත්ථො.
ඵතන්ති ඵතං මයා පුච්ඡිතමත්ථං අක්ඛාහි මෙති ඵකගාථාය තයො පඤ්ඤෙ පුච්ඡි.

තතො පරං ඛ්‍යාකරොත්තො ආහ -

64.

“කොධං වධිත්වා න කදාචි සොවති, මක්ඛප්පභානං ඉසයො වණ්ණයන්ති;
සබ්බෙසං චුත්තං ඵරුසං ඛමෙථ, ඵතං ඛන්තිං උත්තමමාහු සන්තො”ති.

තත්ථ කොධං වධිත්වාති කොධං මාරෙත්වා ජඩ්ඛෙත්වා. සොවන්තො හි
පටිසචිත්තෙනෙව සොවති, කොධාභාවා කුතො සොකො. තෙන චුත්තං “න කදාචි
සොවති”ති. මක්ඛප්පභානන්ති පරෙහි අත්තනො කතගුණමක්ඛනලක්ඛණස්ස
අකතඤ්ඤාභාවසඩ්ඛාතස්ස මක්ඛස්ස පභානං ඉසයො වණ්ණයන්ති. සබ්බෙසන්ති
භීනමජ්ඣිමුක්කට්ඨානං සබ්බෙසමපි ඵරුසං වචනං ඛමෙථ. සන්තොති පොරාණකා
පණ්ඩිතා ඵවං කථෙන්නි.

සක්කො ආහ -

65.

“සක්කා උභින්නං වචනං තිතික්ඛිතුං, සදිසස්ස වා සෙට්ඨතරස්ස වාපි;
කථං නු භීනස්ස වචො ඛමෙථ, අක්ඛාහි මෙ කොණ්ඩඤ්ඤ ඵතමත්ථ”න්ති.

සරහඬිගො ආහ -

66.

“භයා හි සෙට්ඨස්ස වචො ඛමෙථ, සාරම්භහෙතු පන සාදිසස්ස;
යො වීධි භීනස්ස වචො ඛමෙථ, ඵතං ඛන්තිං උත්තමමාහු සන්තො”ති. -

ඵවමාදීනං ගාථානං වචනප්පටිච්චනවසෙන සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො.

තත්ථ අක්ඛාහි මෙති, හන්තෙ කොණ්ඩඤ්ඤ, තුම්භෙහි ද්වෙ පඤ්ඤා සුකථිතා,
ඵකො මෙ චිත්තං න ගණ්භාති, කථං සක්කා අත්තනො භීනතරස්ස වචනං
අධිවාසෙතුං, තං මම අක්ඛාහිති පුච්ඡන්තො ඵවමාහ. ඵතං ඛන්තින්ති යදෙනං
ජාතිගොත්තාදිභීනස්ස වචනං ඛමනං, ඵතං ඛන්තිං උත්තමන්ති පොරාණකපණ්ඩිතා
වදන්ති. යං පනෙතං ජාතිආදීහි සෙට්ඨස්ස භයෙන, සදිසස්ස කරණුත්තරියලක්ඛණෙ
සාරම්භෙ ආදීනවදස්සනෙන ඛමනං, නෙසා අධිවාසනබන්ති නාමාති අත්ථො.

එවං වුත්තෙ සක්කො මහාසත්තං ආහ - “භන්තෙ, පයිමං තුම්හෙ ‘සබ්බෙසං වුත්තං ඵරුසං බමෙට්ඨ, එතං බන්තිං උත්තමමාහු සන්තො’ති වත්වා ඉදානි ‘යො වීධ භීතස්ස වචො බමෙට්ඨ, එතං බන්තිං උත්තමමාහු සන්තො’ති වදට්ඨ, න චො පුරිමෙන පච්ඡිමං සමෙති”ති. අට්ඨං මහාසත්තො, “සක්ක, පච්ඡිමං මයා ‘අයං භීතො’ති ඤාත්වා ඵරුසවචනං අධිවාසෙත්තස්ස වසෙන වුත්තං, යස්මා පන න සක්කා රූපදස්සනමත්තෙන සත්තානං සෙට්ඨාදිභාවො ඤාතුං, තස්මා පුරිමං වුත්තං’න්ති වත්වා සත්තානං අඤ්ඤත්වං සංවාසා රූපදස්සනමත්තෙන සෙට්ඨාදිභාවස්ස දුට්ඨඤ්ඤායානං පකාසෙත්තො ගාථමාහ -

67.

“කථං විජඤ්ඤා චතුපත්ථරුපං, සෙට්ඨං සරික්ඛං අට්ඨාපි භීතං;
විරූපරූපෙන චරන්ති සන්තො, තස්මා හි සබ්බෙසං වචො බමෙට්ඨා”ති.

තත්ථ චතුපත්ථරුපන්ති චතුහි ඉරියාපටෙහි පටිච්ඡන්තසභාවං. විරූපරූපෙනාති විරූපානං ලාමකපුග්ගලානං රූපෙන උත්තමගුණා සන්තොපි විචරන්ති. ඉමස්මිං පනත්ථෙ මජ්ඣන්තිකත්ථෙරස්ස වත්ථු කටෙතබ්බං.

තං සුත්වා සක්කො නික්කඩ්ඛො හුත්වා, “භන්තෙ, එතාය නො බන්තියා ආනිසංසං කටෙහි”ති යාචි. අට්ඨස්ස මහාසත්තො ගාථමාහ -

68.

“න භෙතමත්ථං මහතීපි සෙනා, සරාජිකා යුජ්ඣමානා ලහෙට්ඨ;
යං බන්තිමා සප්පුරිසො ලහෙට්ඨ, බන්තිබලස්සුපසමන්ති වෙරා”ති.

තත්ථ එතමත්ථන්ති එතං වෙරවුපසමනිජ්ජපිසසභාවසඩ්ඛාතං අත්ථං.

එවං මහාසත්තෙන බන්තිගුණෙ කථිතෙ තෙ රාජානො වින්තයිංසු - “සක්කො අත්තනොච පඤ්ඤෙ පුච්ඡති, අම්භාකං පුච්ඡනොකාසං න දස්සති”ති. අට්ඨ නෙසං අජ්ඣාසයං විදිත්වා සක්කො අත්තනා අභිසඩ්ඛතෙ වත්තාරො පඤ්ඤෙ යපෙත්ථාව තෙසං කඩ්ඛං පුච්ඡන්තො ගාථමාහ -

69.

“සුභාසිතං තෙ අනුමොදියාන, අඤ්ඤං තං පුච්ඡාමි තදිඨ්ඨස්ස බුහි;
යථා අහුං දණ්ඩකී නාළිකෙරො, අට්ඨජ්ජනො කලාබු චාපි රාජා;
තෙසං ගතිං බුහි සුපාපකම්මිතං, කත්ථුපපන්තා ඉසීනං විහෙයකා”ති.

තත්ථ අනුමොදියානාති ඉදං මයා පුට්ඨානං තිණ්ණං පඤ්ඤානං විස්සජ්ජනසඩ්ඛාතං තච සුභාසිතං අනුමොදිත්වා. යථා අහුන්ති යථා වත්තාරො ජනා අහෙසුං. කලාබු චාති කලාබුරාජා ච. අට්ඨජ්ජනොති අට්ඨ අජ්ජනරාජා.

අට්ඨස්ස විස්සජ්ජෙත්තො මහාසත්තො පඤ්ඤෙ ගාථායො අභාසි -

70.

“කිසඤ්භි වච්ඡං අවකිරිය දණ්ඩකී, උච්ඡින්නමුලො සජනො සරට්ඨො; කුක්කුළනාමෙ නිරයමිහි පච්චති, තස්ස ඵුලිඬගානි පතන්ති කායෙ.

71.

“යො සඤ්ඤතෙ පබ්බජිතෙ අහෙය්යි, ධම්මං භණන්තෙ සමණෙ අද්දසකෙ; තං නාළිකෙරං සුනඛා පරත්ථං, සඬගම්ම ඛාදන්ති විචන්දමානං.

72.

“අථජ්ජුනො නිරයෙ සත්තිසුලෙ, අවංසිරො පතීනො උද්ධංපාදො; අඬගිරසං ගොතමං හෙය්යිත්වා, ඛන්තිං තපස්සිං චිරබ්බන්තමාරිං.

73.

“යො ඛණ්ඩසො පබ්බජිතං අප්පෙද්ධි, ඛන්තිං වදන්තං සමණං අද්දසකං; කලාබ්බවිචිං උපපජ්ජ පච්චති, මහාපතාපං කට්ඨකං භයානකං.

74.

“එතානි සුත්වා නිරයානි පණ්ඩිතො, අඤ්ඤානි පාපිට්ඨකරානි චෙත්ථ; ධම්මං චරෙ සමණබ්බාහිමණෙසු, එවංකරො සග්ගමුපෙති යාන”න්ති.

තත්ථ කිසන්ති අප්පමංසලොභිතත්තා කිසසරිරං. අවකිරියානි අවකිරිත්වා නිට්ඨුභනදන්තකට්ඨපාතනෙන තස්ස සරිරෙ කලිං පවාහෙත්වා. උච්ඡින්නමුලොති උච්ඡින්නමුලො හුත්වා. සජනොති සපරිසො. කුක්කුළනාමෙ නිරයමිහි යොජනසතප්පමාණෙ කප්පසණ්ඨිතෙ උණ්හජාරිකනිරයෙ. ඵුලිඬගානිති විතච්චිතඬගාරා. තස්ස කිර තත්ථ උණ්හකුක්කුලෙ නිමුග්ගස්ස නවහි වණමුඛෙහි උණ්හා ජාරිකා පවිසන්ති, සීසෙ මහන්තමහන්තා අඬගාරා පතන්ති. තෙසං පන පතනකාලෙ සකලසරිරං දීපරුක්ඛො විය ජලති, බලවච්චෙදනා චත්තන්ති. සො අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො මහාවිරවං රචති. සරහඬගසත්ථා පථවිං භින්දිත්වා තං තත්ථ තථාපච්චමානං දස්සෙසි, මහාජනො භයසන්තාසමාපජ්ජී. තස්ස අතිවිය භීතභාවං ඤත්වා මහාසත්තො තං නිරයං අන්තරධාපෙසි.

ධම්මං භණන්තෙති දසකුසලකම්මපථධම්මං භාසන්තෙ. සමණෙති සමිත්තපාපෙ. අද්දසකෙති නිරපරාධෙ. නාළිකෙරන්ති එවංනාමකං රාජානං. පරත්ථානි පරලොකෙ නිරයෙ නිබ්බන්තං. සඬගම්මානි ඉතො විතො ව සමාගන්ත්වා ඡින්දිත්වා මහන්තමහන්තා සුනඛා ඛාදන්ති. තස්මිං කිර කලිඬගරට්ඨෙ දන්තපුරනගරෙ නාළිකෙරෙ නාම රඤ්ඤෙ රජ්ජං කාරයමානෙ එකො මහාතාපසො පඤ්චසතතාපසපරිචුතො හිමවන්තා ආගම්ම රාජ්‍යායානෙ වාසං කප්පෙත්වා මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙසි. “ධම්මිකතාපසො උය්‍යානෙ වසති”ති රඤ්ඤොපි ආරොචයිංසු. රාජා පන අධම්මිකො අධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. සො අමච්චෙසු තාපසං පසංසන්තෙසු “අහම්පි ධම්මං සුණ්ණස්සාමි”ති උය්‍යානං ගන්ත්වා තාපසං චන්දිත්වා නිසීදි. තාපසො රඤ්ඤො සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්තො “කිං, මහාරාජ,

ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි, ජනං න පිළෙසී” ති ආහ. සො තස්ස කුජ්ඣත්වා “අයං කුට්ඨිලො එත්තකං කාලං නාගරානං සන්තිකෙ මමඤ්ඤෙව අගුණං කට්ඨි මඤ්ඤෙ, හොතු ජාතිස්සාමී” ති වින්තෙන්වා “ස්වෙ අමිහාකං සරද්ධාරං ආගච්ඡෙය්‍යාමා” ති නිමන්තෙන්වා පුනදිවසෙ පුරාණගුප්පස්ස වාටියො පරිපුරාපෙන්වා තාපසෙසු ආගතෙසු තෙසං භික්ඛාභාජනානි ගුප්පස්ස පුරාපෙන්වා ද්ධාරං පිදහාපෙන්වා මුසලානි ව ලොහදණ්ඩෙ ව ගාභාපෙන්වා ඉසිනං සිසානි භින්දාපෙන්වා ජට්ඨාසු ගාභාපෙන්වා කඬ්ඨාපෙන්වා සුනබ්බෙහි බාදාපෙන්වා තත්ථෙව භින්තං පථවිං පවිසිත්වා සුනබ්බමහානිරයෙ නිබ්බත්තති, තත්‍රස්ස නිගාචුතප්පමාණසරීරං අහොසි. අථ නං මහන්තමහන්තා මහාහත්ථිප්පමාණා පඤ්චවණ්ණා සුනබ්බා අනුබන්ධිත්වා ඩංසිත්වා නවයොජනාය ජලිතඅයපථවියා පාතෙන්වා මුබ්බුරං ලුඤ්චන්තා විජ්ජන්දමානං බාදිංසු. මහාසත්තො පථවිං ද්විධා භින්දිත්වා තං නිරයං දස්සෙන්වා මහාජනස්ස භීතභාවං ඤත්වා අන්තරධාපෙසි.

අථ ජ්ජුනොති සහස්සබාහුරාජා. අඬ්ඨිරසන්ති අඬ්ගෙහි රංසිනං නිච්ඡරණතො එවංලද්ධනාමං. හෙය්යිත්වාති විහෙයෙන්වා විසජිතකණ්ඩෙන විජ්ඣත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙන්වා. සො කිර අජ්ජුනො නාම රාජා මහිසකරට්ඨෙ කෙතකරාජධානියං රජ්ජං කාරෙන්තො මීගවං ගන්ත්වා මීගෙ වධිත්වා අඬ්ගාරපක්කමංසං බාදන්තො විවරි. අට්ඨකදිවසං මීගානං ආගමනට්ඨානෙ කොට්ඨකං කත්වා මීගෙ ඔලොකයමානො අට්ඨාසි. තදා සො තාපසො තස්ස රඤ්ඤො අවිදුරෙ එකං කාරරුක්ඛං අභිරුහිත්වා එලානි ඔවිනන්තො ඔවිතිතඵලසාධං මුඤ්චි. තස්සා විස්සට්ඨාය සද්දෙන තංයානං පත්තා මීගා පලායිංසු. රාජා කුජ්ඣත්වා තාපසං විසමිස්සිතෙන සල්ලෙන විජ්ඣති. සො පරිගලිත්වා පතන්තො මත්ථකෙන බදිරබාණුකං ආසාදෙන්වා සුලග්ගෙයෙව කාලමකාසි. රාජා තඬ්ඬණෙයෙව ද්විධා භින්තං පථවිං පවිසිත්වා සත්තිසුලනිරයෙ නිබ්බත්ති, නිගාචුතප්පමාණං සරීරං අහොසි. තත්‍ර තං නිරයපාලා ජලිතෙහි ආචුට්ඨෙ කොට්ඨෙත්වා ජලිතං අයපබ්බතං ආරොපෙන්ති. පබ්බතමත්ථකෙ ඨිතකාලෙ වාතො පහරති, සො වාතප්පහාරෙන පරිගලිත්වා පතති. තස්මිං බණ්ණෙ හෙට්ඨා නවයොජනාය ජලිතඅයපථවියා මහාතාලක්ඛන්ධප්පමාණං ජලිතං අයසුලං උට්ඨහති. සො සුලග්ගමත්ථකෙයෙව ආසාදෙන්වා සුලාචුතො තිට්ඨති. තස්මිං බණ්ණෙ පථවි ජලති, සුලං ජලති, තස්ස සරීරං ජලති. සො තත්ථ මහාරවං රවන්තො පව්චති. මහාසත්තො පථවිං ද්විධා කත්වා තං නිරයං දස්සෙන්වා මහාජනස්ස භීතභාවං ඤත්වා අන්තරධාපෙසි.

බණ්ඩසොති වත්තාරො හත්ථපාදෙ කණ්ණනාසඤ්ච බණ්ඩාබණ්ඩං කත්වා. අදුසකන්ති නිරපරාධං. තථා ඡෙදාපෙන්වා ද්විති කසාහි පහාරසහස්සෙහි තාලාපෙන්වා ජට්ඨාසු ගහෙන්වා ආකඬ්ඨාපෙන්වා පටිකුජ්ජං නිපජ්ජාපෙන්වා පිට්ඨියං පණ්ඨියා පහරිත්වා මහාදුක්ඛසමප්පිතං අකාසි. කලාබුච්චිත්ති කලාබු අවිචිං. කටුකන්ති තිබ්බණ්ඩෙදනං, එවරුපං නිරයං උපපජ්ජිත්වා ඡන්තං ජාලානං අන්තරෙ පව්චති. විත්ථාරතො පන කලාබුරඤ්ඤො වත්ථු බන්තිවාදිජාතකෙ (ජා. 1.4.49-52) කථිතමෙව. අඤ්ඤානි පාපිට්ඨකරානි වෙන්ථාති එතෙහි නිරයෙහි පාපිට්ඨකරානි ව

අඤ්ඤානි නිරයානි සුත්වා. ධම්මං චරෙති, සක්ක දෙවරාජ, පණ්ඩිතො කුලපුත්තො
න කෙවලං එතෙයෙව චත්තාරො නිරයා, එතෙයෙව ච රාජානො නෙරයිකා, අථ
ඛො අඤ්ඤෙපි නිරයා, අඤ්ඤෙපි ච රාජානො නිරයෙසු උප්පන්නාති විදිත්වා
චතුපච්චයදානධම්මිකාරක්ඛාවරණසංවිධානසංඛිතං සමණධ්වන්මණෙසු ධම්මං
චරෙය්‍යාති.

එවං මහාසත්තෙන චතුත්තං රාජුතං නිබ්බත්තට්ඨානෙ දස්සිතෙ තයො
රාජානො නික්කඛිඛා අහෙසුං. තතො සක්කො අවසෙසෙ චත්තාරො පඤ්ඤෙ
පුච්ඡන්තො ගාථමාහ —

75.

“සුභාසිතං තෙ අනුමොදියාන, අඤ්ඤං තං පුච්ඡාමි තදිඛිස ඛුහි;
කථංවිධං සීලවත්තං වදන්ති, කථංවිධං පඤ්ඤවත්තං වදන්ති;
කථංවිධං සප්පුරිසං වදන්ති, කථංවිධං නො සිරි නො ජහාති” ති.

තත්ථ කථංවිධං නො සිරි නො ජහාතීති කථංවිධං නු පුරිසං පටිලද්ධසිරි න
ජහාතීති.

අථස්ස විස්සජ්ජෙන්නො මහාසත්තො චතස්සො ගාථායො අභාසි —

76.

“කායෙන වාචාය ච යොධ සඤ්ඤතො, මනසා ච කිඤ්චි න කරොති පාපං;
න අත්තහෙතු අලිකං භණ්ණති, තථාචිධං සීලවත්තං වදන්ති.

77.

“ගම්භීරපඤ්ඤං මනසාභිචිත්තයං, නාව්වාහිතං කම්ම කරොති ලුද්දං;
කාලාගතං අත්ථපදං න රිඤ්චති, තථාචිධං පඤ්ඤවත්තං වදන්ති.

78.

“යො චෙ කතඤ්ඤු කතචෙදි ධීරො, කල්‍යාණමිත්තො දල්භහත්ති ච
හොති;
දුබ්බස්ස සක්කච්ච කරොති කිච්චං, තථාචිධං සප්පුරිසං වදන්ති.

79.

“එතෙහි සබ්බෙහි ගුණෙහුපෙතො, සද්ධො මුදු සංවිභාගී වදඤ්ඤු;
සඬ්ගාහකං සබ්බං සණ්ඨවාචං, තථාචිධං නො සිරි නො ජහාති” ති.

තත්ථ “කායෙන” තිආදීනි පදානි තිවිධසුවරිතද්වාරවසෙන වුත්තානි. න
අත්තහෙතුති දෙසනාසිසමෙවෙනං, අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා යසහෙතු වා
ධනහෙතු වා ලාභහෙතු වා ආමිසකිඤ්චික්ඛහෙතු වා අලිකං න කට්ඨෙති අත්ථො.
කාමඤ්චෙස අත්ථො “වාචාය සඤ්ඤතො” ති ඉමිනාව සිද්ධො, මුසාවාදිතො පන

අකත්තබ්බං පාපං නාම නත්ථීති ගරුභාවදීපනත්ථං පුන ඵවමාහාති වෙදිතබ්බො. තං පුග්ගලං සීලවත්තං වදන්ති.

ගම්භීරපඤ්ඤානී අත්ථතො ච පාළිතො ච ගම්භීරං ගුල්භං පට්ඨිජන්තං
සත්තුභස්තජාතක- (ජා. 1.7.46 ආදයො) සම්භවජාතක- (ජා. 1.16.138 ආදයො)
මහාඋමඛිගජාතකෙසු (ජා. 2.22.590 ආදයො) ආගතසදිසං පඤ්ඤං.
මනසාහිවිත්තයන්ති මනසා අහිවිත්තෙන්තො අත්ථං පට්ඨිජ්ඣන්ති වන්දසහස්සං
සූරියසහස්සං උට්ඨාපෙන්තො විය පාකටං කත්වා යො කට්ඨං සක්කොතීති
අත්ථො. නාව්වාහිතන්ති න අතිඅහිතං, හිතාතික්කන්තං ලුද්දං ඵරුසං
සාහසිකකම්මඤ්ච යො න කරොතීති අත්ථො. ඉමස්ස පනත්ථස්ස ආවිභාවත්ථං -

“න පණ්ඩිතා අත්තසුඛස්ස හෙතු, පාපානි කම්මානි සමාවරන්ති;
දුක්ඛෙන ථුට්ඨා පිළිතාපි සන්තා, ඡන්දා දොසා ච න ඡහන්ති ධම්ම”න්ති. -

භූරිපඤ්ඤා කට්ඨතබ්බො.

කාලාගතන්ති ඵත්ථ දානං දාතබ්බකාලෙ, සීලං රක්ඛණකාලෙ, උපොසථං
උපවාසකාලෙ, සරණෙසු පතිට්ඨානකාලෙ, පබ්බජිතකාලෙ,
සමණධම්මකරණකාලෙ, විපස්සනාවාරස්මිං යුඤ්ජනකාලෙ වාති ඉමානි දානාදීනි
සම්පාදෙන්තො කාලාගතං අත්ථපදං න රිඤ්චති න භාපෙති න ගලාපෙති නාම.
තථාච්චිධන්ති සක්ක සබ්බඤ්ඤාබුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච බොධිසත්තා ච
පඤ්ඤවත්තං කට්ඨන්තා ඵවරුපං පුග්ගලං කට්ඨන්ති.

“යො වෙ”ති ගාථාය පරෙත අත්තතො කතගුණං ජානාතීති කතඤ්ඤා. ඵවං
ඤ්ඤත්වා පන යෙනස්ස ගුණො කතො, තස්ස ගුණං පටිකරොන්තො කතවෙදී නාම.
දුබ්බස්සාති අත්තතො සභායස්ස දුක්ඛජ්ජන්තස්ස දුක්ඛං අත්තති ආරොපෙන්වා යො
තස්ස උප්පන්නකිව්චං සහත්ථෙත සක්කව්චං කරොති, බුද්ධාදයො ඵවරුපං
සප්පුරිසං නාම කට්ඨන්ති. අපිච සප්පුරිසා නාම කතඤ්ඤා කතවෙදිතො හොන්තීති
සතපත්තජාතක- (ජා. 1.3.85-87) චූළභංසජාතක- (ජා. 1.15.133 ආදයො)
මහාභංසජාතකාදීනි (ජා. 2.21.89 ආදයො) කට්ඨතබ්බානි. ඵතෙහි සබ්බෙහීති සක්ක
යො ඵතෙහි හෙට්ඨා චුත්තෙහි සීලාදීහි සබ්බෙහිපි ගුණෙහි උපෙතො. සද්ධොති
ඔකප්පනසද්ධාය සමන්තාගතො. මුදුති පියභාණි. සංවිභාගීති
සීලසංවිභාගදානසංවිභාගාහිරත්තා සංවිභාගී. යාවකානං වචනං ඤ්ඤත්වා දානවසෙන
වදඤ්ඤා. වතුහි සඬිගහවත්ථුහි තෙසං තෙසං සඬිගණ්හනතො සඬිගාහකං,
මධුරවචනතාය සබ්බිලං, මට්ඨවචනතාය සණ්ඨවාචං තථාච්චිධං නු පුග්ගලං
අධිගතයසසොභග්ගසඬ්ඛාතා සිරි තො ඡහාති, නාස්ස සිරි විතස්සතීති.

ඵවං මහාසත්තො ගගනතලෙ පුණ්ණුවන්දං උට්ඨාපෙන්තො විය වත්තාරො
පඤ්ඤෙ විස්සජ්ජෙසි. තතො පරං සෙසපඤ්ඤානං පුච්ඡා ච විස්සජ්ජනඤ්ච හොති -

“කථංකරො” තිආදීනි අඤ්ඤාමඤ්ඤාචෙවචනානෙව. කථංකරොති කිං නාම කම්මං කරොන්තො කිං ආචරන්තො කිං සෙවමානො භජමානො පයිරූපාසමානො ඉධලොකෙ පඤ්ඤං ලභති, පඤ්ඤායමෙව පටිපදං වදෙහි, ජානිතුකාමොම්හි, කථංකරො මච්චො පඤ්ඤවා නාම හොතීති ප්‍රච්ඡති. චුද්ධෙති පඤ්ඤාචුද්ධිජපත්තෙ පණ්ඩිතෙ. නිපුණෙති සුබ්‍රමකාරණජානනසමත්ථෙ. එවංකරොති යො පුග්ගලො එවං චුත්තජපකාරෙ පුග්ගලෙ සෙවති භජති පයිරූපාසති, පාළිං උග්ගණ්හාති, පුනජ්ජුනං අත්ථං ප්‍රච්ඡති, පාසාණෙ ලෙඛං ඛණන්තො විය කඤ්චනනාළියා සීභවසං සම්පට්ච්ඡන්තො විය ඔහිතසොනො සක්කච්චං සුභාසිතානි සුණාති, අයං එවංකරො මච්චො පඤ්ඤවා හොතීති.

එවං මහාසත්තො පාවිනලොකධාතුතො සූරියං උට්ඨාපෙන්තො විය පඤ්ඤාය පටිපදං කට්ඨත්වා ඉදානි තස්සා පඤ්ඤාය ගුණං කට්ඨන්තො “ස පඤ්ඤවා”ති ආදිමාහ. තත්ථ කාමගුණෙති කාමකොට්ඨාසෙ හුත්වා අභාවට්ඨයෙන අනිච්චතො, දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකානං දුක්ඛානං චත්ථුභාවෙන දුක්ඛතො, අට්ඨනවුත්තියා රොගමුඛානං කාමෙ නිස්සාය උප්පත්තිසම්භවෙන රොගතො ච අවෙක්ඛති ඔලොකෙති, සො එවං විපස්සී එතෙහි කාරණෙහි කාමානං අනිච්චාදිතං පස්සන්තො “කාමෙ නිස්සාය උප්පජ්ජනකදුක්ඛානං අන්තො නත්ථී, කාමානං පහානමෙව සුඛ”න්ති විදිත්වා දුක්ඛෙසු කාමෙසු මහබ්භයෙසු ඡන්දං පජ්භාති. ස විතරාගොති, “සක්ක, සො පුග්ගලො එවං විතරාගො නවාසාතචත්ථුවසෙන උප්පජ්ජනකසභාවදොසං විනෙන්වා මෙත්තචිත්තං භාවෙය්‍ය, අප්පමාණසත්තාරම්මණත්තා අප්පමාණං තං භාවෙන්වා අපරිහීනජ්ඣානො අගරහිතො බුහුමලොකෙ උප්පජ්ජති”ති.

එවං මහාසත්තෙ කාමානං දොසං කට්ඨන්තෙයෙව තෙසං තිණ්ණමිපි රාජුනං සබ්බකායානං තද්ධිගප්පහානෙන පඤ්චකාමගුණරාගො පහීනො. තං ඤාත්වා මහාසත්තො තෙසං පහංසනවසෙන ගාථමාහ —

86.

“මහත්ථීයං ආගමනං අහොසි, තවමට්ඨකා භීමරථස්ස වාපි;
කාලිඬ්ගරාජස්ස ච උග්ගතස්ස, සබ්බෙස වො කාමරාගො පහීනො”ති.

තත්ථ මහත්ථීයන්ති මහත්ථං මහාවිජ්ජාරං මහාජුතිකං. තවමට්ඨකාති තව අට්ඨකා. පහීනොති තද්ධිගප්පහානෙන පහීනො.

තං සුත්වා රාජානො මහාසත්තස්ස ථුතිං කරොන්තා ගාථමාහංසු —

87.

“එවමෙතං පරචිත්තවෙදි, සබ්බෙස නො කාමරාගො පහීනො;
කරොහි ඔකාසමනුග්ගහාය, යථා ගතිං තෙ අභිසම්භවෙමා”ති.

තත්ථ අනුග්ගහායාති පබ්බජ්ජත්ථාය ඔකාසං නො කරොහි. යථා මයං පබ්බජිත්වා තව ගතිං නිජ්ඣත්තිං අභිසම්භවෙම පාපුණෙය්‍යාම, තයා පටිවිද්ධගුණං පටිවිජ්ඣෙය්‍යාමාති වදිංසු.

අථ තෙසං ඔකාසං කරොන්තො මහාසත්තො ඉතරං ගාථමාහ —

88.

“කරොමි ඔකාසමනුග්ගහාය, තථා හි වො කාමරාගො පහීනො;
ඵරාථ කායං විපුලාය පීතියා, යථා ගතිං මෙ අභිසම්භවෙමා”ති.

තත්ථ ඵරාථ කායන්ති ඤානපීතියා විපුලාය කායං ඵරමාති.

තං සුත්වා තෙ සම්පට්ච්ඡන්තා ගාථාමාහංසු -

89.

“සබ්බං කර්ස්සාම තවානුසාසනිං, යං යං තුවං චක්ඛස්සි භූරිපඤ්ඤා;
එරාම කායං විපුලාය පීතියා, යථා ගතිං තෙ අභිසම්භවෙමා”ති.

අථ නෙසං සබ්බකායානං මහාසත්තො පබ්බජ්ජං දාපෙත්වා ඉසිගණං
උය්‍යොජෙත්තො ගාථාමාහ -

90.

“කතාය වච්ඡස්ස කිසස්ස පූජා, ගච්ඡන්තු භොන්තො ඉසයො සාධුරූපා;
ක්කානෙ රතා භොථ සදා සමාහිතා, එසා රතී පබ්බජිතස්ස සෙට්ඨා”ති.

තත්ථ ගච්ඡන්තුති අත්තනො අත්තනො වසනට්ඨානානි ගච්ඡන්තු.

ඉසයො තස්ස සරහඬිගසත්ථුනො වචනං සිරසා සම්පට්ච්ඡන්වා වන්දිත්වා
ආකාසං උජ්ජතිත්වා සකානි වසනට්ඨානානි ගමිංසු. සක්කොපි උට්ඨායාසනා
මහාසත්තස්ස ථුතිං කත්වා අඤ්ජලිං පග්ගස්ස සූරියං නමස්සන්තො විය මහාසත්තං
නමස්සමානො සපරිසො පක්කාමි. එතමත්ථං විදිත්වා සත්ථා ඉමා ගාථායො අභාසි
-

91.

“සුත්වාන ගාථා පරමත්ථසංහිතා, සුභාසිතා ඉසිනා පණ්ඩිතෙන;
තෙ වෙදජාතා අනුමොදමානා, පක්කාමු දෙවා දෙවපුරං යසස්සිනො.

92.

“ගාථා ඉමා අත්ථවතී සුඛාඤ්ජනා, සුභාසිතා ඉසිනා පණ්ඩිතෙන;
යො කොචිමා අට්ඨිකත්වා සුභෙය්‍යා, ලභෙථ පුබ්බාපරියං විසෙසං;
ලද්ධාන පුබ්බාපරියං විසෙසං, අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ඡෙ”ති.

තත්ථ පරමත්ථසංහිතානි අනිච්චාදිදීපනෙන නිබ්බානානිස්සිතා. ගාථා ඉමානි ඉදං
සත්ථා සරහඬිගසත්ථුනො නිබ්බානදායකං සුභාසිතං වණ්ණෙත්තො ආහ. තත්ථ
අත්ථවතීති නිබ්බානදායකට්ඨෙත පරමත්ථනිස්සිතා. සුඛාඤ්ජනානි
පරිසුද්ධඛාඤ්ජනා. සුභාසිතානි සුකමිතා. අට්ඨිකත්වානි අත්තනො අත්ථිකභාවං
කත්වා අත්ථිකො හුත්වා සක්කච්චං සුභෙය්‍යා. පුබ්බාපරියන්ති පට්ඨමජ්ඣානං
පුබ්බවිසෙසො, දුතියජ්ඣානං අපරවිසෙසො. දුතියජ්ඣානං පුබ්බවිසෙසො,
තතියජ්ඣානං අපරවිසෙසොති එවං අට්ඨසමාපත්තිවතුමග්ගවසෙන
පුබ්බාපරභාවෙන යීතං විසෙසං. අදස්සනන්ති පරියොසානෙ අපරවිසෙසං අරහත්තං
ලභිත්වා නිබ්බානං පාපුභෙය්‍යා. නිබ්බානජපත්තො හි පුග්ගලො මච්චුරාජස්ස
අදස්සනං ගතො නාම භොතීති.

එවං සත්ථා අරහත්තෙන දෙසනාය කුටං ගණ්හිත්වා “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි මොග්ගල්ලානස්ස ආළාහනෙ පුප්ඵවස්සං වස්සි”ති වත්වා සච්චානි පකාසෙත්වා ජාතකං සමොධානෙන්තො ආහ -

93.

“සාලිස්සරො සාරිපුත්තො, මෙණ්ඩිස්සරො ච කස්සපො;
පබ්බතො අනුරුද්ධො ච, කච්චායනො ච දෙවලො;

94.

“අනුසිස්සො ච ආනන්දො, කිසවච්ඡො ච කොලිතො;
නාරදො උදායින්තෙරො, පරිසා බුද්ධපරිසා;
සරහඬිගො ලොකනාටො, එවං ධාරෙට්ඨ ජාතක”න්ති.

සරහඬිගජාතකවණ්ණනා දුතියා.

[523] 3. අලම්බුසාජාතකවණ්ණනා

අට්ඨවීති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො පුරාණදුතියිකාපලොහනං ආරබ්භ කටෙසි. වත්ථු ඉන්ද්‍රියජාතකෙ (ජා. 1.8.60 ආදයො) විත්ථාරිතමෙව. සත්ථා පන තං භික්ඛුං “සච්චං කිර ත්වං, භික්ඛු, උක්කණ්ඨිතොසි”ති ප්‍රවිජිත්වා “සච්චං, හන්තෙ”ති චුත්තෙ “කෙන උක්කණ්ඨාපිතොසි”ති වත්වා “පුරාණදුතියිකායා”ති චුත්තෙ “භික්ඛු එසා ඉත්ථි තුය්හං අනත්ථකාරිකා, ත්වං එතං නිස්සාය ඤානං නාසෙත්වා තිණි සංවච්ඡරානි මුල්ලො විසඤ්ඤී නිපජ්ජිත්වා උප්පන්නාය සඤ්ඤාය මහාපරිදෙවං පරිදෙවී”ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්නෙ බොධිසත්තො කාසිරට්ඨෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පන්නො සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤායතනෙ වනමූලඵලාහාරො යාපෙසි. අටෙකා මිගී තස්ස පස්සාවට්ඨානෙ සම්භවමිස්සකං තිණං බාදිත්වා උදකං පිටි. එත්තකෙනෙව ච තස්මිං පටිබද්ධවිත්තා ගබ්භං පටිලභිත්වා තතො පට්ඨාය කත්ථවි අගන්ත්වා තත්තෙව තිණං බාදිත්වා අස්සමස්ස සාමන්තෙයෙව විවරති. මහාසත්තො පරිග්ගණ්හන්තො තං කාරණං අඤ්ඤාසි. සා අපරභාගෙ මනුස්සදාරකං විජායි. මහාසත්තො තං පුත්තසිනෙහෙන පටිජග්ගි, “ඉසිසිඬිගො”තිස්ස නාමං අකාසි. අථ තං මහාසත්තො විඤ්ඤානජ්ජත්තං පබ්බාපෙත්වා අත්තනො මහල්ලකකාලෙ තං ආදාය නාරිවනං නාම ගන්ත්වා, “තාත, ඉමස්මිං භිමවන්තෙ ඉමෙහි පුප්ඵෙහි සදිසා ඉත්ථියො නාම හොන්ති, තා අත්තනො වසං ගතෙ මහාවිනාසං පාපෙන්ති, න තාසං වසං නාම ගන්තුං වට්ටති”ති ඔවදිත්වා අපරභාගෙ බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසි.

ඉසිසිඬිගොපි ඤානකීළං කීළන්තො භිමවන්තජ්ජදෙසෙ වාසං කජ්ජෙසි. භොරතපො පරමධිතින්ද්‍රියො අහොසි. අටස්ස සීලතෙජෙන සක්කස්ස භවනං කම්පි, සක්කො ආවජ්ජෙන්තො තං කාරණං ඤත්වා “අයං මං සක්කත්තා වාටෙයා, එකං

අවිඡරං පෙසෙත්වා සීලමස්ස භින්දාපෙස්සාමී''ති සකලදෙවලොකං
උපපරික්ඛන්තො අත්තනො අභිස්සන්තො කොට්ඨකානං පරිවාරිකානං මජ්ඣේ
එකං අලම්බුසං නාම අවිඡරං යපෙත්වා අඤ්ඤං තස්ස සීලං භින්දිතුං සමත්ථං අදිස්වා
තං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස සීලහෙදං කාතුං ආණාපෙසි. තමත්ථං ආවිකරොන්තො
සත්ථා පයමං ගාථමාහ -

95.

“අථබ්බි බ්‍රහා ඉන්දො, චත්‍රභූ ජයනං පිතා;
දෙවකඤ්ඤං පරාහෙත්වා, සුධම්මායං අලම්බුසං”ති.

තත්ථ බ්‍රහාති මහා. චත්‍රභූති චත්‍රස්ස නාම අසුරස්ස අභිභවිතා. ජයනං පිතාති
ජයන්තානං ජයප්පත්තානං සෙසානං තෙත්තිංසාය දෙවපුත්තානං
පිතුකිච්චසාධනෙන පිතා. පරාහෙත්වාති හදයං භින්දිත්වා ඔලොකෙන්තො විය තං
“පට්ඨලා අය”ති ඤාත්වාති අත්ථො. සුධම්මායන්ති සුධම්මායං දෙවසභායං.

පණ්ඩුකම්බලසීලාසනෙ නිසින්තො තං අලම්බුසං පක්කොසාපෙත්වා ඉදමාහ -

96.

“මිස්සෙ දෙවා තං යාවන්ති, තාවතිංසා සඉන්දකා;
ඉසිප්පලොහනෙ ගච්ඡ, ඉසිසිඨගං අලම්බුසෙ”ති.

තත්ථ මිස්සෙති තං ආලපති, ඉදඤ්ච තස්සා නාමං, සබ්බා පනිත්ථියො පුරිසෙ
කිලෙසමිස්සනෙන මිස්සනතො “මිස්සා”ති වුච්චන්ති, තෙන සාධාරණෙන
ගුණනාමෙනාලපන්තො එවමාහ. ඉසිප්පලොහනෙති ඉසින් පලොහනසමත්ථෙ.
ඉසිසිඨගන්ති තස්ස කිර මත්ථකෙ මිගසිඨගාකාරෙන ද්වෙ වුළා උට්ඨහිංසු, තස්මා
එවං වුච්චති.

ඉති සක්කො “ගච්ඡ ඉසිසිඨගං උපසඨකමිත්වා අත්තනො වසං ආනෙත්වා
සීලමස්ස භින්දා”ති අලම්බුසං ආණාපෙසි.

97.

“පුරායං අම්භෙ අච්චෙති, වත්තවා බ්‍රහ්මවරියවා;
නිබ්බානාභිරතො වුද්ධො, තස්ස මග්ගානි ආවරා”ති. - වචනං ආහ;

තත්ථ පුරායන්ති අයං තාපසො වත්තසම්පත්තො ව බ්‍රහ්මවරියවා ව, සො
පනෙස දීඝායුකතාය නිබ්බානසඨිධාතෙ මග්ගෙ අභිරතො ගුණවුද්ධියා ව වුද්ධො.
තස්මා යාව එස අම්භෙ නාතික්කමති, න අභිභවිත්වා ඉමම්භා යානා වාචෙති,
තාවදෙව ත්වං ගන්ත්වා තස්ස දෙවලොකගමනානි මග්ගානි ආවර, යථා ඉධ
නාගච්ඡති, එවං කරොහිති අත්ථො.

තං සුත්වා අලම්බුසා ගාථාද්වයමාහ -

98.

“දෙවරාජ කිමෙව ත්වං, මමෙව තුවං සික්ඛසි;
ඉසිප්පලොභනෙ ගච්ඡ, සන්ති අඤ්ඤාපි අච්ඡරා.

99.

“මාදිසියො පවරා වෙව, අසොකෙ නන්දනෙ වනෙ;
තාසම්පි හොතු පරියායො, තාපි යන්තු පලොභනා” ති.

තත්ථ කිමෙව ත්වන්ති කිං නාමෙතං ත්වං කරොසිති දීපෙති. මමෙව තුවං සික්ඛසිති ඉමස්මිං සකලදෙවලොකෙ මමෙව තුවං ඉක්ඛසි, අඤ්ඤං න පස්සසිති අධිප්පායෙන වදන්ති. ස-කාරො පනෙත්ථ ඛ්‍යාඤ්ජනසන්ධිකරො. ඉසිප්පලොභනෙ ගච්ඡාති කිංකාරණා මඤ්ඤෙව එවං වදෙසිති අධිප්පායො. පවරා වෙවාති මයා උත්තරිතරා වෙව. අසොකෙති සොකරහිතෙ. නන්දනෙති නන්දිජනකෙ. පරියායොති ගමනවාරො.

තතො සක්කො තිස්සො ගාථායො අභාසි —

100.

“අද්ධා හි සච්චං භණ්ඩසි, සන්ති අඤ්ඤාපි අච්ඡරා;
තාදිසියො පවරා වෙව, අසොකෙ නන්දනෙ වනෙ.

101.

“න තා එවං පජානන්ති, පාරිවරියං පුමං ගතා;
යාදිසං ත්වං පජානාසි, නාරි සබ්බඛගසොභනෙ.

102.

“ත්වමෙව ගච්ඡ කල්‍යාණි, ඉත්ථිනං පවරා වසි;
තවෙව වණ්ණරූපෙන, සවසමානයිස්සසි” ති.

තත්ථ පුමං ගතාති පුරිසං උපසඬ්ඛමන්තා සමානා පුරිසපලොභිනිපාරිවරියං න ජානන්ති. වණ්ණරූපෙනාති සරීරවණ්ණෙන වෙව රූපසම්පත්තියා ව. සවසමානයිස්සසිති තං තාපසං අත්තනො වසං ආනෙස්සසිති.

තං සුත්වා අලම්බුසා ද්වෙ ගාථා අභාසි —

103.

“න වාහං න ගමිස්සාමි, දෙවරාජෙන පෙසිතා;
විහෙමී වෙතං ආසාදුං, උග්ගතෙජො හි බ්‍රාහ්මණො.

104.

“අනෙකෙ නිරයං පත්තා, ඉසිමාසාදියා ජනා;

ආපන්නා මොහසංසාරං, තස්මා ලොමානි භංසයෙ’’ති.

තත්ථ න වාහන්ති න චෙ අහං. විභේති භායාමි. ආසාද්‍යන්ති ආසාදිතුං. ඉදං
වුත්තං හොති - නාහං, දෙව, තයා පෙසිතා න ගමිස්සාමි, අපිවාහං තං ඉසිං
සීලභෙදනත්ථාය අල්ලිසිතුං භායාමි, උග්ගතෙජො හි සොති. ආසාදියාති
ආසාදෙන්වා. මොහසංසාරන්ති මොහෙන සංසාරං, මොහෙන ඉසිං පලොහෙන්වා
සංසාරං ආපන්නා වට්ඨදුක්ඛෙ පතිට්ඨිතා සත්තා ගණනපථං අතික්කන්තා. තස්මාති
තෙන කාරණෙන. ලොමානි භංසයෙති අහං ලොමානි උට්ඨපෙමි, “තස්ස කිරාහං
සීලං හින්දිස්සාමි’’ති චිත්තයමානාය මෙ ලොමානි පහංසන්තිති වදති.

105.

“ඉදං චත්ථාන පක්කාමි, අච්ඡරා කාමචණ්ණිති;
මිස්සා මිස්සිතුමිච්ඡන්ති, ඉසිසිඬගං අලම්බුසා.

106.

“සා ච තං චනමොග්ග්හ, ඉසිසිඬගෙන රක්ඛිතං;
බිම්බිජාලකසඤ්ජන්තං, සමන්තා අද්ධයොජනං.

107.

“පාතොව පාතරාසම්භි, උදණ්හසමයං පති;
අග්ගිට්ඨං පරිමජ්ජන්තං, ඉසිසිඬගං උපාගමි’’ති. - ඉමා අභිසම්බුද්ධගාථා;

තත්ථ පක්කාමිති තෙන හි, දෙවරාජ, ආචජ්ජෙය්‍යාසි මන්ති අත්තනො
සයනගබ්භං පවිසිත්වා අලඬකරිත්වා ඉසිසිඬගං කිලෙසෙන මිස්සිතුං ඉච්ඡන්ති
පක්කාමි, හික්ඛවෙ, සා අච්ඡරා තස්ස අස්සමං ගතාති. බිම්බිජාලකසඤ්ජන්තන්ති
රත්තඬකුරවනෙන සඤ්ජන්තං. පාතොව පාතරාසම්භිති, හික්ඛවෙ, පාතරාසවෙලාය
පාතොව පගෙයෙව අතිපගෙව. උදණ්හසමයං පතිති සූරියුග්ගමනවෙලායමෙව.
අග්ගිට්ඨන්ති අග්ගිසාලං. රත්තිං පධානමනුයුඤ්ජිත්වා පාතොව න්හත්වා
උදකකිච්චං කත්වා පණ්ණසාලායං ථොකං ඤානසුඛෙන චිතිනාමෙත්වා
නික්ඛමිත්වා අග්ගිසාලං සම්මජ්ජන්තං තං ඉසිසිඬගං සා උපාගමි, ඉත්ථිවිලාසං
දස්සෙන්ති තස්ස පුරතො අට්ඨාසි.

අථ නං තාපසො පුච්ඡන්තො ආහ -

108.

“කා නු විජ්ජුරිවාහාසි, ඔසධි විය තාරකා;
විචිත්තහත්ථාහරණා, ආමුත්තමණ්ණකුණ්ඩලා.

109.

“ආදිච්චචණ්ණසඬකාසා, හෙමචන්දනගන්ධිති;
සඤ්ඤතුරු මහාමායා, කුමාරි වාරුදස්සනා.

110.

“විලග්ගා මුදුකා සුද්ධා, පාදා නෙ සුප්පතිට්ඨිතා;
ගමනා කාමනීයා නෙ, හරන්තියෙව මෙ මනො.

111.

“අනුපුබ්බා ව නෙ උරු, නාගනාසසමුපමා;
විමට්ඨා තුය්හං සුස්සොණී, අක්ඛස්ස ඵලකං යථා.

112.

“උප්පලස්සෙව කිඤ්ජක්ඛා, නාහි නෙ සාධුසණ්ඨිතා;
පුරා කණ්හඤ්ජනස්සෙව, දුරතො පතිදිස්සති.

113.

“දුට්ඨා ජාතා උරජා, අවණ්ටා සාධුපච්චුදා;
පයොධරා අපතිතා, අඬ්ඨිලාබ්බසමා ථනා.

114.

“දීඝා කම්බුතලාභාසා, ගීවා ඵණ්ණයාකා යථා;
පණ්ඩරාවරණා වග්ගු, චතුත්ථමනසන්තිහා.

115.

“උද්ධග්ගා ව අධග්ගා ව, දුමග්ගපට්මජ්ජිතා;
දුට්ඨා නෙලසම්භූතා, දන්තා තව සුදස්සනා.

116.

“අපණ්ඩරා ලොහිතන්තා, ජිඤ්ජුකඵලසන්තිහා;
ආයතා ව විසාලා ව, නෙත්තා තව සුදස්සනා.

117.

“නාතිදීඝා සුසම්මට්ඨා, කනකඛ්‍යාසමොචිතා;
උත්තමඬ්ඨගරුහා තුය්හං, කෙසා චන්දනගන්ධිකා.

118.

“යාවතා කසිගොරක්ඛා, වාණිජානඤ්ච යා ගති;
ඉසීනඤ්ච පරක්කන්තං, සඤ්ඤතානං තපස්සිනං.

119.

“න නෙ සමසමං පස්සෙ, අස්මිං පථවිමණ්ඩලෙ;
කො වා ත්වං කස්ස වා පුත්තො, කථං ජානෙමු තං මය’න්ති.

තත්ථ විචිත්තභත්ථාහරණාති විචිත්තෙහි භත්ථාහරණෙහි සමන්තාගතා.
 හෙමචන්දනගන්ධිනීති සුවණ්ණචණ්ණචන්දනගන්ධවිලෙපනා. සඤ්ඤතුරුති
 සුවට්ඨිතසනඌරු සම්පන්නඌරුලක්ඛණා. විලග්ගාති සංඛිත්තමජ්ඣා. මුදුකාති මුදු
 සුබ්බමාලා. සුද්ධාති නිම්මලා. සුප්පතිට්ඨිතාති සමං පථවිං චුසන්නා සුට්ඨු පතිට්ඨිතා.
 ගමනාති ගච්ඡමානා. කාමනීයාති කන්නා කාමිතබ්බයුත්තකා. භරන්තියෙව මෙ
 මනොති එතෙ එවරුපෙන පරමෙන ඉත්ථිවිලාසෙන වඩිකමන්තියා තව පාදා මම
 විත්තං භරන්තියෙව. විමට්ඨාති විසාලා. සුස්සොණීති සුන්දරසොණී. අක්ඛස්සාති
 සුන්දරචණ්ණස්ස අක්ඛස්ස සුවණ්ණඵලකං විය විසාලා තෙ සොණීති වදති.
 උප්පලස්සෙව කිඤ්ඤ්ඤාති නිලුප්පලකණ්ණිකා විය. කණ්භඤ්ඤාස්සෙවති
 සුබ්බමකණ්භලොමචිත්තත්තා එවමාහ.

“දුට්ඨා”තිගාථං ථනෙ චණ්ණයන්තො ආහ. තෙ හි ද්වෙ හුත්වා උරෙ ජාතා
 චණ්ඨස්ස අභාවා අවණ්ඨා, උරෙ ලග්ගා එව හුත්වා සුට්ඨු නික්ඛන්තත්තා
 සාධුපච්චුදා, පයස්ස ධාරණතො පයොධරා, අපතිතාති න පතිතා, අමිලාතතාය වා
 අලම්බනතාය වා න අන්තො පටිට්ඨාති අපතිතා, සුවණ්ණඵලකෙ
 යපිතසුවණ්ණමයවට්ඨඅලාබ්බනො අඩ්ඨෙත සදිසතාය අඩ්ඨලාබ්බසමා ථනා.
 එණෙය්‍යකා යථාති එණිමගස්ස හි දිසා ව වට්ඨා ව ගිවා සොහති යථා, එවං තව ගිවා
 ථොකං දිසා. කම්බුතලාභාසාති සුවණ්ණාලිඬ්ගතලසන්නිභා ගිවාති අත්ථො.
 පණ්ඩරාවරණාති දන්තාවරණා. චතුත්ථමනසන්නිභාති චතුත්ථමනො චුච්චති
 චතුත්ථමනවත්ථුභුතා ජීවිභා. අභිරත්තභාවෙන ජීවිභාසදිසං තෙ
 ඔට්ඨපරියොසානන්ති වදති. උද්ධග්ගාති හෙට්ඨිමදන්තා. අධග්ගාති උපරිමදන්තා.
 දුග්ගපරිමජ්ජිතාති දන්තකට්ඨපරිමජ්ජිතා පරිසුද්ධා. දුට්ඨාති ද්විජා. නෙලසම්භුතාති
 නිද්දොසෙසු හනුමංසපරියොසානෙසු සම්භුතා.

අපණ්ඩරාති කණ්භා. ලොභිතන්තාති රත්තපරියන්තා. ජිඤ්ඤුකඵලසන්නිභාති
 රත්තට්ඨානෙ ජිඤ්ඤුකඵලසදිසා. සුදස්සනාති පස්සන්තානං අතිත්තිකරා
 පඤ්චපසාදසමන්තාගතා. නාතිදිසාති පමාණයුත්තා. සුසම්මට්ඨාති සුට්ඨු සම්මට්ඨා.
 කනකබ්‍යාසමොචිතාති කනකබ්‍යා චුච්චති සුවණ්ණඵණිකා, තාය ගන්ධතෙලං
 ආදාය පහරිතා සුරචිතා. කසිගොරක්ඛාති ඉමිනා කසිඤ්ච ගොරක්ඛඤ්ච නිස්සාය
 ජීවනකසත්තෙ දස්සෙති. යා ගතීති යත්තකා නිප්ඵත්ති. පරක්කන්තන්ති යත්තකං
 ඉසීනං පරක්කන්තං, විත්ථාරිකතා ඉමස්මිං හිමවන්තෙ යත්තකා ඉසයො වසන්තීති
 අත්ථො. න තෙ සමසමන්ති තෙසු සබ්බෙසු එකමිපි රුපලිලාවිලාසාදිසමතාය තයා
 සමානං න පස්සාමි. කො වා ත්වන්ති ඉදං තස්සා ඉත්ථිභාවං ජානන්තො
 පුරිසවොහාරවසෙන පුච්ඡති.

එවං පාදතො පට්ඨාය යාව කෙසා අත්තතො චණ්ණං භාසන්තෙ තාපසෙ
 අලම්බුසා තුණ්හි හුත්වා තස්සා කථාය යථානුසන්ධිං ගතාය තස්ස සම්මුල්භභාවං
 ඤ්ඤත්වා ගාථමාහ –

“න පඤ්භකාලො හද්දන්තෙ, කස්සපෙවං ගතෙ සති;
එහි සම්ම රමීස්සාම, උභො අස්මාකමස්සමෙ;
එහි තං උපගුහිස්සං, රතීනං කුසලො භවා”ති.

තත්ථ කස්සපෙවං ගතෙ සතීති කස්සපගොත්ත එවං තව විත්තෙ පවත්තෙ සති
පඤ්භකාලො න භොති. සම්මාති වයස්ස, පියවචනාලපනමෙනං. රතීනන්ති
පඤ්චකාමගුණරතීනං.

එවං වත්වා අලම්බුසා විත්තෙසි – “නායං මයි ධීතාය හත්ථපාසං ආගමිස්සති,
ගච්ඡන්ති විය හවිස්සාමි”ති. සා ඉත්ථිමායාකුසලතාය තාපසං අනුපසඬිකමිත්වා
ආගතමග්ගාහිමුඛි පායාසි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආභ –

121.

“ඉදං වත්ථාන පක්කාමි, අච්ඡරා කාමවණ්ණිනී;
මිස්සා මිස්සිතුමිච්ඡන්ති, ඉසිසිඬිගං අලම්බුසා”ති.

අථ නං තාපසො ගච්ඡන්තිං දිස්වා “අයං ගච්ඡති”ති අත්තනො දන්ධපරක්කමං
මන්දගමනං ඡින්දිත්වා වෙගෙන ධාවිත්වා කෙසෙසු හත්ථෙන පරාමසි. තමත්ථං
පකාසෙන්නො සත්ථා ආභ –

122.

“සො ච වෙගෙන නික්ඛම්ම, ඡෙත්වා දන්ධපරක්කමං;
තමුත්තමාසු වෙණිසු, අජ්ඣාප්පත්තො පරාමසි.

123.

“තමුදාවත්ත කල්‍යාණී, පලිස්සපී සුසොහනා;
වචිතමහි බුහ්මවරියා, යථා තං අථ තොසිතා.

124.

“මනසා අගමා ඉන්දං, වසන්තං නන්දනෙ වනෙ;
තස්සා සඬිකප්පමඤ්ඤාය, මසවා දෙවකුඤ්ජරො.

125.

“පල්ලඬිකං පහිණි බිජ්ජං, සොවණ්ණං සොපවාහනං;
සඋත්තරවිජදපඤ්ඤාසං, සහස්සපටියත්ථනං.

126.

“තමෙනං තත්ථ ධාරෙසි, උරෙ කත්ථාන සොහනා;
යථා එකමුහුත්තංච, තීණි වස්සානි ධාරසි.

127.

“විමදො තීහි වස්සෙහි, පබ්බජ්ඣත්ථානා බ්‍රාහ්මණො;
අද්දසාසි හරිතරුක්ඛෙ, සමන්තා අග්ගියායනං.

128.

“නවපත්තවනං ඵුල්ලං, කොකිලග්ගණසොසිතං;
සමන්තා පච්චොකෙත්වා, රුදං අස්සුනි වත්තයි.

129.

“න ජුහෙ න ජපෙ මන්තෙ, අග්ගිහුත්තං පහාපිතං;
කො නු මෙ පාරිවරියාය, පුබ්බෙ විත්තං පලොභයි.

130.

“අරඤ්ඤෙ මෙ විහරතො, යො මෙ තෙජා හ සම්භුතං;
නානාරතනපරිපූරං, නාවංච ගණ්ඨි අණ්ණවෙ”ති.

තත්ථ අප්ඤ්ඤාපත්තොති සම්පත්තො. තමුදාවත්ත කල්‍යාණීති තං කෙසෙ පරාමසිත්වා යිතං ඉසිං උදාවත්තිත්වා නිවත්තිත්වා කල්‍යාණදස්සනා සා සුට්ඨු සොභනා. පලිස්සජීති ආලිඬ්ඨි. වචිතමිහි බ්‍රහ්මවරියා, යථා තං අථ තොසිතාති, හික්ඛවෙ, තස්ස ඉසිනො තාවදෙව කුමානං අන්තරධායි. තස්මිං තමහා කුමානා බ්‍රහ්මවරියා වටිනෙ යථා තං සක්කෙන පත්ථිතං, තථෙව අහොසි. අථ සක්කස්ස පත්ථනාය සම්ඤ්ඤාචං විදිත්වා සා දෙවකඤ්ඤා තොසිතා, තස්ස තෙන බ්‍රහ්මවරියවිනාසෙන සඤ්ජනිතපිතිපාමොජ්ජාති අත්ථො.

මනසා අගමාති සා තං ආලිඬ්ඨිත්වා යිතා “අහො වත සක්කො පල්ලඬ්ඨිකං මෙ පෙසෙය්‍යා”ති ඵං පවත්තෙන මනසා ඉන්ද්‍රං අගමා. නන්දෙන වනෙති නන්දිජනනසමත්ථතාය නන්දනවනසංඛාතෙ තාවතිංසභවනෙ වසන්තං. දෙවකුඤ්ජරොති දෙවසෙට්ඨො. පහිණිති පෙසෙසි. “පාහිණි”තිපි පාටො. සොපවාහනන්ති සපරිවාරං. සඋත්තරච්ඡදපඤ්ඤාසන්ති පඤ්ඤාසාය උත්තරච්ඡදෙහි පටිච්ඡාදිතං. සහස්සපටියත්ථතන්ති සහස්සදිබ්බකොජවත්ථනං. තමෙනං තත්ථාති තං ඉසිසිඬ්ඨං තත්ථ දිබ්බපල්ලඬ්ඨිකෙ නිසින්නා සා උරෙ කත්වා ධාරෙසි. තිණි වස්සානීති ඵකමුහුත්තං විය මනුස්සගණනාය තිණි වස්සානි තං උරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා තත්ථ නිසින්නා ධාරෙසි.

විමදොති නිම්මදො විගතසඤ්ඤාභාවො. සො හි තිණි සංචච්ඡරාති විසඤ්ඤො සයිත්වා පච්ඡා පටිලද්ධසඤ්ඤො පබ්බජ්ඣ. තස්මිං පබ්බජ්ඣමානෙ හත්ථාදිඵන්දනං දිස්වාච අලම්බුසා තස්ස පබ්බජ්ඣනභාවං ඤාත්වා පල්ලඬ්ඨිකං අන්තරධාපෙත්වා සයම්පි අන්තරහිතා අට්ඨාසි. අද්දසාසිති සො අස්සමපදං ඔලොකෙත්තො “කෙන නු බොම්හි සිලවිනාසං පාපිතො”ති වින්තෙත්වා මහත්තෙන සද්දෙන පරිදෙවමානො අද්දසාසි. හරිතරුක්ඛෙති අග්ගියායනසංඛාතං අග්ගියාලං සමන්තා

පරිවාරෙත්වා යීතෙ හරිතපත්තරුක්ඛෙ. නවපත්තවනන්ති තරුණෙහි නවපත්තෙහි සඤ්ජන්තං වනං. රුදන්ති පරිදෙවන්තො.

න ජුහෙ න ජපෙ මන්තෙති අයමස්ස පරිදෙවනගාථා. පභාපිතන්ති භාපිතං, ප-කාරො උපසග්ගමත්තං. පාරිවරියායාති කො නු කිලෙසපාරිවරියාය ඉතො පුබ්බෙ මම චිත්තං පලොභයිති පරිදෙවති. යො මෙ තෙජා හ සම්භූතන්ති හ-කාරො නිපාතමත්තං. යො මම සමණතෙජෙන සම්භූතං ඤානගුණං නානාරතනපරිපුණ්ණං මහන්තං මහණ්ණවෙ නාවං විය ගණ්හි, විනාසං පාපෙසි, කො නාමෙසොති පරිදෙවතිති.

තං සුත්වා අලම්බුසා චිත්තෙසි – “සවාහං න කථෙස්සාමි, අයං මෙ අභිසපිස්සති, හන්දස්ස කථෙස්සාමි” ති. සා දිස්සමානෙන කායෙන යත්වා ගාථමාහ

131.

“අහං තෙ පාරිවරියාය, දෙවරාජෙන පෙසිතා;
අවධිං චිත්තං චිත්තෙන, පමාදො ත්වං න බුජ්ඣෙසි” ති.

සො තස්සා කථං සුත්වා පිතරා දින්නඔවාදං සරිත්වා “පිතු වචනං අකත්වා මහාවිනාසං පත්තොමිහි” ති පරිදෙවන්තො වතස්සො ගාථායො අභාසි –

132.

“ඉමානි කිර මං තාතො, කස්සපො අනුසාසති;
කමලාසදිසිත්ථියො, තායො බුජ්ඣෙසි මාණව.

133.

“උරෙගණ්ඩායො බුජ්ඣෙසි, තායො බුජ්ඣෙසි මාණව;
ඉච්චානුසාසි මං තාතො, යථා මං අනුකම්පකො.

134.

“තස්සාහං වචනං නාකං, පිතු වුද්ධස්ස සාසනං;
අරඤ්ඤෙ නිම්මනුස්සමිහි, ස්වජ්ජ ඤායාමි එකකො.

135.

“සොහං තථා කරිස්සාමි, ධිරත්ථු ජීවිතෙන මෙ;
පුන වා තාදිසො හෙස්සං, මරණං මෙ හවිස්සති” ති.

තත්ථ ඉමානීති ඉමානි වචනානි. කමලාසදිසිත්ථියොති කමලා වුවචති නාරිපුප්ඵලතා, තාසං පුප්ඵසදිසා ඉත්ථියො. තායො බුජ්ඣෙසි මාණවාති මාණව ත්වං තායො ජානෙය්‍යාසි, ඤාත්වා දස්සනපථං අගන්ත්වා පලාපෙය්‍යාසිති යානි එවරුපානි වචනානි තදා මං තාතො අනුසාසති, ඉමානි කිර තානීති.

උරෙගණ්ඩායොති උරමිහි ද්විහි ගණ්ඩෙහි සමන්තාගතා. තායො බුජ්ඤ්ඤි,
මාණවාති, මාණව, තායො අත්තනො වසං ගතෙ විනාසං පාපෙන්තිති ත්වං
ජානෙය්‍යාසි. නාකන්ති නාකරිං. ක්‍රියාමිති පජ්ඣායාමි පරිදෙවාමි. ධරත්ථු ජීවිතෙන
මෙති ධරත්ථු ගරහිතං මම ජීවිතං, ජීවිතෙන මෙ කො අත්ථො. පුන වාති තථා
කරිස්සාමි, යථා පුන වා තාදිසො භවිස්සාමි, නට්ඨං ක්‍රියානං උප්පාදෙත්වා විතරාගො
භවිස්සාමි, මරණං වා මෙ භවිස්සතිති.

සො කාමරාගං පහාය පුන ක්‍රියානං උප්පාදෙසි. අථස්ස සමණනෙජං දිස්වා
ක්‍රියානස්ස ව උප්පාදිතභාවං ඤාත්වා අලම්බුසා හීතා ඛමාපෙසි. තමත්ථං
පකාසෙන්තො සත්ථා ද්වෙ ගාථායො අභාසි -

136.

“තස්ස තෙජං වීරියඤ්ඤව, ධිතිං ඤාත්වා අවට්ඨිතං;
සිරසා අග්ගහී පාදෙ, ඉසිසිඬිගං අලම්බුසා.

137.

“මා මෙ කුජ්ඣ මහාවීර, මා මෙ කුජ්ඣ මහාඉසෙ;
මහා අත්ථො මයා විණ්ණො, තිදසානං යසස්සිනං;
තයා පකම්පිතං ආසි, සබ්බං දෙවපුරං තදා”ති.

අථ නං සො “ඛමාමි තෙ, භද්දෙ, යථාසුඛං ගච්ඡා”ති විස්සජ්ජෙන්තො ගාථමාහ

138.

“තාවතිංසා ව යෙ දෙවා, තිදසානඤ්ඤව වාසවො;
ත්වඤ්ඤව භද්දෙ සුඛී භොහි, ගච්ඡ කඤ්ඤෙ යථාසුඛ”න්ති.

සා තං වන්දිත්වා තෙනෙව සුවණ්ණපල්ලඬකෙන දෙවපුරං ගතා. තමත්ථං
පකාසෙන්තො සත්ථා තිස්සො ගාථායො අභාසි -

139.

“තස්ස පාදෙ ගහෙන්වාන, කත්වා ව නං පදක්ඛිණං;
අඤ්ජලිං පග්ගහෙන්වාන, තම්හා යානා අපක්කමි.

140.

“යො ව තස්සාසි පල්ලඬකො, සොවණ්ණො සොපවාහනො;
සඋත්තරච්ඡදපඤ්ඤාසො, සහස්සපටියත්ථනො;
තමෙව පල්ලඬකමාරුග්ග, අගා දෙවාන සන්තිකෙ.

141.

“තමොක්කමිව ආයන්තිං, ජලන්තිං විජ්ජුතං යථා;

පතීතො සුමනො විත්තො, දෙවින්දො අදදා වර්''න්ති.

තත්ථ ඔක්කමිවාති දීපකං විය. ‘‘පතීතො’’තිආදීහි තුට්ඨාකාරොව දස්සිතො අදදා වරන්ති ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ධීතාය තුට්ඨො වරං අදාසි.

සා තස්ස සන්තිකෙ වරං ගණ්හන්ති ඔසානගාථමාහ –

142.

‘‘වරඤ්චෙ මෙ අදො සක්ක, සබ්බභූතානම්ස්සර;
නිසිප්පලොභිකා ගච්ඡෙ, එතං සක්ක වරං වරෙ’’ති.

තස්සත්ථො – ‘‘සක්ක දෙවරාජ, සචෙ මෙ ත්වං වරං අදො, පුන ඉසිපලොභිකාය න ගච්ඡෙය්‍යං, මා මං එතදත්ථාය පභිඤ්ඤායාසි, එතං වරං වරෙ යාවාමි’’ති.

සත්ථා තස්ස හික්ඛුනො ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා සච්චානි පකාසෙත්වා ජාතකං සමොධානෙසි, සච්චපරියොසානෙ සො හික්ඛු සොනාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති. තදා අලම්බුසා පුරාණදුතියිකා අහොසි, ඉසිසිඬිගො උක්කණ්ඨිතහික්ඛු, පිතා මහාඉසි පන අහමෙව අහොසිත්ති.

අලම්බුසාජාතකවණ්ණනා තතියා.

[524] 4. සඬ්ඛපාලජාතකවණ්ණනා

අරියාවකාසොසීති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො උපොසථකම්මං ආරබ්භ කටෙසි. තදා හි සත්ථා උපොසථිකෙ උපාසකෙ සම්පභංසෙත්වා ‘‘පොරාණකපණ්ඨිතා මහතිං නාගසම්පත්තිං පභාය උපොසථවාසං උපවසිංසුයෙවා’’ති වත්වා තෙහි යාවිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ රාජගහෙ මගධරාජා නාම රජ්ජං කාරෙසි. තදා බොධිසත්තො තස්ස රඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමිහි නිබ්බත්ති, ‘‘දුයොයාධනො’’තිස්ස නාමං කරිංසු. සො වයප්පත්තො තක්කසිලායං සබ්බසිප්පානි උග්ගණ්හිත්වා ආගන්ත්වා පිතු සිප්පං දස්සෙසි. අථ නං පිතා රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා උය්‍යානෙ වසි. බොධිසත්තො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං පිතු සන්තිකං අගමාසි. තස්ස මහාලාභසක්කාරො උදපාදි. සො තෙනෙව පලිබොධෙන කසිණපරිකම්මමත්තම්පි කාතුං අසක්කොන්තො වින්තෙසි – ‘‘මහා මෙ ලාභසක්කාරො, න සක්කා මයා ඉධ වසන්තෙන ඉමං ජටං ඡින්දිතුං, පුත්තස්ස මෙ අනාරොචෙත්වාව අඤ්ඤත්ථ ගම්ස්සාමි’’ති. සො කඤ්චි අජානාපෙත්වා උය්‍යානා නික්ඛමිත්වා මගධරට්ඨං අතික්කමිත්වා මහිසකරට්ඨෙය්‍ය සඬ්ඛපාලදහනො නාම නික්ඛන්තාය කණ්ණුවෙණ්ණාය නදියා නිවත්තනෙ වන්දකපබ්බතං උපනිස්සාය පණ්ණසාලං කත්වා තත්ථ වසන්තො කසිණපරිකම්මං කත්වා ඤානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා උඤ්ජාවරියාය යාපෙසි. තමෙනං සඬ්ඛපාලො නාම නාගරාජා මහන්තෙන පරිවාරෙන කණ්ණුවෙණ්ණනදිතො නික්ඛමිත්වා අන්තරන්තරා උපසඬ්ඛමති. සො

තස්ස ධම්මං දෙසෙසි. අථස්ස පුත්තො පිතරං දට්ඨුකාමො ගතට්ඨානං අජානන්තො අනුවාරාපෙත්වා “අසුකට්ඨානෙ නාම වසති” ති ඤත්වා තස්ස දස්සනත්ථාය මහත්තෙන පරිවාරෙන තත්ථ ගන්ත්වා එකමන්තෙ බන්ධවාරං නිවාසෙත්වා කතිපයෙහි අමච්චෙහි සද්ධිං අස්සමපදාහිමුඛො පායාසි.

තස්මිං බණ්ණ සඬ්ඛපාලො මහත්තෙන පරිවාරෙන ධම්මං සුඤ්ඤානො නිසීදි. සො තං රාජානං ආගච්ඡන්තං දිස්වා ඉසිං වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. රාජා පිතරං වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා නිසීදිත්වා පුච්ඡි – “හත්තෙ, කතරරාජා නාමෙස තුම්හාකං සන්තිකං ආගතො” ති. තාත, සඬ්ඛපාලනාගරාජා නාමෙසොති. සො තස්ස සම්පත්තිං නිස්සාය නාගභවනෙ ලොභං කත්වා කතිපාහං වසිත්වා පිතු හික්ඛාභාරං නිබද්ධං දාපෙත්වා අත්තනො නගරමෙව ගන්ත්වා චතුසු ද්වාරෙසු දානසාලායො කාරෙත්වා සකලජම්බුදීපං සඬ්ඛොහෙත්තො දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා උපොසථකම්මං කත්වා නාගභවනං පත්ථෙත්වා ආයුපරියොසානෙ නාගභවනෙ නිබ්බන්තිත්වා සඬ්ඛපාලනාගරාජා අහොසි. සො ගච්ඡන්තෙ කාලෙ තාය සම්පත්තියා විජ්ජට්ඨාරි හුත්වා තතො පට්ඨාය මනුස්සයොතිං පත්ථෙත්තො උපොසථවාසං වසි. අථස්ස නාගභවනෙ වසන්තස්ස උපොසථවාසො න සම්පජ්ජති, සීලවිනාසං පාපුණාති. සො තතො පට්ඨාය නාගභවනා නික්ඛමිත්වා කණ්ණවෙණ්ණාය නදියා අවිදුරෙ මහාමග්ගස්ස ව ඵකපදිකමග්ගස්ස ව අත්තරෙ ඵකං වම්මිකං පරික්ඛිපිත්වා උපොසථං අධිට්ඨාය සමාදින්නසීලො “මම වම්මමංසාදීහි අත්ථිකා වම්මමංසාදීහි හරන්තු” ති අත්තානං දානමුඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා වම්මිකමත්ථකෙ නිපන්තො සමණධම්මං කරොන්තො වාතුද්දසෙ පන්තරසෙ වසිත්වා පාටිපදෙ නාගභවනං ගච්ඡති.

තස්මිං එකදිවසං එවං සීලං සමාදියිත්වා නිපන්තෙ පච්චන්තගාමවාසිනො සොළස ජනා “මංසං ආහරිස්සාමා” ති ආවුධහත්ථා අරඤ්ඤෙ විවරන්තා කිඤ්චි අලහිත්වා නික්ඛන්තා තං වම්මිකමත්ථකෙ නිපන්තං දිස්වා “මයං අජ්ජ ගොධාපොතකම්පි න ලහිම්හා, ඉමං නාගරාජානං වධිත්වා බාදිස්සාමා” ති වින්තෙත්වා “මහා බො පනෙස ගය්හමානො පලායෙයා, යථානිපන්නමෙව තං හොගෙසු සුලෙහි විජ්ඣිත්වා දුබ්බලං කත්වා ගණ්හිස්සාමා” ති සුලානි ආදාය උපසඬ්ඛමිංසු. බොධිසත්තස්ස සරිරං මහත්තං එකදොණ්කනාවජ්ජමාණං වට්ඨෙත්වා යපිතසුමනපුජ්ඣදාමං විය ඡිඤ්ජුකඵලසන්නිහෙහි අක්ඛිති ජයසුමනපුජ්ඣසදිසෙන ව සීසෙන සමන්තාගතං අතිවිය සොහති. සො තෙසං සොළසන්තං ජනානං පදසද්දෙන හොගන්තරතො සීසං නිහරිත්වා රත්තක්ඛිති උම්මිලෙත්වා තෙ සුලහත්ථෙ ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා වින්තෙසි – “අජ්ජ මය්හං මනාරථො මත්ථකං පාපුණ්හස්සති, අහං අත්තානං දානමුඛෙ නියායාදෙත්වා වීරියං අධිට්ඨහිත්වා නිපන්තො, ඉමෙ මම සරිරං සත්තීහි කොට්ඨෙත්වා ඡිද්දාවඡිද්දං කරොන්තෙ කොධවසෙන අක්ඛිති උම්මිලෙත්වා න ඔලොකෙස්සාමි” ති අත්තනො සීලහෙදහයෙන දළ්භං අධිට්ඨාය සීසං හොගන්තරෙයෙව පවෙසෙත්වා නිපජ්ජි. අථ තං තෙ උපගන්ත්වා නඬ්ගුට්ඨෙ ගහෙත්වා කඬ්ඝන්තා භූමියං පොථෙත්වා තිඛිණසුලෙහි අට්ඨසු යානෙසු විජ්ඣිත්වා සකණ්ටකකාලවෙත්තයට්ඨියො

පහාරමුඛෙහි පවෙසෙත්වා අට්ඨසු යානෙසු කාපේනාදාය මහාමග්ගං පටිපජ්ජිංසු,
මහාසත්තො සුලෙහි විජ්ඣානතො පට්ඨාය එකට්ඨානෙහි කොධවසෙන අක්ඛිති
උම්මිලෙන්වා තෙ න ඔලොකෙසි. තස්ස අට්ඨහි කාපෙහි ආදාය නියමානස්ස සිසං
ඔලම්බෙන්වා භූමියං පහරි. අථ නං “සිසමස්ස ඔලම්බති” ති මහාමග්ගෙ
නිපජ්ජාපෙත්වා තරුණසුලෙන නාසාපුටං විජ්ඣිත්වා රජ්ජුකං පවෙසෙත්වා සිසං
උක්ඛිපිත්වා කාපකොටියං ලග්ගිත්වා පුනපි උක්ඛිපිත්වා මග්ගං පටිපජ්ජිංසු.

තස්මිං බණෙ විදෙහරට්ඨෙ මිටිලනගරවාසී ආළාරො නාම කුටුම්භිකො පඤ්ච
සකට්ඨතානි ආදාය සුඛයානකෙ නිසිදිත්වා ගච්ඡන්තො තෙ භොජ්ජුත්තෙ
බොධිසත්තං තථා ගණ්හිත්වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා තෙසං සොළසන්තම්පි සොළසහි
වාහගොණෙහි සද්ධිං පසතං පසතං සුවණ්ණමාසකෙ සබ්බෙසං නිවාසනපාරුපනානි
හරියානම්පි තෙසං චත්ථාහරණානි දත්වා විස්සජ්ජාපෙසි. අථ සො නාගභවනං
ගන්ත්වා තත්ථ පපඤ්චං අකත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛමිත්වා ආළාරං
උපසඬකමිත්වා නාගභවනස්ස චණ්ණං කථෙත්වා තං ආදාය නාගභවනං ගන්ත්වා
තීහි නාගකඤ්ඤාසතෙහි සද්ධිං මහන්තමස්ස යසං දත්වා දිබ්බෙහි කාමෙහි
සන්තප්පෙසි. ආළාරො නාගභවනෙ එකවස්සං චසිත්වා දිබ්බකාමෙ පරිභුඤ්ජිත්වා
“ඉච්ඡාමහං, සම්ම, පබ්බජිතු” න්ති නාගරාජස්ස කථෙත්වා පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ
ගහෙන්වා නාගභවනතො හිමචන්තප්පදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා තත්ථ චිරං
චසිත්වා අපරභාගෙ වාරිකං චරන්තො ඛාරාණසිං පත්වා රාජ්‍රයානෙ චසිත්වා
පුනදිවසෙ හික්ඛාය නගරං පච්ඡිත්වා රාජද්වාරං අගමාසි. අථ නං ඛාරාණසිරාජා
දිස්වා ඉරියාපටෙ පසිදිත්වා පක්කොසාපෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසිදාපෙත්වා
නානග්ගරසභොජනං භොජෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං නිවෙ ආසනෙ නිසින්තො
චන්දිත්වා තෙන සද්ධිං සල්ලපන්තො පයමං ගාථමාහ —

143.

“අරියාවකාසොසි පසන්නනෙත්තො, මඤ්ඤෙ භවං පබ්බජිතො කුලම්භා;
කථං නු විත්තානි පභාය භොගෙ, පබ්බජි නික්ඛම්ම සරා සපඤ්ඤා” ති.

තත්ථ අරියාවකාසොසිති නිද්දොසසුන්දරසරිරාවකාසොසි, අහිරුපොසිති
අත්ථො. පසන්නනෙත්තොති පඤ්චහි පසාදෙහි යුත්තනෙත්තො. කුලම්භාති
බත්තියකුලා වා බ්‍රාහ්මණකුලා වා සෙට්ඨිකුලා වා පබ්බජිතොසිති මඤ්ඤාමි. කථං
නුති කෙන කාරණෙන කිං ආරම්මණං කත්වා ධනඤ්ච උපභොගෙ ච පභාය සරා
නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතොසි සපඤ්ඤ පණ්ඩිතපුරිසාති පුච්ඡති.

තතො පරං තාපසස්ස ච රඤ්ඤො ච චචනප්පට්චචනවසෙන ගාථානං
සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො —

144.

“සයං විමානං නරදෙව දිස්වා, මහානුභාවස්ස මහොරගස්ස;
දිස්වාන පුඤ්ඤාන මහාවිපාකං, සද්ධායහං පබ්බජිතොමිති රාජ.

145.

“න කාමකාමා න භයා න දොසා, වාවං මුසා පබ්බජිතා භණන්ති;
අක්ඛාහි මෙ පුච්ඡිතො එතමත්ථං, සුත්වාන මෙ ජායිහිතිප්පසාදො.

146.

“වාණිජ්ජ රට්ඨාධිප ගච්ඡමානො, පටෙ අද්දසාසිම්හි භොජපුත්තෙ;
පවඨ්ඨකායං උරගං මහන්තං, ආදාය ගච්ඡන්තෙ පමොදමානෙ.

147.

“සොභං සමාගම්ම ජනිත්ද තෙහි, පහට්ඨලොමො අවචම්හි හීතො;
කුහිං අයං නීයති හීමකායො, නාගෙන කිං කාහථ භොජපුත්තා.

148.

“නාගො අයං නීයති භොජනත්ථා, පවඨ්ඨකායො උරගො මහන්තො;
සාදුඤ්ච චුලඤ්ච මුදුඤ්ච මංසං, න ත්වං රසඤ්ඤාසි විදෙහපුත්ත.

149.

“ඉතො මයං ගන්ත්වා සකං නිකෙතං, ආදාය සත්ථානි විකොපයිත්වා;
මංසානි භොක්ඛාම පමොදමානා, මයඤ්ඤි වෙ සත්තවො පන්නගානං.

150.

“සවෙ අයං නීයති භොජනත්ථා, පවඨ්ඨකායො උරගො මහන්තො;
දදාමි වො ඛලිඛද්දානි සොළස, නාගං ඉමං මුඤ්චථ ඛන්ධනස්මා.

151.

“අද්ධා හි නො භක්ඛො අයං මනාපො, ඛහු ව නො උරගා භුත්තපුබ්බා;
කරොම තෙ තං වචනං අළාර, මිත්තඤ්ච නො භොහි විදෙහපුත්ත.

152.

“තදාස්සු තෙ ඛන්ධනා මොවයිංසු, යං නත්ථුතො පටිමොක්කස්ස පාසෙ;
මුත්තො ව සො ඛන්ධනා නාගරාජා, පක්කාමි පාචිනමුඛො මුහුත්තං.

153.

“ගන්ත්වාන පාචිනමුඛො මුහුත්තං, පුණ්ණෙහි තෙත්තෙහි පලොකයි මං;
තදාස්සහං පිට්ඨිතො අන්වගච්ඡිං, දසඬ්ගලිං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා.

154.

“ගච්ඡෙව ඛො ත්වං තරමානරූපො, මා තං අමිත්තා පුනරග්ගහෙසුං;
දුක්ඛො හි ලුද්දෙහි පුනා සමාගමො, අදස්සනං භොජපුත්තාන ගච්ඡ.

155.

“අගමාසි සො රහදං විජ්ජසන්තං, නිලොභාසං රමණීයං සුනිත්ථං;
සමොතතං ජම්බුහි වෙතසාහි, පාවෙක්ඛි නිත්තිණ්ණහයො පතීතො.

156.

“සො තං පවිස්ස නවිරස්ස නාගො, දිබ්බෙන මෙ පාතුරුහු ජනිතද;
උපට්ඨහි මං පිතරංව පුත්තො, හදයඬගමං කණ්ණසුඛං භණන්තො.

157.

“ත්වං මෙසි මාතා ව පිතා අළාර, අබ්භන්තරො පාණදදො සභායො;
සකඤ්ච ඉද්ධිං පටිලාභකොස්මි, අළාර පස්ස මෙ නිවෙසනානි;
පහුතභක්ඛං බහුඅන්තපානං, මසක්කසාරං විය වාසවස්සා”ති.

තත්ථ විමානන්ති සඬ්ඛපාලනාගරඤ්ඤො

අනෙකසත්තාටකසම්පත්තිසම්පන්නං කඤ්චනමණිවිමානං. පුඤ්ඤානන්ති තෙන
කතපුඤ්ඤානං මහන්තං විපාකං දිස්වා කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච පරලොකඤ්ච සද්දහිත්වා
පවත්තාය සද්ධාය අභං පබ්බජිතො. න කාමකාමාති න චත්ථුකාමෙනපි භයෙනපි
දොසෙනපි මුසා භණන්ති. ඡායිහිතීති, භන්තෙ, තුම්භාකං වචනං සුත්වා මය්භම්පි
පසාදො සොමනස්සං ඡායිස්සති. වාණිජ්ජන්ති වාණිජ්ජකම්මං කරිස්සාමීති
ගච්ඡන්තො. පටෙ අද්දසාසිම්හිති පඤ්චන්තං සකට්ඨනානං පුරතො සුඛයානකෙ
නිසීදිත්වා ගච්ඡන්තො මහාමග්ගෙ ජනපදමුක්ඛසෙ අද්දසං. පවඩ්ඪකායන්ති
වඩ්ඪිතකායං. ආදායාති අට්ඨහි කාපෙහි ගහෙත්වා. අවචම්හිති අභාසිං. භීමකායොති
භයජනකකායො. භොජපුත්තාති ලුද්දපුත්තකෙ පියසමුදාවාරොනාලපති.
විදෙහපුත්තාති විදෙහරට්ඨවාසිතාය ආළාරං ආලපිංසු. විකොපයිත්වාති ඡින්දිත්වා.
මයඤ්හි වො සත්තවොති මයං පන නාගානං වෙරිතො නාම. භොජනත්ථාති
භොජනත්ථාය. මිත්තඤ්ච නො භොහිති ත්වං අම්භාකං මිත්තො භොහි, කතගුණං
ජාන.

තදාස්සු තෙති, මහාරාජ, තෙහි භොජපුත්තෙහි ඵලං වුත්තෙ අභං තෙසං සොළස
වාහගොණෙ නිවාසනපාරුපනානි පසතං පසතං සුවණ්ණමාසකෙ හරියානඤ්ච
තෙසං චත්ථාලඬිකාරං අදාසිං, අථ තෙ සඬ්ඛපාලනාගරාජානං භූමියං
නිපජ්ජාපෙත්වා අත්තතො කක්ඛළතාය සකණ්ටකකාළචෙත්තලතාය කොටියං
ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිතුං ආරභිංසු. අථාභං නාගරාජානං කිලමන්තං දිස්වා
අකිලමෙත්තොව අසිනා තා ලතා ඡින්දිත්වා දාරකානං කණ්ණවෙධතො
වට්ටිනීහරණනියාමෙන අදුක්ඛාපෙත්තො සණිකං නීහරිං, තස්මිං කාලෙ තෙ
භොජපුත්තා යං බන්ධනං අස්ස නත්ථුතො පවෙසෙත්වා පාසෙ පටිමොක්කං, තස්මා
බන්ධනා තං උරගං මොවයිංසු. තස්ස නාසතො සහ පාසෙන තං රජ්ජකං නීහරිංසුති
දීපෙති. ඉති තෙ උරගං විස්සජ්ජෙත්වා ථොකං ගන්ත්වා “අයං උරගො දුබ්බලො,
මතකාලෙ නං ගහෙත්වා ගමිස්සාමා”ති නිලීයිංසු.

පුණ්ණේනි සොපි මුහුත්තං පාවිනාහිමුඛො ගන්ත්වා අස්සුපුණ්ණේන
 නෙත්තෙහි මං පලොකයි. තදාස්සහන්ති තදා අස්ස අහං. ගච්ඡෙවාති එවං තං
 අවචන්ති වදන්ති. රහදන්ති කණ්ණවෙණ්ණදහං. සමොත්තන්ති උභයනිරොසු
 ජම්බුරුක්ඛවෙතසරුක්ඛෙහි ඔත්තං චිත්තං. නිත්තිණ්ණහයො පතීනොති සො කිර
 තං දහං පවිසන්තො ආළාරස්ස නිපච්චකාරං දස්සෙත්වා යාව නඬගුට්ඨා ඔත්ති,
 උදකෙ පච්චිට්ඨානමෙවස්ස නිබ්භයං අහොසි, තස්මා නිත්තිණ්ණහයො පතීනො
 හට්ඨගුට්ඨො පාවෙක්ඛිති. පවිස්සාති පවිසිත්වා. දිබ්බෙන මෙති නාගභවනෙ පමාදං
 අනාපජ්ජිත්වා මයි කණ්ණවෙණ්ණතිරං අනතික්කන්තෙයෙව දිබ්බෙන පරිවාරෙන
 මම පුරතො පාතුරහොසි. උපට්ඨන්ති උපාගමි. අඛිහන්තරොති හදයමංසසදිසො.
 ත්වං මම ඛුප්පකාරො, සක්කාරං තෙ කරිස්සාමි. පස්ස මෙ නිවෙසනානීති මම
 නාගභවනං පස්ස. මසක්කසාරං වියාති මසක්කසාරො වුච්චති
 ඔසක්කපරිසක්කනාභාවෙන සනසාරතාය ව සිනෙරුපඛිඛතරාජා. අයං තත්ථ
 මාපිතං තාවතිංසභවනං සන්ධායෙවමාහ.

මහාරාජ! එවං චත්වා සො නාගරාජා උත්තරි අත්තනො නාගභවනං
 වණ්ණේන්තො ගාථාද්වයමාහ -

158.

“තං භූමිභාගෙහි උපෙතරුපං, අසක්ඛරා වෙව මුදු සුභා ව;
 නිවත්තිණා අප්පරජා ව භූමි, පාසාදිකා යත්ථ ජහන්ති සොකං.

159.

“අනාවකුලා වෙළිරියුපනීලා, චතුද්දිසං අම්බවනං සුරම්මං;
 පක්කා ව පෙසි ව එලා සුචුල්ලා, නිච්චොතුකා ධාරයන්ති එලානී”ති.

තත්ථ අසක්ඛරාති යා තත්ථ භූමි පාසාණසක්ඛරරහිතා මුදු සුභා
 කඤ්චනරජතමණිමයා සත්තරතනවාලකාකිණ්ණා. නිවත්තිණාති
 ඉන්ද්‍රගොපකපිට්ඨිසදිසවණ්ණේනි නිවතිණේනි සමන්තාගතා. අප්පරජාති පංසුරහිතා.
 යත්ථ ජහන්ති සොකන්ති යත්ථ පච්චිට්ඨමත්තාව නිස්සොකා භොන්ති. අනාවකුලාති
 න අවකුලා අබාණුමා උපරි උක්කුලචිකුලභාවරහිතා වා සමසණ්ඨිතා.
 වෙළිරියුපනීලාති වෙළිරියෙන උපනීලා, තස්මිං නාගභවනෙ වෙළිරියමයා
 පසන්තසලිලා නිලොභාසා අනෙකවණ්ණකමලුප්පලසඤ්ජන්තා පොක්ඛරණීති
 අත්ථො. චතුද්දිසන්ති තස්සා පොක්ඛරණියා චතුසු දිසාසු. පක්කා වාති තස්මිං
 අම්බවනෙ අම්බරුක්ඛා පක්කඵලා ව අඬ්ඨපක්කඵලා ව තරුණඵලා ව
 චුල්ලිකායෙවාති අත්ථො. නිච්චොතුකාති ජන්තම්පි උතුනං අනුරූපෙහි පුප්ඵළෙහි
 සමන්තාගතාති.

160.

තෙසං වනානං නරදෙව මජ්ඣෙ, නිවෙසනං භස්සරසන්තිකාසං;
 රජතග්ගළං සොවණ්ණමයං උළාරං, ඔභාසනී විජ්ජුරිවත්තලික්ඛෙ.

161.

“මණිමයා සොණ්ණමයා උළාරා, අනෙකවිත්තා සත්තං සුනිමිමිතා;
පරිපූරා කඤ්ඤාහි අලඬිකතාහි, සුවණ්ණකායුරධරාහි රාජ.

162.

“සො සඬ්ඛපාලො තරමානරූපො, පාසාදමාරුය්හ අනොමවණ්ණො;
සහස්සථම්භං අනුලානුභාවං, යත්ථස්ස හරියා මහෙසී අහොසි.

163.

“එකා ච නාරී තරමානරූපා, ආදාය වෙළිරියමයං මහග්ගං;
සුභං මණිං ජාතිමන්තූපපන්නං, අවොදිතා ආසනමබ්භිභාසි.

164.

“තතො මං උරගො හත්ථෙ ගහෙත්වා, නිසිද්දි පාමුඛආසනස්මිං;
ඉදමාසනං අනු භවං නිසිද්දතු, භවඤ්ඤි මෙ අඤ්ඤතරො ගරුතං.

165.

“අඤ්ඤා ච නාරී තරමානරූපා, ආදාය වාරිං උපසඬිකමිත්වා;
පාදානි පක්ඛාලයි මෙ ජනිත්ද, හරියාව හත්තූ පතීනො පියස්ස.

166.

“අපරා ච නාරී තරමානරූපා, පග්ගය්හ සොවණ්ණමයාය පාතියා;
අනෙකසුභං විවිධං වියඤ්ජනං, උපනාමයි හත්ත මනුඤ්ඤරූපං.

167.

“තුරියෙහි මං භාරත භුත්තවන්නං, උපට්ඨනුං හත්තූ මනො විදිත්වා;
තතුත්තරිං මං නිපතී මහන්නං, දිබ්බෙහි කාමෙහි අනප්පකෙහි” ති.

තත්ථ නිවෙසනන්ති පාසාදො. භස්සරසන්නිකාසන්නි පහස්සරදස්සනං.
රජතග්ගළන්ති රජතද්වාරකවාටං. මණිමයානි එවරූපා තත්ථ කූටාගාරා ච ගබ්භා ච.
පරිපූරානි සම්පුණ්ණා. සො සඬ්ඛපාලොති, මහාරාජ, අහං එවං තස්මිං නාගභවනං
වණ්ණෙත්තෙ තං දට්ඨුකාමො අහොසිං, අථ මං තත්ථ නෙත්වා සො සඬ්ඛපාලො
හත්ථෙ ගහෙත්වා තරමානො වෙළිරියථම්භෙහි සහස්සථම්භං පාසාදං ආරුය්හ
යස්මිං යානෙ අස්ස මහෙසී අහොසි, තං යානං නෙතීති දීපෙති. එකා වානි මයි පාසාදං
අභිරුළ්භෙ එකා ඉත්ථී අඤ්ඤෙහි මණිහි ජාතිමහන්නෙහි උපෙතං සුභං
වෙළිරියාසනං තෙන නාගරාජෙන අවුත්තාව. අබ්භිභාසීති අභිහරි, අත්ථරිති වුත්තං
හොති.

පාමුඛආසනස්මිත්ති පමුඛාසනස්මිං, උත්තමාසනෙ නිසිදාපෙසීති අත්ථො.
ගරුනන්ති මාතාපිතුනං මෙ ත්වං අඤ්ඤතරොති එවං වත්වා නිසිදාපෙසි. විවිධං
වියඤ්ජනන්ති විවිධං ඛාඤ්ජනං. හත්ත මනුඤ්ඤරූපන්ති හත්තං මනුඤ්ඤරූපං.

භාරතානි රාජානං ආලපති. භුත්තවන්තන්ති භුත්තාචිං කතහත්තකිච්චං. උපට්ඨහුන්ති අනෙකසතෙහි තුරියෙහි ගන්ධබ්බං කුරුමානා උපට්ඨහිංසු. භත්තු මනො විදිත්වාති අත්තනො පතිනො චිත්තං ජානිත්වා. තතුත්තරිත්ති තතො ගන්ධබ්බකරණතො උත්තරිං. මං නිපතීති සො නාගරාජා මං උපසඬිකම්. මහන්තං දිබ්බෙහීති මහන්තෙහි උළාරෙහි දිබ්බෙහි කාමෙහි තෙහි ච අනප්පකෙහි.

එවං උපසඬිකම්ත්වා ච පන ගාථමාහ —

168.

“හරියා මමෙතා තිසතා අළාර, සබ්බත්තමජ්ඣා පදුමුත්තරාහා;
අළාර එතාස්සු තෙ කාමකාරා, දදාමි තෙ තා පරිවාරයස්සු” ති.

තත්ථ සබ්බත්තමජ්ඣාති සබ්බා අත්තමජ්ඣා, පාණිනා ගහිතප්පමාණමජ්ඣාති අත්ථො. අට්ඨකථායං පන “සුමජ්ඣා” ති පාඨො. පදුමුත්තරාහාති පදුමචණ්ණඋත්තරාහා, පදුමචණ්ණඋත්තරච්ඡවියොති අත්ථො. පරිවාරයස්සුති තා අත්තනො පාදපරිවාරිකා කරොහීති වත්වා තිහි ඉත්ථිසතෙහි සද්ධිං මහාසම්පත්තිං මය්හං අදාසි.

සො ආහ —

169.

“සංචච්ඡරං දිබ්බරසානුභුත්වා, තදාස්සුහං උත්තරිමජ්ඣාහාසිං;
නාගස්සිදං කින්නි කථඤ්ච ලද්ධං, කථජ්ඣගමාසි විමානසෙට්ඨං.

170.

“අධිච්චලද්ධං පරිණාමජං තෙ, සයංකතං උදාහු දෙවෙහි දින්නං;
පුච්ඡාමි නං නාගරාජෙනමත්ථං, කථජ්ඣගමාසි විමානසෙට්ඨං” ති.

තත්ථ දිබ්බරසානුභුත්වාති දිබ්බෙ කාමගුණරසෙ අනුභවිත්වා. තදාස්සුහන්ති තදා අස්සු අහං. නාගස්සිදන්ති හදුමුඛස්ස සඬ්ඛපාලනාගරාජස්ස ඉදං සම්පත්තිජාතං කින්නි කිං නාම කම්මං කත්වා කථඤ්ච කත්වා ලද්ධං, කථමෙතං විමානසෙට්ඨං ත්ථං අජ්ඣගමාසි, ඉති නං අහං පුච්ඡං. අධිච්චලද්ධන්ති අහෙනුනා ලද්ධං. පරිණාමජං තෙති කෙනචි තච අත්ථාය පරිණාමිතත්තා පරිණාමනො ජාතං. සයංකතන්ති කාරකෙ පක්කොසාපෙත්වා රතනානි දත්වා කාරිතන්ති.

තතො පරා ද්වින්නම්පි වචනප්පට්ඨවනගාථාව —

171.

“නාධිච්චලද්ධං න පරිණාමජං මෙ, න සයංකතං නාපි දෙවෙහි දින්නං;
සකෙහි කම්මෙහි අපාපකෙහි, පුඤ්ඤෙහි මෙ ලද්ධම්ඨං විමානං.

172.

“කිං තෙ වතං කිං පන බ්‍රහ්මචරියං, කිස්ස සුචිණ්ණස්ස අයං විපාකො;
අක්කාහි මෙ නාගරාජෙනමත්ථං, කථං නු තෙ ලද්ධමිදං විමානං.

173.

“රාජා අහොසිං මගධානම්ස්සරො, දුයොයාධනො නාම මහානුභාවො;
සො ඉත්තරං ජීවිතං සංවිදිත්වා, අසස්සතං විපරිණාමධම්මං.

174.

“අන්තඤ්ච පානඤ්ච පසන්තචිත්තො, සක්කච්ච දානං විපුලං අදාසිං;
ඔපානභූතං මෙ සරං තදාසි, සන්තප්පිතා සමණබ්‍රාහ්මණා ව.

175.

“මාලඤ්ච ගන්ධඤ්ච විලෙපනඤ්ච, පදීපියං යානමුපස්සයඤ්ච;
අවිජාදනං සයනමථන්තපානං, සක්කච්ච දානානි අදම්භ තත්ථ.

176.

“තං මෙ වතං තං පන බ්‍රහ්මචරියං, තස්ස සුචිණ්ණස්ස අයං විපාකො;
තෙනෙව මෙ ලද්ධමිදං විමානං, පහුතභක්ඛං බහුඅන්තපානං;
නච්චෙහි ගීතෙහි වුපෙතරූපං, විරට්ඨිතිකං න ව සස්සතායං.

177.

“අප්පානුභාවා තං මහානුභාවං, තෙජස්සිනං හන්ති අතෙජවන්තො;
කිමෙව දායාවුධ කිං පටිච්ච, හත්ථත්තමාගච්ඡි වනිබ්බකානං.

178.

“භයං නු තෙ අන්වගතං මහන්තං, තෙජො නු තෙ නාන්වගං දන්තමූලං;
කිමෙව දායාවුධ කිං පටිච්ච, කිලෙසමාපජ්ජි වනිබ්බකානං.

179.

“න මෙ භයං අන්වගතං මහන්තං, තෙජො න සක්කා මම තෙහි හන්තුං;
සතඤ්ච ධම්මානි සුකිත්තිතානි, සමුද්දවෙලාව දුරච්චයානි.

180.

“වාතුද්දසිං පඤ්චදසිං අළාර, උපොසථං නිච්චමුපාවසාමි;
අථාගමුං සොළස භොජපුත්තා, රජ්ජුං ගහෙත්වාන දළ්භඤ්ච පාසං.

181.

“හෙත්වාන නාසං අතිකස්ස රජ්ජුං, නයිංසු මං සම්පරිගය්භ ලුද්දා;
ඵතාදිසං දුක්ඛමභං තිතික්ඛං, උපොසථං අප්පට්ඨකොපයන්තො.

182.

“එකායනෙ තං පටේ අද්දසංසු, බලෙන වණ්ණෙන චුපෙතරුපං;
සිරියා පඤ්ඤාය ව භාවිතොසි, කිං පත්ථයං නාග තපො කරොසි.

183.

“න පුත්තහෙතු න ධනස්ස හෙතු, න ආයුනො වාපි අළාර හෙතු;
මනුස්සයොනිං අභිපත්ථයානො, තස්මා පරක්කම තපො කරොමි.

184.

“ත්වං ලොභිතක්ඛො විහතන්තරංසො, අලඬිකතො කප්පිතකෙසමස්සු;
සුරොසිතො ලොභිතචන්දනෙන, ගන්ධබ්බරාජාව දිසා පභාසසි.

185.

“දෙවිද්ධිපත්තොසි මහානුභාවො, සබ්බෙහි කාමෙහි සමඬිගිභූතො;
පුච්ඡාමි තං නාගරාජෙනමත්ථං, සෙයොයා ඉතො කෙන මනුස්සලොකො.

186.

“අළාර නාඤ්ඤත්ව මනුස්සලොකා, සුද්ධිව සංවිජ්ජති සංයමො වා;
අහඤ්ච ලද්ධාන මනුස්සයොනිං, කාභාමි ජාතිමරණස්ස අන්තං.

187.

“සංවච්ඡරො මෙ වසතො තවන්තිකෙ, අන්තෙන පානෙන උපට්ඨිතොස්මි;
ආමන්තයිත්වාන පලෙමි නාග, විරජ්ජවුට්ඨොස්මි අහං ජනිත්ද.

188.

“පුත්තා ව දාරා අනුජීවිතො ව, නිච්චානුසිට්ඨා උපතිට්ඨප්පෙතං;
කච්චිත්තු තං නාභිසපිත්ථ කොචි, පියඤ්භි මෙ දස්සනං තුය්හං අළාර.

189.

“යථාපි මාතු ව පිතු අගාරෙ, පුත්තො පියො පටිච්ඡිතො වසෙයා;
තතොපි මය්හං ඉධමෙව සෙයොයා, විත්තඤ්භි තෙ නාග මයි පසන්තං.

190.

“මණි මමං විජ්ජති ලොභිතඬිකො, ධනාහරො මණිරතනං උළාරං;
ආදාය ත්වං ගච්ඡ සකං නිකෙතං, ලද්ධා ධනං තං මණිමොස්සපස්සු”ති.

තත්ථ කිං තෙ වතන්ති කිං තව වතසමාදානං. බ්‍රහ්මවරියන්ති සෙට්ඨවරියං.
ඔපානභූතන්ති චතුමහාපටේ ඛතපොක්ඛරණි විය ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණානං
යථාසුඛං පරිභුඤ්ජිතබ්බවිහවං. න ව සස්සතායන්ති විරට්ඨිතිකං සමානම්පි වෙ තං
මය්හං සස්සතං න හොතිති මෙ කට්ඨති.

අප්පානුභාවාති භොජපුත්තෙ සන්ධායාහ. හන්තීති අට්ඨසු යානෙසු සුලෙභි විජ්ඣන්තා කිංකාරණා හනිංසු. කිං පටිච්චාති කිං සන්ධාය ත්වං තදා තෙසං හත්ථත්තං ආගච්ඡී වසං උපගතො. වනිබ්බකානන්ති භොජපුත්තා ඉධ “වනිබ්බකා” ති චුත්තා. තෙජො නු තෙ නාන්වගං දන්තමුලන්ති කිං නු තව තෙජො භොජපුත්තෙ දිස්වා තදා භයං මහන්තං අන්වගතං, උදාහු වසං දන්තමුලං න අන්වගතං. කිලෙසන්ති දුක්ඛං. වනිබ්බකානන්ති භොජපුත්තානං සන්තිකෙ, භොජපුත්තෙ නිස්සායාති අත්ථො.

තෙජො න සක්කා මම තෙහි හන්තුන්ති මම විසතෙජො අඤ්ඤස්ස තෙජෙන අභිහන්තුම්පි න සක්කා. සතන්ති බුද්ධාදීනං. ධම්මානීති සීලසමාධිපඤ්ඤාබන්ති අනුද්දයමෙත්තාභාවනාසඬ්ඛානානි ධම්මානි. සුකිත්තිතානීති සුවණ්ණිතානි සුකථිතානි. කින්ති කත්වා? සමුද්දවෙලාව දුරව්වයානීති තෙහි සමුද්දවෙලා විය සප්පුරිසෙහි ජීවිතත්ථම්පි දුරව්වයානීති වණ්ණිතානි, තස්මා අහං සීලභෙදභයෙන බන්තිමෙත්තාදිසමන්තාගතො හුත්වා මම කොපස්ස සීලවෙලන්තං අතික්කම්තුං න අදාසින්ති ආහ.

“ඉමිස්සා පන සඬ්ඛපාලධම්මදෙසනාය දසපි පාරමියො ලබ්භන්ති. තදා හි මහාසත්තෙන සරීරස්ස පරිච්චත්තභාවො දානපාරමී නාම භොති, තථාරූපෙනාපි විසතෙජෙන සීලස්ස අභිත්තතා සීලපාරමී, නාගභවනතො නික්ඛම්ත්වා සමණධම්මකරණං තෙක්ඛම්මපාරමී, ‘ඉදඤ්චිදඤ්ච කාතුං වට්ටති’ ති සංවිදහනං පඤ්ඤාපාරමී, අධිවාසනවීරියං වීරියපාරමී, අධිවාසනබන්ති බන්තිපාරමී, සච්චසමාදානං සච්චපාරමී, ‘මම සීලං න හින්දිස්සාමී’ ති අධිට්ඨානං අධිට්ඨානපාරමී, අනුද්දයභාවො මෙත්තාපාරමී, වෙදනාය මජ්ඣන්තභාවො උපෙක්ඛාපාරමී” ති.

අථාගමුන්ති අට්ඨකදිවසං වම්මිකමත්ථකෙ නිපන්තං දිස්වා සොළස භොජපුත්තා ඛරරජ්ජුඤ්ච දළ්භපාසඤ්ච සුලානි ව ගහෙත්වා මම සන්තිකං ආගතා. හෙත්වානානි මම සරීරං අට්ඨසු යානෙසු හින්දිත්වා සකණ්ටකකාළචෙත්තලතා පවෙසෙත්වා. නාසං අතිකස්ස රජ්ජුන්ති ථොකං ගන්ත්වා සීසං මෙ ඔලම්බන්තං දිස්වා මහාමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙත්වා පුන නාසමිපි මෙ හින්දිත්වා වට්ටරජ්ජුං අතිකස්ස ආචුනිත්වා කාපකොටියං ලග්ගෙත්වා සමන්තතො පරිග්ගහෙත්වා මං නයිංසු.

අද්දසංසුති, සම්ම සඬ්ඛපාල, තෙ භොජපුත්තා එකායනෙ එකගමනෙ ජඩ්ඝපදිකමග්ගෙ තං බලෙන ව වණ්ණෙන ව උපෙතරූපං පස්සිංසු, ත්වං පන ඉස්සරියසොභග්ගසිරියා ව පඤ්ඤාය ව භාවිතො වඩ්ඪිතො, සො ත්වං එවරූපො සමානොපි කිමත්ථං තපං කරොසි, කිමිච්ඡන්තො උපොසථවාසං වසසි, සීලං රක්ඛසි. “අද්දසාසි” න්තිපි පායො, අහං එකායනෙ මහාමග්ගෙ තං අද්දසින්ති අත්ථො. අභිපත්ථයානොති පත්ථෙත්තො. තස්මාති යස්මා මනුස්සයොනිං පත්ථෙමි, තස්මා වීරියෙන පරක්කම්ත්වා තපොකම්මං කරොමි.

සුරොසිතොති සුට්ඨු මනුලින්තො. ඉතොති ඉමමිහා නාගභවනා මනුස්සලොකො කෙන උත්තරිතරො. සුද්ධිති මග්ගඵලනිබ්බානසඬ්ඛානා විසුද්ධි. සංයමොති සීලං. ඉදං සො මනුස්සලොකෙයෙව බුද්ධපච්චෙකබුද්ධානං උප්පත්තිං සන්ධායාහ. කාහාමිති අත්තනො අප්පට්ඨසන්ධිකභාවං කරොන්තො ජාතිජරාමරණස්සන්තං කර්ස්සාමිති. එවං, මහාරාජ, සො සඬ්ඛපාලො මනුස්සලොකං චණ්ණෙසි. සංවච්ඡරො මෙනි එවං, මහාරාජ, තස්මිං මනුස්සලොකං චණ්ණෙත්තෙ අහං පබ්බජ්ජාය සිනෙහං කත්වා එතදවොචං. තත්ථ උපට්ඨිතොස්මිති අත්තපානෙන චෙව දිබ්බෙහි ව කාමගුණෙහි පරිවිණ්ණො මානිතො අස්මි. පලෙමිති පරෙමි ගච්ඡාමි. විරජ්ජවුට්ඨොස්මිති අහං මනුස්සලොකතො විරජ්ජවුට්ඨො අස්මි.

නාහිසපිත්ථාති කච්චි නු බො මම පුත්තාදීසු කොචි තං න අක්කොසි න පරිහාසිති පුච්ඡති. “නාහිසජ්ජෙථා” තිපි පායො, න කොපෙසිති අත්ථො. පටිච්ඡිතොති පටිජග්ගිතො. මණි මමන්ති සචෙ, සම්ම ආළාර, ගච්ඡසියෙව, එවං සන්තෙ මම ලොහිතඬ්ඛකො ධනහාරකො සබ්බකාමදදො මණි සංවිජ්ජති, තං උළාරං මණිරතනං ආදාය තච ගෙහං ගච්ඡ, තත්ථ ඉමස්සානුභාවෙන යාවදිච්ඡකං ධනං ලද්ධා පුන ඉමං මණිං ඔස්සජස්සු, ඔස්සජන්තො ව අඤ්ඤත්ථ අනොස්සජිත්වා අත්තනො උදකවාටියං ඔස්සජෙය්‍යාසිති චත්වා මය්හං මණිරතනං උපනෙසිති වදති.

එවං චත්වා ආළාරො “අථාහං, මහාරාජ, නාගරාජානං එතදවොචං – ‘සම්ම, නාහං ධනෙනත්ථිකො, පබ්බජිතුං පන ඉච්ඡාමි’ ති පබ්බජිතපරික්ඛාරං යාවිත්වා තෙනෙව සද්ධිං නාගභවනා නික්ඛමිත්වා තං නිවත්තෙත්වා හිමවත්තං පටිසිත්වා පබ්බජිතොමිහි” ති චත්වා රඤ්ඤො ධම්මකථං කථෙන්නො ගාථාද්වයමාහ –

191.

“දිට්ඨා මයා මානුසකාපි කාමා, අසස්සතා විපරිණාමධම්මා;
ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා, සද්ධායහං පබ්බජිතොමිහි රාජ.

192.

“දුමජ්ඣලානීව පතන්ති මාණවා, දහරා ව වුද්ධා ව සරීරහෙදා;
එතම්පි දිස්වා පබ්බජිතොමිහි රාජ, අපණ්ණකං සාමඤ්ඤමෙව සෙය්‍යො” ති.

තත්ථ සද්ධායාති කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච නිබ්බානඤ්ච සද්දහිත්වා. දුමජ්ඣලානීව පතන්ති යථා රුක්ඛඵලානි පක්කානිපි අපක්කානිපි පතන්ති, තථා මාණවා දහරා ව වුද්ධා ව පතන්ති. අපණ්ණකන්ති අවිරද්ධං නිය්‍යානිකං. සාමඤ්ඤමෙව සෙය්‍යොති පබ්බජ්ජාව උත්තමාති පබ්බජ්ජාය ගුණං දිස්වා පබ්බජිතොමිහි, මහාරාජාති.

තං සුත්වා රාජා අනන්තරං ගාථමාහ –

193.

“අද්ධා හචෙ සෙවිතබ්බා සපඤ්ඤා, බහුස්සුතා යෙ බහුයානවිත්තිනො;

නාගඤ්ච සුත්වාන තවඤ්චලාර, කාහාමි පුඤ්ඤානි අනප්පකානී”ති.

තත්ථ යෙ බහුයානචින්තිතොති යෙ බහුනි කාරණානි ජානන්ති. නාගඤ්චාති තථා අප්පමාදවිහාරිනං නාගරාජානඤ්ච තව ච වචනං සුත්වා.

අට්ඨස්ස උස්සාහං ජනෙන්තො තාපසො ඔසානගාටමාහ —

194.

“අද්ධා භවෙ සෙවිතඛ්ඛා සපඤ්ඤා, බහුස්සුතා යෙ බහුයානචින්තිතො; නාගඤ්ච සුත්වාන මමඤ්ච රාජ, කරොහි පුඤ්ඤානි අනප්පකානී”ති.

එවං සො රඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙන්වා තත්ථෙව වත්තාරො වස්සානමාසෙ වසින්වා පුන හිමවන්තං ගන්ත්වා යාවජීවං වත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙන්වා බ්‍රහ්මලොකුපගො අහොසි. සඬ්ඛපාලොපි යාවජීවං උපොසට්ඨාසං වසින්වා රාජා ච දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරින්වා යථාකම්මං ගතා.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරින්වා ජාතකං සමොධානෙසි — “තදා පිතා තාපසො කස්සපො අහොසි, බාරාණසිරාජා ආනන්දො, ආලාරො සාරිපුත්තො, සඬ්ඛපාලනාගරාජා පන අහමෙව අහොසි”න්ති.

සඬ්ඛපාලජාතකවණ්ණනා වතුත්ථා.

[525] 5. වූළසුතසොමජාතකවණ්ණනා

ආමන්තයාමි නිගමන්ති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො තෙක්ඛම්මපාරම්. ආරඛ්භ කට්ඨෙසි. පච්චුප්පන්තවත්ථු මහානාරදකස්සපජාතකසදිසමෙව (ජා. 2.22.1153 ආදයො). අතීතෙ පන බාරාණසී සුදස්සනං නාම නගරං අහොසි, තත්ථ බ්‍රහ්මදත්තො නාම රාජා අප්පකාමෙසි. බොධිසත්තො තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමිහි නිබ්බන්ති, දසමාසව්චයෙන මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛම්. තස්ස පන පුණ්ණවන්දසස්සිරිකං මුඛං අහොසි, තෙනස්ස “සොමකුමාරො”ති නාමං කරිංසු. සො විඤ්ඤුතං පත්තො සුතචින්තකො සවනසීලො අහොසි, තෙන නං “සුතසොමො”ති සඤ්ජානිංසු. සො වයප්පත්තො තක්කසීලායං සබ්බසිප්පානි උග්ගහෙන්වා ආගතො පිතු සන්තකං සෙතච්ඡන්තං ලහින්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි, මහන්තං ඉස්සරියං අහොසි. තස්ස වන්දාදෙවිප්පමුඛානි සොළස ඉත්ථිසහස්සානි අහෙසුං. සො අපරභාගෙ පුත්තධිතාහි වඩ්ඪන්තො සරාවාසෙ අනභිරතො අරඤ්ඤං පටිසින්වා පබ්බජිතුකාමො අහොසි.

සො එකදිවසං කප්පකං ආමන්තෙන්වා “යදා මෙ, සම්ම, සිරස්මිං පලිතං පස්සෙය්‍යාසි, තදා මෙ ආරොචෙය්‍යාසි”ති ආහ. කප්පකො තස්ස වචනං සම්පට්ඨිත්වා අපරභාගෙ පලිතං දිස්වා ආරොචෙන්වා “තෙන හි නං, සම්ම කප්පක, උද්ධරින්වා මම හත්ථෙ පතිට්ඨපෙහි”ති වුත්තෙ සුවණ්ණසණ්ඩාසෙන

උද්ධරිත්වා රඤ්ඤො හත්ථෙ යපෙසි. තං දිස්වා මහාසත්තො “ජරාය මෙ සරීරං අභිභූත”න්ති භීතො තං පලිතං ගහෙත්වා පාසාදා ඔතරිත්වා මහාජනස්ස දස්සනට්ඨානෙ පඤ්ඤත්තෙ රාජපල්ලඬකෙ නිසිදිත්වා සෙනාපතිජ්ජමුඛානි අසිතිඅමච්චසහස්සානි පුරොහිතජ්ජමුඛානි සට්ඨිත්වා මහසහස්සානි අඤ්ඤෙ ච රට්ඨිකජානපදනෙගමාදයො ඛහු ජනෙ පක්කොසාපෙත්වා “සිරස්මිං මෙ පලිතං ජාතං, අහං මහල්ලකොස්මි, මම පබ්බජිතභාවං ජානාමා”ති චත්වා පයමං ගාථමාහ

—

195.

“ආමන්තයාමි නිගමං, මිත්තාමච්චෙ පරිස්සපෙ;
සිරස්මිං පලිතං ජාතං, පබ්බජ්ජං දානි රොචහ”න්ති.

තත්ථ ආමන්තයාමිති ජානාපෙමි. රොචහන්ති “රොචෙමි අහං, තස්ස මෙ, හොන්තො! පබ්බජිතභාවං ජානාමා”ති.

තං සුත්වා තෙසු එකො විසාරදජ්ජත්තො හුත්වා ගාථමාහ —

196.

“අභුං මෙ කථං නු භණ්ඨි, සල්ලං මෙ දෙව උරසි කජ්ජෙසි;
සත්තසතා තෙ හරියා, කථං නු තෙ තා භවිස්සන්ති”ති.

තත්ථ අභුන්ති අවධිසී. උරසි කජ්ජෙසිති උරස්මිං සුනිසිතධොතසත්තිං වාරෙසි. සත්තසතාති සමජාතිකා ඛත්තියකඤ්ඤා සන්ධායෙනං වුත්තං. කථං නු තෙ තා භවිස්සන්තිති තා තච හරියා තයි පබ්බජිතෙ අනාමා නිජ්ජච්චයා කථං භවිස්සන්ති, එතා අනාමා කත්වා තුම්භාකං පබ්බජ්ජා නාම න යුත්තාති.

තතො මහාසත්තො තතියං ගාථමාහ —

197.

“පඤ්ඤායිහින්ති එතා, දහරා අඤ්ඤම්පි තා ගම්ස්සන්ති;
සග්ගඤ්ච පත්ථයානො, තෙන අහං පබ්බජිස්සාමි”ති.

තත්ථ පඤ්ඤායිහින්තිති අත්තනො කම්මෙන පඤ්ඤායිස්සන්ති. අහං එතාසං කිං හොමි, සබ්බාපෙතා දහරා, යො අඤ්ඤො රාජා භවිස්සති, තං එතා ගම්ස්සන්තිති.

අමච්චාදයො බොධිසත්තස්ස පට්චවනං දාතුං අසක්කොන්තා තස්ස මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සා තුරිතතුරිතා ආගන්ත්වා “සච්චං කිර ත්ථං, තාත, පබ්බජිතුකාමොසි”ති චත්වා ද්වෙ ගාථායො අභාසි —

198.

“දුල්ලද්ධං මෙ ආසි සුතසොම, යස්ස තෙ හොමහං මාතා;

යං මෙ විලපන්තියා, අනපෙක්ඛො පබ්බජසී දෙව.

199.

“දුල්ලද්ධං මෙ ආසි සුතසොම, යං තං අභං විජායිස්සං;
යං මෙ විලපන්තියා, අනපෙක්ඛො පබ්බජසී දෙවා” ති.

තත්ථ දුල්ලද්ධන්ති යං එතං මයා ලහන්තියා පුත්තං ජම්මං ලද්ධං දුල්ලද්ධං. යං මෙති යෙන කාරණෙන මයි නානජපකාරකං විපලන්තියා ත්වං පබ්බජිතුං ඉච්ඡසි, තෙන කාරණෙන තාදිස්ස පුත්තස්ස ලහනං මම දුල්ලද්ධං නාමාති.

බොධිසත්තො එවං පරිදෙවමානායපි මාතරා සද්ධිං කිඤ්චි න කටෙසි. සා රොදිත්වා කන්දිත්වා සයමෙව එකමන්තං අට්ඨාසි. අට්ඨස්ස පිතු ආරොවෙසුං. සො ආගන්ත්වා එකං තාව ගාථමාහ —

200.

“කො නාමෙසො ධම්මො, සුතසොම කා ච නාම පබ්බජ්ජා;
යං නො අම්භෙ ජිණ්ණෙ, අනපෙක්ඛො පබ්බජසී දෙවා” ති.

තත්ථ යං නො අම්භෙති යං ත්වං අම්භාකං පුත්තො සමානො අම්භෙ ජිණ්ණෙ පටිජග්ගිතබ්බකාලෙ අප්පටිජග්ගිත්වා පපාතෙ සිලං පවට්ටෙන්තො විය ඡඩ්ඛෙත්වා අනපෙක්ඛො පබ්බජසී, තෙන තං වදාමි කො නාමෙසො තව ධම්මොති අධිජ්ජායො.

තං සුත්වා මහාසත්තො තුණ්හි අහොසි. අට්ඨ නං පිතා, “තාත සුතසොම, සචෙපි තෙ මාතාපිතුසු සිනෙහො නත්ථි, පුත්තධීතරො තෙ බහු තරුණා, තයා විනා වත්තිතුං න සක්ඛිස්සන්ති, තෙසං වුඩ්ඪිජ්ජත්තකාලෙ පබ්බජ්ජස්සි” ති වත්වා සත්තමං ගාථමාහ —

201.

“පුත්තාපි තුය්හං බහවො, දහරා අප්පත්තයොබ්බනා;
මඤ්ජු තෙපිතං අපස්සන්තා, මඤ්ඤෙ දුක්ඛං නිගච්ඡන්ති” ති.

තත්ථ මඤ්ජුති මධුරවචනා. නිගච්ඡන්තිති නිගච්ඡස්සන්ති කායිකචෙතසිකදුක්ඛං පටිලභිස්සන්තිති මඤ්ඤාමි.

තං සුත්වා මහාසත්තො ගාථමාහ —

202.

“පුත්තෙහි ච මෙ එතෙහි, දහරෙහි අප්පත්තයොබ්බතෙහි;
මඤ්ජුහි සබ්බෙහිපි තුම්භෙහි, විරම්පි යත්වා විනාසභාවො” ති.

තත්ථ සබ්බෙහිපි තුම්හෙහීති, තාත, න කෙවලං පුත්තෙහෙව, අථ ඛො තුම්හෙහිපි අඤ්ඤෙහිපි සබ්බසංඛාරොති චිරං යත්වාපි දීඝමද්ධානං යත්වාපි විනාසභාවොව නියතො. සකලස්මිම්පි හි ලොකසන්නිවාසෙ එකසංඛාරොති නිව්වො නාම නත්ථිති.

එවං මහාසත්තො පිතු ධම්මකථං කථෙසි. සො තස්ස ධම්මකථං සුත්වා තුණ්හී අහොසි. අථස්ස සත්තසතානං හරියානං ආරොවයිංසු. තා ච පාසාදා ඔරුය්හ තස්ස සන්නිකං ගන්ත්වා ගොජ්ඵකෙසු ගහෙත්වා පරිදෙවමානා ගාථමාහංසු –

203.

“ඡින්නං නු තුය්හං හදයං, අදු තෙ කරුණා ච නත්ථි අම්හෙසු;
යං නො විකන්දන්තියො, අනපෙක්ඛො පබ්බජසි දෙවා” ති.

තස්සත්ථො – සාම් සුතසොම, අම්හෙ විධවා කත්වා ගච්ඡන්තස්ස අප්පමත්තකස්සපි සිනෙහස්ස අභාවෙන තව හදයං අම්හෙසු ඡින්නං නු, උදාහු කරුණාය අභාවෙන කාරුඤ්ඤං ච නත්ථි, යං නො එවං විකන්දන්තියො පහාය පබ්බජසිති.

මහාසත්තො තාසං පාදමුලෙ පරිචන්තිත්වා පරිදෙවමානානං පරිදෙවනසද්දං සුත්වා අනන්තරං ගාථමාහ –

204.

“න ච මය්හං ඡින්නං හදයං, අත්ථි කරුණාපි මය්හං තුම්හෙසු;
සග්ගඤ්ච පත්ථයානො, තෙන අහං පබ්බජිස්සාමි” ති.

තත්ථ සග්ගඤ්චාති අහං සග්ගඤ්ච පත්ථයන්තො යස්මා අයං පබ්බජ්ජා නාම බුද්ධාදීහි වණ්ණිකා, තස්මා පබ්බජිස්සාමි, තුම්හෙ මා චිත්තයිත්ථාති තා අස්සාසෙසි.

අථස්ස අග්ගමහෙසියා ආරොවෙසුං. සා ගරුභාරා පරිපුණ්ණගබ්භාපි සමානා ආගන්ත්වා මහාසත්තං චන්දිත්වා එකමන්තං ධීතා තිස්සො ගාථායො අහාසි –

205.

“දුල්ලද්ධං මෙ ආසි සුතසොම, යස්ස තෙ අහං හරියා;
යං මෙ විලපන්තියා, අනපෙක්ඛො පබ්බජසි දෙව.

206.

“දුල්ලද්ධං මෙ ආසි සුතසොම, යස්ස තෙ අහං හරියා;
යං මෙ කුච්ඡිපට්ඨන්ධිං, අනපෙක්ඛො පබ්බජසි දෙව.

207.

“පරිපක්කො මෙ ගබ්භො, කුච්ඡිගතො යාව නං විජායාමි;

මාහං එකා විධවා, පච්ඡා දුක්ඛානි අද්දක්ඛි''න්ති.

තත්ථ යං මෙනි යස්මා මම විලපන්තියා ත්වං අනපෙක්ඛො පබ්බජ්ඣ, තස්මා යං මයා තව සන්තිකා අග්ගමහෙසිට්ඨානං ලද්ධං, තං දුල්ලද්ධමෙව ආසි. දුතියගාථාය යස්මා මං ත්වං කුච්ඡිපට්ඨන්ධිං පහාය අනපෙක්ඛො පබ්බජ්ඣ, තස්මා යං මයා තව භරියත්තං ලද්ධං, තං දුල්ලද්ධං මෙනි අත්ථො. යාව නන්ති යාවාහං තං ගබ්භං විජායාමි, තාව අධිවාසෙහිති.

තතො මහාසත්තො ගාථමාහ —

208.

“පරිපක්කො තෙ ගබ්භො, කුච්ඡිගතො ඉඬ්ඝ ත්වං විජායස්සු;
පුත්තං අනොමවණ්ණං, තං හිත්වා පබ්බජ්ඣසාමි” ති.

තත්ථ පුත්තන්ති, හද්දෙ, තව ගබ්භො පරිපක්කොති ජානාමි, ත්වං පන විජායමානා පුත්තං විජායස්සසි, න ධිතරං, සා ත්වං සොත්ථිනා විජායස්සු පුත්තං, අහං පන සද්ධිං තයා තං පුත්තං හිත්වා පබ්බජ්ඣසාමියෙවාති.

සා තස්ස වචනං පුත්වා සොකං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්ති “ඉතො දානි පට්ඨාය, දෙව, අම්භාකං සිරි නාම නත්ථි” ති උභොහි හත්ථෙහි හදයං ධාරයමානා අස්සුති මුඤ්චන්ති මහාසද්දෙන පරිදෙවි. අථ නං සමස්සාසෙන්තො මහාසත්තො ගාථමාහ —

209.

“මා ත්වං චන්දෙ රුදි, මා සොචි චනතිමිරමත්තක්ඛි;
ආරොහ වරපාසාදං, අනපෙක්ඛො අහං ගමිස්සාමි” ති.

තත්ථ මා ත්වං චන්දෙ රුදිති, හද්දෙ චන්දාදෙවි, ත්වං මා රොදි මා සොචි. චනතිමිරමත්තක්ඛිති ගිරිකණ්ණිකපුප්ඵසමානනෙත්තෙ. පාළියං පන “කොවිළාරතම්ඛක්ඛි” ති ලිඛිතං, තස්සා කොවිළාරපුප්ඵං විය තම්ඛනෙත්තෙති අත්ථො.

සා තස්ස වචනං පුත්වා යාතුං අසක්කොන්ති පාසාදං ආරුය්භ රොදමානා නිසිදි. අථ නං බොධිසත්තස්ස ජෙට්ඨපුත්තො දිස්වා “කිං නු බො මෙ මාතා රොදන්ති නිසින්තා” ති තං පුච්ඡන්තො ගාථමාහ —

210.

“කො තං අම්ම කොපෙසි, කිං රොදසි පෙක්ඛසි ව මං බාළ්භං;
කං අචජ්ඣං සාතෙමි, ඤාතීනං උදික්ඛමානාන” ති.

තත්ථ කොපෙසීති, අම්ම! කො නාම තං කොපෙසී, කො තෙ අප්පියං අකාසී.
පෙක්ඛසී වාතී මං බාළ්භං පෙක්ඛන්තී කිංකාරණා රොදසීති අධිප්පායො. කං
අවජ්ඣං සාතෙමීති අසාතෙතබ්බමිපි කං සාතෙමි අත්තනො ඤාතීනං
උදික්ඛමානානාඤ්ඤෙව, අක්ඛාහි මෙනි පුච්ඡති.

තතො දෙවී ගාථමාහ –

211.

“න හි සො සක්කා හන්තුං, විජ්ඣාවි යො මං තාත කොපෙසී;
පිතා තෙ මං තාත අවච, අනපෙක්ඛො අහං ගමිස්සාමි”ති.

තත්ථ විජ්ඣාවිති, තාත, යො මං ඉමිස්සා පථවියා විජ්ඣාවි කොපෙසී,
අප්පියසමුදාවාරෙන මෙ හදයෙ කොපඤ්ච සොකඤ්ච පචෙසෙසී, සො තයා හන්තුං
න සක්කා, මඤ්ඤි, තාත, තච පිතා “අහං රජ්ජසිරිඤ්ච තඤ්ච පහාය අරඤ්ඤං
පටිස්සත්වා පබ්බජිස්සාමි”ති අවච, ඉදං මෙ රොදනකාරණන්ති.

සො තස්සා වචනං සුත්වා “අම්ම! කිං නාම ත්වං කථෙසී, නනු එවං සන්තෙ
මයං අනාථා නාම හවිස්සාමා”ති පරිදෙවන්තො ගාථමාහ –

212.

“යොහං පුබ්බෙ නියාමි, උය්‍යානං මත්තකුඤ්ජරෙ ව යොධෙමි;
සුතසොමෙ පබ්බජිතෙ, කථං නු දානි කරිස්සාමි”ති.

තස්සත්ථො – යො අහං පුබ්බෙ චතුර්ථාපඤ්ඤයුත්තං සබ්බාලඤ්ඤාකාරපටිමණ්ඩිතං
රථං අභිරුජ්ඣ උය්‍යානං ගච්ඡාමි, මත්තකුඤ්ජරෙ ව යොධෙමි, අඤ්ඤෙහි ව
අස්සකිලාදිහි කිලාමි, ස්වාහං ඉදානි සුතසොමෙ පබ්බජිතෙ කථං කරිස්සාමිති?

අථස්ස කනිට්ඨභාතා සත්තවස්සිකො තෙ උභොපි රොදන්තෙ දිස්වා මාතරං
උපසඬකමිත්වා, “අම්ම! කිංකාරණා තුම්භෙ රොදටා”ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා
“තෙන හි මා රොදට, අහං තාතස්ස පබ්බජිතුං න දස්සාමි”ති උභොපි තෙ
අස්සාසෙත්වා ධාතියා සද්ධිං පාසාදා ඔරුජ්ඣ පිතු සන්තිකං ගන්ත්වා, “තාත, ත්වං
කීර අම්මෙ අකාමකෙ පහාය ‘පබ්බජාමි’ති වදසී, අහං තෙ පබ්බජිතුං න දස්සාමි”ති
පිතරං ගීවාය දළ්භං ගහෙත්වා ගාථමාහ –

213.

“මාතුච්ච මෙ රුදන්තායා, ජෙට්ඨස්ස ව භාතුනො අකාමස්ස;
හත්ථෙපි තෙ ගහෙස්සං, න හි ගච්ඡසී නො අකාමාන”න්ති.

මහාසත්තො වින්තෙසී – “අයං මෙ පරිපන්ථං කරොති, කෙන නු බො නං
උපායෙන පටික්කමාපෙය්‍ය”න්ති. තතො ධාතීං ඔලොකෙත්වා, “අම්ම! ධාතී
හන්දිමං මණික්ඛන්ධපිලන්ධනං, තචෙසො භොතු හත්ථෙ, පුත්තං අපනෙහි, මා මෙ

අන්තරායං කරි''ති සයං පුත්තං හත්ථෙ ගහෙත්වා අපනෙතුං අසක්කොන්තො
තස්සා ලඤ්ජං පටිජානෙත්වා ගාථමාහ —

214.

“උට්ඨෙහි ත්වං ධාති, ඉමං කුමාරං රමෙහි අඤ්ඤත්ථ;
මා මෙ පරිපන්ථමකාසි, සග්ගං මම පත්ථයානස්සා”ති.

තත්ථ ඉමං කුමාරන්ති, අම්ම! ධාති ත්වං උට්ඨෙහි, ඉමං කුමාරං අපනෙත්වා
ආගන්ත්වා ඉමං මණිං ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ නං අභිරමෙහිති.

සා ලඤ්ජං ලභිත්වා කුමාරං සඤ්ඤාපෙත්වා ආදාය අඤ්ඤත්ථ ගන්ත්වා
පරිදෙවමානා ගාථමාහ —

215.

“යං නුනිමං දදෙය්‍යං පහඬිකරං, කො නු මෙ ඉමිනාත්ථො;
සුතසොමෙ පබ්බජිතෙ, කිං නු මෙනං කරිස්සාමි”ති.

තස්සත්ථො — යං නුන අහං ඉමං ලඤ්ජත්ථාය ගහිතං පහඬිකරං සුප්පහාසං
මණිං දදෙය්‍යං, කො නු මය්හං සුතසොමනරින්දෙ පබ්බජිතෙ ඉමිනා අත්ථො, කිං නු
මෙනං කරිස්සාමි, අහං තස්මිං පබ්බජිතෙ ඉමං ලභිස්සාමි, ලහන්තිපි ව කිං නු බො
එතං කරිස්සාමි, පස්සථ මෙ කම්මන්ති.

තතො මහාසෙනගුත්තො වින්තෙසි — “අයං රාජා “ගෙහෙ මෙ ධනං මන්ද’න්ති
සඤ්ඤං කරොති මඤ්ඤෙ, බහුභාවමස්ස කථෙස්සාමි”ති. සො උට්ඨාය වන්දිත්වා
ගාථමාහ —

216.

“කොසො ව තුය්හං විපුලො, කොට්ඨාගාරඤ්ච තුය්හං පරිපුරං;
පථවී ව තුය්හං විජිතා, රමස්සු මා පබ්බජී දෙවා”ති.

තං සුත්වා මහාසත්තො ගාථමාහ —

217.

“කොසො ව මය්හං විපුලො, කොට්ඨාගාරඤ්ච මය්හං පරිපුරං;
පථවී ව මය්හං විජිතා, තං හිත්වා පබ්බජිස්සාමි”ති.

තං සුත්වා තස්මිං අපගතෙ කුලවඬ්ඨනසෙට්ඨි නාම උට්ඨාය වන්දිත්වා ගාථමාහ

—

218.

“මය්හමපි ධනං පහුතං, සඬ්ඛ්‍යාතුං නොපි දෙව සක්කොමි;

තං තෙ දදාමි සබ්බමිපි, රමස්සු මා පබ්බජි දෙවා’’ති.

තං සුත්වා මහාසත්තො ගාථමාහ —

219.

‘‘ජානාමි ධනං පහුතං, කුලවඩ්ඪන පූජිතො තයා චස්මි;
සග්ගඤ්ච පත්ථයානො, තෙන අහං පබ්බජිස්සාමි’’ති.

තං සුත්වා කුලවඩ්ඪනෙ අපගතෙ මහාසත්තො සොමදත්තං කනිට්ඨහාරං
ආමන්තෙත්වා, ‘‘තාත, අහං පඤ්ජරපක්ඛිත්තො වනකුක්කුටො විය උක්කණ්ඨිතො,
මං සරාවාසෙ අනභිරති අභිභවති, අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, ත්වං ඉමං රජ්ජං
පටිපජ්ජා’’ති රජ්ජං නියායාදෙන්තො ගාථමාහ —

220.

‘‘උක්කණ්ඨිතොස්මි බාළ්භං, අරති මං සොමදත්ත ආවිසති;
බහුකාපි මෙ අන්තරායා, අජ්ජෙවාහං පබ්බජිස්සාමි’’ති.

තං සුත්වා සොපි පබ්බජිතුකාමො තං දීපෙන්තො ඉතරං ගාථමාහ —

221.

‘‘ඉදඤ්ච තුය්භං රුචිතං, සුතසොම අජ්ජෙව දානි ත්වං පබ්බජ;
අහමිපි පබ්බජිස්සාමි, න උස්සහෙ තයා විනා අහං යාතු’’න්ති.

අථ තං සො පටික්ඛිපිත්වා උපඩ්ඪං ගාථමාහ —

222.

‘‘න හි සක්කා පබ්බජිතුං, නගරෙ න හි පච්චති ජනපදෙ වා’’ති.

තත්ථ න හි පච්චතීති ඉදානෙව තාව මම පබ්බජ්ජාධිජ්ජායං සුත්වාච ඉමස්මිං
ද්වාදසයොජනිකෙ සුදස්සනනගරෙ ච සකලජනපදෙ ච න පච්චති, කොචි උද්ධනෙ
අග්ගිං න ජාලෙති, අමිහෙසු පන ද්විසු පබ්බජිතෙසු අනාථාච රට්ඨවාසිනො
භවිස්සන්ති, තස්මා න හි සක්කා තයා පබ්බජිතුං, අහමෙව පබ්බජිස්සාමිති.

තං සුත්වා මහාජනො මහාසත්තස්ස පාදමූලෙ පරිවත්තිත්වා පරිදෙවන්තො
උපඩ්ඪගාථමාහ —

‘‘සුතසොමෙ පබ්බජිතෙ, කථං නු දානි කරිස්සාමා’’ති.

තතො මහාසත්තො ‘‘අලං මා සොවයිත්ථ, අහං චිරමිපි යත්වා තුම්හෙහි විනා
භවිස්සාමි, උජ්ජන්තසඬ්ඛාරො හි නිච්චො නාම නත්ථි’’ති මහාජනස්ස ධම්මං
කථෙන්තො ආහ —

223.

“උපනීයතිදං මඤ්ඤෙ, පරිත්තං උදකංව චඩ්ඤවාරම්භි;
එවං සුපරිත්තකෙ ජීවිතෙ, න ච පමජ්ජිතුං කාලො.

224.

“උපනීයතිදං මඤ්ඤෙ, පරිත්තං උදකංව චඩ්ඤවාරම්භි;
එවං සුපරිත්තකෙ ජීවිතෙ, අන්ධබාලා පමජ්ජන්ති.

225.

“තෙ චඩ්ඤන්ති නිරයං, තිරච්ඡානයොනිඤ්ච පෙත්තිවිසයඤ්ච;
තණ්හාය ඛන්ධනබද්ධා, චඩ්ඤන්ති අසුරකාය”න්ති.

තත්ථ උපනීයතිදං මඤ්ඤෙති, තාත, “ඉදං ජීවිතං උපනීයති”ති අහං මඤ්ඤාමි.
අඤ්ඤෙසු සුත්තෙසු උපසංහරණත්ථො උපනියානත්ථො, ඉධ පන
පරියාදානත්ථො. තස්මා යථා පරිත්තං උදකං රජකානං බාරචඩ්ඤවාරෙ පක්ඛිත්තං
සීසං පරියාදියති, තථා ජීවිතම්පි. එවං සුපරිත්තකෙ ජීවිතෙ තං පරිත්තකං
ආයුසඬබාරං ගහෙත්වා විචරන්තානං සත්තානං න පුඤ්ඤකිරියාය පමජ්ජිතුං
කාලො, අප්පමාදොව කාතුං වට්ටන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො. අන්ධබාලා පමජ්ජන්තිති
අපරාමරා විය හුත්වා ගුථකලලෙ සුකරා විය හුත්වා කාමපඩ්ඤ නිමුජ්ජන්තා
පමජ්ජන්ති. අසුරකායන්ති කාලකඤ්ජිකඅසුරයොනිඤ්ච චඩ්ඤන්තිති අත්ථො.

එවං මහාසත්තො මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා පුබ්බකං නාම පාසාදං ආරුය්හ
සත්තමාය භූමියා ධීතො ඛග්ගෙන චූළං ඡින්දිත්වා “අහං තුම්භාකං කිඤ්චි න භොමි,
අත්තනො රාජානං ගණ්හථා”ති සවෙයනං චූළං මහාජනස්ස අත්තරෙ බිපි. තං
ගහෙත්වා මහාජනො භූමියං පරිච්චට්ටන්තො පරිච්චට්ටන්තො පරිදෙවි. තස්මිං
යානෙ මහන්තං රජග්ගං උට්ඨන්ති. පටික්කම්භිත්වා ධීතජනො තං ඔලොකෙත්වා
“රඤ්ඤා චූළං ඡින්දිත්වා සවෙයනා චූළා මහාජනස්ස අත්තරෙ ඛිත්තා භවිස්සති,
තෙනායං පාසාදස්ස අවිදුරෙ රජචට්ටි උග්ගතා”ති පරිදෙවන්තො ගාථමාහ –

226.

“ඌහඤ්ඤතෙ රජග්ගං අවිදුරෙ, පුබ්බකම්භි ච පාසාදෙ;
මඤ්ඤෙ නො කෙසා ඡින්තා, යසස්සිනො ධම්මරාජස්සා”ති.

තත්ථ ඌහඤ්ඤතෙති උට්ඨන්ති. රජග්ගන්ති රජක්ඛන්ධො. අවිදුරෙති ඉතො
අම්භාකං ධීතට්ඨානතො අවිදුරෙ. පුබ්බකම්භිති පුබ්බකපාසාදස්ස සම්පෙ. මඤ්ඤෙ
නොති අම්භාකං ධම්මරාජස්ස කෙසා ඡින්තා භවිස්සන්තිති මඤ්ඤාම.

මහාසත්තො පරිවාරිකං පෙසෙත්වා පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ ආහරාපෙත්වා
කප්පකෙන කෙසමස්සුං ඔහාරාපෙත්වා අලඬිකාරං සයනපිට්ඨෙ පානෙත්වා
රත්තපටානං දසානි ඡින්දිත්වා තානි කාසායානි නිවාසෙත්වා මත්තිකාපත්තං
වාමඅංසකුටෙ ලග්ගෙත්වා කත්තරදණ්ඩං ආදාය මහාතලෙ අපරාපරං චඩ්ඤම්භිත්වා
පාසාදා ඔතරිත්වා අත්තරවිට්ඨං පටිපජ්ජී. ගච්ඡන්තං පන නං න කොච්ඡි සඤ්ජානි.

අථස්ස සත්තසතා ඛත්තියකඤ්ඤා පාසාදං අභිරුහිත්වා තං අදිස්වා
 ආහරණහණ්ඩමෙව දිස්වා ඔතරිත්වා අවසෙසානං සොළසසහස්සානං ඉත්ථිනං
 සන්තිකං ගන්ත්වා ‘‘අම්භාකං පියසාමිකො සුතසොමමහිස්සරො පබ්බජිතො’’ති
 මහාසද්දෙන පරිදෙවමානාව බහි නික්බමිංසු. තස්මිං බණ්ණ මහාජනො තස්ස
 පබ්බජිතභාවං අඤ්ඤාසි, සකලනගරං සඬබ්බහිත්වා ‘‘රාජා කිර නො පබ්බජිතො’’ති
 රාජද්වාරෙ සන්තිපති, මහාජනො ‘‘ඉධ රාජා භවිස්සති, එත්ථ භවිස්සති’’ති
 පාසාදාදීනි රඤ්ඤො පරිභොගට්ඨානානි ගන්ත්වා රාජානං අදිස්වා –

227.

‘‘අයමස්ස පාසාදො, සොවණ්ණපුප්ඵමාලාවිතිකිණ්ණො;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

228.

‘‘අයමස්ස පාසාදො, සොවණ්ණපුප්ඵමාලාවිතිකිණ්ණො;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

229.

‘‘ඉදමස්ස කුටාගාරං, සොවණ්ණපුප්ඵමාලාවිතිකිණ්ණං;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

230.

‘‘ඉදමස්ස කුටාගාරං, සොවණ්ණපුප්ඵමාලාවිතිකිණ්ණං;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

231.

‘‘අයමස්ස අසොකවනිකා, සුපුප්ඵිතා සබ්බකාලිකා රම්මා;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

232.

‘‘අයමස්ස අසොකවනිකා, සුපුප්ඵිතා සබ්බකාලිකා රම්මා;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

233.

‘‘ඉදමස්ස උය්‍යානං, සුපුප්ඵිතං සබ්බකාලිකං රම්මං;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

234.

‘‘ඉදමස්ස උය්‍යානං, සුපුප්ඵිතං සබ්බකාලිකං රම්මං;
 යහිමනුවිවරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

235.

“ඉදමස්ස කණ්ණකාරවනං, සුපුප්ඵනං සබ්බකාලිකං රම්මං;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

236.

“ඉදමස්ස කණ්ණකාරවනං, සුපුප්ඵනං සබ්බකාලිකං රම්මං;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

237.

“ඉදමස්ස පාටලිවනං, සුපුප්ඵනං සබ්බකාලිකං රම්මං;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

238.

“ඉදමස්ස පාටලිවනං, සුපුප්ඵනං සබ්බකාලිකං රම්මං;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

239.

“ඉදමස්ස අම්බවනං, සුපුප්ඵනං සබ්බකාලිකං රම්මං;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

240.

“ඉදමස්ස අම්බවනං, සුපුප්ඵනං සබ්බකාලිකං රම්මං;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙන.

241.

“අයමස්ස පොක්ඛරණී, සඤ්ජන්නා අණ්ඩපෙහි වීතිකිණ්ණා;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඉත්ථාගාරෙහි.

242.

“අයමස්ස පොක්ඛරණී, සඤ්ජන්නා අණ්ඩපෙහි වීතිකිණ්ණා;
යහිමනුවච්චරි රාජා, පරිකිණ්ණො ඤාතිසඬ්ඝෙනා”ති. —

ඉමාහි ගාථාහි පරිදෙවන්තො විවරි.

තත්ථ වීතිකිණ්ණොති සොවණ්ණපුප්ඵෙහි ච නානාමාලොහි ච
සමොකිණ්ණො. පරිකිණ්ණොති පරිවාරිතො. ඉත්ථාගාරෙහීති දාසියො උපාදාය
ඉත්ථියො ඉත්ථාගාරා නාම. ඤාතිසඬ්ඝෙනාති අමච්චාපි ඉධ ඤාතයො ඵච.
කූටාගාරන්ති සත්තරතනවිචිත්තො සයනකූටාගාරගබ්භො. අසොකවනිකාති
අසොකවනභූමි. සබ්බකාලිකාති සබ්බකාලපරිභොගක්ඛමා නිච්චපුප්ඵිතා චා.
උය්‍යානන්ති නන්දනවනවිත්තලතාවනසදිසං උය්‍යානං. සබ්බකාලිකන්ති ඡසුපි
උතුසු උප්පජ්ජනකපුප්ඵඵලසඤ්ජන්තං. කණ්ණකාරවනාදියු සබ්බකාලිකන්ති

සබ්බකාලෙ සුපුප්ඵතඵලිතමෙව. සඤ්ජන්නාති නානාවිධෙහි ජලජඵලජකුසුමෙහි සුට්ඨ සඤ්ජන්නා. අශ්ඨපෙති වීතිකිණ්ණාති සකුණසඨසෙහි ඔකිණ්ණා.

එවං තෙසු තෙසු යානෙසු පරිදෙවිත්වා මහාජනො පුන රාජඨගණං ආගන්ත්වා –

243.

“රාජා වො බො පබ්බජිතො, සුතසොමො රජ්ජං ඉමං පහත්වාන;
කාසායවත්ථවසනො, නාගොව එකකො වරතී”ති. –

ගාථං වත්වා අත්තනො සරෙ විභවං පහාය පුත්තධීතරො හත්ථෙසු ගහෙන්වා නික්ඛමිත්වා බොධිසත්තස්සෙව සන්තිකං අගමාසි, තථා මාතෘපිතරො පුත්තදාරා සොළසසහස්සා ව නාටකිත්ථියො. සකලනගරං තුව්ඡං විය අහොසි, ජනපදවාසීනොපි තෙසං පච්ඡතො පච්ඡතො ගමිංසු. බොධිසත්තො ද්වාදසයොජනිකං පරිසං ගහෙන්වා හිමවන්තාහිමුබ්බො පායාසි. අථස්ස අහිනික්ඛමනං ඤත්වා සක්කො විස්සකම්මං ආමන්තෙන්වා, “තාත විස්සකම්ම, සුතසොමමහාරාජා අහිනික්ඛමනං නික්ඛන්තො, වසනට්ඨානං ලද්ධං වට්ටති, සමාගමො ව මහා භවිස්සති, ගච්ඡ හිමවන්තපදෙසෙ ගඬිගාතීරෙ තිංසයොජනායාමං පඤ්චදසයොජනවත්ථනං අස්සමපදං මාපෙහී”ති පෙසෙසි. සො තථා කත්වා තස්මිං අස්සමපදෙ පබ්බජිතපරික්ඛාරෙ පටියාදෙන්වා එකපදිකමග්ගං මාපෙන්වා දෙවලොකමෙව ගතො.

මහාසත්තො තෙන මග්ගෙන ගන්ත්වා තං අස්සමපදං පවිසිත්වා පඨමං සයං පබ්බජිත්වා පච්ඡා සෙසෙ පබ්බාපෙසි, අපරභාගෙ බහු පබ්බජිංසු. තිංසයොජනිකං යානං පරිපූරි. විස්සකම්මෙන පන අස්සමමාපිතනියාමො ව බහුතං පබ්බජිතනියාමො ව බොධිසත්තස්ස අස්සමපදසංවිදහිතනියාමො ව හත්ථිපාලජාතකෙ (ජා. 1.15.337 ආදයො) ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බො. තත්ථ මහාසත්තො යස්ස යස්සෙව කාමචිතක්කාදි මිච්ඡාවිතක්කො උප්පජ්ජති, තං තං ආකාසෙන උපසඬ්ඨිකමිත්වා ආකාසෙ පල්ලඬ්ඨකෙන නිසිදිත්වා ඔවදන්තො ගාථාද්වයමාහ –

244.

“මාස්සු පුබ්බෙ රතිකිළිතාති, හසිතාති ව අනුස්සරිත්ථ;
මා වො කාමා හනිංසු, රම්මඤ්ඤි සුදස්සනං නගරං.

245.

“මෙත්තචිත්තඤ්ච භාවෙථ, අප්පමාණං දිවා ව රත්තො ව;
අගච්ඡිත්ථ දෙවපුරං, ආවාසං පුඤ්ඤකම්මින”න්ති.

තත්ථ රතිකිළිතාතීති කාමරතියො ව කායවාචාබ්ඞිඞ්ඞාවසෙන පවත්තකිළිතාති ව. මා වො කාමා හනිංසුති මා තුම්හෙ වත්ථුකාමකිලෙසකාමා හනිංසු. රම්මං හීති සුදස්සනනගරං නාම රමණීයං, තං මා අනුස්සරිත්ථ. මෙත්තචිත්තන්ති ඉදං

දෙසනාමත්තමෙව, සො පන චත්තාරොපි බ්‍රහ්මවිහාරෙ ආවික්ඛි. අප්පමාණන්ති අප්පමාණසත්තාරම්මණං. අගච්ඡිත්ථාති ගමිස්සථ. දෙවපුරන්ති බ්‍රහ්මලොකං.

සොපි ඉසිගණො තස්සොවාදෙ යත්වා බ්‍රහ්මලොකපරායණො අහොසිති සබ්බං හත්ථිපාලජාතකෙ ආගතනයෙනෙව කට්ඨකම්බං.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා “න, හික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි තථාගතො මහාහිනික්ඛමනං නික්ඛන්තොයෙවා” ති වත්වා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා මාතෘපිතරො මහාරාජකුලානි අහෙසුං, චන්දාදෙවී රාහුලමාතා, ජෙට්ඨපුත්තො සාරිපුත්තො, කනිට්ඨපුත්තො රාහුලො, ධාති බුජ්ජුත්තරා, කුලචඩ්ඨනසෙට්ඨි කස්සපො, මහාසෙනගුත්තො මොග්ගල්ලානො, සොමදත්තකුමාරො ආනන්දො, සෙසපරිසා බුද්ධපරිසා, සුතසොමරාජා පන අහමෙව අහොසි” ති.

වුළුසුතසොමජාතකවණ්ණනා පඤ්චමා.

ජාතකුද්දානං –

සුවපණ්ඩිතජම්බුකකුණ්ඩලිනො, වරකඤ්ඤමලම්බුසජාතකඤ්ච;
පවරුත්තමසඬ්ඛසිරිවිභයකො, සුතසොමඅරින්දමරාජවරො.

චත්තාලීසතිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

18. පණ්ණාසතිපාතො

[526] 1. නිළිනිකාජාතකවණ්ණනා

උද්දය්හතෙ ජනපදොති ඉදං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පුරාණදුතියිකාපලොහනං ආරබ්බ කට්ඨසි. කට්ඨන්තො ච තං හික්ඛුං “කෙන උක්කණ්ඨාපිතොසි” ති පුච්ඡිත්වා “පුරාණදුතියිකායා” ති චුත්තෙ “න එසා බො, හික්ඛු, ඉදානෙව තව අනත්ථකාරිකා, පුබ්බෙපි ත්වං එතං නිස්සාය ඤානා පරිභායිත්වා මහාවිනාසං පත්තො” ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්නෙ බොධිසත්තො උදිච්චබ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා වයප්පත්තො උග්ගහිතසිප්පො ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඤානාහිඤ්ඤා නිබ්බන්තෙත්වා හිමවන්තපදෙසෙ වාසං කප්පෙසි. අලම්බුසාජාතකෙ චුත්තනයෙනෙව තං පටිච්ච එකා මිගී ගබ්භං පටිලහිත්වා පුත්තං විජායි, “ඉසිසිඬගො” ත්වෙවස්ස නාමං අහොසි. අථ නං පිතා වයප්පත්තං පබ්බාජෙත්වා කසිණපරිකම්මං උග්ගණ්භාපෙසි. සො නවරස්සෙව ඤානාහිඤ්ඤා උප්පාදෙත්වා ඤානසුබ්බෙත කිළි, සොරතපො පරමධිනින්ද්‍රියො අහොසි. තස්ස සීලතෙජෙන සක්කස්ස භවනං කම්පි. සක්කො ආචජ්ජෙත්තො තං කාරණං ඤත්වා “උපායෙනස්ස සීලං හින්දිස්සාමි” ති තිණි සංචච්ඡරානි

සකලකාසිරටියේ වුටියි නිවාරෙසි, රටියං අග්ගිදඩ්ඵං විය අහොසි. සස්සෙ අසම්පජ්ජමානෙ දුබ්භික්ඛපිළිකා මනුස්සා සන්තිපතිත්වා රාජධිගණෙ උපක්කොසිංසු. අථ නෙ රාජා වාතපානෙ යිතො “කිං එත”න්ති පුච්ඡි. “මහාරාජ, තිණි සංචච්ඡරාති දෙවස්ස අවස්සන්තත්තා සකලරටියං උද්දය්හති, මනුස්සා දුක්ඛිතා, දෙවං වස්සාපෙහි, දෙවා”ති. රාජා සීලං සමාදිසිත්වා උපොසථං උපවසන්තොපි වස්සං වස්සාපෙතුං නාසක්ඛි.

තස්මිං කාලෙ සක්කො අඩ්ඨරත්තසමයෙ තස්ස සිරිගබ්භං පවිසිත්වා එකොහාසං කත්වා වෙහාසෙ අට්ඨාසි. රාජා තං දිස්වා “කොසි ත්ව”න්ති පුච්ඡි. “සක්කොහමස්මි”ති. “කෙනත්ථෙතාගතොසි”ති? “වස්සති තෙ, මහාරාජ, රටියෙ දෙවො”ති? “න වස්සති”ති. “ජානාසි පනස්ස අවස්සනකාරණ”න්ති? “න ජානාමි, සක්කා”ති. “මහාරාජ, හිමවන්තපදෙසෙ ඉසිසිඬිගො නාම තාපසො පටිවසති ඝොරතපො පරමධිතින්ද්‍රියො. සො නිබද්ධං දෙවෙ වස්සන්තෙ කුජ්ඣිත්වා ආකාසං ඔලොකෙසි, තස්මා දෙවො න වස්සති”ති. “ඉදාති පනෙත්ථ කිං කාතබ්බ”න්ති? “තස්ස තපෙ හින්තෙ දෙවො වස්සිස්සති”ති. “කො පනස්ස තපං හින්දිතුං සමත්ථො”ති? “ධීතා තෙ, මහාරාජ, නිලිනිකා සමත්ථා, තං පක්කොසාපෙත්වා ‘අසුකට්ඨානං නාම ගන්ත්වා තාපසස්ස තපං හින්දාහි’ති පෙසෙහි”ති. එවං සො රාජානං අනුසාසිත්වා සකට්ඨානමෙව අගමාසි. රාජා පුනදිවසෙ අමච්චෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වා ධීතරං පක්කොසාපෙත්වා පඨමං ගාථමාහ —

1.

“උද්දය්හතෙ ජනපදො, රටියඤ්චාපි විනස්සති;
එහි නිලිනිකෙ ගච්ඡ, තං මෙ බ්‍රාහ්මණමානසා”ති.

තත්ථ තං මෙනි තං මම අනත්ථකාරිං බ්‍රාහ්මණං අත්තනො වසං ආනෙහි,
කිලෙසරතිවසෙනස්ස සීලං හින්දාහිති.

තං සුත්වා සා දුතියං ගාථමාහ —

2.

“නාහං දුක්ඛක්ඛමා රාජ, නාහං අද්ධානකොච්ඡා;
කථං අහං ගමිස්සාමි, වනං කුඤ්ජරසෙවිත”න්ති.

තත්ථ දුක්ඛක්ඛමාති අහං, මහාරාජ, දුක්ඛස්ස ඛමා න හොමි, අද්ධානම්පි න
ජානාමි, සාහං කථං ගමිස්සාමිති.

තතො රාජා ද්වෙ ගාථායො අහාසි —

3.

“ඵීතං ජනපදං ගන්ත්වා, හත්ථිනා ව රථෙන ව;
දාරුසඬ්ඨසාටයානෙන, එවං ගච්ඡ නිලිනිකෙ.

4.

“හත්ථිඅස්සරථෙ පත්තී, ගච්ඡෙවාදාය ඛත්තියෙ;
තවෙව වණ්ණරූපෙන, වසං තමානයිස්සසී” ති.

තත්ථ දාරුසඛිසාටයානෙනාති, අම්ම, නිළිනිකෙ න ත්වං පදසා ගමිස්සසී, ඒතං පන සුභික්ඛං බෙමං අත්තනො ජනපදං හත්ථිවාහනෙනි ව රථවාහනෙනි ව ගන්ත්වා තතො පරම්පි අජ්ඣොකාසෙ පටිච්ඡන්තෙන වය්භාදිනා උදකට්ඨානෙ නාවාසඛිබාතෙන දාරුසඛිසාටයානෙන ගච්ඡ. වණ්ණරූපෙනාති එවං අකිලමමානා ගන්ත්වා තව වණ්ණෙන වෙව රූපසම්පදාය ව තං බ්‍රාහ්මණං අත්තනො වසං ආනයිස්සසීති.

එවං සො ධීතරා සද්ධිං අකථෙතබ්බමිපි රට්ඨපරිපාලනං නිස්සාය කථෙසී. සාපි “සාධු” ති සම්පට්චිඡි. අථස්සා සබ්බං දාතබ්බයුත්තකං දත්වා අමච්චෙහි සද්ධිං උයොයාපෙසී. අමච්චා තං ආදාය පච්චන්තං පත්වා තත්ථ ඛන්ධාවාරං නිවාසාපෙත්වා රාජධීතරං උක්ඛිපාපෙත්වා වනවරකෙන දෙසිතෙන මග්ගෙන හිමවන්තං පවිසිත්වා පුබ්බණ්හසමයෙ තස්ස අස්සමපදස්ස සමීපං පාපුණිංසු. තස්මිං බණෙ බොධිසත්තො පුත්තං අස්සමපදෙ නිවාසාපෙත්වා සයං ඵලාඵලත්ථාය අරඤ්ඤං පට්ටියො හොති. වනවරකො සයං අස්සමං අගන්ත්වා තස්ස පන දස්සනට්ඨානෙ යත්වා නිළිනිකාය තං දස්සෙත්තො ද්වෙ ගාථා අභාසී –

5.

“කදලීධපපඤ්ඤාණො, ආභුජීපරිවාරිතො;
එසො පදිස්සති රම්මො, ඉසිසිඬගස්ස අස්සමො.

6.

“එසො අග්ගිස්ස සඬබාතො, එසො ධුමො පදිස්සති;
මඤ්ඤෙ නො අග්ගිං භාපෙති, ඉසිසිඬගො මහිද්ධිකො” ති.

තත්ථ කදලීසඬබාතා ධජා පඤ්ඤාණං අස්සාති කදලීධපපඤ්ඤාණො. ආභුජීපරිවාරිතොති භුජපත්තවනපරික්ඛිත්තො. සඬබාතොති එසො අග්ගි අස්ස ඉසිසිඬගස්ස ඤානෙන සඬබාතො පච්චක්ඛගතො ජලති. මඤ්ඤෙ නො අග්ගින්නි අග්ගිං නො භාපෙති පුහති පරිවරතීති මඤ්ඤාමි.

අමච්චාපි බොධිසත්තස්ස අරඤ්ඤං පට්ටියවෙලාය අස්සමං පරිවාරෙත්වා ආරක්ඛං යපෙත්වා රාජධීතරං ඉසිවෙසං ගාභාපෙත්වා සුවණ්ණචීරකෙන නිවාසනපාරුපනං කත්වා සබ්බාලඬකාරෙහි අලඬකරිත්වා තත්තුබ්බද්ධං විත්තගෙණ්ඩුකං ගාභාපෙත්වා අස්සමපදං පෙසෙත්වා සයං බහි රක්ඛන්තා අට්ඨංසු. සා තෙන ගෙණ්ඩුකෙන කීළන්තී වඬකමකොටියං ඔතරි. තස්මිං බණෙ ඉසිසිඬගො පණ්ණසාලද්වාරෙ පාසාණඵලකෙ නිසින්නො හොති. සො තං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා හීතකසිතො උට්ඨාය පණ්ණසාලං පවිසිත්වා අට්ඨාසී. සාපිස්ස පණ්ණසාලද්වාරං

ගන්නවා කිලියෙව. සත්ථා තඤ්ච තතො උත්තරි ව අත්ථං පකාසෙන්නො තිස්සො ගාථා අභාසි -

7.

“තඤ්ච දිස්වාන ආයන්තිං, ආමුත්තමණ්ඩුණ්ඩලං;
ඉසිසිඬගො පාවිසි භීතො, අස්සමං පණ්ණසාදනං.

8.

“අස්සමස්ස ව සා ද්වාරෙ, ගෙණ්ඩුකෙනස්ස කිලිති;
විදංසයන්ති අඬගානි, ගුය්හං පකාසිතානි ව.

9.

“තඤ්ච දිස්වාන කිලන්තිං, පණ්ණසාලගතො ජට්ඨි;
අස්සමා නික්ඛමිත්වාන, ඉදං වචනමබුට්ඨි”ති.

තත්ථ ගෙණ්ඩුකෙනස්සාති අස්ස ඉසිසිඬගස්ස අස්සමද්වාරෙ ගෙණ්ඩුකෙන කිලිති. විදංසයන්ති දස්සෙන්නි. ගුය්හං පකාසිතානි වානි ගුය්හඤ්ච රහස්සඬගං පකාසිතානි ව පාකටානි මුඛගත්ථාදිති. අබුට්ඨි සො කිර පණ්ණසාලාය යත්වා වින්තෙසි - “සවායං යක්ඛො භවෙය්‍ය, පණ්ණසාලං පවිසිත්වා මං මුරුමුරාපෙත්වා බාදෙය්‍ය, නායං යක්ඛො, තාපසො භවිස්සති”ති අස්සමා නික්ඛමිත්වා පුච්ඡන්තො ගාථමාහ -

10.

“අම්හො කො නාම සො රුක්ඛො, යස්ස තෙවංගතං ඵලං;
දුරෙපි බිත්තං පච්චෙති, න තං ඔභාය ගච්ඡති”ති.

තත්ථ යස්ස තෙවංගතං ඵලන්ති යස්ස තච රුක්ඛස්ස ඵවංගතිකං මනොරමං ඵලං. කො නාම සො රුක්ඛොති චිත්‍රගෙණ්ඩුකස්ස අදිට්ඨපුබ්බත්තා “රුක්ඛඵලෙන තෙන භවිතබ්බ”න්ති මඤ්ඤමානො ඵවං පුච්ඡති.

අථස්ස සා රුක්ඛං ආචික්ඛන්ති ගාථමාහ -

11.

“අස්සමස්ස මම බුහුමෙ, සමීපෙ ගන්ධමාදනෙ;
බහවො තාදිසා රුක්ඛා, යස්ස තෙවංගතං ඵලං;
දුරෙපි බිත්තං පච්චෙති, න මං ඔභාය ගච්ඡති”ති.

තත්ථ සමීපෙ ගන්ධමාදනෙති ගන්ධමාදනපබ්බතෙ මම අස්සමස්ස සමීපෙ. යස්ස තෙවංගතන්ති යස්ස ඵවංගතං, ත-කාරො බ්‍යඤ්ජනසන්ධිකරොති.

ඉති සා මුසාවාදං අභාසි. ඉතරොපි සද්දහිත්වා “තාපසො එසො”ති සඤ්ඤාය පටිසන්ථාරං කරොන්තො ගාථමාහ –

12.

“එතු භවං අස්සමිමං අදෙනු, පජ්ජඤ්ච භක්ඛඤ්ච පටිච්ඡ දමමි;
ඉදමාසනං අත්‍ර භවං නිසීදතු, ඉතො භවං මූලඵලානි භුඤ්ජතු”ති.

තත්ථ අස්සමිමන්ති අස්සමං ඉමං භවං පටිසතු. අදෙනුති යථාසන්නිහිතං ආහාරං පරිභුඤ්ජතු. පජ්ජන්ති පාදබ්භඤ්ජනං. භක්ඛන්ති මධුරඵලාඵලං. පටිච්ඡාති පටිග්ගණ්භ. ඉදමාසනන්ති පටිට්ඨකාලෙ ඵවමාහ.

තස්සා පණ්ණසාලං පටිසිත්වා කට්ඨන්ථරණෙ නිසීදන්තියා සුවණ්ණචිරකෙ ද්විධා ගතෙ සරීරං අප්පට්ච්ඡන්තං අහොසි. තාපසො මාතුගාමසරීරස්ස අදිට්ඨපුබ්බත්තා තං දිස්වා “වණ්ණො එසො”ති සඤ්ඤාය ඵවමාහ –

13.

“කිං තෙ ඉදං උඉරුනමන්තරස්මිං, සුපිච්ඡිතං කණ්හරිවජ්ජකාසති;
අක්ඛාහි මෙ පුච්ඡිතො ඵතමන්ථං, කොසෙ නු තෙ උත්තමඬිගං
පටිට්ඨ”න්ති.

තත්ථ සුපිච්ඡිතන්ති ද්වින්නං උඉරුනං සමාගමකාලෙ සුඵුසිතං සිජ්ජිපුට්ඨබසණ්ඨානං. සුභලක්ඛණෙන හි අසමන්නාගතාය තං යානං ආවාටධාතුකං හොති, සමන්නාගතාය අබ්භුන්නතං සිජ්ජිපුට්ඨබසණ්ඨානං. කණ්හරිවජ්ජකාසතිති උභොසු පස්සෙසු කාළකං විය බායති. කොසෙ නු තෙ උත්තමඬිගං පටිට්ඨන්ති තව උත්තමඬිගං ලිඬිගසණ්ඨානං න පඤ්ඤායති, කිං නු තං තව සරීරසඬ්ඛාතෙ කොසෙ පටිට්ඨන්ති පුච්ඡති.

අථ නං සා වඤ්චයන්ති ගාථාද්වයමාහ –

14.

“අහං වනෙ මූලඵලෙසනං වරං, ආසාදයිං අච්ඡං සුසොරරූපං;
සො මං පතිත්වා සහසාජ්ඣපත්තො, පනුජ්ජ මං අබ්බහි උත්තමඬිගං.

15.

“ස්වායං වණො බජ්ජති කණ්ඩුවායති, සබ්බඤ්ච කාලං න ලභාමි සාතං;
පහො භවං කණ්ඩුමිමං විනෙතුං, කරුතං භවං යාවිතො බ්‍රාහ්මණත්ථ”න්ති.

තත්ථ ආසාදයින්ති සට්ඨෙසිං, ආගච්ඡන්තං දිස්වා ලෙඩ්ඛුනා පහරින්ති අත්ථො. පතිත්වාති උපධාවිත්වා. සහසාජ්ඣපත්තොති මමං සහසා අජ්ඣපත්තො සම්පත්තො. පනුජ්ජාති අථ මං පොතෙත්වා. අබ්බහීති මුඛෙන මම උත්තමඬිගං ලුඤ්චිත්වා පක්කාමි, තතො පට්ඨාය ඉමස්මිං යානෙ වණො ජාතො. ස්වායන්ති සො

අයං තතො පට්ඨාය මය්හං වණො ඛජ්ජති වෙව කණ්ඩුවක්ඛි කරොති, තප්පච්චයා සාහං සබ්බකාලං කායිකවෙතසිකසුඛං න ලභාමි. පහොති පහු සමත්ථො. බ්‍රාහ්මණත්ථන්ති භවං මයා යාවිතො ඉමං බ්‍රාහ්මණස්ස අත්ථං කරොතු, ඉදං මෙ දුක්ඛං භරාහීති වදති.

සො තස්සා මුසාවාදං “සභාවො”ති සද්දහිත්වා “සවෙ තෙ ඵ්චං සුඛං හොති, කරිස්සාමි”ති තං පදෙසං ඔලොකෙත්වා අනන්තරං ගාථමාහ –

16.

“ගම්භීරරූපො තෙ වණො සලොහිතො, අපුනිකො වණගන්ධො මහා ව; කරොමි තෙ කික්ඛි කසායයොගං, යථා භවං පරමසුඛී භවෙය්‍යා”ති.

තත්ථ සලොහිතොති රත්තොභාසො. අපුනිකොති පුනිමංසරහිතො. වණගන්ධොති ථොකං දුග්ගන්ධො. කසායයොගන්ති අහං කෙච්චි රුක්ඛකසායෙ ගහෙත්වා තච ඵකං කසායයොගං කරොමිති.

තතො නිළිනිකා ගාථමාහ

17.

“න මන්තයොගා න කසායයොගා, න ඔසධා බ්‍රහ්මචාරි කමන්ති; යං තෙ මුදු තෙන විනෙහි කණ්ඩුං, යථා අහං පරමසුඛී භවෙය්‍යා”න්ති.

තත්ථ කමන්තීති, හො බ්‍රහ්මචාරි, ඉමස්මිං මම වණෙ තෙව මන්තයොගා, න කසායයොගා, න පුප්ඵළාදීනි ඔසධානි කමන්ති, අනෙකචාරං කතෙහිපි තෙහි ඵතස්ස ථාසුකභාවො න භූතපුබ්බො. යං පන තෙ ඵතං මුදු අඛිගජාතං, තෙන සට්ඨියමානස්සෙව තස්ස කණ්ඩු න හොති, තස්මා තෙන විනෙහි කණ්ඩුන්ති.

සො “සච්චං ඵසො භණති”ති සල්ලක්ඛෙත්වා “මෙටුනසංසග්ගෙන සීලං භිජ්ජති, ඤානං අන්තරධායති”ති අජානන්තො මාතුගාමස්ස අදිට්ඨපුබ්බත්තා මෙටුනධම්මස්ස ව අජානනභාවෙන “හෙසජ්ජ”න්ති වදන්තියා තාය මෙටුනං පටිසෙවි. තාවදෙවස්ස සීලං භිජ්ජි, ඤානං පරිභායි. සො ද්වෙ තයො වාරෙ සංසග්ගං කත්වා කිලන්තො හුත්වා නික්ඛමිත්වා සරං ඔරුය්හ න්හත්වා පටිප්පස්සද්ධදරථො ආගන්ත්වා පණ්ණසාලායං නිසීදිත්වා පුනපි තං “තාපසො”ති මඤ්ඤමානො වසනට්ඨානං පුච්ඡන්තො ගාථමාහ –

18.

“ඉතො නු භොතො කතමෙන අස්සමො, කච්චි භවං අභිරමසි අරඤ්ඤෙ; කච්චි නු තෙ මූලඵලං පහුතං, කච්චි භවන්තං න විහිංසන්ති වාළා”ති.

තත්ථ කතමෙනාති ඉතො කතමෙන දිසාභාගෙන භොතො අස්සමො. භවන්ති ආලපනමෙතං.

තතො නිලිනිකා චතස්සො ගාථායො අභාසි -

19.

“ඉතො උජුං උත්තරායං දිසායං, බෙමා නදී නිමවතා පභාවී;
තස්සා තීරෙ අස්සමො මය්හ රම්මො, අහො භවං අස්සමං මය්හං පස්සෙ.

20.

“අම්බා ච සාලා තිලකා ච ජම්බුයො, උද්දාලකා පාටලියො ච ඵුල්ලා;
සමන්තතො කිම්පුරිසාහිගිතං, අහො භවං අස්සමං මය්හං පස්සෙ.

21.

“තාලා ච මූලා ච එලා ච මෙත්ථ, වණ්ණෙන ගන්ධෙන උපෙතරූපං;
තං භූමිභාගෙහි උපෙතරූපං, අහො භවං අස්සමං මය්හං පස්සෙ.

22.

“එලා ච මූලා ච පඤ්ඤමෙත්ථ, වණ්ණෙන ගන්ධෙන රසෙනූපෙතා;
ආයන්ති ච ලුද්දකා තං පදෙසං, මා මෙ තතො මූලඵලං අභාසු”න්ති.

තත්ථ උත්තරායන්ති උත්තරාය. බෙමානි එවංනාමිකා නදී. නිමවතා පභාවීති නිමවන්තතො පවත්නති. අහොති පත්ථනත්ථෙ නිපාතො. උද්දාලකාති වාතසාතකා. කිම්පුරිසාහිගිතන්ති සමන්තතො පරිවාරෙන්වා මධුරසද්දෙන ගායන්තෙහි කිම්පුරිසෙහි අහිගිතං. තාලා ච මූලා ච එලා ච මෙත්ථාති එත්ථ මම අස්සමෙ පාසාදිකා තාලරුක්ඛා ච තෙසඤ්ඤෙව වණ්ණගන්ධාදිසම්පන්නා කන්දසඬ්ඛාතා මූලා ච එලා ච. පඤ්ඤමෙත්ථාති නානාරුක්ඛඵලා ච රුක්ඛවල්ලිමූලා ච පඤ්ඤා එත්ථ. මා මෙ තතොති තං මම අස්සමපදං සම්බහුලා ලුද්දකා ආගච්ඡන්ති, මයා චෙත්ථ ආහරිත්වා යපිතං බහු මධුරසමූලඵලාඵලං අත්ථී, තෙ මයි විරායන්තෙ මූලඵලාඵලං භරෙය්සං. තෙ තතො මම මූලඵලාඵලං මා හරිංසු, තස්මා සචෙපි මයා සද්ධිං ආගන්තුකාමො, එහි, නො චෙ, අහං ගමිස්සාමිති ආහ.

තං සුත්ථා තාපසො යාව පිතු ආගමනා අධිවාසාපෙතුං ගාථමාහ -

23.

“පිතා මමං මූලඵලෙසනං ගතො, ඉදානි ආගච්ඡති සායකාලෙ;
උහොව ගච්ඡාමසෙ අස්සමං තං, යාව පිතා මූලඵලතො එතු”ති.

තත්ථ උහොව ගච්ඡාමසෙති මම පිතු ආරොචෙන්වා උහොව ගමිස්සාම.

තතො සා වින්තෙසි - “අයං තාව අරඤ්ඤෙව වඩ්ඪිතභාවෙන මම ඉත්ථිභාවං න ජානාති, පිතා පනස්ස මං දිස්වාච ජානිත්වා ‘ත්වං ඉධ කිං කරොසි’ති කාඡකොට්ඨා පහරිත්වා සිසම්පි මෙ හින්දෙය්සා, තස්මිං අනාගතෙයෙව මයා ගන්තුං වට්ටති,

ආගමනකම්මම්පි මෙ නිට්ඨිත''න්ති. සා තස්ස ආගමනුපායං ආචික්ඛන්ති ඉතරං ගාථමාහ -

24.

“අඤ්ඤෙ ඛහු ඉසයො සාධුරුපා, රාජීසයො අනුමග්ගෙ වසන්ති;
තෙයෙව පුච්ඡෙසි මමස්සමං තං, තෙ තං නයිස්සන්ති මමං සකාසෙ” ති.

තත්ථ රාජීසයොති, සම්ම, මයා න සක්කා විරායිතුං, අඤ්ඤෙ පන සාධුසභාවා රාජීසයො ව බ්‍රාහ්මණිසයො ව අනුමග්ගෙ මම අස්සමමග්ගපස්සෙ වසන්ති, අහං තෙසං ආචික්ඛිත්වා ගමිස්සාමි, ත්වං තෙ පුච්ඡෙය්‍යාසි, තෙ තං මම සන්තිකං නයිස්සන්තිති.

එවං සා අත්තනො පලායනුපායං කත්වා පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා තං ඔලොකෙන්තමෙව “ත්වං නිවත්තා” ති වත්වා ආගමනමග්ගෙනෙව අමච්චානං සන්තිකං අගමාසි. තෙ තං ගහෙත්වා ඛන්ධාවාරං ගන්ත්වා අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පාපුණිංසු. සක්කොපි තං දිවසමෙව තුස්සිත්වා සකලරට්ඨෙ දෙවං වස්සාපෙසි, තතො සුභික්ඛං ජනපදං අහොසි. ඉසිසිඬගතාපසස්සපි තාය පක්කන්තමත්තාය එව කායෙ ඩාහො උප්පජ්ජී. සො කම්පන්තො පණ්ණසාලං පවිසිත්වා වාකචීරං පාරුපිත්වා සොචන්තො නිපජ්ජී. බොධිසත්තො සායං ආගන්ත්වා පුත්තං අපස්සන්තො “කහං නු බො ගතො” ති කාජං ඔතාරෙත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා තං නිපන්තකං දිස්වා “තාත, කිං කරොසි” ති පිට්ඨිං පරිමජ්ජන්තො තිස්සො ගාථා අභාසි -

25.

“න තෙ කට්ඨානි භින්නානි, න තෙ උදකමාහනං;
අග්ගිපි තෙ න භාපිතො, කිං නු මන්දොව ක්‍රියාසි.

26.

“භින්නානි කට්ඨානි හුතො ව අග්ගි, තපනීපි තෙ සමිතා බ්‍රහ්මචාරී;
පීඨඤ්ච මය්හං උදකඤ්ච හොති, රමසි තුවං බ්‍රහ්මභූතො පුරත්ථා.

27.

“අභින්තකට්ඨොසි අනාහතොදකො, අභාපිතග්ගිසි අසිද්ධහොජනො;
න මෙ තුවං ආලපසි මමජ්ජ, නට්ඨං නු කිං වෙතසිකඤ්ච දුක්ඛ” ති.

තත්ථ භින්නානීති අරඤ්ඤතො උද්ධටානි. න භාපිතොති න ජලිතො. භින්නානීති පුබ්බෙ තයා මමාගමනවෙලාය කට්ඨානි උද්ධටානෙව හොන්ති. හුතො ව අග්ගිති අග්ගි ව හුතො හොති. තපනීති විසිබ්බනඅග්ගිසඬබාතා තපනීපි තෙ සමිතාව සයමෙව සංවිදහිතාව හොති. පීඨන්ති මම ආසනත්ථාය පීඨඤ්ච පඤ්ඤත්තමෙව හොති. උදකඤ්චාති පාදධොවනඋදකම්පි උපට්ඨාපිතමෙව හොති. බ්‍රහ්මභූතොති තුවම්පි ඉතො පුරත්ථා සෙට්ඨභූතො ඉමස්මිං අස්සමෙ අභිරමසි.

අභින්නකටියොසීති සො දානි අජ්ජ අනුද්ධටකටියොසී. අසිද්ධභොජනොති න තෙ කිඤ්චි අම්භාකං කන්දමුලං වා පණ්ණං වා සෙදිතං. මමජ්ජාති, මම පුත්ත, අජ්ජ න මෙ ත්වං ආලපසි. නටියං නු කින්නි කිං නු තෙ නටියං වා, කිං චෙතසිකං වා දුක්ඛං, අක්ඛාහි මෙ නිපන්නකාරණන්ති පුච්ඡති.

සො පිතු වචනං සුත්වා තං කාරණං කථෙන්නො ආහ -

28.

“ඉධාගමා ජට්ඨො බ්‍රහ්මචාරී, සුදස්සනෙය්‍යා සුතනු විනෙති;
නෙවාතිදිසො න පනාතිරස්සො, සුකණ්භකණ්භච්ඡදනෙහි භොතො.

29.

“අමස්සුජාතො අපුරාණචණ්ණි, ආධාරරූපඤ්ච පනස්ස කණ්ඨෙ;
ද්වෙ යමා ගණ්ඨා උරෙ සුජාතා, සුවණ්ණතින්ද්‍රකනිභා පහස්සරා.

30.

“මුඛඤ්ච තස්ස භුසදස්සනෙය්‍යාං, කණ්ණෙසු ලම්බන්ති ච කුඤ්චිතග්ගා;
තෙ ජොතරෙ වරතො මාණවස්ස, සුත්තඤ්ච යං සංයමනං ජටානං.

31.

“අඤ්ඤා ච තස්ස සංයමානි චතස්සො, නීලා පිතා ලොහිතිකා ච සෙතා;
තා පිංසරෙ වරතො මාණවස්ස, තිරිට්ඨඨිසාරිච පාචුසමිහි.

32.

“න මිඛලං මුඤ්ජමයං ධාරෙති, න සන්ථරෙ තො පන පබ්බජස්ස;
තා ජොතරෙ ජසනන්තරෙ විලග්ගා, සතෙරතා විජ්ජුරිචන්තලික්ඛෙ.

33.

“අබ්බිකානි ච අචණ්ටකානි, හෙට්ඨා නභ්‍යා කට්ඨමොහිතානි;
අසට්ඨිතා නිච්චකීළං කරොන්ති, හං තාත කිංරුක්ඛඵලානි තානි.

34.

“ජටා ච තස්ස භුසදස්සනෙය්‍යා, පරොසතං චෙල්ලිතග්ගා සුගන්ධා;
ද්වෙධා සිරො සාධු විහත්තරූපො, අහො නු ඛො මය්හ තථා ජටාස්සු.

35.

“යදා ච සො පකිරති තා ජටායො, චණ්ණෙන ගන්ධෙන උපෙතරූපා;
නීලුප්පලං වාතසමෙරිතංච, තථෙච සංවාති පනස්සමො අයං.

36.

“පඨිකො ච තස්ස භුසදස්සනෙය්‍යා, නෙතාදිසො යාදිසො මය්හං කායෙ;

සො වායති ඵරිතො මාලුතෙන, වනං යථා අග්ගගිම්හෙ සුච්ඡ්ලං.

37.

“නිහන්ති සො රුක්ඛඵලං පඨංගා, සුවිත්තරූපං රුවිරං දස්සනෙය්‍යං;
බිත්තඤ්ච තස්ස පුනරෙහි හත්ථං, හං තාත කිංරුක්ඛඵලං නු ඛො තං.

38.

“දන්තා ච තස්ස භුසදස්සනෙය්‍යා, සුද්ධා සමා සඬ්ඛවරූපපන්නා;
මනො පසාදෙන්ති විවරියමානා, න හි නූන සො සාකමඛාදි තෙහි.

39.

“අකක්කසං අග්ගළිතං මුහුං මුද්දං, උජ්ජං අනුද්ධනං අවපලමස්ස භාසිතං;
රුද්දං මනුඤ්ඤං කරවීකසුස්සරං, හදයඬ්ගමං රඤ්ජයතෙව මෙ මනො.

40.

“බිත්දුස්සරො නාතිවිසට්ඨවාකෙය්‍යා, න නූන සජ්ඣායමතිජ්ජයුත්තො;
ඉච්ඡාමි භො තං පුනදෙව දට්ඨුං, මිත්තො හි මෙ මාණුවොහු පුරත්ථා.

41.

“සුසන්ධි සබ්බත්ථ විමට්ඨිමං චණං, පුට්ඨ සුජාතං ඛරපත්තසන්නිහං;
තෙතෙව මං උත්තරියාන මාණුවො, විවරිතං උරුං ජසනෙන පිළිසි.

42.

“තපන්ති ආහන්ති විරොචරෙ ච, සතෙරතා විජ්ජුරිවත්තලික්ඛෙ;
බාහා මුදු අඤ්ජනලොමසාදිසා, විචිත්‍රවට්ඨගුලිකාස්ස සොහරෙ.

43.

“අකක්කසඬ්ගො න ච දීසලොමො, නබාස්ස දීසා අපි ලොහිතග්ගා;
මුදුහි බාහාහි පලිස්සජන්තො, කල්‍යාණරූපො රමයං උපට්ඨති.

44.

“දුමස්ස තුලුපනිභා පහස්සරා, සුවණ්ණකම්බුතලවට්ඨසුවිජ්චි;
හත්ථා මුදු තෙහි මං සම්චුසිත්ථා, ඉතො ගතො තෙන මං දහන්ති තාත.

45.

“න නූන සො ඛාරිවිධං අභාසි, න නූන සො කට්ඨානි සයං අහඤ්ජි;
න නූන සො හන්ති දුමෙ කුඨාරියා, න හිස්ස හත්ථෙසු බිලානි අත්ථි.

46.

“අච්ඡො ච ඛො තස්ස චණං අකාසි, සො මංබුචි ‘සුබ්බිතං මං කරොහි’;
තාහං කරිං තෙන මමාසි සොඛ්‍යං, සො චබුචි ‘සුබ්බිතොස්මි’ති බුහ්මෙ.

47.

“අයඤ්ච නෙ මාලුවපණ්ණසන්ථතා, විකිණ්ණරූපාව මයා ව තෙන ව;
කිලන්තරූපා උදකෙ රමිත්වා, පුනස්පුනං පණ්ණකුටිං වජාම.

48.

“න මජ්ජ මන්තා පටිහන්ති තාත, න අග්ගිභුත්තං නපි යඤ්ඤතන්තං;
න වාපි තෙ මූලඵලානි භුඤ්ජෙ, යාව න පස්සාමි තං බ්‍රහ්මචාරිං.

49.

“අද්ධා පජානාසි තුවම්පි තාත, යස්සං දිසං වසතෙ බ්‍රහ්මචාරි;
තං මං දිසං පාපය තාත ඛිජ්ජං, මා තෙ අහං අමරිමස්සමම්හි.

50.

“විචිත්‍රචුල්ලඤ්චි වනං සුතං මයා, දිජාහිසුට්ඨං දිජ්ජසංසෙවිතං;
තං මං වනං පාපය තාත ඛිජ්ජං, පුරා තෙ පාණං විජහාමි අස්සමෙ”ති.

තත්ථ ඉධාගමාති, තාත, ඉමං අස්සමපදං ආගතො. සුදස්සනෙයොයාති සුට්ඨු
දස්සනෙයොයා. සුතනුති සුට්ඨු තනුකො නාතිකිසො නාතිට්ඨලො. විනෙතිති
අත්තනො සරිරප්පභාය අස්සමපදං ඵකොභාසං විය විනෙති පුරෙති.
සුකණ්භකණ්භවිජ්ජනෙහි භොතොති, තාත, තස්ස භොතො සුකණ්භෙහි
කණ්භවිජ්ජනෙහි භමරවණ්ණෙහි කෙසෙහි සුකණ්භසීසං සුමජ්ජිතමණිමයං විය
බායති. අමස්සුජාතොති න තාවස්ස මස්සු ජායති, තරුණොයෙව. අපුරාණවණ්ණිති
අවිරපබ්බජිතො. ආධාරරූපඤ්ච පනස්ස කණ්ඨෙති කණ්ඨෙ ව පනස්ස අම්භාකං
හික්ඛාභාජනට්ඨපනං පත්තාධාරසදිසං පිළන්ධනං අත්ථිති මුත්තාභාරං සන්ධාය
වදති. ගණ්ඩාති ඵනෙ සන්ධායාහ. උරෙ සුජාතාති උරම්හි සුජාතා. “උරතො”තිපි
පායො. පහස්සරාති පහාසම්පන්නා. “පහාසරෙ”තිපි පායො, ඔභාසන්තිති අත්ථො.

භුසදස්සනෙයාන්ති අතිවිය දස්සනියං. කුඤ්චිතග්ගාති සීහකුණ්ඩලං සන්ධාය
වදති. සුත්තඤ්චාති යං තස්ස ජට්ඨන්ධනසුත්තං, තම්පි ජොතති පහං මුඤ්චති.
“සංයමානි වතස්සො”ති ඉමිතා මණිසුවණ්ණපවාලරජතමයාති වත්තාරි
පිළන්ධනාති දස්සෙති. තා පිංසරෙති තාති පිළන්ධනාති පාවුසම්හි පවුට්ඨෙ දෙවෙ
තිරිට්ඨසා විය වරවන්ති. මිඛලන්ති මෙඛලං, අයමෙව වා පායො. ඉදං
නිවත්ථකඤ්චනචීරකං සන්ධායාහ. න සන්ථරෙති න වාකෙ. ඉදං චුත්තං හොති –
තාත, යථා මයං තිණමයං වා වාකමයං වා චීරකං ධාරෙම, න තථා සො, සො පන
සුවණ්ණචීරකං ධාරෙතිති. අබ්බකානිති අතවානි නිජ්ජණ්ණානි. කට්ඨමොහිතානිති
කට්ඨං බද්ධානි. නිච්චකිලං කරොන්තිති අසට්ඨිතානිපි නිච්චකාලං කිලායන්ති. හං,
තාතාති හම්භො, තාත. කිං රුක්ඛඵලානි තානිති තාති තස්ස මාණවස්ස
සුත්තාරුල්භානි කට්ඨං බද්ධානි කතරුක්ඛඵලානි නාමාති මණිසඩ්ඝාටිං
සන්ධායාහ.

ජටාති ජටාමණ්ඩලාකාරෙන බද්ධරතනමිස්සකකෙසවට්ටියො සන්ධායාහ.
වෙල්ලිතග්ගාති කුඤ්චිතග්ගා. ද්වෙධාසිරොති තස්ස සීසං ද්වෙධා කත්වා බද්ධානං
ජටානං වසෙන සුට්ඨු විහත්තරූපං. තථාති යථා තස්ස මාණවස්ස ජටා, තථා
තුම්හෙහි මම න බද්ධා, අහො වත මමපි තථා අස්සුති පත්ථෙත්තො ආහ.
උපෙතරූපාති උපෙතසභාවා. වාතසමෙරිතංවාති යථා නාම නීලුප්පලං වාතෙන
සමීරිතං, තථෙව අයං ඉමස්මිං වනසණ්ඨෙ අස්සමො සංවාති. නෙතාදිසොති, තාත,
යාදිසො මම කායෙ පඬිකො, නෙතාදිසො තස්ස සරීරෙ. සො හි දස්සනීයො වෙව
සුගන්ධො ව. අග්ගගිම්හෙති වසන්තසමයෙ.

නිහන්තීති පහරති. කිං රුක්ඛඵලං නු බො තන්ති කතරරුක්ඛස්ස නු බො තං
ඵලං. සඬ්ඛවරූපපන්තාති සුධොතසඬ්ඛපටිභාගා. න හි නූන සො සාකමබාදි තෙහීති
න නූන සො මාණවො මයං විය තෙහි දන්තෙහි රුක්ඛපණ්ණාති වෙව
මූලඵලාඵලාති ව බාදි. අමභාකඤ්ඤි තාති බාදන්තානං සබලා පණ්ණවණ්ණා
දන්තාති දීපෙති.

අකක්කසන්ති, තාත, තස්ස භාසිතං අඵරූසං අගලිතං, පුනස්පුනං වදන්තස්සාපි
මධුරතාය මුහුං මුදුං, අපමුස්සතාය උජුං, අවික්ඛිත්තතාය අනුද්ධං, පතිට්ඨිතතාය
අවපලං. රුදන්ති භාසමානස්ස සරසඬ්ඛාතං රුදමපි මනොහරං කරචිකස්ස විය
සුස්සරං සුමධුරං. රඤ්ජයතෙවාති මම මනො රඤ්ජනියෙව. බිත්දුස්සරොති
පිණ්ඩිතස්සරො. මාණවොහුති සො හි මාණවො පුරත්ථා මම මිත්තො අහු.

සුසන්ධි සබ්බත්ථ විමට්ඨිමං වණන්ති තාත තස්ස මාණවස්ස උභරූතං අන්තරෙ
ඵකං වණං අත්ථී, තං සුසන්ධි සුච්ඡිතං සිප්පිපුට්ඨබසදිසං, සබ්බත්ථ විමට්ඨං
සමන්තතො මට්ඨං. පුට්ඨති මහන්තං. සුජාතන්ති සුසණ්ඨිතං. බරපත්තසන්තිහන්ති
සුපුප්ඵිතපදුමමකුලසන්තිහං. උත්තරියානාති උත්තරිත්වා අවත්ථරිත්වා. පිළෙයිති
පිළෙසි. තපන්තීති තස්ස මාණවස්ස සරීරතො නිව්ජරන්තා සුවණ්ණවණ්ණරංසියො
ජලන්ති ඔභාසන්ති විරොචන්ති ව. බාහාති බාහාපිස්ස මුදු. අඤ්ජනලොමසාදිසාති
අඤ්ජනසදිසෙහි ලොමෙහි සමන්තාගතා. විචිත්‍රවට්ඨගුලිකාස්ස සොහරෙති
හත්ථාපිස්ස වරලක්ඛණවිචිත්‍රාහි පචාලඬ්ඛුරසදිසාහි වට්ඨගුලිහි සමන්තාගතා
සොහන්ති.

අකක්කසඬ්ගොති කච්ඡුපිළකාදිරනිතඅඬ්ගපච්චඬ්ගො. රමයං උපට්ඨහීති මං
රමයන්තො උපට්ඨහි පරිවරි. තුලූපනිභාති මුදුභාවස්ස උපමා.
සුවණ්ණකම්බුතලවට්ඨසුවච්ඡිති සුවණ්ණමයං ආදාසතලං විය වට්ඨා ව සුවච්ඡි ව,
පරිමණ්ඩලතලා වෙව සුන්දරච්ඡි වාති අත්ථො. සම්ච්ඡිත්ථාති සුට්ඨු ච්ඡිත්ථා
අත්තතො හත්ථසම්ඵස්සං මම සරීරෙ ඵරාපෙත්වා. ඉතො ගතොති මම
ඔලොකෙන්තස්සෙව ඉතො ගතො. තෙන මං දහන්තීති තෙන තස්ස
හත්ථසම්ඵස්සෙන ඉදාති මං දහන්ති. තථා හි තස්ස ගතකාලතො පට්ඨාය මම සරීරෙ
ඩාහො උට්ඨිතො, තෙනමිහි දොමනස්සප්පත්තො නිපන්තොති.

න නුන සො බාරිවිධන්ති, තාත, නුන සො මාණවො න බාරිභාරං උක්ඛිපිත්වා විවරි. බ්ලානීති කිලානි, “අයමෙව වා පායො. සොබ්‍යන්ති සුබං. මාලුචපණ්ණසන්ථතා විකිණ්ණරූපාවානි, තාත, අයං තව මාලුචපණ්ණසන්ථතා අප්ප මයා ව තෙන ව අඤ්ඤමඤ්ඤං පරාමසනාලිඤ්ඤනවසෙන පරිවත්තන්තෙහි විකිණ්ණා විය ආකුලබ්‍යාකුලා ජාතා. පුනප්පුනං පණ්ණකුටිං වජාමානි, තාත, අහඤ්ච සො ව අභිරමිත්වා කිලන්තරූපා පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා උදකං පවිසිත්වා රමිත්වා විගතදරථා පුනප්පුනං ඉමමෙව කුටිං පවිසාමානි වදති.

න මප්ප මන්තානි අප්ප මම තස්ස ගතකාලතො පට්ඨාය නෙව මන්තා පටිභන්ති න උපට්ඨහන්ති න රුච්චන්ති. න අග්ගිහුත්තං නපි යඤ්ඤතන්තන්ති මහාබ්‍රහ්මනො ආරාධනත්ථාය කත්තබ්බහොමවිධුපනාදියඤ්ඤකිරියාපි මෙ න පටිභානි න උපට්ඨානි න රුච්චති. න වාපි තෙති තයා ආහතමුලඵලාඵලානිපි න භුඤ්ජාමි. යස්සං දිසන්ති යස්සං දිසායං. වනන්ති තස්ස මාණවස්ස අස්සමං පරිවාරෙත්වා යීතවනන්ති.

තස්සෙවං විලපන්තස්ස තං විලාපං සුත්වා මහාසත්තො “එකාය ඉත්ථියා ඉමස්ස සීලං හින්තං හවිස්සති” ති ඤත්වා තං ඔවදන්තො ඡ ගාථායො අභාසි –

51.

“ඉමස්මාහං ජොතිරසෙ වනම්හි, ගන්ධබ්බදෙවච්ඡරසඬ්ඝසෙවිතෙ; ඉසීනමාවාසෙ සනන්තනම්හි, නෙතාදිසං අරතිං පාපුණෙථ.

52.

“භවන්ති මිත්තානි අපො න භොන්ති, ඤාතීසු මිත්තෙසු කරොන්ති පෙමං; අයඤ්ච ජම්මො කිස්ස වා නිවිට්ඨො, යො නෙව ජානාති ‘කුතොම්හි ආගතො’.

53.

“සංවාසෙන හි මිත්තානි, සන්ධියන්ති පුනප්පුනං; ස්වෙව මිත්තො අසංගන්තු, අසංවාසෙන ජීරති.

54.

“සචෙ තුවං දක්ඛසි බ්‍රහ්මචාරිං, සචෙ තුවං සල්ලපෙ බ්‍රහ්මචාරිනා; සම්පන්නසස්සංව මහොදකෙන, තපොගුණං බිජ්ජමිමං පහිස්සසි.

55.

“පුනපි චෙ දක්ඛසි බ්‍රහ්මචාරිං, පුනපි චෙ සල්ලපෙ බ්‍රහ්මචාරිනා; සම්පන්නසස්සංව මහොදකෙන, උස්මාගතං බිජ්ජමිමං පහිස්සසි.

56.

“භූතානි භෙතානි වරන්ති තාත, විරූපරූපෙන මනුස්සලොකෙ; න තානි සෙවෙථ නරො සපඤ්ඤො, ආසප්ප නං නස්සති බ්‍රහ්මචාරී” ති.

තත්ථ ඉමස්මාති ඉමස්මිං. හන්ති නිපාතමත්තං. ජොතිරසෙනි භුයමානස්ස ජොතිතො රංසිඛහාසිතෙ. සනන්තනම්භීති පොරාණකෙ. පාපුණෙඨාති පාපුණෙයා. ඉදං චුත්තං හොති – තාත, එවරුපෙ වනෙ වසන්තො යං අරතිං ත්වං පත්තො, එතාදිසං න පාපුණෙයා පණ්ඩිතො කුලපුත්තො, පත්තුං නාරහතීති අත්ථො.

“හවන්ති”ති ඉමං ගාථං මහාසත්තො අන්තොගතමෙව භාසති. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – ලොකෙ සත්තානං මිත්තානි නාම හොන්තිපි න හොන්තිපි තත්ථ යෙසං හොන්ති, තෙ අත්තතො ඤාතිසු ව මිත්තෙසු ව පෙමං කරොන්ති. අයඤ්ච ජම්මොති මිගසිඨිගො ලාමකො. කිස්ස වා නිව්ට්ඨොති කෙන නාම කාරණෙන තස්මිං මාතුගාමෙ මිත්තසඤ්ඤාය නිව්ට්ඨො, සො මිගියා කුච්ඡස්මිං නිබ්බත්තිත්වා අරඤ්ඤෙ වඩ්ඪිතත්තා “කුතොම්හි ආගතො”ති අත්තතො ආගතට්ඨානමත්තම්පි න ජානාති, පගෙව ඤාතිමිත්තෙති.

පුනප්පුනන්ති, තාත, මිත්තානි නාම පුනප්පුනං සංවාසෙන සංසෙවනෙන සන්ධියන්ති සට්ඨන්ති. ස්වෙව මිත්තොති සො එව මිත්තො අසංගන්තු අසමාගච්ඡන්තස්ස පුරිසස්ස තෙන අසමාගමසඬ්ඛාතෙන අසංවාසෙන ජීරති විනස්සති. සවෙනි තස්මා, තාත, සවෙ ත්වං පුනපි තං දක්ඛසි, තෙන වා සල්ලපිස්සසි, අථ යථා නාම නිප්පන්නසස්සං මහොසෙන හරීයති, එවං ඉමං අත්තතො තපොගුණං පහිස්සසි භාරෙස්සසිති අත්ථො. උස්මාගතන්ති සමණතෙජං.

විරුපරුපෙනාති විවිධරුපෙන. ඉදං චුත්තං හොති – තාත, මනුස්සලොකස්මිඤ්චි එතාති යක්ඛනිසඬ්ඛාතාති භූතාති විවිධරුපපට්ච්ඡන්තෙන අත්තතො රුපෙන අත්තතො වසං ගතෙ බාදිතුං වරන්ති, තාති සපඤ්ඤො නරො න සෙවෙථ. තාදිසඤ්චි භූතං ආසප්ප නං පත්වා නස්සති බ්‍රහ්මචාරී, දිට්ඨොසි තාය යක්ඛනියා න බාදිතොති පුත්තං ඔවදි.

සො පිතු කථං පුත්වා “යක්ඛනී කිර සා”ති භීතො විත්තං නිවත්තෙත්වා “තාත, එත්තො න ගමිස්සාමි, බමථ මෙ”ති බමාපෙසි. සොපි නං සමස්සාසෙත්වා “එහි ත්වං, මාණව, මෙත්තං භාවෙහි, කරුණං, මුදිතං, උපෙක්ඛ”න්ති බ්‍රහ්මවිහාරභාවනං අචික්ඛි. සො තථා පටිපජ්ජිත්වා පුන ක්‍රමානාහිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙසි.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා සච්චාති පකාසෙත්වා ජාතකං සමොධානෙසි, සච්චපරියොසානෙ උක්කණ්ඨිතහික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තදා නිලිනිකා පුරාණදුතියිකා අහොසි, ඉසිසිඨිගො උක්කණ්ඨිතහික්ඛු, පිතා පන අහමෙව අහොසින්නි.

නිලිනිකාජාතකවණ්ණනා පඨමා.

නිවෙසනං කස්සනුදං සුනන්දාති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො
 උක්කණ්ඨිතභික්ඛුං ආරබ්භ කටෙසි. සො කිරෙකදිවසං සාවත්ථියං පිණ්ඩාය
 වරන්තො එකං අලඬකතපටියන්තං උත්තමරූපධරං ඉත්ථිං ඔලොකෙන්වා
 පටිබද්ධවිත්තො හුත්වා විත්තං නිවත්තෙනුං අසක්කොන්තො විහාරමෙව
 ආගන්ත්වා තතො පටියාය සල්ලවිද්ධො විය රාගාතුරො භන්තමිගපටිභාගො කිසො
 ධමනීසන්ථතගන්තො උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතො අනභිරතො එකිරියාපටෙපි
 විත්තස්සාදං අලභන්තො ආවරියවත්තාදීති පභාය
 උද්දෙසපරිපුච්ඡාකම්මට්ඨානානුයොගරහිතො විභාසි. සො සභායභික්ඛුහි “පුබ්බෙ
 ත්වං, ආවුසො, සන්තින්ද්‍රියො විප්පසන්තමුඛවණ්ණො, ඉදානි නො තථා, කිං නු
 බො කාරණ”න්ති පුට්ඨො, “ආවුසො, අනභිරතොමිහි”ති ආහ. අථ නං තෙ
 “අභිරමාවුසො, සාසනෙ, බුද්ධුප්පාදො නාම දුල්ලභො, තථා සද්ධම්මස්සවනං
 මනුස්සපටිලාභො ව, සො ත්වං මනුස්සපටිලාභං පටිලභිත්වා දුක්ඛස්සන්තකිරියං
 පත්ථයමානො අස්සුමුඛං ඤාතිජනං පභාය සද්ධාය පබ්බජිත්වා කිංකාරණා
 කිලෙසවසං යාසි, කිලෙසා නාමෙතෙ ගණ්ඩුප්පාදකපාණකං උපාදාය
 සබ්බබාලජනසාධාරණා, යෙ තෙසං වත්ථුභූතා, තෙපි අප්පස්සාදා කාමා බහුදුක්ඛා
 බහුපායාසා, ආදීනවො එත්ථ භියොයා. අට්ඨිකඬකලූපමා කාමා, මංසපෙසුපමා කාමා,
 තිණුක්කුපමා කාමා, අඬගාරකාසුපමා කාමා, සුපිනකුපමා කාමා, යාවිතකුපමා කාමා,
 රුක්ඛඵලූපමා කාමා, අසිසුනුපමා කාමා, සත්තිසුලූපමා කාමා, සප්පසිරූපමා කාමා,
 අග්ගික්ඛන්ධූපමා කාමා, ත්වං නාම එවරූපෙ බුද්ධසාසනෙ පබ්බජිත්වා එවං
 අනත්ථකාරකානං කිලෙසානං වසං ගතොසි”ති ඔවදිත්වා අත්තතො කථං
 ගාභාපෙතුං අසක්කොන්තා සත්ථු සන්තිකං ධම්මසභං නෙත්වා “කිං, භික්ඛවෙ,
 අනිච්ඡමානකං භික්ඛුං ආනයිත්ථා”ති වුත්තෙ, “භන්තෙ, අයං කිර භික්ඛු
 උක්කණ්ඨිතො”ති ආහංසු. සත්ථා “සච්චං කිරා”ති පුච්ඡිත්වා “සච්චං, භන්තෙ”ති
 වුත්තෙ “භික්ඛු පොරාණකපණ්ඩිතා රජ්ජං අනුසාසන්තාපි කිලෙසෙ උප්පන්නෙ
 තස්ස වසං අගන්ත්වා විත්තං නිවාරෙන්වා න අයුත්තකං කරිංසු”ති වත්වා අතීතං
 ආහරි.

අතීතෙ සිවිරට්ඨෙ අරිට්ඨපුරනගරෙ සිවි නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි.
 බොධිසත්තො තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති,
 “සිවිකුමාරො”ත්වෙවස්ස නාමං කරිංසු. සෙනාපතිස්සපි පුත්තො ජායි,
 “අභිපාරකො”තිස්ස නාමං කරිංසු. තෙ උභොපි සභායා හුත්වා අභිවඩ්ඪන්තා
 සොළසවස්සිකා හුත්වා තක්කසිලං ගන්ත්වා සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ආගමිංසු. රාජා
 පුත්තස්ස රජ්ජං අදාසි. සොපි අභිපාරකං සෙනාපතිට්ඨානෙ යපෙන්වා ධම්මෙන
 රජ්ජං කාරෙසි. තස්මිංයෙව නගරෙ තිරිට්ඨවිජස්ස නාම අසිතිකොට්ඨිභවස්ස
 සෙට්ඨිනො ධිතා නිබ්බත්ති උත්තමරූපධරා සොභග්ගප්පත්තා සුභලක්ඛණෙන
 සමන්තාගතා, තස්සා නාමග්ගභණ්ඩවසෙ “උම්මාදන්ති”ති නාමං කරිංසු. සා
 සොළසවස්සිකකාලෙ අතික්කන්තමානුසවණ්ණා දෙවච්ඡරා විය අභිරූපා දස්සනීයා
 පාසාදිකා පරමාය වණ්ණපොක්ඛරතාය සමන්තාගතා අහොසි. යෙ යෙ පුටුප්ජනා
 තං පස්සන්ති, තෙ තෙ සකභාවෙන සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තා සුරාපානමදමන්තා
 විය කිලෙසමදෙන මත්තා හුත්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං සමත්ථා නාම නාගෙසුං.

අපස්සා පිතා තිරිට්ටව්ව් රාජානං උපසඬකමිත්වා “දෙව, මම ගෙහෙ ඉත්ථීරතනං උප්පන්නං, රඤ්ඤොව අනුච්ඡවිකං, ලක්ඛණපායකෙ බ්‍රාහ්මණෙ පෙසෙත්වා නං වීම්සාපෙත්වා යථාරූපි කරොහී”ති ආහ. රාජා “සාධු”ති වත්වා බ්‍රාහ්මණෙ පෙසෙසි. තෙ සෙට්ඨිගෙහං ගන්ත්වා කතසක්කාරසම්මානා පායාසං පරිභුඤ්ජිංසු. තස්මිං ඛණෙ උම්මාදන්තී සබ්බාලඬකාරපට්මණ්ඩිතා තෙසං සන්තිකං අගමාසි. තෙ නං දිස්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තා කිලෙසමදමත්තා හුත්වා අත්තනො විජ්ජකතභොජනභාවං න ජානිංසු. එකච්චෙ ආලොපං ගහෙත්වා “භුඤ්ජිස්සාමා”ති සඤ්ඤාය සීසෙ යපෙසුං, එකච්චෙ උපකච්ඡන්තරෙ බිජිංසු, එකච්චෙ හිත්තිං පහරිංසු, සබ්බෙව උම්මත්තකා අහෙසුං. සා තෙ දිස්වා “ඉමෙ කිර මම ලක්ඛණං වීම්සිස්සන්ති, ගීවායං නෙ ගහෙත්වා නීහරං”ති නීහරාපෙසි. තෙ මඬකුභුතා රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා උම්මාදන්තියා කුද්ධා “දෙව, සා ඉත්ථී කාලකණ්ණි, න තුම්භාකං අනුච්ඡවිකා”ති වදිංසු. රාජා “කාලකණ්ණි කිරා”ති න තං ආණාපෙසි. සා තං පවත්තිං සුත්වා “අහං කිර කාලකණ්ණිති රඤ්ඤා න ගහිතා, කාලකණ්ණියො නාම න එවරූපා භොන්ති”ති වත්වා “භොතු, සචෙ පන තං රාජානං පස්සිස්සාමි, ජානිස්සාමි”ති තස්මිං ආසානං බන්ධි. අප්ප නං පිතා අභිපාරකස්ස අදාසි, සා තස්ස පියා අභොසි මනාපා.

කස්ස පන කම්මස්ස නිස්සන්දෙන සා එවං අභිරූපා අභොසීති?
රත්තවත්ථදානස්ස නිස්සන්දෙනාති. සා කිර අතීතෙ බාරාණසියං දලිද්දකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උස්සවදිවසෙ පුඤ්ඤසම්පන්නා ඉත්ථීයො කුසුම්භරත්තවත්ථං නිවාසෙත්වා අලඬකතා කිළින්තියො දිස්වා තාදිසං වත්ථං නිවාසෙත්වා කිළිතුකාමා හුත්වා මාතෘපිතුනං ආරොචෙත්වා තෙහි, “අම්ම, මයං දලිද්දා, කුතො නො එවරූපං වත්ථ”න්ති චුත්තෙ “තෙන හි මං එකස්මිං අඬ්ඬකුලෙ හතිං කාතුං අනුජානාථ, තෙ මම ගුණං ඤාත්වා දස්සන්ති”ති වත්වා තෙහි අනුඤ්ඤාතා එකං කුලං උපසඬකමිත්වා “කුසුම්භරත්තවත්ථෙත හතිං කරොමි”ති ආහ. අප්ප නං තෙ “තීණි සංවච්ඡරානි කම්මෙ කතෙ තච ගුණං ඤාත්වා දස්සාමා”ති වදිංසු. සා “සාධු”ති පටිස්සුණිත්වා කම්මං පටිපජ්ජි. තෙ තස්සා ගුණං ඤාත්වා අපරිපුණ්ණෙසුයෙව තීසු සංවච්ඡරෙසු තස්සා සනකුසුම්භරත්තවත්ථෙත සද්ධිං අඤ්ඤම්පි වත්ථං දත්වා “තච සභායිකාහි සද්ධිං ගන්ත්වා න්හන්වා නිවාසෙහි”ති තං පෙසයිංසු. සා සභායිකා ආදාය ගන්ත්වා රත්තවත්ථං නදීතීරෙ යපෙත්වා න්හායි.

තස්මිං ඛණෙ එකො කස්සපදසබ්බස්ස සාවකො අච්ඡින්නච්චරො සාබ්බාදිගං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච තං පදෙසං පාපුණි. සා තං දිස්වා “අයං හදන්තො අච්ඡින්නච්චරො භවිස්සති, පුබ්බෙපි අදින්නභාවෙන මෙ නිවාසනං දුල්ලභං ජාත”න්ති තං වත්ථං ද්විධා ඵාලෙත්වා “එකං කොට්ඨාසං අයාසස්ස දස්සාමි”ති වින්තෙත්වා උත්තරිත්වා අත්තනො නිවාසනං නිවාසෙත්වා “තිට්ඨථ, හන්තෙ”ති වත්වා ථෙරං වන්දිත්වා රත්තවත්ථං මජ්ඣෙ ඵාලෙත්වා තස්සෙකං කොට්ඨාසං අදාසි. යො එකමන්තෙ පටිච්ඡන්තෙ යත්වා සාබ්බාදිගං ඡඩ්ඛෙත්වා තස්සෙකං කණ්ණං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා නික්ඛමි. අපස්ස වත්ථොභාසෙන සකලසරීරං තරුණසුරියො විය එකොභාසං අභොසි. සා තං දිස්වා “මය්හං අයොයා

පයමං න සොහති, ඉදානි තරුණසුරියො විය විරොවති, ඉදම්පි එතස්සෙව දස්සාමි” ති දුතියම්පි කොට්ඨාසං දත්වා “හත්තෙ, අහං හවෙ හවෙ විවරන්ති උත්තමරූපධරා හවෙය්‍යං, මං දිස්වා කොචි පුරිසො සකභාවෙන සන්ධාතුං මා අසක්ඛි, මයා අභිරූපතරා නාම අඤ්ඤා මා භොතු” ති පත්ථනං පට්ඨපෙසි. ටෙරොපි අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි.

සා දෙවලොකෙ සංසරන්ති තස්මිං කාලෙ අරිට්ඨපුරෙ නිබ්බන්තිත්වා තථා අභිරූපා අභොසි. අථ තස්මිං නගරෙ කත්තිකජණං සොසයිංසු, කත්තිකපුණ්ණමායං නගරං සජ්ජයිංසු. අභිපාරකො අත්තනො ආරක්ඛට්ඨානං ගච්ඡන්තො තං ආමන්තෙත්වා “හද්දෙ, උම්මාදන්ති අජ්ජ කත්තිකරත්තිවාරො ඡණො, රාජා නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තො පයමං ඉමං ගෙහද්වාරං ආගමිස්සති, මා බො තස්ස අත්තානං දස්සෙසි, සොපි තං දිස්වා සතිං උපට්ඨාපෙතුං න සක්ඛිස්සති” ති ආහ. සා “ගච්ඡ ත්වං, සාමි, අහං ජානිස්සාමි” ති සම්පට්ඨිත්වා තස්මිං ගතෙ දාසිං ආණාපෙසි “රඤ්ඤො ඉමං ගෙහද්වාරං ආගතකාලෙ මය්හං ආරොවෙය්‍යාසි” ති. අථ සුරියෙ අත්ථඨගතෙ උග්ගතෙ පුණ්ණවන්දෙ දෙවනගරෙ විය නගරෙ අලඬකතෙ සබ්බදිසාසු දීපෙසු ජලිතෙසු රාජා සබ්බාලඬකාරපට්මණ්ඩිතො ආජඤ්ඤරථවරගතො අමච්චගණපරිවුතො මහන්තෙන යසෙන නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තො පයමමෙව අභිපාරකස්ස ගෙහද්වාරං අගමාසි. තං පන ගෙහං මනොසිලාවණ්ණපාකාරපරික්ඛිත්තං අලඬකතද්වාරට්ඨාලකං සොහග්ගජ්ජත්තං පාසාදිකං. තස්මිං බණ්ණ දාසි උම්මාදන්තියා ආරොවෙසි. සා පුජ්ථසමුග්ගං ගාභාපෙත්වා කින්නරිලිලාය වාතපානං නිස්සාය ඨිතා රඤ්ඤො පුජ්ථානි බිපි. සො තං උල්ලොකෙත්වා කිලෙසමදමන්තො සතිං උපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තො “අභිපාරකස්සෙනං ගෙහ” ත්ති සඤ්ජානිතුම්පි නාසක්ඛි, අථ සාරථී ආමන්තෙත්වා පුච්ඡන්තො ද්වෙ ගාථා අභාසි –

57.

“නිවෙසනං කස්ස නුදං සුනන්ද, පාකාරෙන පණ්ඩුමයෙන ගුත්තං;
කා දිස්සති අග්ගිසිබාව දුරෙ, වෙහායසං පබ්බතග්ගෙව අච්චි.

58.

“ධිතා න්වයං කස්ස සුනන්ද භොති, සුණ්ණසා න්වයං කස්ස අටොපි හරියා;
අක්ඛාහි මෙ බිජ්ජමිධෙව පුට්ඨො, අවාචටා යදි වා අත්ථි හත්තා” ති.

තත්ථ කස්ස නුදන්ති කස්ස නු ඉදං. පණ්ඩුමයෙනානි රත්තිට්ඨකමයෙන. දිස්සතිති වාතපානෙ ඨිතා පඤ්ඤායති. අච්චිති අනලජාලක්ඛන්ධො. ඨිතා න්වයන්ති ඨිතා නු අයං. අවාචටාති අපෙතාවරණා අපරිග්ගහා. හත්තාති යදි වා අස්සා සාමිකො අත්ථි, එතං මෙ අක්ඛාහිති.

අථස්ස සො ආචික්ඛන්තො ද්වෙ ගාථා අභාසි –

59.

“අහඤ්භි ජානාමි ජනිත්ද එතං, මත්තා ව පෙත්තා ව අථොපි අස්සා;
තවෙව සො පුරිසො භූමිපාල, රත්තින්දිවං අප්පමත්තො තවත්ථෙ.

60.

“ඉද්ධො ව ඵීතො ව සුවඨසීතො ව, අමච්චො ව තෙ අඤ්ඤතරො ජනිත්ද;
තස්සෙසා හරියාභිපාරකස්ස, උම්මාදන්ති නාමධෙය්‍යෙන රාජා”ති.

තත්ථ මත්තා ව පෙත්තා වාති මාතිතො ව පිතිතො වෙතං ජානාමි. අථොපි
අස්සාති අථ සාමිකම්පි අස්සා ජානාමිති වදති. ඉද්ධොති සම්ඤ්ඤා. ඵීතොති
වත්ථාලඨකාරෙහි සුපුජ්ඵීතො. සුවඨසීතොති සුථු වුද්ධො. නාමධෙය්‍යෙනාති
නාමෙන. අයඤ්භි යො නං පස්සති, තං උම්මාදෙති, සතිමස්ස පච්චුපට්ඨාපෙනුං න
දෙති, තස්මා උම්මාදන්තිති වුවිති.

තං සුත්වා රාජා නාමමස්සා ථොමෙත්තො අනන්තරං ගාථමාහ —

61.

“අම්භො අම්භො නාමමිදං ඉමිස්සා, මත්තා ව පෙත්තා ව කතං සුසාධු;
තදා හි මය්හං අවලොකයන්ති, උම්මත්තකං උම්මදන්ති අකාසි”ති.

තත්ථ මත්තා ව පෙත්තා වාති මාතරා ව පිතරා ව. මය්හන්ති උපයොගත්ථෙ
සම්පදානවචනං. අවලොකයන්තිති මයා අවලොකිතා සයම්පි මං අවලොකයන්ති මං
උම්මත්තකං අකාසිති අත්ථො.

සා තස්ස කම්පිතභාවං ඤත්වා වාතපානං ථකෙත්වා සිරිගඬිහමෙව අගමාසි.
රඤ්ඤොපි තස්සා දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය නගරං පදක්ඛිණකරණෙ විත්තමෙව
නාහොසි. සො සාරථී. ආමන්තෙත්වා, “සම්ම සුනන්ද, රථං නිවත්තෙහි, අයං
ජණො අම්භාකං නානුවඡවිකො, අභිපාරකස්ස සෙනාපතිස්සෙවානුවඡවිකො,
රජ්ජමපි තස්සෙවානුවඡවික”න්ති රථං නිවත්තාපෙත්වා පාසාදං අභිරුය්හ
සිරිසයනෙ නිපජ්ජිත්වා විජ්ජලපන්තො ආහ —

62.

“යා පුණ්ණමාසෙ මිගමන්දලොවනා, උපාවිසි පුණ්ඩරිකත්තවඨගී;
ද්වෙ පුණ්ණමාසො තදහු අමඤ්ඤහං, දිස්වාන පාරාවතරත්තවාසිනි.

63.

“අළාරපම්භෙහි සුභෙහි වග්ගුහි, පලොභයන්ති මං යදා උදික්ඛති;
විජම්භමානා හරතෙව මෙ මනො, ජාතා වනෙ කිම්පුරිසිව පබ්බතෙ.

64.

“තදා හි බ්‍රහ්මී සාමා, ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා;
එකච්චවසනා නාරී, මිගී හන්තාවුදික්ඛති.

65.

“කදාස්සු මං තම්බනබා සුලොමා, බාහා මුදු වන්දනසාරලිත්තා;
වට්ටඩගුලී සන්නතධීරකුත්තියා, නාරී උපඤ්ඤිස්සති සීසතො සුභා.

66.

“කදාස්සු මං කඤ්චනජාලුරච්ඡදා, ධීතා තිරිට්ඨස්ස විලග්ගමජ්ඣා;
මුදුහි බාහාහි පලිස්සජිස්සති, බුභාවතො ජාතදුමංව මාලුවා.

67.

“කදාස්සු ලාබාරසරත්තසුව්ඡවී, බින්න්දත්ථනී පුණ්ඩරිකත්තවඩ්ඨි;
මුඛං මුඛෙන උපනාමයිස්සති, සොණ්ඨොව සොණ්ඨස්ස සුරාය ටාලං.

68.

“යදාද්දසං තං තිට්ඨන්තිං, සබ්බහද්දං මනොරමං;
තතො සකස්ස චිත්තස්ස, නාවබොධාමි කඤ්චිනං.

69.

“උම්මාදන්තිමහං දට්ඨා, ආමුත්තමණ්ණුණ්ඩලං;
න සුපාමි දිවාරත්තිං, සහස්සංව පරාජිතො.

70.

“සක්කො වෙ මෙ වරං දජ්ජා, සො ව ලබ්බෙභථ මෙ වරො;
එකරත්තං දිරත්තං වා, භවෙය්‍යං අභිපාරකො;
උම්මාදන්ත්‍යා රමිත්වාන, සිවිරාජා තතො සිය”න්ති.

තත්ථ පුණ්ණමාසෙති පුණ්ණචන්දාය රත්තියා. මිගමන්දලොවනාති
කණ්ඩසන්නාසෙන පලායිත්වා වනන්තරෙ යත්වා ලුද්දං ඔලොකෙන්තියා මිගියා විය
මන්දාති ලොවනාති අස්සාති මිගමන්දලොවනා. උපාවිසීති පදුමවණ්ණෙන
කරතලෙන පුප්ඵාති බිපිත්වා මං ඔලොකෙන්ති වාතපානෙ නිසිදි.
පුණ්ඩරිකත්තවඩ්ඨිති රත්තපදුමවණ්ණසරීරා. ද්වෙ පුණ්ණමායොති අහං තදහු
තස්මිං ඡණ්දිවසෙ තං පාරාවතපාදසමානවණ්ණරත්තවත්ථනිවත්ථං දිස්වා තස්සා
මුඛසොහං ඔලොකෙන්තො එකස්ස පාවිනලොකධාතුතො එකස්ස අභිපාරකස්ස
සෙනාපතිතො නිවෙසනෙති ද්වින්තං පුණ්ණචන්දානං උග්ගතත්තා ද්වෙ
පුණ්ණමායො අමඤ්ඤිං. අළාරපම්භෙහිති විසාලපබ්බමෙහි. සුභෙහිති පරිසුද්ධෙහි.
වග්ගුහිති මධුරාකාරෙහි. උදික්ඛතිති එවරුපෙහි තෙත්තෙහි යස්මිං බණ්ණ
ඔලොකෙති. පබ්බතෙති යථා හිමවන්තපබ්බතෙ සුපුප්ඵිතවතෙ විණං ආදාය
තන්තිස්සරෙන අත්තතො සරං සංසන්දන්ති කිම්පුරිසි කිම්පුරිසස්ස මනං හරති, එවං
හරතෙව මෙ මනොති විජ්ජලපති.

බුහතිති උළාරා. සාමාති සුවණ්ණචණ්ණසාමා. එකච්චවසනාති එකච්චිකවසනා,
එකවත්ථනිවත්ථාති අත්ථො. හන්තාචුදික්ඛතිති සණ්භකෙසා පුපුනලාටා ආයතහමු

විසාලක්ඛි තුඩගනාසා රත්තොටියා සෙනදන්තා තිබිණදායා සුවට්ටිතගිවා සුතනුබාහු සුසංඝ්ඨිතපයොධරා කරමිතමජ්ඣා විසාලසොණි සුවණ්ණකදලිසමානාරු සා උත්තමිත්ථි තස්මිං බණ්ණ මං උදික්ඛන්ති භයෙන වනං පවිසිත්වා පුන නිවත්තිත්වා ලුද්දං උදික්ඛන්ති භන්තා මිගිව මං උදික්ඛන්ති වදති. බාහාමුදුති මුදුබාහා. සන්නතධිරකුත්තියාති සුපුසිතජෙකකරණා. උපඤ්ඤිස්සති මන්ති සා සුභා නාරි කදා නු මං තෙහි තම්බනබෙහි සිසතො පටියාය සන්නතෙන ධිරෙන කරණෙන පරිතොසෙස්සතිති පත්ථෙත්තො විලපති.

කඤ්චනජාලුරච්ඡදාති කඤ්චනමයඋරච්ඡදාලඬිකාරා. විලග්ගමජ්ඣාති විලග්ගසරීරා තනුමජ්ඣමා. බ්‍රහ්මවනෙති මහාවනෙ. ලාබාරසරත්තසුවච්ඡිති භත්ථපාදතලඅග්ගනබ්බට්ඨමංසෙසු ලාබාරසරත්තමණිපවාලවණ්ණා. බින්නත්ථනීති උදකපුප්පුළපරිමණ්ඩලත්ථනී. තතොති යදා තං තිට්ඨන්තිං අද්දසං, තතො පටියාය. සකස්ස විත්තස්සාති අත්තතො විත්තස්ස අනිස්සරො ජාතොමිහිති අධිජ්ජායො. කඤ්චිනන්ති කඤ්චි “අයං අසුකො නාමා” ති න ජානාමි, උම්මත්තකො ජාතොමිහිති වදති. දට්ඨාති දිස්වා. න සුපාමීති නෙව රත්තිං, න දිවා නිද්දං ලභාමි. සො ව ලබ්භෙට්ඨාති යං මෙ සක්කො වරං දදෙය්‍ය, සො ව මෙ වරො ලබ්භෙට්ඨ, ලභෙය්‍යාහං තං වරන්ති අත්ථො.

අථ තෙ අමච්චා අභිපාරකස්සපි ආරොවයිංසු – “සාමි රාජා, නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තො තුම්භාකං සරද්දාරං පත්වා නිවත්තිත්වා පාසාදං අභිරුහී” ති. සො අත්තතො ගෙහං ගන්ත්වා උම්මාදන්තිං ආමන්තෙත්වා “භද්දෙ, කච්චි රඤ්ඤො අත්තානං දස්සෙසී” ති පුච්ඡී. “සාමි, එකො මහොදරො මහාදායීකො රථෙ යත්වා ආගතො පුරිසො අත්ථී, අහං තං රාජා වා අරාජා වාති න ජානාමි, එකො ඉස්සරොති පන චුත්තෙ වාතපානෙ යත්වා පුප්ඵාති බිපිං, සො තාවදෙව නිවත්තිත්වා ගතො” ති. සො තං සුත්වා “නාසිතොමිහි තයා” ති පුනදිවසෙ පාතොව රාජනිවෙසනං ආරුශ්භ සිරිගබ්භද්දාරො යත්වා රඤ්ඤො උම්මාදන්තිං නිස්සාය විජ්ජලාපං සුත්වා “අයං උම්මාදන්තියා පටිබද්ධවිත්තො ජාතො, තං අලහන්තො මරිස්සති, රඤ්ඤො ව මම ව අගුණං මොවෙත්වා ඉමස්ස මයා ජීවිතං දාතුං වට්ටතී” ති අත්තතො නිවෙසනං ගන්ත්වා එකං දළ්භමන්තං උපටියාකං පක්කොසාපෙත්වා, “තාත, අසුකට්ඨානෙ සුසිරවෙතියරුක්ඛො අත්ථී, ත්වං කඤ්චි අජානාපෙත්වා අත්ථඬගතෙ සුරියෙ තත්ථ ගන්ත්වා අන්තොරුක්ඛෙ නිසීද, අහං තත්ථ බලිකම්මං කරොන්තො තං යානං පත්වා දෙවතා නමස්සන්තො, ‘සාමි දෙවරාජ, අම්භාකං රාජා නගරමිහි ඡණ්ණෙ වත්තමානෙ අකිළිත්වා සිරිගබ්භං පවිසිත්වා විජ්ජලපන්තොව නිපන්තො, මයං තත්ථ කාරණං න ජානාම, රාජා දෙවතානං බහුපකාරො, අනුසංවච්ඡරං සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා බලිකම්මං කරොති, ඉදං නාම නිස්සාය රාජා විජ්ජලපතීති ආචික්ඛට්ඨ, රඤ්ඤො නො ජීවිතදානං දෙට්ඨා’ ති යාචිස්සාමි, ත්වං තස්මිං බණ්ණ සද්දං පරිවත්තිත්වා, ‘සෙනාපති, තුම්භාකං රඤ්ඤො බ්‍යාධි නාම නත්ථී, සො පන තව භරියාය උම්මාදන්තියා පටිබද්ධවිත්තො. සවෙ නං ලභිස්සති, ජීවිස්සති, නො වෙ, මරිස්සති. සවෙ තස්ස ජීවිතං ඉච්ඡසී, උම්මාදන්තිමස්ස දෙහී’ ති වදෙය්‍යාසී” ති එවං තං උග්ගණ්භාපෙත්වා උයෙයාපෙසී.

සො ගන්ත්වා තස්මිං රුක්ඛෙ නිසිදිත්වා පුනදිවසෙ සෙනාපතිනා
අමච්චගණපරිවුතෙන තං යානං ගන්ත්වා යාවිතො තථා අභාසි. සෙනාපති “සාධු”ති
වත්වා දෙවතං වන්දිත්වා අමච්චෙ ජානාපෙත්වා නගරං පවිසිත්වා රාජනිවෙසනං
ආරුය්හ සිරිගඬහද්වාරං ආකොටෙසි. රාජා සතිං උපට්ඨපෙත්වා “කො එසො”ති
ප්‍රච්ඡි. අහං, දෙව, අභිපාරකොති. අට්ඨස්ස රාජා ද්වාරං විවරි. සො පවිසිත්වා රාජානං
වන්දිත්වා ගාථමාහ –

71.

“භූතානි මෙ භූතපතී නමස්සතො, ආගම්ම යක්ඛො ඉදමෙනදබ්‍රවි;
රඤ්ඤො මනො උම්මදන්තා නිව්ටියො, දදාමි තෙ තං පරිවාරයස්සු”ති.

තත්ථ නමස්සතොති තුම්භාකං විජ්ජලාපකාරණජානනත්ථං බලිකම්මං කත්වා
නමස්සන්තස්ස. තන්ති අහං තං උම්මාදන්තිං තුම්භාකං පරිවාරිකං කත්වා දදාමිති.

අථ නං රාජා, “සම්ම අභිපාරක, මම උම්මාදන්තියා පට්ඨද්ධවිත්තතාය
විජ්ජලපිතභාවං යක්ඛාපි ජානන්ති”ති ප්‍රච්ඡි. ආම, දෙවති. සො “සබ්බලොකෙන
කිර මෙ ලාමකභාවො ඤාතො”ති ලජ්ජිධම්මෙ පතිට්ඨාය අනන්තරං ගාථමාහ –

72.

“පුඤ්ඤො ච ධංසෙ අමරො න වම්හි, ජනො ච මෙ පාපමිදඤ්ච ජඤ්ඤා;
භූසො ච ත්‍යස්ස මනසො විසාතො, දත්වා පියං උම්මදන්තිං අදට්ඨා”ති.

තත්ථ ධංසෙති, සම්ම අභිපාරක, අහං තාය සද්ධිං කිලෙසවසෙන
පරිවාරෙන්තො පුඤ්ඤතො ච ධංසයාං, තාය සද්ධිං පරිවාරිතමත්තෙන අමරො ච
න භොමි, මහාජනො ච මෙ ඉමං ලාමකභාවං ජානෙය්‍ය, තතො “අයුත්තං රඤ්ඤා
කත”න්ති ගරභෙය්‍ය, තඤ්ච මම දත්වා පච්ඡා පියහරියං අදට්ඨා තච මනසො
විසාතො වස්සාති අත්ථො.

සෙසා උභින්නම්පි වචනපට්ඨවචනගාථා භොන්ති –

73.

“ජනින්ද නාඤ්ඤත්‍ර තයා මයා වා, සබ්බාපි කම්මස්ස කතස්ස ජඤ්ඤා;
යං තෙ මයා උම්මදන්ති පදින්තා, භූසෙහි රාජා වනථං සජාහි.

74.

“යො පාපකං කම්මකරං මනුස්සො, සො මඤ්ඤති මායිද මඤ්ඤිංසු
අඤ්ඤෙ;
පස්සන්ති භූතානි කරොන්තමෙනං, යුත්තා ච යෙ භොන්ති නරා පථබ්‍යා.

75.

“අඤ්ඤා නු තෙ කොච්ඡි නරො පඨංගා, සද්ධෙය්‍ය ලොකස්මි න මෙ පියාති;

භුසො ච ත්‍යස්ස මනුසො විසානො, දත්වා පියං උම්මදන්තිං අදට්ඨා.

76.

“අද්ධා පියා මය්හ ජනින්ද එසා, න සා මමං අප්පියා භූමිපාල;
ගච්ඡෙව ත්වං උම්මදන්තිං භදන්තෙ, සීහොව සෙලස්ස ගුහං උපෙති.

77.

“න පිළිතා අත්තදුබ්බෙන ධීරා, සුඛජ්ඵලං කම්ම පරිච්චජන්ති;
සම්මොහිතා වාපි සුබ්බෙන මත්තා, න පාපකම්මඤ්ච සමාවරන්ති.

78.

“තුච්ඤ්භි මාතා ච පිතා ච මය්හං, හත්තා පතී පොසකො දෙවතා ච;
දාසො අහං තුය්හ සපුත්තදාරො, යථාසුඛං සාමි කරොහි කාමං.

79.

“යො ‘ඉස්සරොමහී’ති කරොති පාපං, කත්වා ච සො නුත්තසතෙ පරෙසං;
න තෙන සො ජීවති දීඝමායු, දෙවාපි පාපෙන සමෙක්ඛරෙ නං.

80.

“අඤ්ඤාතකං සාමිකෙහි පදින්තං, ධම්මෙ ධීතා යෙ පටිච්ඡන්ති දානං;
පටිච්ඡකා දායකා වාපි තත්ථ, සුඛජ්ඵලඤ්ඤෙව කරොන්ති කම්මං.

81.

“අඤ්ඤා නු තෙ කොච්ඡි නරො පඨංගා, සද්ධෙය්‍ය ලොකස්මි න මෙ පියාති;

භුසො ච ත්‍යස්ස මනසො විසානො, දත්වා පියං උම්මදන්තිං අදට්ඨා.

82.

“අද්ධා පියා මය්හ ජනින්ද එසා, න සා මමං අප්පියා භූමිපාල;
යං තෙ මයා උම්මදන්ති පදින්තා, භුසෙහි රාජා වනථං සජාහි.

83.

“යො අත්තදුක්ඛෙන පරස්ස දුක්ඛං, සුබ්බෙන වා අත්තසුඛං දහාති;
යථෙවිදං මය්හ තථා පරෙසං, යො එවං ජානාති ස වෙදි ධම්මං.

84.

“අඤ්ඤා නු තෙ කොච්ඡි නරො පඨංගා, සද්ධෙය්‍ය ලොකස්මි න මෙ පියාති;

භුසො ච ත්‍යස්ස මනසො විසානො, දත්වා පියං උම්මදන්තිං අදට්ඨා.

85.

“ජනිතද ජානාසි පියා මමෙසා, න සා මම අප්පියා භූමිපාල;
පියෙන තෙ දම්මි පියං ජනිතද, පියදායිනො දෙව පියං ලහන්ති.

86.

“සො නුනාහං වධිස්සාමි, අත්තානං කාමහෙතුකං;
න හි ධම්මං අධම්මෙන, අහං වධිතුමුස්සහෙ.

87.

“සචෙ තුවං මය්හ සතිං ජනිතද, න කාමයාසි නරචිර සෙට්ඨ;
චජාමි නං සබ්බජනස්ස සිඛ්ඛා, මයා පමුත්තං තතො අවිහයෙසි නං.

88.

“අද්දසියං චෙ අභිපාරක ත්වං, චජාසි කත්තෙ අභිතාය ත්‍යස්ස;
මහා ච තෙ උපවාදොපි අස්ස, න වාපි ත්‍යස්ස නගරම්හි පක්ඛො.

89.

“අහං සහිස්සං උපවාදමෙතං, නින්දං පසංසං ගරහඤ්ච සබ්බං;
මමෙතමාගච්ඡතු භූමිපාල, යථාසුඛං සිවි කරොහි කාමං.

90.

“යො නෙව නින්දං න පනප්පසංසං, ආදියති ගරහං නොපි පූජං;
සිරි ච ලක්ඛි ච අපෙති තම්හා, ආපො සුචුට්ඨිව යථා ථලම්හා.

91.

“යං කිඤ්චි දුක්ඛඤ්ච සුඛඤ්ච එත්තො, ධම්මානිසාරඤ්ච මනොවිසානං;
උරසා අහං පච්චුත්තරිස්සාමි සබ්බං, පථවි යථා ථාවරානං තසානං.

92.

“ධම්මානිසාරඤ්ච මනොවිසානං, දුක්ඛඤ්ච නිච්ජාමි අහං පරෙසං;
එකොවිමං භාරයිස්සාමි භාරං, ධම්මෙ යිතො කිඤ්චි අභාපයන්තො.

93.

“සග්ගුපගං පුඤ්ඤකම්මං ජනිතද, මා මෙ තුවං අන්තරායං අකාසි;
දදාමි තෙ උම්මදන්තිං පසන්තො, රාජාව යඤ්ඤෙ ධනං බ්‍රාහ්මණානං.

94.

“අද්ධා තුවං කත්තෙ හිතෙසි මය්හං, සබ්බා මම උම්මදන්ති තුවඤ්ච;
නින්දෙය්‍යු දෙවා පිතරො ච සබ්බෙ, පාපඤ්ච පස්සං අභිසම්පරායං.

95.

“න හෙතධම්මං සිවිරාජ වජ්ජං, සනෙගමා ජානපදා ව සබ්බෙ;
යං තෙ මයා උම්මදන්ති පදින්තා, භූසෙහි රාජා වනං සජාහි.

96.

“අද්ධා තුවං කත්තෙ හිතෙසි මය්හං, සබ්බා මමං උම්මදන්ති තුවඤ්ච;
සතඤ්ච ධම්මානි සුකිත්තිතානි, සමුද්දවෙලාව දුරච්චයානි.

97.

“ආභුතෙය්සා මෙසි හිතානුකම්පී, ධාතා විධාතා චසි කාමපාලො;
තසි භුතා රාජ මහජ්ඣලා හි, කාමෙන මෙ උම්මදන්තිං පටිච්ඡ.

98.

“අද්ධා හි සබ්බං අභිපාරක ත්වං, ධම්මං අචාරී මම කත්තුපුත්ත;
අඤ්ඤො නු තෙ කො ඉධ සොත්ථිකත්තා, ද්විපදො නරො අරුණෙ
ජීවලොකෙ.

99.

“තුවං නු සෙට්ඨො ත්වමනුත්තරොසි, ත්වං ධම්මගුත්තො ධම්මවිදු
සුමෙට්ඨා;
සො ධම්මගුත්තො චිරමෙව ජීව, ධම්මඤ්ච මෙ දෙසය ධම්මපාල.

100.

“තදිඬ්ඝ අභිපාරක, සුණොහි වචනං මම;
ධම්මං තෙ දෙසයිස්සාමි, සතං ආසෙවිතං අහං.

101.

“සාධු ධම්මරුචී රාජා, සාධු පඤ්ඤාණවා නරො;
සාධු මිත්තානමද්ද්විභො, පාපස්සාකරණං සුඛං.

102.

“අක්කොධනස්ස විජිතෙ, ධීතධම්මස්ස රාජිනො;
සුඛං මනුස්සා ආසෙථ, සීතච්ඡායාය සඬ්ඝරෙ.

103.

“න වාහමෙනං අභිරොචයාමි, කම්මං අසමෙක්ඛකතං අසාධු;
යෙ වාපි ඤත්වාන සයං කරොන්ති, උපමා ඉමා මය්හං තුවං සුණොහි.

104.

“ගවං වෙ තරමානානං, ජිම්හං ගච්ඡති පුඬ්ගවො;
සබ්බා තා ජිම්හං ගච්ඡන්ති, නෙත්තෙ ජිම්හං ගතෙ සති.

105.

“එවමෙව මනුස්සෙසු, යො හොති සෙට්ඨසම්මනො;
සො වෙ අධම්මං චරති, පගෙව ඉතරා පජා;
සබ්බං රට්ඨං දුබ්බං සෙති, රාජා වෙ හොති අධම්මිකො.

106.

“ගවං වෙ තරමානානං, උජුං ගච්ඡති පුඤ්ඤාවො;
සබ්බා ගාථී උජුං යන්ති, නෙත්තෙ උජුං ගතෙ සති.

107.

“එවමෙව මනුස්සෙසු, යො හොති සෙට්ඨසම්මනො;
සො සවෙ ධම්මං චරති, පගෙව ඉතරා පජා;
සබ්බං රට්ඨං සුබ්බං සෙති, රාජා වෙ හොති ධම්මිකො.

108.

“න වාපාහං අධම්මෙන, අමරත්තමභිපත්ථයෙ;
ඉමං වා පථවිං සබ්බං, විජෙතුං අභිපාරක.

109.

“යඤ්චි කිඤ්චි මනුස්සෙසු, රතනං ඉධ විජ්ජති;
ගාවො දාසො හිරඤ්ඤඤච, චත්ථියං හරිචන්දනං.

110.

“අස්සිත්ථියො රතනං මණ්ඩකඤ්ච, යඤ්චාපි මෙ චන්දිමසුරියා
අභිපාලයන්ති;
න තස්ස හෙතු විසමං චරෙය්‍යං, මජ්ඣෙ සිව්නං උසහොම්හි ජාතො.

111.

“නෙතා හිතා උග්ගතො රට්ඨපාලො, ධම්මං සිව්නං අපවායමානො;
සො ධම්මමෙවානුචිත්තයන්තො, තස්මා සකෙ චිත්තවසෙ න චත්තො.

112.

“අද්ධා තුවං මහාරාජ, නිව්චං අබ්‍යසනං සිවං;
කරිස්සසි චිරං රජ්ජං, පඤ්ඤා හි තව තාදිසි.

113.

“එතං තෙ අනුමොදාම, යං ධම්මං නජ්ජමජ්ජසි;
ධම්මං පමජ්ජ ඛත්තියො, රට්ඨා චවති ඉස්සරො.

114.

“ධම්මං චර මහාරාජ, මාතාපිතුසු ඛත්තිය;

ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

115.

“ධම්මං චර මහාරාජ, පුත්තදාරෙසු ඛත්තිය;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

116.

“ධම්මං චර මහාරාජ, මිත්තාමච්චෙසු ඛත්තිය;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

117.

“ධම්මං චර මහාරාජ, වාහනෙසු බලෙසු ව;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

118.

“ධම්මං චර මහාරාජ, ගාමෙසු නිගමෙසු ව;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

119.

“ධම්මං චර මහාරාජ, රට්ඨෙසු ජනපදෙසු ව;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

120.

“ධම්මං චර මහාරාජ, සමණබ්බාහිමණෙසු ව;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

121.

“ධම්මං චර මහාරාජ, මිගපක්ඛිසු ඛත්තිය;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

122.

“ධම්මං චර මහාරාජ, ධම්මො විණ්ණො සුඛාවහො;
ඉඳි ධම්මං චරිත්ථාන, රාජ සග්ගං ගමිස්සසි.

123.

“ධම්මං චර මහාරාජ, සඉන්දා දෙවා සබ්බමකා;
සුවිණ්ණෙන දිවං පත්තා, මා ධම්මං රාජ පාමදො” ති.

තත්ථ සබ්බාපීති, ජනිත්ද, අභමෙතං එකකොච පටිච්ඡාදෙන්වා ආනෙස්සාමි,
තස්මා යපෙත්වා මමඤ්ච තුවඤ්ච අඤ්ඤා සබ්බාපි පජා ඉමස්ස කතස්ස
ආකාරමත්තම්පි න ජඤ්ඤා න ජානිස්සන්ති. භූසෙභීති තාය සද්ධිං අභිරමන්තො

අත්තනො තණ්හාවනථං භුසං කරොහි වඩ්ඪෙහි මනොරථං පුරෙහි. සජාහීති මනොරථං පන පුරෙත්වා සචෙ තෙ න රුච්චති, අථ නං සජාහි මය්ගමෙව පටිදෙහි. කම්මකරන්ති, සම්ම අභිපාරක, යො මනුස්සො පාපකං කම්මං කරොන්තො, සො පච්ඡා මා ඉධ අඤ්ඤෙ ඉදං පාපකම්මං මඤ්ඤිංසු මා ජානන්තුති මඤ්ඤති චිත්තෙනි, දුචිත්තිතමෙතං තස්ස. කිංකාරණා? පස්සන්ති භූතානි කරොන්තමෙතන්ති යෙ ච බුද්ධා පච්චෙකබුද්ධා බුද්ධපුත්තා ඉද්ධියා යුත්තා, තෙ ච නං පස්සන්තියෙව. න මෙ පියාති, සම්ම අභිපාරක, අඤ්ඤො නු තෙ කොචි “ඉධ ලොකස්මිං සකලායපි පථවියා න මෙ උම්මාදන්ති පියා” ති එවං සද්දහෙය්‍ය.

සීහොව සෙලස්ස ගුහන්ති, මහාරාජ, සචෙ ත්වං තං ඉධ න ආනෙසි, අථ යථා සීහො කිලෙසපරිලාහෙ උප්පන්තෙ සීහපොතිකාය වසනට්ඨානං මණිගුහං උපෙනි, එවං තස්සා වසනට්ඨානං ගච්ඡ, තත්ථ අත්තනො පත්ථනං පුරෙහීති. සුඛජ්ඵලන්ති, සම්ම අභිපාරක, පණ්ඩිතා අත්තනො දුක්ඛෙන ථුට්ඨා සමානා න සුඛවිපාකදායකකම්මං පරිච්චජන්ති, සම්මොහිතා වාපි හුත්වා මොහෙන මුළුභා සුඛෙන මත්තා පාපකම්මං නාම න සමාවරන්ති. යථාසුඛං, සාමී, කරොහි කාමන්ති, සාමී සිවිරාජ, අත්තනො දාසිං පරිවාරෙන්තස්ස ගරභා නාම නත්ථි, ත්වං යථාසුඛං යථාජ්ඣාසයං කාමං කරොහි, අත්තනො ඉච්ඡං පුරෙහීති. න තෙන සො ජීවතීති, සම්ම අභිපාරක, යො “ඉස්සරොමහී” ති පාපං කරොති, කත්වා ච කිං මං දෙවමනුස්සා වක්ඛන්තීති න උත්තසති න ඔත්තජ්ජති, සො තෙන කම්මෙන න ච දීඝකාලං ජීවති, ඛිප්පමෙව මරති, දෙවතාපි පන “කිං ඉමස්ස පාපරඤ්ඤො රජ්ජෙන, වරමස්ස වාචකසට්ඨං ගලෙ ඛන්ධිත්වා මරණ” ත්ති ලාමකෙන වක්ඛුනා ඔලොකෙන්ති.

අඤ්ඤාතකන්ති, මහාරාජ, අඤ්ඤෙසං සන්තකං තෙහි සාමිකෙහි පදින්නං දානං යෙ අත්තනො ධම්මෙ ධීතා පටිච්ඡන්ති, තෙ තත්ථ පටිච්ඡකා ච දායකා ච සබ්බෙපි සුඛජ්ඵලමෙව කම්මං කරොන්ති. පටිග්ගාහකෙ හි පටිග්ගණන්තෙ තං දානං දායකස්ස මහන්තං විපාකං දෙතීති. යො අත්තදුක්ඛෙනාති, සම්ම අභිපාරක, යො අත්තනො දුක්ඛෙන පිළිතො තං පරස්ස දහති, අත්තනො සරීරතො අපනෙත්වා පරස්ස සරීරෙ ඛිපති, පරස්ස වා සුඛෙන අත්තනො සුඛං දහති, පරස්ස සුඛං ගහෙත්වා අත්තති පක්ඛිපති, “අත්තනො දුක්ඛං හරිස්සාමී” ති පරං දුක්ඛිතං කරොති, “අත්තානං සුඛෙස්සාමී” ති පරං දුක්ඛිතං කරොති, “අත්තානං සුඛෙස්සාමී” ති පරස්ස සුඛං නාසෙති, න සො ධම්මං ජානාති. යො පන එවං ජානාති “යථෙවිදං මය්ගං සුඛදුක්ඛං, තථා පරෙස” ත්ති, ස වෙදි ධම්මං ජානාති නාමාති අයමෙතිස්සා ගාථාය අත්ථො.

පියෙන තෙ දම්මීති පියෙන කාරණභූතෙන පියං ඵලං පත්ථෙත්තො දම්මීති අත්ථො. පියං ලහන්තීති සංසාරෙ සංසරන්තා පියමෙව ලහන්ති. කාමහෙතුකන්ති, සම්ම අභිපාරක, කාමහෙතුකං අයුත්තං කත්වා “අත්තානං වධිස්සාමී” ති මෙ පරිචිතක්කො උප්පජ්ජති. මය්ග සතින්ති මම සන්තකං. “මය්ග සතී” තිපි පාඨො, මම සන්තකාති එවං මඤ්ඤමානො සචෙ ත්වං තං න කාමෙසීති අත්ථො.

සබ්බජනස්සාති සබ්බා සෙනියො සන්තිපාතාපෙන්වා තස්ස සබ්බජනස්ස අයං මය්හං අභිතාති පරිච්චජ්ජාමි. තතො අවිහයෙසීති තතො තං අපරිග්ගහිතත්තා ආනෙය්‍යාසි. අද්දසියන්ති අනපරාධං. කත්තෙති තමෙව අපරෙන නාමෙන ආලපති. සො හි රඤ්ඤො හිතං කරොති, තස්මා “කත්තා”ති වුච්චති. න වාපි ත්‍යස්සාති එවං අකිච්චකාරීති නගරෙ තව කොචි පක්ඛොපි න භවෙය්‍ය.

නින්දන්ති න කෙවලං උපවාදමෙව, සවෙපි මං කොචි සම්මුඛා නින්දිස්සති වා පසංසිස්සති වා, දොසං වා පන ආරොපෙන්තො ගරහිස්සති, තම්පාහං නින්දං පසංසං ගරහඤ්ච සබ්බං සහිස්සාමි, සබ්බමෙනං මම ආගච්ඡතුති වදති. තම්හාති යො එතෙ නින්දාදයො න ගණ්හාති, තම්හා පුරිසා ඉස්සරියසඬ්ඛාතා සිරි ව පඤ්ඤාසඬ්ඛාතා ලක්ඛි ව ඵලට්ඨානතො සුචුට්ඨිසඬ්ඛාතො ආපො විය අපෙති න පතිට්ඨාතිති. එත්තොති ඉතො මම තස්සා පරිච්චත්තකාරණා. ධම්මාතිසාරඤ්චාති ධම්මං අතික්කමිත්වා පවත්තං අකුසලං වා යං කිඤ්චි හොති. පච්චුත්තරිස්සාමිති සම්පට්චජ්ජාමි ධාරයිස්සාමි. ථාවරානං තසානන්ති යථා මහාපට්ඨි ඛිණාසවානඤ්ච පුපුජ්ජනානඤ්ච කිඤ්චි සම්පට්චජ්ජති සබ්බං අධිවාසෙති, තට්ඨවාහමිපි සබ්බමෙනං සම්පට්චජ්ජාමි අධිවාසෙස්සාමිති දීපෙති. එකොව්මන්ති අහං එකොව ඉමමිපි අත්තනො දුක්ඛහාරං භාරයිස්සාමි ධාරයිස්සාමි චහිස්සාමි. ධම්මෙ ධීතොති විනිච්ඡයධම්මෙ පවෙණ්ඨධම්මෙ තිවිධසුචරිතධම්මෙ ව ධීතො භුත්වා.

සග්ගුපගන්ති, දෙව, පුඤ්ඤකම්මං නාමෙනං සග්ගුපගං හොති. යඤ්ඤෙ ධනන්ති යඤ්ඤධනං, අයමෙව වා පායො. සබ්බාති උම්මාදන්තිපි මම සහායකා, ත්වමිපි සහායකො. පිතරොති බ්‍රහ්මානො. සබ්බෙති න කෙවලං දෙවබ්‍රහ්මානොව, සබ්බෙ රට්ඨවාසිනොපි මං පස්සට්, “හො, සහායකස්ස හරියා සහායකා ඉමිනා ගෙහෙ කතා”ති නින්දෙය්‍යුං. න හෙතඨමිමන්ති න හි එතං අධම්මිකං. යං තෙ මයාති යස්මා මයා සා තුය්හං දින්තා, තස්මා එතං අධම්මොති න වදිස්සන්ති. සතන්ති සන්තානං බුද්ධාදීනං බන්තිමෙත්තාභාවනාසීලාචාරසඬ්ඛාතාති ධම්මාති සුචණ්ණිකාති සමුද්දවෙලාව දුරච්චයාති, තස්මා යථා සමුද්දො වෙලං නාතික්කමති, එවමහමිපි සීලවෙලං නාතික්කමිස්සාමිති වදති.

ආභුනෙය්‍යා මෙසීති, මහාරාජ, ත්වං මම ආභුනපාභුනසක්කාරස්සානුච්ඡවිකො. ධාතා විධාතා වසි කාමපාලොති ත්වං මම, දෙව, ධාරණතො ධාතා ඉස්සරියසුඛස්ස විදහනතො විධාතා ඉච්ඡිතපත්ථිතානං කාමානං පාලනතො කාමපාලො. තයී භුතාති තුය්හං දින්තා. කාමෙන මෙති මම කාමෙන මම පත්ථනාය උම්මාදන්ති. පටිච්ඡාති එවං අභිපාරකො රඤ්ඤො දෙති. රාජා “න මය්හං අත්ථො”ති පටික්ඛිපති. භූමියං පතිතං සාකුණිකපච්ඡිං පිට්ඨිපාදෙන පහරිත්වා අට්ඨියං ඛිපත්තා විය උහොපි නං ජහන්තෙව. ඉදාති රාජා පුන අකථනත්ථාය තං සන්තජ්ජෙන්තො “අද්ධා හී”ති ගාථමාහ. තත්ථ කත්තුපුත්තාති පිතාපිස්ස කත්තාව, තෙන නං එවං ආලපති. ඉදං චුත්තං හොති – අද්ධා ත්වං ඉතො පුබ්බෙ මය්හං සබ්බධම්මං අවරි, හිතමෙව වුඬ්ඨිමෙව අකාසි, ඉදාති පන පටිපක්ඛො භුත්වා බහුං කට්ඨෙපි, “මා එවං විජ්ජලපසි, අඤ්ඤො නු තෙ ද්විපදො නරො, කො

ඉඳි ජීවලොකෙ අරුණෙයෙව සොත්ථිකත්තා, සවෙ හි අහං විය අඤ්ඤා රාජා තව
හරියාය පටිබද්ධවිත්තො අභවිස්ස, අන්තොඅරුණෙයෙව තව සීසං ඡින්දාපෙත්වා තං
අත්තනො සරෙ කරෙය්‍ය, අහං පන අකුසලහයෙනෙව න කරොමි, තුණ්හි හොහි, න
මෙ එතාය අත්ථො''ති තං සන්තප්පෙසි.

සො තං සුත්වා පුන කිඤ්චි වත්තුං අසක්කොන්තො රඤ්ඤො ථුතිවසෙන “තුචං
නු”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – මහාරාජ, ත්වඤ්ඤෙව සකලජම්බුදීපෙ සබ්බෙසං
නරින්දානං සෙට්ඨො, ත්වං අනුත්තරො, ත්වං
විනිච්ඡයධම්මපචෙණ්ඩම්මසුවරිතධම්මානං ගොපායනෙන ධම්මගුත්තො, තෙසං
විදිත්තා ධම්මවිදු ත්වං සුමෙධො, සො ත්වං යං ධම්මං ගොපෙසි, තෙනෙව
ගුත්තො චිරං ජීව, ධම්මඤ්ච මෙ දෙසෙහි ධම්මපාලක, ධම්මගොපක, රාජවරාති.

අථ රාජා ධම්මං දෙසෙන්තො “තදිඨ්ඨා”තිආදිමාහ. තත්ථ ඉඨ්ඨාති
වොදනත්ථෙ නිපාතො, යස්මා මං ත්වං වොදෙසි, තස්මාති අත්ථො. සත්තති
බුද්ධාදිහි සප්පුරිසෙහි ආසෙවිතං. සාධුති සුන්දරො පසත්ථො.
විනිච්ඡයපචෙණ්ඩසුවරිතධම්මෙ රොචෙතීති ධම්මරූචි. තාදිසො හි ජීවිතං ජහන්තොපි
අකිච්චං න කරොති, තස්මා සාධු. පඤ්ඤාණවාති ඤාණසම්පන්නො.
මිත්තානමද්දබ්බොති මිත්තස්ස අදුස්සනභාවො. ධීතධම්මස්සාති
පතිට්ඨිතතිවිධධම්මස්ස. ආසෙථාති ආසෙය්‍යං නිසීදෙය්‍යං. දෙසනාසීසමෙව චෙතං,
චත්තාරොපි ඉරියාපථෙ සුඛං කප්පෙය්‍යන්ති අයං පනෙත්ථ අත්ථො. සීතච්ඡායායාති
පුත්තදාරඤ්ඤාතිමිත්තානං සීතලාය ඡායාය. සඨ්ඨරෙති සකසරෙ, අත්තනො ගෙහෙති
අත්ථො. අධම්මබලිදණ්ඩාදිහි අනුපද්ද්‍යතා සුඛං වසෙය්‍යන්ති දස්සෙති. න
වාහමෙත්තති, සම්ම අභිපාරක, යමෙතං අසමෙක්ඛිත්වා කතං අසාධුකම්මං, එතං
අහං න රොචයාමි. යෙ වාපි ඤත්වානාති යෙ වා පන රාජානො ඤත්වා තුලෙත්වා
තීරෙත්වා සයං කරොන්ති, තෙසාහං කම්මං රොචෙමිති අධිප්පායො. උපමා ඉමාති
ඉමස්මිං පනත්ථෙ ත්වං මය්හං ඉමා ද්වෙ උපමා සුඤ්ඤාහි.

ජම්භන්ති වඬ්ඤං. නෙත්තෙති යො ගාවියො නෙති, තස්මිං ජෙට්ඨකඋසහෙ.
පගෙවාති තස්මිං අධම්මං වරන්තෙ ඉතරා පජා පගෙව වරති, අතිවිය කරොතිති
අත්ථො. ධම්මිකොති වත්තාරි අගතිගමනාති පහාය ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙන්තො.
අමරත්තන්ති දෙවත්තං. රත්තන්ති සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකරත්තං. වත්ථියන්ති
කාසිකචත්ථමෙව. අස්සිත්ථියොති වාතසමගතිඅස්සෙපි උත්තමරූපධරා ඉත්ථියොපි.
රත්තං මණ්ඩකඤ්චාති සත්තවිධරත්තඤ්ච මහග්ග්ගණ්ඩකඤ්ච. අභිපාලයන්තීති
ආලොකං කරොන්තා රක්ඛන්ති. න තස්සාති තස්ස චක්කචත්තිරජ්ජස්සෙපි හෙතු න
විසමං වරෙය්‍යං. උසහොම්හිති යස්මා අහං සිවිතං මජ්ඣෙ ජෙට්ඨකරාජා හුත්වා
ජාතො, තස්මා චක්කචත්තිරජ්ජකාරණම්පි න විසමං වරාමිති අත්ථො. නෙත්තාති
මහාජනං කුසලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා දෙවනගරං නෙත්තා, හිතකරණෙන තස්ස හිතා,
“සිවිරාජා කිර ධම්මචාරි”ති සකලජම්බුදීපෙ ඤාත්තා උග්ගතො, සමෙන
රට්ඨපාලනතො රට්ඨපාලො. අපවායමානොති සිවිතං පොරාණකරාජුතං.

පවේණිධම්මං අපවායමානො. සොති සො අහං තමෙව ධම්මං අනුච්චිත්තයන්තො තස්මා තෙන කාරණෙන අත්තනො චිත්තස්ස වසෙ න වත්තාමි.

එවං මහාසත්තස්ස ධම්මකථං සුත්වා අභිපාරකො ටුතිං කරොන්තො “අද්ධා”තිආදිමාහ. නප්පමජ්ජසීති අත්තනා කථිතධම්මං නප්පමජ්ජසී තත්ථෙව වත්තෙසි. ධම්මං පමජ්ජාති ධම්මං පමුස්සිත්වා අගතිවසෙන ගන්ත්වා. එවං සො තස්ස ටුතිං කත්වා “ධම්මං වරා”ති ධම්මවරියාය නියොයාපෙන්නො උත්තරිපි දස ඔවාදගාථා අභාසි. තාසමත්ථො හෙට්ඨා තෙසකුණුජාතකෙ (ජා. 2.17.1 ආදයො) වණ්ණිතොව.

එවං අභිපාරකසෙනාපතිනා රඤ්ඤො ධම්මෙ දෙසිතෙ රාජා උම්මාදන්තියා පටිබද්ධචිත්තං විනොදෙසි.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා සච්චාති පකාසෙත්වා ජාතකං සමොධානෙසි, සච්චපරියොසානෙ සො භික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. තදා සුනන්දසාරථී ආනන්දො අහොසි, අභිපාරකො සාරිපුත්තො, උම්මාදන්ති උජ්ජලවණ්ණා, සෙසපරිසා බුද්ධපරිසා, සිවිරාජා අහමෙව අහොසිත්ති.

උම්මාදන්තිජාතකවණ්ණනා දුතියා.

[528] 3. මහාබොධිජාතකවණ්ණනා

කිං නු දණ්ඩං කිමජිනන්ති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො පඤ්ඤාපාරමිං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු මහාඋම්භිගජාතකෙ (ජා. 2.22.590 ආදයො) ආචි භවිස්සති. තදා පන සත්ථා “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි තථාගතො පඤ්ඤවා පරප්පවාදප්පමද්දනොයෙවා”ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරොන්තෙ බොධිසත්තො කාසිරට්ඨෙ අසීතිකොට්ඨිභවස්ස උදිව්චබ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස කුලෙ නිබ්බන්ති,
“බොධිකුමාරො”තිස්ස නාමං කරිංසු. සො වයප්පත්තො තක්කසිලායං උග්ගභිතසිප්පො පච්චාගන්ත්වා අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො අපරභාගෙ කාමෙ පහාය භිමවන්තපදෙසං පවිසිත්වා පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තත්ථෙව වනමූලඵලාභාරො වීරං වසිත්වා වස්සාරත්තසමයෙ භිමවන්තා ඔරුය්භ වාරිකං වරන්තො අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පත්වා රාජ්‍යයානෙ වසිත්වා පුනදිවසෙ පරිබ්බාජකසාරුප්පෙන නගරෙ භික්ඛාය වරන්තො රාජද්වාරං පාපුණි තමෙනං සිහපඤ්ජරෙ යීතො රාජා දිස්වා තස්ස උපසමෙ පසිදිත්වා තං අත්තනො භවනං පවෙසෙත්වා රාජපල්ලඬකෙ නිසිදාපෙත්වා කතපට්ඨන්ථාරො ථොකං ධම්මකථං සුත්වා නානග්ගරසහොජනං දාපෙසි. මහාසත්තො භත්තං ගහෙත්වා චිත්තෙසි –
“ඉදං රාජකුලං නාම බහුදොසං බහුපච්චාමිත්තං හොති, කො නු බො මම උජ්ජන්තං භයං නිත්ථරිස්සති”ති. සො අවිදුරෙ යීතං රාජවල්ලභං එකං පිඬගලසුනබං දිස්වා මහන්තං භත්තපිණ්ඩං ගහෙත්වා තස්ස දාතුකාමතාකාරං දස්සෙසි. රාජා ඤත්වා

සුනඛස්ස භාජනං ආහරාපෙත්වා හත්තං ගාහාපෙත්වා දාපෙසි. මහාසත්තොපි තස්ස දත්වා හත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙසි. රාජාපිස්ස පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා අන්තොනගරෙ රාජ්‍යයානෙ පණ්ණසාලං කාරෙත්වා පබ්බතීනපරික්ඛාරෙ දත්වා තං තත්ථ වාසාපෙසි, දෙවසිකඤ්චස්ස ද්වෙ තයො වාරෙ උපට්ඨානං අගමාසි. භොජනකාලෙ පන මහාසත්තො නිච්චං රාජපල්ලඬකෙයෙව නිසිදිත්වා රාජභොජනමෙව භුඤ්ජති. එවං ද්වාදස සංචච්ඡරාති අතීතාති.

තස්ස පන රඤ්ඤො පඤ්ච අමච්චා අත්ථඤ්ච ධම්මඤ්ච අනුසාසන්ති. තෙසු එකො අහෙතුකවාදී, එකො ඉස්සරකතවාදී, එකො පුබ්බෙකතවාදී, එකො උච්ඡෙදවාදී, එකො ඛත්තවිජ්ජවාදී. තෙසු අහෙතුකවාදී “ඉමෙ සත්තා සංසාරසුද්ධිකා” ති මහාජනං උග්ගණ්භාපෙසි. ඉස්සරකතවාදී “අයං ලොකො ඉස්සරනිම්මිතො” ති මහාජනං උග්ගණ්භාපෙසි. පුබ්බෙකතවාදී “ඉමෙසං සත්තානං සුඛං වා දුක්ඛං වා උප්පජ්ජමානං පුබ්බෙකතෙනෙව උප්පජ්ජති” ති මහාජනං උග්ගණ්භාපෙසි. උච්ඡෙදවාදී “ඉතො පරලොකං ගතො නාම නත්ථී, අයං ලොකො උච්ඡිජ්ජති” ති මහාජනං උග්ගණ්භාපෙසි. ඛත්තවිජ්ජවාදී “මාතාපිතරොපි මාරෙත්වා අත්තනොව අත්ථො කාතබ්බො” ති මහාජනං උග්ගණ්භාපෙසි. තෙ රඤ්ඤො විනිච්ඡයෙ නියුත්තා ලඤ්ජබාදකා භුත්වා අස්සාමිකං සාමිකං, සාමිකං අස්සාමිකං කරොන්ති.

අපේකදිවසං එකො පුරිසො කුට්ටිපරාජිතො මහාසත්තං භික්ඛාය වරන්තං රාජගෙහං පවිසන්තං දිස්වා වන්දිත්වා, “හන්තෙ, තුම්හෙ රාජගෙහෙ භුඤ්ජමානා විනිච්ඡයාමච්චෙ ලඤ්ජං ගහෙත්වා ලොකං විනාසෙන්නෙ කස්මා අජ්ඣුපෙක්ඛථ, ඉදානි පඤ්චහි අමච්චෙහි කුට්ටිකාරකස්ස හත්ථතො ලඤ්ජං ගහෙත්වා සාමිකොව සමානො අස්සාමිකො කතො” ති පරිදෙවි. සො තස්මිං කාරුඤ්ඤවසෙන විනිච්ඡයං ගන්ත්වා ධම්මෙන විනිච්ඡිනිත්වා සාමිකඤ්ඤෙව සාමිකං අකාසි. මහාජනො එකජ්ජහාරෙනෙව මහාසද්දෙන සාධුකාරං අදාසි. රාජා තං සද්දං සුත්වා “කිංසද්දො නාමාය” ත්ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා කතහත්තකිච්චං මහාසත්තං උපනිසිදිත්වා පුච්ඡී – “හන්තෙ, අජ්ජ කිර වො අට්ටො විනිච්ඡිතො” ති. “ආම, මහාරාජා” ති. “හන්තෙ, තුම්හෙසු විනිච්ඡිනන්තෙසු මහාජනස්ස වුඩ්ඪි හවිස්සති, ඉතො පට්ඨාය තුම්හෙව විනිච්ඡිනථා” ති. “මහාරාජ, මයං පබ්බතීනා නාම, නෙතං කම්මං අමිහාකං කම්ම” ත්ති. “හන්තෙ, මහාජනෙ කාරුඤ්ඤෙන කාතුං වට්ටති, තුම්හෙ සකලදිවසං මා විනිච්ඡිනථ, උය්‍යානතො පන ඉධාගච්ඡන්තා විනිච්ඡයට්ඨානං ගන්ත්වා පාතොව චත්තාරො අට්ටෙ විනිච්ඡිනථ, භුත්වා උය්‍යානං ගච්ඡන්තා චත්තාරො, එවං මහාජනස්ස වුඩ්ඪි හවිස්සති” ති. සො තෙන පුනප්පුනං යාවියමානො “සාධු” ති සම්පට්චිජ්ජිත්වා තතො පට්ඨාය තථා අකාසි.

කුට්ටිකාරකා ඔකාසං න ලභිංසු. තෙපි අමච්චා ලඤ්ජං අලහන්තා දුග්ගතා භුත්වා වින්තයිංසු – “බොධිපරිබ්බාජකස්ස විනිච්ඡිනනකාලතො පට්ඨාය මයං කිඤ්චි න ලභාම, හන්ද නං ‘රාජවෙරිකො’ ති චත්වා රඤ්ඤො අත්තරෙ පරිභින්දිත්වා මාරාපෙස්සාමා” ති. තෙ රාජානං උපසඬකම්ත්වා, “මහාරාජ,

බොධිපරිබ්බාජකො තුම්භාකං අනත්ථකාමො” ති වත්වා අසද්දහන්තෙන රඤ්ඤා “සීලවා එස ඤාණසම්පන්නො, න එවං කරිස්සති” ති වුත්තෙ, “මහාරාජ, තෙන සකලනගරවාසීනො අත්තනො හත්ථෙ කත්වා කෙවලං අම්භෙයෙව පඤ්ච ජනෙ කාතුං න සක්කා, සචෙ අම්භාකං වචනං න සද්දහථ, තස්ස ඉධාගමනකාලෙ පරිසං ඔලොකෙථා” ති ආහංසු. රාජා “සාධු” ති සීහපඤ්ජරෙ යීතො තං ආගච්ඡන්තං ඔලොකෙන්තො පරිවාරං දිස්වා අත්තනො අඤ්ඤාණෙන අට්ටකාරකමනුස්සෙ “තස්ස පරිවාරා” ති මඤ්ඤමානො භිජ්ජිත්වා තෙ අමච්චෙ පක්කොසාපෙත්වා “කිත්ති කරොමා” ති පුච්ඡි. “ගණ්භාපෙඨ නං, දෙවා” ති. “ඔළාරිකං අපරාධං අපස්සන්තා කථං ගණ්භාමා” ති. “තෙන හි, මහාරාජ, පකතිපරිහාරමස්ස භාපෙඨ, තං පරිභායන්තං දිස්වා පණ්ඩිතො පරිබ්බාජකො කස්සචි අනාරොචෙත්වා සයමෙව පලායිස්සති” ති.

රාජා “සාධු” ති වත්වා අනුපුබ්බෙන තස්ස පරිහාරං පරිභාපෙසි. පයමදිවසං තාව නං තුච්ඡපල්ලඬකෙයෙව නිසිදාපෙසුං. සො තුච්ඡපල්ලඬකං දිස්වාච රඤ්ඤො පරිහින්තභාවං ඤත්වා සයමෙව උය්‍යානං ගන්ත්වා තං දිවසමෙව පක්කම්තුකාමො භුත්වාපි “එකන්තෙන ඤත්වා පක්කම්ස්සාමී” ති න පක්කාමී. අථස්ස පුනදිවසෙ තුච්ඡපල්ලඬකෙ නිසින්තස්ස රඤ්ඤොපකතිහත්තඤ්ච අඤ්ඤඤ්ච ගහෙන්වා මිස්සකහත්තං අදංසු. තතියදිවසෙ මහාතලං පච්ඡිතුං අදත්වා සොපානසීසෙයෙව යපෙත්වා මිස්සකහත්තං අදංසු. සො තම්පි ආදාය උය්‍යානං ගන්ත්වා හත්තකිච්චං අකාසි. චතුත්ථදිවසෙ හෙට්ඨාපාසාදෙ යපෙත්වා කණාජකහත්තං අදංසු. සො තම්පි ගහෙන්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා හත්තකිච්චං අකාසි. රාජා අමච්චෙ පුච්ඡි – “බොධිපරිබ්බාජකො සක්කාරෙ පරිභාපිතෙපි න පක්කමති, කිත්ති නං කරොමා” ති? “දෙව, න සො හත්තත්ථාය වරති, ඡත්තත්ථාය පන වරති. සචෙ හත්තත්ථාය වරෙය්‍ය, පයමදිවසංයෙව පලායෙය්‍යා” ති. “ඉදානි කිං කරොමා” ති? “ස්චෙ ඝාතාපෙඨ නං, මහාරාජා” ති. සො “සාධු” ති තෙසඤ්ඤෙව හත්ථෙ බග්ගෙ යපෙත්වා “ස්චෙ අන්තරද්වාරෙ යත්වා පච්ඡන්තස්සෙවස්ස සීසං ඡින්දිත්වා බණ්ඩාබණ්ඩිකං කත්වා කඤ්චි අජානාපෙත්වා වච්චකුටියං පක්ඛිපිත්වා න්හත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාථා” ති ආහ. තෙ “සාධු” ති සම්පට්චිජිත්වා “ස්චෙ ආගන්ත්වා එවං කරිස්සාමා” ති අඤ්ඤමඤ්ඤං විචාරෙත්වා එවං අත්තනො නිවෙසනං අගමංසු.

රාජාපි සායං භුත්තභොජනො සිරිසයනෙ නිපජ්ජිත්වා මහාසත්තස්ස ගුණෙ අනුස්සරි. අථස්ස තාවදෙව සොකො උජ්ජජ්ජි, සරිරතො සෙදා මුච්චිංසු, සයනෙ අස්සාසං අලහන්තො අපරාපරං පරිවත්ති. අථස්ස අග්ගමහෙසී උපනිපජ්ජි, සො තාය සද්ධිං සල්ලාපමත්තම්පි න කරි. අථ නං සා “කිං නු බො, මහාරාජ, සල්ලාපමත්තම්පි න කරොථ, අපි නු බො මෙ කොචි අපරාධො අත්ථී” ති පුච්ඡි. “නත්ථී දෙව්, අපිව බො බොධිපරිබ්බාජකො කිර අම්භාකං පච්චත්ථීකො ජාතොති තස්ස ස්චෙ ඝාතනත්ථාය පඤ්ච අමච්චෙ ආණාපෙසිං, තෙ පන නං මාරෙත්වා බණ්ඩාබණ්ඩිකං කත්වා වච්චකුපෙ පක්ඛිපිස්සන්ති, සො පන අම්භාකං ද්වාදස සංවච්ඡරානි බහුං ධම්මං දෙසෙසි, එකාපරාධොපිස්ස මයා පච්චක්ඛන්තො න දිට්ඨපුබ්බො, පරපත්තියෙන භුත්වා තස්ස මයා වධො ආණන්තො, තෙන කාරණෙන

සොවාමි” කි. අප් නං සා “සවෙ තෙ දෙව සො පව්වත්ථිකො ජාතො, තං
සාතෙත්තො කිං සොවසි, පව්වත්ථිකං නාම පුත්තම්පි සාතෙත්වා අත්තනො
සොත්ථිභාවො කාතබ්බොව, මා සොවිත්ථා” කි අස්සාසෙසි. සො තස්සා වචනෙන
පටිලද්ධස්සාසො නිද්දං ඔක්කමි.

තස්මිං බණේ කොලෙයාකො පිඨගලසුනබො තං කපං සුත්වා “ස්වෙ මයා
අත්තනො බලෙනස්ස ජීවිතං දාතුං වට්ටති” කි විත්තෙත්වා පුනදිවසෙ පාතොව
පාසාදා ඔරුග්ග මහාද්වාරං ආගන්ත්වා උම්මාරෙ සීසං කත්වා මහාසත්තස්ස
ආගමනමග්ගං ඔලොකෙත්තොව නිපජ්ජි. තෙපි අමච්චා පාතොව බග්ගහත්ථා
ආගන්ත්වා ද්වාරන්තරෙ අට්ඨංසු. බොධිසත්තොපි වෙලං සල්ලක්ඛෙත්වා උය්‍යානා
නික්ඛම්ම රාජද්වාරං ආගඤ්ජි. අප් නං සුනබො දිස්වා මුඛං විවරිත්වා වතස්සො දායා
දස්සෙත්වා “කිං ත්වං, හත්තෙ, ජම්බුදීපතලෙ අඤ්ඤත්ථ හික්ඛං න ලහසි, අම්භාකං
රාජා තව මාරණත්ථාය පඤ්ච අමච්චෙ බග්ගහත්ථෙ ද්වාරන්තරෙ යපෙසි, මා ත්වං
නලාටෙන මච්චුං ගහෙත්වා ආගමි, සීසං පක්කමා” කි මහාසද්දෙන විරවි. සො
සබ්බරුතඤ්ඤාය තමත්ථං ඤත්වා තතොව නිවත්තිත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා
පක්කමනත්ථාය පරික්ඛාරෙ ආදිසි. රාජා සිහපඤ්ජරෙ යීතො තං ආගච්ඡන්තං
ගච්ඡන්තඤ්ච දිස්වා “සවෙ අයං මම පව්වත්ථිකො භවෙය්‍ය, උය්‍යානං ගන්ත්වා
බලං සන්නිපාතාපෙත්වා කම්මසජ්ජො භවිස්සති. නො වෙ, අත්තනො පරික්ඛාරෙ
ගහෙත්වා ගමනසජ්ජො භවිස්සති, ජානිස්සාමි තාවස්ස කිරිය” න්ති උය්‍යානං
ගන්ත්වා මහාසත්තං අත්තනො පරික්ඛාරෙ ආදාය “ගමිස්සාමි” කි පණ්ණසාලතො
නික්ඛන්තං වඬ්කමනකොටියං දිස්වා වන්දිත්වා එකමන්තං යීතො පයමං ගාථමාහ

124.

“කිං නු දණ්ඩං කිමජිනං, කිං ඡත්තං කිමුපාහනං;
කිමඬ්කුසඤ්ච පත්තඤ්ච, සඬ්ඝාටිඤ්චාපි බ්‍රාහ්මණං;
තරමානරුපොභාසි, කිං නු පත්ථයසෙ දිස” න්ති.

තස්සත්ථො – හත්තෙ, පුබ්බෙ ත්වං අම්භාකං සරං ආගච්ඡන්තො දණ්ඩාදීනි න
ගණ්භාසි, අජ්ජ පන කෙන කාරණෙන දණ්ඩඤ්ච අජිනඤ්ච ඡත්තුපාහනඤ්ච
මත්තිකපසිබ්බකොලම්බනඅඬ්කුසඤ්ච මත්තිකපත්තඤ්ච සඬ්ඝාටිඤ්චානි
සබ්බෙපිමෙ පරික්ඛාරෙ තරමානරුපො ගණ්භාසි, කතරං නු දිසං පත්ථෙසි, කත්ථ
ගන්තුකාමොසිති පුච්ඡි.

තං සුත්වා මහාසත්තො “අයං අත්තනා කතකම්මං න ජානාතීති මඤ්ඤති,
ජානාපෙස්සාමි න” න්ති ද්වෙ ගාථා අභාසි –

125.

“ද්වාදසෙතානි වස්සානි, වුසිතානි තවන්තිකෙ;
නාහිජානාමි සොණෙන, පිඨගලෙනාහිකුජිතං.

126.

“ස්වායං දිත්තොව නදති, සුක්කදායං විදංසයං;
තව සුත්වා සහරියස්ස, චිතසද්ධස්ස මං පතී”ති.

තත්ථ අභිකුප්පිතන්ති එතෙන තව සුනාබෙන එවං මහාවිරවෙන විරටිතං න ජානාමි. දිත්තො වාති දජ්ජිතො විය. සහරියස්සාති තව සහරියස්ස මම මාරණත්ථාය පඤ්චන්තං අමච්චානං ආණත්තභාවං කථෙන්නස්ස සුත්වා “කිං ත්වං අඤ්ඤත්ථ භික්ඛං න ලභසී, රඤ්ඤා තෙ වධො ආණත්තො, ඉධ මාගච්ඡී”ති දිත්තොව නදති. චිතසද්ධස්ස මං පතීති මමන්තරෙ භිතසද්ධස්ස තව වචනං සුත්වා එව නදතීති ආහ.

තතො රාජා අත්තනො දොසං සම්පට්ඨිත්වා තං බමාපෙන්නො චතුත්ථං ගාථමාහ —

127.

“අහු එස කතො දොසො, යථා භාසසි බ්‍රාහ්මණ;
එස භියොයා පසීදාමි, වස බ්‍රාහ්මණ මාගමා”ති.

තත්ථ භියොයාති සච්චං මයා එවං ආණත්තං, අයං මෙ දොසො, එස පනාහං ඉදානි අධිකතරං තයි පසීදාමි, ඉධෙව වස, මා අඤ්ඤත්ථ ගමීති.

තං සුත්වා මහාසත්තො, “මහාරාජ, පණ්ඩිතා නාම තාදිසෙන පරපත්තියෙන අපච්චක්ඛකාරිනා සද්ධං න වසන්තී”ති වත්වා තස්ස අනාවාරං පකාසෙන්නො ආහ

—

128.

“සබ්බසෙනො පුරෙ ආසී, තතොපි සබ්බො අහු;
සබ්බලොභිතකො දානි, කාලො පක්කමිතුං මම.

129.

“අබ්භන්තරං පුරෙ ආසී, තතො මජ්ඣෙ තතො බහි;
පුරා නිද්ධමනා හොති, සයමෙව වජාමහං.

130.

“චිතසද්ධං න සෙවෙය්‍ය, උපදානංවනොදකං;
සවෙපි නං අනුබණ්ණො, වාරි කද්දමගන්ධිකං.

131.

“පසන්නමෙව සෙවෙය්‍ය, අප්පසන්නං විචජ්ජයෙ;
පසන්නං පයිරුපාසෙය්‍ය, රහදංවුදකත්ථිකො.

132.

“හපේ හජන්තං පුරිසං, අහජන්තං න හජ්ජයෙ;
අසප්පුරිසධම්මො සො, යො හජන්තං න හජ්ජති.

133.

“යො හජන්තං න හජති, සෙවමානං න සෙවති;
ස වෙ මනුස්සපාපිට්ඨො, මිගො සාබ්බසිකො යථා.

134.

“අව්වාහික්ඛණසංසග්ගා, අසමොසරණෙන ව;
එතෙන මිත්තා ජීරන්ති, අකාලෙ යාවනාය ව.

135.

“තස්මා නාහික්ඛණං ගච්ඡෙ, න ච ගච්ඡෙ විරාවිරං;
කාලෙන යාවං යාවෙය්‍ය, එවං මිත්තා න ජීයරෙ.

136.

“අතිවිරං නිවාසෙන, පියො හවති අප්පියො;
ආමන්ත ඛො තං ගච්ඡාම, පුරා තෙ හොම අප්පියා” ති.

තත්ථ සබ්බසෙතොති, මහාරාජ, පයමමෙව තව නිවෙසනෙ මම ඔදනො
සබ්බසෙතො අහොසි, යං ත්වං භුඤ්ජසි, තමෙව දාපෙසිති අත්ථො. තතොති තතො
පච්ඡා පරිභෙදකානං වචනං ගහෙත්වා තව මයි විරත්තකාලෙ සබ්බලො
මිස්සකොදනො ජාතො. දානීති ඉදානි සබ්බලොහිතකො ජාතො. කාලොති
අගුණඤ්ඤස්ස තව සන්තිකා ඉදානි මම පක්කමිතුං කාලො. අබ්භන්තරන්ති පයමං
මම අබ්භන්තරං ආසනං ආසි, අලඬකතමහාතලමිහි උස්සිතසෙනච්ඡත්තෙ
රාජපල්ලඬකෙයෙව මං නිසිදාපෙසුං. මජ්ඣෙති සොපානමත්ථකෙ. පුරා නිද්ධමනා
හොතිති යාව ගීවායං ගහෙත්වා නික්කඩ්ඨනා න හොති.

අනුබණ්ණති සවෙපි අනුදකං උදපානං පත්තො පුරිසො උදකං අපස්සන්තො
කලලං වියුහිත්වා අනුබණ්ණය්‍ය, තථාපි තං වාරි කද්දමගන්ධිකං හවෙය්‍ය,
අමනුඤ්ඤාය න පිවෙය්‍ය, තථෙව චිතසද්ධං පයිරුපාසන්තෙන ලද්ධපච්චයාපි
පරිත්තා වෙව ලුඛා ව, අමනුඤ්ඤා අපරිභොගාරහාති අත්ථො. පසන්නන්ති
පතිට්ඨිතසද්ධං. රහදන්ති ගම්භිරං මහාරහදං. හජන්තන්ති අත්තානං හජන්තමෙව
හපෙය්‍ය. අහජන්තන්ති පච්චත්ථිකං. න හජ්ජයෙති න හපෙය්‍ය. න හජ්ජතීති යො
පුරිසො අත්තානං හජන්තං හිතවිත්තං පුග්ගලං න හජති, සො අසප්පුරිසධම්මො
නාමාති. මනුස්සපාපිට්ඨොති මනුස්සලාමකො පතිකුට්ඨො සබ්බපච්ඡිමකො.
සාබ්බසිකොති මක්කටො.

අව්වාහික්ඛණසංසග්ගාති අතිවිය අභිණ්භසංසග්ගෙන. අකාලෙති
අයුත්තප්පත්තකාලෙ පරස්ස පියහණ්ඩං යාවනාය මිත්තා ජීරන්ති නාම, ත්වමපි

අතිවිරෝධී නිවාසයෙහි මගේ මිත්තීමය ජීවිතය. තස්මාති යස්මා අවිවාහික්ඛණසංසග්ගෙන අසමාසරණෙන ච මිත්තා ජීරන්ති, තස්මා. විරාවිරන්ති විරකාලං විනිනාමෙන්වා විරං න ගවිජෙන උපසඬකමෙය්‍ය. යාවන්ති යාවිතබ්බං භණ්ඩකං යුත්තකාලෙ යාවෙය්‍ය. න ජීයරෙති එවං මිත්තා න ජීරන්ති. පුරා තෙ භොම අප්පියාති යාව තව අප්පියා න භොම, තාව ආමන්තෙත්වාච තං ගවිජාමාති.

රාජා ආහ -

137.

“එවං වෙ යාවමානානං, අඤ්ජලිං නාවබුජ්ඣසි;
පරිවාරකානං සතං, වචනං න කරොසි නො;
එවං තං අභියාචාම, පුන කයිරාසි පරියාය” ති.

තත්ථ නාවබුජ්ඣසිති සවෙ, හන්තෙ, එවං යාවන්තෙන මයා කතං අඤ්ජලිං න ජානාසි, න පටිග්ගණ්හසිති අත්ථො. පරියායන්ති පුන ඉධාගමනාය එකවාරං කරෙය්‍යාසිති යාවති.

බොධිසත්තො ආහ -

138.

“එවං වෙ නො විහරතං, අන්තරායො න හෙස්සති;
තුය්හං වාපි මහාරාජ, මය්හං වා රට්ඨවද්ධන;
අප්පෙව නාම පස්සෙම, අහොරත්තානමච්චයෙ” ති.

තත්ථ එවං වෙ නොති සවෙ, මහාරාජ, එවං නානා හුත්වා විහරන්තානං අම්භාකං අන්තරායො න හෙස්සති, තුය්හං වා මය්හං වා ජීවිතං පවත්තිස්සතිති දිපෙති. පස්සෙමාති අපි නාම පස්සෙය්‍යාම.

එවං වත්වා මහාසත්තො රඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙත්වා “අප්පමත්තො භොහි, මහාරාජා” ති වත්වා උය්‍යානා නික්ඛමිත්වා එකස්මිං සභාගට්ඨානෙ හික්ඛාය වරින්වා බාරාණසිතො නික්ඛමිම අනුපුබ්බෙන හිමවන්තොකාසමෙව ගන්ත්වා කිඤ්චි කාලං වසින්වා පුන ඔතරින්වා එකං පච්චන්තගාමං නිස්සාය අරඤ්ඤෙ වසි. තස්ස පන ගතකාලතො පට්ඨාය තෙ අමච්චා පුන විනිවිජයෙ නිසිදින්වා විලොපං කරොන්තා වින්තයිංසු - “සවෙ මහාබොධිපරිබ්බාජකො පුනාගමිස්සති, ජීවිතං නො නත්ථී, කිං නු බ්වස්ස අනාගමනකාරණං කරෙය්‍යාමා” ති. අථ නෙසං එතදභොසි - “ඉමෙ සත්තා පටිබද්ධට්ඨානං නාම ජහිතුං න සක්කොන්ති, කිං නු බ්වස්ස ඉධ පටිබද්ධට්ඨාන” ති. තතො “රඤ්ඤො අග්ගමහෙසි” ති ඤාත්වා “යානං බො පනෙතං විජ්ජති, යං සො ඉමං නිස්සාය ආගවිජෙය්‍ය, පටිකච්චෙව නං මාරාපෙස්සාමා” ති තෙ රාජානං එතදවොචු - “දෙව, ඉමස්මිං දිවසෙ නගරෙ එකා කථා සුයති” ති. “කිං කථා නාමා” ති? “මහාබොධිපරිබ්බාජකො ච කිර දෙවී ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සාසනපටිසාසනං පෙසෙන්නි” ති. “කින්නි කත්වා” ති? තෙන කිර

දෙවියා පෙසිනං “සක්කා නු බො අත්තනො බලෙන රාජානං මාරාපෙත්වා මම සෙනවිජත්තං දාතු”න්ති. තායපිස්ස පෙසිනං “රඤ්ඤො මාරණං නාම මම භාරො, මහාබොධිපරිබ්බාජකො බිජ්ජං ආගච්ඡතු”ති රාජා තෙසං පුනඡ්ඡුනං කට්ඨන්තානං සද්දහිත්වා “ඉදානි කිං කත්තබ්බ”න්ති පුච්ඡිත්වා “දෙවිං මාරෙතුං වට්ටති”ති චුත්තෙ අනුපපරික්ඛිත්වා “තෙන හි නං තුම්හෙව මාරෙත්වා බණ්ඩාබණ්ඩිකං ඡිත්තිත්වා වච්චකුපෙ බිජ්ජා”ති ආහ. තෙ තථා කරිංසු. තස්සා මාරිතභාවො සකලනගරෙ පාකටො අහොසි.

අථස්සා චත්තාරො පුත්තා “ඉමිනා නො නිරපරාධා මාතා මාරිතා”ති රඤ්ඤො පච්චත්ථිකා අහෙසු. රාජා මහාභයජ්ජත්තො අහොසි. මහාසත්තො පරම්පරාය තං පචත්තිං සුත්වා චිත්තෙසි – “යපෙත්වා මං අඤ්ඤො තෙ කුමාරෙ සඤ්ඤාපෙත්වා පිතරං බමාපෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, රඤ්ඤො ච ජීවිතං දස්සාමි, කුමාරෙ ච පාපතො මොචෙස්සාමි”ති. සො පුනදිවසෙ පච්චත්තගාමං පටිසිත්වා මනුස්සෙහි දිත්තං මක්කටමංසං බාදිත්වා තස්ස චම්මං යාචිත්වා ගහෙත්වා අස්සමපදෙ සුක්ඛාපෙත්වා නිග්ගන්ධං කත්වා නිවාසෙසිපි පාරුපෙසිපි අංසෙපි යපෙසි. කිංකාරණා? “බහුපකාරො මෙ”ති වචනත්ථාය. සො තං චම්මං ආදාය අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං ගන්ත්වා කුමාරෙ උපසඬ්ඡිකම්භිත්වා “පිතුසාතකකම්මං නාම දාරුණං, තං වො න කාතබ්බං, අජරාමරො සත්තො නාම නත්ථි, අහං තුම්හෙ අඤ්ඤාමඤ්ඤං සමග්ගෙ කරිස්සාමිච්චෙව ආගතො, තුම්හෙ මයා පහිතෙ සාසනෙ ආගච්ඡෙය්‍යාමා”ති කුමාරෙ ඔවදිත්වා අත්තොනගරෙ උය්‍යානං පටිසිත්වා මක්කටචම්මං අත්ථරිත්වා සිලාපට්ටෙ නිසීදි.

අථ නං උය්‍යානපාලකො දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා සුත්වා ච සඤ්ජාතසොමනස්සො හුත්වා තෙ අමච්චෙ ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා මහාසත්තං චන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිත්වා පටිසන්ථාරං කාතුං ආරහි. මහාසත්තො තෙන සද්ධිං අසම්මොදිත්වා මක්කටචම්මමෙව පරිමජ්ජි. අථ නං එවමාහ – “හත්තෙ, තුම්හෙ මං අකට්ඨත්වා මක්කටචම්මමෙව පරිමජ්ජථ, කිං වො ඉදං මයා බහුපකාරතර”න්ති? “ආම මහාරාජ, බහුපකාරො මෙ එස වානරො, අහමස්ස පිට්ඨෙ නිසීදිත්වා විවරිං, අයං මෙ පානීයසං ආහරි, වසනට්ඨානං සම්මජ්ජි, ආභිසමාවාරිකචත්තපට්චත්තං මම අකාසි, අහං පන අත්තනො දුබ්බලචිත්තතාය අස්ස මංසං බාදිත්වා චම්මං සුක්ඛාපෙත්වා අත්ථරිත්වා නිසීදාමි වෙව නිපජ්ජාමි ච, එවං බහුපකාරො එස මය්හ”න්ති. ඉති සො තෙසං වාදෙ හින්දනත්ථාය වානරචම්මෙ වානරවොහාරං ආරොපෙත්වා තං තං පරියායං සන්ධාය ඉමං කථං කට්ඨෙසි. සො හි තස්ස නිවුත්ථපුබ්බත්තා “පිට්ඨෙ නිසීදිත්වා විවරි”න්ති ආහ; තං අංසෙ කත්වා පානීයසංසස්ස ආහට්ඨපුබ්බත්තා “පානීයසං ආහරි”ති ආහ; තෙන චම්මෙන භූමියං සම්මට්ඨපුබ්බත්තා “වසනට්ඨානං සම්මජ්ජි”ති ආහ; නිපන්තකාලෙ තෙන චම්මෙන පිට්ඨියා, අක්කන්තකාලෙ පාදානං පුට්ඨපුබ්බත්තා “චත්තපට්චත්තං මෙ අකාසි”ති ආහ. ඡාතකාලෙ පන තස්ස මංසං ලහිත්වා බාදිත්තා “අහං පන අත්තනො දුබ්බලචිත්තතාය තස්ස මංසං බාදි”න්ති ආහ.

තං සුත්වා තෙ අමච්චා “පාණාතිපාතො තෙන කතො”ති සඤ්ඤාය “පස්සථ, හො, පබ්බජිතස්ස කම්මං, මක්කටං කිර මාරෙත්වා මංසං ඛාදිත්වා වම්මං ගහෙත්වා විවරති”ති පාණිං පහරිත්වා පරිභාසමකංසු. මහාසත්තො තෙ තථා කරොන්තෙ දිස්වා “ඉමෙ අත්තනො වාදහෙදනත්ථාය මම වම්මං ආදාය ආගතභාවං න ජානන්ති, ජානාපෙස්සාමි නෙ”ති අහෙතුකවාදිං තාව ආමන්තෙත්වා පුච්ඡි – “ආවුසො, ත්වං කස්මා මං පරිභසසී”ති? “මිත්තදුඛිකම්මස්ස වෙව පාණාතිපාතස්ස ච කතත්තා”ති. තතො මහාසත්තො “යො පන ගතියා වෙව දිට්ඨියා ච තෙ සද්දහිත්වා එවං කරෙය්‍ය, තෙන කිං දුක්කටං”න්ති තස්ස වාදං හින්දන්තො ආහ –

139.

“උදිරණා වෙ සංගත්‍යා, භාවායමනුවත්තති;
අකාමා අකරණියං වා, කරණියං වාපි කුඛ්ඛති;
අකාමකරණියම්භි, ක්විධ පාපෙන ලිජ්ජති.

140.

“සො වෙ අත්ථො ච ධම්මො ච, කල්‍යාණො න ච පාපකො;
භොතො වෙ වචනං සච්චං, සුභතො වානරො මයා.

141.

“අත්තනො වෙ හි වාදස්ස, අපරාධං විජානියා;
න මං ත්වං ගරහෙය්‍යාසි, භොතො වාදො හි තාදිසො”ති.

තත්ථ උදිරණාති කථා. සංගත්‍යාති සංගතියා ඡන්තං අභිජාතීතං තං තං අභිජාතීං උපගමනෙන. භාවායමනුවත්තතීති භාවෙන අනුවත්තති, කරණත්ථෙ සම්පදානං. අකාමාති අකාමෙන අනිච්ඡාය. අකරණියං වා කරණියං වාපිති අකත්තඛිං පාපං වා කත්තඛිං කුසලං වා. කුඛ්ඛතීති කරොති. ක්විධාති කො ඉධ. ඉදං චුත්තං හොති – ත්වං අහෙතුකවාදී “නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයො සත්තානං සංකිලෙසායා”තිආදිදිට්ඨිකො, අයං ලොකො සංගතියා වෙව සභාවෙන ච අනුවත්තති පරිණමති, තත්ථ තත්ථ සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදෙති. අකාමකොච පාපං වා පුඤ්ඤං වා කරොතීති වදසී, අයං තව උදිරණා සවෙ තථා, එවං සන්තෙ අකාමකරණියස්මිං අත්තනො ධම්මත්‍යාය පවත්තමානෙ පාපෙ කො ඉධ සත්තො පාපෙන ලිජ්ජති, සවෙ හි අත්තනා අකතෙන පාපෙන ලිජ්ජති, න කොචි න ලිජ්ජෙය්‍යාති.

සො වෙති සො අහෙතුකවාදසඬ්ඛාතො තව භාසිතත්ථො ච අත්ථජොතකො ධම්මො ච කල්‍යාණො න ච පාපකො. “අහෙතු අප්පච්චයා සත්තා සංකිලිස්සන්ති, සුඛදුක්ඛං පටිසංවෙදියන්ති”ති ඉදං භොතො වචනං සච්චං වෙ, සුභතො වානරො මයා, කො එත්ථ මම දොසොති අත්ථො. විජානියාති, සම්ම, සවෙ හි ත්වං අත්තනො වාදස්ස අපරාධං ජානෙය්‍යාසි, න මං ගරහෙය්‍යාසි. කිංකාරණා? භොතො වාදො හි

තාදිසො, තස්මා අයං මම වාදං කරොතීති මං පසංසෙය්‍යාසී, අත්තනො පන වාදං අජානන්තො මං ගරහසීති.

එවං මහාසත්තො තං නිග්ගණ්හිත්වා අප්පට්භාණං අකාසී. සොපි රාජපරිසති මඬිකුභූතො පත්තක්ඛන්ධො නිසීදි. මහාසත්තොපි තස්ස වාදං භින්දිත්වා ඉස්සරකතවාදිං ආමන්තෙත්වා “ත්වං, ආචුසො, මං කස්මා පරිහසසී, යදි ඉස්සරනිම්මිතවාදං සාරතො පච්චෙසී”ති වත්වා ආහ –

142.

“ඉස්සරො සබ්බලොකස්ස, සචෙ කප්පෙති ජීවිතං;
ඉද්ධිං බ්‍යසනභාවඤ්ච, කම්මං කල්‍යාණපාපකං;
නිද්දෙසකාරී පුරිසො, ඉස්සරො තෙන ලිජ්ජති.

143.

“සො චෙ අත්ථො ච ධම්මො ච, කල්‍යාණො න ච පාපකො;
භොතො චෙ චචනං සච්චං, සුභතො වානරො මයා.

144.

“අත්තනො චෙ හි වාදස්ස, අපරාධං විජානියා;
න මං ත්වං ගරහෙය්‍යාසී, භොතො වාදො හි තාදිසො”ති.

තත්ථ කප්පෙති ජීවිතන්ති සචෙ බ්‍රහ්මා වා අඤ්ඤො වා කොචි ඉස්සරො “ත්වං කසියා ජීව, ත්වං ගොරක්ඛෙනා”ති එවං සබ්බලොකස්ස ජීවිතං සංවිදහති විචාරෙති. ඉද්ධිං බ්‍යසනභාවඤ්චාති ඉස්සරියාදිහෙදා ඉද්ධියො ච ඤාතිචිතාසාදිකං බ්‍යසනභාවඤ්ච සෙසඤ්ච කල්‍යාණපාපකං කම්මං සබ්බං යදි ඉස්සරොච කප්පෙති කරොති. නිද්දෙසකාරීති යදි තස්ස නිද්දෙසං ආණත්තිමෙව සෙසො යො කොචි පුරිසො කරොති, එවං සන්තෙ යො කොචි පුරිසො පාපං කරොති, තස්ස ඉස්සරෙන කතන්තා ඉස්සරොච තෙන පාපෙන ලිජ්ජති. සෙසං පුරිමනෙයෙනෙව චෙදිතබ්බං. යථා ච ඉධ, එවං සබ්බත්ථ.

ඉති සො අම්බතොව මුග්ගරං ගහෙත්වා අම්බං පාතෙන්තො විය ඉස්සරකරණෙනෙව ඉස්සරකතවාදං භින්දිත්වා පුබ්බෙකතවාදිං ආමන්තෙත්වා “ත්වං, ආචුසො, මං කිං පරිහසසී, යදි පුබ්බෙකතවාදං සච්චං මඤ්ඤසී”ති වත්වා ආහ –

145.

“සචෙ පුබ්බෙකතහෙතු, සුබ්බුක්ඛං නිගච්ජති;
පොරාණකං කතං පාපං, තමෙසො මුච්චතෙ ඉණං;
පොරාණක ඉණමොක්ඛො, ක්විධ පාපෙන ලිජ්ජති.

146.

“සො වෙ අත්ථො ව ධම්මො ව, කල්‍යාණො න ව පාපකො;
භොතො වෙ වචනං සච්චං, සුභතො වානරො මයා.

147.

“අත්තනො වෙ හි වාදස්ස, අපරාධං විජානියා;
න මං ත්වං ගරභෙය්‍යාසී, භොතො වාදො හි තාදිසො” ති.

තත්ථ පුබ්බෙකතභෙතුති පුබ්බකතභෙතු පුරිමභවෙ කතකම්මකාරණෙනෙව.
තමෙසො මුච්චතෙ ඉණන්ති යො වධබන්ධාදීහි දුක්ඛං පාපුණාති, යදි සො යං තෙන
පොරාණකං කතං පාපං, තං ඉදානි ඉණං මුච්චති, එවං සත්තෙ මමපි එස
පොරාණකඉණතො මොක්ඛො, අනෙත හි මක්කටෙන පුබ්බෙ පරිබ්බාජකෙන
භුත්වා අහං මක්කටො සමානො මාරෙත්වා බාදිතො භවිස්සාමි, ස්වායං ඉධ
මක්කටත්තං පත්තො මයා පරිබ්බාජකත්තං පත්තෙන මාරෙත්වා බාදිතො භවිස්සති,
කො ඉධ පාපෙන ලිප්පතීති.

ඉති සො තස්සපි වාදං හින්දිත්වා උච්ඡෙදවාදිං අභිමුඛං කත්වා “ත්වං, ආචුසො,
‘ඉත්ථි දින්න’ ත්තිආදීනි වත්වා ‘ඉධෙව සත්තා උච්ඡිජ්ජන්ති, පරලොකං ගතා නාම
නත්ථි’ ති මඤ්ඤමානො කස්මා මං පරිභසසී” ති සන්තජ්ජෙත්වා ආහං –

148.

“චතුත්තංයෙවුපාදාය, රූපං සම්භොති පාණිනං;
යතො ව රූපං සම්භොති, තත්ථෙව්‍යානුපගච්ඡති;
ඉධෙව ජීවති ජීවො, පෙච්ච පෙච්ච විනස්සති.

149.

“උච්ඡිජ්ජති අයං ලොකො, යෙ බාලා යෙ ව පණ්ඩිතා;
උච්ඡිජ්ජමානෙ ලොකමිහි, ක්විධ පාපෙන ලිප්පති.

150.

“සො වෙ අත්ථො ව ධම්මො ව, කල්‍යාණො න ව පාපකො;
භොතො වෙ වචනං සච්චං, සුභතො වානරො මයා.

151.

“අත්තනො වෙ හි වාදස්ස, අපරාධං විජානියා;
න මං ත්වං ගරභෙය්‍යාසී, භොතො වාදො හි තාදිසො” ති.

තත්ථ චතුත්තන්ති පථවීආදීනං භූතානං. රූපන්ති රූපක්ඛන්ධො. තත්ථෙවාති
යතො තං රූපං සම්භොති, නිරුජ්ඣිතකාලෙපි තත්ථෙව අනුපගච්ඡති. ඉමිනා තස්ස
“චාතුමභාභුතිකො අයං පුරිසො යදා කාලං කරොති, තදා පථවී පථවීකායං අනුපෙති
අනුපගච්ඡති, ආපො... තෙජො... වායො වායොකායං අනුපෙති අනුපගච්ඡති,
ආකාසං ඉන්ද්‍රියානි සඬකමන්ති, ආසන්ධිපඤ්චමා පුරිසා මතං ආදාය ගච්ඡන්ති, යාව

ආලාභනා පදානි පඤ්ඤායන්ති, කාපොතකානි අට්ඨිති භවන්ති, භස්මන්තා ආහුති යො, දත්තූපඤ්ඤත්තං යදිදං දානං, තෙසං තුව්ඡා මුසා විලාපො, යෙ කෙවි අත්ථිකවාදං වදන්ති, බාලෙ ච පණ්ඩිතෙ ච කායස්ස හෙදා උච්ඡිජ්ජන්ති විනස්සන්ති, න භොන්ති පරං මරණා’’ති ඉමං දිට්ඨිං පතිට්ඨාපෙසි. ඉධෙවාති ඉමස්මිංයෙව ලොකෙ ජීවො ජීවති. පෙච්ච පෙච්ච විනස්සති පරලොකෙ නිබ්බන්තො සත්තො ගතිවසෙන ඉධ අනාගන්ත්වා තත්ථෙව පරලොකෙ විනස්සති උච්ඡිජ්ජති. එවං උච්ඡිජ්ජමානෙ ලොකස්මිං කො ඉධ පාපෙන ලිජ්ජතිති.

ඉති සො තස්සපි වාදං හින්දිත්වා ඛත්තවිජ්ජවාදිං ආමන්තෙත්වා “ත්වං, ආවුසො, ‘මාතෘපිතරොපි මාරෙත්වා අත්තනො අත්ථො කාතබ්බො’ති ඉමං ලද්ධිං උක්ඛිපිත්වා විවරන්තො කස්මා මං පරිහසසි’’ති වත්වා ආහ –

152.

“ආහු ඛත්තවිදා ලොකෙ, බාලා පණ්ඩිතමානිනො;
මාතරං පිතරං භඤ්ඤෙ, අථො ජෙට්ඨම්පි භාතරං;
භනෙය්‍ය පුත්තදාරෙ ව, අත්ථො වෙ තාදිසො සියා’’ති.

තත්ථ ඛත්තවිදාති ඛත්තවිජ්ජා, අයමෙව වා පායො. ඛත්තවිජ්ජාවරියානං එතං නාමං. බාලා පණ්ඩිතමානිනොති බාලා සමානාපි “පණ්ඩිතා මයං අත්තනො පණ්ඩිතභාවං පකාසෙමා’’ති මඤ්ඤමානා පණ්ඩිතමානිනො හුත්වා එවමාහු. අත්ථො වෙති සථෙ අත්තනො යථාරූපො කොචි අත්ථො සියා, න කිඤ්චි පරිවජ්ජෙය්‍ය, සබ්බං භනෙය්‍යොවාති වදන්ති, ත්වම්පි තෙසං අඤ්ඤතරොති.

එවං තස්ස ලද්ධිං පතිට්ඨාපෙත්වා අත්තනො ලද්ධිං පකාසෙත්තො ආහ –

153.

“යස්ස රුක්ඛස්ස ඡායාය, නිසීදෙය්‍ය සයෙය්‍ය වා;
න තස්ස සාබං භඤ්ඤෙය්‍ය, මිත්තදුබ්බො හි පාපකො.

154.

“අථ අත්ථෙ සමුජ්ජන්තෙ, සමුලමපි අබ්බහෙ;
අත්ථො මෙ සම්බලෙනාපි, සුභතො වානරො මයා.

155.

“සො වෙ අත්ථො ච ධම්මො ච, කල්‍යාණො න ච පාපකො;
භොතො වෙ වචනං සච්චං, සුභතො වානරො මයා.

156.

“අත්තනො වෙ හි වාදස්ස, අපරාධං විජානියා;
න මං ත්වං ගරහෙය්‍යාසි, භොතො වාදො හි තාදිසො’’ති.

තත්ථ අම්මො ඛත්තවිද අම්මාකං පන ආවරියා එවං වණ්ණයන්ති. අත්තනා පරිභුත්තච්ඡායස්ස රුක්ඛස්සපි සාබං වා පණ්ණං වා න භඤ්ජෙය්‍යා. කිංකාරණා? මිත්තදුබ්බො හි පාපකො. ත්වං පන එවං වදෙසි – “අථ අත්ථෙ සමුප්පන්නෙ සමුලමපි අබ්බහෙ”ති, මම ව පාථෙය්‍යෙන අත්ථො අහොසි, තස්මා සචෙපෙස මයා භතො, තථාපි අත්ථො මෙ සම්බලෙනාපි, සුභතො වානරො මයා.

එවං සො තස්සපි වාදං භින්දිත්වා පඤ්චස්ස තෙස්ස අපට්ඨානෙස්ස නිසින්නෙස්ස රාජානං ආමන්තෙත්වා, “මහාරාජ, ත්වං ඉමෙ පඤ්ච රට්ඨවිලොපකෙ මහාවොරෙ ගහෙත්වා විවරසි, අහො බාලො, එවරුපානඤ්ඤි සංසග්ගෙන පුරිසො දිට්ඨධම්මිකම්පි සම්පරායිකම්පි මහාදුක්ඛං පාපුණෙය්‍යා”ති වත්වා රඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙන්නො ආහ –

157.

“අහෙතුවාදො පුරිසො, යො ව ඉස්සරකුත්තිකො;
පුබ්බෙකති ව උච්ඡෙදී, යො ව ඛත්තවිදො නරො.

158.

“එතෙ අසප්පුරිසා ලොකෙ, බාලා පණ්ඩිතමානිනො;
කරෙය්‍යා තාදිසො පාපං, අථො අඤ්ඤම්පි කාරයෙ;
අසප්පුරිසසංසග්ගො, දුක්ඛන්නො කටුකුද්දො”ති.

තත්ථ තාදිසොති, මහාරාජ, යාදිසා එතෙ පඤ්ච දිට්ඨිගතිකා, තාදිසො පුරිසො සයම්පි පාපං කරෙය්‍යා. ය්වාස්ස වචනං සුණාති, තං අඤ්ඤම්පි කාරයෙ. දුක්ඛන්නොති එවරුපෙහි අසප්පුරිසෙහි සද්ධිං සංසග්ගො ඉධලොකෙපි පරලොකෙපි දුක්ඛන්නො කටුකුද්දොව හොති. ඉමස්ස පනත්ථස්ස පකාසනත්ථං “යාති කානිච්ච, භික්ඛවෙ, භයාති උප්පජ්ජන්ති, සබ්බානි තානි බාලතො”ති සුත්තං (අ. නි. 3.1) ආහරිතබ්බං. ගොධජාතක- (ජා. 1.1.138) සඤ්ඡීවජාතක- (ජා. 1.1.150) අකිත්තිජාතකාදීහි (ජා. 1.13.83 ආදයො) වායමත්ථො දිපෙතබ්බො.

ඉදානී ඔපම්මදස්සනවසෙන ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙන්නො ආහ –

159.

“උරබ්භරුපෙන වකස්සු පුබ්බෙ, අසංකිතො අජයුථං උපෙනි;
හත්ත්වා උරණං අජිකං අජඤ්ච, උත්‍රාසයිත්වා යෙනකාමං පලෙති.

160.

“තථාවිධෙකෙ සමණබ්‍රාහ්මණාසෙ, ඡදනං කත්වා වඤ්චයන්ති මනුස්සෙ;
අනාසකා ථණ්ඩිලසෙය්‍යකා ව, රජොජල්ලං උක්කුටිකප්පධානං;
පරියායභත්තඤ්ච අපානකත්තා, පාපාවාරා අරහන්නො වදානා.

161.

“එතෙ අසප්පුරිසා ලොකෙ, බාලා පණ්ඩිතමානිනො;
කරෙය්‍ය තාදිසො පාපං, අථො අඤ්ඤම්පි කාරයෙ;
අසප්පුරිසසංසග්ගො, දුක්ඛන්තො කට්ඨකුද්දයො.

162.

“යමාහු නත්ථි වීරියන්ති, අහෙනුඤ්ච පවදන්ති යෙ;
පරකාරං අත්තකාරඤ්ච, යෙ තුව්ඡං සමවණ්ණයුං.

163.

“එතෙ අසප්පුරිසා ලොකෙ, බාලා පණ්ඩිතමානිනො;
කරෙය්‍ය තාදිසො පාපං, අථො අඤ්ඤම්පි කාරයෙ;
අසප්පුරිසසංසග්ගො, දුක්ඛන්තො කට්ඨකුද්දයො.

164.

“සචෙ හි වීරියං නාස්ස, කම්මං කල්‍යාණපාපකං;
න භරෙ වඩ්ඪකිං රාජා, නපි යන්තානි කාරයෙ.

165.

“යස්මා ච වීරියං අත්ථි, කම්මං කල්‍යාණපාපකං;
තස්මා යන්තානි කාරෙති, රාජා භරති වඩ්ඪකිං.

166.

“යදි වස්සසතං දෙවො, න වස්සෙ න හිමං පතෙ;
උච්ඡ්ඡ්ඡෙය්‍ය අයං ලොකො, විනස්සෙය්‍ය අයං පජා.

167.

“යස්මා ච වස්සති දෙවො, හිමඤ්චානුච්ඡායති;
තස්මා සස්සානි පච්චන්ති, රට්ඨඤ්ච පාලිතෙ වීරං.

168.

“ගචං චෙ තරමානානං, ජිම්හං ගච්ඡති පුඬ්ගචො;
සබ්බා තා ජිම්හං ගච්ඡන්ති, නෙත්තෙ ජිම්හං ගතෙ සති.

169.

“ඵචමෙච මනුස්සෙසු, යො හොති සෙට්ඨසම්මතො;
සො චෙ අධම්මං චරති, පගෙච ඉතරා පජා;
සබ්බං රට්ඨං දුබ්බං සෙති, රාජා චෙ හොති අධම්මිකො.

170.

“ගචං චෙ තරමානානං, උජුං ගච්ඡති පුඬ්ගචො;
සබ්බා ගාථි උජුං යන්ති, නෙත්තෙ උජුං ගතෙ සති.

171.

“එවමෙව මනුස්සෙසු, යො හොති සෙට්ඨසම්මනො;
සො සචෙ ධම්මං වරති, පගෙව ඉතරා පජා;
සබ්බං රට්ඨං සුඛං සෙති, රාජා චෙ හොති ධම්මිකො.

172.

“මහාරුක්ඛස්ස එලිනො, ආමං ඡින්දති යො එලං;
රසඤ්චස්ස න ජානාති, ඛිජඤ්චස්ස විනස්සති.

173.

“මහාරුක්ඛුපමං රට්ඨං, අධම්මෙන පසාසති;
රසඤ්චස්ස න ජානාති, රට්ඨඤ්චස්ස විනස්සති.

174.

“මහාරුක්ඛස්ස එලිනො, පක්කං ඡින්දති යො එලං;
රසඤ්චස්ස විජානාති, ඛිජඤ්චස්ස න නස්සති.

175.

“මහාරුක්ඛුපමං රට්ඨං, ධම්මෙන යො පසාසති;
රසඤ්චස්ස විජානාති, රට්ඨඤ්චස්ස න නස්සති.

176.

“යො ච රාජා ජනපදං, අධම්මෙන පසාසති;
සබ්බොසධිහි සො රාජා, විරුද්ධො හොති ඛත්තියො.

177.

“තථෙව නෙගමෙ හිංසං, යෙ යුත්තා කයවික්කයෙ;
ඔජ්ඣාතලිකාරෙ, ස කොසෙන විරුජ්ඣති.

178.

“පහාරවරඛෙත්තඤ්ඤ, සඬගාමෙ කතනිස්සමෙ;
උස්සිතෙ හිංසයං රාජා, ස බලෙන විරුජ්ඣති.

179.

“තථෙව ඉසයො හිංසං, සඤ්ඤතෙ බ්‍රහ්මචාරිනො;
අධම්මචාරී ඛත්තියො, සො සග්ගෙන විරුජ්ඣති.

180.

“යො ච රාජා අධම්මට්ඨො, හරියං හන්ති අද්දසිකං;
ලුද්ධං පසවතෙ යානං, පුත්තෙහි ච විරුජ්ඣති.

181.

“ධම්මං චරෙ ජානපදෙ, නෙගමෙසු බලෙසු ව;
ඉසයො ච න හිංසෙය්‍ය, පුත්තදාරෙ සමං චරෙ.

182.

“ස තාදිසො භූමිපති, රට්ඨපාලො අකොධනො;
සපත්තෙ සම්පකම්පෙති, ඉන්දොව අසුරාධිපො” ති.

තත්ථ චකස්සුති චකො අස්සු, අස්සුති නිපාතමත්තං. ඉදං වුත්තං හොති –
මහාරාජ, පුබ්බෙ එකො උරබ්භරුපො චකො අහොසි, තස්ස නඩ්ගුට්ඨමත්තමෙව
දීසං, තං පන සො අත්තරසත්තිමිහි පක්ඛිපිත්වා උරබ්භරුපෙන අසංකිතො අප්පුථං
උපෙති. තත්ථ උරණිකඤ්ච අජිකඤ්ච අප්ඤ්ච හත්ත්වා යෙනකාමං පලෙති.
තථාච්චෙකෙති තථාච්චා එකෙ සමණාභ්මණා පබ්බජ්ජාලිඨගෙන ඡදනං කත්වා
අත්තානං ඡාදෙත්වා මධුරචචනාදිහි හිතකාමා විය හුත්වා ලොකං වඤ්චෙත්ති.
“අනාසකා”තිආදි තෙසං ඡදනස්ස දස්සනත්ථං වුත්තං. එකච්චෙ හි “මයං අනාසකා
න කිඤ්චි ආහාරෙමා”ති මනුස්සෙ වඤ්චෙත්ති, අපරෙ “මයං
ථණ්ඩිලසෙය්‍යකා”ති. අඤ්ඤෙසං පන රජොජල්ලං ඡදනං, අඤ්ඤෙසං
උක්කුට්ඨප්පධානං, තෙ ගච්ඡන්තාපි උප්පතිත්වා උක්කුට්ඨකාව ගච්ඡන්ති.
අඤ්ඤෙසං සත්තාහදසාහාදිවාරභොජනසඬ්ඛානං පරියායහත්තඡදනං, අපරෙ
අපානකත්තා හොන්ති, “මයං පානීයං න පිවාමා”ති වදන්ති. අරහත්තො වදානාති
පාපාචාරා හුත්වාපි “මයං අරහත්තො”ති වදන්තා විවරන්ති. එතෙති, මහාරාජ, ඉමෙ
වා පඤ්ච ජනා හොන්තු අඤ්ඤෙ වා, යාවත්තො දිට්ඨිගතිකා නාම, සබ්බෙහි එතෙ
අසප්පුරිසා. යමාහුති යෙ ආහු, යෙ වදන්ති.

සචෙ හි වීරියං නාස්සාති, මහාරාජ, සචෙ ඤාණසම්පයුත්තං
කායිකචෙතසිකවීරියං න භවෙය්‍ය. කම්මන්ති කල්‍යාණපාපකං කම්මම්පි යදි න
භවෙය්‍ය. න භරෙති එවං සත්තෙ වඩ්ඪකිං වා අඤ්ඤෙ වා කාරකෙ රාජා න
පොසෙය්‍ය, නපි යත්තානීති නපි තෙහි සත්තභූමිකපාසාදාදීති යත්තාති කාරෙය්‍ය.
කිංකාරණා? වීරියස්ස චෙව කම්මස්ස ව අභාවා. උච්ඡිජ්ජෙය්‍යාති, මහාරාජ, යදි
එත්තකං කාලං නෙව දෙවො වස්සෙය්‍ය, න හිමං පතෙය්‍ය, අථ කප්පුට්ඨානකාලො
විය අයං ලොකො උච්ඡිජ්ජෙය්‍ය. උච්ඡෙදවාදිනා කම්මනියාමෙන පන උච්ඡෙදො
නාම නත්ථි. පාලිතෙති පාලයති.

“ගවං චෙ”ති චතස්සො ගාථා රඤ්ඤො ධම්මදෙසනායමෙව වුත්තා, තථා
“මහාරුක්ඛස්සා”තිආදිකා. තත්ථ මහාරුක්ඛස්සාති මධුරඅම්බරුක්ඛස්ස.
අධම්මෙනාති අගතිගමනෙන. රසඤ්චස්ස න ජානාතීති අධම්මිකො රාජා රට්ඨස්ස
රසං ඔජං න ජානාති, ආයසම්පත්තිං න ලහති. විතස්සතීති සුඤ්ඤං හොති, මනුස්සා
ගාමනිගමෙ ඡඩ්චෙත්වා පච්චන්තං පබ්බතවිසමං භජන්ති, සබ්බාති ආයමුබාති
පච්ඡිජ්ජන්ති. සබ්බොසධිහීති සබ්බෙහි මූලතචපත්තපුප්ඵලාදිහි චෙව
සප්පිනවනීතාදිහි ව ඔසධෙහි විරුජ්ඣති, තාති න සම්පජ්ජන්ති. අධම්මිකරඤ්ඤො

හි පටවී නිරෝජා හොති, තස්සා නිරෝජනය ඔසධානං ඔජා න හොති, තානි රොගඤ්ච වූපසමෙතුං න සක්කොන්ති. ඉති සො තෙහි විරුද්ධො නාම හොති.

නෙගමෙති නිගමවාසිකුටුම්භිකෙ. හිංසන්ති හිංසන්තො පිළෙන්නො. යෙ යුත්තාති යෙ කයවික්කයෙ යුත්තා ආයානං මුඛා ඵලජලපට්ඨාණිජා, තෙ ව හිංසන්තො. ඔජදානබලිකාරෙති තතො තතො භණ්ඩාභරණසුඛිකදානවසෙන ඔජදානඤ්චෙව ජභාගදසභාගාදිභෙදං බලිඤ්ච කරොන්තෙ. ස කොසෙනාති සො එතෙ හිංසන්තො අධම්මිකරාජා ධනධඤ්ඤෙහි පරිභායන්තො කොසෙන විරුජ්ඣති නාම. පභාරවරබෙත්තඤ්ඤාති “ඉමස්මිං යානෙ විජ්ඣතිං වට්ටති”ති එවං පභාරවරානං බෙත්තං ජානන්තෙ ධනුග්ගහෙ. සඛිගාමෙ කතනිස්සමෙති යුද්ධෙ සුකතකම්මෙ මහායොධෙ. උස්සිතෙති උග්ගතෙ පඤ්ඤාතෙ මහාමත්තෙ. හි සයන්ති එවරුපෙ සයං වා හිංසන්තො පරෙහි වා හිංසාපෙන්නො. බලෙනාති බලකායෙන. තථාච්ඤ්ඤාති රාජානං “අයං බහුකාරෙ අත්තනො රජ්ජදායකෙපි හිංසති, කිමඛිගං පන අම්භෙ”ති අවසෙසාපි යොධා විජහන්තියෙව. ඉති සො බලෙන විරුද්ධො නාම හොති.

තට්ඨෙව ඉසයො හිංසන්ති යථා ව නෙගමාදයො, තට්ඨෙව එසිතගුණෙ පබ්බජිතෙ අක්කොසනපහරණාදීහි හිංසන්තො අධම්මචාරී රාජා කායස්ස භෙදා අපායමෙව උපෙති, සග්ගෙ නිබ්බන්තිතුං න සක්කොන්ති සග්ගෙන විරුද්ධො නාම හොති. හරියං හන්ති අදුස්සිකන්ති අත්තනො බාහුවිජායාය වච්ඡිතං පුත්තධිතාහි සංවච්ඡං සිලවතිං හරියං මිත්තපතිරුපකානං චොරානං වචනං ගහෙත්වා මාරෙති. ලුද්ධං පසවතෙ යානන්ති සො අත්තනො නිරයුපපත්තිං පසවති නිජ්ජාදෙති. පුත්තෙහි වාති ඉමස්මිඤ්ඤෙව අත්තභාවෙ අත්තනො පුත්තෙහි සද්ධිං විරුජ්ඣතිති.

එවමස්ස සො තෙසං පඤ්චන්තං ජනානං කථං ගහෙත්වා දෙවියා මාරිතභාවඤ්ච පුත්තානං විරුද්ධභාවඤ්ච සන්ධිමුඛෙ චොරං වූළායං ගණ්හන්තො විය කට්ඨෙ. මහාසත්තො හි තෙසං අමච්චානං නිග්ගණ්හනඤ්ච ධම්මදෙසනඤ්ච දෙවියා තෙහි මාරිතභාවස්ස ආවිකරණත්ථඤ්ච තත්ථ අනුපුබ්බෙන කථං ආහරිත්වා ඔකාසං කත්වා එතමත්ථං කට්ඨෙ. රාජා තස්ස වචනං සුත්වා අත්තනො අපරාධං ජානි. අථ නං මහාසත්තො “ඉතො පට්ඨාය, මහාරාජ, එවරුපානං පාපානං කථං ගහෙත්වා මා පුන එවමකාසී”ති වත්වා ඔවදන්තො “ධම්මං වරෙ”තිආදිමාහ.

තත්ථ ධම්මං වරෙති, මහාරාජ, රාජා නාම ජනපදං අධම්මිකෙන බලිනා අපිළෙන්නො ජනපදෙ ධම්මං වරෙය්‍ය, සාමිකෙ අසාමිකෙ අකරොන්තො නෙගමෙසු ධම්මං වරෙය්‍ය, අට්ඨානෙ අකිලමෙන්නො බලෙසු ධම්මං වරෙය්‍ය. වධබන්ධඅක්කොසපරිභාසෙ පරිහරන්තො පච්චයෙ ව තෙසං දදන්තො ඉසයො න විහිංසෙය්‍ය, ධිතරො යුත්තට්ඨානෙ පතිට්ඨාපෙන්නො පුත්තෙ ව සිජ්ජානි සික්ඛාපෙත්වා සම්මා පරිහරන්තො හරියං. ඉස්සරියචොස්සග්ගඅලඬිකාරදානසම්මානනාදීහි අනුග්ගණ්හන්තො පුත්තදාරෙ සමං වරෙය්‍ය. ස තාදිසොති සො තාදිසො රාජා පචෙණිං අහින්දිත්වා ධම්මෙන සමෙන

රජ්ජං කාරෙන්තො රාජාණාය රාජතෙජෙන සපත්තෙ සම්පකම්පෙති තාසෙති
වාලෙති. “ඉන්දොවා”ති ඉදං උපමත්ථං වුත්තං. යථා අසුරෙ ජෙත්වා අභිභවිත්වා
ධීතකාලතො පට්ඨාය අසුරාධිපොති සඬ්ඛං ගතො ඉන්දො අත්තතො සපත්තභූතෙ
අසුරෙ කම්පෙසි, තථා කම්පෙතීති.

එවං මහාසත්තො රඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙත්වා චත්තාරොපි කුමාරෙ
පක්කොසාපෙත්වා ඔවදිත්වා රඤ්ඤො කතකම්මං පකාසෙත්වා රාජානං
බ්මාපෙත්වා “මහාරාජ, ඉතො පට්ඨාය අතුලෙන්වා පරිභෙදකානං කථං ගහෙත්වා
මා එවරූපං සාහසිකකම්මං අකාසි, තුම්හෙපි කුමාරා මා රඤ්ඤො දුබ්භිත්ථා”ති
සබ්බෙසං ඔවාදං අදාසි. අථ නං රාජා ආහ – “අහං, භන්තෙ, තුම්හෙසු ව දෙවියා ව
අපරජ්ඣන්තො ඉමෙ නිස්සාය එතෙසං කථං ගහෙත්වා එතං පාපකම්මං කරිං, ඉමෙ
පඤ්චපි මාරෙමි”ති. න ලබ්භා, මහාරාජ, එවං කාතුන්ති. තෙන හි තෙසං භත්ථපාදෙ
ජෙදාපෙමීති. ඉදම්පි න ලබ්භා කාතුන්ති. රාජා “සාධු, භන්තෙ”ති සම්පට්ච්ඡිත්වා
තෙ සබ්බෙසංභරණෙ කත්වා පඤ්චවුළාකරණගද්දුලබ්න්ධනගොමයාසිඤ්චනෙහි
අවමානෙත්වා රට්ඨා පබ්බාපෙසි. බොධිසත්තො තත්ථ කතිපාහං වසිත්වා
“අප්පමත්තො භොහි”ති රාජානං ඔවදිත්වා හිමවන්තංයෙව ගන්ත්වා
කුමානාහිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා යාවජීවං බ්‍රහ්මච්ඡිභාරෙ භාවෙන්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො
අභොසි.

සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා “න, හික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි තථාගතො
පඤ්ඤවායෙව පරජ්ජවාදප්පමද්දෙනොයෙවා”ති චත්වා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා
පඤ්ච දිට්ඨිගතිකා
පුරණකස්සපමක්ඛලිගොසාලපකුධකච්චානඅජිතකෙසකම්බලනිගණ්ඨනාටපුත්තා
අහෙසුං, පිඬ්ගලසුනබො ආනන්දො, මහාබොධිපරිබ්බාජකො පන අහමෙව
අභොසි”න්ති.

මහාබොධිජාතකවණ්ණනා තතියා.

ජාතකුද්දානං –

සනිලීනිකම්ච්භයනො පඨමො, දුතියො පන සඋම්මදන්තිවරො;
තතියො පන බොධිසිරිච්භයනො, කථිතා පන තිණි ජිනෙන සුභාති.

පණ්ණාසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

19. සට්ඨිනිපාතො

[529] 1. සොණකජාතකවණ්ණනා

කස්ස සුත්වා සතං දම්මීති ඉදං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නෙක්ඛම්මපාරම්.
ආරබ්භ කට්ඨෙසි. තදා හි භගවා ධම්මසභායං නෙක්ඛම්මපාරම්. වණ්ණයන්තානං

හික්බිත්තං මජ්ඣේ නිසීදිත්වා “න, හික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි තථාගතො මහාහිනික්ඛමනං නික්ඛන්තොයෙවා”ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ රාජගහෙ මගධරාජා නාම රජ්ජං කාරෙසි. බොධිසත්තො තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති, නාමග්ගහණදිවසෙ චස්ස “අරින්දමකුමාරො”ති නාමං කරිංසු. තස්ස ජාතදිවසෙයෙව පුරොහිතස්සපි පුත්තො ඡායි, “සොණකකුමාරො”තිස්ස නාමං කරිංසු. තෙ උභොපි එකතොව වඩ්ඪිත්වා වයප්පත්තා උත්තමරූපධරා රූපෙන නිබ්බිසෙසා හුත්වා තක්කසිලං ගන්ත්වා උග්ගහිතසිප්පා තතො නික්ඛමිත්වා “සබ්බසමයසිප්පඤ්ච දෙසවාරිත්තඤ්ච ඡානිස්සාමා”ති අනුපුබ්බෙන වාරිකං වරන්තා බාරාණසිං පත්වා රාජ්‍යායානෙ වසිත්වා පුනදිවසෙ නගරං පවිසිංසු. තං දිවසඤ්ච එකච්චෙ මනුස්සා “බ්‍රාහ්මණවාචනකං කරිස්සාමා”ති පායාසං පටියාදෙන්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා ආගච්ඡන්තෙ තෙ කුමාරෙ දිස්වා සරං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදාපෙසු. තත්ථ බොධිසත්තස්ස පඤ්ඤත්තාසනෙ සුද්ධවත්ථං අත්ථතං අභොසි, සොණකස්ස රත්තකම්බලං. සො තං නිමිත්තං දිස්වාච “අජ්ජ මෙ පියසභායො අරින්දමකුමාරො බාරාණසිරාජා භවිස්සති, මය්හං පන සෙනාපතිට්ඨානං දස්සති”ති අඤ්ඤාසි. තෙ උභොපි කතහත්තකිච්චා උය්‍යානමෙව අගමංසු.

තදා බාරාණසිරඤ්ඤො කාලකතස්ස සත්තමො දිවසො භොති, අපුත්තකං රාජකුලං. අමච්චාදයො පාතොව සසීසං න්හාතා සන්තිපතිත්වා “රජ්ජාරහස්ස සන්තිකං ගමිස්සති”ති චුස්සරථං යොජෙත්වා විස්සජ්ජෙසු. සො නගරා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන රාජ්‍යායානං ගන්ත්වා උය්‍යානද්වාරෙ නිවත්තිත්වා ආරොහණසජ්ජො හුත්වා අට්ඨාසි. බොධිසත්තො මඬගලසිලාපට්ටෙසසීසං පාරුපිත්වා නිපජ්ජි, සොණකකුමාරො තස්ස සන්තිකෙ නිසීදි. සො තූරියසද්දං සුත්වා “අරින්දමස්ස චුස්සරථො ආගච්ඡති, අජ්ජෙස රාජා හුත්වා මම සෙනාපතිට්ඨානං දස්සති, න බො පන මය්හං ඉස්සරියෙනත්ථො, එතස්මිං ගතෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි”ති වින්තෙත්වා එකමන්තෙ පටිච්ඡන්තෙ අට්ඨාසි. පුරොහිතො උය්‍යානං පවිසිත්වා මහාසත්තං නිපන්තකං දිස්වා තූරියානි පග්ගණ්භාපෙසි. මහාසත්තො පබුජ්ඣිත්වා පරිවත්තිත්වා ථොකං නිපජ්ජිත්වා උට්ඨාය සිලාපට්ටෙ පල්ලඬකෙන නිසීදි. අථ නං පුරොහිතො අඤ්ජලිං පග්ගණ්භිත්වා ආහ – “රජ්ජං තෙ, දෙව, පාපුණාති”ති. “කිං අපුත්තකං රාජකුල”න්ති? “එවං, දෙවා”ති. “තෙන හි සාධු”ති. අථ නං තෙ තත්ථෙව අහිසිඤ්චිත්වා රථං ආරොපෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නගරං පවෙසෙසු. සො නගරං පදක්ඛිණං කත්වා පාසාදං අභිරුහි. සො යසමහන්තතාය සොණකකුමාරං න සරි.

සොපි තස්මිං නගරං පට්ටියෙ පච්ඡා ආගන්ත්වා සිලාපට්ටෙ නිසීදි. අථස්ස පුරතො බන්ධනා පවුත්තං සාලරුක්ඛතො පණ්ඩුපලාසං පති. සො තං දිස්වාච “යථෙවෙතං, තථා මමපි සරීරං ජරං පත්වා පතිස්සති”ති අනිච්චාදිවසෙන විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා පච්චෙකබොධිං පාපුණි. තංඛණඤ්ඤෙවස්ස ගිහිලිඬගං අන්තරධායි,

පබ්බජිතලිඛිතං පාතුරහොසි. සො “නත්ථි දානි පුනබ්බවො”ති උදානං
උදානෙන්තො නන්දමුලකපබ්භාරං අගමාසි. මහාසත්තොපි චත්තාලීසමත්තානං
සංවච්ඡරානං අව්චයෙන සරිත්වා “කභං නු ඛො මෙ සභායො සොණකො”ති
සොණකං පුනස්පුනං සරත්තොපි “මයා සුතො වා දිට්ඨො වා”ති චත්තාරං
අලහිත්වා අලඬකතමහාතලෙ රාජපල්ලඬකෙ නිසින්නො
ගන්ධබ්බනාටකනච්චගීතාදීහි පරිවුතො සම්පත්තිමනුභවන්නො “යො මෙ කස්සචි
සන්තිකෙ සුත්වා ‘අසුකට්ඨානෙ නාම සොණකො වසති’ති ආචික්ඛිස්සති, තස්ස
සතං දස්සාමි, යො මෙ සාමං දිස්වා ආරොචෙස්සති, තස්ස සහස්ස”න්ති එකං උදානං
අභිසම්බරිත්වා ගීතවසෙන උදානෙන්තො පට්ඨං ගාමාහ –

“කස්ස සුත්වා සතං දමිමි, සහස්සං දිට්ඨං සොණකං;
කො මෙ සොණකමක්ඛාති, සභායං පංසුකීළිත”න්ති.

අට්ඨස්ස මුඛතො ලුඤ්චන්ති විය ගහෙන්වා එකා නාටකීත්ථි තං ගායි. අට්ඨඤ්ඤා
අට්ඨඤ්ඤාති “අම්භාකං රඤ්ඤො පියගීත”න්ති සබ්බා ඔරොධා ගායිංසු.
අනුක්කමෙන නගරවාසිනොපි ජානපදාපි තමෙව ගීතං ගායිංසු. රාජාපි පුනස්පුනං
තමෙව ගීතං ගායති. පණ්ණාසමත්තානං සංවච්ඡරානං අව්චයෙන පනස්ස බහු
පුත්තධීතරො අහෙසුං, ජෙට්ඨපුත්තො දීඝාචුකුමාරො නාම අහොසි. තදා
සොණකපච්චෙකචුද්ධො “අරින්දමරාජා මං දට්ඨුකාමො, අහං තත්ථ ගන්ත්වා
කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛමිමෙ වානිසංසං කට්ඨෙත්වා පබ්බජ්ජනාකාරං කරොමි”ති
චිත්තෙන්වා ඉද්ධියා ආකාසෙනාගන්ත්වා උය්‍යානෙ නිසීදි. තදා එකො
සත්තවස්සිකො පඤ්චවුළකකුමාරකො මාතරා පහිතො ගන්ත්වා උය්‍යානවනෙ
දාරුනි උද්ධරන්නො පුනස්පුනං තමෙව ගීතං ගායි. අට්ඨං සො පක්කොසිත්වා
“කුමාරක, ත්වං අඤ්ඤං අගායිත්වා එකමෙව ගීතං ගායසි, කිං අඤ්ඤං න
ජානාසි”ති පුච්ඡි. “ජානාමි, හන්තෙ, අම්භාකං පන රඤ්ඤො ඉදමෙව පියං, තෙන
නං පුත්තප්පුනං ගායාමි”ති. “එතස්ස පන තෙ ගීතස්ස පටිගීතං ගායන්නො කොචි
දිට්ඨපුබ්බො”ති. “න දිට්ඨපුබ්බො, හන්තෙ”ති. “අහං තං සික්ඛාපෙස්සාමි,
සක්ඛිස්සසි රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා පටිගීතං ගායතු”න්ති. “ආම, හන්තෙ”ති.
අට්ඨස්ස සො පටිගීතං ආචික්ඛන්නො “මය්‍හං සුත්වා”තිආදිමාහ. උග්ගණ්ණාපෙත්වා
ච පන තං උය්‍යාපෙසි – “ගච්ඡ, කුමාරක, ඉමං පටිගීතං රඤ්ඤො සද්ධිං ගායාහි,
රාජා තෙ මහන්තං ඉස්සරියං දස්සති, කිං තෙ දාරුහි, වෙගෙන යාහි”ති.

සො “සාධු”ති තං පටිගීතං උග්ගණ්ණිත්වා චන්දිත්වා, “හන්තෙ, යාවාහං
රාජානං ආනෙමි, තාව ඉධෙව භොථා”ති චත්වා වෙගෙන මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා,
“අම්ම, බිජ්ජං මං න්ණාපෙත්වා අලඬකරොථ, අජ්ජ තං දලිද්දභාවතො
මොචෙස්සාමි”ති චත්වා න්ණාතමණ්ඩිතො රාජද්වාරං ගන්ත්වා “අය්‍ය දොචාරික,
‘එකො දාරකො තුම්භෙහි සද්ධිං පටිගීතං ගායිස්සාමිති ආගන්ත්වා ද්වාරෙ ධීතො’ති
රඤ්ඤො අරොචෙහි”ති ආහ. සො වෙගෙන ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා
“ආගච්ඡතු”ති පක්කොසාපෙත්වා, “තාත, ත්වං මයා සද්ධිං පටිගීතං ගායිස්සසි”ති
ආහ. “ආම, දෙවා”ති. “තෙන හි ගායස්සු”ති. “දෙව, ඉමස්මිං යානෙ න ගායාමි,

නගරෙ පන හෙරිං වරාපෙත්වා මහාජනං සන්තිපාතාපෙථ, මහාජනමජ්ඣෙකෙ ගායිස්සාමි”ති. රාජා තථා කාරෙත්වා අලඬිකතමණ්ඩපෙ පල්ලඬිකමජ්ඣෙකෙ නිසීදිත්වා තස්සානුරූපං ආසනං දාපෙත්වා “ඉදානි තව ගීතං ගායස්සු”ති ආහ. “දෙව, තුම්හෙ තාව ගායථ, අථාහං පටිගීතං ගායිස්සාමි”ති. තතො රාජා පඨමං ගායන්තො ගාථමාහ –

1.

“කස්ස සුත්වා සතං දම්මි, සහස්සං දිට්ඨි සොණකං;
සො මෙ සොණකමක්ඛාති, සහායං පංසුකීළිත”න්ති.

තත්ථ සුත්වාති “අසුකට්ඨානෙ නාම තෙ පියසහායො සොණකො වසති”ති තස්ස වසනට්ඨානං සුත්වා ආරොචෙත්තස්ස කස්ස සතං දම්මි. දිට්ඨාති “අසුකට්ඨානෙ නාම මයා දිට්ඨො”ති දිස්වා ආරොචෙත්තස්ස කස්ස සහස්සං දම්මිති.

එවං රඤ්ඤා පඨමං උදානගාථාය ගීතාය පඤ්චවුළකදාරකෙන පටිගීතභාවං පකාසෙත්තො සත්ථා අභිසම්බුද්ධො හුත්වා දීයඬිඪගාථා අභාසි –

2.

“අථබ්බවි මාණවකො, දහරො පඤ්චවුළකො;
මය්හං සුත්වා සතං දෙහි, සහස්සං දිට්ඨි සොණකං;
අහං තෙ සොණකක්ඛිස්සං, සහායං පංසුකීළිත”න්ති.

තෙන චුත්තගාථාය පන අයමත්ථො – මහාරාජ, යං ත්වං “සුත්වා ආරොචෙත්තස්ස සතං දම්මි”ති වදසි, තම්පි මමෙව දෙහි, යං “දිස්වා ආරොචෙත්තස්ස සහස්සං දම්මි”ති වදසි, තම්පි මය්හමෙව දෙහි, අහං තෙ පියසහායං ඉදානෙව පච්චක්ඛන්තොව “අයං සොණකො”ති ආචික්ඛිස්සන්ති.

ඉතො පරං සුවිඤ්ඤෙය්සා සම්බුද්ධගාථා පාළිනගෙනෙව වෙදිතඛිබා –

3.

“කතමස්මිං සො ජනපදෙ, රට්ඨෙසු නිගමෙසු ව;
කත්ථ සොණකමද්දක්ඛි, තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො.

4.

“තවෙව දෙව විජිතෙ, තවෙවුය්සානභූමියං;
උජුචංසා මහාසාලා, නිලොභාසා මනොරමා.

5.

“තිට්ඨන්ති මෙසසමානා, රම්මා අඤ්ඤාඤ්ඤානිස්සිතා;
තෙසං මූලමිහි සොණකො, ඤායතී අනුපාදනො;

උපාදානෙසු ලොකෙසු, ඩය්භමානෙසු නිබ්බූතො.

6.

“තතො ච රාජා පායාසී, සෙනාය චතුරඨිගියා;
කාරාපෙත්වා සමං මග්ගං, අගමා යෙන සොණකො.

7.

“උය්‍යානභූමීං ගන්ත්වාන, විචරන්තො බුභාවනෙ;
ආසීනං සොණකං දක්ඛි, ඩය්භමානෙසු නිබ්බූත”න්ති.

තත්ථ උජුචංසාති උජුක්ඛන්ධා. මහාසාලාති මහාරුක්ඛා. මෙසසමානාති නිලමෙසසදිසා. රම්මාති රමණියා. අඤ්ඤොඤ්ඤනිස්සිතාති සාබාහි සාබං, මූලෙන මූලං සංසිඛ්ඛිත්වා ධීතා. තෙසන්ති තෙසං එවරුපානං තච උය්‍යානවනෙ සාලානං හෙට්ඨා. ක්කායතීති ලක්ඛණූපනිජ්ඣානආරම්මණූපනිජ්ඣානසඨ්ඨාතෙහි ක්කානෙහි ක්කායතී. අනුපාදනොති කාමුපාදානාදිවිරහිතො. ඩය්භමානෙසුති එකාදසහි අග්ගීහි ඩය්භමානෙසු සත්තෙසු. නිබ්බූතොති තෙ අග්ගී නිබ්බාපෙත්වා සීතලෙන හදයෙන ක්කායමානො තච උය්‍යානෙ මඬිගලසාලරුක්ඛමූලෙ සීලාපට්ටෙ නිසින්තො එස තෙ සභායො කඤ්ඤනපට්ටා විය සොහමානො පට්ටානෙතීති. තතො වාති, හික්ඛවෙ, තතො සො අරින්දමො රාජා තස්ස වචනං සුත්වාච “සොණකපච්චෙකබුද්ධං පස්සිස්සාමී”ති චතුරඨිගියා සෙනාය පායාසී නික්ඛමි. විචරන්තොති උජුකමෙව අගන්ත්වා තස්මිං මහන්තෙ වනසණ්ඨෙ විචරන්තො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං ආසීනං අද්දක්ඛි.

සො තං අවන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිත්වා අත්තනො කිලෙසාහිරතත්තා තං “කපණො”ති මඤ්ඤමානො ඉමං ගාථමාහ -

8.

“කපණො වනයං හික්ඛු, මුණ්ඨො සඨ්ඨාට්ඨාරුතො;
අමාතිකො අපිතිකො, රුක්ඛමූලස්මි ක්කායතී”ති.

තත්ථ ක්කායතීති නිම්මාතිකො නිජ්ජිතිකො කාරුඤ්ඤජ්ජත්තො ක්කායතී.

9.

“ඉමං වාක්‍යං නිසාමෙත්වා, සොණකො එතදබ්බුචි;
න රාජ කපණො හොති, ධම්මං කායෙන එස්සයං.

10.

“යො ච ධම්මං නිරංකත්වා, අධම්මමනුවත්තති;
ස රාජ කපණො හොති, පාපො පාපපරායණො”ති.

තත්ථ ඉමන්ති තස්ස කිලෙසාභිරතස්ස පබ්බජ්ජං අරොචෙන්නස්ස ඉමං පබ්බජ්ජාගරහවචනං සුත්වා. එතද්වුච්ඡි පබ්බජ්ජාය ගුණං පකාසෙන්නො එතං අබ්බවි. එස්සයන්ති එස්සයන්තො යෙන අරියමග්ගධම්මො නාමකායෙන එස්සිතො, සො කපණො නාම න හොතීති දස්සෙන්නො එවමාහ. නිරංකත්ථාති අත්තභාවතො නීහරිත්වා. පාපො පාපපරායණොති සයං පාපානං කරණෙන පාපො, අඤ්ඤාසම්පි කරොන්නානං පතිට්ඨාභාවෙන පාපපරායණොති.

එවං සො බොධිසත්තං ගරහි. සො අත්තතො ගරහිතභාවං අජානන්තො විය භුත්වා නාමගොත්තං කට්ඨෙත්වා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්නො ගාථමාහ –

11.

“අරින්දමොති මෙ නාමං, කාසිරාජාති මං විදු;
කච්චි භොතො සුඛස්සෙය්‍යා, ඉධ පත්තස්ස සොණකා” ති.

තත්ථ කච්චිති අම්භාකං තාව න කිඤ්චි අථාසුකං, භොතො පන කච්චි ඉධ පත්තස්ස ඉමස්මිං උය්‍යානෙ වසතො සුඛවිභාරොති ප්‍රච්ඡති.

අථ නං පච්චෙකඛුද්ධො, “මහාරාජ, න කෙවලං ඉධ, අඤ්ඤාත්‍රාපි වසන්තස්ස මෙ අසුඛං නාම නත්ථි” ති වත්වා තස්ස සමණහද්‍රගාථායො නාම ආරහි –

12.

“සදාපි හද්‍රමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුතො;
න තෙසං කොට්ඨෙ ඔපෙන්නි, න කුමහිං න කළොපියං;
පරනිට්ඨිතමෙසානා, තෙන යාපෙන්නි සුඛිකතා.

13.

“දුතියම්පි හද්‍රමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුතො;
අනවජ්ජපිණ්ඩො භොත්තබ්බො, න ච කොචුපරොධති.

14.

“තතියම්පි හද්‍රමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුතො;
නිබ්බුතො පිණ්ඩො භොත්තබ්බො, න ච කොචුපරොධති.

15.

“චතුත්ථම්පි හද්‍රමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුතො;
මුත්තස්ස රට්ඨෙ වරතො, සඬිගො යස්ස න විජ්ජති.

16.

“පඤ්චමම්පි හද්‍රමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුතො;
නගරමහි ඩය්හමානම්හි, නාස්ස කිඤ්චි අඩය්හථ.

17.

“ජට්ඨමිපි හදුමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුනො;
රට්ඨෙ විලුම්පමානම්හි, නාස්ස කිඤ්චි අභිරථ.

18.

“සත්තමම්පි හදුමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුනො;
වොරෙහි රක්ඛිතං මග්ගං, යෙ වඤ්ඤෙ පරිපන්ථිකා;
පත්තව්වරමාදාය, සොත්ථිං ගච්ඡති සුඛිබ්බො.

19.

“අට්ඨමම්පි හදුමධනස්ස, අනාගාරස්ස භික්ඛුනො;
යං යං දිසං පක්කමති, අනපෙක්ඛොව ගච්ඡති” ති.

තත්ථ අනාගාරස්සාති, මහාරාජ, සරාවාසං පහාය අනාගාරියභාවං පත්තස්ස අධනස්ස අකිඤ්චනස්ස භික්ඛුනො සබ්බකාලං හදුමෙව. න තෙසන්ති, මහාරාජ, තෙසං අධනානං භික්ඛුනං න කොට්ඨාගාරෙ ධනධඤ්ඤාති ඔපෙන්නි, න කුම්භියං, න පච්ඡියං, නෙ පන සුඛිබ්බා පරනිට්ඨිතං පරෙසං සරෙ පක්කං ආහාරං සඬ්ඝාටිං පාරුපිත්වා කපාලමාදාය සරපට්ඨාටියා එසානා පරියෙසන්තා තෙන තතො ලද්ධෙන පිණ්ඩෙන තං ආහාරං නවන්තං පාටිකුලායානං වසෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජිත්වා ජීවිතවුත්තිං යාපෙන්නි.

අනවජ්ජපිණ්ඩො භොත්තබ්බොති වෙජ්ජකම්මාදිකාය අනෙසනාය වා කුහනා ලපනා නෙමිත්තිකතා නිජ්ජෙසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජ්ජිසනතාති එවරුපෙන මිච්ඡාජීවෙන වා උප්පාදිතා වත්තාරො පච්චයා, ධම්මෙන උප්පාදිතාපි අපච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුත්තා සාවජ්ජපිණ්ඩො නාම. අනෙසනං පන පහාය මිච්ඡාජීවං වජ්ජෙත්වා ධම්මෙන සමෙන උප්පාදිතා “පට්ඨංගං යොනිසො වීචරං පටිසෙවාමි” ති වුත්තනයෙනෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුත්තා අනවජ්ජපිණ්ඩො නාම. යෙන එවරුපො අනවජ්ජපිණ්ඩො භොත්තබ්බො පරිභුඤ්ජිතබ්බො, යඤ්ච එවරුපං අනවජ්ජං පිණ්ඩං භුඤ්ජමානානං පච්චයෙ නිස්සාය කොචි අප්පමත්තකොපි කිලෙසො න උපරොධති න පිලෙති, තස්ස දුතියමිපි හදුං අධනස්ස අනාගාරස්ස භික්ඛුනො.

නිබ්බුතොති පුට්ඨජනභික්ඛුනො ධම්මෙන උප්පන්නපිණ්ඩොපි පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජියමානො නිබ්බුතපිණ්ඩො නාම, එකන්තතො පන ඛිණ්ණසවස්ස පිණ්ඩොව නිබ්බුතපිණ්ඩො නාම. කිංකාරණා? සො හි ථෙය්‍යපරිභොගො, ඉණ්ණපරිභොගො, දායජ්ජපරිභොගො, සාමිපරිභොගොති ඉමෙසු චතුසු පරිභොගෙසු සාමිපරිභොගවසෙන තං භුඤ්ජති, තණ්හාදාසබ්‍යං අතීතො සාමි භුත්වා පරිභුඤ්ජති, න තං තප්පච්චයා කොචි අප්පමත්තකොපි කිලෙසො උපරොධති.

මුත්තස්ස රටියෙ වරතොති උපට්ඨාකකුලාදීසු අලග්ගමානසස්ස ඡින්නවලාහකස්ස විය රාහුමුඛා පමුත්තස්ස විමලවන්දමණ්ඩලස්ස විය ව යස්ස ගාමනිගමාදීසු වරන්තස්ස රාගසඬ්ගාදීසු එකොපි සඬ්ගො නත්ථි. එකච්චො හි කුලෙහි සංසටියො විහරති සහසොකි සහනන්දී, එකච්චො මාතාපිතුසුපි අලග්ගමානසො විවරති කොරුනගරගාමවාසී දහරො විය, එවරුපස්ස පුටුප්පනස්සපි හදුමෙව.

නාස්ස කිඤ්චිති යො හි බහුපරික්ඛාරො හොති, සො “මා මෙ වොරා පරික්ඛාරෙ හරිංසු”ති අතිරෙකානි ව විවරාදීනි අන්තොනගරෙ උපට්ඨාකකුලෙ නික්ඛිපති, අථ නගරමිහි ඩස්හමානෙ “අසුකකුලෙ නාම අග්ගි උට්ඨිතො”ති සුත්වා සොවති කිලමති, එවරුපස්ස හදුං නාම නත්ථි. යො පන, මහාරාජ, සකුණවත්තං පුරෙති, කායපට්ඨද්ධපරික්ඛාරොව හොති, තස්ස තාදිසස්ස න කිඤ්චි අඩස්හථ, තෙනස්ස පඤ්චමම්පි හදුමෙව.

විලුම්පමානමිහිති විලුප්පමානමිහි, අයමෙව වා පායො. අභිරථානි යථා පබ්බතගහනාදීහි නික්ඛමිත්වා රට්ඨං විලුම්පමානෙසු වොරෙසු බහුපරික්ඛාරස්ස අන්තොගාමෙ යපිතං විලුම්පති හරති, තථා යස්ස අධනස්ස කායපට්ඨද්ධපරික්ඛාරස්ස න කිඤ්චි අභිරථ තස්ස ඡට්ඨමිපි හදුමෙව.

යෙ වඤ්ඤෙ පරිපන්ථිකානි යෙ ව අඤ්ඤෙපි තෙසු තෙසු යානෙසු සුඬ්ඛගහණත්ථාය යපිතා පරිපන්ථිකා, තෙහි ව රක්ඛිතං. පත්තච්චරන්ති වොරානං අනුපකාරං සුඬ්ඛිකානං අසුඬ්ඛකාරහං මත්තිකාපත්තඤ්ඤෙව කතදල්හිකම්මපරිහණ්ඩං පංසුකුලච්චරඤ්ඤෙව අප්පග්ගානි කායබන්ධනපරිස්සාවනසුච්චාසිපත්තත්ථවිකානි වාති සබ්බෙපි අට්ඨ පරික්ඛාරෙ කායපට්ඨද්ධෙ කත්වා මග්ගප්පටිපන්නො කෙනචි අවිහෙය්යිමානො සොත්ථි. ගච්ඡති. සුබ්බතොති ලොහනීයානි හි විවරාදීනි දිස්වා වොරා හරන්ති, සුඬ්ඛිකාපි “කිං නු ඛො එතස්ස හත්ථෙ”ති පත්තත්ථවිකාදීනි සොධෙන්නි, සුබ්බතො පන සල්ලහුකචුත්ති තෙසං පස්සන්තානඤ්ඤෙව සොත්ථි. ගච්ඡති, තෙනස්ස සත්තමම්පි හදුමෙව.

අනපෙක්ඛොව ගච්ඡතීති කායපට්ඨද්ධතො අතිරෙකස්ස විහාරෙ පටිසාමිතස්ස කස්සචි පරික්ඛාරස්ස අභාවා වසනට්ඨානං නිවත්තිත්වාපි න ඔලොකෙති. යං යං දිසං ගන්තුකාමො හොති, තං තං ගච්ඡන්ත්තො අනපෙක්ඛොව ගච්ඡති අනුරාධපුරා නික්ඛමිත්වා පුපාරාමෙ පබ්බජිතානං ද්වින්නං කුලපුත්තානං වුඬ්ඪිතරො විය.

ඉති සොණකපච්චෙකබුද්ධො අට්ඨ සමණහදුකානි කට්ඨෙසි. තතො උත්තරිං පන සතම්පි සහස්සම්පි අපරිමාණානි සමණහදුකානි එස කට්ඨෙසු සමත්ථොයෙව. රාජා පන කාමාභිරතත්තා තස්ස කථං පච්ඡන්දිත්වා “මය්හං සමණහදුකෙහි අත්ථො නත්ථි”ති අත්තනො කාමාධිමුත්තතං පකාසෙන්නො ආහ –

“ඛුනි සමණහදානි, යෙ ත්වං භික්ඛු පසංසයි;
අහඤ්ච ගිද්ධො කාමෙසු, කථං කාහාමි සොණක.

21.

“පියා මෙ මානුසා කාමා, අථො දිබ්‍යාපි මෙ පියා;
අථ කෙන නු වණ්ණෙන, උභො ලොකෙ ලහාමසෙ”ති.

තත්ථ වණ්ණෙනාති කාරණෙන.

අථ නං පච්චෙකඤ්ඤාද්ධො ආහ –

22.

“කාමෙ ගිද්ධා කාමරතා, කාමෙසු අධිමුච්චිතා;
නරා පාපානි කත්වාන, උපපජ්ජන්ති දුග්ගතිං.

23.

“යෙ ච කාමෙ පහන්ත්වාන, නික්ඛන්තා අකුතොහයා;
ඵකොදිභාවාධිගතා, න තෙ ගච්ජන්ති දුග්ගතිං.

24.

“උපමං තෙ කරිස්සාමි, තං සුණොහි අරින්දම;
උපමාය මිඛෙකච්චෙ, අත්ථං ජානන්ති පණ්ඩිතා.

25.

“ගඬිගාය කුණපං දිස්වා, වුය්හමානං මහණ්ණවෙ;
වායසො සමචින්තෙසි, අප්පපඤ්ඤො අචෙතසො.

26.

“යානඤ්ච වතිදං ලද්ධං, හක්ඛො වායං අනප්පකො;
තත්ථ රත්තිං තත්ථ දිවා, තත්ථෙච නිරතො මනො.

27.

“බාදං නාගස්ස මංසානි, පිචං භාගිරථොදකං;
සම්පස්සං වනචෙත්‍යානි, න පලෙත්ථ විහඬිගමො.

28.

“තඤ්ච ඔතරණි ගඬිගා, පමත්තං කුණපෙ රතං;
සමුද්දං අප්ඤ්ඤාහාසි, අගති යත්ථ පක්ඛිනං.

29.

“සො ච හක්ඛපරික්ඛිණො, උදපත්වා විහඬිගමො;

න පච්ඡතො න පුරතො, නුත්තරං නොපි දක්ඛිණං.

30.

“දීපං සො නජ්ඣගාගඤ්ඡි, අගති යත්ථ පක්ඛිනං;
සො ච තත්ථෙව පාපත්ථ, යථා දුබ්බලකො තථා.

31.

“තඤ්ච සාමුද්දිකා මච්ඡා, කුම්භීලා මකරා සුසු;
පසස්භකාරා බාදිංසු, එන්දමානං විපක්ඛකං.

32.

“එවමෙව තුවං රාජ, යෙ වඤ්ඤෙ කාමභොගිනො;
ගිද්ධා වෙ න වම්ඝ්සන්ති, කාකපඤ්ඤාව තෙ විදු.

33.

“එසා තෙ උපමා රාජ, අත්ථසන්දස්සනී කතා;
ත්ථඤ්ච පඤ්ඤායසෙ තෙන, යදි කාහසි වා න වා”ති.

තත්ථ පාපානීති, මහාරාජ, ත්ථං කාමගිද්ධො, නරා ච කාමෙ නිස්සාය කායදුවචරිතාදීනි පාපානි කත්වා යත්ථ සුපිනන්තෙපි දිබ්බා ච මානුසිකා ච කාමා න ලබ්භන්ති, තං දුග්ගතිං උපපජ්ජන්තිති අත්ථො. පහන්ත්වානාති බෙළපිණ්ඩං විය පහාය. අකුතොභයාති රාගාදීසු කුතොපි අනාගතභයා. එකොදිභාවාධිගතාති එකොදිභාවං එකවිහාරිකතං අධිගතා. න තෙති තෙ එවරූපා පබ්බජිතා දුග්ගතිං න ගච්ඡන්ති.

උපමං තෙති, මහාරාජ, දිබ්බමානුසකෙ කාමෙ පත්ථෙත්තස්ස හත්ථීකුණපෙ පට්ඨෙද්ධකාකසදිසස්ස තච එකං උපමං කර්ස්සාමි, තං සුණොහීති අත්ථො. කුණපන්ති හත්ථීකලෙවරං. මහණ්ණුවෙති ගම්භීරපුටුලෙ උදකෙ. එකො කිර මහාවාරණො ගඬගාතීරෙ වරන්තො ගඬගායං පතිත්වා උත්තරිතුං අසක්කෙන්තො තත්ථෙව මනො ගඬගාය වුය්හි, තං සන්ධායෙන වුත්තං. වායසොති ආකාසෙන ගච්ඡන්තො එකො කාකො. යානඤ්ච වතිදන්ති සො එවං වින්තෙන්වා තත්ථ නිලීයිත්වා “ඉදං මයා හත්ථියානං ලද්ධං, එත්ථ නිලීනො සුඛං චරිස්සාමි, අයමෙව ච මෙ අනප්පකො භක්ඛො භවිස්සති, ඉදානි මයා අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං න වට්ටති”ති සන්තිට්ඨානමකාසි. තත්ථ රත්තින්ති තත්ථ රත්තිඤ්ච දිවා ච තත්ථෙව මනො අභිරතො අභොසි. න පලෙන්ථාති න උප්පතිත්වා පක්කාමි.

ඔතරණීති සමුද්දාහිමුබ් ඔතරමානා. “ඔහාරිණි”තිපි පායො, සා සමුද්දාහිමුබ් අවහාරිණීති අත්ථො. අගති යත්ථාති සමුද්දමජ්ඣං සන්ධායාහ. භක්ඛපරික්ඛිණොති පරික්ඛිණභක්ඛො. උදපත්වාති බිණෙ වම්මෙ ව මංසෙ ව අට්ඨිසඬ්ඝාතො ඌම්මෙවගෙන හින්තො උදකෙ නිමුජ්ජි. අථ සො කාකො උදකෙ පතිට්ඨාතුං අසක්කෙන්තො උප්පති, එවං උප්පතිත්වාති අත්ථො. අගති යත්ථ පක්ඛිනන්ති

යස්මිං සමුද්දමජ්ඣෙ පක්ඛිනං අගති, තත්ථ සො එවං උප්පතිතො පච්ඡිමං දිසං ගන්ත්වා තත්ථ පතිට්ඨං අලහිත්වා පුරත්ථිමං, තතො උත්තරං, තතො දක්ඛිණන්ති චතස්සොපි දිසා ගන්ත්වා අත්තතො පතිට්ඨානං න අප්ඤ්ඤානාගඤ්ඤීති අත්ථො. අථ වා වායසො එවං උප්පතිත්වා පච්ඡිමාදිසු එකෙකං දිසං ආගඤ්ඤී, දීපං පන නප්ඤ්ඤාගමාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. පාපත්ථාති පපතිතො. යථා දුබ්බලකොති යථා දුබ්බලකො පතෙය්‍ය, තථෙව පතිතො. සුසුති සුසුනාමකා චණ්ඩමච්ඡා. පසස්භකාරාති අනිච්ඡමානකංයෙව බලක්කාරෙන. විපක්ඛකන්ති විද්ධස්තපක්ඛකං.

ගිද්ධා වෙ න වමිස්සන්තීති යදි ගිද්ධා හුත්වා කාමෙ න වමිස්සන්ති, න ඡඩ්ඛෙස්සන්ති. කාකපඤ්ඤාව තෙති කාකස්ස සමානපඤ්ඤා ඉති තෙ බුද්ධාදයො පණ්ඩිතා විදු විදන්ති, ඡානන්තීති අත්ථො. අත්ථසන්දස්සන්ති අත්ථප්පකාසිකා. ත්වඤ්ඤ පඤ්ඤායසෙති ත්වඤ්ඤ පඤ්ඤායිස්සයි. ඉදං චුත්තං හොති – මහාරාජ, මයා හිතකාමෙන තව ඔවාදො දිත්තො, තං පන ත්වං යදි කාහසි, දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිස්සයි, යදි න කාහසි, කාමපඩ්ඨකෙ නිමුග්ගො ජීවිතපරියොසානෙන නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සයිති එවං ත්වමෙව තෙන කාරණෙන වා අකාරණෙන වා සග්ගෙ වා නිරයෙ වා පඤ්ඤායිස්සයි. අහං පන සබ්බභවෙහි මුත්තො අප්පට්ඨන්ධිකොති.

ඉමං පන ඔවාදං දෙන්තෙන පච්චෙකබුද්ධෙන නදී දස්සිතා, තාය වුය්හමානං හත්ථිකුණපං දස්සිතං, කුණපබාදකො කාකො දස්සිතො, තස්ස කුණපං බාදිත්වා පානීයපිචනකාලො දස්සිතො, රමණීයවනසණ්ඩදස්සනකාලො දස්සිතො, කුණපස්ස නදියා වුය්හමානස්ස සමුද්දමජ්ඣෙ කාකස්ස හත්ථිකුණපෙ පතිට්ඨං අලහිත්වා විනාසං පත්තකාලො දස්සිතො. තත්ථ නදී විය අනමතග්ගො සංසාරො දට්ඨබ්බො, නදියා වුය්හමානං හත්ථිකුණපං විය සංසාරෙ පඤ්ඤා කාමගුණා, කාකො විය බාලපුපුජ්ජනො, කාකස්ස කුණපං බාදිත්වා පානීයපිචනකාලො විය පුපුජ්ජනස්ස කාමගුණෙ පරිභුඤ්ඤීත්වා සොමනස්සිකකාලො, කාකස්ස කුණපෙ ලග්ගස්සෙව රමණීයවනසණ්ඩදස්සනං විය පුපුජ්ජනස්ස කාමගුණෙසු ලග්ගස්සෙව සවනවසෙන අට්ඨන්ධිසාරම්මණදස්සනං, කුණපෙ සමුද්දං පට්ටිඨෙ කාකස්ස පතිට්ඨං ලහිතුං අසක්කොන්තස්ස විනාසං පත්තකාලො විය බාලපුපුජ්ජනස්ස කාමගුණගිද්ධස්ස පාපපරායණස්ස කුසලධම්මෙ පතිට්ඨං ලහිතුං අසක්කොන්තස්ස මහානිරයෙ මහාවිනාසපත්ති දට්ඨබ්බාති.

එවමස්ස සො ඉමාය උපමාය ඔවාදං දත්වා ඉදානි තමෙව ඔවාදං ථීරං කත්වා පතිට්ඨපෙතුං ගාථමාහ –

34.

“එකවාචමපි ද්විවාචං, භණෙය්‍ය අනුකම්පකො;
තතුත්තරිං න භාසෙය්‍ය, දාසොචය්‍යස්ස සන්තිකෙ”ති.

තත්ථ න භාසෙය්‍යාති වචනං අග්ගණ්හන්තස්ස හි තතො උත්තරිං භාසමානො සාමිකස්ස සන්තිකෙ දාසො විය හොති. දාසො හි සාමිකෙ කථං ගණ්හන්තෙපි අග්ගණ්හන්තෙපි කථෙතියෙව. තෙන වුත්තං “තතුත්තරිං න භාසෙය්‍යා”ති.

35.

“ඉදං වත්ථාන පක්කාමි, සොණකො අමිතබුද්ධිමා;
වෙභාසෙ අන්තලික්ඛස්මිං, අනුසාසිත්ථාන ඛත්තිය”න්ති. —

අයං අභිසම්බුද්ධගාමා.

තත්ථ ඉදං වත්ථානාති, හික්ඛවෙ, සො පච්චෙකබුද්ධො අමිතාය ලොකුත්තරබුද්ධියා අමිතබුද්ධිමා ඉදං වත්ථා ඉද්ධියා උප්පතිත්ථා “සවෙ පබ්බජිස්සසි, තවෙව, නො වෙ පබ්බජිස්සසි, තවෙව, දින්නො තෙ මයා ඔවාදො, අප්පමත්තො හොහි”ති එවං අනුසාසිත්ථාන ඛත්තියං පක්කාමි.

බොධිසත්තොපි තං ආකාසෙන ගච්ඡන්තං යාව දස්සනපටා ඔලොකෙන්තො යත්ථා තස්මිං චක්ඛුපථෙ අතික්කන්තෙ සංවෙගං පටිලහිත්ථා චිත්තෙසි — “අයං බ්‍රාහ්මණො භීතජච්චො සමානො අසම්භින්නෙ ඛත්තියවංසෙ ජාතස්ස මම මත්ථකෙ අත්තනො පාදරජං ඔකිරන්තො ආකාසං උප්පතිත්ථා ගතො, මයාපි අප්පෙව නික්ඛමිත්ථා පබ්බජිතුං වට්ටති”ති. සො රජ්ජං නිය්‍යාදෙන්ථා පබ්බජිතුකාමො ගාමාද්වයමාහ —

36.

“කො නුමෙ රාජකත්තාරො, සුද්දා වෙය්‍යත්තමාගතා;
රජ්ජං නිය්‍යාදයිස්සාමි, නාහං රජ්ජෙන මත්ථිකො.

37.

“අප්පෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;
මාහං කාකොච දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වග”න්ති.

තත්ථ කො නුමෙති කුහිං නු ඉමෙ. රාජකත්තාරොති යෙ රාජාරහං අභිසිඤ්චිත්ථා රාජානං කරොන්ති. සුද්දා වෙය්‍යත්තමාගතාති සුද්දා ව යෙ ව අඤ්ඤෙ ඛ්‍යත්තභාවං ආගතා මුඛමඤ්ඤා. රජ්ජෙන මත්ථිකොති රජ්ජෙන අත්ථිකො. කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙති මරණං අප්ප වා සුචෙ වාති ඉදං කො ජානිතුං සමත්ථො.

එවං රජ්ජං නිය්‍යාදෙන්තස්ස සුත්ථා අමච්චා ආහංසු —

38.

“අත්ථි තෙ දහරො පුත්තො, දීඝාවු රට්ඨවඩ්ඨනො;
තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චස්සු, සො නො රාජා හවිස්සති”ති.

තතො පරං රඤ්ඤා චුත්තගාථමාදිං කත්වා උදානසම්බන්ධගාථා පාළිනයෙනෙව
වෙදිතබ්බා -

39.

“බ්ඡ්පං කුමාරමානෙථ, දීඝාචුං රට්ඨවඨ්ඨනං;
තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්ඤිස්සං, සො වො රාජා භවිස්සති.

40.

“තතො කුමාරමානෙසුං, දීඝාචුං රට්ඨවඨ්ඨනං;
තං දිස්වා ආලපී රාජා, එකපුත්තං මනොරමං.

41.

“සට්ඨි ගාමසහස්සානි, පරිපුණ්ණානි සබ්බසො;
තෙ පුත්ත පටිපජ්ජසු, රජ්ජං නියායාදයාමි තෙ.

42.

“අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;
මාහං කාකො ව දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වගං.

43.

“සට්ඨි නාගසහස්සානි, සබ්බාලඨිකාරභුසිතා;
සුවණ්ණකච්ඡා මාතඨිගා, හෙමකජ්ජනවාසසා.

44.

“ආරුල්භා ගාමණියෙහි, තොමරඨකුසපාණිහි;
තෙ පුත්ත පටිපජ්ජස්සු, රජ්ජං නියායාදයාමි තෙ.

45.

“අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;
මාහං කාකොව දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වගං.

46.

“සට්ඨි අස්සසහස්සානි, සබ්බාලඨිකාරභුසිතා;
ආජානියාව ජානියා, සින්ධවා සිසවාහිනො.

47.

“ආරුල්භා ගාමණියෙහි, ඉල්ලියාවාපධාරිහි;
තෙ පුත්ත පටිපජ්ජස්සු, රජ්ජං නියායාදයාමි තෙ.

48.

“අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;

මාහං කාකොව දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වගං.

49.

“සට්ඨි රථසහස්සානි, සන්නද්ධා උස්සිතද්ධජා;
දීපා අථොපි වෙය්‍යග්ගා, සබ්බාලඤ්ඤාකාරභූසිතා.

50.

“ආරුළුභා ගාමණියෙහි, වාපහත්ථෙහි වම්මිහි;
තෙ පුත්ත පටිපජ්ජස්සු, රජ්ජං නිය්‍යාදයාමි තෙ.

51.

“අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;
මාහං කාකොව දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වගං.

52.

“සට්ඨි ධෙත්‍රසහස්සානි, රොහඤ්ඤා පුඨගවුසහා;
තා පුත්ත පටිපජ්ජස්සු, රජ්ජං නිය්‍යාදයාමි තෙ.

53.

“අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;
මාහං කාකොව දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වගං.

54.

“සොළසිත්ථිසහස්සානි, සබ්බාලඤ්ඤාකාරභූසිතා;
විචිත්‍රවත්ථාහරණා, ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා;
තා පුත්ත පටිපජ්ජස්සු, රජ්ජං නිය්‍යාදයාමි තෙ.

55.

“අජ්ජෙව පබ්බජිස්සාමි, කො ජඤ්ඤා මරණං සුචෙ;
මාහං කාකොව දුම්මෙධො, කාමානං වසමන්වගං.

56.

“දහරස්සෙව මෙ තාත, මාතා මතානි මෙ සුතං;
තයා විනා අහං තාත, ජීවිතුම්පි න උස්සහෙ.

57.

“යථා ආරඤ්ඤකං නාගං, පොතො අන්වෙති පච්ඡතො;
පෙස්සන්තං ගිරිදුග්ගෙසු, සමෙසු විසමෙසු ව.

58.

“ඵවං තං අනුගච්ඡාමි, පත්තමාදාය පච්ඡතො;

සුභරො තෙ භවිස්සාමි, න තෙ භෙස්සාමි දුබ්භරො.

59.

“යථා සාමුද්දිකං නාවං, වාණිජානං ධනෙසිනං;
වොහාරො තත්ථ ගණ්භෙය්‍ය, වාණිජා බ්‍යසනී සියා.

60.

“ඵවමෙවායං පුත්තකලි, අන්තරායකරො මම;
ඉමං කුමාරං පාපෙථ, පාසාදං රතිවඩ්ඪනං.

61.

“තත්ථ කම්බුසහත්ථායො, යථා සක්කංච අච්ඡරා;
තා නං තත්ථ රමෙස්සන්ති, තාහි වෙසො රමිස්සති.

62.

“තතො කුමාරං පාපෙසුං, පාසාදං රතිවඩ්ඪනං;
තං දිස්වා අවචුං කඤ්ඤා, දීසාවුං රට්ඨවඩ්ඪනං.

63.

“දෙවතානුසි ගන්ධබ්බො, අදු සක්කො පුරින්දදො;
කො වා ත්වං කස්ස වා පුත්තො, කථං ජානෙමු තං මයං.

64.

“නම්හි දෙවො න ගන්ධබ්බො, නාපි සක්කො පුරින්දදො;
කාසිරඤ්ඤො අහං පුත්තො, දීසාවු රට්ඨවඩ්ඪනො;
මමං හරථ හද්දං වො, අහං භත්තා භවාමි වො.

65.

“තං තත්ථ අවචුං කඤ්ඤා, දීසාවුං රට්ඨවඩ්ඪනං;
කුහිං රාජා අනුප්පත්තො, ඉතො රාජා කුහිං ගතො.

66.

“පඩ්ඨං රාජා අතික්කන්තො, ථලෙ රාජා පතිට්ඨිතො;
අකණ්ඩකං අගහනං, පටිපන්නො මහාපථං.

67.

“අහඤ්ච පටිපන්නොස්මි, මග්ගං දුග්ගතිගාමීනං;
සකණ්ටකං සගහනං, යෙන ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

68.

“තස්ස තෙ ස්වාගතං රාජ, සීහස්සෙව ගිරිබ්බජං;

අනුසාස මහාරාජ, ත්වං නො සබ්බාසම්පසරො”ති.

තත්ථ බ්ඡ්ජන්ති තෙන හි නං සීසං ආනෙථ. ආලපීති “සට්ඨි ගාමසහස්සානී”ති ආදීනි වදන්තො ආලපි. සබ්බාලඤ්ඤාකාරභූමිතාති තෙ නාගා සබ්බෙහි සීසුපගාදීහි අලඤ්ඤාකාරෙහි භූමිතා. භෙමකප්පනවාසසාති සුවණ්ණබවිතෙන කප්පනෙන පටිච්ඡන්තසරිරා. ගාමණියෙහීති හත්ථාවරියෙහි. ආජාතියාවාති කාරණාකාරණවිජානනකා ව. ජාතියාති සින්ධවජාතියා සින්ධුරට්ඨෙ සින්ධුනදීතීර ජාතා. ගාමණියෙහීති අස්සාවරියෙහි. ඉල්ලියා වාපධාරිහීති ඉල්ලියාවුධඤ්ච වාපාවුධඤ්ච ධාරෙන්නෙහි. දීපා අටොපි වෙය්‍යග්ග්‍යාති දීපිවම්මබ්‍යග්ග්‍යවම්මපරිවාරා. ගාමණියෙහීති රථිකෙහි. වම්මිහීති සන්තද්ධවම්මෙහි. රොහඤ්ඤාති රත්තවණ්ණා. පුඨගවුසහාති උසහසබ්බාතෙන ජෙට්ඨකපුඨගවෙන සමන්තාගතා.

දහරස්සෙව මෙ, තාතාති අථ නං කුමාරො, තාත, මම දහරස්සෙව සතො මාතා මතා ඉති මයා සුතං, සොහං තයා චිතා ජීවිතං න සක්ඛිස්සාමීති ආහ. පොතොති තරුණපොතකො. ජෙස්සන්තන්ති විවරන්තං. සාමුද්දිකන්ති සමුද්දෙ විවරන්තං. ධනෙසිනන්ති ධනං පරියෙසන්තානං. වොහාරොති විචිත්‍රවොහාරො හෙට්ඨාකඨ්ඨනකො වාළමච්ඡො වා උදකරක්ඛසො වා ආවට්ටො වා. තත්ථාති තස්මිං සමුද්දෙ. වාණිජා බ්‍යසනී සියාති අථ තෙ වාණිජා බ්‍යසනප්පත්තා හවෙය්‍යුං. “සිය්‍යුන්ති”පි පායො. පුත්තකලීති පුත්තලාමකො පුත්තකාලකණ්ණි. කුමාරො පුත කිඤ්චි වත්තුං න විසහි. අථ රාජා අමච්චෙ ආණාපෙන්නො “ඉම”න්ති ආදිමාහ. තත්ථ කම්බුසහන්ථායොති කම්බුසං වුවචති සුවණ්ණං, සුවණ්ණාහරණභූමිතහත්ථායොති අත්ථො. යථාති යථා ඉච්ඡන්ති, තථා කරොන්ති.

ඵචං වත්ථා මහාසත්තො තත්ථෙව තං අභිසිඤ්චාපෙත්ථා නගරං පාහෙසි. සයං පන ඵකකොව උය්‍යානා නික්ඛමිත්ථා හිමවන්තං පටිසිත්ථා රමණියෙ භූමිභාගෙ පණ්ණසාලං මාපෙත්ථා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්ථා වනමුලඵලාහාරො යාපෙසි. මහාජනොපි කුමාරං බාරාණසිං පවෙසෙසි. සො නගරං පදක්ඛිණං කත්ථා පාසාදං අභිරුහි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා “තතො”ති ආදිමාහ. තං දිස්වා අවුටු කඤ්ඤාති තං මහන්නෙන පරිවාරෙන සිරිසොහග්ගෙන ආගතං දිස්වා “අසුකො නාමෙසො”ති අජානන්තියොව තා නාටකිත්ථියො ගන්ත්වා අවොවුං. මමං හරථාති මමං ඉච්ඡථ. පඨකන්ති රාගාදිකිලෙසපඨකං. ථලෙති පබ්බජ්ජාය. අකණ්ටකන්ති රාගකණ්ටකාදිවිරහිතං. තෙහෙව ගහනෙහි අගහනං. මහාපථන්ති සග්ගමොක්ඛගාමිනං මහාමග්ගං පටිපන්නො. යෙනාති යෙන මිච්ඡාමග්ගෙන දුග්ගතිං ගච්ඡන්ති, තං අහං පටිපන්නොති වදති. තතො තා චින්තෙසුං – “රාජා තාව අමිහෙ පහාය පබ්බජිතො, අයම්පි කාමෙසු විරත්තවිත්තරුපො, සවෙ නං නාහිරමෙස්සාම, නික්ඛමිත්ථා පබ්බජෙය්‍ය, අහිරමනාකාරමස්ස කර්ස්සාමා”ති. අථ නං අභිනන්දන්තියො ඔසානගාථමාහංසු. තත්ථ ගිරිබ්බජන්ති සීහපොතකානං වසනට්ඨානං කඤ්චනගුහං කෙසරසීහස්ස ආගතං විය තස්ස තව ආගතං සුආගතං. ත්වං නොති ත්වං සබ්බාසම්පි අම්භාකං ඉස්සරො, සාමීති.

එවකදීව පන වත්වා සබ්බා තුරියානි පග්ගණ්හිංසු, නානප්පකාරානි නච්චගීතානි පවත්තිංසු. යසො මහා අහොසි, සො යසමදමත්තො පිතරං න සරි, ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා යථාකම්මං ගතො. බොධිසත්තොපි ඤානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා ආයුපරියොසානෙ බ්‍රහ්මලොකුපගො අහොසි.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි තථාගතො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛත්තොයෙවා”ති වත්වා ජාතකං සමොධානෙසි – “තදා පච්චෙකඬුද්ධො පරිනිබ්බාසි, පුත්තො රාහුලකුමාරො අහොසි, සෙසපරිසා ඬුද්ධපරිසා, අරිත්දමරාජා පන අහමෙව අහොසි”න්ති.

සොණකජාතකවණ්ණනා පඨමා.

[530] 2. සංකිච්චජාතකවණ්ණනා

දිස්වා නිසින්නං රාජානන්ති ඉදං සත්ථා ජීවකම්බවනෙ විහරන්තො අජාතසත්තුස්ස පිතුසාතකම්මං ආරබ්භ කටෙසි. සො හි දෙවදත්තං නිස්සාය තස්ස වචනෙන පිතරං සාතාපෙත්වා දෙවදත්තස්ස සඬ්ඝභෙදාවසානෙ භින්නපරිසස්ස රොගෙ උප්පන්නෙ “තථාගතං බමාපෙස්සාමි”ති මඤ්චසිවිකාය සාවත්ථි. ගච්ඡන්තස්ස ජෙතවනද්වාරෙ පථවිං පට්ටිඨභාවං සුත්වා “දෙවදත්තො සම්මාසම්ඬුද්ධස්ස පටිපක්ඛො හුත්වා පථවිං පටිසිත්වා අවිච්ඡරායණො ජාතො, මයාපි තං නිස්සාය පිතා ධම්මිකො ධම්මරාජා සාතිතො, අහමිපි නු බො පථවිං පටිසිස්සාමි”ති භීතො රජ්ජසිරියා චිත්තස්සාදං න ලභි, “ථොකං නිද්දායිස්සාමි”ති නිද්දං උපගතමත්තොව නවයොජනබහලායං අයමහාපථවියං පාතෙත්වා අයසුලෙහි කොට්ටියමානො විය සුනබෙහි ලුඤ්ජිත්වා බජ්ජමානො විය හෙරවරවෙන විරවන්තො උට්ඨාති.

අටෙකදිවසං කොමුදියා වාතුමාසිනියා අමච්චගණපරිවුතො අත්තතො යසං ඔලොකෙත්වා “මම පිතු යසො ඉතො මහන්තතරො, තථාරූපං නාම අහං ධම්මරාජානං දෙවදත්තං නිස්සාය සාතෙසි”න්ති වින්තෙසි. තස්සෙවං වින්තෙත්තස්සෙව කායෙ ධාහො උප්පජ්ජි, සකලසරීරං සෙදනින්තං අහොසි. තතො “කො නු බො මෙ ඉමං භයං විනොදෙතුං සක්ඛිස්සති”ති වින්තෙත්වා “යපෙත්වා දසබලං අඤ්ඤො නත්ථි”ති ඤාත්වා “අහං තථාගතස්ස මහාපරාධො, කො නු බො මං නෙත්වා දස්සෙස්සති”ති වින්තෙත්තො “න අඤ්ඤො කොචි අඤ්ඤෙ ජීවකා”ති සල්ලක්ඛෙත්වා තස්ස ගහෙත්වා ගමනුපායං කරොන්තො “රමණියා වත, හො, දොසිනා රත්ති”ති උදානං උදානෙත්වා “කං නු ඛිච්ජ්ජ සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා පයිරුපාසෙය්‍යාමි”ති වත්වා පුරණසාවකාදීහි පුරණාදීනං ගුණෙ කථිතෙ තෙසං වචනං අනාදිසිත්වා ජීවකං පටිපුච්ඡිත්වා තෙන තථාගතස්ස ගුණං කටෙත්වා “තං දෙවො භගවන්තං පයිරුපාසතු”ති වුත්තො භත්ථියානානි කප්පාපෙත්වා ජීවකම්බවනං ගන්ත්වා තථාගතං උපසඬ්කම්ත්වා වන්දිත්වා තථාගතෙන කතපට්ඨසන්ථාරො සන්දිට්ඨිකං සාමඤ්ඤඵලං පුච්ඡිත්වා තථාගතස්ස

මධුරං සාමඤ්ඤඵලධම්මදෙසනං (දී. නි. 1.150 ආදයො) සුත්වා සුත්තපරියොසානෙ
උපාසකත්තං පටිවෙදිත්වා තථාගතං බමාපෙත්වා පක්කාමි. සො තතො පටියාය
දානං දෙන්තො සීලං රක්ඛන්තො තථාගතෙන සද්ධිං සංසග්ගං කත්වා
මධුරධම්මකථං සුඤ්ඤන්තො කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගෙන පහීනහයො
විගතලොමහංසො භුත්වා චිත්තස්සාදං පටිලහිත්වා සුබෙන චත්තාරො ඉරියාපථෙ
කප්පෙසි.

අටේකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං - “ආවුසො, අජාතසත්තු
පිතුසාතකම්මං කත්වා භයජ්ජන්තො අහොසි, රජ්ජසිරිං නිස්සාය චිත්තස්සාදං
අලහන්තො සබ්බඉරියාපථෙසු දුක්ඛං අනුභොති, සො දානි තථාගතං ආගම්ම
කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගෙන විගතහයො ඉස්සරියසුඛං අනුභොති” ති. සත්ථා
ආගන්ත්වා “කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්තිසිත්තා” ති පුච්ඡිත්වා
“ඉමාය නාමා” ති වුත්තෙ “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපෙස පිතුසාතකම්මං
කත්වා මං නිස්සාය සුඛං සයි” ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තො රජ්ජං කාරෙත්තො බ්‍රහ්මදත්තකුමාරං නාම
පුත්තං පටිලහි. තදා බොධිසත්තො පුරොහිතස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි,
ජාතස්සෙවස්ස “සංකිච්චකුමාරො” ති නාමං කරිංසු. තෙ උභොපි රාජනිවෙසනෙ
එකතොව වඩිසිංසු. අඤ්ඤමඤ්ඤං සභායකා භුත්වා වයජ්ජන්තා තක්කසීලං
ගන්ත්වා සබ්බසිජ්ජානි උග්ගණ්හිත්වා පච්චාගම්සු. අථ රාජා පුත්තස්ස උපරජ්ජං
අදාසි. බොධිසත්තොපි උපරාජස්සෙව සන්තිකෙ අහොසි. අටේකදිවසං උපරාජා පිතු
උය්‍යානකීලං ගච්ඡන්තස්ස මහන්තං යසං දිස්වා තස්මිං ලොහං උජ්ජාදෙන්වා
“මය්හං පිතා මම භාතිකසදිසො, සවෙ එතස්ස මරණං ඔලොකෙස්සාමි,
මහල්ලකකාලෙ රජ්ජං ලහිස්සාමි, තදා ලද්ධෙධනපි රජ්ජෙන කො අත්ථො, පිතරං
මාරෙත්වා රජ්ජං ගණ්හිස්සාමි” ති චිත්තෙන්වා බොධිසත්තස්ස තමත්ථං ආරොවෙසි.
බොධිසත්තො, “සම්ම, පිතුසාතකම්මං නාම භාරියං, නිරයමග්ගො, න සක්කා එතං
කාතුං, මා කරි” ති පටිබාහි. සො පුනජ්ජනම්පි කටේත්වා යාවතතියං තෙන
පටිබාහිතො පාදමුලිකෙහි සද්ධිං මන්තෙසි. තෙපි සම්පට්චිත්තවා රඤ්ඤො
මාරණ්ණපායං වීමංසිංසු. බොධිසත්තො තං පචත්තිං ඤත්වා “නාහං එතෙහි සද්ධිං
එකතො භවිස්සාමි” ති මාතාපිතරො අනාපුච්ඡිත්වා අග්ගද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා
හිමවන්තං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඤානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙන්වා
වනමූලඵලාහාරො විහාසි.

රාජකුමාරොපි තස්මිං ගතෙ පිතරං මාරාපෙත්වා මහන්තං යසං අනුභවි.
“සංකිච්චකුමාරො කිර ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිතො” ති සුත්වා බහු කුලපුත්තා
නික්ඛමිත්වා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. සො මහතා ඉසිගණෙන පරිවුතො තත්ථ
වසි. සබ්බෙපි සමාපත්තිලාභිනොයෙව. රාජාපි පිතරං මාරෙත්වා අජ්ජමත්තකංයෙව
කාලං රජ්ජසුඛං අනුභවිත්වා තතො පටියාය භීතො චිත්තස්සාදං අලහන්තො නිරයෙ
කම්මකරණජ්ජන්තො විය අහොසි. සො බොධිසත්තං අනුස්සරිත්වා “සභායො මෙ
‘පිතුසාතකම්මං භාරියං, මා කරි’ ති පටිසෙධෙත්වා මං අත්තතො කථං ගාභාපෙතුං

අසක්කොන්තො අත්තානං නිද්දොසං කත්වා පලායි. සචෙ සො ඉධ අභවිස්ස, න මෙ පිතුසාතකම්මං කාතුං අදස්ස, ඉදම්පි මෙ භයං භරෙය්‍ය, කභං නු ඛො සො එතරහි විහරති. සචෙ තස්ස වසනට්ඨානං ජානෙය්‍යං, පක්කොසාපෙය්‍යං, කො නු ඛො මෙ තස්ස වසනට්ඨානං ආරොචෙය්‍යා” ති චින්තෙසි. සො තතො පට්ඨාය අන්තෙපුරෙ ව රාජසභායඤ්ච ඛොධිසත්තස්සෙව වණ්ණං භාසති.

එවං අද්ධානෙ ගතෙ ඛොධිසත්තො “රාජා මං සරති, මයා තත්ථ ගන්ත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා තං නිබ්භයං කත්වා ආගන්තුං වට්ටති” ති පණ්ණාස වස්සානි හිමවන්තෙ වසිත්වා පඤ්චසතතාපසපරිවුතො ආකාසෙනාගන්ත්වා දායපස්සෙ නාම උය්‍යානෙ ඔතරිත්වා ඉසිගණපරිවුතො සිලාපට්ටෙ නිසිදි. උය්‍යානපාලො තං දිස්වා “හන්තෙ, ගණසත්ථා කොනාමො” ති පුච්ඡිත්වා “සංකිච්චපණ්ඩිතො නාමා” ති ව සුත්වා සයම්පි සඤ්ජානිත්වා “හන්තෙ, යාචාහං රාජානං ආනෙමි, තාව ඉධෙව භොථ, අම්භාකං රාජා තුම්භෙ දට්ඨුකාමො” ති වත්වා වෙගෙන රාජකුලං ගන්ත්වා තස්ස ආගතභාවං රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කත්තබ්බයුත්තකං උපහාරං කත්වා පඤ්භං පුච්ඡි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ –

69.

“දිස්වා නිසින්නං රාජානං, බ්‍රහ්මදත්තං රථෙසහං;
අථස්ස පට්ටෙදෙසි, යස්සාසි අනුකම්පකො.

70.

“සංකිච්චායං අනුප්පත්තො, ඉසීනං සාධුසම්මතො;
තරමානරූපො නිය්‍යාහි, බීජපං පස්ස මහෙසීනං.

71.

“තතො ව රාජා තරමානො, යුත්තමාරුඤ්භ සන්දනං;
මිත්තාමච්චපරිබ්‍රූළ්භො, අගමාසි රථෙසහො.

72.

“නික්ඛීජ්ජ පඤ්ච කකුධානි, කාසීනං රට්ඨවඩ්ඪනො;
වාලබීජනිමුණ්හිසං, ඛග්ගං ඡත්තඤ්චුපාහනං.

73.

“ඔරුඤ්භ රාජා යානම්භා, යපයිත්වා පට්ච්ඡදං;
ආසීනං දායපස්සස්මිං, සංකිච්චමුපසඩ්ධකම්.

74.

“උපසඩ්ධකම්ත්වා සො රාජා, සම්මොදි ඉසීනා සහ;
තං කථං වීතිසාරෙත්වා, එකමන්තං උපාවිසි.

75.

“එකමන්තං නිසින්තොව, අථ කාලං අමඤ්ඤථ;
තතො පාපානි කම්මානි, පුච්ඡිතුං පටිපජ්ජථ.

76.

“ඉසිං පුච්ඡාම සංකිච්චං, ඉසීනං සාධුසම්මතං;
ආසීනං දායපස්සස්මිං, ඉසිසඬ්ඨපුරක්ඛතං.

77.

“කං ගතිං පෙච්ච ගච්ඡන්ති, නරා ධම්මාතිචාරිනො;
අතිවිණිණො මයා ධම්මො, තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො” ති.

තත්ථ දිස්වාති, භික්ඛවෙ, සො උය්‍යානපාලො රාජානං රාජසභායං නිසින්තං
දිස්වා අථස්ස පටිවෙදෙසි, “යස්සාසි” ති වදන්තො ආරොවෙසිති අත්ථො.
යස්සාසිති, මහාරාජ, යස්ස ත්වං අනුකම්පකො මුදුවිත්තො අහොසි, යස්ස අභිණ්භං
වණ්ණං පරිදාහාසි, සො අයං සංකිච්චො ඉසීනං අන්තරෙ සාධු ලද්ධකොති
සම්මතො අනුප්පත්තො තව උය්‍යානෙ සිලාපට්ටෙ ඉසිගණපරිවුතො කඤ්චනපට්ටා
විය නිසින්තො. තරමානරූපොති, මහාරාජ, පබ්බජිතා නාම කුලෙ වා ගණෙ වා
අලග්ගා තුම්භාකං ගච්ඡන්තානඤ්ඤෙව පක්කමෙය්‍යුං, තස්මා තරමානරූපො ඛිජ්ජං
නිය්‍යාහි, මහන්තානං සිලාදිගුණානං එසිතන්තා පස්ස මහෙසිනං.

තතොති, භික්ඛවෙ, සො රාජා තස්ස වචනං සුත්වා තතො තස්ස වචනතො
අනන්තරමෙව. නික්ඛිජ්ජාති නික්ඛිජිත්වා තස්ස කිර උය්‍යානද්වාරං පත්වාච
එතදහොසි – “පබ්බජිතා නාම ගරුට්ඨානියා, සංකිච්චතාපසස්ස සන්තිකං
උද්ධතවෙසෙන ගන්තුං අයුත්ත” ති. සො මණ්ඩිත්තසුවණ්ණදණ්ඩං වාලබ්ජනිං,
කඤ්චනමයං උණ්ඨිසපට්ටං, සුපරික්ඛිත්තං මඬිගලබ්ගං, සෙනච්ඡන්තං,
සොචණ්ණපාදුකාති ඉමානි පඤ්ච රාජකකුඨභණ්ඩානි අපනෙසි. තෙන වුත්තං
“නික්ඛිජ්ජා” ති. පටිච්ඡදන්ති තමෙව රාජකකුඨභණ්ඩං යපයිත්වා භණ්ඩාගාරිකස්ස
හත්ථෙ දන්වා. දායපස්සස්මිත්ති එවංනාමකෙ උය්‍යානෙ. අථ කාලං අමඤ්ඤථාති
අථ සො ඉදානි මෙ පඤ්භං පුච්ඡිතුං කාලොති ජානි. පාළියං පන “යථාකාල” තිති
ආගතං, තස්ස කාලානුරූපෙන පඤ්භපුච්ඡනං අමඤ්ඤථාති අත්ථො. පටිපජ්ජථාති
පටිපජ්ජි. පෙච්චාති පටිගන්ත්වා, පරලොකස්ස වා නාමෙන, තස්මා පරලොකෙති
අත්ථො. මයාති, හන්තෙ, මයා සුවරිතධම්මො අතිවිණිණො පිතුසාතකම්මං කතං,
තං මෙ අක්ඛාහි, කං ගතිං පිතුසාතකා ගච්ඡන්ති, කතරස්මිං නිරයෙ පච්චන්තිති
පුච්ඡති.

තං සුත්වා බොධිසත්තො “තෙන හි, මහාරාජ, සුණොහි” ති වත්වා ඔවාදං තාව
අදාසි. සත්ථා තමත්ථං පකාසෙන්නො ආහ –

78.

“ඉසි අවච සංකිච්චො, කාසීනං රට්ඨවඩ්ඨනං;
ආසීනං දායපස්සස්මිං, මහාරාජ සුඤ්ඤාහි මෙ.

79.

“උජ්ජප්පෙන චජන්තස්ස, යො මග්ගමනුසාසති;
තස්ස චෙ වචනං කඨිරා, නාස්ස මග්ගෙය්‍ය කණ්ටකො.

80.

“අධම්මං පටිපන්නස්ස, යො ධම්මමනුසාසති;
තස්ස චෙ වචනං කඨිරා, න සො ගච්ඡෙය්‍ය දුග්ගති” න්ති.

තත්ථ උජ්ජප්පෙනාති වොරෙහි පරිසුට්ඨිතමග්ගෙන. මග්ගමනුසාසතිති
බ්‍රහ්මමග්ගං අක්ඛාති. නාස්ස මග්ගෙය්‍ය කණ්ටකොති තස්ස ඔවාදකරස්ස පුරිසස්ස
මුඛං වොරකණ්ටකො න පස්සෙය්‍ය. යො ධම්මන්ති යො සුවරිතධම්මං. න සොති
සො පුරිසො නිරයාදිභෙදං දුග්ගතිං න ගච්ඡෙය්‍ය. උජ්ජප්පෙදිසො හි, මහාරාජ,
අධම්මො, බ්‍රහ්මමග්ගසදිසො සුවරිතධම්මො, ත්වං පන පුබ්බෙ “පිතරං ඝාතෙත්වා
රාජා භොමී” ති මය්හං කථෙත්වා මයා පටිබාහිතො මම වචනං අකත්වා පිතරං
ඝාතෙත්වා ඉදානි සොචසි, පණ්ඩිතානං ඔවාදං අකරොත්තො නාම
වොරමග්ගපටිපන්නො විය මහාඛ්‍යාසනං පාපුණාතීති.

ඵචමස්ස ඔවාදං දත්වා උපරි ධම්මං දෙසෙත්තො ආහ -

81.

“ධම්මො පථො මහාරාජ, අධම්මො පන උජ්ජපථො;
අධම්මො නිරයං නෙති, ධම්මො පාපෙති සුග්ගතිං.

82.

“අධම්මචාරිතො රාජ, නරා විසමජීවිතො;
යං ගතිං පෙච්ච ගච්ඡන්ති, නිරයෙ තෙ සුඤ්ඤාහි මෙ.

83.

“සඤ්ජීවො කාළසුත්තො ව, සඬ්ඝාතො ද්වෙ ව රොරුවා;
අථාපරො මහාවීචි, තාපනො ව පතාපනො.

84.

“ඉච්චෙනෙ අට්ඨ නිරයා, අක්ඛාතා දුරතික්කමා;
ආකිණ්ණා ලුද්දකම්මෙහි, පච්චෙකා සොළසුස්සදා.

85.

“කදරියතාපනා සොරා, අච්චිමන්තො මහඛ්‍යාසා;
ලොමහංසනරූපා ව, හෙස්මා පටිභයා දුබ්බා.

86.

“වතුක්කණ්ණා වතුද්වාරා, විහත්තා භාගසො මිතා;
අයොපාකාරපරියන්තා, අයසා පටිකුජ්ජිතා.

87.

“තෙසං අයොමයා භූමි, ජලිතා තෙජසා යුතා;
සමන්තා යොජනසතං, ඵ්ථා තිට්ඨන්ති සබ්බදා.

88.

“එතෙ පතන්ති නිරයෙ, උද්ධංපාදා අවංසිරා;
ඉසීනං අතිවත්තාරො, සඤ්ඤානානං තපස්සීනං.

89.

“තෙ භූනභුතො පච්චන්ති, මච්ඡා බිලකතා යථා;
සංවච්ඡරෙ අසඬ්ඛෙය්‍යො, නරා කිබ්බිසකාරිනො.

90.

“ඛය්හමානෙන ගත්තෙන, නිච්චං සන්තර්ඛාහිරං;
නිරයා නාධිගච්ඡන්ති, ද්වාරං නික්ඛමනෙසීනො.

91.

“පුරත්ථිමෙන ධාවන්ති, තතො ධාවන්ති පච්ඡතො;
උත්තරෙතපි ධාවන්ති, තතො ධාවන්ති දක්ඛිණං;
යං යඤ්ඤි ද්වාරං ගච්ඡන්ති, තං තදෙව පිට්ඨෙරෙ.

92.

“බහුනි වස්සසහස්සානි, ජනා නිරයගාමිනො;
බාහා පඟ්ගය්හ කන්දන්ති, පත්වා දුක්ඛං අනප්පකං.

93.

“ආසිච්ඡංව කුපිතං, තෙජස්සිං දුරතික්කමං;
න සාධුරූපෙ ආසිදෙ, සඤ්ඤානානං තපස්සීනං.

94.

“අතිකායො මහිස්සාසො, අප්පුතො කෙකකාධිපො;
සහස්සබාහු උච්ඡින්නො, ඉසිමාසජ්ජ ගොතමං.

95.

“අරජං රජසා වච්ඡං, කිසං අවකිරිය දණ්ඩකී;
තාලොව මූලතො ඡින්නො, ස රාජා විභවඬිගතො.

96.

“උපහව්ව මනං මජ්ඣො, මාතඨගස්මිං යසස්සිනෙ;
සපාරිසජ්ජො උච්ඡින්නො, මජ්ඣාරඤ්ඤං තදා අහු.

97.

“කණ්හදීපායනාසජ්ජ, ඉසිං අන්ධකචේණ්ඩයො;
අඤ්ඤොඤ්ඤං මුසලා හන්ත්වා, සම්පත්තා යමසාධනං.

98.

“අථායං ඉසිනා සත්තො, අන්තලික්ඛවරො පුරෙ;
පාවෙක්ඛි පථවිං චෙච්චො, භීතත්තො පත්තපරියායං.

99.

“තස්මා හි ඡන්දාගමනං, නජ්ජසංසන්නි පණ්ඩිතා;
අදුට්ඨවිත්තො භාසෙය්‍ය, ගිරං සච්චුපසංභිතං.

100.

“මනසා චෙ පදුට්ඨොන, යො නරො පෙක්ඛතෙ මුනිං;
විජ්ජාවරණසම්පන්නං, ගන්නා සො නිරයං අධො.

101.

“යෙ වුඩ්ඨෙ පරිභාසන්නි, ඵරුසුපක්කමා ජනා;
අනපච්චා අදායාදා, තාලවත්ථු භවන්නි තෙ.

102.

“යො ච පබ්බජිතං හන්ති, කතකිච්චං මහෙසිනං;
ස කාළසුත්තෙ නිරයෙ, චිරරත්තාය පච්චති.

103.

“යො ච රාජා අධම්මට්ඨො, රට්ඨවිද්ධංසනො මගො;
තාපයිත්වා ජනපදං, තාපනෙ පෙච්ච පච්චති.

104.

“සො ච වස්සසහස්සානි, සතං දිබ්බානි පච්චති;
අච්චිසඬ්ඨපරෙතො සො, දුක්ඛං චෙදෙති චෙදනං.

105.

“තස්ස අග්ගිසිඛා කායා, නිච්ඡරන්නි පහස්සරා;
තෙජාහක්ඛස්ස ගත්තානි, ලොමෙහි ච නබ්බෙහි ච.

106.

“ඩය්හමානෙන ගත්තෙන, නිව්වං සන්තර්ඛාහිරං;
දුක්ඛාහිතුන්නො නදති, නාගො තුත්තට්ටිතො යථා.

107.

“යො ලොභා පිතරං හන්ති, දොසා වා පුරිසාධමො;
ස කාළසුත්තෙ නිරයෙ, විරරත්තාය පච්චති.

108.

“ස තාදිසො පච්චති ලොභකුම්භියං, පක්කඤ්ච සත්තීහි හනන්ති නිත්තවං;
අන්ධං කරිත්වා මුත්තකරීසහක්ඛං, බාලෙ නිමුජ්ජන්ති තථාවිධං තරං.

109.

“තත්තං පක්කුටීතමයොගුළඤ්ච, දීසෙ ව ඵාලෙ විරරත්තතාපිතෙ;
වික්ඛම්භමාදාය විබන්ධරජ්ජුහි, විවටෙ මුඛෙ සම්පවිසන්ති රක්ඛසා.

110.

“සාමා ව සොණා සබ්බා ව ගිජ්ඣා, කාකොලසඬ්ඨා ව දිජා අයොමුඛා;
සඬ්ඨගම්ම බාදන්ති විජ්චන්දමානං, ජිව්හං විහජ්ජ විසාසං සලොහිතං.

111.

“තං දඬ්ඨතාලං පරිහින්තගත්තං, නිජ්ජොථයන්තා අනුච්චරන්ති රක්ඛසා;
රතී හි තෙසං දුබ්බො පනීතරෙ, එතාදිසස්මිං නිරයෙ වසන්ති;
යෙ කෙච්චි ලොකෙ ඉධ පෙත්තිසාතිනො.

112.

“පුත්තො ව මාතරං හන්ත්වා, ඉතො ගන්ත්වා යමක්ඛයං;
භුසමාපජ්ජතෙ දුක්ඛං, අත්තකම්මඵලූපගො.

113.

“අමනුස්සා අතිබ්බා, හන්තාරං ජනයන්තියා;
අයොමයෙහි වාලෙහි, පිළයන්ති පුනජ්ජුනං.

114.

“තමස්සවං සකා ගත්තා, රුධිරං අත්තසම්භවං;
තම්බලොභවිලීනංව, තත්තං පායෙන්ති මත්තිසං.

115.

“ජිගුච්ඡං කුණපං පුතීං, දුග්ගන්ධං ගුථකද්දමං;
පුබ්බලොහිතසඬ්ඨකාසං, රහදමොගය්හ තිට්ඨති.

116.

“තමෙනං කිමයො තත්ථ, අතිකායා අයොමුඛා;
ඡවිං හෙත්වාන බාදන්ති, සංගිද්ධා මංසලොභිනෙ.

117.

“සො ච තං නිරයං පත්තො, නිමුග්ගො සතපොරිසං;
පුත්තිකං කුණපං වාති, සමන්තා සතයොජනං.

118.

“චක්ඛුමාපි හි චක්ඛුහි, තෙන ගන්ධෙන ජීයති;
ඵතාදිසං බ්‍රහ්මදත්ත, මාතුසො ලහතෙ දුඛං.

119.

“බුරුධාරමනුක්කමම, තික්ඛං දුරහිසම්භවං;
පතන්ති ගබ්භපාතියො, දුග්ගං වෙතරණිං නදිං.

120.

“අයොමයා සිම්බලියො, සොළසඬ්ගුලකණ්ටකා;
උභතො අහිලම්බන්ති, දුග්ගං වෙතරණිං නදිං.

121.

“තෙ අවිච්ඡන්තො තිට්ඨන්ති, අග්ගික්ඛන්ධාව ආරකා;
ආදිත්තා ජාතවෙදෙන, උද්ධං යොජනමුග්ගතා.

122.

“එතෙ චජන්ති නිරයෙ, තත්තෙ තිබ්බකණ්ටකෙ;
නාරියො ච අතිවාරා, නරා ච පරදාරගු.

123.

“තෙ පතන්ති අධොක්ඛන්ධා, විචන්තා විහතා පුටු;
සයන්ති විනිවිද්ධඬ්ගා, දීඝං ජග්ගන්ති සබ්බදා.

124.

“තතො රත්තා විචසානෙ, මහතිං පබ්බතුපමං;
ලොභකුම්භිං පචජ්ජන්ති, තත්තං අග්ගිසමුදකං.

125.

“ඵචං දිවා ච රත්තො ච, දුස්සීලා මොහපාරුතා;
අනුභොන්ති සකං කම්මං, පුබ්බෙ දුක්කටමත්තනො.

126.

“යා ච හරියා ධනක්කීතා, සාමිකං අතිමඤ්ඤති;

සස්සුං වා සසුරං වාපි, ජෙට්ඨං වාපි නනන්දරං.

127.

“තස්සා වච්ඡකෙන ජීවිහග්ගං, නිබ්බහන්ති සබන්ධනං;
ස ඛ්‍යාමමත්තං කිමිනං, ජීවිහං පස්සති අත්තනි;
විඤ්ඤාපෙත්‍වං න සක්කොති, තාපනෙ පෙච්ච පච්චති.

128.

“ඔරබ්භිකා සුකරිකා, මච්ඡිකා මිගබන්ධකා;
චොරා ගොසාතකා ලුද්දා, අවණ්ණෙ චණ්ණකාරකා.

129.

“සත්තීහි ලොභකුටෙහි, නෙත්තිංසෙහි උසුහි ව;
හඤ්ඤමානා ඛාරනදිං, පපතන්ති අවංසිරා.

130.

“සායං පාතො කුටකාරී, අයොකුටෙහි හඤ්ඤති;
තතො වන්තං දුරත්තානං, පරෙසං භුඤ්ජරෙ සදා.

131.

“ධම්මා භෙරණ්ඩකා ගිජ්ඣා, කාකොලා ව අයොමුඛා;
විජ්චන්දමානං බාදන්ති, නරං කිබ්බිසකාරකං.

132.

“යෙ මිගෙන මිගං හන්ති, පක්ඛිං වා පන පක්ඛිනා;
අසන්තො රජසා ඡන්තා, ගන්තා තෙ නිරයුස්සද්”න්ති.

තත්ථ ධම්මො පථොති දසකුසලකම්මපථධම්මො ඛෙමො අප්පට්ඨයො
සුගතිමග්ගො. විසමජීවිතොති අධම්මෙන කප්පිතජීවිකා. නිරයෙ තෙති තෙ එතෙසං
නිබ්බත්තනිරයෙ කටෙමි. සුඤ්ඤානි මෙති මහාසත්තො රඤ්ඤා පිතුසාතකානං
නිබ්බත්තනිරයං පුච්ඡිතොපි පථමං තං අදස්සෙත්වා අට්ඨ මහානිරයෙ සොළස ව
උස්සදනිරයෙ දස්සෙත්‍වං එවමාහ. කිංකාරණා? පයමඤ්ඤි තස්මිං දස්සියමානෙ රාජා
එලිතෙන හදයෙන තත්ථෙව මරෙය්‍ය, ඉමෙසු පන නිරයෙසු පච්චමානසත්තෙ දිස්වා
දිට්ඨානුගතිකො හුත්වා “අහං විය අඤ්ඤෙපි බහු පාපකම්මිනො අත්ථි, අහං
එතෙසං අන්තරෙ පච්චිස්සාමි”ති සඤ්ජාතුපත්ථම්මො අරොගො හවිස්සතීති තෙ
පන නිරයෙ දස්සෙත්තො මහාසත්තො පයමං ඉද්ධිබලෙන පථවිං ද්විධා කත්වා
පච්ඡා දස්සෙසි.

තෙසං වචනත්ථො – නිරයපාලෙහි පජ්ජලිතාති නානාවුධාති ගහෙත්වා
බණ්ඩාබණ්ඩිකං ඡින්නා හිරං හිරං කතා තෙරයිකසත්තා පුනථපුනං සඤ්ජීවන්ති
එත්ථාති සඤ්ජීවො. නිරයපාලා පුනථපුනං නදන්තා වග්ගන්තා පජ්ජලිතාති

නානාවුධානි ගහෙත්වා ජලිතාය ලොහපථවියං තෙරයිකෙ සත්තෙ අපරාපරං අනුබන්ධිත්වා පහරිත්වා ජලිතපථවියං පතීතෙ ජලිතකාළසුත්තං පාතෙත්වා ජලිතඵරසුං ගහෙත්වා සයං උන්නදන්තා මහන්තෙන අට්ඨස්සරෙන විරවන්තෙ අට්ඨංසෙ සොළසංසෙ කරොන්තා එත්ථ තච්ඡන්තිති කාළසුත්තො. මහන්තා ජලිතඅයපබ්බතා සාතෙත්ති එත්ථාති සඬ්ඝාතො. තත්ථ කිර සත්තෙ නවයොජනාය ජලිතාය අයපථවියා යාව කටිතො පචෙසෙත්වා නිච්චලෙ කරොන්ති. අථ පුරත්ථිමතො ජලිතො අයපබ්බතො සමුට්ඨාය අසනි විය විරවන්තො ආගන්ත්වා තෙ සත්තෙ සංඝකරණියං තිලෙ පිසන්තො විය ගන්ත්වා පච්ඡිමදිසාය තිට්ඨති, පච්ඡිමදිසතො සමුට්ඨිතොපි තථෙව ගන්ත්වා පුරත්ථිමදිසාය තිට්ඨති. ද්වෙ පන එකතො සමාගන්ත්වා උච්ඡ්‍රයන්තෙ උච්ඡ්‍රඛණ්ඩානි විය පිළෙන්නි. එවං තත්ථ බහුනි වස්සසතසහස්සානි දුක්ඛං අනුභොන්ති.

ද්වෙ ව රොරුවාති ජාලරොරුවො, ධුමරොරුවො වාති ද්වෙ. තත්ථ ජාලරොරුවො කප්පෙන සංඝඨිතාහි රත්තලොහජාලාහි පුණ්ණො, ධුමරොරුවො බාරධුමෙන පුණ්ණො. තෙසු ජාලරොරුවෙ පච්චන්තානං නවහි වණ්ණමුඛෙහි ජාලා පච්ඡිත්වා සරීරං දහන්ති, ධුමරොරුවෙ පච්චන්තානං නවහි වණ්ණමුඛෙහි බාරධුමො පච්ඡිත්වා පිට්ඨං විය සරීරං සෙදෙති. උභයත්ථපි පච්චන්තා සත්තා මහාවිරවං විරවන්තිති ද්වෙපි “රොරුවා” ති චුත්තා. ජාලානං වා පච්චනසත්තානං වා තෙසං දුක්ඛස්ස වා වීථි අන්තරං නත්ථි එත්ථාති අවිථි, මහන්තො අවිථි මහාවිථි. තත්ථ හි පුරත්ථිමාදීහි හිත්තිහි ජාලා උට්ඨහිත්වා පච්ඡිමාදීසු පටිභඤ්ඤති, තා ව හිත්තියො විනිවිජ්ඣිත්වා පුරතො යොජනසතං ගණ්හාති. හෙට්ඨා උට්ඨිතා ජාලා උපරි පටිභඤ්ඤති, උපරි උට්ඨිතා හෙට්ඨා පටිභඤ්ඤති. එවං තාවෙත්ථ ජාලානං වීථි නාම නත්ථි. තස්ස පන අන්තො යොජනසතං යානං බීරවල්ලිපිට්ඨස්ස පූරිතනාළි විය සත්තෙහි නිරන්තරං පූරිතං චතුහි ඉරියාපථෙහි පච්චන්තානං සත්තානං පමාණං නත්ථි, න ව අඤ්ඤමඤ්ඤං බ්‍යාබාධෙත්ති, සකට්ඨානෙයෙව පච්චන්ති. එවමෙත්ථ සත්තානං වීථි නාම නත්ථි. යථා පන ජිවහග්ගෙ ඡ මධුබිත්දුනි සත්තමස්ස තම්බලොහබිත්දුනො අනුදහනබලවතාය අබ්බොහාරිකානි භොන්ති, තථා තත්ථ අනුදහනබලවතාය සෙසා ඡ අකුසලවිපාකුපෙක්ඛා අබ්බොහාරිකා භොන්ති, දුක්ඛමෙව නිරන්තරං පඤ්ඤායති. එවමෙත්ථ දුක්ඛස්ස වීථි නාම නත්ථි. ස්වායං සහ හිත්තිහි වික්ඛම්භතො අට්ඨාරසාධිකතියොජනසතො, ආවට්ටතො පන චතුපණ්ණාසාධිකනවයොජනසතො, සහ උස්සදෙහි දස යොජනසහස්සානි. එවමස්ස මහන්තතා වෙදිතබ්බා.

නිච්චලෙ සත්තෙ තපතීති තාපනො. අතිවිය තාපෙතීති පතාපනො. තත්ථ තාපනස්මිං තාව සත්තෙ තාලක්ඛන්ධප්පමාණෙ ජලිතඅයසුලෙ නිසීදාපෙත්ති. තතො හෙට්ඨා පථවී ජලති, සුලානි ජලන්ති, සත්තා ජලන්ති. එවං සො නිරයො නිච්චලෙ සත්තෙ තපති. ඉතරස්මිං පන නිබ්බන්තසත්තෙ ජලන්තෙහි ආවුධෙහි පහරිත්වා ජලිතං අයපබ්බතං ආරොපෙත්ති. තෙසං පබ්බතමත්ථකෙ ඨිතකාලෙ කම්මපච්චයො වාතො පහරති. තෙ තත්ථ සංඝදාතුං අසක්කොන්තා උද්ධංපාදා අධොසිරා පතන්ති. අථ හෙට්ඨා අයපථවිතො ජලිතානි අයසුලානි උට්ඨහන්ති. තෙ

තානි මත්ථකෙනෙව පහරිත්වා තෙසු විනිවිද්ධසරීරා ජලන්තා පව්වන්ති. එවමෙස අතිවිය තාපෙනීති.

බොධිසත්තො පන එතෙ නිරයෙ දස්සෙන්තො පයමං සඤ්ජීවං දස්සෙන්වා තත්ථ පව්වන්තෙ තෙරයිකසත්තෙ දිස්වා මහාජනස්ස මහාභයෙ උප්පන්නෙ තං අන්තරධාපෙන්වා පුන පථවිං ද්විධා කත්වා කාළසුත්තං දස්සෙසි, තත්ථපි පව්වමානෙ සත්තෙ දිස්වා මහාජනස්ස මහාභයෙ උප්පන්නෙ තම්පි අන්තරධාපෙසිති එවං පටිපාටියා දස්සෙසි. තතො රාජානං ආමන්තෙත්වා, “මහාරාජ, තයා ඉමෙසු අට්ඨසු මහානිරයෙසු පව්වමානෙ සත්තෙ දිස්වා අප්පමාදං කාතුං වට්ටති”ති වත්වා පුන තෙසඤ්ඤෙව මහානිරයානං කිච්චං කට්ඨතුං “ඉච්චෙන”ති ආදිමාහ. තත්ථ අක්ඛාතාති මයා ව තුය්හං කටීතා, පොරාණකෙහි ව කටීතායෙව. ආකිණ්ණාති පරිපුණ්ණා. පච්චෙකා සොළසුස්සදාති එතෙසං නිරයානං එකෙකස්ස චතුසු ද්වාරෙසු එකෙකස්මිං වත්තාරො වත්තාරො කත්වා සොළස සොළස උස්සදනිරයාති සබ්බෙපි සතං අට්ඨවීසති ව උස්සදනිරයා අට්ඨ ව මහානිරයාති ඡත්තිංසනිරයසතං. කදරියතාපනාති සබ්බෙනෙ කදරියානං තාපනා. බලවදුක්ඛතාය සොරා. කම්මනිබ්බන්තානං අවිචිතං අත්ථිතාය අවිචිමන්තො. භයස්ස මහන්තතාය මහබ්භයා. දිට්ඨමත්තා වා සුතමත්තා වා ලොමානි හංසන්තීති ලොමහංසනරූපා ව. භීසනතාය හෙස්මා. භයජනනතාය පටිභයා. සුඛාභාවෙන දුඛා. චතුක්කණ්ණාති සබ්බෙපි චතුරස්සමඤ්ජුසසදිසා. විහත්තාති චතුද්වාරවසෙන විහත්තා. භාගසො මිතාති ද්වාරවිථිතං වසෙන කොට්ඨාසෙ යපෙන්වා මිතා. අයසා පටිකුප්පිතාති සබ්බෙපි නවයොජනිකෙන අයකපාලෙන පටිච්ඡන්තා. පුටා තිට්ඨන්තීති සබ්බෙපි එත්තකං යානං අනුථරිත්වා තිට්ඨන්ති.

උද්ධංපාදා අවංසිරාති එවං තෙසු තෙසු නිරයෙසු සම්පරිවත්තිත්වා පුනස්පුනං පනමානෙ සන්ධායාහ. අතිවත්තාරොති ඵරුසවාචාහි අතික්කමිත්වා වත්තාරො. මහානිරයෙසු කිර යෙභුයොන ධම්මිකසමණුබ්බාහ්මණෙසු කතාපරාධාව පව්වන්ති, තස්මා එවමාහ. තෙ භූතහුනොති තෙ ඉසීනං අතිවත්තාරො අත්තනො වුඩ්ඪියා හතත්තා භූතහුනො කොට්ඨාසකතා මච්ඡා විය පව්වන්ති. අසඩ්ඛෙයොති ගණෙනුං අසක්කුණෙයො. කිබ්බිසකාරිනොති දාරුණකම්මකාරිනො. නික්ඛමනෙසිනොති නිරයා නික්ඛමනං එසන්තාපි ගවෙසන්තාපි නික්ඛමනද්වාරං නාධිගච්ඡන්ති. පුරත්ථිමෙනාති යදා තං ද්වාරං අපාරුතං හොති, අථ තදහිමුඛා ධාවන්ති, තෙසං තත්ථ ඡවිආදීති ඤායන්ති. ද්වාරසමීපං පත්තානඤ්ච තෙසං තං පිටියති, පච්ඡිමද්වාරං අපාරුතං විය බායති. එස නයො සබ්බත්ථ. න සාධුරූපෙනි චුත්තප්පකාරං සප්පං විය සාධුරූපෙ ඉසයො න ආසීදෙ, න ඵරුසව්වනෙන කායකම්මෙන වා සට්ඨෙන්නො උපගච්ඡෙය්. කිංකාරණා? සඤ්ඤාතානං තපස්සිනං ආසාදිතත්තා අට්ඨසු මහානිරයෙසු මහාදුක්ඛස්ස අනුභවිතබ්බත්තා.

ඉදානි යෙ රාජානො තථාරූපෙ ආසාදෙන්වා තං දුක්ඛං පත්තා, තෙ දස්සෙනුං “අතිකායො”ති ආදිමාහ. තත්ථ අතිකායොති බලසම්පන්නො මහාකායො. මහිස්සාසොති මහාධනුග්ගහො. කෙකකාධිපොති කෙකකරට්ඨාධිපති. සහස්සබාහුති

පඤ්චනි ධනුග්ගහසතෙහි බාහුසහස්සෙන ආරොපෙනබ්බං ධනුං
 ආරොපනසමත්ථතාය සහස්සබාහු. විභවභිගතොති විනාසං පත්තො. චන්ද්‍රිනි පන
 සරභභිගජාතකෙ (ජා. 2.17.50 ආදයො) විත්ථාරිතානි. උපහව්ව මනන්ති අත්තනො
 විත්තං පදුසෙත්වා. මාතභිගස්මීන්ති මාතභිගපණ්ඩිතෙ. චන්ද්‍ර මාතභිගජාතකෙ (ජා.
 1.15.1 ආදයො) චණ්ණිකං. කණ්හදීපායනාසප්ජාති කණ්හදීපායනං ආසප්ජ.
 යමසාධනන්ති නිරයපාලකරඤ්ඤො ආණාපවත්තට්ඨානං. චන්ද්‍ර
 සුටපණ්ඩිතජාතකෙ (ජා. 1.10.165 ආදයො) විත්ථාරිතං. ඉසිනාති කපිලනාපසෙන.
 පාචෙක්ඛිති පට්ටියො. චෙච්චොති චෙතියරාජා. භීතත්තොති පරිභීතත්තභාවො
 අන්තරහිතඉද්ධි. පත්තපරියායන්ති පරියායං මරණකාලං පත්වා. චන්ද්‍ර
 චෙතියජාතකෙ (ජා. 1.8.45 ආදයො) කට්ඨිකං.

තස්මා භීති යස්මා විත්තවසිකො හුත්වා ඉසිසු අපරජ්ඣිත්වා අට්ඨසු
 මහානිරයෙසු පච්චති, තස්මා හි. ඡන්දාගමනන්ති ඡන්දාදිවතුබ්බිධම්පි අගතිගමනං.
 පදුට්ඨොනාති කුද්ධෙන. ගන්තා සො නිරයං අධොති සො තෙන අධොගමනියෙන
 කම්මෙන අධොනිරයමෙව ගච්ඡති. පාළියං පන “නිරයුස්සද්”න්ති ලිඛිතං, තස්ස
 උස්සද්නිරයං ගච්ඡතිති අත්ථො. වුඨ්ඨෙති වයොවුඨ්ඨෙ ව ගුණවුඨ්ඨෙ ව. අනපච්චාති
 භවත්තරෙපි අපච්චං වා දායාදං වා න ලහන්තිති අත්ථො. තාලචන්ද්‍රිනි දිට්ඨධම්මෙපි
 ඡින්තමුලතාලො විය මහාවිනාසං පත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තන්ති. යො ව පබ්බජිතං
 හන්තිති යො බාලජනො සමණං හනති. විරරත්තායාති විරං කාලං.

ඵචං මහාසත්තො ඉසිවිහෙය්කානං පච්චනනිරයෙ දස්සෙත්වා උපරි
 අධම්මිකරාජුතං පච්චනනිරයෙ දස්සෙත්තො “යො වා”තිආදිමාහ. තත්ථ
 රට්ඨවිද්ධංසනොති ඡන්දාදිවසෙන ගන්ත්වා රට්ඨස්ස විද්ධංසනො.
 අච්චිසඬ්ඝපරෙතොති අච්චිසමුහපරික්ඛිත්තො. තෙජොහක්ඛස්සාති අග්ගිමෙව
 බාදන්තස්ස. ගන්තානීති තිගාවුතෙ සරීරෙ සබ්බභිගපච්චභිගානි. ලොමෙහි ව නබ්බෙහි
 වානි ඵතෙහි සද්ධිං සබ්බානි ඵකජාලානි භොන්ති. තුත්තට්ටිතොති
 ආනෙඤ්ජකාරණං කාරියමානො තුත්තෙහි විද්ධො නාගො යථා නදති.

ඵචං මහාසත්තො අධම්මිකරාජුතං පච්චනනිරයෙ දස්සෙත්වා ඉදානි
 පිතුසාතකාදීනං පච්චනනිරයෙ දස්සෙතුං “යො ලොභා”තිආදිමාහ. තත්ථ ලොභාති
 යසධනලොභෙන. දොසා වානි දුට්ඨවිත්තතාය වා. නිත්තවන්ති ලොභකුම්භියං බහුනි
 වසසහස්සානි පක්කං නීහරිත්වා තිගාවුතමස්ස සරීරං නිත්තවං කත්වා ජලිතාය
 ලොභපථවියං පාතෙත්වා තිණ්හෙහි අයසුලෙහි කොට්ටෙත්වා වුණව්වුණං
 කරොන්ති. අන්ධං කරිත්වානි, මහාරාජ, තං පිතුසාතකං නිරයපාලා
 ජලිතලොභපථවියං උත්තානං පාතෙත්වා ජලිතෙහි අයසුලෙහි අක්ඛිති හින්දිත්වා
 අන්ධං කරිත්වා මුඛෙ උණ්හං මුත්තකරීසං පක්ඛිපිත්වා පලාලපීඨං විය නං
 පරිචත්තෙත්වා කප්පෙන සණ්ඨිතෙ බාරෙ ලොභඋදකෙ නිමුජ්ජාපෙත්ති. තත්තං
 පක්කුථිතමයොගුළඤ්ඤවානි පුන පක්කුථිතං ගුට්ඨකලලඤ්ඤවෙව ජලිතඅයොගුළඤ්ඤව
 බාදාපෙත්ති. සො පන තං ආහරියමානං දිස්වා මුඛං පිටෙති. අට්ඨස්ස දීසෙ විරතාපිතෙ
 ජලමානෙ ඵාලෙ ආදාය මුඛං වික්ඛම්භෙත්වා විවරිත්වා රජ්ජුබද්ධං අයබලිසං

බිපිත්වා ජීවිතං නීහරිත්වා තස්මිං විවට්ටෙ මුඛෙ තං අයොගුළං සම්පවිසන්ති පක්ඛිපන්ති. රක්ඛසානි නිරයපාලා.

සාමා වානි, මහාරාජ, තස්ස පිතුසාතකස්ස ජීවිතං බලියෙන නික්කඩ්ඪිත්වා අයසඩ්ඪකුහි පට්ඨියං නීහතං ජීවිතං සාමා සොණා සබලවණ්ණා සුනඛා ව ලොහතුණ්ඩා ගිජ්ඣා ව කාකොලසඩ්ඪා ව අඤ්ඤා ව නානාප්පකාරා සකුණා සමාගන්ත්වා ආවුට්ඨෙහි ඡින්දන්තා විය විහජ්ජ කාකපදාකාරෙන කොට්ඨාසෙ කත්වා විජ්චන්දමානං සලොහිතං විසාසං බාදන්තා විය සත්තෙ භක්ඛයන්තීති අත්ථො. තං දඩ්ඪකාලන්ති තං පිතුසාතකං ඥායමානතාලං විය ජලිතසරීරං. පරිහින්තගත්තන්ති තත්ථ තත්ථ පරිහින්තගත්තං. නිජ්ජොපට්ඨන්තානි ජලිතෙහි අයමුග්ගරෙහි පහරන්තා. රතී හි තෙසන්ති තෙසං නිරයපාලානං සා රතී කීළා හොති. දුබ්බො පනීතරෙති ඉතරෙ පන තෙරයිකසත්තා දුක්ඛිතා හොන්ති. පෙත්තිසාතිනොති පිතුසාතකා. ඉති ඉමං පිතුසාතකානං පච්චනනිරයං දිස්වා රාජා භීතතසිතො අහොසි.

අථ නං මහාසත්තො සමස්සාසෙත්වා මාතුසාතකානං පච්චනනිරයං දස්සෙසි. යමක්ඛයන්ති යමනිවෙසනං, නිරයන්ති අත්ථො. අත්තකම්මඵලූපගොති අත්තතො කම්මඵලෙන උපගතො. අමනුස්සානි නිරයපාලා. හන්තාරං ජනයන්තියානි මාතුසාතකං. වාලෙහීති අයමකච්චාලෙහි වෙදෙත්වා අයයන්තෙන පිළයන්ති. තන්ති තං මාතුසාතකං. පායෙන්තීති තස්ස පිළියමානස්ස රුහිරං ගළිත්වා අයකපල්ලං පූරෙති. අථ නං යන්තතො නීහරන්ති, තාවදෙවස්ස සරීරං පාකතිකං හොති. තං පට්ඨියං උත්තානං නිපජ්ජාපෙත්වා විලීනං තම්බලොහං විය පක්කුලීතං ලොහිතං පායෙන්ති. ඔග්ගේනි කිට්ඨකීති තං බහුනි වස්සසහස්සානි අයයන්තෙහි පිළෙත්වා ජෙගුවිජ්ජෙ දුග්ගන්තො පටිකුලෙ මහන්තෙ ගුප්තකලලආවාටෙ බිපන්ති, සො තං රහදං ඔග්ගේන ඔගාහිත්වා කිට්ඨකී. අතිකායානි ඵකදොණ්ණිකනාවජ්ජමාණසරීරා. අයොමුඛානි අයසුචිමුඛා. ජවිං හෙත්වානානි ජවිමාදිං කත්වා යාව අට්ඨිමිපි හෙත්වා අට්ඨිමිඤ්ජමිපි බාදන්ති. සංගිද්ධානි ගධිතා මුච්ඡිතා. න කෙවලඤ්ච බාදන්තෙව, අධොග්ගාදීහි පන පවිසිත්වා මුඛාදීහි නික්ඛමන්ති, වාමපස්සාදීහි පවිසිත්වා දක්ඛිණපස්සාදීහි නික්ඛමන්ති, සකලමිපි සරීරං ඡිද්දාවජ්ජිද්දං කරොන්ති, සො තත්ථ අතිදුක්ඛපරෙතො විරවන්තො පච්චති. සො වානි සො මාතුසාතකො ව තං සතපොරිසං නිරයං පත්තො සසීසකො නිමුග්ගොව හොති, තඤ්ච කුණපං සමන්තා යොජනසතං පූතිකං හුත්වා වායති. මාතුසොති මාතුසාතකො.

ඵචං මහාසත්තො මාතුසාතකානං පච්චනනිරයං දස්සෙත්වා පුන ගබ්භපාතකානං පච්චනනිරයං දස්සෙත්තො ගාථමාහ. බුරුධාරමනුක්කම්මානි බුරුධාරනිරයං අතික්කම්මිත්වා. තත්ථ කිර නිරයපාලා මහන්තමහන්තෙ බුරෙ උපරි ධාරෙ කත්වා සන්ථරන්ති, තතො යාහි ගබ්භපාතනබරහෙසජ්ජානි පිවිත්වා ගබ්භා පාතිතා, තා ගබ්භපාතිනියො ඉත්ථියො ජලිතෙහි ආවුට්ඨෙහි පොට්ටන්තා අනුබන්ධන්ති, තා තිබ්බිකබුරුධාරාසු බණ්ඩාබණ්ඩිකා හුත්වා පුනප්පුනං උට්ඨාය තං දුර්භිසම්භවං බුරුධාරනිරයං අක්කමන්තියො අතික්කම්මිත්වා නිරයපාලෙහි අනුබද්ධා

දුග්ගං දුරතික්කමං විසමං වෙතරණං නදිං පතන්ති. තත්ථ කම්මකාරණං නිමිජාතකෙ (ජා. 2.22.421 ආදයො) ආවි භවිස්සති.

එවං ගබ්භපාතිනීනං නිරයං දස්සෙත්වා මහාසත්තො යත්ථ පරදාරිකා ව අතිවාරිනියො ව පතන්තා පච්චන්ති, තං කණ්ටකසිම්බලිනිරයං දස්සෙත්තො “අයොමයා”තිආදිමාහ. තත්ථ උභතො අභිලම්බන්තීති වෙතරණයා උභොසු තීරෙසු තාසං සිම්බලිනං සාධා ඔලම්බන්ති. තෙ අවිචිමන්තොති තෙ පජ්ජලිතසරීරා සත්තා අවිචිමන්තො භුත්වා තිට්ඨන්ති. යොජනන්ති තිගාචුතං තෙසං සරීරං, තතො උට්ඨිතජාලාය පන සද්ධිං යොජනඋඛිබ්බො හොන්ති. එතෙ වජන්තීති තෙ පරදාරිකා සත්තා නානාවිධෙහි ආචුඛෙහි කොට්ටියමානා එතෙ සිම්බලිනිරයෙ අභිරුහන්ති. තෙ පතන්තීති තෙ බහුනි වස්සසහස්සානි රුක්ඛවිටපෙසු ලග්ගා ක්කායිත්වා පුන නිරයපාලෙහි ආචුඛෙහි විහතා විවත්තා භුත්වා පරිවත්තිත්වා අධොසිසකා පතන්ති. පුට්ඨති බහු. විනිවිද්ධඛිගාති තෙසං තතො පතනකාලෙ හෙට්ඨා අයපථවිතො සුලානි උට්ඨන්තිවා තෙසං මත්ථකං පටිච්ඡන්ති, තානි තෙසං අධොමග්ගෙන නික්ඛමන්ති, තෙ එවං සුලෙසු විද්ධසරීරා විරරත්තා සයන්ති. දීඝන්ති සුපිනෙපි නිද්දං අලහන්තා දීඝරත්තං ජග්ගන්තීති අත්ථො. රත්තා විවසානෙති රත්තීනං අවිචයෙන, විරකාලාතික්කමෙනාති අත්ථො. පචජ්ජන්තීති සට්ඨියොජනිකං ජලිතං ලොහකුම්භිං කජ්ජෙන සණ්ඨිතං ජලිතමිබ්බලොහරසපුණ්ණං ලොහකුම්භිං නිරයපාලෙහි ඛිත්තා පච්චන්ති. දුස්සිලාති පරදාරිකා.

එවං මහාසත්තො පරදාරිකඅතිවාරිකානං පච්චනසිම්බලිනිරයං දස්සෙත්වා ඉතො පරං සාමිකවත්තසස්සසසුරවත්තාදීනි අපුරෙන්නීනං පච්චනට්ඨානං පකාසෙත්තො “යා වා”තිආදිමාහ. තත්ථ අතිමඤ්ඤතීති භිසජාතකෙ (ජා. 1.14.78 ආදයො) චුත්තං සාමිකවත්තං අකරොන්ති අතික්කමිත්වා මඤ්ඤති. ජෙට්ඨං වාති සාමිකස්ස ජෙට්ඨභාතරං. නනන්දරන්ති සාමිකස්ස භගිනිං. එතෙසම්පි හි අඤ්ඤතරස්ස හත්ථපාදපිට්ඨිපරිකම්මන්භාපනභොජනාදිහෙදං වත්තං අපුරෙන්නී තෙසු හිරොත්තජපං අනුපට්ඨපෙන්නී තෙ අතිමඤ්ඤති නාම, සාපි නිරයෙ නිබ්බන්ති. වඩ්ඤනාති තස්සා සාමිකවත්තාදීනං අපරිපූරිකාය සාමිකාදයො අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තාය ලොහපථවියං නිපජ්ජාපෙත්වා අයසඬකුනා මුඛං විවරිත්වා බලිසෙන ජිව්හග්ගං නිබ්බහන්ති, රජ්ජුබන්ධනෙන සබන්ධනං කඩ්ඪන්ති. කම්මන්ති කම්මහරිතං. ඉදං චුත්තං හොති – මහාරාජ, යො තෙරයිකසත්තො එවං නික්කඩ්ඪිතං අත්තනො බ්‍යාමෙන බ්‍යාමමත්තං ජිව්හං ආචුඛෙහි කොට්ටිතකොට්ටිතට්ඨානෙ සඤ්ජාතෙහි මහාදොණිජපමාණෙහි කම්මි හරිතං පස්සති. විඤ්ඤාපෙතුං න සක්කොතීති නිරයපාලෙ යාවිතුකාමොපි කිඤ්චි වත්තුං න සක්කොති. තාපනෙති එවං සා තත්ථ බහුනි වස්සසහස්සානි පච්චිත්වා පුන තාපනමහානිරයෙ පච්චති.

එවං මහාසත්තො සාමිකවත්තසස්සසසුරවත්තාදීනි අපුරෙන්නීනං පච්චනනිරයං දස්සෙත්වා ඉදානි සුකරිකාදීනං පච්චනනිරයෙ දස්සෙත්තො

“ඔරබ්භිකා” ත්‍රිආදිමාහ. තත්ථ අවණ්ණෙ වණ්ණකාරකාති පෙසුඤ්ඤකාරකා. බාරනදින්ති එතෙ ඔරබ්භිකාදයො එතෙහි සත්තිආදීහි භඤ්ඤමානා වෙතරණං නදිං පතන්තිති අත්ථො. සෙසානි ඔරබ්භිකාදීනං පච්චනට්ඨානානි නිමිජාතකෙ ආවි භවිස්සන්ති. කුටකාරීති කුටචිතිවිජයස්ස වෙව තුලාකුටාදීනඤ්ඤ කාරකෙ සන්ධායෙනං වුත්තං. තත්ථ කුටචිතිවිජයකුටට්ඨකාරකකුටඅග්ඝාපනිකානං පච්චනනිරයා නිමිජාතකෙ ආවි භවිස්සන්ති. වන්තන්ති වමිතකං. දුරත්තානන්ති දුග්ගතත්තභාවානං. ඉදං වුත්තං භොති – මහාරාජ, තෙ දුරත්තභාවා සත්තා අයකුටෙහි මත්ථකෙ භිජ්ජමානෙ වමන්ති, තතො තං වන්තං ජලිතඅයකපල්ලෙහි තෙසු එකච්චානං මුඛෙ ඛිපන්ති, ඉති තෙ පරෙසං වන්තං භුඤ්ජන්ති නාම. භෙරණ්ඩකාති සිඬගාලා. විජ්ජන්දමානන්ති අධොමුඛං නිපජ්ජාපිතං නික්කඩ්ඪිතජිවිහං ඉතො විතො ච විජ්ජන්දමානං. මීගෙනාති ඔකචාරකමීගෙන. පක්ඛිනාති තථාරූපෙනෙව. ගන්තා තෙති ගන්තාරො තෙ. නිරුජ්ජස්සදන්ති උස්සදනිරයං. පාළියං පන “නිරයං අධො”ති ලිඛිතං. අයං පන නිරයො නිමිජාතකෙ ආවි භවිස්සන්ති.

ඉති මහාසත්තො එත්තකෙ නිරයෙ දස්සෙත්වා ඉදානි දෙවලොකවිචරණං කත්වා රඤ්ඤො දෙවලොකෙ දස්සෙත්තො ආහ –

133.

“සත්තො ච උද්ධං ගච්ඡන්ති, සුවිණ්ණෙනිධ කම්මුනා;
සුවිණ්ණස්ස ඵලං පස්ස, සඉන්දා දෙවා සබ්බමකා.

134.

“තං තං බුම් මහාරාජ, ධම්මං රට්ඨපතී වර;
තථා රාජ වරාහි ධම්මං, යථා තං සුවිණ්ණං නානුතප්පෙය්‍යා පච්ඡා”ති.

තත්ථ සත්තොති කායාදීහි උපසන්තා. උද්ධන්ති දෙවලොකං. සඉන්දානි තත්ථ තත්ථ ඉන්දෙහි සද්ධිං. මහාසත්තො භික්ඛු වාතුමහාරාජාදිකෙ දෙවෙ දස්සෙත්තො, “මහාරාජ, වාතුමහාරාජිකෙ දෙවෙ පස්ස, වත්තාරො මහාරාජානො පස්ස, තාවතිංසෙ පස්ස, සක්කං පස්සා”ති එවං සබ්බෙපි සඉන්දකෙ සබ්බමකෙ ච දෙවෙ දස්සෙත්තො “ඉදම්පි සුවිණ්ණස්ස ඵලං ඉදම්පි ඵල”න්ති දස්සෙසි. තං තං බුම්ති තස්මා තං භණාමි. ධම්මන්ති ඉතො පට්ඨාය පාණාතිපාතාදීනි පඤ්ඤ වෙරානි පහාය දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොහීති. යථා තං සුවිණ්ණං නානුතප්පෙය්‍යාති යථා තං දානාදිපුඤ්ඤකම්මං සුවිණ්ණං පිතුසාතකම්මපච්චයං විජ්ජට්ඨාරං පට්චිජාදෙතුං සමත්ථතාය තං නානුතප්පෙය්‍යා, තථා තං සුවිණ්ණං වර, බහුං පුඤ්ඤං කරොහීති අත්ථො.

සො මහාසත්තස්ස ධම්මකථං සුත්වා තතො පට්ඨාය අස්සාසං පටිලභි. බොධිසත්තො පන කිඤ්චි කාලං තත්ථ වසිත්වා අත්තතො වසනට්ඨානඤ්ඤෙව ගතො.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපෙස මයා අස්සාසිතොයෙවා”ති වත්ථා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා රාජා අජාතසත්තු අහොසි, ඉසිගණො බුද්ධපරිසා, සංකිච්චපණ්ඩිතො පන අහමෙව අහොසි”න්ති.

සංකිච්චජාතකවණ්ණනා දුතියා.

ජාතකුද්දානං —

අථ සට්ඨිනිපාතමිහි, සුණාථ මම භාසිතං;
ජාතකසච්ඡයනො පවරො, සොණකඅරින්දමසච්ඡයනො;
තථා චුත්තරටෙසහකිච්චවරොති.

සට්ඨිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

20. සත්තතිනිපාතො

[531] 1. කුසජාතකවණ්ණනා

ඉදං තෙ රට්ඨන්ති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො උක්කණ්ඨිතභික්ඛුං ආරබ්භ කටෙසි. එකො කිර සාවත්ථිවාසී කුලපුත්තො සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිතො එකදිවසං සාවත්ථියං පිණ්ඩාය වරන්තො එකං අලඬකතඉත්ථිං දිස්වා සුහනිමිත්තග්ගාභවසෙන ඔලොකෙන්වා කිලෙසාභිභූතො අනභිරතො විභාසී දීපකෙසනබො කිලිට්ඨවීවරො උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතො ධම්නීසන්ථතගත්තො. යථා හි දෙවලොකා වචනධම්මානං දෙවපුත්තානං පඤ්ච පුබ්බනිමිත්තානි පඤ්ඤායන්ති, මාලා මිලායන්ති, වත්ථානි කිලිස්සන්ති, සරීරෙ දුබ්බණ්ණියං ඔක්කමති, උහොහි කච්ඡෙහි සෙදා මුච්චන්ති, දෙවො දෙවාසනෙ නාභිරමති, එවමෙව සාසනා වචනධම්මානං උක්කණ්ඨිතභික්ඛුනං පඤ්ච පුබ්බනිමිත්තානි පඤ්ඤායන්ති, සද්ධාපුප්ථානි මිලායන්ති, සීලවත්ථානි කිලිස්සන්ති, සරීරෙ මඬිකුතාය වෙව අයසවසෙන ව දුබ්බණ්ණියං ඔක්කමති, කිලෙසසෙදා මුච්චන්ති, අරඤ්ඤරුක්ඛමුලසුඤ්ඤාගාරෙසු නාභිරමන්ති. තස්සපි තානි පඤ්ඤායංසු. අථ නං භික්ඛු සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා “අයං, භන්තෙ, උක්කණ්ඨිතො”ති දස්සෙසුං. සත්ථා “සච්චං කිර ත්චං, භික්ඛු, උක්කණ්ඨිතොසි”ති තං පුච්ඡිත්වා “සච්චං, භන්තෙ”ති චුත්තෙ “මා, භික්ඛු, කිලෙසවසිකො භොහි, මාතුගාමො නාමෙස පාපො, තස්මිං පට්ඨද්ධවිත්තතං විනොදෙහි, සාසනෙ අභිරම, මාතුගාමෙ පට්ඨද්ධවිත්තතාය හි තෙජවන්තොපි පොරාණකපණ්ඩිතා නිත්තෙජා හුත්වා අනයබාසනං පාපුණ්ණ”ති වත්ථා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ මල්ලරට්ඨෙ කුසාවතීරාජධානියං ඔක්කාකො නාම රාජා ධම්මෙන සමෙන රජ්ජං කාරෙසි. තස්ස සොළසන්තං ඉත්ථිසභස්සානං ජෙට්ඨිකා සීලවතී නාම අග්ගමහෙසී අහොසි, සා නෙව පුත්තං, න ධීතරං ලභි. අථස්ස නාගරා වෙව රට්ඨවාසිතො ව රාජනිවෙසනද්වාරෙ සන්තිපතිත්වා “රට්ඨං නස්සිස්සති, රට්ඨං

නස්සිස්සති” ති උපක්කොසිංසු. රාජා සිහපඤ්ජරං උග්ගාටෙන්වා “මයි රජ්ජං කාරෙන්තෙ අධම්මකාරො නාම නත්ථී, කස්මා උපක්කොසථා” ති පුච්ඡී. “සච්චං, දෙව, අධම්මකාරො නාම නත්ථී, අපිච චංසානුරක්ඛකො පන වො පුත්තො නත්ථී, අඤ්ඤො රජ්ජං ගහෙන්වා රට්ඨං නාසෙස්සති, තස්මා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙනුං සමත්ථං පුත්තං පත්ථෙථා” ති. “පුත්තං පත්ථෙන්නො කිං කරොමී” ති? “පඨමං තාව එකං සත්තාහං චුල්ලනාටකං ධම්මනාටකං කත්වා විස්සජ්ජෙථ, සචෙ සා පුත්තං ලභිස්සති, සාධු, නො වෙ, අථ මජ්ඣිමනාටකං විස්සජ්ජෙථ, තතො ජෙට්ඨනාටකං, අවස්සං එත්තකාසු ඉත්ථීසු එකා පුඤ්ඤවතී පුත්තං ලභිස්සති” ති. රාජා තෙසං වචනෙන තථා කත්වා සත්ත දිවසෙ යථාසුඛං අභිරමිත්වා ආගතාගතං පුච්ඡී – “කච්චි වො පුත්තො ලද්ධො” ති? සඛ්ඛා “න ලභාම, දෙවා” ති ආහංසු. රාජා “න මෙ පුත්තො උප්පජ්ජිස්සති” ති අනත්තමනො අහොසි. නාගරා පුන තථෙව උපක්කොසිංසු. රාජා “කිං උපක්කොසථ, මයා තුම්භාකං වචනෙන නාටකානි විස්සට්ඨානි, එකාපි පුත්තං න ලභති, ඉදානි කිං කරොමා” ති ආහ. “දෙව, එතා දුස්සීලා භවිස්සන්ති නිජ්ජඤ්ඤා, නත්ථී එතාසං පුත්තලාභාය පුඤ්ඤං, තුම්භෙ එතාසු පුත්තං අලභන්තිසුපි මා අප්පොස්සුක්කතං ආපජ්ජථ, අග්ගමහෙසී වො සීලවතී දෙවි සීලසම්පන්නා, තං විස්සජ්ජෙථ, තස්සා පුත්තො උප්පජ්ජිස්සති” ති.

සො “සාධු” ති සම්පට්චිජ්ජත්වා “ඉතො කිර සත්තමෙ දිවසෙ රාජා සීලවතිං දෙවිං ධම්මනාටකං කත්වා විස්සජ්ජෙස්සති, පුරිසා සන්නිපතන්තු” ති හෙරිං. වරාපෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ දෙවිං අලඬිකාරාපෙත්වා රාජනිවෙසනා ඕතාරෙන්වා විස්සජ්ජෙසි. තස්සා සීලතෙජෙන සක්කස්ස භවනං උණ්භාකාරං දස්සෙසි. සක්කො “කිං නු ඛො” ති ආවජ්ජෙන්තො දෙවියා පුත්තපත්ථනභාවං ඤත්වා “එතිස්සා මයා පුත්තං දාතුං වට්ටති, අත්ථී නු ඛො දෙවලොකෙ එතිස්සා අනුච්ඡවිකො පුත්තො” ති උපධාරෙන්තො ඛොධිසත්තං අද්දස. සො කිර තදා තාවතිංසභවනෙ ආයුං ඛෙපෙත්වා උපරිදෙවලොකෙ නිබ්බන්තිතුකාමො අහොසි. සක්කො තස්ස විමානද්වාරං ගන්ත්වා තං පක්කොසිත්වා, “මාරිස, තයා මනුස්සලොකං ගන්ත්වා ඕක්කාකරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හිතුං වට්ටති” ති සම්පට්චිජාපෙත්වා අපරමපි දෙවපුත්තං “ත්වම්පි එතිස්සා එව පුත්තො භවිස්සසී” ති වත්වා “මා ඛො පනස්සා කොචි සීලං භින්දතු” ති මහල්ලකබ්බාග්ගමණුවෙසෙන රඤ්ඤො නිවෙසනද්වාරං අගමාසි.

මහාජනොපි න්භානො අලඬිකතො “අහං දෙවිං ගණ්හිස්සාමි, අහං දෙවිං ගණ්හිස්සාමි” ති රාජද්වාරෙ සන්නිපතිත්වා සක්කඤ්ච දිස්වා “ත්වං කස්මා ආගතොසී” ති පරිභාසමකාසි. සක්කො “කිං මං තුම්භෙ ගරභථ, සචෙපි මෙ සරිරං ජිණ්ණං, රාගො පන න ජීරති, සචෙ සීලවතිං ලභිස්සාමි, ආදාය නං ගමිස්සාමිති ආගතොමිහි” ති වත්වා අත්තනො ආනුභාවෙන සඛ්ඛෙසං පුරතොව අට්ඨාසි. අඤ්ඤො කොචි තස්ස තෙජෙන පුරතො භවිතුං නාසක්ඛි. සො තං සඛ්ඛාලඬිකාරපටිමණ්ඩිතං නිවෙසනා නික්ඛමන්තිඤ්ඤෙව භත්ථෙ ගහෙන්වා පක්කාමි. අථ නං තත්ථ තත්ථ ධීතා ගරහිංසු “පස්සථ, හො, මහල්ලකබ්බාග්ගමණො එවං උත්තමරූපධරං දෙවිං ආදාය ගච්ඡති, අත්තනො යුත්තං න ජානාති” ති. දෙවිපි

“මහල්ලකො මං ගහෙත්වා ගව්ෂනී” ති න අට්ටියනි න හරායනි. රාජාපි වාතපානෙ යත්වා “කො නු බො දෙවිං ගහෙත්වා ගව්ෂනී” ති ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා අනත්තමනො අහොසි.

සක්කො තං ආදාය නගරද්වාරතො නික්ඛමිත්වා ද්වාරසමීපෙ එකං සරං මාපෙසි විවට්ඨවාරං පඤ්ඤත්තකට්ඨත්ථරිකං. අථ නං සා “ඉදං තෙ නිවෙසන” ත්ති පුච්ඡි. සො “ආම, හද්දෙ, පුබ්බෙ පනාහං එකො, ඉදානිමිහා මයං ද්වෙ ජනා, අහං භික්ඛාය වරිත්වා තණ්ඩුලාදීනි ආහරිස්සාමි, ත්වං ඉමිස්සා කට්ඨත්ථරිකාය නිපජ්ජාහී” ති වත්වා තං මුදුනා හත්ථෙන පරාමසන්තො දිබ්බසම්ඵස්සං ඵරාපෙත්වා තත්ථ නිපජ්ජාපෙසි. සා දිබ්බසම්ඵස්සඵරණෙන සඤ්ඤං විස්සජ්ජෙසි. අථ නං අත්තනො ආනුභාවෙන තාවතිංසභවනං තෙත්වා අලඬකතවිමානෙ දිබ්බසයනෙ නිපජ්ජාපෙසි. සා සත්තමෙ දිවසෙ පබුජ්ඣිත්වා තං සම්පත්තිං දිස්වා “න සො බ්‍රාහ්මණො මනුස්සො, සක්කො හවිස්සනී” ති අඤ්ඤාසි. සක්කොපි තස්මිං සමයෙ පාරිච්ඡත්තකමුලෙ දිබ්බතාටකපරිවුතො නිසින්තො අහොසි. සා සයනා උට්ඨාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සක්කො “වරං තෙ, දෙවි, දදාමි, ගණ්හාහී” ති ආහ. “තෙන හි, දෙව, එකං පුත්තං මෙ දෙහී” ති. “දෙව, තිට්ඨතු එකො පුත්තො, අහං තෙ ද්වෙ පුත්තෙ දස්සාමි. තෙසු පන එකො පඤ්ඤවා හවිස්සනී විරූපවා, එකො රූපවා න පඤ්ඤවා. තෙසු කතරං පයමං ඉච්ඡාමි” ති? “පඤ්ඤවත්තං, දෙවා” ති. සො “සාධු” ති වත්වා තස්සා කුසනිණං දිබ්බවත්ථං දිබ්බවන්දනං පාරිච්ඡත්තකපුජ්ථං කොකනුදඤ්ච නාම වීණං දත්වා තං ආදාය රඤ්ඤො සයනසරං පවිසිත්වා රඤ්ඤො සද්ධිං එකසයනෙ නිපජ්ජාපෙත්වා අඬගුට්ඨකෙන තස්සා නාහිං පරාමසි. තස්මිං බණෙ බොධිසත්තො තස්සා කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හි. සක්කොපි සකට්ඨානාමෙව ගතො. පණ්ඩිතා දෙවී ගබ්හස්ස පතිට්ඨිතභාවං ජානි.

අථ නං පබුද්ධො රාජා දිස්වා, “දෙවි, කෙන නීතාසී” ති පුච්ඡි. “සක්කෙන, දෙවා” ති. “අහං පච්චක්ඛතො එකං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං තං ආදාය ගව්ෂන්තං අද්දසං, කස්මා මං වඤ්චෙසී” ති? “සද්දහථ, දෙව, සක්කො මං ගහෙත්වා දෙවලොකං නෙසී” ති. “න සද්දහාමි, දෙවී” ති. අථස්ස සා සක්කදත්තියං කුසනිණං දස්සෙත්වා “සද්දහථා” ති ආහ. රාජා “කුසනිණං නාම යතො කුතොවි ලබ්හතී” ති න සද්දහී. අථස්ස සා දිබ්බවත්ථාදීනි දස්සෙසි. රාජා තානි දිස්වා සද්දහිත්වා, “හද්දෙ, සක්කො තාව තං නෙතු, පුත්තො පන තෙ ලද්ධො” ති පුච්ඡි. “ලද්ධො මහාරාජ, ගබ්හො මෙ පතිට්ඨිතො” ති. සො තුට්ඨො තස්සා ගබ්හපරිහාරං අදාසි. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි, තස්ස අඤ්ඤං නාමං අකත්වා කුසනිණනාමමෙව අකංසු. කුසකුමාරස්ස පදසා ගමනකාලෙ ඉතරො දෙවපුත්තො තස්සා කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි. සා දසමාසෙ පරිපුණ්ණෙ පුත්තං විජායි, තස්ස “ජයම්පතී” ති නාමං කරිංසු. තෙ මහත්තෙන යසෙන වඩ්ඪිංසු. බොධිසත්තො පඤ්ඤවා ආවරියස්ස සන්තිකෙ කිඤ්චි සිජ්ජං අනුග්ගහෙත්වා අත්තනොව පඤ්ඤාය සබ්බසිජ්ජෙසු නිජ්ජත්තිං පාපුණි.

අථස්ස සොළසවස්සකාලෙ රාජා රජ්ජං දාතුකාමො දෙවිං ආමන්තෙත්වා “හද්දෙ, පුත්තස්ස තෙ රජ්ජං දත්වා නාටකානි උපට්ඨපෙස්සාම, මයං ජීවන්තායෙව නං රජ්ජෙ පතිට්ඨිතං පස්සිස්සාම, සකලජම්බුදීපෙ බො පන යස්ස රඤ්ඤො ධිතරං ඉච්ඡති, තමස්ස ආනෙත්වා අග්ගමහෙසිං කරිස්සාම, චිත්තමස්ස ජානාහි, කතරං රාජධිතරං රොවෙසී”ති ආහ. සා “සාධු”ති සම්පට්ඨිත්වා “කුමාරස්ස ඉමං පවත්තිං ආරොවෙත්වා චිත්තං ජානාහි”ති එකං පරිවාරිකං පෙසෙසි. සා ගන්ත්වා තස්ස තං පවත්තිං ආරොවෙසි. තං සුත්වා මහාසත්තො චිත්තෙසි – “අහං න රූපවා, රූපසම්පන්නා රාජධිතා ආනිතාපි මං දිස්වා ‘කිං මෙ ඉමිනා විරූපෙනා’ති පලායිස්සති ඉති නො ලජ්ජිතබ්බකං භවිස්සති, කිං මෙ සරාලාසෙන, ධරමානෙ මාතාපිතරො උපට්ඨහිත්වා තෙසං අව්චයෙන නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි”ති. සො “මය්හං නෙව රජ්ජෙනත්ථො, න නාටකෙහි, අහං මාතාපිතූනං අව්චයෙන පබ්බජිස්සාමි”ති ආහ. සා ගන්ත්වා තස්ස කථං දෙවියා ආරොවෙසි, දෙවීපි රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා අනත්තමනො හුත්වා පුත කතිපාභව්චයෙන සාසනං පෙසෙසි. සොපි පටිබාහතියෙව. එවං යාවතතියං පටිබාහිත්වා චතුත්ථවාරෙ චිත්තෙසි – “මාතාපිතූහි සද්ධිං එකන්තෙන පටිපක්ඛවාමො නාම න යුත්තො, එකං උපායං කරිස්සාමි”ති.

සො කම්මාරජෙට්ඨකං පක්කොසාපෙත්වා බහුං සුවණ්ණං දත්වා “එකං ඉත්ථීරූපකං කරොහි”ති උය්‍යාජෙත්වා තස්මිං පක්කන්තෙ අඤ්ඤං සුවණ්ණං ගහෙත්වා සයම්පි ඉත්ථීරූපකං අකාසි. බොධිසත්තානාඤ්ඤි අධිජ්ජායො නාම සම්ප්ප්ඤ්ඤාති. තං සුවණ්ණරූපකං ජීවිහාය අවණ්ණනීයසොහං අහොසි. අථ නං මහාසත්තො බොමං නිවාසාපෙත්වා සිරිගබ්බෙ යපාපෙසි. සො කම්මාරජෙට්ඨකෙන ආහතරූපකං දිස්වා තං ගරහිත්වා “ගච්ඡ අම්භාකං සිරිගබ්බෙ යපිතරූපකං ආහරා”ති ආහ. සො සිරිගබ්බං පට්ටියො තං දිස්වා “කුමාරෙන සද්ධිං අභිරමිතුං එකා දෙවච්ඡරා, ආගතා භවිස්සති”ති හත්ථං පසාරෙතුං අවිසහන්තො නික්ඛමිත්වා “දෙව, සිරිගබ්බෙ අය්‍යා එකිකාව ධීතා, උපගන්තුං න සක්කොමි”ති ආහ. “තාත, ගච්ඡ, සුවණ්ණරූපකං එතං, ආහරා”ති පුත පෙසිතො ආහරි. කුමාරො කම්මාරෙන කතං රූපකං සුවණ්ණගබ්බෙ නික්ඛිපාපෙත්වා අත්තනා කතං අලඬිකාරාපෙත්වා රටෙ යපාපෙත්වා “එවරූපං ලහන්තො ගණ්භාමි”ති මාතු සන්තිකං පහිණි.

සා අමච්චෙ පක්කොසාපෙත්වා, “තාතා, මය්හං පුත්තො මහාපුඤ්ඤො සක්කදත්තියො අනුච්ඡවිකං කුමාරිකං ලහිස්සති, තුම්හෙ එවරූපං ලහන්තා ගණ්භිස්සථ, ඉමං රූපකං පට්ච්ඡන්නයානෙ යපෙත්වා සකලජම්බුදීපං චරන්තා යස්ස රඤ්ඤො එවරූපං ධිතරං පස්සථ, තස්සෙතං දත්වා ‘ඔක්කාකරාජා තුම්හෙහි සද්ධිං ආවාහං කරිස්සති’ති දිවසං චවත්ථපෙත්වා ආගච්ඡවා”ති ආහ. තෙ “සාධු”ති තං ආදාය මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛමිත්වා විචරන්තා යං රාජධානිං පාපුණන්ති, තත්ථ සායන්හසමයෙ මහාජනස්ස සමොසරණට්ඨානෙ තං රූපකං චත්ථපුප්ඵාලඬිකාරෙහි අලඬිකරිත්වා සුවණ්ණසිවිකං ආරොපෙත්වා තිත්ථමග්ගෙ යපෙත්වා අමච්චා සයං පටික්කමිත්වා ආගතාගතානං කථාසවනත්ථං එකමන්තෙ තිට්ඨන්ති. මහාජනො තං ඔලොකෙත්වා “සුවණ්ණරූපක”න්ති සඤ්ඤං අකත්වා

“අයං මනුස්සිත්ථි සමානාපි දෙවච්ඡරපටිභාගා අතිවිය සොහති, කිං නු ඛො එත්ථ ධීතා, කුතො වා ආගතා, අම්භාකං නගරෙ එවරුපා නත්ථි” ති වණ්ණෙන්තො පක්කමති. තං සුත්වා අමච්චා “සවෙ ඉධ එවරුපා දාරිකා භවෙය්‍යා, ‘අසුකා රාජධීතා විය අසුකා අමච්චධීතා වියා’ ති වදෙය්‍යාං, අද්ධා ඉධ එවරුපා නත්ථි” ති තං ආදාය අඤ්ඤං නගරං ගච්ඡන්ති.

තෙ එවං විවරන්තා අනුපුබ්බෙන මද්දරට්ඨෙය්‍ය සාගලනගරං සම්පාපුණිංසු. තත්ථ මද්දරඤ්ඤො අට්ඨ ධීතරො උත්තමරුපධරා දෙවච්ඡරපටිභාගා, තාසං සබ්බජෙට්ඨිකා පභාවතී නාම. තස්සා සරීරතො බාලසූරියස්ස පභා විය පභා නිච්ඡරන්ති, අන්ධකාරෙපි චතුහත්ථෙ අන්තොගබ්භෙ පදිපකිච්චං නත්ථි, සබ්බො ගබ්භො එකොභාසොච හොති. ධාතී පනස්සා බුජ්ජා, සා පභාවතිං භොජෙත්වා තස්සා සිසන්භාපනත්ථං අට්ඨන්ති වණ්ණදාසීනි අට්ඨ සට්ඨෙ ගාභාපෙත්වා සායන්භසමයෙ උදකත්ථාය ගච්ඡන්ති තිත්ථමග්ගෙ ධීතං තං රූපකං දිස්වා “පභාවතී” ති සඤ්ඤාය “අයං දුබ්බිනීතා ‘සිසං න්භායිස්සාමී’ ති අම්භෙ උදකත්ථාය පෙසෙත්වා පඨමතරං ආගන්ත්වා තිත්ථමග්ගෙ ධීතා” ති කුජ්ඣත්වා “අරෙ කුලලජ්ජාපනිකෙ අම්භෙහි පුරිමතරං ආගන්ත්වා කස්මා ඉධ ධීතාසි, සවෙ රාජා ජානිස්සති, නාසෙස්සති නො” ති වත්වා හත්ථෙත ගණ්ඩපස්සෙ පහරි, හත්ථතලං හිජ්ජමානං විය ජාතං. තතො “සුවණ්ණරූපකං” න්ති ඤත්වා හසමානා තාසං වණ්ණදාසීනං සන්තිකං ගච්ඡන්ති “පස්සට්ඨෙතං මෙ කම්මං, මම ධීතාතිසඤ්ඤාය පහාරං අදාසිං, අයං මම ධීතූ සන්තිකෙ කිමග්ගති, කෙවලං මෙ හත්ථො දුක්ඛාපිනො” ති ආහ.

අථ නං රාජදුතා ගහෙත්වා “ත්ථං ‘මම ධීතා ඉතො අභිරූපතරා’ ති වදන්ති කං නාම කට්ඨෙසී” ති ආහංසු. “මද්දරඤ්ඤො ධීතරං පභාවතිං, ඉදං රූපකං තස්සා සොළසිම්භි කලං න අග්ගති” ති. තෙ තුට්ඨමානසා රාජද්වාරං ගන්ත්වා “ඔක්කාකරඤ්ඤො දුතා ද්වාරෙ ධීතා” ති පටිභාරෙසු. රාජා ආසනා වුට්ඨාය ධීතකොච “පක්කොසථා” ති ආහ. තෙ පටිසිත්වා රාජානං වන්දිත්වා “මහාරාජ, අම්භාකං රාජා තුම්භාකං ආරොග්‍යං පුච්ඡති” ති වත්වා කතසක්කාරසම්මානා “කිමත්ථං ආගතත්ථා” ති පුට්ඨා “අම්භාකං රඤ්ඤො සිහස්සරො පුත්තො කුසකුමාරො නාම, රාජා තස්ස රජ්ජං දාතුකාමො අම්භෙ තුම්භාකං සන්තිකං පහිණි, තුම්භාකං කිර ධීතා පභාවතී, තං තස්ස දෙථ, ඉමඤ්ච සුවණ්ණරූපකං දෙය්‍යාධම්මං ගණ්හවා” ති තං රූපකං තස්ස අදංසු. සොපි “එවරුපෙන මහාරාජෙන සද්ධිං විවාහමඬගලං හවිස්සති” ති තුට්ඨවිත්තො සම්පට්ඨි. අථ නං දුතා ආහංසු – “මහාරාජ, අම්භෙහි න සක්කා පපඤ්චං කාතුං, කුමාරිකාය ලද්ධභාවං රඤ්ඤො ආරොචෙස්සාම, අථ නං සො ආගන්ත්වා ආදාය ගම්ස්සති” ති. සො “සාධු” ති වත්වා තෙසං සක්කාරං කත්වා විස්සජ්ජෙසි. තෙ ගන්ත්වා රඤ්ඤො ච දෙවියා ච ආරොචෙසු. රාජා මහත්තෙන පරිවාරෙන කුසාවතීතො නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන සාගලනගරං පාපුණි. මද්දරාජා පටිචුග්ගන්ත්වා තං නගරං පවෙසෙත්වා මහත්තං සක්කාරමකාසී.

සිලවතී දෙවි පණ්ඩිතත්තා “කො ජානාති, කිං භවිස්සති” ති එකාභද්විභව්වයෙන මද්දරාජානං ආහ – “මහාරාජ, සුඤ්ඤං දට්ඨුකාමාමිහි” ති. සො “සාධු” ති සම්පට්ච්ඡිත්වා තං පක්කොසාපෙසි. පභාවතී සබ්බාලඤ්ඤාකාරපටිමණ්ඩිතා ධාතිගණපරිවුතා ආගන්ත්වා සස්සුං වන්දි. සා තං දිස්වා චිත්තෙසි – “අයං කුමාරිකා අභිරුපා, මය්හං පුත්තො විරුපො. සචෙ එසා තං පස්සිස්සති, එකාභමිපි අවසිත්වා පලායිස්සති, උපායං කරිස්සාමි” ති. සා මද්දරාජානං ආමන්තෙත්වා, “මහාරාජ, සුඤ්ඤා මෙ පුත්තස්ස අනුච්ඡවිකා, අපිච ඛො පන අමහාකං කුලපචෙණ්ඩියා ආගතං වාරිත්තං අත්ථි, සචෙ අයං තස්මිං වාරිත්තෙ වත්තිස්සති, නෙස්සාමි න” ත්ති ආහ. “කිං පන වො වාරිත්ත” ත්ති. “අමහාකං වංසෙ යාව එකස්ස ගබ්භස්ස පතිට්ඨානං හොති, තාව දිවා සාමිකං පස්සිතුං න ලහති. සචෙ එසා තථා කරිස්සති, නෙස්සාමි න” ත්ති. රාජා “කිං, අම්ම, සක්ඛිස්සසි එවං වත්තිතු” ත්ති ධිතරං පුච්ඡි. සා “ආම තාතා” ති ආහ. තතො ඔක්කාකරාජා මද්දරඤ්ඤො ඛහුං ධනං දත්වා තං ආදාය පක්කාමි. මද්දරාජාපි මහන්තෙන පරිවාරෙන ධිතරං උයොයාපෙසි.

ඔක්කාකො කුසාවතීං ගන්ත්වා නගරං අලඤ්ඤාකාරාපෙත්වා සබ්බන්ධනානි මොචෙත්වා පුත්තස්ස අභිසෙකං කත්වා රජ්ජං දත්වා පභාවතීං අග්ගමහෙසිං කාරෙත්වා නගරෙ “කුසරාජස්ස ආණා” ති හෙරිං වරාපෙසි. සකලජම්බුදීපතලෙ රාජානො යෙසං ධිතරො අත්ථි, තෙ කුසරඤ්ඤො ධිතරො පභිණ්ණු. යෙසං පුත්තා අත්ථි, තෙ තෙන සද්ධිං මිත්තභාවං ආකඨ්ඨන්තා පුත්තෙ උපට්ඨාකෙ කත්වා පභිණ්ණු. ඛොධිසත්තස්ස නාටකපරිවාරො මහා අහොසි, මහන්තෙන යසෙන රජ්ජං කාරෙසි. සො පභාවතීං දිවා පස්සිතුං න ලහති, සාපි තං දිවා පස්සිතුං න ලහති, උභින්නං රත්තිදස්සනමෙව හොති. තත්ථ පභාවතියා සරිරජ්ජපභාපි අබ්බොභාරිකා අහොසි. ඛොධිසත්තො සිරිගබ්භතො රත්තිංයෙව නික්ඛමති.

සො කතිපාභව්වයෙන පභාවතීං දිවා දට්ඨුකාමො මාතුයා ආරොචෙසි. සා “මා තෙ තාත, රුච්චි, යාව එකං පුත්තං ලහසි, තාව ආගමෙහි” ති, පටික්ඛිසි. සො පුනස්පුනං යාවියෙව. අථ නං සා ආහ – “තෙන හි භත්ථිසාලං ගන්ත්වා භත්ථිමෙණ්ඩවෙසෙන තිට්ඨ, අහං තං තත්ථ ආනෙස්සාමි, අථ නං අක්ඛිති පුරෙත්වා ඔලොකෙය්‍යාසි, මා ච අත්තානං ජානාපෙහි” ති. සො “සාධු” ති සම්පට්ච්ඡිත්වා භත්ථිසාලං අගමාසි. අථස්ස මාතා භත්ථිසාලං අලඤ්ඤාකාරාපෙත්වා පභාවතීං “එහි සාමිකස්ස භත්ථිනො පස්සාමා” ති තත්ථ නෙත්වා “අයං භත්ථි අසුකො නාම, අයං භත්ථි අසුකො නාමා” ති තස්සා දස්සෙසි. තත්ථ තං රාජා මාතු පච්ඡතො ගච්ඡන්තිං දිස්වා භත්ථිගොපකවෙසෙන භත්ථිජකණ්ඩිකාපිණ්ඩෙන පිට්ඨියං පහරි. සා කුද්ධා “රඤ්ඤො කථෙත්වා තෙ භත්ථං ඡිත්ථාපෙස්සාමි” ති වත්වා දෙවිං උජ්ඣාපෙසි. රාජමාතා “මා අම්ම කුජ්ඣි” ති සුඤ්ඤං සඤ්ඤාපෙත්වා පිට්ඨිං පරිමජ්ජි. පුනපි රාජා තං දට්ඨුකාමො හුත්වා අස්සසාලාය අස්සගොපකවෙසෙන තං දිස්වා තථෙව අස්සජකණ්ඩිකාපිණ්ඩෙන පහරි. තදාපි තං කුද්ධං සස්සු සඤ්ඤාපෙසි.

පුනෙකදිවසෙ පභාවතී මහාසත්තං පස්සිතුකාමා හුත්වා සස්සුයා ආරොචෙත්වා “අලං මා තෙ රුච්චි” ති පටික්ඛිත්තාපි පුනස්පුනං යාවි. අථ නං සා ආහ – “තෙන හි

ස්වෙ මම පුත්තො නගරං පදක්ඛිණං කරිස්සති, ත්වං සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා තං පස්සෙය්‍යාසී” ති. එවඤ්ච පන වත්වා පුනදිවසෙ නගරං අලඬිකාරාපෙත්වා ජයම්පතිකුමාරං රාජවෙසං ගාභාපෙත්වා හත්ථිපිටියෙ නිසිදාපෙත්වා බොධිසත්තං පච්ඡිමාසනෙ නිසිදාපෙත්වා නගරං පදක්ඛිණං කාරාපෙසි. සා පභාවතිං ආදාය සීහපඤ්ජරෙ යත්වා “පස්ස තච සාමිකස්ස සිරිසොහග්ග” න්ති ආහ. සා “අනුච්ඡවිකො මෙ සාමිකො ලද්ධො” ති අත්තමනා අහොසි. තං දිවසං පන මහාසත්තො හත්ථිමෙණ්ඩවෙසෙන ජයම්පතිස්ස පච්ඡිමාසනෙ නිසිදිත්වා යථාධිජ්ජායෙන පභාවතිං ඔලොකෙන්තො හත්ථිකාරාදිවසෙන චිත්තරුචියා කෙළිං දස්සෙසි. හත්ථිමිහි අතික්කන්තෙ රාජමාතා පභාවතිං පුච්ඡි – “දිට්ඨො තෙ, අම්ම, සාමිකො” ති. “ආම අයො, පච්ඡිමාසනෙ පනස්ස නිසිත්තො හත්ථිමෙණ්ඩො අතිවිය දුබ්බිනීතො, මය්හං හත්ථිකාරාදීනි දස්සෙසි, කස්මා එවරූපං අලක්ඛිකං රඤ්ඤො පච්ඡිමාසනෙ නිසිදාපෙසුං, නිහරාපෙහි න” න්ති? “අම්ම, රඤ්ඤො පච්ඡිමාසනෙ රක්ඛා නාම ඉච්ඡිතබ්බා” ති.

සා චිත්තෙසි – “අයං හත්ථිමෙණ්ඩො අතිවිය නිබ්භයො, රාජානං ‘රාජා’ තිපි න මඤ්ඤති, කිං නු බො එසොච කුසරාජා, අද්ධා හි එසො අතිවිය විරූපො එච හවිස්සති, තෙනෙව මං න දස්සෙන්නි” ති. සා බුජ්ජං කණ්ණමුලෙ ආහ – “අම්ම, ගච්ඡ තාව ජානාහි, කිං පුරිමාසනෙ නිසිත්තකො රාජා, උදාහු පච්ඡිමාසනෙ” ති? “කථං පනාහං ජානිස්සාමි” ති. “ස්වෙ හි සො රාජා හවිස්සති, පයමතරං හත්ථිපිටියිතො ඔතරිස්සති, ඉමාය සඤ්ඤාය ජානාහි” ති. සා ගන්ත්වා එකමන්තෙ ධීතා පයමං මහාසත්තං ඔතරන්තං අද්දස, පච්ඡා ජයම්පතිකුමාරං. මහාසත්තොපි ඉතො විතො ච ඔලොකෙන්තො බුජ්ජං දිස්වා “ඉමිනා නාම කාරණෙන එසා ආගතා හවිස්සති” ති ඤත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා “ඉමං අන්තරං පභාවතියා මා කථෙහි” ති දළ්භං වත්වා උයොපෙසි. සා ගන්ත්වා “පුරිමාසනෙ නිසිත්තො පයමං ඔතරි” ති ආහ. පභාවතී තස්සා වචනං සද්දහි.

මහාසත්තොපි පුන දට්ඨුකාමො හුත්වා මාතරං යාවි. සා පටික්ඛිපිතුං අසක්කොන්නී “තෙන හි අඤ්ඤාතකවෙසෙන උය්‍යානං ගච්ඡාහි” ති ආහ. සො උය්‍යානං ගන්ත්වා පොක්ඛරණියං ගලජ්ජමාණං උදකං පවිසිත්වා පදුමිනිපත්තෙන සීසං ඡාදෙත්වා පුජ්ජිතපදුමෙන මුඛං ආවරිත්වා අට්ඨාසි. මාතෘපිස්ස පභාවතිං උය්‍යානං නෙත්වා සායන්හසමයෙ “ඉමෙ රුක්ඛෙ පස්ස, සකුණෙ පස්ස, මිගෙ පස්සා” ති පලොභයමානා පොක්ඛරණිතිරං පායාසි. සා පඤ්චවිධපදුමසඤ්ජන්තං පොක්ඛරණිං දිස්වා න්භායිතුකාමා පරිවාරිකාහි සද්ධිං පොක්ඛරණිං ඔතරිත්වා කීළන්නී තං පදුමං දිස්වා විචිනිතුකාමා හත්ථං පසාරෙසි. අථ නං රාජා පදුමිනිපත්තං අපනෙත්වා “අහං කුසරාජා” ති වත්වා හත්ථෙ ගණ්හි. සා තස්ස මුඛං දිස්වා “යක්ඛො මං ගණ්හි” ති විරචිත්වා තත්ථෙව විසඤ්ඤිතං පත්තා. අථස්සා රාජා හත්ථං මුඤ්චි. සා සඤ්ඤං පටිලභිත්වා “කුසරාජා කිර මං හත්ථෙ ගණ්හි, ඉමිනාවාහං හත්ථිසාලාය හත්ථිජකණ්ඩෙකෙන, අස්සසාලාය අස්සජකණ්ඩෙකෙන පහටා, අයමෙව මං හත්ථිස්ස පච්ඡිමාසනෙ නිසිදිත්වා උජ්ජණ්ඩෙසි, කිං මෙ එවරූපෙන දුම්මුබ්බෙන පතිනා, ඉමං ජහිත්වා අහං ජීවන්ති අඤ්ඤං පතිං

ලහිස්සාමි” ති වින්තෙත්වා අත්තනා සද්ධිං ආගතෙ අමච්චෙ පක්කොසාපෙත්වා “මම යානවාහනං සජ්ජං කරොථ, අජ්ජෙව ගමිස්සාමි” ති ආහං. තෙ රඤ්ඤො ආරොවෙසුං. රාජා වින්තෙසි – “සචෙ ගන්තුං න ලහිස්සති, හදයමස්සා ඵලිස්සති, ගච්ඡතු පුන තං අත්තනො ඛලෙන ආනෙස්සාමි” ති වින්තෙත්වා අථස්සා ගමනං අනුජානි. සා පිතුනගරමෙව අගමාසි.

මහාසත්තොපි උය්‍යානතො නගරං පටිසිත්වා අලඬකතපාසාදං අභිරුහි. බොධිසත්තඤ්ඤි සා පුබ්බපත්ථනාවසෙන න ඉච්ඡි, සොපි පුබ්බකම්මවසෙනෙව විරූපො අහොසි. අතීතෙ කිර බාරාණසියං ද්වාරගාමෙ උපරිමච්චියා ව හෙට්ඨිමච්චියා ව ද්වෙ කුලානි වසිංසු. එකස්ස කුලස්ස ද්වෙ පුත්තා අහෙසුං. එකස්ස එකාව ධිතා අහොසි. ද්විසු පුත්තෙසු බොධිසත්තො කනිට්ඨො. තං කුමාරිකං ජෙට්ඨකස්ස අදංසු. කනිට්ඨො අදාරභරණො භාතු සන්තිකෙයෙව වසි. අථෙකදිවසං තස්මිං සරෙ අතිරසකපුටෙ පටිංසු. බොධිසත්තො අරඤ්ඤං ගතො හොති. තස්ස පුටං ඨපෙත්වා අවසෙසෙ භාපෙත්වා බාදිංසු. තස්මිං ඛණෙ පච්චෙකඬුද්ධො භික්ඛාය සරද්ධාරං අගමාසි. බොධිසත්තස්ස භාතුජායා “චූළපතීනො අඤ්ඤං පුටං පටිස්සාමි” ති තං ගහෙත්වා පච්චෙකඬුද්ධස්ස අදාසි. සොපි තං ඛණඤ්ඤෙව අරඤ්ඤතො ආගච්ඡි. අථ නං සා ආහ – “සාමි, චිත්තං පසාදෙහි, තව කොට්ඨාසො පච්චෙකඬුද්ධස්ස දිත්තො” ති. සො “තව කොට්ඨාසං බාදිත්වා මම කොට්ඨාසං දෙසි, අහං කිං බාදිස්සාමි” ති කුද්ධො පච්චෙකඬුද්ධං අනුගන්ත්වා පත්තනො පුටං ගණ්හි. සා මාතු සරං ගන්ත්වා නවවිලිනං වම්පකපුජ්චවණ්ණං සජ්ජිං ආහරිත්වා පච්චෙකඬුද්ධස්ස පත්තං පුරෙසි, තං ඔභාසං මුඤ්චි. සා තං දිස්වා පත්ථනං පට්ඨපෙසි – “හන්තෙ, ඉමිනා දානඛලෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ මෙ සරිරං ඔභාසජානං හොතු, උත්තමරූපධරා ව භවෙය්‍යං, ඉමිනා ව මෙ අසජ්ජුරිසෙන සද්ධිං එකට්ඨානෙ වාසො මා අහොසි” ති. ඉති සා ඉමිස්සා පුබ්බපත්ථනාය වසෙන තං න ඉච්ඡි. බොධිසත්තොපි තං පුට තස්මිං සජ්ජිපත්තෙ ඔසිදාපෙත්වා පත්ථනං පට්ඨපෙසි – “හන්තෙ, ඉමං යොජනසතෙ වසන්තිමිපි ආනෙත්වා මම පාදපරිවාරිකං කාතුං සමත්ථො භවෙය්‍ය” ති. තත්ථ යං සො කුද්ධො ගන්ත්වා පුටං ගණ්හි, තස්ස පුබ්බකම්මස්ස වසෙන විරූපො අහොසි, පුබ්බපත්ථනාය සා ව තං න ඉච්ඡති.

සො පභාවතියා ගතාය සොකජ්ජත්තො අහොසි, නානාකාරෙහි පරිවාරයමානාපි නං සෙසිත්ථියො ඔලොකාපෙතුමිපි නාසක්ඛිංසු, පභාවතිරහිතමස්ස සකලමිපි නිවෙසනං තුච්ඡං විය බාධි. සො “ඉදානි සාගලනගරං පත්තා භවිස්සති” ති පච්චුසසමයෙ මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා, “අම්ම, අහං පභාවතිං ආනෙස්සාමි, තුම්හෙ රජ්ජං අනුසාසථා” ති වදන්තො පඨමං ගාථමාහ –

1.

“ඉදං තෙ රට්ඨං සධනං සයොග්ගං, සකායුරං සබ්බකාමුපපන්නං;
ඉදං තෙ රජ්ජං අනුසාස අම්ම, ගච්ඡාමහං යත්ථ පියා පභාවති” ති.

තත්ථ සයොග්ගන්ති හත්ථියොග්ගාදිසහිතං. සකායුරන්ති සපඤ්චරාජකකුඩහණ්ඩං. අනුසාස, අම්මාති සො කිර පුරිසස්ස රජ්ජං දන්වා පුන ගණ්හනං නාම න යුත්තන්ති පිතු වා භාතු වා අනියායාදෙන්වා මාතු නියායාදෙන්තො එවමාහ.

සා තස්ස කථං සුත්වා “තෙන හි, තාත, අප්පමත්තො භවෙය්‍යාසී, මාතුගාමො නාම අපරිසුද්ධහදයො” ති වත්වා නානග්ගරසභොජනස්ස සුවණ්ණකරොටිං පුරෙත්වා “ඉදං අන්තරාමග්ගෙ භුඤ්ජෙය්‍යාසී” ති වත්වා උයොයාජෙසී. සො තං ආදාය මාතරං වන්දිත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා “ජීවන්තො පුන තුම්භෙ පස්සිස්සාමි” ති වත්වා සිරිගබ්භං පවිසිත්වා පඤ්චාවුධං සන්නය්හිත්වා හත්තකරොටියා සද්ධිං කභාපණසහස්සං පසිබ්බකෙ කත්වා කොකනුදඤ්ච වීණං ආදාය නගරා නික්ඛමිත්වා මග්ගං පටිපජ්ජිත්වා මහබ්බලො මහාථාමො යාව මජ්ඣන්තිකා පණ්ණාස යොජනානි ගන්ත්වා හත්තං භුඤ්ජිත්වා සෙසදිවසභාගෙන පුන පණ්ණාස යොජනානි ගන්ත්වා එකාහෙනෙව යොජනසතිකං මග්ගං බෙපෙත්වා සායන්හසමයෙ න්හත්වා සාගලනගරං පාවිසී. තස්මිං පට්ටියමත්තෙයෙව තස්ස තෙජෙන පභාවතී සයනපිටියෙ සණ්ඨාතුං අසක්කොන්ති ඔතරිත්වා භූමියං නිපජ්ජී. බොධිසත්තං කිලන්තින්ද්‍රියං වීරියා ගච්ඡන්තං අඤ්ඤතරා ඉත්ථී දිස්වා පක්කොසාපෙත්වා නිසීදාපෙත්වා පාදෙ ධොවාපෙත්වා සයනං දාපෙසී. සො කිලන්තකායො නිපජ්ජිත්වා නිද්දං ඔක්කමි.

අථ සා තස්මිං නිද්දමුපගතෙ හත්තං සම්පාදෙන්වා තං පබ්බොධෙන්වා හත්තං භොජෙසී. සො තුට්ඨො තස්සා සද්ධිං හත්තකරොටියා කභාපණසහස්සං අදාසී. සො පඤ්චාවුධං තත්ථෙව යපෙත්වා “ගන්තබ්බට්ඨානං මෙ අත්ථී” ති වත්වා වීණං ආදාය හත්ථිසාලං ගන්ත්වා “අජ්ජ මෙ ඉධ වසිතුං දෙථ, ගන්ධබ්බං වො කරස්සාමි” ති වත්වා හත්ථිගොපකෙහි අනුඤ්ඤාතො එකමන්තෙ නිපජ්ජිත්වා ථොකං නිද්දායිත්වා පටිප්පස්සද්ධරුථො උට්ඨාය වීණං මුඤ්චිත්වා “සාගලනගරවාසිනො ඉමං සද්දං සුණන්තු” ති වීණං වාදෙන්තො ගාසී. පභාවතී භූමියං නිපන්නා තං සද්දං සුත්වා “අයං න අඤ්ඤස්ස වීණාසද්දො, නිස්සංසයං කුසරාජා මමත්ථාය ආගතො” ති අඤ්ඤාසී. මද්දරාජාපි තං සද්දං සුත්වා “අතිවිය මධුරං වාදෙති, ස්වෙ එතං පක්කොසාපෙත්වා මම ගන්ධබ්බං කාරෙස්සාමි” ති වින්තෙසී.

බොධිසත්තො “න සක්කා ඉධ වසමානෙන පභාවතී දට්ඨුං, අට්ඨානමෙත” ත්ති පාතොව නික්ඛමිත්වා සායං භුත්තගෙහෙයෙව පාතරාසං භුඤ්ජිත්වා වීණං යපෙත්වා රාජකුම්භකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තස්ස අන්තෙවාසිකභාවං උපගන්ත්වා එකදිවසෙනෙව සරං මත්තිකාය පුරෙත්වා “භාජනානි කරොමි ආවරියා” ති වත්වා, “ආම, කාරොහී” ති චුත්තෙ එකං මත්තිකාපිණ්ඩං වක්කෙ යපෙත්වා වක්කං ආවිඤ්ජි, සකිං ආවිද්ධමෙව යාව මජ්ඣන්තිකාතික්කමා භමියෙව. සො නානාවණ්ණානි බුද්දකමහත්තානි භාජනානි කත්වා පභාවතියා අත්ථාය භාජනං කරොන්තො නානාරූපානි සමුට්ඨාපෙසී. බොධිසත්තානඤ්චි අධිප්පායො නාම සමිජ්ඣති, “තානි රූපානි පභාවතියෙව පස්සතු” ති අධිට්ඨාසී. සො සබ්බභාජනානි

සුක්ඛාපෙත්වා පචිත්වා ගෙහං පුරෙසි. කුම්භකාරො නානාභාජනානි ගහෙත්වා රාජකුලං අගමාසි. රාජා දිස්වා “කෙනිමානි කතානි”ති පුච්ඡි. “මයා, දෙවා”ති. “අහං තයා කතානි ජානාමි, කථෙහි, කෙන කතානි”ති? “අන්තෙවාසිකෙන මෙ දෙවා”ති. “න තෙ සො අන්තෙවාසී, ආචරියො තෙ සො, ත්වං තස්ස සන්තිකෙ සිජ්ජං සික්ඛ, ඉතො පටියාය ව සො මම ධිතානං භාජනානි කරොතු, ඉමඤ්චස්ස සහස්සං දෙහී”ති සහස්සං දාපෙත්වා “නානාවණ්ණානි ඉමානි බුද්දකභාජනානි මම ධිතානං දෙහී”ති ආහ.

සො තානි තාසං සන්තිකං තෙත්වා “ඉමානි වො කීළනත්ථාය බුද්දකභාජනානි”ති ආහ. තා සබ්බා ආගමිංසු. කුම්භකාරො මහාසත්තෙන පභාවතියා අත්ථාය කතභාජනමෙව තස්සා අදාසි. සා ව භාජනං ගහෙත්වා තත්ථ අත්තනො ව මහාසත්තස්ස ව බුජ්ජාය ව රූපං පස්සිත්වා “ඉදං න අඤ්ඤො කතං, කුසරාජෙනෙව කත”න්ති ඤාත්වා කුජ්ඣිත්වා භූමියං බිපිත්වා “ඉමිනා මය්හං අත්ථො නත්ථි, ඉච්ඡන්තානං දෙහී”ති ආහ. අථස්සා භගිනියො කුද්ධභාවං ඤාත්වා “බුද්දකභාජනං කුසරඤ්ඤා කතන්ති මඤ්ඤසි, ඉදං තෙන න කතං, කුම්භකාරෙනෙව කතං, ගණ්හාහි න”න්ති අවහසිංසු. සා තෙන කතභාවං තස්ස ව ආගතභාවං තාසං න කථෙසි. කුම්භකාරො සහස්සං බොධිසත්තස්ස දත්වා “තාත, රාජා තෙ තුට්ඨො, ඉතො කිර පටියාය රාජධිතානං භාජනානි කරෙය්‍යාසි, අහං තාසං හරිස්සාමි”ති ආහ.

සො “ඉධාපි වසන්තෙන න සක්කා පභාවතී දට්ඨු”න්ති තං සහස්සං තස්සෙව දත්වා රාජ්‍යපටියාකස්ස නළකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තස්ස අන්තෙවාසිකො හුත්වා පභාවතියා අත්ථාය තාලවණ්ටං කත්වා තත්ථෙව සෙතච්ඡත්තඤ්ච ආපානභූමිඤ්ච වත්ථං ගහෙත්වා ධීතං පභාවතිඤ්චාති නානාරූපානි දස්සෙසි. නළකාරො තඤ්ච අඤ්ඤඤ්ච තෙන කතභණ්ඩකං ආදාය රාජකුලං අගමාසි. රාජා දිස්වා “කෙනිමානි කතානි”ති පුච්ඡිත්වා පුරිමනයෙනෙව සහස්සං දත්වා “ඉමානි නළකාරභණ්ඩානි මම ධිතානං දෙහී”ති ආහ. සොපි බොධිසත්තෙන පභාවතියා අත්ථාය කතං තාලවණ්ටං තස්සායෙව අදාසි. තත්‍රපි රූපානි අඤ්ඤො ජනො න පස්සති, පභාවතී පන දිස්වා කුසරඤ්ඤා කතභාවං ඤාත්වා “ගණ්හිතුකාමා ගණ්හන්තු”ති කුද්ධා භූමියං බිපි. අථ නං සෙසා අවහසිංසු. නළකාරො සහස්සං ආහරිත්වා බොධිසත්තස්ස දත්වා තං පවත්තිං ආරොවෙසි.

සො “ඉදම්පි මය්හං අවසනට්ඨාන”න්ති සහස්සං තස්සෙව දත්වා රාජමාලාකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අන්තෙවාසිකභාවං උපගන්ත්වා නානාවිධං මාලාවිකතිං ගන්ථිත්වා පභාවතියා අත්ථාය නානාරූපවිචිත්‍රං එකං වුම්බටකං අකාසි. මාලාකාරො තං සබ්බං ආදාය රාජකුලං අගමාසි. රාජා දිස්වා “කෙනිමානි ගන්ථිතානි”ති පුච්ඡි. “මයා, දෙවා”ති. “අහං තයා ගන්ථිතානි ජානාමි, කථෙහි, කෙන ගන්ථිතානි”ති? “අන්තෙවාසිකෙන මෙ, දෙවා”ති. “න සො අන්තෙවාසී, ආචරියො තෙ සො, ත්වං තස්ස සන්තිකෙ සිජ්ජං සික්ඛ, ඉතො පටියාය ව සො මම ධිතානං පුජ්ජානි ගන්ථතු, ඉමඤ්චස්ස සහස්සං දෙහී”ති සහස්සං දත්වා “ඉමානි

පුජ්ජානි මම ධිතානං දෙහී” ති ආහ. සොපි බොධිසත්තෙන පභාවතියා අත්ථාය කතං වුම්බට්ඨං තස්සායෙව අදාසි. සා තත්ථ අත්තනො ව රඤ්ඤො ව රුපෙහි සද්ධිං නානාරූපානි දිස්වා තෙන කතභාවං ඤාත්වා කුජ්ඣිත්වා භූමියං බිසි. සෙසා භගිනියො තං තට්ඨ අවහසිංසු. මාලාකාරොපි සහස්සං ආහරිත්වා බොධිසත්තස්ස දත්වා තං පවත්තිං ආරොවෙසි.

සො “ඉදම්පි මය්හං අවසනට්ඨාන” ත්ති සහස්සං තස්සෙව දත්වා රඤ්ඤො සුදස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අත්තෙවාසිකභාවං උපගච්ඡි. අට්ඨකදිවසං සුදො රඤ්ඤො භොජනවිකතිං හරන්තො අත්තනො අත්ථාය පචිතුං බොධිසත්තස්ස අට්ඨිමංසං අදාසි. සො තං තථා සම්පාදෙසි, යථාස්ස ගන්ධො සකලනගරං අවත්ථරි. රාජා තං සායිත්වා “කිං තෙ මහානසෙ අඤ්ඤම්පි මංසං පවසී” ති පුච්ඡි. “නත්ථි, දෙව, අපිව බො පන මෙ අත්තෙවාසිකස්ස අට්ඨිමංසං පවනත්ථාය දින්නං, තස්සෙව සො ගන්ධො භවිස්සති” ති. රාජා ආහරාපෙත්වා තතො ටොකං ජිව්හග්ගෙ යපෙසි, තාවදෙව සත්ත රසහරණසහස්සානි බොහෙත්තං ඵරි. රාජා රසතණ්භාය ඛජ්ඣිත්වා සහස්සං දත්වා “ඉතො පට්ඨාය තව අත්තෙවාසිනා මම ව ධිතානඤ්ච මෙ භත්තං පවාපෙත්වා ත්වං මය්හං ආහර, සො මෙ ධිතානං හරතු” ති ආහ. සුදො ගන්ත්වා තස්ස ආරොවෙසි. සො තං සුත්වා “ඉදානි මෙ මනොරථො මත්ථකං පත්තො, ඉදානි පනාහං පභාවතිං දට්ඨුං ලභිස්සාමි” ති තුට්ඨො තං සහස්සං තස්සෙව දත්වා පුනදිවසෙ භත්තං සම්පාදෙත්වා රඤ්ඤො භත්තභාජනානි පෙසෙත්වා රාජධිතානං භත්තකාජං සයං ගහෙත්වා පභාවතියා වසනපාසාදං අභිරුහි. සා තං භත්තකාජං ආදාය පාසාදං අභිරුහන්තං දිස්වා වින්තෙසි – “අයං අත්තනො අනනුච්ඡවිකං දාසකම්මකරෙහි කත්තබ්බං කරොති. සට්ඨ පනාහං කතිපාහං තුණ්හි භවිස්සාමි, ‘ඉදානි මං එසා රොවති’ ති සඤ්ඤී භුත්වා කත්ථවි අගන්ත්වා මං ඔලොකෙන්තො ඉධෙව වසිස්සති, ඉදානෙව තං අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා මුහුත්තම්පි ඉධ වසිතුං අදත්වා පලාපෙස්සාමි” ති. සා ද්වාරං අඛිඨ්ථිවට්ඨං කත්වා එකං භත්ථං කවාට්ඨෙ ලග්ගෙත්වා එකෙන භත්ථෙන අග්ගළං උජ්ජිලෙත්වා දුතියං ගාථමාහ –

2.

“අනුජ්ජුභූතෙන හරං මහන්තං, දිවා ව රත්තො ව නිසිථකාලෙ;
පට්ඨච්ඡ ත්වං බිජ්ජං කුසාවතිං කුස, නිච්ඡාමි දුබ්බණ්ණමහං වසන්ත” ත්ති.

තස්සත්ථො – මහාරාජ, ත්වං භත්තකාරකො භුත්වා උජුකෙන විත්තෙන යොපි තෙ සිසං භින්දෙය්‍ය, තස්සපෙනං කම්මං න කරොසි, අනුජ්ජුභූතෙන පන විත්තෙන මමත්ථාය එතං මහන්තං කාජං හරන්තො දිවා ව රත්තො ව නිසිථකාලෙ ව මහන්තං දුක්ඛං අනුභවිස්සසි, කිං තෙ තෙන අනුභූතෙන දුක්ඛෙන, ත්වං අත්තනො නගරං කුසාවතිමෙව පට්ඨච්ඡ, අඤ්ඤං අත්තනා සදිසිං අතිරසකපුච්ඡණ්ඨානමුඛිං යක්ඛිනිං අග්ගමහෙසිං කත්වා රජ්ජං කාරෙහිති. නිච්ඡාමි දුබ්බණ්ණමහං වසන්තන්ති අහං පන තං දුබ්බණ්ණං දුස්සණ්ඨිතං ඉධ වසන්තං න ඉච්ඡාමිති.

සො “පභාවතියා මෙ සන්තිකා කථා ලද්දා” ති තුට්ඨවිත්තො තිස්සො ගාථා අභාසි –

3.

“නාහං ගමිස්සාමි ඉතො කුසාවතිං, පභාවතී චණ්ණපලොභිතො තව;
රමාමි මද්දස්ස නිකෙතරම්මෙ, හිත්වාන රට්ඨං තව දස්සනෙ රතො.

4.

“පභාවතී චණ්ණපලොභිතො තව, සම්මුල්භරූපො විචරාමි මෙදිනි;
දිසං න ජානාමි කුතොමිහි ආගතො, තයමිහි මත්තො මිගමන්දලොචනෙ.

5.

“සුවණ්ණචීරවසනෙ, ජාතරූපසුමෙබලෙ;
සුස්සොණි තව කාමා හි, නාහං රජ්ජෙන මත්ථිකො” ති.

තත්ථ රමාමිති අභිරමාමි න උක්කණ්ඨාමි. සම්මුල්භරූපොති කිලෙසසම්මුල්භො හුත්වා. තයමිහි මත්තොති තයි මත්තොමිහි, තයා වා මත්තොමිහි. සුවණ්ණචීරවසනෙති සුවණ්ණබ්බිතවත්ථවසනෙ. නාහං රජ්ජෙන මත්ථිකොති න අහං රජ්ජෙන අත්ථිකො.

එවං චුත්තෙ සා චිත්තෙසි – “අහං එතං ‘විජ්ජට්ඨාරී භවිස්සති’ ති පරිභාසාමි, අයං පන රජ්ජිත්වාච කට්ඨෙති, සචෙ බො පන මං ‘අහං කුසරාජා’ ති චත්වා හත්ථෙ ගණ්ඨෙය්‍යා, කො තං නිවාරෙය්‍යා, කොචි නො ඉමං කථං සුණෙය්‍යා” ති ද්වාරං ථකෙත්වා සුචිං දත්වා අත්තො අට්ඨාසි. සොපි හත්තකාජං ආහරිත්වා හත්තං වඩ්ඨෙත්වා රාජධිතරො භොජෙසි. පභාවතී “ගච්ඡ කුසරාජෙන පක්කහත්තං ආහරා” ති චූජ්ජං පෙසෙසි. සා ආහරිත්වා “භුඤ්ජාහි” ති ආහ. නාහං තෙන පක්කහත්තං භුඤ්ජාමි, ත්වං භුඤ්ජිත්වා අත්තතො ලද්ධනිවාපං ගහෙත්වා හත්තං පචිත්වා ආහර, කුසරඤ්ඤො ආගතභාවඤ්ච මා කස්සචි ආරොචෙසීති. චූජ්ජා තතො පට්ඨාය තස්සා කොට්ඨාසං ආහරිත්වා සයං භුඤ්ජති, අත්තතො කොට්ඨාසං තස්සා උපනෙති. කුසරාජාපි තතො පට්ඨාය තං පස්සිතුං අලහන්තො චිත්තෙසි – “අත්ථි නු බො පභාවතියා මයි සිනෙහො, උදාහු නත්ථි, විමංසිස්සාමි න” ත්ති. සො පන රාජධිතරො භොජෙත්වා හත්තකාජං ආදාය නික්ඛන්තො තස්සා ගබ්භද්වාරෙ පාසාදතලං පාදෙන පහරිත්වා භාජනානි සට්ඨෙත්වා නිත්ථුනිත්වා විසඤ්ඤී හුත්වා විය අවකුජ්ජො පති. සා තස්ස නිත්ථුනිතසද්දෙන ද්වාරං විචරිත්වා තං හත්තකාජෙන ඔත්ථතං දිස්වා චිත්තෙසි – “අයං සකලජම්බුදීපෙ අග්ගරාජා මං නිස්සාය රත්තින්දිවං දුක්ඛං අනුභොති, සුබ්බමාලතාය හත්තකාජෙන අවත්ථතො පතති, ජීවති නු බො, නො වා” ති. සා ගබ්භතො නික්ඛමිත්වා තස්ස නාසවාතං උපධාරෙතුං ගීවං පසාරෙත්වා මුඛං ඔලොකෙසි. සො මුඛපුරං බෙළං ගහෙත්වා තස්සා සරීරෙ පාතෙසි. සා තං පරිභාසිත්වා ගබ්භං පවිසිත්වා ද්වාරං අඩ්ඨවිචටං ථකෙත්වා ධීතා ගාථමාහ –

6.

“අබ්භූති තස්ස හො හොති, යො අනිච්ඡන්තමිච්ඡති;
අකාමං රාජ කාමෙසි, අකන්තං කන්තුමිච්ඡසි” ති.

තත්ථ අබ්භූතීති අභූති, අවුඬ්ඪීති අත්ථො.

යො පන පටිබද්ධචිත්තතාය අක්කොසියමානොපි පරිභාසියමානොපි
විජ්ජට්ඨාරං අනුප්පාදෙත්වාච අනන්තරං ගාථමාහ —

7.

“අකාමං වා සකාමං වා, යො නරො ලහතෙ පියං;
ලහමෙත්ථ පසංසාම, අලාභො තත්ථ පාපකො” ති.

සාපි තස්මිං ඵලං කට්ඨන්තෙපි අනොසක්කිත්වා ථද්ධතරවචනං වත්වා
පලාපෙතුකාමා ඉතරං ගාථමාහ —

8.

“පාසාණසාරං ඛණසි, කණ්කාරස්ස දාරුතා;
වාතං ජාලෙන බාධෙසි, යො අනිච්ඡන්තමිච්ඡසි” ති.

තත්ථ කණ්කාරස්ස දාරුතාති කණ්කාරකට්ඨෙන. බාධෙසීති බන්ධසීති.

තං සුත්වා රාජා තිස්සො ගාථායො අභාසි —

9.

“පාසාණො නූන තෙ හදයෙ, ඔභිතො මුදුලක්ඛණෙ;
යො තෙ සාතං න වින්දාමි, තිරොජනපදාගතො.

10.

“යදා මං භකුටිං කත්වා, රාජපුත්තී උදික්ඛති;
ආළාරිකො තදා හොමි, රඤ්ඤො මද්දස්සන්තෙපුරෙ.

11.

“යදා උම්භයමානා මං, රාජපුත්තී උදික්ඛති;
නාළාරිකො තදා හොමි, රාජා හොමි තදා කුසො” ති.

තත්ථ මුදුලක්ඛණෙති මුදුනා ඉත්ථිලක්ඛණෙන සමන්තාගතෙ. යොති යො අභං
තිරොරට්ඨා ආගතො තච සන්නිකෙ වසන්තො පටිසන්ථාරමත්තමිපි සාතං න
ලහාමි, සො ඵලං මඤ්ඤාමි, මයි සිනෙහුප්පත්තිනිවාරණාය නූන තච හදයෙ
පාසාණො යපිතො. භකුටිං කත්වාති කොධවසෙන වලිච්ඡමං නලාටං කත්වා.
ආළාරිකොති භත්තකාරකො. තස්මිං ඛණෙ අභං මද්දරඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ

හත්තකාරකදාසෝ විය හොමිති වදනි. උමිහයමානාති පහටියාකාරං දස්සෙත්වා
හසමානා. රාජා හොමිති තස්මිං ඛණේ අහං කුසාවතීනගරෙ රජ්ජං කාරෙන්තො රාජා
විය හොමි, කස්මාසි එවං එරුසා, ඉතො පටියාය මා එවරුපං කරි, හද්දෙනි.

සා තස්ස වචනං සුත්වා වින්තෙසි – “අයං අතිවිය අල්ලියිත්වා කටෙති,
මුසාවාදං කත්වා උපායෙන නං ඉතො පලාපෙස්සාමි”ති ගාථමාහ –

12.

“සවෙ හි වචනං සච්චං, නෙමිත්තානං හවිස්සති;
නෙව මෙ ත්වං පති අස්ස, කාමං ඡින්දන්තු සත්තධා”ති.

තස්සත්ථො – මහාරාජ, මයා “අයං කුසරාජා මය්හං පති හවිස්සති, න
හවිස්සති”ති බහු නිමිත්තපාදකා පුච්ඡිතා, තෙ “කාමං කිර මං සත්තධා ඡින්දන්තු,
නෙව මෙ ත්වං පති හවිස්සසි”ති වදිංසුති.

තං සුත්වා රාජා තං පටිබාහන්තො “හද්දෙ, මයාපි අත්තනො රට්ඨෙ
නෙමිත්තකා පුච්ඡිතා, තෙ ‘අඤ්ඤත්ව සිහස්සරකුසරාජනො තව පති නාම අඤ්ඤො
නත්ථි’ති බ්‍යාකරිංසු, අහමපි අත්තනො ඤාණබලනිමිත්තෙන එවමෙව
කටෙසි”න්ති වත්වා අනන්තරං ගාථමාහ –

13.

“සවෙ හි වචනං සච්චං, අඤ්ඤෙසං යදි වා මම;
නෙව තුය්හං පති අත්ථි, අඤ්ඤො සිහස්සරා කුසා”ති.

තස්සත්ථො – යදි හි අඤ්ඤෙසං නෙමිත්තානං වචනං සච්චං, යදි වා මම වචනං
සච්චං, තව අඤ්ඤො පති නාම නත්ථිති.

සා තස්ස වචනං සුත්වා “න සක්කා ඉමං ලජ්ජාපෙත්තුං වා පලාපෙත්තුං වා, කිං මෙ
ඉමිනා”ති ද්වාරං පිධාය අත්තානං න දස්සෙසි. සොපි කාජං ගහෙත්වා ඔතරි, තතො
පටියාය තං දට්ඨුං න ලහති, හත්තකාරකකම්මං කරොන්තො අතිවිය කිලමති,
භුත්තපාතරාසො දාරුනි ඵාලෙති, භාජනානි ධොවති, කාජෙන උදකං ආහරති,
සයන්තො අම්බණපිට්ඨෙ සයති, පාතො වුට්ඨාය යාගුආදීනි පවති හරති හොජෙති,
නන්දිරාගං නිස්සාය අතිදුක්ඛං අනුභොති. සො එකදිවසං හත්තගෙහද්වාරෙන
ගච්ඡන්ති. බුජ්ජං දිස්වා පක්කොසි. සා පභාවනියා හයෙන තස්ස සන්තිකං ගන්තුං
අවිසහන්ති තුරිතතුරිතා විය ගච්ඡති. අථ නං වෙගෙන උපගන්ත්වා “බුජ්ජෙ”ති ආහ.

සා නිවත්තිත්වා යිතා “කො එසො”ති වත්වා “තුම්භාකං සද්දං න සුඤ්ඤාමි”ති
ආහ. අථ නං “බුජ්ජෙ ත්වම්පි සාමිනීපි තෙ උභොපි අතිවිය ථද්ධා, එත්තකං කාලං
තුම්භාකං සන්තිකෙ වසන්තො ආරොග්‍යසාසනමත්තම්පි න ලභාමි, දෙය්‍යධම්මං
පන කිං දස්සම, තිට්ඨතු තාවෙනං, අපි මෙ පභාවතිං මුදුකං කත්වා දස්සෙතුං
සක්ඛිස්සසි”ති ආහ. සා “සාධු”ති සම්පට්ඨි. අථ නං “සවෙ මෙ තං දස්සෙතුං

සක්ඛිස්සසි, බුජ්ජභාවං තෙ උජ්ජකං කත්වා ගීවෙය්‍යකං දස්සාමි” ති පලොභෙන්තො පඤ්ච ගාථායො අභාසි -

14.

“නෙක්ඛං ගීවං තෙ කාරෙස්සං, පත්වා බුජ්ජෙ කුසාවතිං;
සවෙ මං නාගනාසුරු, ඔලොකෙය්‍ය පභාවතී.

15.

“නෙක්ඛං ගීවං තෙ කාරෙස්සං, පත්වා බුජ්ජෙ කුසාවතිං;
සවෙ මං නාගනාසුරු, ආලපෙය්‍ය පභාවතී.

16.

“නෙක්ඛං ගීවං තෙ කාරෙස්සං, පත්වා බුජ්ජෙ කුසාවතිං;
සවෙ මං නාගනාසුරු, උම්භායෙය්‍ය පභාවතී.

17.

“නෙක්ඛං ගීවං තෙ කාරෙස්සං, පත්වා බුජ්ජෙ කුසාවතිං;
සවෙ මං නාගනාසුරු, පම්භායෙය්‍ය පභාවතී.

18.

“නෙක්ඛං ගීවං තෙ කාරෙස්සං, පත්වා බුජ්ජෙ කුසාවතිං;
සවෙ මං නාගනාසුරු, පාණිහි උපසම්ඵුසෙ” ති.

තත්ථ නෙක්ඛං ගීවං තෙති තව ගීවෙය්‍යං සබ්බසුවණ්ණමයමෙව කාරෙස්සාමීති අත්ථො. “නෙක්ඛං ගීවං තෙ කරිස්සාමි” තිපි පාඨො, තව ගීවාය නෙක්ඛමයං පිළන්ධනං පිළන්ධෙස්සාමීති අත්ථො. ඔලොකෙය්‍යාති සවෙ තව වචනෙන මං පභාවතී ඔලොකෙය්‍ය, සවෙ මං තාය ඔලොකාපෙතුං සක්ඛිස්සසිති අත්ථො. “ආලපෙය්‍යා” තිආදීසුපි එසෙව නයො. එත්ථ පන උම්භායෙය්‍යාති මන්දහසිතවසෙන පරිභාසෙය්‍ය. පම්භායෙය්‍යාති මහාහසිතවසෙන පරිභාසෙය්‍ය.

සා තස්ස වචනං සුත්වා “ගච්ඡං තුම්හෙ, දෙව, කතිපාහව්වයෙන නං තුම්භාකං වසෙ කරිස්සාමි, පස්සං මෙ පරක්කම” තිති වත්වා තං කරණීයං තීරෙත්වා පභාවතියා සන්තිකං ගන්ත්වා තස්සා වසනගබ්භං සොධෙන්තී විය පහරණයොග්ගං ලෙඩ්ඛුඛණ්ඩමපි අසෙසෙත්වා අන්තමසො පාදුකාපි නීහරිත්වා සකලගබ්භං සම්මජ්ජිත්වා ගබ්භද්වාරෙ උම්මාරං අන්තරං කත්වා උච්චාසනං පඤ්ඤපෙත්වා පභාවතියා එකං නිවපිඨකං අත්ථරිත්වා “එහි, අම්ම, සීසෙ තෙ උභාකා විචිතිස්සාමි” ති තං තත්ථ පිඨකෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනො උරුඅත්තරෙ තස්සා සීසං යපෙත්වා ටොකං කණ්ඩුයිත්වා “අහො ඉමිස්සා සීසෙ බහු උභාකා” ති සකසිසතො උභාකා ගහෙත්වා තස්සා හත්ථෙ යපෙත්වා “පස්ස කිත්තකා තෙ සීසෙ උභාකා” ති පියකථං කථෙත්වා මහාසත්තස්ස ගුණං කථෙත්තී ගාථමාහ -

19.

“න හි නුනායං රාජපුත්තී, කුසෙ සාතම්පි චින්දති;
ආළාරිකෙ භතෙ පොසෙ, වෙනනෙන අනත්ථිකෙ” ති.

තස්සත්ථො – එකංසෙන අයං රාජපුත්තී පුබ්බෙ කුසාවතීනගරෙ කුසනරින්දස්ස සන්තිකෙ මාලාගන්ධවිලෙපනවත්ථාලඬිකාරවසෙන අප්පමත්තකම්පි සාතං න චින්දති න ලහති, තම්බුලමත්තම්පි එතෙන එතිස්සා දින්නපුබ්බං න භවිස්සති. කිංකාරණා? ඉත්ථියො නාම එකදිවසම්පි අඬිකං අවත්ථරිත්වා නිපන්නසාමිකම්භි භදයං භින්දිතුං න සක්කොන්ති, අයං පන ආළාරිකෙ භතෙ පොසෙ ආළාරිකත්තඤ්ච භතකත්තඤ්ච උපගතෙ එතස්මිං පුරිසෙ මූලෙනපි අනත්ථිකෙ කෙවලං තංයෙව නිස්සාය රජ්ජං පභාය ආගන්ත්වා එවං දුක්ඛං අනුභවන්නෙ පටිසන්ථාරමත්තම්පි න කරොති, සවෙපි තෙ, අම්ම, තස්මිං සිනෙහො නත්ථි, සකලජම්බුදීපෙ අග්ගරාජා මං නිස්සාය කිලමතීති තස්ස කිඤ්චිදෙව දාතුං අරභසීති.

සා තං සුත්වා බුජ්ජාය කුජ්ඣි. අථ නං බුජ්ජා ගීවායං ගහෙත්වා අන්තොගබ්බෙ ඛිපිත්වා සයං බහි හුත්වා ද්වාරං පිටාය ආවිඤ්ජනරජ්ජුම්භි ඔලම්බන්ති අට්ඨාසි. පභාවතී තං ගහෙතුං අසක්කොන්ති ද්වාරමූලෙ යත්වා අක්කොසන්ති ඉතරං ගාථමාහ –

20.

“න හි නුනායං සා බුජ්ජා, ලහති ජීවිභාය ඡෙදනං;
සුනිසිතෙන සත්ථෙත, එවං දුබ්භාසිතං භණ්” ති.

තත්ථ සුනිසිතෙනාති සුට්ඨු නිසිතෙන තිබ්බසත්ථෙත. එවං දුබ්භාසිතන්ති එවං අසොතබ්බසුත්තකං දුබ්භාසිතං භණන්ති.

අථ බුජ්ජා ආවිඤ්ජනරජ්ජුං ගහෙත්වා යිතාව “නිජ්ජඤ්ඤ දුබ්බිනීතෙ තව රූපං කිං කරිස්සති, කිං මයං තව රූපං බාදිත්වා යාපෙස්සාමා” ති වත්වා තෙරසහි ගාථාහි බොධිසත්තස්ස ගුණං පකාසෙන්ති බුජ්ජාගජ්ජිතං නාම ගජ්ජි –

21.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මහායසොති කත්වාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

22.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මහද්ධනොති කත්වාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

23.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මහබ්බලොති කත්වාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

24.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මහාරට්ඨොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

25.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මහාරාජාති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

26.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
සීහස්සරොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

27.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
වග්ගුස්සරොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

28.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
බ්බ්දස්සරොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

29.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මඤ්ජුස්සරොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

30.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
මධුස්සරොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

31.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
සතසිප්පොති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

32.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
ඛත්තියොතිපි කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං.

33.

“මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන පභාවති;
කුසරාජාති කත්ථාන, කරස්සු රුචිරෙ පියං” ත්ති.

තත්ථ මා නං රූපෙන පාමෙසි, ආරොහෙන, පභාවතීති අරෙ පභාවති, මා ත්වං එතං කුසන්තරින්දං අත්තනො රූපෙන ආරොහපරිණාහෙන පමීති, එවං පමාණං ගණ්හි. මහායසොති මහානුභාවො සොති එවං හදයෙ කත්වාන රූචිරෙ පියදස්සනෙ කරස්සු තස්ස පියං. ආනුභාවොයෙව හිස්ස රූපන්ති වදති. එස නයො සබ්බත්ථං. අපි ව මහායසොති මහාපරිවාරො. මහද්ධනොති මහාහොගො. මහබ්බලොති මහාථාමො. මහාරට්ඨොති විපුලරට්ඨො. මහාරාජාති සකලජම්බුදීපෙ අග්ගරාජා. සීහස්සරොති සීහසද්දසමානසද්දො. වග්ගුස්සරොති ලීලායුත්තස්සරො. බින්දුස්සරොති සම්පිණ්ඩිතසනස්සරො. මඤ්ජුස්සරොති සුන්දරස්සරො. මධුස්සරොති මධුරයුත්තස්සරො. සතසිප්පොති පරෙසං සන්තිකෙ අසික්ඛිත්වා අත්තනො බලෙනෙව නිජ්ජන්තඅනෙකසතසිප්පො. ඛත්තියොති ඔක්කාකපචෙණියං ජාතො අසම්භින්නඛත්තියො. කුසරාජාති සක්කදත්තියකුසතිණසමානනාමො රාජා. එවරූපො හි අඤ්ඤො රාජා නාම නත්ථිති ජාතිත්වා එතස්ස පියං කරොහීති බුජ්ජා එත්තකාහි ගාථාහි තස්ස ගුණං කථෙසි.

පභාවතී තස්සා වචනං සුත්වා “බුජ්ජෙ අතිවිය ගජ්ජසි, හත්ථෙන පාපුණන්ති සසාමිකභාවං තෙ ජානාපෙස්සාමි”ති බුජ්ජං තජ්ජෙසි. සාපි තං “අහං තං රක්ඛමානා පිතුනො තෙ කුසරාජස්ස ආගතභාවං නාරොචෙසිං, හොතු, අජ්ජ රඤ්ඤො ආරොචෙස්සාමි”ති මහත්තෙන සද්දෙන භායාපෙසි. සාපි “කොච්චෙව සුණෙය්‍යා”ති බුජ්ජං සඤ්ඤාපෙසි. බොධිසත්තොපි තං පස්සිතුං අලහන්තො සත්ත මාසෙ දුබ්භොජනෙන දුක්ඛසෙය්‍යාය කිලමන්තො චින්තෙසි – “කො මෙ එතාය අත්ථො, සත්ත මාසෙ වසන්තො එතං පස්සිතුමිපි න ලභාමි, අතිවිය කක්ඛලා සාහසිකා, ගන්ත්වා මාතාපිතරො පස්සිස්සාමි”ති. තස්මිං බණෙ සක්කො ආවජ්ජෙන්තො තස්ස උක්කණ්ඨිතභාවං ඤත්වා “රාජා සත්ත මාසෙ පභාවතිං දට්ඨුමිපි න ලභි, ලහනාකාරමස්ස කරිස්සාමි”ති මද්දරඤ්ඤො දුතෙ කත්වා සත්තන්තං රාජුතං දුතං පාහෙන්තො “පභාවතී, කුසරාජං ඡඩ්ඛෙත්වා ආගතා, ආගච්ඡන්තු පභාවතිං ගණ්හන්තු”ති එකෙකස්ස විසුං විසුං සාසනං පහිණි. තෙ මහාපරිවාරෙන ගන්ත්වා නගරං පත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආගතකාරණං න ජානන්ති. තෙ “ත්වං කස්මා ආගතො, ත්වං කස්මා ආගතොසි”ති ප්‍රච්ඡිත්වා තමත්ථං ඤත්වා කුජ්ඣිත්වා “එකං කිර ධිතරං සත්තන්තං දස්සති, පස්සථස්ස අනාචාරං, උප්පණ්ඨෙති නො, ගණ්හථ න”න්ති “සබ්බෙසමිපි අම්භාකං පභාවතිං දෙනු යුද්ධං වා”ති සාසනානි පහිණිත්වා නගරං පරිවාරයිංසු. මද්දරාජා සාසනං සුත්වා භීතතසිතො අමච්චෙ ආමන්තෙත්වා “කිං කරොමා”ති ප්‍රච්ඡි. අථ නං අමච්චා “දෙව, සත්තපි රාජානො පභාවතිං නිස්සාය ආගතා, ‘සචෙ න දස්සති, පාකාරං හින්දිත්වා නගරං පවිසිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා තං ගණ්හිස්සාමා’ති වදන්ති, පාකාරෙ අහින්තෙයෙව තෙසං පභාවතිං පෙසෙස්සාමා”ති වත්වා ගාථමාහංසු –

34.

“එතෙ නාගා උපත්ථද්ධා, සබ්බෙ තිට්ඨන්ති වම්මිතා;
පුරා මද්දන්ති පාකාරං, ආනෙන්තෙතං පභාවති”න්ති.

තත්ථ උපත්ථද්ධාති අතිථද්ධා දජ්ජිතා. ආනෙන්තෙනං පභාවතින්ති ආනෙන්තු එතං පභාවතින්ති සාසනානි පභිණ්ණංසු. තස්මා යාව එතෙ නාගා පාකාරං න මද්දන්ති, තාව නෙසං පභාවතිං පෙසෙහි, මහාරාජාති.

තං සුත්වා රාජා “සවාහං එකස්ස පභාවතිං පෙසෙස්සාමි, සෙසා යුද්ධං කරිස්සන්ති, න සක්කා එකස්ස දාතුං, සකලජම්බුදීපෙ අග්ගරාජානං ‘විරූපො’ති ඡඩ්ඛෙත්වා ආගතා ආගමනස්ස එලං ලහතු, වධිත්වාන නං සත්ත ඛණ්ඩානි කත්වා සත්තන්තං ඛත්තියානං පෙසෙස්සාමි”ති වදන්තො අනන්තරං ගාථමාහ —

35.

“සත්ත බිලෙ කරිත්වාන, අහමෙනං පභාවතිං;
ඛත්තියානං පදස්සාමි, යෙ මං හන්තුං ඉධාගතා”ති.

තස්ස සා කථා සකලනිවෙසනෙ පාකටා අහොසි. පරිවාරිකා ගන්ත්වා “රාජා කිර තං සත්ත ඛණ්ඩානි කත්වා සත්තන්තං රාජුනං පෙසෙස්සති”ති පභාවතියා ආරොවෙසුං. සා මරණභයහීනා ආසනා වුට්ඨාය හගිනීහි පරිවුතා මාතු සිරිගබ්භං අගමාසි. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ —

36.

“අවුට්ඨහි රාජපුත්තී, සාමා කොසෙය්‍යවාසිනී;
අස්සුපුණ්ණෙහි නෙත්තෙහි, දාසිගණපුරක්ඛතා”ති.

තත්ථ සාමාති සුවණ්ණවණ්ණා. කොසෙය්‍යවාසිනීති සුවණ්ණඛට්ඨකොසෙය්‍යනිවසනා.

සා මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා මාතරං වන්දිත්වා පරිදෙවමානා ආහ —

37.

“තං නුන කක්කුපනිසෙවිතං මුඛං, ආදාසදන්තාථරුපච්චවෙක්ඛිතං;
සුභං සුනෙත්තං වීරජං අනඬිගණං, ඡුද්ධං වනෙ යස්සති ඛත්තියෙහි.

38.

“තෙ නුන මෙ අසිතෙ වෙල්ලිතග්ගෙ, කෙසෙ මුදු වන්දනසාරලිත්තෙ;
සමාකුලෙ සිවථිකාය මජ්ඣෙ, පාදෙහි ගිජ්ඣා පරිකඩ්ඪිස්සන්ති.

39.

“තා නුන මෙ තම්බනඛා සුලොමා, බාහා මුදු වන්දනසාරලිත්තා;
ඡින්නා වනෙ උජ්ඣාතා ඛත්තියෙහි, ගය්හ ධඩ්ඣො ගච්ඡති යෙනකාමං.

40.

“තෙ නුන තාලුපනිහෙ අලම්බෙ, නිසෙවිතෙ කාසිකචන්දනෙන;

ථනෙසු මෙ ලම්බිස්සති සිඬගාලො, මාතුච පුත්තො තරුණො තනුජො.

41.

“තං නුන සොණිං පුචුලං සුකොට්ඨිතං, නියෙවිතං කඤ්චනමෙබ්බාහි;
ඡින්නං වනෙ බත්තියෙහි අවත්ථං, සිඬගාලසඬ්ඨිං පරිකඬ්ඨිස්සන්ති.

42.

“සොණා ධඬිකා සිඬගාලා ව, යෙ වඤ්ඤෙ සන්ති දායීනො;
අජරා නුන හෙස්සන්ති, හක්ඛයිත්වා පභාවතිං.

43.

“සචෙ මංසානි හරිංසු, බත්තියා දුරගාමිනො;
අට්ඨිති අම්ම යාචිත්වා, අනුපපෙ දහාථ නං.

44.

“බෙත්තානි අම්ම කාරෙත්වා, කණ්ණිකාරෙත්ථ රොපය;
යදා තෙ පුජ්ඣිතා අස්සු, හෙමන්තානං හිමච්චයෙ;
සරෙය්‍යාථ මම අම්ම, එවංචණ්ණො පභාවති” ති.

තත්ථ කක්කුපනියෙවිතන්තිල කක්කුපනියෙවිතන්ති
සාසපකක්කලොණකක්කමත්තිකකක්කතිලකක්කහලිද්දිකක්කමුබ්බුණ්ණකෙහි
ඉමෙහි පඤ්චහි කක්කෙහි උපනියෙවිතං. ආදාසදන්තාථරුපච්චවෙක්ඛිතන්ති
දන්තමයථරුමිහි ආදාසෙ පච්චවෙක්ඛිතං තත්ථ ඔලොකෙත්වා මණ්ඩිතං. සුහන්ති
සුහමුඛං. චිරජන්ති විගතරජං නිම්මලං. අනඬගණන්ති ගණ්ඩපිළකාදිදොසරහිතං.
ජුද්ධන්ති අම්ම එවරුපං මම මුඛං අද්ධා ඉදානි බත්තියෙහි ඡඩ්ඪිතං වනෙ අරඤ්ඤෙ
යස්සතිති පරිදෙවති. අසිතෙති කාළකෙ. චෙල්ලිතග්ගෙහි උන්නතග්ගෙ.
සීවථිකායාති සුසානමිහි. පරිකඬ්ඨිස්සන්තිති එවරුපෙ මම කෙසෙ
මනුස්සමංසබාදකා ගිජ්ඣා පාදෙහි පහරිත්වා නුන පරිකඬ්ඨිස්සන්ති. ගය්හ ධඬිකො
ගච්ඡති යෙනකාමන්ති අම්ම මම එවරුපං බාහං නුන ධඬිකො ගහෙත්වා ලුඤ්ඡිත්වා
බාදන්තො යෙනකාමං ගච්ඡිස්සති.

තාලුපනිහෙති සුවණ්ණතාලඵලසදියෙ. කාසිකචන්දනෙනාති සුබ්බමචන්දනෙන
නියෙවිතෙ. ථනෙසු මෙති අම්ම මම සුසානෙ පතිතාය එවරුපෙ ථනෙ දිස්වා මුඛෙන
ඩංසිත්වා තෙසු මෙ ථනෙසු අත්තනො තනුජො මාතු තරුණපුත්තො විය නුන
සිඬගාලො ලම්බිස්සති. සොණින්නි කට්ඨං. සුකොට්ඨිතන්ති ගොහනුකෙන පහරිත්වා
සුවඩ්ඪිතං. අවත්ථන්ති ඡඩ්ඪිතං. හක්ඛයිත්වාති අම්ම එතෙ එත්තකා නුන මම මංසං
බාදිත්වා අජරා හවිස්සන්ති.

සචෙ මංසානි හරිංසුති අම්ම සචෙ තෙ බත්තියා මයිං පට්ඨන්ද්ධවිත්තා මම මංසානි
හරෙය්‍යුං, අථ තුම්හෙ අට්ඨිති යාචිත්වා අනුපපෙ දහාථනං, ජඬ්ඨිමග්ගමහාමග්ගානං
අන්තරෙ දහෙය්‍යාථානි වදති. බෙත්තානීති අම්ම මම ක්‍යාපිතට්ඨානෙ මාලාදිවත්ථුනි

කාරෙත්වා එත්ථ එතෙසු ඛේත්තෙසු කණිකාරරුක්ඛේ රොපය. හිමව්වයෙනි
හිමපාතාතික්කමෙ එග්ගුණමාසෙ. සරෙය්‍යාථාති තෙසං පුප්ඵානං
සුවණ්ණවඩ්ඛොටකං පුරෙත්වා උරුසු යපෙත්වා මම ධීතා පභාවතී එවංවණ්ණාති
සරෙය්‍යාථ.

ඉති සා මරණභයතජ්ජිතා මාතු සන්තිකෙ විලපි. මද්දරාජාපි “එරසුඤ්ච
ගණ්ඨිකඤ්ච ගහෙත්වා වොරසාතකො ඉධෙව ආගච්ඡතු”ති ආණාපෙසි. තස්ස
ආගමනං සකලරාජගෙනෙ පාකටං අහොසි. අථස්ස ආගතභාවං සුත්වා පභාවතියා
මාතා උට්ඨායාසනා සොකසමජ්ජිතා රඤ්ඤො සන්තිකං අගමාසි. තමත්ථං
පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ –

45.

“තස්සා මාතා උදට්ඨාසි, ඛත්තියා දෙවචණ්ණිනී;
දිස්වා අසිඤ්ච සුනඤ්ච, රඤ්ඤො මද්දස්සන්තෙපුරෙ”ති.

තත්ථ උදට්ඨාසිති ආසනා උට්ඨාය රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා අට්ඨාසි. දිස්වා
අසිඤ්ච සුනඤ්චාති අන්තෙපුරමිහි අලඬිකතමහාතලෙ රඤ්ඤො පුරතො නික්ඛිත්තං.
එරසුඤ්ච ගණ්ඨිකඤ්ච දිස්වා විලපන්ති ගාථමාහ –

46.

“ඉමිනා නුන අසිනා, සුසඤ්ඤං තනුමජ්ඣමං;
ධිතරං මද්ද භන්ත්වාන, ඛත්තියානං පදස්සසි”ති.

තත්ථ අසිනාති එරසුං සන්ධායාහ. සො හි ඉමස්මිං යානෙ අසි නාම ජාතො.
සුසඤ්ඤං තනුමජ්ඣමන්ති සුට්ඨ සඤ්ඤාතං තනුමජ්ඣමං.

අථ නං රාජා සඤ්ඤාපෙන්නො ආහ – “දෙවි, කිං කටෙසි, තච ධීතා
සකලජම්බුදීපෙ අග්ගරාජානං ‘විරූපො’ති ඡඩ්ඛෙත්වා ගතමග්ගෙ පදවලඤ්ඤෙ
අවිනට්ඨෙයෙව මච්චුං නලාටෙනාදාය ආගතා, ඉදානි අත්තනො රූපං නිස්සාය ඊදිසං
එලං ලහතු”ති. සා තස්ස වචනං සුත්වා ධීතු සන්තිකං ගන්ත්වා විලපන්ති ආහ –

47.

“න මෙ අකාසි වචනං, අත්ථකාමාය පුත්තිකෙ;
සාජ්ජ ලොහිතසඤ්ජන්තා, ගච්ඡසි යමසාධනං.

48.

“එවමාපජ්ජති පොසො, පාපියඤ්ච නිගච්ඡති;
යො වෙ හිතානං වචනං, න කරොති අත්ථදස්සිනං.

49.

“සචෙ ව අජ්ජ ධාරෙසි, කුමාරං වාරුදස්සනං;

කුසෙන ජාතං ඛත්තියං, සුවණ්ණමණිමෙඛලං;
සුථිතං ඤාතිසඬ්ඨෙහි, න ගච්ඡෙයි යමක්ඛයං.

50.

“යත්ථස්සු භෙරි නදති, කුඤ්ඡරො ච නිකුජති;
ඛත්තියානං කුලෙ භද්දෙ, කිත්තු සුඛතරං තතො.

51.

“අස්සො ච සිසති ද්වාරෙ, කුමාරො උපරොදති;
ඛත්තියානං කුලෙ භද්දෙ, කිත්තු සුඛතරං තතො.

52.

“මයුරකොඤ්චාභිරුදෙ, කොකිලාභිනිකුජිතෙ;
ඛත්තියානං කුලෙ භද්දෙ, කිත්තු සුඛතරං තතො”ති.

තත්ථ පුත්තිකෙති තං ආලපති. ඉදං වුත්තං හොති – අම්ම, ඉධ කිං කරිස්සසි, සාමිකස්ස සන්තිකං ගච්ඡ, මා රුපමදෙන මජ්ඣිමි ඵලං යාවත්තියාපි මෙ වචනං න අකාසි, සා ත්වං අජ්ජ ලොභිතසඤ්ජන්තා ගච්ඡෙයි යමසාධනං, මච්චුරාජස්ස භවනං ගමිස්සසිති. පාපියඤ්චාති ඉතො පාපතරඤ්ච නිගච්ඡති. සචෙ ච අජ්ජ ධාරෙසිති, අම්ම, සචෙ ත්වං චිත්තස්ස වසං අගන්ත්වා කුසනරින්දං පටිච්ච ලද්ධං අත්තතො රුපෙන සදිසං වාරුදස්සනං කුමාරං අජ්ජ ධාරයිස්සසි. යමක්ඛයන්ති ඵලං සන්තෙ යමනිවෙසනං න ගච්ඡෙය්‍යාසි. තතො යම්හි ඛත්තියකුලෙ අයං විභුති, තම්භා නානාභෙරිසද්දෙන චෙච මත්තවාරණකොඤ්චනාදෙන ච නින්තාදිතා කුසාවතීරාජකුලා කිං නු සුඛතරං දිස්වා ඉධාගතාසිති අත්ථො. සිසතිති භසති. කුමාරොති සුසික්ඛිතො ගන්ධබ්බකුමාරො. උපරොදතීති නානාතූරියාති ගහෙන්වා උපහාරං කරොති. කොකිලාභිනිකුජිතෙති කුසරාජකුලෙ සායං පාතො පවත්තනච්චගීතවාදිකුපහාරං පටිජ්ජරන්ති විය කොකිලෙහි අභිනිකුජිතෙ.

ඉති සාපි ඵත්තකාහි ගාථාහි තාය සද්ධිං සල්ලපිත්වා “සචෙ අජ්ජ කුසනරින්දො ඉධ අස්ස, ඉමෙ සත්ත රාජානො පලාපෙත්වා මම ධීතරං දුක්ඛා පමොචෙත්වා ආදාය ගච්ඡෙය්‍යා”ති චිත්තෙන්වා ගාථමාහ –

53.

“කහං නු ඛො සත්තුමද්දනො, පරරට්ඨජ්ජමද්දනො;
කුසො සොළාරපඤ්ඤාණො, යො නො දුක්ඛා පමොචයෙ”ති.

තත්ථ සොළාරපඤ්ඤාණොති උළාරපඤ්ඤො.

තතො පභාවතී “මම මාතු කුසස්ස වණ්ණං භණන්තියා මුඛං නජ්ජහොති, ආවික්ඛිස්සාමි තාවස්සා තස්ස ඉධෙව ආළාරිකකම්මං කත්වා වසනභාව”න්ති චිත්තෙන්වා ගාථමාහ –

54.

“ඉඳෙව සො සත්තුමද්දනො, පරරට්ඨප්පමද්දනො;
කුසො සොළාරපඤ්ඤාණො, යො තෙ සබ්බෙ වධිස්සති” ති.

අටස්සා මාතා “අයං මරණභයභීතා විජ්ජලපති” ති වින්තෙත්වා ගාථමාහ —

55.

“උමමත්තිකා නු භණ්ඨි, අන්ධබාලා පභාසසි;
කුසො වෙ ආගතො අස්ස, කිං න ජානෙමු තං මය” ති.

තත්ථ අන්ධබාලාති සම්මුල්ලා අඤ්ඤාණා හුත්වා. කිං න ජානෙමුති කෙන
කාරණෙන තං න ජානෙය්‍යාම. සො හි අන්තරාමග්ගෙ ධීතොව අමභාකං සාසනං
පෙසෙය්‍යා, සමුස්සිතද්ධජා චතුරඨගිනීසෙනා පඤ්ඤායෙථ, ත්වං පන මරණභයෙන
කට්ඨෙති.

සා එවං චුත්තෙ “න මෙ මාතා සද්දහති, තස්ස ඉධාගන්ත්වා සත්ත මාසෙ
වසනභාවං න ජානාති, දස්සෙස්සාමි න” ති වින්තෙත්වා මාතරං හත්ථෙ ගහෙත්වා
සීහපඤ්ජරං විවරිත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා දස්සෙන්ති ගාථමාහ —

56.

“එසො ආළාරිකො පොසො, කුමාරීපුරමන්තරෙ;
දල්භං කත්වාන සංවෙල්ලිං, කුමිහිං ධොවති ඔණතො” ති.

තත්ථ කුමාරීපුරමන්තරෙති වාතපානෙ ධීතා තව ධීතානං කුමාරීනං
වසනට්ඨානන්තරෙ නං ඔලොකෙහි. සංවෙල්ලින්නි කච්ඡං ඛන්ධිත්වා කුමිහිං
ධොවති.

සො කිර තදා “අජ්ජ මෙ මනොරථො මත්ථකං පාපුණ්ණස්සති, අද්ධා
මරණභයතජ්ජිතා, පභාවතී, මම ආගතභාවං කට්ඨස්සති, භාජනානි ධොවිත්වා
පටිසාමෙස්සාමි” ති උදකං ආහරිත්වා භාජනානි ධොවිතුං ආරභි. අථ නං මාතා
පරිභාසන්ති ගාථමාහ —

57.

“වෙණි ත්වමසි වණ්ඩාලී, අද්දසි කුලගන්ධිනී;
කථං මද්දකුලෙ ජාතා, දාසං කයිරාසි කාමුක” ති.

තත්ථ වෙණිති තච්ඡිකා. අද්දසි කුලගන්ධිනීති උදාහු ත්වං කුලද්වසිකා. කාමුකන්ති
කථං නාම ත්වං එවරුපෙ කුලෙ ජාතා අත්තනො සාමිකං දාසං කරෙය්‍යාසිති.

තතො පභාවතී “මම මාතා ඉමස්ස මං නිස්සාය එවං වසනභාවං න ජානාති
මඤ්ඤ” ති වින්තෙත්වා ඉතරං ගාථමාහ —

58.

“නම්හි වෙණි න වණ්ඩාලී, න වම්හි කුලගන්ධිනී;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි” ති.

තත්ථ ඔක්කාකපුත්තොති, අම්ම, එස ඔක්කාකපුත්තො, ත්වං පන “දාසො” ති
මඤ්ඤසි, කස්මා නං අහං “දාසො” ති කටෙස්සාමීති.

ඉදානිස්ස යසං වණ්ණෙන්නී ආහ –

59.

“යො බ්‍රාහ්මණසහස්සානි, සදා යොජෙති වීසතිං;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි.

60.

යස්ස නාගසහස්සානි, සදා යොජෙති වීසතිං;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි.

61.

“යස්ස අස්සසහස්සානි, සදා යොජෙති වීසතිං;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි.

62.

“යස්ස රථසහස්සානි, සදා යොජෙති වීසතිං;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි;
යස්ස උසහසහස්සානි, සදා යොජෙති වීසතිං;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි.

63.

“යස්ස ධෙනුසහස්සානි, සදා දුහන්ති වීසතිං;
ඔක්කාකපුත්තො හද්දන්තෙ, ත්වං නු දාසොති මඤ්ඤසි” ති.

එවං තාය පඤ්චහි ගාථාහි මහාසත්තස්ස යසො වණ්ණිතො. අථස්සා මාතා
“අයං අසම්මිතා කථං කටෙති, අද්ධා එවමෙත” න්ති සද්දහිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං
ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොවෙසි. සො වෙගෙන පභාවතියා සන්තිකං ගන්ත්වා “සච්චං
කිර, අම්ම, කුසරාජා ඉධාගතො” ති. “ආම තාත, අජ්ජස්ස සත්ත මාසා අතික්කන්තා
තව ධිතානං ආලාරිකත්තං කරොන්තස්සා” ති. සො තස්සා අසද්දහන්තො බුජ්ජං
පුච්ඡිත්වා යථාභූතං සුත්වා ධිතරං ගරහන්තො ගාථමාහ –

64.

“තග්ග තෙ දුක්කටං බාලෙ, යං ඛත්තියං මහබ්බලං;
නාගං මණ්ඩුකවණ්ණෙන, න තං අක්ඛාසිධාගත” න්ති.

තත්ථ තඟ්ඝාති එකංසෙනෙව.

සො ධීතරං ගරහිත්වා වෙගෙන තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කතපට්ඨන්ථාරො අඤ්ජලිං පග්ගස්ස අත්තනො අච්චයං දස්සෙන්තො ගාථමාහ —

65.

“අපරාධං මහාරාජ, ත්වං නො ඛම රථෙසහ;
යං තං අඤ්ඤාතවෙසෙන, නාඤ්ඤාසිම්හා ඉධාගත”න්ති.

තං සුත්වා මහාසත්තො “සවාහං ඵරුසං චක්ඛාමි, ඉධෙවස්ස හදයං ඵලිස්සති,
අස්සාසෙස්සාමි න”න්ති චිත්තෙන්වා භාජනන්තරෙ ධීතොව ඉතරං ගාථමාහ —

66.

“මාදිසස්ස න තං ඡන්තං, යොහං ආළාරිකො හවෙ;
ත්වඤ්ඤෙව මෙ පසිදස්සු, නත්ථි තෙ දෙව දුක්කට”න්ති.

රාජා තස්ස සන්තිකා පට්ඨන්ථාරං ලහිත්වා පාසාදං අභිරුහිත්වා පභාවති.
පක්කොසාපෙන්වා ඛමාපනත්ථාය පෙසෙනුං ගාථමාහ —

67.

“ගච්ඡ ඛාලෙ ඛමාපෙහි, කුසරාජං මහබ්බලං;
ඛමාපිතො කුසො රාජා, සො තෙ දස්සති ජීවිත”න්ති.

සා පිතු වචනං සුත්වා හගිනීහි වෙව පරිවාරිකාහි ව පරිවුතා තස්ස සන්තිකං
අගමාසි. සොපි කම්මකාරවෙසෙන ධීතොව තස්සා අත්තනො සන්තිකං ආගමනං
ඤත්වා “අජ්ජ පභාවතියා මානං හින්දිත්වා පාදමුලෙ නං කලලෙ
නිපජ්ජාපෙස්සාමි”ති සබ්බං අත්තනා ආහනං උදකං ඡඩ්ඛෙන්වා බලමණ්ඩලමත්තං
යානං මද්දිත්වා එකකලලං අකාසි. සා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තස්ස පාදෙසු
නිපතිත්වා කලලපිට්ඨෙ නිපන්තා තං ඛමාපෙසි. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා
ආහ —

68.

“පිතුස්ස වචනං සුත්වා, දෙවචණ්ණි පභාවති;
සිරසා අග්ගහි පාදෙ, කුසරාජං මහබ්බල”න්ති.

තත්ථ සිරසාති සිරසා නිපතිත්වා කුසරාජානං පාදෙ අග්ගහෙසීති.

ගහෙන්වා ව පන නං ඛමාපෙන්නී තිස්සො ගාථායො අභාසි —

69.

“යාමා රතොයා අතික්කන්තා, තාමා දෙව තයා වීනා;

වන්දෙ තෙ සිරසා පාදෙ, මා මෙ කුජ්ඣ රටෙසහ.

70.

“සබ්බං තෙ පටිජානාමි, මහාරාජ සුඤ්ඤාහි මෙ;
න වාපි අප්පියං තුය්හං, කරෙය්‍යාමි අහං පුන.

71.

“එවං චෙ යාවමානාය, වචනං මෙ න කාහසි;
ඉදානි මං තාතො හන්ත්වා, ඛත්තියානං පදස්සති” ති.

තත්ථ රතොයාති රත්තියො. තාමාති තා ඉමා සබ්බාපි තයා විනා අතික්කන්තා. සබ්බං තෙ පටිජානාමිති, මහාරාජ, එත්තකං කාලං මයා තව අප්පියමෙව කතං, ඉදං තෙ අහං සබ්බං පටිජානාමි, අපරමපි සුඤ්ඤාහි මෙ, ඉතො පට්ඨායාහං පුන තුය්හං අප්පියං න කරිස්සාමි. එවං චෙති සචෙ එවං යාවමානාය මම ත්වං වචනං න කරිස්සසිති.

තං සුත්වා රාජා “සවාහං ‘ඉමං ත්වඤ්ඤෙව ජානිස්සසි’ ති වක්ඛාමි, හදයමස්සා එලිස්සති, අස්සාසෙස්සාමි න” ත්ති වින්තෙත්වා ආහ –

72.

“එවං තෙ යාවමානාය, කිං න කාහාමි තෙ වචො;
විකුද්ධො ත්‍යස්මි කල්‍යාණි, මා ත්වං හායි පභාවති.

73.

“සබ්බං තෙ පටිජානාමි, රාජපුත්ති සුඤ්ඤාහි මෙ;
න වාපි අප්පියං තුය්හං, කරෙය්‍යාමි අහං පුන.

74.

“තව කාමා හි සුස්සොණි, පහු දුක්ඛං තිතික්ඛිසං;
ඛහුං මද්දකුලං හන්ත්වා, නයිතුං තං පභාවති” ති.

තත්ථ කිං න කාහාමිති කිංකාරණා තව වචනං න කරිස්සාමි. විකුද්ධො ත්‍යස්මිති විකුද්ධො නික්කොපො තෙ අස්මිං. සබ්බං තෙති විකුද්ධභාවඤ්ච ඉදානි අප්පියකරණඤ්ච උභයං තෙ ඉදං සබ්බමෙව පටිජානාමි. තව කාමාති තව කාමෙන තං ඉච්ඡමානො. තිතික්ඛිසන්ති අධිවාසෙමි. ඛහුං මද්දකුලං හන්ත්වා නයිතුං තන්ති ඛහුමද්දරාජකුලං හනිත්වා බලක්කාරෙන තං නෙතුං සමත්ථොති.

අථ සො සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො පරිවාරිකං විය තං අත්තනො පරිවාරිකං දිස්වා ඛත්තියමානං උප්පාදෙත්වා “මයි කිර ධරමානෙයෙව මම හරියං අඤ්ඤෙ ගහෙත්වා ගමිස්සන්ති” ති සිහො විය රාජඨගණෙ විජම්භමානො “සකලනගරවාසීනො මෙ ආගතභාවං ජානන්තු” ති වග්ගන්තො නදන්තො සෙලෙන්තො අප්ථොටෙන්තො

“ඉදානි තෙ ජීවග්ගාහං ගහෙස්සාමි, රථාදයො මෙ යොජෙන්නු” ති අනන්තරං ගාථමාහ —

75.

“යොජයන්නු රථෙ අස්සෙ, නානාවිත්තෙ සමාහිතෙ;
අථ දක්ඛථ මෙ වෙගං, විධමන්තස්ස සත්තවො” ති.

තත්ථ නානාවිත්තෙති නානාලඬකාරවිචිත්තෙ. සමාහිතෙති අස්සෙ සන්ධාය චුත්තං, සුසික්ඛිතෙ නිබ්බිසෙවනෙති අත්ථො. අථ දක්ඛථ මෙ වෙගන්ති අථ මෙ පරක්කමං පස්සිස්සථාති.

සත්තුනං ගණ්හනං නාම මය්හං භාරො, ගච්ඡ ත්වං න්හත්වා අලඬකරිත්වා පාසාදං ආරුහාති තං උය්‍යාජෙසි. මද්දරාජාපිස්ස පරිහාරකරණත්ථං අමච්චෙ පහිණි. තෙ තස්ස මහානසද්වාරෙයෙව සාණිං පරික්ඛිපිත්වා කප්පකෙ උපට්ඨපෙසුං. සො කතමස්සුකම්මො සීසංන්භාතො සබ්බාලඬකාරපටිමණ්ඩිතො අමච්චාදිහි පරිවුතො “පාසාදං අහිරුහිස්සාමි” ති දිසා විලොකෙත්වා අප්ථොටෙසි. ඔලොකිතඔලොකිතට්ඨානං විකම්පි. සො “ඉදානි මෙ පරක්කමං පස්සිස්සථා” ති ආහ. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා අනන්තරං ගාථමාහ —

76.

“තඤ්ච තත්ථ උදික්ඛිංසු, රඤ්ඤො මද්දස්සන්තෙපුරෙ;
විජම්භමානං සීහංව, ථොටෙන්තං දිගුණං භූජ” ති.

තස්සත්ථො — තඤ්ච තත්ථ විජම්භන්තං අප්ථොටෙන්තං රඤ්ඤො අන්තෙපුරෙ වාතපානානි විවරිත්වා ඉත්ථීයො උදික්ඛිංසුති.

අථස්ස මද්දරාජා කතආනෙඤ්ජකාරණං අලඬකතවරවාරණං පෙසෙසි. සො සමුස්සිතසෙතච්ඡත්තං හත්ථික්ඛන්ධං ආරුය්හ “පභාවතිං ආනෙථා” ති තම්පි පච්ඡතො නිසීදාපෙත්වා චතුරඩ්ගිනියා සෙනාය පරිවුතො පාචිනද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා පරසෙනං ඔලොකෙත්වා “අහං කුසරාජා, ජීවිතත්ථිකා උරෙන නිපජ්ජන්තු” ති තික්ඛන්තුං සීහනාදං නදිත්වා සත්තුමද්දනං අකාසි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ —

77.

“හත්ථික්ඛන්ධඤ්ච ආරුය්හ, ආරොපෙත්වා පභාවතිං;
සඩ්ගාමං ඔතරිත්වාන, සීහනාදං නදී කුසො.

78.

“තස්ස තං නදතො සුත්වා, සීහස්සෙවිතරෙ මිගා;
ඛත්තියා විපලාශිංසු, කුසසද්දහයට්ටිතා.

79.

“හත්ථාරොහා අනීකට්ඨා, රථිකා පත්තිකාරකා;
අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඡින්දන්ති, කුසසද්දහයට්ටිතා.

80.

“තස්මිං සඬගාමසීසස්මිං, පස්සිත්වා හට්ඨමානසො;
කුසස්ස රඤ්ඤො දෙවින්දො, අදා වෙරොවනං මණිං.

81.

“සො තං විජ්ඣිත්වා සඬගාමං, ලද්ධා වෙරොවනං මණිං;
හත්ථික්ඛන්ධගතො රාජා, පාවෙක්ඛි නගරං පුරං.

82.

“ඡීවග්ගාහං ගහෙත්වාන, ඛන්ධිත්වා සත්ත ඛත්තිසෙ;
සසුරස්සුපනාමෙසී, ඉමෙ තෙ දෙව සත්තවො.

83.

“සබ්බෙව තෙ වසං ගතා, අමිත්තා විහතා තව;
කාමං කරොහි තෙ තයා, මුඤ්ච වා තෙ හනස්සු වා”ති.

තත්ථ විපලායිංසුති සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තා විපල්ලත්ථවිත්තා
භිජ්ජිංසු. කුසසද්දහයට්ටිතාති කුසරඤ්ඤො සද්දං නිස්සාය ජාතෙන හයෙන
උපද්දුතා මුල්භවිත්තා. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඡින්දන්තිති අඤ්ඤමඤ්ඤං ඡින්දන්ති
මද්දන්ති. “භින්දිංසු”තිපි පායො. තස්මින්ති එවං බොධිසත්තස්ස සද්දසවනෙනෙව
සඬගාමෙ භින්තෙ තස්මිං සඬගාමසීසෙ තං මහාසත්තස්ස පරක්කමං පස්සිත්වා
තුට්ඨහදයො සක්කො වෙරොවනං නාම මණික්ඛන්ධං තස්ස අදාසී. නගරං පුරන්ති
නගරසඬබ්බානං පුරං. ඛන්ධිත්වාති තෙසඤ්ඤෙව උත්තරි සාටකෙන පච්ඡාබාහං
ඛන්ධිත්වා. කාමං කරොහි තෙ තයාති ත්වං අත්තනො කාමං ඉච්ඡං රූපිං කරොහි,
එතෙ හි තයා දාසා කතායෙවාති.

රාජා ආහ -

84.

“තුය්ගෙව සත්තවො එතෙ, න හි තෙ මය්හ සත්තවො;
ත්වඤ්ඤෙව නො මහාරාජ, මුඤ්ච වා තෙ හනස්සු වා”ති.

තත්ථ ත්වඤ්ඤෙව නොති, මහාරාජ, ත්වංයෙව අමහාකං ඉස්සරොති.

එවං චුත්තෙ මහාසත්තො “කිං ඉමෙහි මාරිතෙහි, මා තෙසං ආගමනං
නිරත්ථකං හොතු, පභාවතියා කනිට්ඨා සත්ත මද්දරාජධීතරො අත්ථී, තා තෙසං
දාපෙස්සාමී”ති විත්තෙත්වා ගාථමාහ -

85.

“ඉමා තෙ ධීතරො සත්ත, දෙවකඤ්ඤපමා සුභා;
දදාහි නෙසං එකෙකං, භොන්තු ජාමාතරො තවා”ති.

අථ නං රාජා ආහ -

86.

“අම්භාකඤ්ඤෙව තාසඤ්ඤ, ත්වං නො සබ්බෙසමිස්සරො;
ත්වඤ්ඤෙව නො මහාරාජ, දෙහි නෙසං යදිච්ඡසී”ති.

තත්ථ ත්වං නො සබ්බෙසන්ති, මහාරාජ කුසනරින්ද, කිං වදෙසී, ත්වඤ්ඤෙව
එතෙසඤ්ඤෙව සත්තන්තං රාජුනං මමඤ්ඤ ඉමාසඤ්ඤ සබ්බෙසං නො ඉස්සරො.
යදිච්ඡසීති යදි ඉච්ඡසී, යස්ස වා යං දාතුං ඉච්ඡසී, තස්ස තං දෙහීති.

එවං චුත්තෙ සො තා සබ්බාපි අලඬිකාරාපෙත්වා එකෙකස්ස රඤ්ඤො එකෙකං
අදාසී. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා පඤ්ඤ ගාථායො අභාසී -

87.

“එකමෙකස්ස එකෙකං, අදා සීහස්සරො කුසො;
ඛත්තියානං තදා තෙසං, රඤ්ඤො මද්දස්ස ධීතරො.

88.

“පීණිතා තෙන ලාභෙන, තුට්ඨා සීහස්සරෙ කුසෙ;
සකරට්ඨාති පායිංසු, ඛත්තියා සත්ත තාවදෙ.

89.

“පභාවතිඤ්ඤ ආදාය, මණිං වෙරොවනං සුභං;
කුසාවතිං කුසො රාජා, අගමාසි මහබ්බලො.

90.

“ත්‍යස්සු එකරටෙ යන්තා, පවිසන්තා කුසාවතිං;
සමානා වණ්ණරූපෙන, නාඤ්ඤමඤ්ඤාතිරොච්ඡුං.

91.

“මාතා පුත්තෙන සංගච්ඡී, උභයො ච ජයම්පතී;
සමග්ගා තෙ තදා ආසුං, ජීතං ධරණිමාවසු”න්ති.

තත්ථ පීණිතාති සත්තප්පිතා. පායිංසුති ඉදාති අප්පමන්තා භවෙය්‍යාථාති
කුසනරින්දෙන ඔවදිතා අගමංසු. අගමාසීති කතිපාහං වසිත්වා “අම්භාකං රට්ඨං
ගමිස්සාමා”ති සසුරං ආපුච්ඡිත්වා ගතො. එකරටෙ යන්තාති ද්වෙපි එකරථං
අභිරුය්හ ගච්ඡන්තා. සමානා වණ්ණරූපෙනාති වණ්ණෙන ච රූපෙන ච සමානා

හුත්වා. නාඤ්ඤමඤ්ඤාතිරොච්ඡන්ති එකො එකං නාතික්කම්. මණ්ඩරනනානුභාවෙන කිර මහාසත්තො අභිරුපො අහොසි සුවණ්ණවණ්ණො සොහග්ගප්පත්තො, සො කිර පුබ්බෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතනිස්සන්දෙන බුද්ධපටිමාකරණනිස්සන්දෙන ව එවං තෙජවන්තො අහොසි. සංගච්ඡිති අථස්ස මාතා මහාසත්තස්ස ආගමනං සුත්වා නගරෙ හෙරිං වරාපෙත්වා මහාසත්තස්ස බහුං පණ්ණාකාරං ආදාය පච්චුග්ගමනං කත්වා සමාගච්ඡි. සොපි මාතරා සද්ධිංයෙව නගරං පදක්ඛිණං කත්වා සත්තාහං ඡණ්ඨිං කිළිත්වා අලඬකතපාසාදතලං අභිරුහි. තෙපි උහො ජයම්පතිකා සමග්ගා අහෙසුං, තතො පට්ඨාය යාවජීවං සමග්ගා සම්මොදමානා ජීතං ධරණං අජ්ඣාචසිංසුති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා සච්චාති පකාසෙත්වා ජාතකං සමොධානෙසි, සච්චපරියොසානෙ උක්කණ්ඨිතභික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති. තදා මාතාපිතරො මහාරාජකුලානි අහෙසුං, කනිට්ඨො ආනන්දො, බුද්ධා බුද්ධජුත්තරා, පභාවතී රාහුලමාතා, පරිසා බුද්ධපරිසා, කුසරාජා පන අහමෙව අහොසින්ති.

කුසජාතකවණ්ණනා පඨමා.

[532] 2. සොණනන්දජාතකවණ්ණනා

දෙවතා නුසි ගන්ධබ්බොති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො මාතුපොසකභික්ඛුං ආරබ්භ කටෙසි. වත්ථු සාමජාතකෙ (ජා. 2.22.296 ආදයො) වත්ථුසදිසං. තදා පන සත්ථා ‘‘මා, භික්ඛවෙ, ඉමං භික්ඛුං උජ්ඣායිත්ථ, පොරාණකපණ්ඩිතා සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ලහමානාපි තං අග්ගහෙත්වා මාතාපිතරො පොසිංසුයෙවා’’ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසි බ්‍රහ්මවඩ්ඪනං නාම නගරං අහොසි. තත්ථ මනොජො නාම රාජා රජ්ජං කාරෙසි. තත්ථ අඤ්ඤතරො අසීතිකොට්ඨිහවො බ්‍රාහ්මණමහාසාලො අපුත්තකො අහොසි. තස්ස බ්‍රාහ්මණී තෙනෙව ‘‘හොති පුත්තං පත්ථෙහි’’ති වුත්තා පත්ථෙසි. අථ බොධිසත්තො බ්‍රහ්මලොකා වටිත්වා තස්සා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි, ජාතස්ස වස්ස ‘‘සොණකුමාරො’’ති නාමං කරිංසු. තස්ස පදසා ගමනකාලෙ අඤ්ඤොපි සත්තො බ්‍රහ්මලොකා වටිත්වා තස්සායෙව කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හි, තස්ස ජාතස්ස ‘‘නන්දකුමාරො’’ති නාමං කරිංසු. තෙසං උග්ගහිතවෙදානං සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තානං වයප්පත්තානං රූපසම්පදං දිස්වා බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණීං ආමන්තෙත්වා ‘‘හොති පුත්තං සොණකුමාරං සරඛන්ධනෙන ඛන්ධිස්සාමා’’ති ආහ. සා ‘‘සාධු’’ති සම්පට්ඨිත්වා පුත්තස්ස තමත්ථං ආචික්ඛි. සො ‘‘අලං, අම්ම, මය්හං සරාවාසෙන, අහං යාවජීවං තුම්හෙ පටිජග්ගිත්වා තුම්හාකං අච්චයෙන හිමවන්තං පටිසිත්වා පබ්බජිස්සාමි’’ති ආහ. සා බ්‍රාහ්මණස්ස එතමත්ථං ආරොචෙසි.

තෙ පුනඡ්ඡුනං කට්ඨන්තාපි තස්ස චිත්තං අලභිත්වා නන්දකුමාරං
ආමන්තෙත්වා “තාත, තෙන හි ත්වං කුටුම්භං පටිපජ්ජාහි”ති වත්වා “නාහං භාතරා
ජඩ්ඛිතබෙළං සීසෙන උක්ඛිපාමි, අහමිපි තුම්භාකං අව්වයෙන භාතරාව සද්ධිං
පබ්බජ්ස්සාමි”ති චුත්තෙ තෙසං වචනං සුත්වා “ඉමෙ ද්වෙ එවං තරුණාව කාමෙ
පජ්ඣන්ති, කිමඛිගං පන මයං, සබ්බෙයෙව පබ්බජ්ස්සාමා”ති චිත්තෙත්වා, “තාතා,
කිං වො අම්භාකං අව්වයෙන පබ්බජ්ජාය, ඉදානෙව සබ්බෙ මයං පබ්බජ්ස්සාමා”ති
රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා සබ්බං ධනං දානමුඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා දාසජනං භූජිස්සං
කත්වා ඤාතීනං දාතබ්බයුත්තකං දත්වා වත්තාරොපි ජනා බ්‍රහ්මවඛිඨනනගරා
නික්ඛමිත්වා හිමවත්තපදෙසෙ පඤ්චපද්‍රුමසඤ්ජන්තං සරං නිස්සාය රමණීයෙ
වනසණ්ඨෙ අස්සමං මාපෙත්වා පබ්බජිත්වා තත්ථ වසිංසු. උභොපි භාතරො
මාතාපිතරො පටිජග්ගිංසු, තෙසං පාතොව දන්තකට්ඨඤ්ච මුඛධොවනඤ්ච දත්වා
පණ්ණසාලඤ්ච පරිවෙණඤ්ච සම්මජ්ජිත්වා පාතීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපෙත්වා
අරඤ්ඤතො මධුරඵලාඵලානි ආහරිත්වා මාතාපිතරො බාදාපෙත්ති, උණ්හෙන වා
සීතෙන වා වාරිනා න්භාපෙත්ති, ජවා සොධෙන්ති, පාදපරිකම්මාදීනි තෙසං
කරොන්ති.

එවං අද්ධානෙ ගතෙ නන්දපණ්ඨිතො “මයා ආහතඵලාඵලානෙව පඨමං
මාතාපිතරො බාදාපෙස්සාමි”ති පුරතො ගන්ත්වා හියොයා ව පරහියොයා ව
ගහිතට්ඨානතො යාති වා තාති වා පාතොව ආහරිත්වා මාතාපිතරො බාදාපෙසී. තෙ
තාති බාදිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙන්වා උපොසථිකා භවන්ති. සොණපණ්ඨිතො පන දුරං
ගන්ත්වා මධුරමධුරානි සුපක්කසුපක්කානි ආහරිත්වා උපනාමෙසී. අථ නං, “තාත,
කනිට්ඨෙන තෙ ආහතාති මයං පාතොව බාදිත්වා උපොසථිකා ජාතා, න ඉදානි නො
අත්ථො”ති වදන්ති. ඉති තස්ස ඵලාඵලානි පරිභොගං න ලභන්ති විනස්සන්ති,
පුනදිවසෙසුපි තට්ඨෙති. එවං සො පඤ්චාහිඤ්ඤතාය දුරං ගන්ත්වාපි ආහරති, තෙ
පන න බාදන්ති.

අථ මහාසත්තො චිත්තෙසි – “මාතාපිතරො මෙ සුබ්‍රමාලා, නන්දො ව යාති වා
තාති වා අපක්කදුප්පක්කානි ඵලාඵලානි ආහරිත්වා බාදාපෙති, එවං සන්තෙ ඉමෙ න
චීරං පවත්තිස්සන්ති, වාරෙස්සාමි න”න්ති. අථ නං සො ආමන්තෙත්වා “නන්ද,
ඉතො පට්ඨාය ඵලාඵලං ආහරිත්වා මමාගමනං පටිමානෙහි, උභොපි එකතොව
බාදාපෙස්සාමා”ති ආහ. සො එවං චුත්තෙපි අත්තනො පුඤ්ඤං පච්චාසීසන්තො න
තස්ස වචනමකාසී. මහාසත්තො “නන්දො මම වචනං අකරොන්තො අයුත්තං
කරොති, පලාපෙස්සාමි නං, තතො එකකොව මාතාපිතරො පටිජග්ගිස්සාමි”ති
චිත්තෙත්වා “නන්ද, ත්වං අනොවාදකො පණ්ඨිතානං වචනං න කරොසි, අහං
ජෙට්ඨො, මාතාපිතරො මමෙව භාරො, අහමෙව තෙසං පටිජග්ගිස්සාමි, ත්වං ඉධ
වසිතුං න ලච්ඡසි, අඤ්ඤත්ථ යාහි”ති තස්ස අච්ඡරං පහරි.

සො තෙන පලාපිතො තස්ස සන්තිකෙ යාතුං අසක්කොන්තො තං වන්දිත්වා
මාතාපිතරො උපසඬ්ඨිකමිත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා අත්තනො පණ්ණසාලං
පච්ඡිත්වා කසිණං ඔලොකෙන්වා තං දිවසමෙව පඤ්ච අහිඤ්ඤායො අට්ඨ

සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙන්වා චිත්තෙසි – “අභං සීනෙරුපාදතො රත්තවාලුකා ආහරිත්වා මම භාතු පණ්ණසාලාය පරිවෙණෙ ඔකිරිත්වා භාතරං බමාපෙතුං පහොමි, එවම්පි න සොහිස්සති, අනොතත්තතො උදකං ආහරිත්වා මම භාතු පණ්ණසාලාය පරිවෙණෙ ඔසිඤ්චිත්වා භාතරං බමාපෙතුං පහොමි, එවම්පි න සොහිස්සති, සවෙ මෙ භාතරං දෙවතානං වසෙන බමාපෙයාං, චත්තාරො ව මහාරාජානො සක්කඤ්ච ආනෙන්වා භාතරං බමාපෙතුං පහොමි, එවම්පි න සොහිස්සති, සකලජම්බුදීපෙ මනොජං අග්ගරාජානං ආදිං කත්වා රාජානො ආනෙන්වා බමාපෙස්සාමි, එවං සන්තෙ මම භාතු ගුණො සකලජම්බුදීපෙ අවන්ථරිත්වා ගම්ස්සති, චන්දිමසුරියො විය පඤ්ඤායිස්සති” ති. සො තාවදෙව ඉද්ධියා ගන්ත්වා බ්‍රහ්මවඩ්ඪනනගරෙ තස්ස රඤ්ඤො නිවෙසනද්වාරෙ ඔතරිත්වා ධීතො “එකො කිර වො තාපසො දට්ඨුකාමො” ති රඤ්ඤො ආරොවාපෙසි. රාජා “කිං පබ්බජිතස්ස මයා දිට්ඨොන, ආහාරත්ථාය ආගතො භවිස්සති” ති භත්තං පහිණි, සො භත්තං න ඉච්ඡි. තණ්ඩුලං පහිණි, තණ්ඩුලං න ඉච්ඡි. වත්ථානි පහිණි, වත්ථානි න ඉච්ඡි. තම්බුලං පහිණි, තම්බුලං න ඉච්ඡි. අථස්ස සන්තිකෙ දුතං පෙසෙසි, “කිමත්ථං ආගතොසි” ති. සො දුතෙන පුට්ඨො “රාජානං උපට්ඨහිතුං ආගතොමිහි” ති ආහ. රාජා තං සුත්වා “බහු මම උපට්ඨාකා, අත්තනොව තාපසධම්මං කරොතු” ති පෙසෙසි. සො තං සුත්වා “අභං තුම්භාකං අත්තනො බලෙන සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ගහෙන්වා දස්සාමි” ති ආහ.

තං සුත්වා රාජා චිත්තෙසි – “පබ්බජිතා නාම පණ්ඩිතා, කිඤ්චි උපායං ජානිස්සන්ති” ති තං පක්කොසාපෙන්වා ආසනෙ නිසීදාපෙන්වා වන්දිත්වා “භන්තෙ, තුම්හෙ කිර මය්හං සකලජම්බුදීපරජ්ජං ගහෙන්වා දස්සථා” ති පුච්ඡි. “ආම මහාරාජා” ති. “කථං ගණ්හිස්සථා” ති? “මහාරාජ, අන්තමසො බුද්දකමක්ඛිකාය පිවනමත්තම්පි ලොහිතං කස්සචි අනුජ්ජාදෙන්වා තව ධනවිජෙදං අකත්වා අත්තනො ඉද්ධියාව ගහෙන්වා දස්සාමි, අපිව කෙවලං පපඤ්චං අකත්වා අජ්ජෙව නික්බ්‍රිතුං වට්ටති” ති. සො තස්ස වචනං සද්දහිත්වා සෙනඬගපරිවුතො නගරා නික්බ්‍රිමි. සවෙ සෙනාය උණ්හං හොති, නන්දපණ්ඩිතො අත්තනො ඉද්ධියා ඡායං කත්වා සීතං කරොති, දෙවෙ වස්සන්තෙ සෙනාය උපරි වස්සිතුං න දෙති, සීතං වා උණ්හං වා වාරෙති, මග්ගෙ බාණුකණ්ටකාදයො සබ්බපරිස්සයෙ අන්තරධාපෙති, මග්ගං කසිණමණ්ඩලං විය සමං කත්වා සයං ආකාසෙ වම්මබණ්ඩං පත්ථරිත්වා පල්ලඬකෙන නිසින්තො සෙනාය පරිවුතො ගච්ඡති.

එවං සෙනං ආදාය පඨමං කොසලරට්ඨං ගන්ත්වා නගරස්සාවිදුරෙ බන්ධාවාරං නිවාසාපෙන්වා “යුද්ධං වා නො දෙතු සෙතච්ඡත්තං වා” ති කොසලරඤ්ඤො දුතං පාහෙසි. සො කුජ්ඣිත්වා “කිං අභං න රාජා” ති “යුද්ධං දම්මි” ති සෙනාය පුරක්බ්‍රිතො නික්බ්‍රිමි. ද්වෙ සෙනා යුජ්ඣිතුං ආරහිංසු. නන්දපණ්ඩිතො ද්විත්තම්පි අන්තරෙ අත්තනො නිසීදනං අජිනවම්මං මහන්තං කත්වා පසාරෙන්වා ද්විහිපි සෙනාහි බිත්තසරෙ වම්මෙනෙව සම්පට්චිඡි. එකසෙනායපි කොචි කණ්ඩෙන විද්ධො නාම නත්ථී, භත්ථගතානං පන කණ්ඩානං බයෙන ද්වෙපි සෙනා නිරුස්සාහා අට්ඨංසු. නන්දපණ්ඩිතො මනොජරාජස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා “මා භායි,

මහාරාජා” කි අස්සාසෙත්වා කොසලස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා “මහාරාජ, මා භාගී, නත්ථි තෙ පරිපත්ථො, තව රජ්ජං තවෙව භවිස්සති, කෙවලං මනොජරඤ්ඤො වසවත්ති හොහි” කි ආහ. සො තස්ස සද්දහිත්වා “සාධු” කි සම්පට්ඨි. අථ නං මනොජස්ස සන්තිකං නෙත්වා “මහාරාජ, කොසලරාජා තෙ වසෙ වත්තති, ඉමස්ස රජ්ජං ඉමස්සෙව හොතු” කි ආහ. සො “සාධු” කි සම්පට්ඨිත්වා තං අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා ද්වෙ සෙනා ආදාය අඬගරට්ඨං ගන්ත්වා අඬගං ගහෙත්වා තතො මගධරට්ඨන්ති එතෙත්තපායෙන සකලජම්බුදීපෙ රාජානො අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා තතො තෙහි පරිවුතො බ්‍රහ්මවඩ්ඪනනගරමෙව ගතො. රජ්ජං ගණ්හන්තො පනෙස සත්තන්තං සංවච්ඡරානං උපරි සත්තදිවසාධිකෙහි සත්තමාසෙහි ගණ්හි. සො එකෙකරාජධානිතො නානාජපකාරං ඛජ්ජහොජනං ආහරාපෙත්වා එකසතරාජානො ගහෙත්වා තෙහි සද්ධිං සත්තාහං මහාපානං පිටි.

නන්දපණ්ඩිතො “යාව රාජා සත්තාහං ඉස්සරියසුඛං අනුභොති, තාවස්ස අත්තානං න දස්සෙස්සාමි” කි උත්තරකුරුමිහි පිණ්ඩාය වරිත්වා හිමවත්තෙ කඤ්චනගුහාද්වාරෙ සත්තාහං වසි. මනොජොපි සත්තමෙ දිවසෙ අත්තනො මහන්තං සිරිවිහවං ඔලොකෙත්වා “අයං යසො න මය්හං මාතාපිතුහි, න අඤ්ඤෙහි දිත්තො, නන්දතාපසං නිස්සාය උප්පන්නො, තං බො පන මෙ අපස්සන්තස්ස අජ්ජ සත්තමො දිවසො, කහං නු බො මෙ යසදායකො” කි නන්දපණ්ඩිතං සරි. සො තස්ස අනුස්සරණභාවං ඤත්වා ආගන්ත්වා පුරතො ආකාසෙ අට්ඨාසි. රාජා තං දිස්වා වින්තෙසි – “අහං ඉමස්ස තාපසස්ස දෙවතාභාවං වා මනුස්සභාවං වා න ජානාමි, සවෙ එස මනුස්සො භවෙය්‍ය, සකලජම්බුදීපරජ්ජං එතස්සෙව දස්සාමි. අථ දෙවො, සක්කාරමස්ස කරිස්සාමි” කි. සො තං විමංසන්තො පයමං ගාථමාහ –

92.

“දෙවතා නුති ගන්ධබ්බො, අදු සක්කො පුරින්දදො;
මනුස්සභූතො ඉද්ධිමා, කථං ජානෙමු තං මය”න්ති.

සො තස්ස වචනං සුත්වා සභාවමෙව කථෙන්නො දුතියං ගාථමාහ –

93.

“නාපි දෙවො න ගන්ධබ්බො, නාපි සක්කො පුරින්දදො;
මනුස්සභූතො ඉද්ධිමා, එවං ජානාහි භාරධා”න්ති.

තත්ථ භාරධාති රට්ඨභාරධාරිතාය නං එවං ආලපති.

තං සුත්වා රාජා “මනුස්සභූතො කිරායං මය්හං එවං බහුපකාරො, මහත්තෙන යසෙන නං සන්තප්පෙස්සාමි” කි වින්තෙත්වා ආහ –

94.

“කතරුපමිදං භොතො, වෙය්‍යාවච්චං අනප්පකං;
දෙවමිහි වස්සමානමිහි, අනොවස්සං භවං අකා.

95.

“තතො වාතාතපෙ සොරෙ, සීතවිජායං භවං අකා;
තතො අමිත්තමජ්ඣෙසු, සරතාණං භවං අකා.

96.

“තතො ඒතානි රට්ඨානි, වසිනො තෙ භවං අකා;
තතො එකසතං ඛතො, අනුයන්තෙ භවං අකා.

97.

“පතීතාස්සු මයං භොතො, වද තං භඤ්ජමිච්ඡසි;
භත්ථියානං අස්සරථං, නාරියො ව අලඬිකතා;
නිවෙසනානි රම්මානි, මයං භොතො දදාමසෙ.

98.

“අථ වඩ්ඟෙ වා මගධෙ, මයං භොතො දදාමසෙ;
අථ වා අස්සකාවන්තී, සුමනා දම්ම තෙ මයං.

99.

“උපඩ්ඨං වාපි රජ්ජස්ස, මයං භොතො දදාමසෙ;
සවෙ තෙ අත්ථො රජ්ජෙන, අනුසාස යදිච්ඡසි”ති.

තත්ථ කතරුපමිදන්ති කතසභාවං. වෙය්‍යාවච්චන්ති කායවෙය්‍යාවතිකකම්මං.
අනොවස්සන්ති අවස්සං, යථා දෙවො න වස්සති, තථා කතන්ති අත්ථො.
සීතවිජායන්ති සීතලං ඡායං. වසිනො තෙති තෙ රට්ඨවාසිනො අම්භාකං
වසවන්තිනො. ඛතොති ඛත්තියෙ, අට්ඨකථායං පන අයමෙව පායො. පතීතාස්සු
මයන්ති තුට්ඨා මයං. වද තං භඤ්ජමිච්ඡසිති භඤ්ජන්ති රතනස්සෙතං නාමං, වරං
තෙ දදාමි, යං රතනං ඉච්ඡසි, තං වදෙහිති අත්ථො. “භත්ථියාන”න්තිආදීහි
සරුපතො තං තං රතනං දස්සෙති . අස්සකාවන්තීඅස්සකරට්ඨං වා අවන්තිරට්ඨං වා.
රජ්ජෙනාති සවෙපි තෙ සකලජම්බුදීපරජ්ජෙන අත්ථො, තම්පි තෙ දත්වා අහං
එලකාවුධහත්ථො තුම්භාකං රථස්ස පුරතො ගමිස්සාමිති දීපෙති. යදිච්ඡසිති එතෙසු
මයා වුත්තජ්ජකාරෙසු යං ඉච්ඡසි, තං අනුසාස ආණාපෙහිති.

තං සුත්වා නන්දපණ්ඩිතො අත්තනො අධිජ්ජායං ආවිකරොන්තො ආහ -

100.

“න මෙ අත්ථොපි රජ්ජෙන, නගරෙන ධනෙන වා;
අථොපි ජනපදෙන, අත්ථො මය්හං න විජ්ජති”ති.

“සවෙ තෙ මයි සිනෙහො අත්ථි, එකං මෙ වචනං කරොහි”ති වත්වා
ගාථාද්වයමාහ -

101.

“හොතොව රටියෙ විජිතෙ, අරඤ්ඤෙ අත්ථි අස්සමො;
පිතා මය්හං ජනෙත්ති ව, උහො සම්මන්ති අස්සමෙ.

102.

“තෙසාහං පුබ්බාවරියෙසු, පුඤ්ඤං න ලහාමි කාතවෙ;
භවත්තං අජ්ඣාචරං කත්වා, සොණං යාවෙමු සංවර”න්ති.

තත්ථ රටියෙති රජ්ජෙ. විජිතෙති ආණාපවත්තිට්ඨානෙ. අස්සමොති
භිමවන්තාරඤ්ඤෙ එකො අස්සමො අත්ථි. සම්මන්තිති තස්මිං අස්සමෙ වසන්ති.
තෙසාහන්ති තෙසු අහං. කාතවෙති වත්තපට්ඨත්තඵලාඵලාහරණසඬ්ඛාතං පුඤ්ඤං
කාතුං න ලහාමි, භාතා මෙ සොණපණ්ඩිතො නාම මමෙකස්මිං අපරාධෙ මා ඉධ
වසීති මං පලාපෙසි. අජ්ඣාචරන්ති අධිආචරං තෙ මයං භවත්තං සපරිවාරං කත්වා
සොණපණ්ඩිතං සංවරං යාවෙමු, ආයතිං සංවරං යාවාමාති අත්ථො. “යාවෙමිමං
වර”න්තිපි පායො, මයං තයා සද්ධිං සොණං යාවෙය්‍යාම ඛමාපෙය්‍යාම, ඉමං වරං
තව සන්නිකා ගණ්භාමීති අත්ථො.

අථ නං රාජා ආහ -

103.

“කරොමි තෙ තං වචනං, යං මං භණ්හි බ්‍රාහ්මණ;
එතඤ්ච ඛො නො අක්ඛාහි, කීවන්තො භොන්තු යාවකා”ති.

තත්ථ කරොමීති අහං සකලජම්බුදීපරජ්ජං දදමානො එත්තකං කිං න කරිස්සාමි,
කරොමීති වදති. කීවන්තොති කිත්තකා.

නන්දපණ්ඩිතො ආහ -

104.

“පරොසතං ජානපදා, මහාසාලා ව බ්‍රාහ්මණා;
ඉමෙ ව ඛත්තියා සබ්බෙ, අභිජාතා යසස්සිනො;
භවඤ්ච රාජා මනොජො, අලං හෙස්සන්ති යාවකා”ති.

තත්ථ ජානපදාති ගහපතී. මහාසාලා ව බ්‍රාහ්මණාති සාරජ්ජන්තා බ්‍රාහ්මණා ව
පරොසතායෙව. අලං හෙස්සන්තිති පරියත්තා භවිස්සන්ති. යාවකාති මමත්ථාය
සොණපණ්ඩිතස්ස ඛමාපකා.

අථ නං රාජා ආහ -

105.

“හත්ථි අස්සෙ ව යොජෙන්නු, රථං සන්නය්හ සාරථි;

ආබන්ධනානි ගණ්භාථ, පාදාසුස්සාරයද්ධපෙ; අස්සමං තං ගමිස්සාමි, යත්ථ සම්මති කොසියො''ති.

තත්ථ යොජෙන්නුති හත්ථාරොහා හත්ථී, අස්සාරොහා ච අස්සෙ කප්පෙන්නු. රථං සන්නය්හ සාරථීති සම්මසාරථී ත්වම්පි රථං සන්නය්හ. ආබන්ධනානීති හත්ථීඅස්සරථෙසු ආබන්ධිතබ්බානි හණ්ඩානි ච ගණ්භාථ. පාදාසුස්සාරයද්ධපෙති රථෙ යපිතධජපාදාසු ධපෙ උස්සාරයන්තු උස්සාපෙන්නු. කොසියොති යස්මිං අස්සමෙ කොසියගොත්තො වසතීති.

106.

“තතො ච රාජා පායාසි, සෙනාය චතුරඤ්චිති;
අගමා අස්සමං රම්මං, යත්ථ සම්මති කොසියො''ති. — අයං
අභිසම්බුද්ධගාථා;

තත්ථ තතො වාති, භික්ඛවෙ, එවං චත්ථා තතො සො රාජා එකසතබ්බත්තියෙ ගහෙත්වා මහතියා සෙනාය පරිවුතො නන්දපණ්ඩිතං පුරතො කත්ථා නගරා නික්ඛම්. චතුරඤ්චිතීති චතුරඤ්චිතියා සෙනාය අගමාසි, අන්තරමග්ගෙ චත්තමානොපි අවස්සං ගාමිකාය එවං වුත්තො. චතුච්ඡතිඅක්ඛොහණිසඬ්ඛාතෙන බලකායෙන සද්ධිං මග්ගං පටිපන්නස්ස තස්ස නන්දපණ්ඩිතො ඉද්ධානුභාවෙන අට්ඨසභවිත්ථතං මග්ගං සමං මාපෙත්වා ආකාසෙ වම්මබණ්ඩං පත්ථරිත්වා තත්ථ පල්ලඤ්චකෙන නිසිදිත්වා සෙනාය පරිවුතො අලඬකතහත්ථීක්ඛන්ධෙ නිසිදිත්වා ගච්ඡන්තෙන රඤ්ඤො සද්ධිං ධම්මයුත්තකථං කථෙන්නො සීතලණ්භාදිපරිස්සයෙ වාරෙන්නො අගමාසි.

අථස්ස අස්සමං පාපුණ්නදිවසෙ සොණපණ්ඩිතො “මම කනිට්ඨස්ස අතිරෙකසත්තමාසසත්තදිවසාධිකානි සත්ත වස්සානි නික්ඛන්තස්සා''ති ආවජ්ජෙත්වා “කහං නු ඛො සො එතරහී''ති දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්නො “චතුච්ඡතිඅක්ඛොහණිපරිවාරෙන සද්ධිං එකසතරාජානො ගහෙත්වා මමඤ්ඤෙව බ්මාපෙතුං ආගච්ඡති''ති දිස්වා විත්තෙසි — “ඉමෙහි රාජුහි වෙච පරිසාහි ච මම කනිට්ඨස්ස බහුනි පාටිභාරියානි දිට්ඨානි, මමානුභාවං අජානිත්වා ‘අයං කුට්ඨට්ඨො අත්තනො පමාණං න ජානාති, අමිහාකං අයොන සද්ධිං පයොජෙසී''ති මං වම්භෙන්නා කථෙන්නා අවිච්ඡරායණා භවෙය්සුං, ඉද්ධිපාටිභාරියං නෙසං දස්සෙස්සාමි''ති. සො චතුරඤ්චුලමත්තෙන අංසං අචුසන්නං ආකාසෙ කාජං යපෙත්වා අනොතත්තතො උදකං ආහරිතුං රඤ්ඤො අවිදුරෙ ආකාසෙන පායාසි. නන්දපණ්ඩිතො තං ආගච්ඡන්නං දිස්වා අත්තානං දස්සෙතුං අවිසභන්නො නිසින්නට්ඨානෙයෙව අන්තරධායිත්වා පලායිත්වා භිමවන්නං පාවිසි. මනොජරාජා පන තං රමණීයෙන ඉසිවෙසෙන තථා ආගච්ඡන්නං දිස්වා ගාථමාහ —

107.

“කස්ස කාදම්බයො කාජො, වෙහාසං චතුරඤ්චුලං;

අංසං අසම්චුසං එති, උදහාරාය ගච්ඡතො''ති.

තත්ථ කාදම්බයොති කදම්බරුක්ඛමයො. අංසං අසම්චුසං එතීති අංසං අසම්චුසන්තො සයමෙව ආගච්ඡති. උදහාරායාති උදකං ආහරිතුං ගච්ඡන්තස්ස කස්ස එස කාපො එවං එති, කො නාම ත්වං, කුතො වා ආගච්ඡසීති.

එවං චූත්තෙ මහාසත්තො ගාථාද්වයමාහ —

108.

“අහං සොණො මහාරාජ, තාපසො සහිතඛිඛතො;
හරාමි මාතාපිතරො, රත්තින්දිවමතන්දිතො.

109.

“වනෙ ඵලඤ්ච මූලඤ්ච, ආහරිත්වා දිසම්පති;
පොසෙමි මාතාපිතරො, පුඛිඛෙ කතමනුස්සර''න්ති.

තත්ථ සහිතඛිඛතොති සහිතවතො සීලාචාරසම්පන්නො එකො තාපසො අහන්ති වදති. හරාමීති පොසෙමි. අතන්දිතොති අනලසො හුත්වා. පුඛිඛෙ කතමනුස්සරන්ති තෙහි පුඛිඛෙ කතං මය්හං ගුණං අනුස්සරන්තොති.

තං සුත්වා රාජා තෙන සද්ධිං විස්සාසං කත්තුකාමො අනන්තරං ගාථමාහ —

110.

“ඉච්ඡාම අස්සමං ගන්තුං, යත්ථ සම්මති කොසියො;
මග්ගං නො සොණ අක්ඛාහි, යෙන ගච්ඡෙමු අස්සම''න්ති.

තත්ථ අස්සමන්ති තුම්භාකං අස්සමපදං.

අථ මහාසත්තො අත්තනො ආනුභාවෙන අස්සමපදගාමිමග්ගං මාපෙත්වා ගාථමාහ —

111.

“අයං එකපදී රාජ, යෙනෙතං මෙසසන්නිහං;
කොවිළාරෙහි සඤ්ජන්තං, එත්ථ සම්මති කොසියො''ති.

තස්සත්ථො — මහාරාජ, අයං එකපදිකො ජඬ්ඝමග්ගො, ඉමිනා ගච්ඡථ, යෙන දිසාභාගෙන එතං මෙසවණ්ණං සුපුප්ඵිතකොවිළාරසඤ්ජන්තං වනං දිස්සති, එත්ථ මම පිතා කොසියගොත්තො වසති, එතස්ස සො අස්සමොති.

112.

“ඉදං වත්ථාන පක්කාමි, තරමානො මහාඉසි;
වෙහාසෙ අන්තලික්ඛස්මිං, අනුසාසිත්වාන ඛත්තියෙ.

113.

“අස්සමං පරිමජ්ජිත්වා, පඤ්ඤාපෙත්වාන ආසනං;
පණ්ණසාලං පවිසිත්වා, පිතරං පතීබ්බොධයි.

114.

“ඉමෙ ආයන්ති රාජානො, අභිජාතා යසස්සිනො;
අස්සමා නික්ඛමිත්වාන, නිසීද ත්වං මහාඉසෙ.

115.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා, තරමානො මහාඉසී;
අස්සමා නික්ඛමිත්වාන, සද්චාරම්භි උපාවිසී” ති. — ඉමා අභිසම්බුද්ධගාථා;

තත්ථ පක්කාමීති අනොතත්තං අගමාසි. අස්සමං පරිමජ්ජිත්වාති, භික්ඛවෙ, සො ඉසී වෙගෙන අනොතත්තං ගන්ත්වා පාතීයං ආදාය තෙසු රාජ්ජු අස්සමං අසම්පත්තෙසුයෙව ආගන්ත්වා පාතීයසටෙ පාතීයමාළුකෙ යපෙත්වා “මහාජනො පිට්ඨස්සති” ති වනකුසුමෙහි වාසෙත්වා සම්මජ්ජනිං ආදාය අස්සමං සම්මජ්ජිත්වා පණ්ණසාලද්වාරෙ පිතු ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා පවිසිත්වා පිතරං ජානාපෙසීති අත්ථො. උපාවිසීති උච්චාසනෙ නිසීදි.

බොධිසත්තස්ස මාතා පන තස්ස පවිජනො නීවට්ඨානෙ එකමන්තං නිසීදි. මහාසත්තො නීවාසනෙ නිසීදි. නන්දපණ්ඩිතොපි බොධිසත්තස්ස අනොතත්තතො පාතීයං ආදාය අස්සමං ආගතකාලෙ රඤ්ඤො සන්තිකං ආගන්ත්වා අස්සමස්ස අවිදුරෙ බන්ධාවාරං නිවාසෙසි. අථ රාජා න්හත්වා සබ්බාලඤ්ඤාකාරපටිමණ්ඩිතො එකසතරාජපරිවුතො නන්දපණ්ඩිතං ගහෙත්වා මහත්තෙන සිරිසොහග්ගෙන බොධිසත්තං බමාපෙතුං අස්සමං පාවිසී. අථ නං තථා ආගච්ඡන්තං බොධිසත්තස්ස පිතා දිස්වා බොධිසත්තං පුච්ඡී, සොපිස්ස ආවික්ඛි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ —

116.

“තඤ්ච දිස්වාන ආයන්තං, ජලන්තංරිව තෙජසා;
බ්‍රහ්මසඤ්චපරිබ්‍රූජ්භං, කොසියො එතදබ්‍රවි.

117.

“කස්ස හෙරි මුදිඬිගා ව, සඬ්ඛා පණවදින්දිමා;
සුරතො පටිපන්නානි, භාසයන්තා රථෙසහං.

118.

“කස්ස කඤ්චනපට්ටෙන, පුටුනා විජ්ජුවණ්ණිනා;
යුචා කලාපසන්නද්ධො, කො එති සිරියා ජලං.

119.

“උක්කාමුඛපහටියංව, බදිරඬිගාරසන්නිහං;
මුඛඤ්ච රුචිරා භාති, කො එති සිරියා ජලං.

120.

“කස්ස පග්ගහිතං ඡත්තං, සසලාකං මනොරමං;
ආදිච්චරංසාවරණං, කො එති සිරියා ජලං.

121.

“කස්ස අඬිගං පරිග්ගස්භ, වාලබ්ඡනිමුත්තමං;
චරන්ති චරපුඤ්ඤස්ස, භත්ථික්ඛන්ධෙන ආයතො.

122.

“කස්ස සෙතානි ඡත්තානි, ආජානියා ච වම්මිතා;
සමන්තා පරික්ඛරන්ති, කො එති සිරියා ජලං.

123.

“කස්ස එකසතං බත්තා, අනුයන්තා යසස්සිනො;
සමන්තානුපරියන්ති, කො එති සිරියා ජලං.

124.

“භත්ථිඅස්සරථපත්ති, සෙතා ච චතුරඬිගිනී;
සමන්තානුපරියන්ති, කො එති සිරියා ජලං.

125.

“කස්සෙසා මහතී සෙතා, පිට්ඨිතො අනුවත්තති;
අක්ඛොහණී අපරියන්තා, සාගරස්සෙව උමියො.

126.

“රාජාහිරාජා මනොජො, ඉන්දොව ජයතං පති;
නන්දස්සප්ඤ්ඤාවරං එති, අස්සමං බ්‍රහ්මවාරිනං.

127.

“තස්සෙසා මහතී සෙතා, පිට්ඨිතො අනුවත්තති;
අක්ඛොහණී අපරියන්තා, සාගරස්සෙව උමියො” ති.

තත්ථ ජලන්තංරිවාති ජලන්තං විය. පටිපන්නානීති එතානි තූරියානි කස්ස පුරතො ආගච්ඡන්තිති අත්ථො. භාසයන්තානි තොසෙන්නා. කඤ්චනපට්ටෙනාති, තාත, කස්ස කඤ්චනමයෙන විජ්ජුවණ්ණෙන උණ්භීසපට්ටෙන නලාටන්තො පරික්ඛිත්තොති පුච්ඡති. යුවාති තරුණො. කලාපසන්නද්ධොති සන්නද්ධසරතුණීරො. උක්කාමුඛපහටියං වාති කම්මාරානං උද්ධතො පහටියං සුවණ්ණං විය. බදිරඬිගාරසන්නිහන්ති විතච්චිතබදිරඬිගාරවණ්ණං.

ආදිව්වරංසාවරණන්තිආදිව්වරංසීනං ආවරණං. අඩිගං පරිග්ගය්හාති අඩිගං
පරිග්ගහෙත්වා, සරීරං පරික්ඛිපිත්වාති අත්ථො. වාලබ්ඡනිමුත්තමන්ති වාලබ්ඡනිං
උත්තමං. වරන්තීති සඤ්චරන්ති. ඡත්තානීති ආජානියපිටියෙ නිසින්නානං
ධාරිතජත්තානි. පරික්ඛිරන්තීති තස්ස සමන්තා සබ්බදිසාහාගෙසු පරික්ඛිරයන්ති.
චතුරඩ්ඞිනීති එතෙහි හත්ථිආදිහි චතුහි අඩිගෙහි සමන්තාගතා. අක්ඛොහණීති
බොහෙතුං න සක්කා. සාගරස්සෙවාති සාගරස්ස උග්ගියො විය අපරියන්තා.
රාජාහිරාජාති එකසතරාජුනං පූජිතො, තෙසං වා අධිකො රාජාති රාජාහිරාජා. ඡයනං
පතීති ඡයජ්ජත්තානං තාවතිංසානං ඡෙට්ඨකො. අජ්ඣාචරන්ති මමං බමාපනත්ථාය
නන්දස්ස පරිසභාවං උපගන්ත්වා එති.

සත්ථා ආහ –

128.

“අනුලිත්තා චන්දනෙන, කාසිකුත්තමධාරිතො;
සබ්බෙ පඤ්ඤාපලිකා භුත්වා, ඉසීනං අජ්ඣාපාගමු”න්ති.

තත්ථ ඉසීනං අජ්ඣාපාගමුන්ති, හික්ඛවෙ, සබ්බෙපි තෙ රාජානො
සුරහිචන්දනෙන අනුලිත්තා උත්තමකාසිකචත්ථධාරිතො සිරසි පතිට්ඨාපිතඅඤ්ජලී
භුත්වා ඉසීනං සන්තිකං උපගතා.

තතො මනොජො රාජා තං චන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො පටිසන්ථාරං
කරොන්නො ගාථාද්වයමාහ –

129.

“කච්චි නු භොතො කුසලං, කච්චි භොතො අනාමයං;
කච්චි උඤ්ජෙන යාපෙථ, කච්චි මූලඵලා බහු.

130.

“කච්චි ඩංසා මකසා ව, අජ්ජමෙව සරීසපා;
වතෙ වාළමිගාකිණ්ණෙ, කච්චි හිංසා න විජ්ජති”ති.

තතො පරං උභින්නං තෙසං වචනපටිවචනවසෙන කථිතගාථා භොන්ති –

131.

“කුසලඤ්චෙව නො රාජ, අථො රාජ අනාමයං;
අථො උඤ්ජෙන යාපෙම, අථො මූලඵලා බහු.

132.

“අථො ඩංසා මකසා ව, අජ්ජමෙව සරීසපා;
වතෙ වාළමිගාකිණ්ණෙ, හිංසා මය්හං න විජ්ජති.

133.

“බහුනි වස්සපුගානි, අස්සමෙ සම්මතං ඉධ;
නාහිජානාමී උප්පන්නං, ආබාධං අමනොරමං.

134.

“ස්වාගතං තෙ මහාරාජ, අපො තෙ අදුරාගතං;
ඉස්සරොසි අනුප්පත්තො, යං ඉධත්ථී පච්චෙදය.

135.

“තින්ද්‍රකානි පියාලානි, මධුකෙ කාසුමාරියො;
ඵලානි බුද්දකප්පානි, භුඤ්ජ රාජ වරං වරං.

136.

“ඉදම්පි පානියං සීතං, ආහතං ගිරිගඬ්භරා;
තතො පිච මහාරාජ, සචෙ ත්ථං අහිකඬ්ඛසි.

137.

“පටිග්ගහිතං යං දින්නං, සඬ්ඛස්ස අග්ගියං කතං;
නන්දස්සාපි නිසාමෙථ, චචනං සො පචක්ඛති.

138.

“අප්ඣාවරම්භා නන්දස්ස, භොතො සන්තිකමාගතා;
සුඤ්ඤානු භවං චචනං, නන්දස්ස පරිසාය වා”ති.

ඉමා යෙහුයොන පාකට්ඨසම්බන්ධායෙව, යං පනෙත්ථ අපාකට්ඨං, තදෙව
වක්ඛාම. පච්චෙදයානි යං ඉමස්මිං යානෙ තච අහිරුචිතං අත්ථී, තං නො කට්ඨෙහිති
වදති. බුද්දකප්පානීති ඵතානි නානාරුක්ඛඵලානි බුද්දකමධුපටිභාගානි මධුරානි. වරං
වරන්ති ඉතො උත්තමුත්තමං ගහෙත්වා භුඤ්ජ. ගිරිගඬ්භරානි අනොතත්තතො.
සඬ්ඛස්ස අග්ගියන්ති යෙන මයං ආපුච්ඡිතා, තං අම්භෙහි පටිග්ගහිතං නාම තුම්භෙහි
ච දින්නමෙච නාම, ඵත්තාවතා ඉමස්ස ජනස්ස සඬ්ඛස්ස අග්ගියං තුම්භෙහි කතං.
නන්දස්සාපිති අම්භාකං තාව සඬ්ඛං කතං, ඉදානි පන නන්දපණ්ඩිතො කිඤ්චි
චත්තුකාමො, තස්සපි තාව චචනං සුඤ්ඤාථ. අප්ඣාවරම්භානි මයඤ්ඤි න අඤ්ඤෙන
කම්මෙන ආගතා, නන්දස්ස පන පරිසා හුත්වා තුම්භාකං ඛමාපනත්ථාය ආගතානි
වදති. භවන්ති භවං සොඤ්ඤපණ්ඩිතො සුඤ්ඤානු.

ඵචං චුත්තෙ නන්දපණ්ඩිතො උට්ඨායාසනා මාතෘපිතරො ච භාතරඤ්ච
චන්දිත්වා සකපරිසාය සද්ධිං සල්ලපන්නො ආහ -

139.

“පරොසතං ජානපදා, මහාසාලා ච බ්‍රාහ්මණා;
ඉමෙ ච ඛත්තියා සඬ්ඛෙ, අහිජාතා යසස්සිනො;

හවඤ්ච රාජා මනොජො, අනුමඤ්ඤන්තු මෙ වට්ඨො.

140.

“යෙ ව සන්ති සමීතාරො, යක්ඛානි ඉධ මස්සමෙ;
අරඤ්ඤෙ භූතභබ්බානි, සුඤ්ඤන්තු වචනං මම.

141.

“නමො කත්ථාන භූතානං, ඉසිං චක්ඛාමි සුඛබ්බං;
සො ත්‍යාගං දක්ඛිණා බාහු, තච කොසිය සම්මනො.

142.

“පිතරං මෙ ජනෙත්තිඤ්ච, හත්තුකාමස්ස මෙ සතො;
වීර පුඤ්ඤමිදං යානං, මා මං කොසිය වාරය.

143.

“සබ්භි හෙතං උපඤ්ඤාතං, මමෙතං උපනිස්සජ;
උට්ඨානපාරිවරියාය, දීඝරත්තං තයා කතං;
මාතාපිතුසු පුඤ්ඤානි, මම ලොකදදො භව.

144.

“තථෙව සන්ති මනුජා, ධම්මෙ ධම්මපදං විදු;
මග්ගො සග්ගස්ස ලොකස්ස, යථා ජානාසි ත්වං ඉසෙ.

145.

“උට්ඨානපාරිවරියාය, මාතාපිතුසුබාවහං;
තං මං පුඤ්ඤා නිවාරෙති, අරියමග්ගාවරො නරො”ති.

තත්ථ අනුමඤ්ඤන්තුති අනුබුජ්ඣන්තු, සාධුකං සුත්ථා පච්චක්ඛං කරොන්තුති අත්ථො. සමීතාරොති සමාගතා. අරඤ්ඤෙ භූතභබ්බානීති අස්මිං භිමවන්තාරඤ්ඤෙ යානි භූතානි වෙව වුඩ්ඪිමරියාදප්පත්තානි භබ්බානි ච තරුණදෙවතානි, තානිපි සබ්බානි මම වචනං සුඤ්ඤන්තුති අත්ථො. “නමො කත්ථානා”ති ඉදං සො පරිසාය සඤ්ඤං දත්වා තස්මිං චතසණ්ඨෙ නිබ්බත්තදෙවතානං නමක්කාරං කත්වා ආහ. තස්සත්ථො – අජ්ජ බහුභි දෙවතාහි මම භාතිකස්ස ධම්මකථාසවනත්ථං ආගතාහි භවිතබ්බං, අහං වො නමක්කාරො, තුම්හෙපි මය්හං සභායා භොථාති. සො දෙවතානං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා පරිසං ජානාපෙත්වා “ඉසිං චක්ඛාමි”තිආදිමාහ. තත්ථ ඉසින්ති සොණපණ්ඩිතං සන්ධාය වදති. සම්මතොති භාතරො නාම අඬිගසමා භොන්ති, තස්මා සො තෙ අහං දක්ඛිණා බාහුති සම්මතො. තෙන මෙ බමිතුං අරහථාති දීපෙති.

වීරාති වීරියවන්ත මහාපරක්කම. පුඤ්ඤමිදං යානන්ති ඉදං මාතාපිතුඋපට්ඨානං නාම පුඤ්ඤං සග්ගසංවත්තනිකකාරණං, තං කරොන්තං මං මා වාරයාති වදති. සබ්භි

හෙතෙන්නි එතඤ්ඤි මාතෘපිතුලපට්ඨානං නාම පණ්ඩිතෙහි උපඤ්ඤාතං උපගන්ත්වා ඤාතඤ්ඤෙව වණ්ණිතඤ්ඤි. මමෙතං උපනිස්සජාති ඉදං ත්වං මය්හං නිස්සජ විස්සජ්ජෙහි දෙහි. උට්ඨානපාරිවරියායාති උට්ඨානෙන ව පාරිවරියාය ව. කතන්ති දීඝරත්තං තයා කුසලං කතං. පුඤ්ඤානීති ඉදානි අහං මාතෘපිතුසු පුඤ්ඤානි කත්තුකාමො. මම ලොකදදොති තස්ස මම ත්වං සග්ගලොකදදො හොති, අහඤ්ඤි තෙසං වත්තං උපට්ඨානං කත්වා දෙවලොකෙ අපරිමාණං යසං ලහිස්සාමි, තස්ස මෙ ත්වං දායකො හොතීති වදති.

තථෙවාති යථා ත්වං ජානාසි, තථෙව අඤ්ඤෙපි මනුජා ඉමිස්සං පරිසායං සන්ති, තෙ නානස්පකාරෙ ධම්මෙ ඉදං ජෙට්ඨාපවායිකභාවසංඛිතං ධම්මකොට්ඨාසං වදන්ති. කිත්ති? මග්ගො සග්ගස්ස ලොකස්සාති. සුඛාවහන්ති උට්ඨානෙන ව පාරිවරියාය ව මාතෘපිතුනං සුඛාවහං. තං මන්ති තං මං එවං සම්මාපට්ඨන්තම්පි භාතා සොණපණ්ඩිතො තම්හා පුඤ්ඤා අභිවාරෙති. අරියමග්ගාවරොති සො එවං වාරෙන්නො අයං නරො මම පියදස්සනතාය අරියසංඛිතස්ස වෙදලොකස්ස මග්ගාවරණො නාම හොතීති.

එවං නන්දපණ්ඩිතෙන චුත්තෙ මහාසත්තො “ඉමස්ස තාව තුම්හෙහි වචනං සුතං, ඉදානි මමපි සුණාමා”ති සාවෙන්තො ආහ –

146.

“සුණන්තු හොන්නො වචනං, භාතුරජ්ඣාවරා මම;
කුලවංසං මහාරාජ, පොරාණං පරිභාපයං;
අධම්මචාරී ජෙට්ඨෙසු, නිරයං සොපපජ්ජති.

147.

“යෙ ව ධම්මස්ස කුසලා, පොරාණස්ස දිසම්පති;
වාරිත්තෙන ව සම්පන්නා, න තෙ ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

148.

“මාතා පිතා ව භාතා ව, හගිනී ඤාති ඛන්ධවා;
සබ්බෙ ජෙට්ඨස්ස තෙ භාරා, එවං ජානාහි භාරධ.

149.

“ආදිශිත්වා ගරුං භාරං, නාවිකො විය උස්සහෙ;
ධම්මඤ්ඤි නප්පමජ්ජාමි, ජෙට්ඨො වස්මි රථෙසහා”ති.

තත්ථ භාතුරජ්ඣාවරාති මම භාතු පරිසා භුත්වා ආගතා හොන්නො සබ්බෙපි රාජානො මමපි තාව වචනං සුණන්තු. පරිභාපයන්ති පරිභාපෙන්නො. ධම්මස්සාති ජෙට්ඨාපවායනධම්මස්ස පච්චෙණ්ඩම්මස්ස. කුසලාති ජෙකා. වාරිත්තෙන වාති ආචාරසිලෙන සම්පන්නා. භාරාති සබ්බෙ එතෙ ජෙට්ඨෙන වහිතබ්බා පට්ඨගිතබ්බාති තස්ස භාරා නාම. නාවිකො වියාති යථා නාවාය ගරුං භාරං.

ආදියිත්වා සමුද්දමජ්ඣෙ නාවං සොත්ථිතා නෙතුං නාවිකො උස්සහෙනි වායමති,
සහ නාවාය සබ්බහණ්ඩඤ්ච ජනො ච තස්සෙව භාරො හොති, තථා මමෙව සබ්බෙ
ඤාතකා භාරොති, අහඤ්ච තෙ උස්සහාමි පටිජග්ගිතුං සක්කොමි, තඤ්ච
ජෙට්ඨාපවායනධම්මං නජ්ජමජ්ජාමි, න කෙවලඤ්ච එතෙසඤ්ඤෙව, සකලස්සපි
ලොකස්ස ජෙට්ඨො ච අස්මි, තස්මා අහමෙව සද්ධිං නන්දෙන පටිජග්ගිතුං
යුත්තොති.

තං සුත්වා සබ්බෙපි තෙ රාජානො අත්තමනා භුත්වා “ජෙට්ඨහානිකස්ස කිර
අවසෙසා භාරාති අජ්ජ අමිහෙනි ඤාත” න්ති නන්දපණ්ඩිතං පහාය මහාසත්තං
සන්තිස්සිතා භුත්වා තස්ස ථුතිං කරොන්තා ද්වෙ ගාථා අභාසිංසු –

150.

“අධිගමා තමෙ ඤාණං, ජාලංච ජාතවෙදතො;
එවමෙව නො හවං ධම්මං, කොසියො පවිදංසයි.

151.

“යථා උදයමාදිච්චො, වාසුදෙවො පහඬිකරො;
පාණිනං පවිදංසෙති, රූපං කල්‍යාණපාපකං;
එවමෙව නො හවං ධම්මං, කොසියො පවිදංසයි” ති.

තත්ථ අධිගමාති මයං ඉතො පුබ්බෙ ජෙට්ඨාපවායනධම්මපටිච්ඡාදකෙ තමෙ
චත්තමානා න ජානාම, අජ්ජ ජාතවෙදතො ජාලංච ඤාණං අධිගතා. එවමෙව නොති
යථා මහන්ධකාරෙ පබ්බතමත්ථකෙ ජලිතො ජාතවෙදො සමන්තා ආලොකං
එරන්තො රූපානි දස්සෙති, තථා නො හවං කොසියගොත්තො ධම්මං පවිදංසයිති
අත්ථො. වාසුදෙවොති වසුදෙවො වසුජොතනො, ධනපකාසනොති අත්ථො.

ඉති මහාසත්තො එත්තකං කාලං නන්දපණ්ඩිතස්ස පාටිභාරියානි දිස්වා තස්මිං
පසන්තචිත්තෙ තෙ රාජානො ඤාණබලෙන තස්මිං පසාදං භින්දිත්වා අත්තනො
කථං ගාභාපෙත්වා සබ්බෙව අත්තනො මුඛං උල්ලොකිතෙ අකාසි. අථ
නන්දපණ්ඩිතො “භාතා මෙ පණ්ඩිතො ඛ්‍යාත්තො ධම්මකථිකො සබ්බෙපිමෙ
රාජානො භින්දිත්වා අත්තනො පක්ඛෙ කරි, යපෙත්වා ඉමං අඤ්ඤො මය්හං
පටිසරණං නත්ථි, ඉමමෙව යාවිස්සාමි” ති චිත්තෙන්වා ගාථමාහ –

152.

“එවං මෙ යාවමානස්ස, අඤ්ජලිං නාවබුජ්ඣුථ;
තච ඛද්ධවරො හෙස්සං, වුට්ඨිතො පරිවාරකො” ති.

තස්සත්ථා – සවෙ තුම්හෙ මම එවං යාවමානස්ස බමාපනත්ථාය පග්ගහිතං
අඤ්ජලිං නාවබුජ්ඣුථ න පටිග්ගණ්හථ, තුම්හෙව මාතාපිතරො උපට්ඨහථ, අහං පන
තුම්හාකං ඛද්ධවරො වෙය්‍යාවච්චකරො හෙස්සං, රත්තින්දිවං අනලසභාවෙන
වුට්ඨිතො පරිවාරකො අහං තුම්හෙ පටිජග්ගිස්සාමිති.

මහාසත්තස්ස පකතියාපි නන්දපණ්ඩිතෙ දොසො වා වෙරං වා නත්ථී, අතිථද්ධං වචනං කට්ඨන්තස්ස පනස්ස මානභාපනත්ථං නිග්ගහවසෙන තථා කත්වා ඉදානිස්ස වචනං සුත්වා තුට්ඨවිත්තො තස්මිං පසාදං උප්පාදෙන්වා “ඉදානි තෙ ඛමාමි, මාතෘපිතරො ව පටිජග්ගිතුං ලභිස්සසි”ති තස්ස ගුණං පකාසෙන්තො ආහ –

153.

“අද්ධා නන්ද විජානාසි, සද්ධම්මං සබ්භි දෙසිතං;
අරියො අරියසමාවාරො, බාළ්භං ත්වං මම රුච්චසි.

154.

“භවන්තං වදාමි භොතිඤ්ච, සුඤ්ඤාථ වචනං මම;
නායං භාරො භාරමනො, අහු මය්හං කුදාවනං.

155.

“තං මං උපට්ඨිතං සන්තං, මාතෘපිතු සුඛාවහං;
නන්දො අප්ඤ්ඤාචරං කත්වා, උපට්ඨානාය යාවති.

156.

“යො වෙ ඉච්ඡති කාමෙන, සන්තානං බ්‍රහ්මචාරිනං;
නන්දං වො වරථ ඵකො, කං නන්දො උපතිට්ඨතු”ති.

තත්ථ අරියොති සුන්දරො. අරියසමාවාරොති සුන්දරසමාවාරොපි ජාතො. බාළ්භන්ති ඉදානි ත්වං මම අතිවිය රුච්චසි. සුඤ්ඤාථාති අම්ම තාතා තුම්හෙ මම වචනං සුඤ්ඤාථ. නායං භාරොති අයං තුම්හාකං පටිජග්ගනභාරො න කදාචි මම භාරමනො අහු. තං මන්ති තං භාරොති අමඤ්ඤිත්වාච මං තුම්හෙ උපට්ඨිතං සමානං. උපට්ඨානාය යාවතිති තුම්හෙ උපට්ඨාතුං මං යාවති. යො වෙ ඉච්ඡතිති මය්හඤ්ඤි ත්වං මෙ මාතරං වා පිතරං වා උපට්ඨහාති වත්තුං න යුත්තං, තුම්හාකං පන සන්තානං බ්‍රහ්මචාරිනං යො ඵකො ඉච්ඡති, තං වදාමි කාමෙන නන්දං වො වරථ, තං මම කතිට්ඨං නන්දං රොවෙථ, තුම්හෙසු කං ඵස උපට්ඨාතු, උභොපි හි මයං තුම්හාකං පුත්තායෙවාති.

අථස්ස මාතා ආසනා වුට්ඨාය, “තාත සොණපණ්ඩිත, විරජ්ජවුත්ථො තෙ කතිට්ඨො, ඵචං විරාගතම්පි තං යාවිතුං න විසහාමි, මයඤ්ඤි තං නිස්සිතා, ඉදානි පන තයා අනුඤ්ඤාතා අහං ඵතං බ්‍රහ්මචාරිනං බාහාහි උපගුහිත්වා සීසෙ උපසිඬ්ඨායිතුං ලභෙය්‍ය”න්ති ඉමමත්ථං පකාසෙන්ති ගාථමාහ –

157.

“තයා තාත අනුඤ්ඤාතා, සොණ තං නිස්සිතා මයං;
උපසාතුං ලභෙ නන්දං, මුද්ධති බ්‍රහ්මචාරින”න්ති.

අථ මහාසත්තො “තෙන හි, අම්ම, අනුජානාමි, ත්වං ගච්ඡ, පුත්තං නන්දං
ආලිඬගිත්වා සීසෙ සායිත්වා චුම්බිත්වා තව හදයෙ සොකං නිබ්බාපෙහි” ති ආහ. සා
තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා නන්දපණ්ඩිතං පරිසමජ්ඣෙය්‍යෙව ආලිඬගිත්වා සීසං
සායිත්වා චුම්බිත්වා හදයෙ සොකං නිබ්බාපෙත්වා මහාසත්තෙන සද්ධිං සල්ලපන්ති
ආහ –

158.

“අස්සත්ථස්සෙව තරුණං, පවාළං මාලුතෙරිතං;
චිරස්සං නන්දං දිස්වාන, හදයං මෙ පවෙධති.

159.

“යදා සුත්තාපි සුපිනෙ, නන්දං පස්සාමි ආගතං;
උදග්ගා සුමනා හොමි, නන්දො නො ආගතො අයං.

160.

“යදා ච පටිබුජ්ඣිත්වා, නන්දං පස්සාමි නාගතං;
හියොයා ආවිසති සොකො, දොමනස්සඤ්චනප්පකං.

161.

“සාහං අජ්ජ චිරස්සම්පි, නන්දං පස්සාමි ආගතං;
භත්තුච්ච මය්හඤ්ච පියො, නන්දො නො පාවිසී සරං.

162.

“පිතුපි නන්දො සුප්පියො, යං නන්දො නප්පවසෙ සරා;
ලහතු තාත නන්දො තං, මං නන්දො උපතිට්ඨතු” ති.

තත්ථ මාලුතෙරිතන්ති යථා වාතාහතං අස්සත්ථස්ස පල්ලවං කම්පති, එවං
චිරස්සං නන්දං දිස්වා අජ්ජ මම හදයං කම්පතීති වදති. සුත්තාති, තාත සොණ, යදාහං
සුත්තාපි සුපිනෙ නන්දං ආගතං පස්සාමි, තදාපි උදග්ගා හොමි. භත්තුච්චාති
සාමිකස්ස ච මෙ මය්හඤ්ච පියො. නන්දො නො පාවිසී සරන්ති, තාත, පුත්තො නො
නන්දො පණ්ණසාලං පවිසතු. යන්ති යස්මා පිතුපි සුට්ඨු පියො, තස්මා පුත ඉම්මිහා
සරා න විප්පවසෙය්‍ය. නන්දො තන්ති, තාත, නන්දො යං ඉච්ඡති, තං ලහතු. මං
නන්දොති, තාත සොණ, තව පිතරං ත්වං උපට්ඨහ, මං නන්දො උපට්ඨාතු.

මහාසත්තො “එවං හොතු” ති මාතු වචනං සම්පට්ඨිත්වා “නන්ද, තයා
ජෙට්ඨකකොට්ඨාසො ලද්ධො, මාතා නාම අතිගුණකාරිකා, අප්පමත්තො හුත්වා
පට්ඨග්ගෙය්‍යාසී” ති ඔවදිත්වා මාතු ගුණං පකාසෙත්තො ද්වෙ ගාථා අභාසි –

163.

“අනුකම්පිකා පතිට්ඨා ච, පුබ්බෙ රසදදී ච නො;
මග්ගො සග්ගස්ස ලොකස්ස, මාතා තං වරතෙ ඉසෙ.

164.

“පුබ්බෙ රසදදී ගොත්තී, මාතා පුඤ්ඤපසංහිතා;
මග්ගො සග්ගස්ස ලොකස්ස, මාතා තං වරතෙ ඉසෙ” ති.

තත්ථ අනුකම්පිකාති මුදුහදයා. පුබ්බෙ රසදදීති පට්ටමෙව අත්තනො
බීරසඬ්ඛාතස්ස රසස්ස දායිකා. මාතා තත්තී මම මාතා මං න ඉච්ඡති, තං වරති
ඉච්ඡති. ගොත්තීති ගොපායිකා. පුඤ්ඤපසංහිතාති පුඤ්ඤපනිස්සිතා පුඤ්ඤදායිකා.

එවං මහාසත්තො ද්විහි ගාථාහි මාතු ගුණං කථෙත්වා පුනාගන්ත්වා තස්සා
ආසනෙ නිසින්තකාලෙ “නන්ද, ත්වං දුක්කරකාරිකං මාතරං ලභසි, උභොපි මයං
මාතරා දුක්ඛෙන සංවච්ඡිතා, තං ඉදානි ත්වං අප්පමත්තො පටිජග්ගාහි, අමධුරානි
එලාඵලානි මා බාදාපෙහි” ති වත්වා පරිසමජ්ඣෙයෙව මාතු දුක්කරකාරිකතං
පකාසෙත්තො ආහ –

165.

“ආකඬ්ඛමානා පුත්තඵලං, දෙවතාය නමස්සති;
නක්ඛත්තානි ච පුච්ඡති, උතුසංවච්ඡරානි ච.

166.

“තස්සා උතුම්හි න්හාතාය, හොති ගබ්භස්ස වොක්කමො;
තෙන දොහළිතී හොති, සුභදා තෙන වුච්චති.

167.

“සංවච්ඡරං වා උෞතං වා, පරිහරිත්වා විජායති;
තෙන සා ජනයන්තීති, ජනෙත්ති තෙන වුච්චති.

168.

“ථනබ්බරෙන ගීතෙන, අඬ්ගපාවුරුණෙන ච;
රොදන්තං පුත්තං තොසෙති, තොසෙත්ති තෙන වුච්චති.

169.

“තතො වාතාතපෙ සොරෙ, මමං කත්වා උදික්ඛති;
දාරකං අප්පජානන්තං, පොසෙත්ති තෙන වුච්චති.

170.

“යඤ්ච මාතුධනං හොති, යඤ්ච හොති පිතුද්ධනං;
උභයම්පෙතස්ස ගොපෙති, අපි පුත්තස්ස නො සියා.

171.

“එවං පුත්ත අදුං පුත්ත, ඉති මාතා විහඤ්ඤති;
පමත්තං පරදාරෙසු, නිසිංච පත්තයොබ්බතො;

සායං පුත්තං අනායන්තං, ඉති මාතා විහඤ්ඤති.

172.

“එවං කිව්ණ හතො පොසො, මාත්‍ර අපරිවාරකො;
මාතරි මිව්ණ චරිත්වාන, නිරයං සොපපජ්ජති.

173.

“එවං කිව්ණ හතො පොසො, පිතු අපරිවාරකො;
පිතරි මිව්ණ චරිත්වාන, නිරයං සොපපජ්ජති.

174.

“ධනාපි ධනකාමානං, නස්සති ඉති මෙ සුතං;
මාතරං අපරිචරිත්වාන, කිව්ණං වා සො නිගච්ජති.

175.

“ධනාපි ධනකාමානං, නස්සති ඉති මෙ සුතං;
පිතරං අපරිචරිත්වාන, කිව්ණං වා සො නිගච්ජති.

176.

“ආනන්දො ච පමොදො ච, සදා හසිතකිලිනං;
මාතරං පරිචරිත්වාන, ලබ්භමෙතං විජානතො.

177.

“ආනන්දො ච පමොදො ච, සදා හසිතකිලිනං;
පිතරං පරිචරිත්වාන, ලබ්භමෙතං විජානතො.

178.

“දානඤ්ච පියවාවා ච, අත්ථවරියා ච යා ඉධ;
සමානත්තතා ච ධම්මෙසු, තත්ථ තත්ථ යථාරහං;
එතෙ ඛො සඬගහා ලොකෙ, රථස්සාණිව යායතො.

179.

“එතෙ ච සඬගහා නාස්සු, න මාතා පුත්තකාරණා;
ලහෙථ මානං පූජං වා, පිතා වා පුත්තකාරණා.

180.

“යස්මා ච සඬගහා එතෙ, සම්මපෙක්ඛන්ති පණ්ඩිතා;
තස්මා මහත්තං පජ්ජොන්ති, පාසංසා ච භවන්ති තෙ.

181.

“බ්‍රහ්මාති මාතාපිතරො, පුබ්බාවරියාති වුච්චරෙ;

ආභුතෙය්‍යා ච පුත්තානං, පජාය අනුකම්පකා.

182.

“තස්මා හි නෙ නමස්සෙය්‍ය, සක්කරෙය්‍ය ච පණ්ඩිතො;
අත්තෙන අට්ඨා පානෙන, චත්ථෙන සයනෙන ච;
උච්ඡාදනෙන න්භාපනෙන, පාදානං ධොවනෙන ච.

183.

“තාය නං පාරිවරියාය, මාතෘපිතුසු පණ්ඩිතා;
ඉධෙව නං පසංසන්ති, පෙච්ච සග්ගෙ පමොදති” ති.

තත්ථ පුත්තඵලන්ති පුත්තසංඛ්‍යාතං ඵලං. දෙවතාය නමස්සති “පුත්තො මෙ උප්පජ්ජතු” ති දෙවතාය නමස්කාරං කරොති ආයාචති. පුච්ඡති “කතරෙන නක්ඛත්තෙන ජාතො පුත්තො දීඝායුකො හොති, කතරෙන අප්පායුකො” ති ඵලං නක්ඛත්තානි ච පුච්ඡති. උතුසංචච්ඡරානි වානි “ජන්තං උතුනං කතරස්මිං උතුමිහි ජාතො දීඝායුකො හොති, කතරස්මිං උතුමිහි අප්පායුකො, කතිවස්සාය වා මාතුයා ජාතො පුත්තො දීඝායුකො හොති, කතිවස්සාය අප්පායුකො” ති ඵලං. උතුසංචච්ඡරානි ච පුච්ඡති. උතුමිහි න්භාතායානි පුජ්ථෙ උප්පන්තෙ උතුමිහි න්භාතාය. වොක්කමොති තිණ්ණං සන්තිපාතා ගබ්භාවක්කන්ති හොති, කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨාති. තෙනාති තෙන ගබ්භෙන සා දොහළිතී හොති. තෙනාති තදා තස්සා කුච්ඡමිහි නිබ්බත්තපජාය සිනෙහො උප්පජ්ජති, තෙන කාරණෙන “සුභදා” ති වුවචති. තෙනාති තෙන කාරණෙන සා “ජනයන්ති” ති ච “ජනෙත්ති” ති ච වුවචති.

අභිගපාචුරණෙන වානි ථනන්තරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා සරීරසම්ඵස්සං ඵරාපෙත්ති අභිගසංඛ්‍යාතෙනෙව පාචුරණෙන. තොසෙත්තිති සඤ්ඤාපෙත්ති භාසෙත්ති. මමං කත්වා උදික්ඛති “පුත්තස්ස මෙ උපරි වාතො පහරති, ආතපො ඵරති” ති ඵලං. මමංකාරං කත්වා සිනිද්ධෙන හදයෙන උදික්ඛති. උභයම්පෙතස්සානි උභයම්පි ඵතං ධනං ඵතස්ස පුත්තස්ස අත්ථාය අඤ්ඤෙසං අදස්සෙත්වා සාරගබ්භාදීසු මාතා ගොපෙති. ඵලං පුත්ත, අදුං පුත්තානි “අන්ධබාල පුත්ත, ඵලං රාජකුලාදීසු අප්පමත්තො හොති, අදුඤ්ච කම්මං මා කරොහි” ති සික්ඛාපෙත්ති ඉති මාතා විහඤ්ඤති කිලමති. පත්තයොබ්බතෙති පුත්තෙ පත්තයොබ්බතෙ තං පුත්තං නිසීථෙ පරදාරෙසු පමත්තං සායං අනාගච්ඡන්තං ඤත්වා අස්සුපුණ්ණෙහි නෙත්තෙහි මග්ගං ඔලොකෙත්ති විහඤ්ඤති කිලමති.

කිච්ඡා හතොති කිච්ඡෙන හතො පටිජග්ගිතො. මිච්ඡා වරිත්වානානි මාතරං අපටිජග්ගිත්වා. ධනාපීති ධනම්පි, අයමෙව වා පායො. ඉදං වුත්තං හොති – ධනකාමානං උප්පන්තං ධනම්පි මාතරං අපටිජග්ගන්තානං නස්සතිති මෙ සුතන්ති. කිච්ඡං වා සොති ඉති ධනං වා තස්ස නස්සති, දුක්ඛං වාසො පුරිසො නිගච්ඡති.

ලබ්‍යමෙතන්ති එතං ඉධලොකෙ ච පරලොකෙ ච ආනන්දාදිසුඛං මාතරං පරිවරිත්වා විජානතො පණ්ඩිතස්ස ලබ්‍හං, සක්කා ලද්ධං තාදිසෙනාති අත්ථො.

දානඤ්චාති මාතාපිතුනං දානං දාතබ්බං, පියවචනං භණ්ණබ්බං,
උප්පන්නකිච්චසාධනවසෙන අත්ථො වරිතබ්බො. ධම්මෙසුති
ජෙට්ඨාපවායනධම්මෙසු තත්ථ තත්ථ පරිසමජ්ඣෙඤ්ඤා වා රහොගතානං වා
අභිවාදනාදිවසෙන සමානත්තතා කාතබ්බා, න රහො අභිවාදනාදීති කත්වා පරිසති
න කාතබ්බාති, සබ්බත්ථ සමානෙනෙව භවිතබ්බං. එතෙ ව සඬ්ගහා නාස්සුති සවෙ
එතෙ චත්තාරො සඬ්ගහා න භවෙය්‍යුං. සම්මපෙක්ඛන්තීති සම්මා නයෙන
කාරණෙන පෙක්ඛන්ති. මහත්තන්ති සෙට්ඨත්තං. බ්‍රහ්මාති පුත්තානං බ්‍රහ්මසමා
උත්තමා සෙට්ඨා. පුබ්බාවරියාති පට්ඨමාවරියා. ආහුනෙය්‍යාති ආහුනපට්ඨගාහකා
යස්ස කස්සපි සක්කාරස්ස අනුච්ඡවිකා. අන්තෙන අථොති අන්තෙන වෙව අත්ථො
පානෙන ව. පෙච්චාති කාලකිරියාය පරියොසානෙ ඉතො ගන්ත්වා සග්ගෙ
පමොදතීති.

එවං මහසත්තො සිනෙරුං පවට්ඨෙත්තො විය ධම්මදෙසනං නිට්ඨාපෙසි. තං
සුත්වා සබ්බෙපි තෙ රාජානො බලකායා ව පසිදිංසු. අථ නෙ පඤ්චසු සිලෙසු
පතිට්ඨාපෙත්වා “දානාදිසු අප්පමත්තා හොථා”ති ඔවදිත්වා උය්‍යාපෙසි. සබ්බෙපි
ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවනගරං සුරසිංසු.
සොණපණ්ඩිතනන්දපණ්ඩිතාපි යාවතායුකං මාතාපිතරො පරිවරිත්වා
බ්‍රහ්මලොකපරායණා අහෙසුං.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා සච්චාති පකාසෙත්වා ජාතකං
සමොධානෙසි, සච්චපරියොසානෙ මාතූපොසකභික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති.
තදා මාතාපිතරො මාහාරාජකුලාති අහෙසුං, නන්දපණ්ඩිතො ආනන්දො,
මනොජරාජා සාරිපුත්තො, එකසතරාජානො අසීතිමහාථෙරා වෙව අඤ්ඤාතරථෙරා
ව, චතුර්විසති අක්ඛොභණ්ඩියො බුද්ධපරිසා, සොණපණ්ඩිතො පන අභමෙව
අහොසිත්ති.

සොණනන්දජාතකවණ්ණනා දුතියා.

ජාතකුද්දානං –

අථ සත්තතිමම්හි නිපාතවරෙ, සභාවන්තු කුසාවතිරාජවරො;
අථ සොණසුනන්දවරො ව පුත, අභිවාසිතසත්තතිමම්හි සුතෙති.

සත්තතිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

21. අසීතිනිපාතො

[533] 1. වුළභංසජාතකවණ්ණනා

සුමුබානි ඉදං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ආයස්මනො ආනන්දස්ස ජීවිතපරිච්චාගං ආරබ්භ කට්ඨසි. දෙවදත්තෙන හි තථාගතං ජීවිතා වොරොපෙනුං පයොජිතෙසු ධනුග්ගහෙසු සබ්බපයමං පෙසිතෙන ආගන්ත්වා “නාහං, හන්තෙ, සක්කොමි තං භගවන්තං ජීවිතා වොරොපෙනුං, මහිද්ධිකො සො භගවා මහානුභාවො”ති චූත්තෙ දෙවදත්තො “අලං, ආචුසො, මා ත්වං සමණං ගොතමං ජීවිතා වොරොපෙහි, අහමෙව සමණං ගොතමං ජීවිතා වොරොපෙස්සාමි”ති වත්වා තථාගතෙ ගිජ්ඣකුටපබ්බතස්ස පච්ඡිමජායාය වඩ්ඤ්ඤානෙ සයං ගිජ්ඣකුටං පබ්බතං අභිරුහිත්වා යන්තවෙගෙන මහතිං සිලං පච්ඡිකාමි, “ඉමාය සිලාය සමණං ගොතමං ජීවිතා වොරොපෙස්සාමි”ති. තදා ද්වෙ පබ්බතකුටා සමාගන්ත්වා තං සිලං සම්පට්ඨිමි. තතො පපටිකා උප්පත්තිත්වා භගවතො පාදං පහරිත්වා රුහිරං උප්පාදෙසි, බලවච්චෙදනා පවත්තිමි. ජීවකො තථාගතස්ස පාදං සත්ථකෙන ඵාලෙත්වා දුට්ඨලොහිතං වමෙත්වා පුත්තිමංසං අපනෙත්වා ධොවිත්වා හෙසජ්ජං ආලිම්පිත්වා නිරොගමකාසි. සත්ථා පුරිමසදිසමෙව හික්ඛුසඤ්ඤාපරිවුතො මහතියා බුද්ධලීලාය විවරි.

අථ නං දිස්වා දෙවදත්තො වින්තෙසි – “සමණස්ස ගොතමස්ස රූපසොභග්ගප්පත්තං සරීරං දිස්වා කොචි මනුස්සභූතො උපසඤ්ඤාමිතුං න සක්කොති, රඤ්ඤො ඛො පන නාළාගිරි නාම හත්ථි වණ්ඤො ඵරුසො මනුස්සසාතකො බුද්ධධම්මසඤ්ඤානෙ න ජානාති, සො තං ජීවිතක්ඛයං පාපෙස්සති”ති. සො ගන්ත්වා රඤ්ඤො තමත්ථං ආරොවෙසි. රාජා “සාධු”ති සම්පට්ඨිත්වා හත්ථාවරියං පක්කොසාපෙත්වා “සම්ම, ස්වෙ නාළාගිරිං මත්තං කත්වා පාතොව සමණෙන ගොතමෙන පටිපන්නවිටියං විස්සජ්ජෙහි”ති ආහ. දෙවදත්තොපි නං “අඤ්ඤෙසු දිවසෙසු හත්ථි කිත්තකං සුරං පිවති”ති පුච්ඡිත්වා “අට්ඨ සට්ඨෙ, හන්තෙ”ති චූත්තෙ “තෙන හි ස්වෙ ත්වං තං සොළස සට්ඨෙ පායෙත්වා සමණෙන ගොතමෙන පටිපන්නවිටියං අභිමුඛං කරෙය්‍යාසි”ති ආහ. සො “සාධු”ති සම්පට්ඨි. රාජා නගරෙ හෙරිං වරාපෙසි – “ස්වෙ නාළාගිරිං මත්තං කත්වා නගරෙ විස්සජ්ජෙස්සති, නාගරා පාතොව සබ්බකිච්චානි කත්වා අන්තරවිටිං මා පටිපජ්ජිමි”ති. දෙවදත්තොපි රාජනිවෙසනා ඔරුය්‍හ හත්ථිසාලං ගන්ත්වා හත්ථිගොපකෙ ආමන්තෙත්වා “මයං හණෙ උච්චට්ඨානියං නීවට්ඨානෙ, නීවට්ඨානියං වා උච්චට්ඨානෙ කාතුං සමත්ථා, සවෙ වො යසෙන අත්ථො, ස්වෙ පාතොව නාළාගිරිං තිබ්බසුරාය සොළස සට්ඨෙ පායෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස ආගමනවෙලාය තුත්තතොමරෙහි විජ්ඣත්වා කුජ්ඣාපෙත්වා හත්ථිසාලං හින්දාපෙත්වා සමණෙන ගොතමෙන පටිපන්නවිටියං අභිමුඛං කත්වා සමණං ගොතමං ජීවිතක්ඛයං පාපෙථා”ති ආහ. තෙ “සාධු”ති සම්පට්ඨිමි.

සා පවත්ති සකලනගරෙ විත්ථාරිකා අහොසි. බුද්ධධම්මසඤ්ඤාමකා උපාසකා තං සුත්වා සත්ථාරං උපසඤ්ඤාමිත්වා “හන්තෙ, දෙවදත්තො රඤ්ඤො සද්ධිං ඵකතො භුත්වා ස්වෙ තුම්භෙහි පටිපන්නවිටියං නාළාගිරිං විස්සජ්ජාපෙස්සති, ස්වෙ පිණ්ඩාය අපච්ඡිත්වා ඉධෙව හොථ, මයං විහාරෙයෙව බුද්ධජ්ජමුඛස්ස හික්ඛුසඤ්ඤාසස්ස හික්ඛං දස්සාමා”ති වදිමි. සත්ථාපි “ස්වෙ පිණ්ඩාය න පච්ඡිස්සාමි”ති අවත්වාච “අහං

ස්වේ නාළාගිරිං දමෙත්වා පාටිභාරියං කත්වා තිත්ථියෙ මද්දිත්වා රාජගහෙ පිණ්ඩාය අවරිත්වා භික්ඛුසඤ්ජපරිවුතො නගරා නික්ඛමිත්වා වෙළුවනමෙව ආගමිස්සාමි, රාජගහවාසිනොපි බහුනි භත්තභාජනානි ගහෙත්වා වෙළුවනමෙව ආගමිස්සන්ති, ස්වේ විහාරෙයෙව භත්තග්ගං භවිස්සති” ති ඉමිනා කාරණෙන තෙසං අධිවාසෙසි. තෙ තථාගතස්ස අධිවාසනං විදිත්වා භත්තභාජනානි ආහරිත්වා “විහාරෙයෙව දානං දස්සාමා” ති පක්කමිංසු.

සත්ථාපි පයමයාමෙ ධම්මං දෙසෙත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දෙවතානං පඤ්ඤං විස්සජ්ජෙත්වා පච්ඡිමයාමස්ස පයමකොට්ඨාසෙ සීහසෙය්‍යං කප්පෙත්වා දුතියකොට්ඨාසෙ ඵලසමාපත්තියා චිතිනාමෙත්වා තතියකොට්ඨාසෙ මහාකරුණාසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය බොධනෙය්‍යඛන්ධවෙ ඕලොකෙත්තො නාළාගිරිදමනෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයං දිස්වා විහාතාය රත්තියා කතසරීරපටිපග්ගතො හුත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං ආමන්තෙත්වා, “ආනන්ද, අජ්ජ රාජගහපරිවත්තකෙසු අට්ඨාරසසු මහාවිහාරෙසු සබ්බෙසමිපි භික්ඛූනං මයාසද්ධිං රාජගහං පවිසිතුං ආරොවෙහි” ති ආහ. ථෙරො තථා අකාසි. සබ්බෙපි භික්ඛූ වෙළුවනෙ සන්තිපතිංසු. සත්ථා මහාභික්ඛුසඤ්ජපරිවුතො රාජගහං පාවිසි. අථ භත්ථිමෙණ්ඩා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජිංසු, මහන්තො සමාගමො අහොසි. සද්ධාසම්පන්නා මනුස්සා “අජ්ජ කිර බුද්ධනාගස්ස තිරච්ඡානනාගෙන සඬගාමො භවිස්සති, අනුපමාය බුද්ධලීලාය නාළාගිරිදමනං පස්සිස්සාමා” ති පාසාදහම්මියගෙහච්ඡදනාදීනි අභිරුහිත්වා අට්ඨංසු. අසද්ධා පන මිච්ඡාදිට්ඨිකා “අයං නාළාගිරි චණ්ඩො ඵරුසො මනුස්සසාතකො බුද්ධාදීනං ගුණං න ජානාති, සො අජ්ජ සමණස්ස ගොතමස්ස සුචණ්ණචණ්ණං සරීරං විද්ධංසෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙස්සති, අජ්ජ පච්චාමිත්තස්ස පිට්ඨිං පස්සිස්සාමා” ති පාසාදාදීසු අට්ඨංසු.

භත්ථිපි භගවන්තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා මනුස්සෙ තාසෙත්තො ගෙහානි විද්ධංසෙත්තො සකටානි සංවුණ්ණෙත්තො සොණ්ඩං උස්සාපෙත්වා පහට්ඨකණ්ණවාලො පබ්බතො විය අජ්ඣෙක්ඛාත්ථරන්තො යෙන භගවා තෙනාහිධාවි. තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා භික්ඛූ භගවන්තං ඵතදවොචුං – “අයං, භන්තෙ, නාළාගිරි චණ්ඩො ඵරුසො මනුස්සසාතකො ඉමං රච්ඡං පටිපන්නො, න බො පනායං බුද්ධාදිගුණං ජානාති, පටික්කමතු, භන්තෙ, භගවා, පටික්කමතු සුගතො” ති. මා, භික්ඛවෙ, භාගිත්ථ, පටිබලො අහං නාළාගිරිං දමෙතුන්ති. අථායස්මා සාරිපුත්තො සත්ථාරං යාචි – “භන්තෙ, පිතු උජ්ජන්නකිච්චං නාම ජෙට්ඨපුත්තස්ස භාරො, අහමෙව තං දමෙමි” ති. අථ නං සත්ථා, “සාරිපුත්ත, බුද්ධබලං නාම අඤ්ඤං, සාවකබලං අඤ්ඤං, තිට්ඨ ත්ව”න්ති පටිබාහි. ඵචං යෙහුයොන අසීති මහාථෙරා යාචිංසු. සත්ථා සබ්බෙපි පටිබාහි. අථ ආයස්මා ආනන්දො සත්ථරි බලවසිනෙනෙහෙ අධිවාසෙතුං අසක්කොත්තො “අයං භත්ථි පයමං මං මාරෙතු” ති තථාගතස්සත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ගන්ත්වා සත්ථු පුරතො අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා “අපෙහි, ආනන්ද, මා මෙ පුරතො අට්ඨාසි” ති ආහ. “භන්තෙ, අයං භත්ථි චණ්ඩො ඵරුසො මනුස්සසාතකො කප්පුට්ඨානග්ගිසදිසො පයමං මං මාරෙත්වා පච්ඡා තුම්භාකං

සන්නිකං ආගච්ඡතු” ති ථෙරො අවච. යාවතනියං වුච්චමානොපි තථෙව අට්ඨාසි න පටික්කමි. අථ නං භගවා ඉද්ධිබලෙන පටික්කමාපෙත්වා භික්ඛුනං අන්තරෙ යපෙසි.

තස්මිං ඛණෙ එකා ඉත්ථි නාළාගිරිං දිස්වා මරණභයභීතා පලායමානා අඬකෙන ගහිතං දාරකං හත්ථිනො ච තථාගතස්ස ච අන්තරෙ ඡඩ්ඛෙත්වා පලායි. හත්ථි තං අනුබන්ධිත්වා නිවත්තිත්වා දාරකස්ස සන්නිකං අගමාසි. තදා දාරකො මහාරවං රචි. සත්ථා නාළාගිරිං ඔදිස්සකමෙත්තාය ඵරිත්වා සුමධුරං බ්‍රහ්මස්සරං නිච්ඡාරෙත්වා “අම්භො නාළාගිරි තං සොළස සුරාසට්ඨෙ පායෙත්වා මත්තං කරොන්තා න ‘අඤ්ඤං ගණ්භිස්සති’ ති කරිංසු, ‘මං ගණ්භිස්සති’ ති පන කරිංසු, මා අකාරණෙන ඡඩ්ඝායො කිලමෙත්තො විචරි, ඉතො එහි” ති පක්කොසි. සො සත්ථු චචනං සුත්වා අක්ඛිති උම්ථිලෙත්වා භගවතො රූපසිරිං ඔලොකෙත්වා පටිලද්ධසංවෙගො බුද්ධතෙජෙන පච්ඡින්නසුරාමදො සොණ්ඩං ඔලම්බෙත්තො කණ්ණො වාලෙත්තො ආගන්ත්වා තථාගතස්ස පාදෙසු පති. අථ නං සත්ථා, “නාළාගිරි, ත්වං තිරච්ඡානහත්ථි, අහං බුද්ධවාරණො, ඉතො පට්ඨාය මා චණ්ඩො ඵරුසො මනුස්සඝාතකො භව, සබ්බසත්තෙසු මෙත්තචිත්තං පටිලභා” ති චත්වා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා කුම්භෙ පරාමසිත්වා –

“මා කුඤ්ජර නාගමාසදො, දුක්ඛො හි කුඤ්ජර නාගමාසදො;
න හි නාගහතස්ස කුඤ්ජර, සුගති හොති ඉතො පරං යතො.

“මා ච මදො මා ච පමාදො, න හි පමත්තා සුගතිං චජන්ති තෙ;
ත්වඤ්ඤෙව තථා කරිස්සසි, යෙන ත්වං සුගතිං ගමිස්සසි” ති. (වුළුව. 342) –

ධම්මං දෙසෙසි.

තස්ස සකලසරිරං පිනියා නිරන්තරං ඵුට්ඨං අහොසි. සචෙ කිර තිරච්ඡානගතො නාහවිස්සා, සොනාපත්තිඵලං අධිගමිස්සා. මනුස්සා තං පාටිභාරියං දිස්වා උන්නදිංසු අප්ථොට්ඨි, සඤ්ජාතසොමනස්සා නානාහරණානි බිපිංසු, තානි හත්ථිස්ස සරිරං පටිච්ඡාදයිංසු. තතො පට්ඨාය නාළාගිරි ධනපාලකො නාම ඡාතො. තස්මිං ඛො පන ධනපාලකසමාගමෙ චතුරාසිති පාණසහස්සානි අමතං පිට්ඨි. සත්ථා ධනපාලකං පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි. සො සොණ්ඩාය භගවතො පාදෙ පංසුනි ගහෙත්වා උපරි මුද්ධනි ආකිරිත්වා පටිකුටිතොව පටික්කමිත්වා දස්සනුපවාලෙ යිතො දසබලං චන්දිත්වා නිවත්තිත්වා හත්ථිසාලං පාවිසි. තතො පට්ඨාය දන්තසුදන්තො හුත්වා න කඤ්චි විහෙයෙති. සත්ථා නිජ්ඣන්තමනොරථො “යෙහි යං ධනං ඛිත්තං, තෙසඤ්ඤෙව තං හොතු” ති අධිට්ඨාය “අජ්ජ මයා මහන්තං පාටිභාරියං කතං, ඉමස්මිං නගරෙ පිණ්ඩාය වරණං අප්පට්ඨරූප” ත්ති තිත්ථියෙ මද්දිත්වා භික්ඛුසඬ්ඝපරිවුතො ඡයප්පත්තො විය ඛත්තියො නගරා නික්ඛමිත්වා වෙළචනමෙව ගතො. නගරවාසිනො බහුං අන්තපානබාදනීයං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා මහාදානං පවත්තයිංසු.

තං දිවසං සායන්හසමයෙ ධම්මසභං පුරෙත්වා සන්තිසින්නා භික්ඛු කථං සමුට්ඨාපෙසුං - “ආවුසො, ආයස්මතො ආනන්දෙන තථාගතස්සත්ථාය අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජන්තෙන දුක්ඛරං කතං, නාළාගිරිං දිස්වා සත්ථාරා තික්ඛත්තුං පටිබාහියමානොපි නාපගතො, අහො දුක්ඛරකාරකො, ආවුසො, ආයස්මා ආනන්දො” ති. සත්ථා “ආනන්දස්ස ගුණකථා පවත්තති, ගන්තබ්බං මයා එත්ථා” ති ගන්ධකුටිනො නික්ඛමිත්වා ආගන්ත්වා “කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්තිසින්නා” ති ප්‍රවිණිත්වා “ඉමාය නාමා” ති වුත්තෙ “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි ආනන්දො තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තොපි මමත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජියෙවා” ති වත්වා තෙහි යාවිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ මහිංසකරට්ඨෙය් සාගලනගරෙ සාගලො නාම රාජා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. තදා නගරතො අවිදුරෙ එකස්මිං නෙසාදගාමකෙ අඤ්ඤතරො නෙසාදො පාසෙහි සකුණෙ බන්ධිත්වා නගරෙ වික්කිණන්තො ජීවිකං කප්පෙසි. නගරතො ව අවිදුරෙ ආවට්ටතො ද්වාදසයොජනො මානුසියො නාම පදුමසරො අහොසි පඤ්චවණ්ණපදුමසඤ්ජන්තො. තත්ථ නානප්පකාරො සකුණසඬ්ඨො ඔතරි. සො නෙසාදො තත්ථ අනියාමෙන පාසෙ ඔඩ්ඨෙසි. තස්මිං කාලෙ ධතරට්ඨො හංසරාජා ඡන්තවුතිහංසසහස්සපරිවාරො විත්තකුට්ඨබ්බෙන සුවණ්ණගුහායං වසති, සුමුඛො නාමස්ස සෙනාපති අහොසි. අට්ඨකදිවසං තතො හංසයුථා කතිපයා සුවණ්ණහංසා මානුසියං සරං ගන්ත්වා පහුතගොවරෙ තස්මිං යථාසුඛං විචරිත්වා සුහිතා විත්තකුට්ඨං ආගන්ත්වා ධතරට්ඨස්ස ආරොවෙසුං - “මහාරාජ, මනුස්සපට්ඨ මානුසියො නාම පදුමසරො සම්පන්නගොවරො, තත්ථ ගොවරං ගණ්හිතුං ගච්ඡාමා” ති. සො “මනුස්සපට්ඨා නාම සාසඬ්ඨකො සප්පට්ඨයො, මා වො රුචිවිත්ථා” ති පටික්ඛිතිත්වාපි තෙහි පුනප්පුනං වුව්චමානො “සවෙ තුම්හාකං රුචිවති, ගච්ඡාමා” ති සපරිවාරො තං සරං අගමාසි. සො ආකාසා ඔතරන්තො පාදං පාසෙ පවෙසෙන්නොයෙව ඔතරි. අට්ඨස්ස පාසො පාදං අයපට්ටකෙන කඩ්ඞන්තො විය ආබන්ධිත්වා ගණ්හි. අට්ඨස්ස “ජින්දිස්සාමි න” ත්ති ආකඩ්ඞන්තස්ස පඨමවාරෙ චම්මං ඡිජ්ජි, දුතියවාරෙ මංසං ඡිජ්ජි, තතියවාරෙ න්හාරු ඡිජ්ජි, පාසො අට්ඨිං ආහච්ච අට්ඨාසි, ලොහිතං පග්ගරි, බලවචෙදනා පවත්තිංසු.

සො විත්තෙසි - “සවාහං බද්ධරවං රවිස්සාමි, ඤාතකා මෙ උත්‍රස්තා හුත්වා ගොවරං අග්ගණ්හිත්වා ඡාතජ්ඣක්තාව පලායන්නා දුබ්බලතාය මහාසමුද්දෙ පතිස්සන්ති” ති. සො වෙදනං අධිවාසෙත්වා ඤාතීතං යාවදත්ථං චරිත්වා හංසානං කිළනකාලෙ මහන්තෙන සද්දෙන බද්ධරවං රවි. තං සුත්වා තෙ හංසා මරණහයතජ්ජිතා වග්ගවග්ගා හුත්වා විත්තකුට්ඨාහිමුඛා පක්කමිංසු. තෙසු පක්කන්තෙසු සුමුඛො හංසසෙනාපති “කච්චි නු ඛො ඉදං හයං මහාරාජස්ස උප්පන්නං, ඡාතිස්සාමි න” ත්ති වෙගෙන පක්ඛන්දිත්වා පුරතො ගච්ඡන්තස්ස හංසගණස්ස අත්තරෙ මහාසත්තං අදිස්වා මජ්ඣිමහංසගණං විචිති, තත්ථපි අදිස්වා පච්ඡිමහංසගණං විචිති, තත්ථපි අදිස්වා “නිස්සංසයං තස්සෙවෙදං හයං උප්පන්න” ත්ති නිවත්තිත්වා ආගච්ඡන්තො මහාසත්තං පාසෙ බද්ධං ලොහිතමක්ඛිතං දුක්ඛාතුරං පඩ්ඣපිට්ඨෙ නිපන්නං දිස්වා “මා භායි, මහාරාජ, අහං

මම ජීවිතං පරිච්චජිත්වා තුම්හෙ පාසතො මොචෙස්සාමි” ති වදන්තො ඔතරිත්වා මහාසත්තං අස්සාසෙන්නොව පඬිකපිටියෙ නිසීදි. අථ නං වීමංසන්තො මහාසත්තො පයමං ගාථමාහ –

1.

“සුමුඛ අනුපච්ඡන්තා, පක්කමන්ති විහඬිගමා;
ගච්ඡ තුවම්පි මා කඬ්ඛි, නත්ථි ඛද්දෙ සභායතා” ති.

තත්ථ අනුපච්ඡන්තාති සිනෙහෙන ආලයවසෙන අනොලොකෙන්තා. පක්කමන්තිති එතෙ ඡන්තවුති හංසසහස්සා ඤාතිවිහඬිගමා මං ඡඬ්ඛෙත්වා ගච්ඡන්ති, ත්වම්පි ගච්ඡ, මා ඉධ වාසං ආකඬ්ඛි, එවඤ්ඤි පාසෙන ඛද්දෙ මයි සභායතා නාම නත්ථි, න හි තෙ අහං ඉදානි කිඤ්චි සභායකිච්චං කාතුං සක්ඛිස්සාමි, කිං තෙ මයා නිරූපකාරෙන, පපඤ්චං අකත්වා ගච්ඡෙවාති වදති.

ඉතො පරං –

2.

“ගච්ඡෙ වාහං න වා ගච්ඡෙ, න තෙන අමරො සියං;
සුඛිතං තං උපාසිත්වා, දුක්ඛිතං තං කථං ඡහෙ.

3.

“මරණං වා තයා සද්ධිං, ජීවිතං වා තයා විනා;
තදෙව මරණං සෙය්‍යා, යඤ්චෙ ජීවෙ තයා විනා.

4.

“නෙස ධම්මො මහාරාජ, යං තං එවං ගතං ඡහෙ;
යා ගති තුය්හං සා මය්හං, රුච්චතෙ විහගාධිප.

5.

“කා නු පාසෙන ඛද්ධස්ස, ගති අඤ්ඤා මහානසා;
සා කථං චෙතයානස්ස, මුත්තස්ස තව රුච්චති.

6.

“කං වා ත්වං පස්සසෙ අත්ථං, මම තුය්හඤ්ච පක්ඛිම;
ඤාතීතං වාවසිට්ඨානං, උභින්නං ජීවිතක්ඛයෙ.

7.

“යං න කඤ්චනදෙපිඤ්ඡ, අන්ධෙන තමසා ගතං;
තාදිසෙ සඤ්චජං පාණං, කමත්ථමභිජොතයෙ.

8.

“කථං නු පතතං සෙට්ඨං, ධම්මෙ අත්ථං න බුජ්ඣසි;
ධම්මො අපචිතො සන්තො, අත්ථං දස්සෙති පාණිනං.

9.

“සොහං ධම්මං අපෙක්ඛාතො, ධම්මා චත්ථං සමුට්ඨිතං;
භත්තිඤ්ච තයි සම්පස්සං, නාවකඨ්ඛාමි ජීවිතං.

10. “අද්ධා එසො සතං ධම්මො, යො මිත්තො මිත්තමාපදෙ.

න චජෙ ජීවිතස්සාපි, හෙතුධම්මමනුස්සරං.

11.

“ස්වායං ධම්මො ච තෙ විණ්ණො, භත්ති ච විදිතා මයි;
කාමං කරස්සු මය්හෙතං, ගච්ඡෙවානුමතො මයා.

12.

“අපි ත්වෙවං ගතෙ කාලෙ, යං ඛණ්ඩං ඤාතිතං මයා;
තයා තං බුද්ධිසම්පන්නං, අස්ස පරමසංවුතං.

13.

“ඉච්චෙවං මන්තයන්තානං, අරියානං අරියචුත්තිනං;
පච්චදිස්සථ නෙසාදො, ආතුරානම්චන්තකො.

14.

“තෙ සත්තුමහිසඤ්චික්ඛ, දීඝරත්තං හිතා දිජා;
තුණ්හිමාසිත්ථ උභයො, න සඤ්චලෙසුමාසනා.

15.

“ධතරට්ඨෙ ච දිස්වාන, සමුඨ්ඨෙත්තෙ තතො තතො;
අහික්ඛමථ වෙගෙන, දිජ්ජත්තු දිජාධිපෙ.

16.

“සො ච වෙගෙනහික්කමම, ආසජ්ජ පරමෙ දිජෙ;
පච්චකමිත්ථ නෙසාදො, ඛද්ධා ඉති විචින්තයං.

17.

“එකංව ඛද්ධමාසිතං, අඛද්ධඤ්ච පුනාපරං;
ආසජ්ජ ඛද්ධමාසිතං, පෙක්ඛමානමදීනවං.

18.

“තතො සො විමතොයෙව, පණ්ඩරෙ අජ්ඣාභාසථ;

පවඩිස්කායෙ ආසීනෙ, දිජ්ඣසංඝගණාධිපෙ.

19.

“යං නු පාසෙන මහතා, බද්ධො න කුරුතෙ දිසං;
අථ කස්මා අබද්ධො ත්වං, බලී පක්ඛි න ගච්ඡසි.

20.

“කිං නු ත්‍යායං දිජො හොති, මුත්තො බද්ධං උපාසසි;
ඔභාය සක්ඛො යන්ති, කිං එකො අවභීයසි.

21.

“රාජා මෙ සො දිජාමිත්ත, සබ්බා පාණසමො ච මෙ;
නෙව නං විජහිස්සාමි, යාව කාලස්ස පරියායං.

22.

“කථං පනායං විහඬිගො, නාද්දස පාසමොඬිඬිතං;
පදඤ්ඤෙනං මහන්තානං, බොද්ධුමරහන්ති ආපදං.

23.

“යදා පරාභවො හොති, පොසො ජීවිතසංඛයෙ;
අථ ජාලඤ්ච පාසඤ්ච, ආසජ්ජාපි න බුජ්ඣති.

24.

“අපි ත්වෙව මහාපඤ්ඤ, පාසා බහුවිධා තතා;
ගුරුමාසජ්ජ බජ්ඣන්ති, අටෙවං ජීවිතක්ඛයෙ”ති. —

ඉමාසං ගාථානං සම්බන්ධො පාළිනායෙනෙව වෙදිතබ්බො.

තත්ථ ගච්ඡෙ වාති, මහාරාජ, අහං ඉතො ගච්ඡෙය්‍යං වා න වා, නාහං තෙන
ගමනෙන වා අගමනෙන වා අමරො සියං, අහඤ්ඤි ඉතො ගතොපි අගතොපි
මරණතො අමුත්තොව, ඉතො පුබ්බෙ පන සුබ්බං තං උපාසිත්වා ඉදානි දුක්ඛිතං තං
කථං ජහෙය්‍යන්ති වදති. මරණං වාති මම අගච්ඡන්තස්ස වා තයා සද්ධිං මරණං
භවෙය්‍ය, ගච්ඡන්තස්ස වා තයා විනා ජීවිතං. තෙසු ද්විසු යං තයා සද්ධිං මරණං,
තදෙව මෙ වරං, යං තයා විනා ජීවෙය්‍යං, න මෙ තං වරන්ති අත්ථො. රුච්චතෙති යා
තව ගති නිජ්ජන්ති, සාව මය්හං රුච්චති. සා කථන්ති සම්ම සුමුඛ මම තාව දළ්භෙන
වාලපාසෙන බද්ධස්ස පරහත්ථං ගතස්ස සා ගති රුච්චතු, තව පන වෙනයානස්ස
සවෙනනස්ස පඤ්ඤවතො මුත්තස්ස කථං රුච්චති.

පක්ඛිමාති පක්ඛසම්පන්න. උභින්නන්ති අම්භාකං ද්වින්නං ජීවිතක්ඛයෙ සති
ත්වං මම වා තව වා අවසිට්ඨඤාතීතං වා කං අත්ථං පස්සසි. යං නාති එත්ථ න-
කාරො උපමානෙ. කඤ්චනදෙපිඤ්ජාති කඤ්චනද්වෙපිඤ්ජ, අයමෙව වා පායො,

කඤ්චනසදිසඋභයපක්ඛාති අත්ථො. තමසාති තමසි. ගතන්ති කතං, අයමෙව වා පායො. පුරිමස්ස න-කාරස්ස ඉමිනා සම්බන්ධො, “න කත”න්ති කතං වියාති අත්ථො. ඉදං චුත්තං හොති – තයි පාණං චජන්තෙපි අචජන්තෙපි මම ජීවිතස්ස අභාවා යං තව පාණසඤ්චජනං, තං අන්ධෙන තමසි කතං විය කිඤ්චිදෙව රූපකම්මං අපච්චක්ඛගුණං, තාදිසෙ තව අපච්චක්ඛගුණෙ පාණසඤ්චජනෙ ත්වං පාණං සඤ්චජන්තො කමත්ථං ජොතෙය්‍යාසිති.

ධම්මො අපචිතො සන්තොති ධම්මො පුජිතො මානිතො සමානො. අත්ථං දස්සෙතීති වුද්ධිං දස්සෙති. අපෙක්ඛානොති අපෙක්ඛන්තො. ධම්මා චත්ථන්ති ධම්මතො ච අත්ථං සමුට්ඨිතං පස්සන්තො. භත්තින්ති සිනෙහං. සතං ධම්මොති පණ්ඩිතානං සභාවො. යො මිත්තොති යො මිත්තො ආපදාසු මිත්තං න චජෙ, තස්ස අචජන්තස්ස මිත්තස්ස එස සභාවො නාම අද්ධා සතං ධම්මො. විදිතාති පාකටා ජාතා. කාමං කරස්සුති එතං මම කාමං මයා ඉච්ඡිතං මම චචනං කරස්සු. අපි ත්වෙචං ගතෙ කාලෙති අපි තු එචං ගතෙ කාලෙ මයි ඉමස්මිං යානෙ පාසෙන බද්ධො. පරමසංවුත්තන්ති පරමපරිපුණ්ණං.

ඉච්චෙචං මන්තයන්තානන්ති “ගච්ඡ, න ගච්ඡාමි” ති එචං කථෙන්නානං අරියානන්ති ආචාරඅරියානං. පච්චදිස්සථාති කාසායාති නිවාසෙත්වා රත්තමාලං පිළුන්ධිත්වා මුග්ගරං ආදාය ආගච්ඡන්තො අදිස්සථ. ආතුරානන්ති ගිලානානං මච්චු විය. අභිසඤ්චික්ඛාති, භික්ඛවෙ, තෙ උභොපි සත්තුං ආයන්තං පස්සිත්වා. භිතාති දීඝරත්තං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස භිතා මුදුචිත්තා. න සඤ්චලෙසුමාසනාති ආසනතො න චලිංසු, යථාතිසින්නාව අහෙසුං. සුමුඛො පන “අයං නෙසාදො ආගන්ත්වා පහරන්තො මං පයමං පහරතු” ති චිත්තෙන්වා මහාසත්තං පච්ඡතො කත්වා නිසීදි.

ධතරට්ඨෙති භංසෙ. සමුඛිඛෙන්තෙති මරණභයෙන ඉතො චිතො ච උජ්ජනන්තෙ දිස්වා. ආසප්පාති ඉතරෙ ද්වෙ ජනෙ උපගන්ත්වා. පච්චකම්භ්ථාති “බද්ධා, න බද්ධා” ති චිත්තෙන්තො උපධාරෙන්තො අකම්භ්ථ, වෙගං භාපෙත්වා සණ්කං අගමාසි. ආසප්ප බද්ධමාසිනන්ති බද්ධං මහාසත්තං උපගන්ත්වා නිසින්නං සුමුඛං. අදීනචන්තිආදීනචමෙව හුත්වා මහාසත්තං ඔලොකෙන්තං දිස්වා. විමතොති කිං නු ඛො අබද්ධො බද්ධස්ස සන්තිකෙ නිසින්නො, කාරණං පුච්ඡස්සාමිති විමතිජාතො හුත්වාති අත්ථො. පණ්ඩරෙති භංසෙ, අථ වා පරිසුද්ධෙ නිම්මලෙ, සම්පහට්ඨකඤ්චනචණ්ණෙති අත්ථො. පච්චඨකායෙති චඨ්ඨිතකායෙ මහාසරීරෙ. යං නුති යං තාව එසො මහාපාසෙන බද්ධො. න කුරුතෙ දිසන්ති පලායනත්ථාය එකං දිසං න භජති, තං යුත්තන්ති අධිප්පායො. බලීති බලසම්පන්නො හුත්වාපි. පක්ඛිති තං ආලපති. ඔභායාති ඡඩ්ඛෙන්වා. යන්තීති සෙසසකුණා ගච්ඡන්ති. අචභීයසිති ඔභීයසි.

දිජාමිත්තාති දිජානං අමිත්ත. යාව කාලස්ස පරියායන්ති යාව මරණස්ස වාරො ආගච්ඡති. කථං පනායන්ති ත්වං රාජා මෙ සොති වදසී, රාජානො ච නාම පණ්ඩිතා හොන්ති, ඉතිපි පණ්ඩිතො සමානො කෙන කාරණෙන ඔඩ්ඨිතං පාසං න අද්දස. පදං

හෙතෙන්නි යසමහත්තං වා ඤාණමහත්තං වා පත්තානං අත්තනො ආපදබ්බජ්ඣනං
නාම පදං කාරණං, තස්මා තෙ ආපදං බොද්ධුමරහන්ති. පරාභවොති අවඩ්ඪී.
ආසජ්ජාපීති උපගන්ත්වාපි න බ්බජ්ඣති. තතාති විතතා ඔඩ්ඪිතා. ගුය්හමාසජ්ජාති
තෙසු පාසෙසු යො ගුල්ලො පටිච්ඡන්තො පාසො, තං ආසජ්ජ බජ්ඣන්ති.
අට්ඨන්ති අථ එවං ජීවිතක්ඛයෙ බජ්ඣන්තෙවාති අත්ථො.

ඉති නං සො කථාසල්ලාපෙන මුද්දහදයං කත්වා මහාසත්තස්ස ජීවිතං යාවන්තො
ගාථමාහ —

25.

“අපි නායං තයා සද්ධිං, සංවාසස්ස සුබුද්දයො;
අපි නො අනුමඤ්ඤාසි, අපි නො ජීවිතං දදෙ”ති.

තත්ථ අපි නායන්ති අපි නු අයං. සුබුද්දයොති සුබඵලො. අපි නො අනුමඤ්ඤාසීති
චිත්තකූටං ගන්ත්වා ඤාතකෙ පස්සිතුං ත්වං අපි නො අනුජානෙය්‍යාසි. අපි නො
ජීවිතං දදෙති අපි නො ඉමාය කථාය උප්පන්නවිස්සාසො න මාරෙය්‍යාසීති.

සො තස්ස මධුරකථාය බජ්ඣත්වා ගාථමාහ —

26.

“න වෙව මෙ ත්වං බද්ධොසි, නපි ඉච්ඡාමි තෙ වධං;
කාමං ඛිජ්ජමිතො ගන්ත්වා, ජීව ත්වං අනිසො චිර”න්ති.

තතො සුමුඛො චතස්සො ගාථා අභාසි —

27.

“නෙවාහමෙතමිච්ඡාමි, අඤ්ඤත්තෙත්තස්ස ජීවිතා;
සචෙ එකෙන තුට්ඨොසි, මුඤ්චෙනං මඤ්ච භක්ඛය.

28.

“ආරොහපරිණාහෙන, තුල්‍යාස්මා වයසා උභො;
න තෙ ලාහෙන ජීවත්ථී, එතෙන නිමිතා තුවං.

29.

“තදිඬිස සමපෙක්ඛස්සු, භොතු ගිද්ධි තවමිහසු;
මං පුබ්බෙ බන්ධ පාසෙන, පච්ඡා මුඤ්ච දිජාධිපං.

30.

“තාවදෙව ව තෙ ලාභො, කතාස්ස යාවනාය ව;
මිත්ති ව ධතරට්ඨෙහි, යාවජීවාය තෙ සියා”ති.

තත්ථ එතන්ති යං අඤ්ඤත්‍ර එතස්ස ජීවිතා මම ජීවිතං, එතං අහං නෙව ඉච්ඡාමි.
තුල්‍යාස්මාති සමානා භොම. නිමිතා තුවන්ති පරිවත්තෙහි ත්වං. තවම්හස්සති තව
අම්හෙස්ස ගිද්ධි භොතු, කිං තෙ එතෙන, මයි ලොභං උප්පාදෙහීති වදති. තාවදෙවාති
තත්තකොයෙව. යාවනාය වාති යා මම යාවනා, සාව කතා අස්සාති අත්ථො.

ඉති සො තාය ධම්මදෙසනාය තෙලෙ පක්ඛිත්තකප්පාසපිච්ච විය මුදුගතහදයො
මහාසත්තං තස්ස දායං කත්වා දදන්තො ආහ -

31.

“පස්සන්තු නො මහාසඤ්ඤා, තයා මුත්තං ඉතො ගතං;
මිත්තාමච්චා ව භව්වා ව, පුත්තදාරා ව බන්ධවා.

32.

“න ව තෙ තාදිසා මිත්තා, බහුතං ඉධ විජ්ජති;
යථා ත්වං ධතරට්ඨස්ස, පාණසාධාරණො සබ්බා.

33.

“සො තෙ සභායං මුඤ්චාමි, භොතු රාජා තවානුගො;
කාමං ඛිජ්ජමිතො ගන්ත්වා, ඤාතිමජ්ඣෙ විරොච්ඡා” ති.

තත්ථ නොති නිපාතමත්තං. තයා මුත්තන්ති ඉමඤ්ඤි ත්වඤ්ඤෙව මුඤ්චසි නාම,
තස්මා ඉමං තයා මුත්තං ඉතො විත්තකුට්ඨබ්බතං ගතං මහන්තා ඤාතිසඤ්ඤා එතෙ ව
මිත්තාදයො පස්සන්තු. එත්ථ ව බන්ධවාති එකලොභිතසම්බන්ධා. විජ්ජතිති
විජ්ජන්ති. පාණසාධාරණොති සාධාරණපාණො අවිහත්තජීවිකො, යථා ත්වං එතස්ස
සබ්බා, එතාදිසා අඤ්ඤෙසං බහුතං මිත්තා නාම න විජ්ජන්ති. තවානුගොති එතං
දුක්ඛිතං ආදාය පුරතො ගච්ඡන්තස්ස තව අයං අනුගො භොතුති.

එවං වත්වා පන නෙසාදපුත්තො මෙත්තවිත්තෙන මහාසත්තං උපසඤ්ඤාමිත්වා
බන්ධනං ඡින්නිත්වා ආලිඬ්ගිත්වා සරතො නික්ඛාමෙත්වා සරතීරෙ
තරුණදබ්බතිණපිට්ඨෙ නිසීදාපෙත්වා පාදෙ බන්ධනපාසං මුදුවිත්තෙන සණ්කං
මොචෙත්වා දුරෙ ඛිජ්ජිත්වා මහාසත්තෙ බලවසිනෙන පච්චුපට්ඨාපෙත්වා
මෙත්තවිත්තෙන උදකං ආදාය ලොභිතං ධොවිත්වා පුනස්සුතං පරිමජ්ජී. තස්ස
මෙත්තවිත්තානුභාවෙන බොධිසත්තස්ස පාදෙ සිරා සිරාහි, මංසං මංසෙන, වම්මං
වම්මෙන සට්ඨං, තාවදෙව පාදො සංරුළ්ලො සඤ්ජානජවිසඤ්ජානලොමො අහොසි
අබද්ධපාදෙන නිබ්බිසෙසො. බොධිසත්තො සුඛිතො පකතිභාවෙනෙව නිසීදි. අථ
සුමුඛො අත්තානං නිස්සාය මහාසත්තස්ස සුඛිතභාවං දිස්වා සඤ්ජානසොමනස්සො
නෙසාදස්ස පුත්තිමකාසි. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආහ -

34.

“සො පතීතො පමුත්තෙන, භත්තුනා භත්තුගාරවො;
අජ්ඣාභාසථ වක්කඨගො, වාචං කණ්ණසුඛං භණං.

35.

“එවං ලුද්දස්ස නන්දස්සු, සහ සබ්බෙහි ඤාතිහි;
යථාහමජ්ජ නන්දාමි, මුත්තං දිස්වා දිජාධිප්”න්ති.
තත්ථ වක්කඛ්භොති වඛ්කභීවො.

එවං ලුද්දස්ස ථුතිං කත්වා සුමුඛො බොධිසත්තං ආහ - “මහාරාජ, ඉමිනා අම්මාකං මහාඋපකාරො කතො, අයඤ්ඤි අම්මාකං වචනං අකත්වා කීළාහංසෙ නො කත්වා ඉස්සරානං දෙන්තො බහුං ධනං ලභෙය්‍ය, මාරෙත්වා මංසං වික්කිණන්තො මූලමිපි ලභෙථ, අත්තනො පන ජීවිතං අනොලොකෙත්වා අම්මාකං වචනං අකරි, ඉමං රඤ්ඤො සන්තිකං නෙත්වා සුබජීවිතං කරොමා”ති. මහාසත්තො සම්පට්චිජි. සුමුඛො අත්තනො භාසාය මහාසත්තෙන සද්ධිං කථෙත්වා පුන මනුස්සභාසාය ලුද්දපුත්තං ආමන්තෙත්වා “සම්ම, ත්වං කිමත්ථං පාසෙ ඔඩ්ඛෙසි”ති ප්‍රච්ඡිත්වා “ධනත්ථ”න්ති වුත්තෙ “එවං සන්තෙ අම්මෙ ආදාය නගරං පටිසිත්වා රඤ්ඤො දස්සෙහි, බහුං තෙ ධනං දාපෙස්සාමි”ති වත්වා ආහ -

36.

“එහි තං අනුසික්ඛාමි, යථා ත්වමපි ලච්ඡසෙ;
ලාහං තවායං ධතරට්ඨො, පාපං කිඤ්චි න දක්ඛති.

37.

“බ්බ්පමන්තෙපුරං නෙත්වා, රඤ්ඤො දස්සෙහි නො උභො;
අබද්ධෙ පකතිභුතෙ, කාපෙ උභයතො ධීතෙ.

38.

“ධතරට්ඨා මහාරාජ, හංසාධිපතිනො ඉමෙ;
අයඤ්ඤි රාජා හංසානං, අයං සෙනාපතීතරො.

39. “අසංසයං ඉමං දිස්වා, හංසරාජං නරාධිපො.

පතීතො සුමනො චිත්තො, බහුං දස්සති තෙ ධන”න්ති.

තත්ථ අනුසික්ඛාමිති අනුසාසාමි. පාපන්ති ලාමකං. රඤ්ඤො දස්සෙහි නො උභොති අම්මෙ උභොපි රඤ්ඤො දස්සෙහි. අයං බොධිසත්තස්ස පඤ්ඤාපභාවදස්සනත්ථං, අත්තනො මිත්තධම්මස්ස ආවිභාවනත්ථං, ලුද්දස්ස ධනලාභත්ථං, රඤ්ඤො සිලෙසු පතිට්ඨාපනත්ථස්ථොති වතුහි කාරණෙහි එවමාහ. ධතරට්ඨාති නෙත්වා ව පන රඤ්ඤො එවං ආචික්ඛෙය්‍යාසි, “මහාරාජ, ඉමෙ ධතරට්ඨකුලෙ ජාතා ද්වෙ හංසාධිපතිනො, එතෙසු අයං රාජා, ඉතරො සෙනාපතී”ති. ඉති නං සික්ඛාපෙසි. “පතීතො”ති ආදීනි තිණ්ඨි තුට්ඨාකාරවෙච්චනානෙව.

එවං වුත්තෙ ලුද්දො, “සාමී, මා වො රාජදස්සනං රුවිවි, රාජානො නාම
 වලචිත්තා, කීළාහංසෙ වා වො කරෙය්‍යං මාරාපෙය්‍යං වා”ති වත්වා, “සම්ම, මා
 හායි, අහං තාදිසං කක්ඛලං ලුද්දං ලොභිතපාණිං ධම්මකථාය මුදුකං කත්වා මම
 පාදෙසු පාතෙසිං, රාජානො නාම පුඤ්ඤවන්තො පඤ්ඤවන්තො ච
 සුභාසිතදුඛිභාසිතඤ්ඤ ව, බිජ්ජං අම්භෙ රඤ්ඤො දස්සෙහි”ති වුත්තෙ “තෙන හි මා
 මය්හං කුජ්ඣිත්ථ, අහං අවස්සං තුම්භාකං රුවියා නෙමී”ති වත්වා උභොපි කාජං
 ආරොපෙත්වා රාජකුලං ගන්ත්වා රඤ්ඤො දස්සෙත්වා රඤ්ඤො පුට්ඨො යථාභූතං
 ආරොචෙසි. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආහ –

40.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා, කම්මුතා උපපාදයි;
 බිජ්ජමත්තෙපුරං ගන්ත්වා, රඤ්ඤො හංසෙ අදස්සයි;
 අඛද්ධෙ පකතිභූතෙ, කාපෙ උභයතො ධීතෙ.

41.

“ධතරට්ඨා මහාරාජ, හංසාධිපතිනො ඉමෙ;
 අයඤ්ඤි රාජා හංසානං, අයං සෙනාපතීතරො;

42.

“කථං පනිමෙ විහඬිගා, තච හත්ථත්තමාගතා;
 කථං ලුද්දො මහත්තානං, ඉස්සරෙ ඉධ අජ්ඣගා.

43.

“විහිතා සන්තිමෙ පාසා, පල්ලලෙසු ජනාධිප;
 යං යදායතනං මඤ්ඤෙ, දිජානං පාණරොධනං.

44.

“තාදිසං පාසමාසජ්ජ, හංසරාජා අඛජ්ඣථ;
 තං අඛද්ධො උපාසිතො, මමායං අජ්ඣභාසථ.

45.

“සුදුක්කරං අනරියෙහි, දහතෙ භාවමුත්තමං;
 හත්තුරත්ථෙ පරක්කන්තො, ධම්මයුත්තො විහඬිගමො.

46.

“අත්තනායං චජිත්වාන, ජීවිතං ජීවිතාරහො;
 අනුත්ථුනන්තො ආසිතො, හත්තු යාවිත්ථ ජීවිතං.

47.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා, පසාදමහමජ්ඣගා;
 තතො නං පාමුචිං පාසා, අනුඤ්ඤාසිං සුබ්බෙත ච.

48.

“සො පතීතො පමුත්තෙන, හත්තුනා හත්තුගාරවො;
අප්පිකභාසථ චක්කඨගො, වාවං කණ්ණසුඛං භණං.

49.

“එවං ලුද්දක නන්දස්සු, සහ සබ්බෙහි ඤාතිහි;
යථාභමජ්ජ නන්දාමි, මුත්තං දිස්වා දිජාධිපං.

50.

“එහි තං අනුසික්ඛාමි, යථා ත්වමපි ලච්ඡසෙ;
ලාභං තවායං ධතරට්ඨො, පාපං කිඤ්චි න දක්ඛති.

51.

“ඛිජ්ජමන්තෙපුරං නෙත්වා, රඤ්ඤො දස්සෙහි නො උභො;
අබද්ධෙ පකතිභූතෙ, කාපෙ උභයතො ඨිතෙ.

52.

“ධතරට්ඨා මහාරාජ, භංසාධිපතීතො ඉමෙ;
අයඤ්ඤි රාජා භංසානං, අයං සෙනාපතීතරො.

53.

“අසංසයං ඉමං දිස්වා, භංසරාජං නරාධිපො;
පතීතො සුමනො විත්තො, බහුං දස්සති තෙ ධනං.

54.

“එවමෙතස්ස වචනා, ආනීතාමෙ උභො මයා;
එත්ථෙව හි ඉමෙ ආසුං, උභො අනුමතා මයා.

55.

“සොයං එවං ගතො පක්ඛි, දිජො පරමධම්මිකො;
මාදිසස්ස හි ලුද්දස්ස, ජනයෙය්‍යාථ මද්දවං.

56.

“උපායනඤ්ච තෙ දෙව, නාඤ්ඤං පස්සාමි එදිසං;
සබ්බසාකුණිකාගාමෙ, තං පස්ස මනුජාධිපා”ති.

තත්ථ කම්මුතා උපපාදයීති යං සො අවච, තං කරොන්තො කායකම්මෙන
සම්පාදෙසි. ගන්ත්වාති භංසරාජෙන නිසින්නකාජකොටිං උච්චතරං, සෙනාපතිනා
නිසින්නකාජකොටිං ටොකං නීවං කත්වා උභොපි තෙ උක්ඛිපිත්වා “භංසරාජා ව
සෙනාපති ව රාජානං පස්සිතුං ගච්ඡන්ති, උස්සරථ උස්සරථා”ති ජනං
උස්සාරෙන්තො “එවරූපා නාම සොභග්ගප්පත්තා සුවණ්ණවණ්ණා භංසරාජානො

න දිට්ඨප්පබ්බා” ති මුද්‍රාදයෙසු මනුස්සෙසු පසංසන්තෙසු බිජ්ජමන්තෙපුරං ගන්ත්වා. අදස්සයිති “භංසරාජානො තුම්හෙ දට්ඨං ආගතා” ති රඤ්ඤො ආරොවාපෙත්වා තෙන තුට්ඨවිත්තෙන “ආගච්ඡන්තු” ති පක්කොසාපිතො අභිහරිත්වා දස්සෙයි. හත්ථත්තන්ති හත්ථෙසු ආගතං, පත්තන්ති වුත්තං හොති. මහත්තානන්ති යසමහත්තප්පත්තානං සුවණ්ණචණ්ණානං ධතරට්ඨභංසානං ඉස්සරෙ සාමීනො කථං ත්වං ලුද්දො හුත්වා අධිගතොති පුච්ඡති. “ඉස්සරමිධමජ්ඣගා” තිපි පාඨො, එතෙසං ඉස්සරියං ත්වං කථං අජ්ඣගාති අත්ථො.

විහිතාති යොජිතා. යං යදායතනං මඤ්ඤෙති, මහාරාජ, යං යං සමොසරණට්ඨානං දිජානං පාණරොධනං ජීවිතක්ඛයකරං මඤ්ඤාමි, තත්ථ තත්ථ මයා පල්ලලෙසු පාසා විහිතා. තාදිසන්ති මානුසියසරෙ තථාවිධං පාණරොධනං මයා විහිතං පාසං. තන්ති තං එතං තත්ථ බද්ධං. උපාසිතොති අත්තනො ජීවිතං අගණෙත්වා උපගන්ත්වා නිසින්තො. මමායන්ති මං අයං සෙනාපති අජ්ඣාසං, මයා සද්ධිං කථෙයි. සුදුක්කරන්ති තස්මිං බණෙ එස අම්භාදිසෙහි අනරියෙහි සුදුක්කරං අකාසි. කිං තන්ති? දහතෙ භාවමුත්තමං, අත්තනො උත්තමං අජ්ඣාසයං දහති විදහති පකාසෙති. අත්තනායන්ති අත්තනො අයං. අනුත්ථුනන්තොති හත්තුගුණෙ චණ්ණෙත්තො තස්ස ජීවිතං මුඤ්චාති මං යාවි.

තස්සාති තස්ස තථා යාවන්තස්ස. සුබෙන වාති යථාසුබෙන චිත්තකුටං ගන්ත්වා ඤාතිසඬ්ඨං පස්සොති ච අනුජානිං. එත්ථෙව භීති මයා පන ඉමෙ ද්වෙ එත්ථ මානුසියසරෙයෙව චිත්තකුටගමනාය අනුමතා අහෙසුං. එවං ගතොති එවං සත්තු හත්ථගතො. ජනායෙය්‍යාථ මද්දවන්ති අත්තති මෙත්තචිත්තං ජනෙයි. උපායනන්ති පණ්ණාකාරං. සබ්බසාකුණිකාගාමෙති සබ්බස්මිම්පි සාකුණිකාගාමෙ නාහං අඤ්ඤං තව එවරූපං කෙනවි සාකුණිකෙන ආහතප්පබ්බං උපායනං පස්සාමි. තං පස්සාති තං මයා ආහතං උපායනං පස්ස මනුජාධිපාති.

එවං සො ධීතකොව සුමුඛස්ස ගුණං කථෙයි. තතො රාජා භංසරඤ්ඤො මහාරහං ආසනං, සුමුඛස්ස ච සුවණ්ණහද්දපීඨකං දාපෙත්වා තෙසං තත්ථ නිසින්තානං සුවණ්ණභාජනෙහි ලාජමධුචාණිකාදීනි දාපෙත්වා නිට්ඨිතෙ පානභොජනකිච්චෙ අඤ්ජලිං පග්ගය්‍ය මහාසත්තං ධම්මකථං යාවිත්වා සුවණ්ණපීඨකෙ නිසීදි. සො තෙන යාවිතො පටිසන්ථාරං තාව අකාසි. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආහ –

57.

“දිස්වා නිසින්තං රාජානං, පීඨෙ සොචණ්ණයෙ සුභෙ;
අජ්ඣාසං චක්කඬ්ඨො, වාවං කණ්ණසුඛං භණං.

58.

“කච්චි නු භොතො කුසලං, කච්චි භොතො අනාමයං;
කච්චි රට්ඨමිදං ජීතං, ධම්මෙන මනුසාසයි.

59.

“කුසලඤ්චෙව මෙ භංස, අථො භංස අනාමයං;
අථො රට්ඨමීදං ජීතං, ධම්මෙන මනුසාසහං.

60.

“කච්චි භොතො අමච්චෙසු, දොසො කොච්චි න විජ්ජති;
කච්චි ච තෙ තවත්ථෙසු, නාවකඬ්ඛන්ති ජීවිතං.

61.

“අථොපි මෙ අමච්චෙසු, දොසො කොච්චි න විජ්ජති;
අථොපි තෙ මමත්ථෙසු, නාවකඬ්ඛන්ති ජීවිතං.

62.

“කච්චි තෙ සාදිසි භරියා, අස්සවා පියභාණිනී;
පුත්තරුපයස්සපෙනා, තච ඡන්දවසානුගා.

63.

“අථො මෙ සාදිසි භරියා, අස්සවා පියභාණිනී;
පුත්තරුපයස්සපෙනා, මම ඡන්දවසානුගා”ති.

තත්ථ රාජානන්ති සාගලරාජානං. චක්කඬ්ගොති භංසරාජා. ධම්මෙන
මනුසාසසිති ධම්මෙන අනුසාසසි. දොසොති අපරාධො. තවත්ථෙසුති උප්පන්නෙසු
තච යුද්ධාදීසු අත්ථෙසු. නාවකඬ්ඛන්තිති උරං දත්වා පරිච්චජන්තා කිච්චි අත්තනො
ජීවිතං න පත්ථෙන්නි, ජීවිතඤ්ච චජිත්වා තචෙවත්ථං කරොන්ති. සාදිසිති
සමානජාතිකා. අස්සවාති වචනසම්පට්ඨිකා. පුත්තරුපයස්සපෙනාති පුත්තෙහි ච
රුපෙන ච යසෙන ච උපෙනා. තච ඡන්දවසානුගාති කච්චි තච අජ්ඣාසයං තච වසං
අනුවත්තති, න අත්තනො විත්තවසෙන වත්තතිති පුච්ඡති.

එවං බොධිසත්තෙන පටිසන්ථාරෙ කතෙ පුන රාජා තෙන සද්ධිං කථෙන්නො
ආහ —

64.

“භවත්තං කච්චි නු මහා-සත්තුභත්ථත්තතං ගතො;
දුක්ඛමාපජ්ජී විපුලං, තස්මිං පඨමමාපදෙ.

65.

“කච්චි යන්තාපතිත්වාන, දණ්ඨෙත සමපොඨයි;
එවමෙතෙසං ජම්මානං, පාතිකං භවති තාවදෙ.

66.

“බෙමමාසි මහාරාජ, එවමාපදියා සති;

න වායං කිඤ්චි රස්මාසු, සත්තුව සමපජ්ජථ.

67.

“පච්චගමීත්ථ නෙසාදො, පුබ්බෙව අජ්ඣාසං;
තදායං සුමුඛොයෙව, පණ්ඩිතො පච්චභාසං.

68.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා, පසාදමයමජ්ඣගා;
තතො මං පාමුචි පාසා, අනුඤ්ඤාසි සුබ්බෙන ව.

69.

“ඉදඤ්ච සුමුඛෙනෙව, එතදත්ථාය චිත්තිතං;
භොතො සකාසෙගමනං, එතස්ස ධනම්ච්ඡතා.

70.

“ස්වාගතඤ්චෙවිදං භවතං, පතීතො වස්මි දස්සනා;
එසො වාපි බහුං චිත්තං, ලහතං යාවදිච්ඡති”ති.

තත්ථ මහාසත්තුවහත්ථත්තං ගතොති මහත්තස්ස සත්තුවො හත්ථත්තං ගතො.
ආපතිත්වානාති උපධාවිත්වා. පාතිකන්ති පාකතිකං, අයමෙව වා පායො. ඉදං චුත්තං
භොති – එතෙසඤ්චි ජම්මානං තාවදෙව එවං පාකතිකං භොති, සකුණෙ දණ්ඩෙන
පොථෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙන්තො ධනවෙනනං ලහති. කිඤ්චි රස්මාසුති කිඤ්චි
අම්භෙසු. සත්තුවාති සත්තු විය. පච්චගමීත්ථාති, මහාරාජ, එස අම්භෙ දිස්වා බද්ධාති
සඤ්ඤාය ථොකං ඔසක්කිත්ථ. පුබ්බෙවාති අයමෙව පයමං අජ්ඣාසං. තදාති තස්මිං
කාලෙ. එතදත්ථායාති එතස්ස නෙසාදපුත්තස්ස අත්ථාය චිත්තිතං. ධනම්ච්ඡතාති
එතස්ස ධනං ඉච්ඡන්තෙන තව සන්තිකං අම්භාකං ආගමනං චිත්තිතං.
ස්වාගතඤ්චෙවිදන්ති මා භොන්තො චිත්තයන්තු, භවතං ඉදං ඉධාගමනං
ස්වාගතමෙව. ලහතන්ති ලහතු.

එවඤ්ච පන වත්වා රාජා අඤ්ඤතරං අමච්චං ඔලොකෙත්වා “කිං කරොමි
දෙවා”ති චුත්තෙ “ඉමං නෙසාදං කප්පිතකෙසමස්සුං න්භාතානුලිත්තං
සබ්බාලඤ්ඤාපටිමණ්ඩිතං කාරෙත්වා ආනෙහී”ති වත්වා තෙන තථා කත්වා
ආනිතස්ස තස්ස සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ සතසහස්සුට්ඨානකං ගාමං, ද්වෙ විලීයො
ගහෙත්වා යීතං මහත්තං ගෙහං, රථවරඤ්ච, අඤ්ඤඤ්ච බහුං හිරඤ්ඤසුචණ්ණං
අදාසි. තමත්ථං ආවිකරොන්තො සත්ථා ආහ –

71.

“සන්තප්පයිත්වා නෙසාදං, භොගෙහි මනුජාධිපො;
අජ්ඣාසං වක්කඨගං, වාචං කණ්ණසුඛං භණ්”න්ති.

අථ මහාසත්තො රඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙසි. සො තස්ස ධම්මකථං සුත්වා තුට්ඨහදයො “ධම්මකථිකස්ස සක්කාරං කර්ස්සාමි”ති සෙනච්ඡත්තං දත්වා රජ්ජං පටිච්ඡාපෙන්නො ආහ -

72.

“යං බලු ධම්මමාධීනං, වසො වත්තති කිඤ්චනං;
සබ්බත්ථිස්සරියං භවතං, පසාසථ යදිච්ඡථ.

73.

“දානත්ථං උපභොත්තුං වා, යං චඤ්ඤං උපකප්පති;
ඵතං දදාමි වො චිත්තං, ඉස්සරියං විස්සජාමි වො”ති.

තත්ථ වසො වත්තතිති යත්ථ මම වසො වත්තති. කිඤ්චනන්ති තං අප්පමත්තකම්පි. සබ්බත්ථිස්සරියන්ති සබ්බං භවතංයෙව ඉස්සරියං අත්ථු. යං චඤ්ඤං උපකප්පතිති පුඤ්ඤකාමනාය දානත්ථං වා ඡත්තං උස්සාපෙත්වා රජ්ජමෙව උපභොත්තුං වා යං වා අඤ්ඤං තුම්භාකං රුච්චති, තං කරොථ, ඵතං දදාමි වො චිත්තං, සද්ධිංයෙව සෙනච්ඡත්තෙන මම සන්තකං ඉස්සරියං විස්සජාමි වොති.

අථ මහාසත්තො රඤ්ඤො දින්නං සෙනච්ඡත්තං පුන තස්සෙව අදාසි. රාජාපි චිත්තෙසි - “භංසරඤ්ඤො තාව මෙ ධම්මකථා සුතා, ලුද්දපුත්තෙන පන ‘අයං සුමුඛො මුදුරකථො’ති අතිවිය වණ්ණිතො, ඉමස්සපි ධම්මකථං සොස්සාමි”ති. සො තෙන සද්ධිං සල්ලපන්නො අනන්තරං ගාථමාහ -

74.

“යථා ව මායායං සුමුඛො, අජ්ඣාභාසෙය්‍ය පණ්ඩිතො;
කාමසා බුද්ධිසම්පන්නො, තං මායස්ස පරමජ්ජිය”න්ති.

තත්ථ යථාති යදි. ඉදං චුත්තං හොති - යදි ව මෙ අයං සුමුඛො පණ්ඩිතො බුද්ධිසම්පන්නො කාමසා අත්තනො රුචියා අජ්ඣාභාසෙය්‍ය, තං මෙ පරමජ්ජියං අස්සාති.

තනො සුමුඛො ආහ -

75.

“අභං බලු මහාරාජ, නාගරාජාරිචත්තරං;
පටිචත්තුං න සක්කොමි, න මෙ සො විනයො සියා.

76.

“අම්භාකඤ්චෙව සො සෙට්ඨො, ත්වඤ්ච උත්තමසත්තවො;
භූමිපාලො මනුස්සින්දො, පුජා බහුභි හෙතුභි.

77.

“තෙසං උභින්නං භණ්ණං, චත්තමානෙ විනිච්ඡයෙ;
නන්තරං පතිචත්තබ්බං, පෙස්සෙන මනුජාධිපා” ති.

තත්ථ නාගරාජාරිචත්තරන්ති පෙළාය අබ්භන්තරං පට්ටියො නාගරාජා විය.
පට්ටිචත්තුන්ති තුම්භාකං ද්වින්නං අන්තරෙ චත්තුං න සක්කොමි. න මෙ සොති සචෙ
වදෙයාං, න මෙ සො විනයො භවෙයා. අම්භාකඤ්චෙවාති ඡන්තචුතියා
භංසසභස්සානං. උත්තමසත්තවොති උත්තමසත්තො. පූජාති උභො තුම්භෙ මය්භං
බහුභි කාරණෙහි පූජාරහා චෙව පසංසාරහා ව. පෙස්සෙනාති වෙය්‍යාවච්චකරෙන
සෙවකෙන.

රාජා තස්ස චචනං සුත්වා තුට්ඨභද්දො “නෙසාදපුත්තො තං චණ්ණෙති, න
අඤ්ඤෙන තුම්භාදිසෙන මධුරධම්මකථිකෙන නාම භවිතබ්බ”න්ති චත්වා ආහ –

78.

“ධම්මෙන කිර නෙසාදො, පණ්ඩිතො අණ්ඩපො ඉති;
නභෙව අකතත්තස්ස, නයො එතාදිසො සියා.

79.

“එවං අග්ගපකතිමා, එවං උත්තමසත්තවො;
යාවතත්ථි මයා දිට්ඨා, නාඤ්ඤං පස්සාමි එදිසං.

80.

“තුට්ඨොස්මි වො පකතියා, වාකොන මධුරෙන ව;
එසො වාපි මමච්ඡන්දො, විරං පස්සෙය්‍ය වො උභො” ති.

තත්ථ ධම්මෙනාති සභාවෙන කාරණෙන. අකතත්තස්සාති
අසම්පාදිතඅත්තභාවස්ස මිත්තදුබ්භිස්ස. නයොති පඤ්ඤා. අග්ගපකතිමාති
අග්ගසභාවො. උත්තමසත්තවොති උත්තමසත්තො. යාවතත්ථි යාවතා මයා දිට්ඨා
නාම අත්ථි. නාඤ්ඤන්ති තස්මිං මයා දිට්ඨට්ඨානෙ අඤ්ඤං එවරූපං න පස්සාමි.
තුට්ඨොස්මි වො පකතියාති සම්ම භංසරාජ අභං පකතියා පඨමමෙව තුම්භාකං
දස්සනෙන තුට්ඨො. වාකොනාති ඉදානි පන වො මධුරච්චනෙන තුට්ඨොස්මි. විරං
පස්සෙය්‍ය වොති ඉධෙව වසාපෙත්වා මුහුත්තම්පි අවිජ්ජවාසන්තො විරං තුම්භෙ
පස්සෙය්‍යන්ති එස මෙ ඡන්දොති වදති.

තතො මහාසත්තො රාජානං පසංසන්තො ආහ –

81.

“යං කිච්චං පරමෙ මිත්තෙ, කතමස්මාසු තං තයා;
පත්තා නිස්සංසයං ත්‍යාමිහා, භත්තිරස්මාසු යා තව.

82.

“අදුඤ්ච නුන සුමහා, ඤාතිසඬ්ඨසස්ස මන්තරං;
අදස්සනෙන අස්මාකං, දුක්ඛං බහුසු පක්ඛිසු.

83.

“තෙසං සොකච්ඡාතාය, තයා අනුමතා මයං;
තං පදක්ඛිණතො කත්වා, ඤාතිං පස්සෙමුරින්දම.

84.

“අද්ධාහං විපුලං පීතිං, භවතං වින්දාමි දස්සනා;
එසො වාපි මහා අත්ථො, ඤාතිවිස්සාසනා සියා” ති.

තත්ථ කතමස්මාසුති කතං අමහෙසු. පත්තා නිස්සංසයං ත්‍යාමිහාති මයං
නිස්සංසයෙන තයා පත්තායෙව. භත්තිරස්මාසු යා තවාති යා තව අමහෙසු භත්ති,
තාය භත්තියා මයං තයා අසංසයෙන පත්තායෙව, න ච විප්පයුත්තා, විප්පවුට්ඨාපි
සභවාසිනොයෙව නාම මයන්ති දිපෙති. අදුඤ්ච නුන සුමහාති එතඤ්ච එකංසෙනෙව
සුමහන්තං. ඤාතිසඬ්ඨසස්ස මන්තරන්ති අමහෙහි ද්විහි ජනෙහි විරහිතස්ස මම
ඤාතිසඬ්ඨසස්ස අන්තරං ඡිද්දං. අස්මාකන්ති අමිහාකං ද්විත්තං අදස්සනෙන බහුසු
පක්ඛිසු දුක්ඛං උප්පන්තං. පස්සෙමුරින්දමාති පස්සෙය්‍යාම අරින්දම. භවතන්ති
හොතො දස්සනෙන. එසො වාපි මහා අත්ථොති යා එසා ඤාතිසඬ්ඨසසඬ්ඨාතා
ඤාතිවිස්සාසනා සියා, එසො වාපි මහන්තො අත්ථොපි.

එවං වුත්තෙ රාජා තෙසං ගමනං අනුජානි. මහාසත්තොපි රඤ්ඤො පඤ්චවිධෙ
දුස්සිලො ආදීනවං, සීලෙ ච ආනිසංසං කථෙත්වා “ඉමං සීලං රක්ඛ, ධම්මෙන
රජ්ජං කාරෙහි, චතුහි සඬ්ඨගභවත්ථුහි ජනං සඬ්ඨගණ්භාහි” ති ඔවදිත්වා විත්තකුටං
අගමාසි. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ —

85.

“ඉදං චත්වා ධතරට්ඨො, භංසරාජා නරාධිපං;
උත්තමං ජවමන්වාය, ඤාතිසඬ්ඨසං උපාගමුං.

86.

“තෙ අරොගෙ අනුප්පත්තෙ, දිස්වාන පරමෙ දිපෙ;
කෙකාති මකරුං භංසා, පුටුසද්දො අජායථ.

87.

“තෙ පතීතා පමුත්තෙන, භත්තුනා භත්තුගාරවා;
සමන්තා පරිකිරිංසු, අණ්ඩජා ලද්ධපච්චයා” ති.

තත්ථ උපාගමුන්ති අරුණුග්ගමනවෙලායමෙව ලාජමධුචාණිකාදීනි
පරිභුඤ්ජිත්වා රඤ්ඤො ච දෙවියා ච ද්විහි සුවණ්ණතාලවණ්ඨෙහි උක්ඛිපිත්වා

ගන්ධමාලාදීහි කතසක්කාරා තාලවණ්ටෙහි ඔතරිත්වා රාජානං පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං උප්පතිත්වා රඤ්ඤා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ “ගච්ඡං සාමිනෝ”ති චුත්තෙ සිහපඤ්ජරෙන නික්ඛන්තා උත්තමෙන ජවෙන ගන්ත්වා ඤාතිගණං උපාගමිංසු. පරමෙති උත්තමෙ. කෙකාති අත්තනො සභාවෙන “කෙකා”ති සද්දමකංසු. හත්තුගාරවාති හත්තරි සගාරවා. පරිකිරිංසුති හත්තුනො මුත්තභාවෙන තුට්ඨා තං හත්තාරං සමන්තා පරිවාරයිංසු. ලද්ධපච්චයාති ලද්ධපතිට්ඨා.

එවං පරිවාරෙත්වා පන තෙ හංසා “කථං මුත්තොසි, මහාරාජා”ති පුච්ඡිංසු. මහාසත්තො සුමුඛං නිස්සාය මුත්තභාවං, සාගලරාජලුද්දපුත්තෙහි කතකම්මඤ්ච කපෙසි. තං සුත්වා තුට්ඨො හංසගණො “සුමුඛසෙනාපති ව රාජා ව ලුද්දපුත්තො ව සුඛිතා නිද්දුක්ඛා චිරං ජීවන්තු”ති ථුතිමකාසි. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා ඔසානගාථමාහ –

88.

“එවං මිත්තවතං අත්ථා, සබ්බෙ හොන්ති පදක්ඛිණා;
හංසා යථා ධතරට්ඨා, ඤාතිසඬ්ඝං උපාගමු”න්ති.

තත්ථ මිත්තවතන්ති කල්‍යාණමිත්තසම්පන්නානං. පදක්ඛිණාති සුඛනිප්ඵත්තිනො වුඩ්ඪියුත්තා. ධතරට්ඨාති හංසරාජා සුමුඛො රඤ්ඤා වෙච ලුද්දපුත්තෙන වාති ද්විති එවං උභොපි තෙ ධතරට්ඨා කල්‍යාණමිත්තසම්පන්නා යථා ඤාතිසඬ්ඝං උපාගමු, ඤාතිසඬ්ඝඋපගමනසඬ්ඛානො නෙසං අත්ථො පදක්ඛිණො ජානො, එවං අඤ්ඤෙසම්පි මිත්තවතං අත්ථා පදක්ඛිණා හොන්තිති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා “න භික්ඛවෙ ඉදානෙව, පුබ්බෙපානන්දො මමත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජී”ති වත්ථා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා නෙසාදො ඡන්තො අහොසි, රාජා සාරිපුත්තො, සුමුඛො ආනන්දො, ඡන්තවුති හංසසහස්සා බුද්ධපරිසා, හංසරාජා පන අහමෙව අහොසි”න්ති.

වුළුහංසජාතකවණ්ණනා පඨමා.

[534] 2. මහාහංසජාතකවණ්ණනා

එතෙ හංසා පක්කමන්තිති ඉදං සත්ථා වෙළවනෙ විහරන්තො ආනන්දපෙරස්ස ජීවිතපරිච්චාගමෙව ආරබ්භ කපෙසි. වත්ථු හෙට්ඨා චුත්තසදිසමෙව, ඉධ පන සත්ථා අතීතං ආහරන්තො ඉදමාහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං සංයමස්ස නාම බාරාණසිරඤ්ඤො බෙමා නාම අග්ගමහෙසි අහොසි. තදා බොධිසත්තො නචුතිහංසසහස්සපරිවුතො විත්තකුටෙ විහාසි. අපෙකදිවසං බෙමා දෙවි පච්චුසසමයෙ සුපිනං අද්දස. සුවණ්ණවණ්ණා හංසා ආගන්ත්වා රාජපල්ලඬිකෙ නිසීදිත්වා මධුරස්සරෙන ධම්මකථං කපෙසුං. දෙවියා සාධුකාරං දත්වා ධම්මං සුණන්තියා ධම්මස්සවනෙන අතිත්තාය එව රත්ති

විභායි. හංසා ධම්මං කථෙත්වා සීහපඤ්ජරෙන නික්බ්බිත්වා අගමංසු. සා වෙගෙනුට්ඨාය “පලායමානෙ හංසෙ ගණ්හථ ගණ්හථා” ති වත්වා හත්ථං පසාරෙන්තියෙව පබ්බජ්ඣි. තස්සා කථං සුත්වා පරිවාරිකායො “කුහිං හංසා” ති ථොකං අවහසිංසු. සා තස්මිං බණෙ සුපිනභාවං ඤත්වා චිත්තෙසි – “අහං අභූතං න පස්සාමි, අද්ධා ඉමස්මිං ලොකෙ සුවණ්ණවණ්ණා හංසා හවිස්සන්ති, සවෙ බො පන ‘සුවණ්ණහංසානං ධම්මං සොතුකාමාමහි’ ති රාජානං වක්ඛාමි, ‘අම්හෙහි සුවණ්ණහංසා නාම න දිට්ඨපුබ්බා, හංසානඤ්ච කථා නාම අභූතායෙවා’ ති වත්වා නිරුස්සුක්කො හවිස්සති, ‘දොහළො’ ති වුත්තෙ පන යෙන කෙනචි උපායෙන පරියෙසිස්සති, එවං මෙ මනොරථො සම්ප්ඤ්ඤිස්සති” ති. සා ගිලානාලයං දස්සෙත්වා පරිවාරිකානං සඤ්ඤං දත්වා නිපජ්ජි.

රාජා රාජාසනෙ නිසින්තො තස්සා දස්සනවෙලාය තං අදිස්වා “කහං, බෙමා දෙවී” ති පුච්ඡිත්වා “ගිලානා” ති සුත්වා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා සයනෙකදෙසෙ නිසිදිත්වා පිට්ඨිං පරිමජ්ජන්තො “කිං තෙ අභාසුක” න්ති පුච්ඡි. “දෙව අඤ්ඤං අභාසුකං නත්ථි, දොහළො පන මෙ උප්පන්තො” ති. තෙන හි “හණ, දෙවි, යං ඉච්ඡසි, තං සීසං තෙ උපනාමෙස්සාමි” ති. “මහාරාජ, අහමෙකස්ස සුවණ්ණහංසස්ස සමුස්සිතසෙතච්ඡත්තෙ රාජපල්ලඬිකෙ නිසින්තස්ස ගන්ධමාලාදීහි පූජං කත්වා සාධුකාරං දදමානා ධම්මකථං සොතුම්චිජාමි, සවෙ ලභාමි, ඉච්චෙනං කුසලං, නො වෙ, ජීවිතං මෙ නත්ථි” ති. අථ නං රාජා “සවෙ මනුස්සලොකෙ අත්ථි, ලහිස්සසි, මා චිත්තයි” ති අස්සාසෙත්වා සිරිගබ්හතො නික්බ්බිම අමච්චෙහි සද්ධිං මන්තෙසි – “අම්හො, බෙමා දෙවී, ‘සුවණ්ණහංසස්ස ධම්මකථං සොතුං ලභන්ති ජීවිස්සාමි, අලහන්තියා මෙ ජීවිතං නත්ථි’ ති වදති, අත්ථි නු බො සුවණ්ණවණ්ණා හංසා” ති. “දෙව අම්හෙහි නෙව දිට්ඨපුබ්බා න සුතපුබ්බා” ති. “කෙ පන ජානෙය්‍ය” න්ති? “බ්‍රාහ්මණා, දෙවා” ති. රාජා බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා සක්කාරං කත්වා පුච්ඡි – “හොන්ති නු බො ආවරියා සුවණ්ණවණ්ණා හංසා” ති? “ආම, මහාරාජ අම්හාකං මන්තෙසුමච්ඡා, කක්කටකා, කච්ඡපා, මීගා, මොරා, හංසානි ඡ එතෙ තිරච්ඡානගතා සුවණ්ණවණ්ණා හොන්තිති ආගතා, තත්ථ ධතරට්ඨකුලහංසා නාම පණ්ඩිතා ඤාණසම්පන්නා, ඉති මනුස්සෙහි සද්ධිං සත්ත සුවණ්ණවණ්ණා හොන්ති” ති.

තං සුත්වා රාජා අත්තමනො හුත්වා “කහං නු බො ආවරියා ධතරට්ඨහංසා වසන්ති” ති පුච්ඡිත්වා “න ජානාම, මහාරාජා” ති වුත්තෙ “අථ කෙ පන ජානිස්සන්ති” ති වත්වා “ලුද්දපුත්තා” ති වුත්තෙ සබ්බෙ අත්තනො විජිතෙ ලුද්දකෙ සන්තිපාතාපෙත්වා පුච්ඡි – “තාතා, සුවණ්ණවණ්ණා ධතරට්ඨකුලහංසා නාම කහං වසන්ති” ති? අටෙකො ලුද්දො “හිමවන්තෙ කිර, දෙව, චිත්තකූටපබ්බතෙති නො කුලපරම්පරාය කථෙන්නි” ති ආහ. “ජානාසි පන තෙසං ගහණුපාය” න්ති? “න ජානාමි, දෙවා” ති. “කෙ පන ජානිස්සන්ති” ති? බ්‍රාහ්මණාති. සො බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතෙ පක්කොසාපෙත්වා චිත්තකූටපබ්බතෙ සුවණ්ණවණ්ණානං හංසානං අත්ථිභාවං ආරොචෙත්වා “ජානාථ නු බො තෙසං ගහණුපාය” න්ති පුච්ඡි. “මහාරාජ, කිං තෙහි ගන්ත්වා ගහිතෙහි, උපායෙන තෙ නගරසම්පං ආනෙත්වා ගහෙස්සාමා” ති. “කො පන උපායො” ති? “මහාරාජ, නගරතො අවිදුරෙ

උත්තරෙන තිගාවුතමත්තෙ තිගාවුතප්පමාණං බෙමං නාම සරං කාරාපෙත්වා උදකස්ස පුරෙත්වා නානාධක්ඛානී රොපෙත්වා පඤ්චවණ්ණපදුමසක්ඛන්තං කාරාපෙත්වා එකං පණ්ඩිතං නෙසාදං පටිච්ඡාපෙත්වා මනුස්සානං උපගන්තුං අදත්වා චතුසු කණ්ණෙසු ධීතෙහි අභයං සොසාපෙට්ඨං, තං සුත්වා නානාසකුණා දස දිසා ඔතරිස්සන්ති, තෙපි භංසා පරම්පරාය තස්ස සරස්ස බෙමභාවං සුත්වා ආගච්ඡිස්සන්ති, අට්ඨං නෙ වාලපාසෙහි ඛන්ධාපෙත්වා ගණ්භාපෙය්‍යාටා”ති.

තං සුත්වා රාජා තෙහි චුත්තපදෙසෙ චුත්තප්පකාරං සරං කාරාපෙත්වා ඡෙකං නෙසාදං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස සහස්සං දාපෙත්වා “ත්වං ඉතො පට්ඨාය අත්තනො කම්මං මා කරි, පුත්තදාරං තෙ අභං පොසෙස්සාමි, ත්වං අප්පමත්තො බෙමං සරං රක්ඛන්තො මනුස්සෙ පටික්කමාපෙත්වා චතුසු කණ්ණෙසු අභයං සොසාපෙත්වා ආගතාගතෙ සකුණෙ මම ආචික්ඛෙය්‍යාසි, සුවණ්ණභංසෙසු ආගතෙසු මහන්තං සක්කාරං ලභිස්සසි”ති තමස්සාසෙත්වා බෙමං සරං පටිච්ඡාපෙසි. සො තතො පට්ඨාය රක්ඛානා චුත්තනායෙනෙව තත්ථ පටිපජ්ජි, “බෙමං සරං රක්ඛති”ති චස්ස “බෙමනෙසාදො”ත්ථෙව නාමං උදපාදි. තතො පට්ඨාය ච නානාප්පකාරා සකුණා ඔතරිංසු, “බෙමං නිබ්භයං සර”න්ති පරම්පරාසොසෙන නානාභංසා ආගමිංසු. පඨමං තාව තිණභංසා ආගමිංසු, තෙසං සොසෙන පණ්ඩුභංසා, තෙසං සොසෙන මනොසිලාවණ්ණා භංසා, තෙසං සොසෙන සෙතභංසා, තෙසං සොසෙන පාකභංසා ආගමිංසු. තෙසු ආගතෙසු බෙමකො රක්ඛෙඤ්ඤා ආරොචෙසි – “දෙව, පඤ්චවණ්ණා භංසා ආගන්ත්වා සරෙ ගොවරං ගණ්භන්ති, පාකභංසානං ආගතත්තා ඉදානි කතිපාහෙනෙව සුවණ්ණභංසා ආගමිස්සන්ති, මා චිත්තයිත්ථ, දෙවා”ති.

තං සුත්වා රාජා “අඤ්ඤෙන තත්ථ න ගන්තබ්බං, යො ගච්ඡිස්සති, භත්ථපාදඡෙදනඤ්ච සරවිලොපඤ්ච පාපුණ්ණස්සති”ති නගර හෙරිං වරාපෙසි. තතො පට්ඨාය තත්ථ කොචි න ගච්ඡති. චිත්තකුටස්ස පනාවිදුරෙ කඤ්චනගුහායංපාකභංසා වසන්ති, තෙපි මහබ්බලා. ධතරට්ඨකුලෙන සද්ධිං තෙසං සරිච්ඡණ්ණොව විසෙසො. පාකභංසරක්ඛෙඤ්ඤා පන ධිතා සුවණ්ණවණ්ණො අහොසි. සො තං ධතරට්ඨමභිස්සරස්ස අනුරූපාති තස්ස පාදපරිවාරිකං කත්වා පෙසෙසි. සා තස්ස පියා අහොසි මනාපා, තෙනෙව ච කාරණෙන තානි ද්වෙ භංසකුලානි අඤ්ඤමඤ්ඤං විස්සාසිකානි ජාතානි.

අට්ඨකදිවසං බොධිසත්තස්ස පරිවාරභංසා පාකභංසෙ පුච්ඡිංසු – “තුම්හෙ ඉමෙසු දිවසෙසු කභං ගොවරං ගණ්භටා”ති? “මයං බාරාණසිතො අවිදුරෙ බෙමසරෙ ගොවරං ගණ්භාම, තුම්හෙ පන කුහිං ආහිණ්ඩටා”ති. “අසුකං නාමා”ති චුත්තෙ “කස්මා බෙමසරං න ගච්ඡට්ඨ, සො හි සරො රමණීයො නානාසකුණසමාකිණ්ණො පඤ්චවණ්ණපදුමසක්ඛන්තො නානාධක්ඛානිපුලසම්පන්නො නානාප්පකාරභමරගණනිකුජිතො චතුසු කණ්ණෙසු නිච්චං පචත්තඅභයසොසනො, කොචි නං උපසඬකම්තුං සමත්ථො නාම නත්ථි, පගෙව අඤ්ඤං උපද්දවං කාතුං, එවරූපො සො සරො”ති බෙමසරං වණ්ණයිංසු.

තෙ තෙසං වචනං සුත්වා “බාරාණසියා සමීපෙ කීර ඵවරූපො බෙමො නාම සරො අත්ථී, පාකහංසා තත්ථ ගන්ත්වා ගොවරං ගණ්හන්ති, තුම්හෙපි ධතරට්ඨමභිස්සරස්ස ආරොවෙථ, සවෙ අනුජානාති, මයමිපි තත්ථ ගන්ත්වා ගොවරං ගණ්හෙය්‍යාමා”ති සුමුඛස්ස කටෙසුං. සුමුඛො රඤ්ඤො ආරොවෙසී. සො චිත්තෙසි – “මනුස්සා නාම බහුමායා ඛරමන්තා උපායකුසලා, හවිතඛිබ්බමෙත්ථ කාරණෙන, එත්තකං කාලං එසො සරො නත්ථී, ඉදානි අමිහාකං ගහණත්ථාය කතො හවිස්සති”ති. සො සුමුඛං ආහ – “මා වො තත්ථ ගමනං රූචිවථ, න සො සරො තෙහි සුධම්මතාය කතො, අමිහාකං ගහණත්ථායෙව කතො, මනුස්සා නාම බහුමායා ඛරමන්තා උපායකුසලා, තුම්හෙ සකෙයෙව ගොවරෙ වරථා”ති.

සුවණ්ණහංසා “බෙමං සරං ගන්තුකාමමිහා”ති දුතියමිපි තතියමිපි සුමුඛස්ස ආරොවෙසුං. සො තෙසං තත්ථ ගන්තුකාමනං මහාසත්තස්ස ආරොවෙසී. අථ මහාසත්තො “මම ඤාතකා මං නිස්සාය මා කිලමන්තු, තෙන හි ගච්ඡාමා”ති නචුතිහංසසහස්සපරිවුතො තත්ථ ගන්ත්වා ගොවරං ගහෙත්වා හංසකීළං කීළිත්වා චිත්තකුටමෙව පච්චාගමී. බෙමකො තෙසං ගොවරං වරිත්වා ගතකාලෙ ගන්ත්වා තෙසං ආගතභාවං රඤ්ඤො ආරොවෙසී. රාජා තුට්ඨචිත්තො හුත්වා, “සමිම බෙමක, එකං වා ද්වෙ වා හංසෙ ගණ්හිතුං වායම, මහන්තං තෙ යසං දස්සාමී”ති වත්වා පරිබ්බයං දත්වා තං උය්‍යාපෙසී. සො තත්ථ ගන්ත්වා වාටිපඤ්ජරෙ නිසීදිත්වා හංසානං වරණට්ඨානං වීමංසි. බොධිසත්තා නාම නිල්ලොලුප්පචාරිතො භොන්ති, තස්මා මහාසත්තො ඔතිණ්ණට්ඨානතො පට්ඨාය සපදානං සාලිං බාදන්තො අගමාසි. සෙසා ඉතො ටිතො ව බාදන්තා විවරිංසු.

අථ ලුද්දපුත්තො “අයං හංසො නිල්ලොලුප්පචාරී, ඉමං බන්ධිතුං වට්ටතී”ති චිත්තෙත්වා පුනදිවසෙ හංසෙසු සරං අනොතිණ්ණෙසුයෙව වාටිපඤ්ජරෙ නිසීන්තො තං යානං ගන්ත්වා අවිදුරෙ පඤ්ජරෙ අත්තානං පටිච්ඡාදෙත්වා ඡිද්දෙන ඔලොකෙන්තො අච්ඡී. තස්මිං බණ්ණ මහාසත්තො නචුතිහංසසහස්සපුරක්ඛතො හියොයා ඔතිණ්ණට්ඨානෙයෙව ඔතරිත්වා ඔධියං නිසීදිත්වා සාලිං බාදන්තො පායාසි. නෙසාදො පඤ්ජරඡිද්දෙන ඔලොකෙන්තො තස්ස රූපසොහග්ගප්පත්තං අත්තභාවං දිස්වා “අයං හංසො සකට්ඨානිප්පමාණසරීරො සුවණ්ණවණ්ණො, තිහි රත්තරාජීහි ගීවායං පරික්ඛිත්තො, තිස්සො රාජියො ගලෙන ඔතරිත්වා උරත්තරෙන ගතා, තිස්සො පච්ඡාභාගෙන නිබ්බිජ්ඣිත්වා ගතා, රත්තකම්බලසුත්තසික්කාය යපිතකඤ්චනක්ඛන්ධො විය අතිරොචති, ඉමිනා එතෙසං රඤ්ඤො හවිතඛිබ්බං, ඉමමෙව ගණ්හිස්සාමී”ති චිත්තෙසි. හංසරාජාපි බහුං ගොවරං වරිත්වා ජලකීළං කීළිත්වා හංසගණ්හපරිවුතො චිත්තකුටමෙව අගමාසි. ඉමිනා නියාමෙනෙව පඤ්ච දිවසෙ ගොවරං ගණ්හි. ඡට්ඨෙ දිවසෙ බෙමකො කාළඅස්සවාලමයං දල්හං මහාරජ්ජුං වට්ටිත්වා යට්ඨියා පාසං කත්වා “ස්වෙ හංසරාජා ඉමස්මිං ඔකාසෙ ඔතරිස්සති”ති තථතො ඤත්වා අන්තොඋදකෙ යට්ඨිපාසං ඔඩ්ඨි.

පුනදිවසෙ හංසරාජා ඔතරන්තො පාදං පාසෙ පවෙසන්තොයෙව ඔතරි. අථස්ස පාසො පාදං අයපට්ටකෙන කඩ්ඞන්තො විය ආබන්ධිත්වා ගණ්හි. සො “ඡිත්දිස්සාමි

න”න්ති වෙගං ජනෙත්වා කඩ්ඪීත්වා පානෙසි. පයමවාරෙ සුවණ්ණවණ්ණං වම්මං ඡීජ්ජී, දුතියවාරෙ කම්බලවණ්ණං මංසං ඡීජ්ජී, තතියවාරෙ න්භාරු ඡීජ්ජී, චතුත්ථවාරෙ පන “පාදා ඡීජ්ජෙය්‍යං, රඤ්ඤො පන භීතභිගතා නාම අනනුවඡවිකා”ති න වායාමං අකාසි, බලවච්චෙදනා ච පචත්තිංසු. සො චිත්තෙසි – “සවාහං බද්ධරවං රච්ඡාමි, ඤාතකා මෙ ඤත්‍රස්තා හුත්වා ගොවරං අග්ගහෙත්වා ඡාතජ්ඣත්තාව පලායන්තා දුබ්බලත්තා සමුද්දෙ පතිස්සන්ති”ති. සො වෙදනං අධිවාසෙත්වා පාසවසෙ චත්තෙත්වා සාලිං බාදන්තො විය හුත්වා තෙසං යාවදත්ථං චරිත්වා හංසකිලං කිලනකාලෙ මහන්තෙන සද්දෙන බද්ධරවං රචි. තං සුත්වා හංසා මරණභයතජ්ජිතා වග්ගවග්ගා චිත්තකූටාහිමුබ්බා පුරිමනයෙනෙව පක්කමිංසු.

සුමුබ්බොපි හෙට්ඨා චුත්තනයෙනෙව චිත්තෙත්වා විචිතිත්වා තිසුපි කොට්ඨාසෙසු මහාසත්තං අදිස්වා “අද්ධා තස්සෙවෙදං භයං උජ්ජන්ත”න්ති නිවත්තිත්වා ආගතො මහාසත්තං පාසෙන බද්ධං ලොහිතමක්ඛිතං දුක්ඛාතුරං පඬිකපිට්ඨෙ නිපන්තං දිස්වා “මා භාසි, මහාරාජ, අහං මම ජීවිතං පරිච්චජිත්වා තුම්හෙ මොචෙස්සාමි”ති වදන්තො ඔතරිත්වා මහාසත්තං අස්සාසෙත්තො පඬිකපිට්ඨෙ නිසීදි. මහාසත්තො “නචුතිහංසභස්සෙසු මං ඡඩ්ඬෙත්වා පලායන්තෙසු අයං සුමුබ්බො එකකොච ආගතො, කිං නු බො ලුද්දපුත්තස්ස ආගතකාලෙ මං ඡඩ්ඬෙත්වා පලායිස්සති, උදාහු තො”ති වීමංසනවසෙන ලොහිතමක්ඛිතො පාසයට්ඨියං ඔලම්බන්තොයෙව තිස්සො ගාථා අභාසි –

89.

“එතෙ හංසා පක්කමන්ති, වක්කඬගා භයමෙරිතා;
හරිත්තව හෙමවණ්ණං, කාමං සුමුබ්බ පක්කම.

90.

“ඔභාය මං ඤාතිගණා, එකං පාසවසං ගතං;
අනපෙක්ඛමානා ගච්ඡන්ති, කිං එකො අවභීයසි.

91.

“පතෙව පතතං සෙට්ඨ, නත්ථි බද්ධෙ සභායතා;
මා අනීඝාය භාපෙසි, කාමං සුමුබ්බ පක්කමා”ති.

තත්ථ භයමෙරිතාති භයෙන ඵරිතා භයට්ඨිතා භයචලිතා. තතියපදෙ “හරි”තිපි “හෙම”න්තිපි සුවණ්ණස්සෙව නාමං. සො ච හරිත්තවතාය හෙමවණ්ණො, තෙන තං එවං ආලපති. සුමුබ්බාති සුන්දරමුබ්බ. අනපෙක්ඛමානාති තව ඤාතකා මං අනොලොකෙත්තා නිරාලයා හුත්වා. පතෙවාති උජ්ජතාහියෙව. මා අනීඝායාති ඉතො ගන්ත්වා පත්තඛිබ්බාය නිදුක්ඛභාවාය වීරියං මා භාපෙසි.

තං සුත්වා සුමුඛො “අයං භංසරාජා මම පියමිත්තභාවං න ජානාති,
අනුජ්ජියභාණී මිත්තොති මං සල්ලක්ඛෙති, සිනෙහභාවමස්ස දස්සෙස්සාමි” ති
චිත්තෙන්වා චතස්සො ගාථා අභාසි -

92.

“නාභං දුක්ඛපරෙතොපි, ධතරට්ඨ තුවං ජහෙ;
ජීවිතං මරණං වා මෙ, තයා සද්ධිං භවිස්සති.

93.

“නාභං දුක්ඛපරෙතොපි, ධතරට්ඨ තුවං ජහෙ;
න මං අනරියසංයුත්තෙ, කම්මෙ යොජෙතුමරහසි.

94.

“සකුමාරො සබ්බාසාමි, සචිත්තෙ චස්මි තෙ යීතො;
ඤාතො සෙනාපතී ත්‍යාගං, භංසානං පවරුත්තම.

95.

“කථං අභං විකත්තිස්සං, ඤාතිමජ්ඣෙ ඉතො ගතො;
තං හිත්වා පතතං සෙට්ඨ, කිං තෙ චක්ඛාමිතො ගතො;
ඉධ පාණං චජිස්සාමි, නානරියං කත්තුමුස්සහෙ” ති.

තත්ථ නාභන්ති අභං, මහාරාජ, කායිකචෙතසිකෙන දුක්ඛෙන ථුට්ඨොපි තං න
ජහාමි. අනරියසංයුත්තෙති මිත්තදුඛිහි අහිරිකෙහි කත්තබ්බතාය අනරියභාවෙන
සංයුත්තෙ. කම්මෙති තං ජහිත්වා පක්කමනකම්මෙ. සකුමාරොති සමානකුමාරො,
එකදිවසෙනෙව පටිසන්ධිං ගහෙත්වා එකදිවසෙ අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා එකතො
වඩ්ඪිතකුමාරොති අත්ථො. සබ්බාසාමිති අභං තෙ දක්ඛිණක්ඛිසමො පියසභායො.
සචිත්තෙති තව සකෙ චිත්තෙ අභං යීතො තව වසෙ චත්තාමි, තයි ජීවන්තෙ ජීවාමි,
න ජීවන්තෙ න ජීවාමිති අත්ථො. “සංචිත්තෙ” තිපි පාඨො, තව චිත්තෙ අභං
සණ්ඨිතො සුට්ඨු යීතොති අත්ථො. ඤාතොති සබ්බභංසානං අන්තරෙ පඤ්ඤාතො.
විකත්තිස්සන්ති “කුහිං භංසරාජා” ති පුච්ඡිතො අභං කිත්ති කථෙස්සාමි. කිං තෙ
චක්ඛාමිති තෙ තව පචත්තිං පුච්ඡන්තෙ භංසගණෙ කිං චක්ඛාමි.

එවං සුමුඛෙන චතුහි ගාථාහි සීහනාදෙ නදිතෙ තස්ස ගුණං පකාසෙන්තො
මහාසත්තො ආහ -

96.

“එසො හි ධම්මො සුමුඛ, යං ත්වං අරියපථෙ යීතො;
යො භත්තාරං සබ්බාරං මං, න පරිච්චත්තුමුස්සහෙ.

97.

“තඤ්ඤි මෙ පෙක්ඛමානස්ස, භයං න ත්වෙව ජායති;

අධිගච්ඡසී ත්වං මය්හං, එවංභූතස්ස ජීවිත''න්ති.

තත්ථ එසො ධම්මොති එස පොරාණකපණ්ඩිතානං සභාවො. භත්තාරං සඛාරං මන්ති සාමිකඤ්ච සභායඤ්ච මං. භයන්ති චිත්තත්‍රාසො මය්හං න ජායති, චිත්තකූටපබ්බතෙ භංසගණමජ්ඣෙකෙ යිතො විය භොමි. මය්හන්ති මම ජීවිතං ත්වං ලභාපෙස්සසී.

එවං තෙසං කථෙන්නානඤ්ඤෙව ලුද්දපුත්තො සරපරියන්තෙ යිතො භංසෙ තීභි බන්ධෙහි පලායන්තෙ දිස්වා “කිං නු ඛො”ති පාසට්ඨානං ඔලොකෙන්නො ඛොධිසත්තං පාසයට්ඨියං ඔලම්බන්තං දිස්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො කච්ඡං දළ්භං බන්ධිත්වා මුග්ගරං ගහෙත්වා කප්පුට්ඨානග්ගි විය අවත්ථරමානො පණ්ණියා අක්කන්තකලලෙ උපරිසීසෙන ගන්ත්වා පුරතො පතන්තෙ වෙගෙන උපසඬකම්. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ -

98.

“ඉච්චෙවං මන්තයන්නානං, අරියානං අරියචුත්තිනං;
දණ්ඩමාදාය නෙසාදො, ආපතී තුරිතො භුසං.

99.

“තමාපතන්තං දිස්වාන, සුමුඛො අතිබුහයි;
අට්ඨාසි පුරතො රඤ්ඤො, භංසො විස්සාසයං ඛාථං.

100.

“මා භායි පතතං සෙට්ඨ, න හි භායන්ති තාදිසා;
අහං යොගං පයුඤ්ජිස්සං, යුත්තං ධම්මුපසඤ්භිතං;
තෙන පරියාපදානෙන, ඛිජ්ජං පාසා පමොක්ඛසී”ති.

තත්ථ අරියචුත්තිනන්ති අරියාවාරෙ වත්තමානානං. භුසන්ති දළ්භං බලවං. අතිබුහයිති අනන්තරගාථාය ආගතං “මා භායි”ති වචනං වදන්තො අතිබුහෙසි මහාසද්දං නිච්ඡාරෙසි. අට්ඨාසිති සචෙ නෙසාදො රාජානං පහරිස්සති, අහං පභාරං සම්පට්ච්ඡිස්සාමිති ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පුරතො අට්ඨාසි. විස්සාසයන්ති විස්සාසෙන්නො අස්සාසෙන්නො. ඛාථන්ති ඛාථිතං භීතං රාජානං “මා භායි”ති ඉමිනා වචනෙන විස්සාසෙන්නො. තාදිසාති තුම්භාදිසා ඤාණවීරියසම්පන්නා. යොගන්ති ඤාණවීරියයොගං. යුත්තන්ති අනුච්ඡවිකං. ධම්මුපසඤ්භිතන්ති කාරණනිස්සිතං. තෙන පරියාපදානෙනාති තෙන මයා පයුත්තෙන යොගෙන පරිසුද්ධෙන. පමොක්ඛසීති මුච්චිස්සසී.

එවං සුමුඛො මහාසත්තං අස්සාසෙත්වා ලුද්දපුත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මධුරං මානුසිං වාවං නිච්ඡාරෙන්නො, “සම්ම, ත්වං කොනාමොසී”ති පුච්ඡිත්වා “සුචණ්ණචණ්ණභංසරාජ, අහං ඛෙමකො නාමා”ති චුත්තෙ, “සම්ම ඛෙමක, ‘තයා ඔඩ්ඞිතවාලපාසෙ යො වා සො වා භංසො බද්ධො’ති සඤ්ඤං මා කරි, නචුතියා

හංසසහස්සානං පවරො ධතරට්ඨහංසරාජා තෙ පාසෙ බද්ධො,
 ඤාණසීලාචාරසම්පන්නො සඨගාහකපක්ඛෙ යීනො, න තං මාරෙතුං යුත්තො, අහං
 තව ඉමිනා කත්තඛිකිච්චං කරිස්සාමි, අයම්පි සුවණ්ණවණ්ණො, අහම්පි තට්ථව,
 අහං එතස්සත්ථාය අත්තනො ජීවිතං පරිච්චජිස්සාමි, සචෙ ත්වං එතස්ස පත්තානි
 ගණ්හිතුකාමොසි, මම පත්තානි ගණ්හ, අටොපි වම්මමංසන්භාරුඅට්ඨිනමඤ්ඤතරං
 ගණ්හිතුකාමොසි, මමෙව සරීරතො ගණ්හ, අථ නං කීළාහංසං කාතුකාමොසි,
 මඤ්ඤෙව කර, ජීවන්තමෙව වික්කිණිත්වා සචෙ ධනං උප්පාදෙතුකාමොසි, මං
 ජීවන්තමෙව වික්කිණිත්වා ධනං උප්පාදෙහි, මා එතං ඤාණාදිගුණසංයුත්තං
 හංසරාජානං අවධි, සචෙ හි නං වධිස්සසි, නිරයාදිහි න මුච්චිස්සසි”ති තං
 නිරයාදිහයෙන සත්තජ්ජෙත්වා අත්තනො මධුරකථං ගණ්හාපෙත්වා පුන
 බොධිසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං අස්සාසෙන්නො අට්ඨාසි. නෙසාදො තස්ස
 කථං සුත්වා “අයං තිරච්ඡානගතො සමානො මනුස්සෙහිපි කාතුං අසක්කුණෙයාං
 එවරුපං මිත්තධම්මං කරොති, මනුස්සාපි එවං මිත්තධම්මෙ යාතුං න සක්කොන්ති,
 අහො එස ඤාණසම්පන්නො මධුරකථො ධම්මිකො”ති සකලසරීරං
 ජිනිසොමනස්සපරිපුණ්ණං කත්වා පහට්ඨලොමො දණ්ඩං ඡඩ්ඛෙත්වා සිරසි
 අඤ්ජලිං පතිට්ඨපෙත්වා සූරියං නමස්සන්නො විය සුමුඛස්ස ගුණං කිත්තෙන්තො
 අට්ඨාසි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ –

101.

“තස්ස තං වචනං සුත්වා, සුමුඛස්ස සුභාසිතං;
 පහට්ඨලොමො නෙසාදො, අඤ්ජලිස්ස පණාමයි.

102.

“න මෙ සුතං වා දිට්ඨං වා, භාසන්නො මානුසිං දිජො;
 අරියං බුචානො චක්කඛිගො, චජන්නො මානුසිං ගිරං.

103.

“කිං නු තායං දිජො හොති, මුත්තො බද්ධං උපාසසි;
 ඔභාය සකුණා යන්ති, කිං එකො අවභීයසි”ති.

තත්ථ අඤ්ජලිස්ස පණාමයිති අඤ්ජලිං අස්ස උපනාමයි, “න මෙ”ති ගාථායස්ස
 ථුතිං කරොති. තත්ථ මානුසින්ති මනුස්සවාචං. අරියන්ති සුන්දරං නිද්දොසං.
 චජන්නොති විස්සජ්ජෙන්නො. ඉදං චුත්තං හොති – සම්ම, ත්වං දිජො සමානො අජ්ජ
 මයා සද්ධිං මානුසිං වාචං භාසන්නො නිද්දොසං බුචානො මානුසිං ගිරං චජන්නො
 පච්චක්ඛතො දිට්ඨො, ඉතො පුබ්බෙ පන ඉදං අච්ඡරියං මයා නෙව සුතං න
 දිට්ඨන්ති. කිං නු තායන්ති යං එතං ත්වං උපාසසි, කිං නු තෙ අයං හොති.

එවං තුට්ඨවිත්තෙන නෙසාදෙන පුට්ඨො සුමුඛො “අයං මුදුකො ජාතො,
 ඉදානිස්ස හියොයාසොමත්තාය මුදුභාවත්ථං මම ගුණං දස්සෙසාමි”ති විත්තෙන්තො
 ආහ –

104.

“රාජා මෙ සො දිජාමිත්ත, සෙනාපච්චස්ස කාරයිං;
තමාපදෙ පරිච්චතුං, නුස්සහෙ විහගාධිපං.

105.

“මහාගණාය භත්තා මෙ, මා එකො බ්‍යසනං අගා;
තථා තං සම්ම නෙසාද, භත්තායං අභිතො රමෙ”ති.

තත්ථ නුස්සහෙති න සමත්ථොමිති. මහාගණායාති මහතො භංසගණස්ස. මා එකොති මාදිසෙ සෙවකෙ විජ්ජමානෙ මා එකකො බ්‍යසනං අගා. තථා තත්ති යථා අභං වදාමි, තථෙව තං. සම්මාති වයස්ස. භත්තායං අභිතො රමෙති භත්තා අයං මම, අභමස්ස අභිතො රමෙ සන්තිකෙ රමාමි න උක්කණ්ඨාමිති.

නෙසාදො තං තස්ස ධම්මනිස්සිතං මධුරකථං සුත්වා සොමනස්සජ්ජත්තො පහට්ඨලොමො “සවාහං එතං සීලාදිගුණසංයුත්තං භංසරාජානං වධිස්සාමි, චතුහි අපායෙහි න මුච්චිස්සාමි, රාජා මං යදිච්ඡති, තං කරොතු, අභමෙතං සුමුඛස්ස දායං කත්වා විස්සජ්ජෙස්සාමි”ති වින්තෙත්වා ගාථමාහ —

106.

“අරියවත්තසි චක්කඨග, යො පිණ්ඩමපවායසි;
චජාමි තෙ තං භත්තාරං, ගච්ඡදුහො යථාසුඛ”න්ති.

තත්ථ අරියවත්තසිති මිත්තධම්මරක්ඛණසඬ්ඛානෙන ආචාරඅරියානං චත්තෙන සමන්තාගතොසි. පිණ්ඩමපවායසිති භත්තු සන්තිකා උද්ධං පිණ්ඩං සෙනාපතිට්ඨානං පුජෙසි. ගච්ඡදුහොති ද්වෙපි ජනා අස්සුමුඛෙ ඤාතිසඬ්ඛෙ භාසයමානා යථාසුඛං ගච්ඡාති.

එවං චත්වා නෙසාදො මුදුවිත්තෙන මහාසත්තං උපසඬ්ඛමිත්වා යට්ඨිං ඕනාමෙත්වා පඬ්ඛපිට්ඨෙ නිසීදාපෙත්වා පාසයට්ඨියා මොචෙත්වා තං උක්ඛිපිත්වා සරතො නීහරිත්වා තරුණදඬ්ඛනිණපිට්ඨෙ නිසීදාපෙත්වා පාදෙ ඛද්ධපාසං සණ්ඨං මොචෙත්වා මහාසත්තෙ බලවසිනෙහං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා මෙත්තවිත්තෙන උදකං ආදාය ලොහිතං ධොවිත්වා පුනජ්ජනං පරිමජ්ජී, අථස්ස මෙත්තානුභාවෙන සිරාය සිරා, මංසෙන මංසං, වම්මෙන වම්මං සට්ඨං, පාදො පාකතිකො අහොසි, ඉතරෙන නිබ්බිසෙසො. බොධිසත්තො සුඛජ්ජත්තො හුත්වා පකතිභාවෙන නිසීදි. සුමුඛො අත්තානං නිස්සාය රඤ්ඤො සුඛිතභාවං දිස්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො වින්තෙසි — “ඉමිනා අමහාකං මහාඋපකාරො කතො, අමහෙහි එතස්ස කතො උපකාරො නාම නත්ථී, සචෙ එස රාජරාජමහාමත්තානං අත්ථාය අමහෙ ගණ්හි, තෙසං සන්තිකං නෙත්වා බහුං ධනං ලභිස්සති, සචෙ අත්තනො අත්ථාය ගණ්හි, අමහෙ වික්කිණිත්වා ධනං ලභිස්සතෙව, පුච්ඡිස්සාමි තාව න”න්ති. අථ නං උපකාරං කාතුකාමතාය පුච්ඡන්තො ආහ —

107.

“සචෙ අත්තජ්ජයොගෙන, ඔහිතො භංසපක්ඛිනං;
පටිග්ගණ්භාම තෙ සම්ම, එතං අභයදක්ඛිණං.

108.

“නො චෙ අත්තජ්ජයොගෙන, ඔහිතො භංසපක්ඛිනං;
අනිස්සරො මුඤ්චමම්භෙ, ටෙය්‍යං කයිරාසි ලුද්දකා”ති.

තත්ථ සචෙති, සම්ම නෙසාද, සචෙ තයා අත්තනො පයොගෙන අත්තනො
අත්ථාය භංසානඤ්චෙව සෙසපක්ඛිනඤ්ච පාසො ඔහිතො. අනිස්සරොති අනිස්සරො
භුත්වා අම්භෙ මුඤ්චන්තො යෙනාසි ආණත්තො, තස්සසන්තකං ගණ්භන්තො
ටෙය්‍යං කයිරාසි.

තං සුත්වා නෙසාදො “නාභං තුම්භෙ අත්තනො අත්ථාය ගණ්භිං,
බාරාණසිරඤ්ඤා පන සංයමෙන ගණ්භාපිතොම්භි”ති චත්වා දෙවියා
දිට්ඨසුභිනකාලතො පට්ඨාය යාව රඤ්ඤා තෙසං ආගතභාවං සුත්වා, “සම්ම
බෙමක, එකං වා ද්වෙ වා භංසෙ ගණ්භිතුං වායම, මහන්තං තෙ යසං දස්සාමි”ති
චත්වා පරිබ්බයං දත්වා උය්‍යාජිතභාවො, තාව සබ්බං පචත්තිං ආරොචෙසි. තං
සුත්වා සුමුඛො “ඉමිනා නෙසාදෙන අත්තනො ජීවිතං අගණෙත්වා අම්භෙ
විස්සජ්ජෙත්තෙන දුක්කරං කතං, සචෙ මයං ඉතො චිත්තකූටං ගමිස්සාම, නෙව
ධතරට්ඨරඤ්ඤො පඤ්ඤානුභාවො, න මය්‍හං මිත්තධම්මො පාකටො භවිස්සති, න
ලුද්දපුත්තො මහන්තං යසං ලච්ඡති, න රාජා පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨභිස්සති, න
දෙවියා මනොරථො මත්ථකං පාපුණ්ස්සති”ති චිත්තෙත්වා, “සම්ම, එවං සන්තෙ
අම්භෙ විස්සජ්ජෙතුං න ලභසි, රඤ්ඤො නො දස්සෙහි, සො අම්භෙ යථාරුචිං
කරිස්සති”ති ඉමමත්ථං පකාසෙන්නො ගාථමාහ —

109.

“යස්ස ත්වං භතකො රඤ්ඤො, කාමං තස්සෙව පාපය;
තත්ථ සංයමනො රාජා, යථාහිඤ්ඤං කරිස්සති”ති.

තත්ථ තස්සෙවති තස්සෙව සන්තිකං නෙහි. තත්ථාති තස්මිං රාජනිචෙසනෙ.
යථාහිඤ්ඤන්ති යථාධිජ්ජායං යථාරුචිං.

තං සුත්වා නෙසාදො “මා චො භද්දන්තෙ රාජදස්සනං රුචිචිත්ථ, රාජානො
නාම සජ්ජට්ඨයා, කිලාභංසෙ වා චො කරෙය්‍යං මාරෙය්‍යං වා”ති ආහ. අථ නං
සුමුඛො, “සම්ම ලුද්දක මා අම්භාකං චිත්තයි, අභං තාදිසස්ස කක්ඛලස්ස
ධම්මකථාය මද්දවං ජනෙසිං, රඤ්ඤො කිං න ජනෙස්සාමි, රාජානො හි පණ්ඩිතා
සුභාසිතදුබ්භාසිතඤ්ඤා, බිජ්ජං නො රඤ්ඤො සන්තිකං නෙහි, නයන්තො ව මා
බන්ධනෙන නයි, පුජ්ථපඤ්ජරෙ පන නිසිදාපෙත්වා නෙහි, පුජ්ථපඤ්ජරං
කරොන්තො ධතරට්ඨස්ස මහන්තං සෙතපදුමසඤ්ජන්තං, මම බුද්දකං

රත්තපද්මසඤ්ජන්තං කත්වා ධනරට්ඨං පුරතො, මමං පච්ඡතො නිවතරං කත්වා
ආදාය ඛිජ්ජං නෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙහි''ති ආහ. සො තස්ස වචනං සුත්වා
''සුමුඛො රාජානං දිස්වා මම මහන්තං යසං දාතුකාමො භවිස්සති''ති
සඤ්ජාතසොමනස්සො මුද්දහි ලතාහි පඤ්ජරෙ කත්වා පදුමෙහි ඡාදෙත්වා
චුත්තනයෙනෙව තෙ ගහෙත්වා අගමාසි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ -

110.

''ඉච්චෙවං චුත්තො නෙසාදො, හෙමවණ්ණෙ හරිත්තවෙ;
උභො හත්ථෙහි සඬගය්හ, පඤ්ජරෙ අජ්ඣවොදහි.

111.

''තෙ පඤ්ජරගතෙ පක්ඛි, උභො හස්සරවණ්ණිනෙ;
සුමුඛං ධනරට්ඨඤ්ච, ලුද්දො ආදාය පක්කම්''ති.

තත්ථ අජ්ඣවොදහිති ඔදහි යටෙසි. හස්සරවණ්ණිනෙති පභාසම්පන්නවණ්ණෙ.

එවං ලුද්දස්ස තෙ ආදාය පක්කමනකාලෙ ධනරට්ඨො පාකහංසරාජධිතරං
අත්තනො හරියං සරිත්වා සුමුඛං ආමන්තෙත්වා කිලෙසවසෙන විලපි. තමත්ථං
පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ -

112.

''හරියමානො ධනරට්ඨො, සුමුඛං එතදබ්බවි;
බාළ්භං භායාමි සුමුඛ, සාමාය ලක්ඛණුරුයා;
අස්මාකං වධමඤ්ඤාය, අථත්තානං වධිස්සති.

113.

''පාකහංසා ච සුමුඛ, සුහෙමා හෙමසුත්තවා;
කොඤ්චි සමුද්දතීරෙව, කපණා නුන රුච්ඡති''ති.

තත්ථ භායාමිති මරණතො භායාමි. සාමායාති සුවණ්ණවණ්ණාය.
ලක්ඛණුරුයාති ලක්ඛණසම්පන්නඌරුයා. වචමඤ්ඤායාති වධං ජානිත්වා ''මම
පියසාමිකො මාරිතො''ති සඤ්ඤී භුත්වා. වධිස්සතීති කිං මෙ පියසාමිකෙ මතෙ
ජීවිතෙනාති මරිස්සති. පාකහංසාති පාකහංසරාජධිතා. සුහෙමාති එවංනාමිකා.
හෙමසුත්තවාති හෙමසදිසසුන්දරතවා. රුච්ඡතීති යථා ලොණිසඬ්ඛාතං සමුද්දං
ඔතරිත්වා මතෙ පතිමිහි කොඤ්චි සකුණිකා කපණා රොදති, එවං නුන සා
රොදිස්සතීති.

තං සුත්වා සුමුඛො ''අයං හංසරාජා අඤ්ඤෙ ඔවදිතුං යුත්තො මාතුගාමං
නිස්සාය කිලෙසවසෙන විලපති, උදකස්ස ආදිත්තකාලො විය වතියා උට්ඨාය
කෙදාරබාදනකාලො විය ච ජාතො, යංනුනාහං අත්තනො බලෙන මාතුගාමස්ස
දොසං පකාසෙත්වා එතං සඤ්ඤාපෙය්‍යා''න්ති චිත්තෙත්වා ගාථමාහ -

114.

“එවං මහත්තො ලොකස්ස, අප්පමෙය්‍යා මහාගණී;
එකිත්ථිමනුසොවෙය්‍ය, නයිදං පඤ්ඤවතාමිව.

115.

“වාතොව ගන්ධමාදෙනි, උභයං ඡෙකපාපකං;
බාලො ආමකපක්කංව, ලොලො අන්ධොව ආමිසං.

116.

“අවිනිච්ඡයඤ්ඤ අත්ථෙසු, මන්දොව පටිභාසි මං;
කිච්චාකිච්චං න ජානාසි, සම්පත්තො කාලපරියායං.

117.

“අඩ්ඨම්මත්තො උදිරෙසි, යො සෙය්‍යා මඤ්ඤසිත්ථියො;
බ්‍රහ්මාධාරණා හෙතා, සොණ්ඩානංව සුරාසරං.

118.

“මායා චෙතා මරිචි ව, සොකා රොගා චූපද්දවා;
බරා ව බන්ධනා චෙතා, මච්චුපාසා ගුහාසයා;
තාසු යො විස්සසෙ පොසො, සො නරෙසු නරාධමො” ති.

තත්ථ මහත්තොති මහත්තො සමානො. ලොකස්සාති භංසලොකස්ස.
අප්පමෙය්‍යාති ගුණෙහි පමෙතුං අසක්කුණෙය්‍යා. මහාගණීති මහත්තෙන
ගණෙන සමන්තාගතො ගණසත්ථා. එකිත්ථිත්ති යං එවරූපො භවං එකං ඉත්ථි.
අනුසොවෙය්‍ය, ඉදං අනුසොවනං න පඤ්ඤවතං ඉව, තෙනාහං අප්ප තං බාලොති
මඤ්ඤාමිති අධිප්පායෙනෙවමාහ.

ආදෙනිති ගණ්හාති. ඡෙකපාපකන්ති සුන්දරාසුන්දරං. ආමකපක්කති ආමකඤ්ච
පක්කඤ්ච. ලොලොති රසලොලො. ඉදං චුත්තං හොති – මහාරාජ, යථා නාම වාතො
පද්මසරාදීනි පහරිත්වා සුගන්ධමිපි සඛිකාරට්ඨානාදීනි පහරිත්වා දුග්ගන්ධමිපිති
උභයං ඡෙකපාපකං ගන්ධං ආදියති, යථා ව බාලො කුමාරකො අම්බජම්බුනං
හෙට්ඨා නිසින්තො හත්ථං පසාරෙත්වා පතිතපතිතං ආමකමිපි පක්කමිපි එලං
ගහෙත්වා බාදති, යථා ව රසලොලො අන්ධො හත්තෙ උපතීතෙ යංකිඤ්චි
සමක්ඛිකමිපි නිම්මක්ඛිකමිපි ආමිසං ආදියති, එවං ඉත්ථියො නාම කිලෙසවසෙන
අඩ්ඨමිපි දුග්ගතමිපි කුලීනමිපි අකුලීනමිපි අභිරූපමිපි විරූපමිපි ගණ්හන්ති භජන්ති,
තාදිසානං පාපධම්මානං ඉත්ථිනං කිංකාරණා විජ්ජලපසි, මහාරාජාති.

අත්ථෙසුති කාරණාකාරණෙසු. මන්දොති අන්ධබාලො. පටිභාසි මන්ති මම
උපට්ඨාසි. කාලපරියායන්ති එවරූපං මරණකාලං පත්තො “ඉමස්මිං කාලෙ ඉදං
කත්තබ්බං, ඉදං නකත්තබ්බං, ඉදං චත්තබ්බං, ඉදං න චත්තබ්බං”න්ති න ජානාසි
දෙවාති. අඩ්ඨම්මත්තොති අඩ්ඨම්මත්තකො මඤ්ඤෙ හුත්වා. උදිරෙසිති යථා සුරං

පිවිත්වා නාතිමත්තො පුරිසො යං වා තං වා පලපති, එවං පලපසීති අත්ථො.
සෙය්‍යාති වරා උත්තමා.

“මායා වා” තිආදීසු, දෙව, ඉත්ථියො නාමෙතා වඤ්චනට්ඨෙත මායා,
අග්ග්හපගට්ඨෙත මරීචී, සොකාදීනං පච්චයත්තා සොකා, රොගා, අනෙකප්පකාරා
උපද්දවා, කොධාදීහි උද්ධභාවෙනෙව ඛරා. තා හි නිස්සාය අන්ද්‍රඛන්ධනාදීහි
ඛන්ධනතො ඛන්ධනා වෙතා, ඉත්ථියො නාම සරීරගුහාසයවසෙනෙව මච්චු නාම
එතා, දෙවති. “කාමහෙතු, කාමනිදානං, කාමාධිකරණං, කාමානමෙව හෙතු
රාජානො චොරං ගහෙත්වා” ති (ම. නි. 1.168-169) සුත්තෙනපෙස අත්ථො
දීපෙනබ්බො.

තතො ධතරට්ඨො මාතුගාමෙ පටිබද්ධවිත්තතාය “ත්වං මාතුගාමස්ස ගුණං න
ජානාසි, පණ්ඩිතා එව එතං ජානන්ති, න හෙතා ගරහිතබ්බා” ති දීපෙන්නො ආභ -

119.

“යං වුද්ධෙහි උපඤ්ඤාතං, කො තං නින්දිතුමරහති;
මහාභුතිත්ථියො නාම, ලොකස්මිං උදපජ්ජිසුං.

120.

“බ්බිඛා පණ්ණිතා ත්‍යාසු, රති ත්‍යාසු පතිට්ඨිතා;
බ්ජානි ත්‍යාසු රුහන්ති, යදිදං සත්තා පජායරෙ;
ත්‍යාසු කො නිබ්බිදෙ පොසො, පාණමාසජ්ජ පාණිහි.

121.

“ත්වමෙව නඤ්ඤො සුමුඛ, ථීනං අත්ථෙසු යුඤ්ජසි;
තස්ස ත්‍යජ්ජ භයෙ ජාතෙ, හීතෙ න ජායතෙ මති.

122.

“සබ්බො හි සංසයං පත්තො, භයං භීරු තිතික්ඛති;
පණ්ඩිතා ව මහන්තානො, අත්ථෙ යුඤ්ජන්ති දුය්‍යුපෙ.

123.

“එතදත්ථාය රාජානො, සුරමිච්ඡන්ති මන්තිනං;
පටිබාහති යං සුරො, ආපදං අත්තපරියායං.

124.

“මා නො අජ්ජ විකන්තිංසු, රඤ්ඤො සුදා මහානසෙ;
තථා හි වණ්ණො පත්තානං, එලං වෙඵංව තං වධි.

125.

“මුත්තොපි න ඉච්ඡි උඬ්ඨෙතුං, සයං ඛන්ධං උපාගමි;

සොපජ්ජ සංඝයං පත්තො, අත්ථං ගණ්භාහි මා මුඛ්’න්ති.

තත්ථ යන්ති යං මාතුගාමසඬ්ඛානං චත්ථු පඤ්ඤාචුද්ධෙහි ඤාතං, තෙසමෙව පාකටං, න බාලානං. මහාභූතාති මහාගුණා මහානිසංඝා. උදපජ්ජස්සන්ති පයමකජ්ජිකකාලෙ ඉත්ථිලිඬ්ඛිගස්සෙව පයමං පාතුභූතත්තා පයමං නිබ්බත්තාති අත්ථො. ත්‍යාස්සති සුමුඛ තාස්ස ඉත්ථිස්ස කායචචිබ්ඬ්ඛා ච පණ්ණිනා ඔහිතා යපිතා, කාමගුණරති ච පතිට්ඨිතා. **බීජානීති**
බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඅරියසාවකචක්කවත්තිආදිබීජානි තාස්ස රුහන්ති. යදිදන්ති යෙ එතෙ සබ්බෙහි සත්තා. පජායරෙති සබ්බෙ තාසඤ්ඤෙව කුච්ඡිමිහි සංවද්ධාති දීපෙති. නිබ්බිදෙති නිබ්බිත්තදෙය්‍ය. පාණමාසජ්ජ පාණ්ණිති අත්තනො පාණෙහිපි තාසං පාණං ආසාදෙත්වා අත්තනො ජීවිතං චජන්තොපි තා ලහිත්වා කො නිබ්බිත්තදෙය්‍යාති අත්ථො.

නඤ්ඤොති න අඤ්ඤො, සුමුඛ, මයා චිත්තකූටතලෙ භංසගණමජ්ඣෙ නිසින්තෙන තං අදිස්වා “කභං නු සුමුඛො”ති චුත්තෙ “එස මාතුගාමං ගහෙත්වා කඤ්චනගුහායං උත්තමරතිං අනුභොති”ති වදන්ති, එවං ත්වමෙව ජිනං අත්ථෙස්ස යුඤ්ජසි යුත්තපයුත්තො හොසි, න අඤ්ඤොති අත්ථො. තස්ස ත්‍යාජ්ජාති තස්ස තෙ අජ්ජ මරණභයෙ ජාතෙ ඉමිනා හිතෙන මරණභයෙන හිතො මඤ්ඤෙ, අයං මාතුගාමස්ස දොසදස්සෙන නිපුණා මති ජායතෙති අධිජ්ජායෙනෙවමාහ.

සබ්බො හීති යො හි කොචි. සංඝයං පත්තොති ජීවිතසංඝයජ්ජත්තො. හීරුති හීරු හුත්වාපි භයං අධිවාසෙති. මහන්තානොති යෙ පන පණ්ඩිතා ච හොන්ති මහන්තෙ ච යාතෙ ධීතා මහන්තානො, තෙ දුය්‍යුපෙ අත්ථෙ යුඤ්ජන්ති සට්ඨන්ති වායමන්ති, තස්මා “මා භායි, ධීරො භොහී”ති තං උස්සාහෙත්තො එවමාහ. ආපදන්ති සාමිනො ආගතං ආපදං එස සුරො පටිබාහති, එතදත්ථාය සුරං මන්තිනං ඉච්ඡන්ති. අත්තපරියායන්ති අත්තනො පරිත්තාණමිපි ච කාතුං සක්කොතිති අධිජ්ජායො.

විකන්තිංසුති ඡින්දිංසු. ඉදං චුත්තං හොති – සම්ම සුමුඛ, ත්වං මයා අත්තනො අනන්තරෙ යාතෙ යපිතො, තස්මා යථා අජ්ජ රඤ්ඤො සුදා අම්භෙ මංසත්ථාය න විකන්තිංසු, තථා කරොහි, තාදිසො හි අම්භාකං පත්තවණ්ණො. තං වධිති ස්වායං චණ්ණො යථා නාම වෙළං නිස්සාය ජාතං එලං වෙළමෙව වධිති, තථා මා තං වධි, තඤ්ච මඤ්ච මා වධිති අධිජ්ජායෙනෙවමාහ.

මුත්තොපිති යථාසුඛං චිත්තකූටපබ්බතං ගච්ඡාති එවං ලුද්දපුත්තෙන මයා සද්ධිං මුත්තො විස්සජ්ජිතො සමානොපි උඩ්ඬිතුං න ඉච්ඡි. සයන්ති රාජානං දට්ඨුකාමො හුත්වා සයමෙව බන්ධං උපගතොති එවමිදං අම්භාකං භයං තං නිස්සාය ආගතං. සොපජ්ජාති සොපි අජ්ජ ජීවිතසංඝයං පත්තො. අත්ථං ගණ්භාහි මා මුඛ්’න්ති ඉදාති අම්භාකං මුඤ්චනකාරණං ගණ්භ, යථා මුච්චාම, තථා වායම, “වාතොව ගන්ධමාදෙති”තිආදීති වදන්තො ඉත්ථිගරහත්ථාය මුඛං මා පසාරයි.

එවං මහාසත්තො මාතුගාමං වණ්ණෙත්වා සුමුඛං අප්පට්භාණං කත්වා තස්ස අනත්තමනභාවං විදිත්වා ඉදානි නං පග්ගණ්හන්තො ගාථමාහ -

126.

“සො තං යොගං පයුඤ්ජස්ස, යුත්තං ධම්මුපසංහිතං;
තච පරියාපදානෙන, මම පාණෙසනං වරා”ති.

තත්ථ සොති, සම්ම සුමුඛ, සො ත්වං. තං යොගන්ති යං පුබ්බෙ “අහං යොගං පයුඤ්ජස්සං, යුත්තං ධම්මුපසංහිත”න්ති අවවාසි, තං ඉදානි පයුඤ්ජස්ස. තච පරියාපදානෙනාති තච තෙන යොගෙන පරිසුද්ධෙන. “පරියොදානෙනා”තිපි පායො, පරිත්තාණෙනාති අත්ථො, තයා කතත්තා තච සන්තකෙන පරිත්තාණෙන මම ජීවිතපරියෙසනං වරාති අධිජ්ජායො.

අථ සුමුඛො “අයං අතිවිය මරණභයහිතො මම ඤාණබලං න ජානාති, රාජානං දිස්වා ථොකං කථං ලභිත්වා ජානිස්සාමි, අස්සාසෙස්සාමි තාව න”න්ති වින්තෙත්වා ගාථමාහ -

127.

“මා භාසි පතතං සෙට්ඨ, න හි භායන්ති තාදිසා;
අහං යොගං පයුඤ්ජස්සං, යුත්තං ධම්මුපසංහිතං;
මම පරියාපදානෙන, ඛිජ්ජං පාසා පමොක්ඛසි”ති.

තත්ථ පාසාති දුක්ඛපාසනො.

ඉති තෙසං සකුණභාසාය කථෙන්නානං ලුද්දපුත්තො න කිඤ්චි අඤ්ඤාසි, කෙවලං පන තෙ කාපේනාදාය බාරාණසිං පාවිසි. අච්ඡරියබ්භුතජාතෙන අඤ්ජලිනා මහාජතෙන අනුග්ගච්ඡමානො සො රාජද්වාරං පත්වා අත්තනො ආගතභාවං රඤ්ඤො ආරොවාපෙසි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ -

128.

“සො ලුද්දො භංසකාපෙන, රාජද්වාරං උපාගමි;
පට්ඨෙදෙථ මං රඤ්ඤො, ධනරට්ඨායමාගතො”ති.

තත්ථ පට්ඨෙදෙථ මන්ති බෙමකො ආගතොති එවං මං රඤ්ඤො නිවෙදෙථ. ධනරට්ඨායන්ති අයං ධනරට්ඨො ආගතොති පට්ඨෙදෙථ.

දොවාරිකො ගන්ත්වා පට්ඨෙදෙසි. රාජා සඤ්ජාතසොමනස්සො “ඛිජ්ජං ආගච්ඡතු”ති වත්වා අමච්චගණපරිවුතො සමුස්සිතසෙතච්ඡත්තෙ රාජපල්ලඬකෙ නිසින්නො බෙමකං භංසකාපං ආදාය මහාතලං අභිරුළ්භං දිස්වා සුවණ්ණවණ්ණෙ භංස ඔලොකෙත්වා “සම්පුණ්ණො මෙ මනොරථො”ති තස්ස කත්තබ්බකිව්චං අමච්චෙ ආණාපෙසි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ -

129.

“නෙ දිස්වා පුඤ්ඤසඬකාසෙ, උභො ලක්ඛණසම්මතෙ;
බලු සංයමනො රාජා, අමච්චෙ අජ්ඣානාසංථං.”

130.

“දෙථ ලුද්දස්ස චත්ථානි, අන්තං පානඤ්ච භොජනං;
කාමංකරො භිරඤ්ඤස්ස, යාවත්තො එස ඉච්ඡති” ති.

තත්ථ පුඤ්ඤසඬකාසෙති අත්තනො පුඤ්ඤසදියෙ. ලක්ඛණසම්මතෙති සෙට්ඨසම්මතෙ අභිඤ්ඤාතෙ. බලුති නිපාතො, තස්ස “නෙ බලු දිස්වා” ති පුරිමපදෙන සම්බන්ධො. “දෙථා” ති ආදීනි රාජා පසන්තාකාරං කරොත්තො ආහ. තත්ථ කාමංකරො භිරඤ්ඤස්සාති භිරඤ්ඤං අස්ස කාමකිරියා අත්ථු. යාවත්තොති යත්තකං එස ඉච්ඡති, තත්තකං භිරඤ්ඤමස්ස දෙථාති අත්ථො.

එවං පසන්තාකාරං කාරෙත්වා පිතිසොමනස්සාසමුස්සහිතො “ගච්ඡං නං අලඬකරිත්වා ආනෙථා” ති ආහ. අථ නං අමච්චා රාජනිචෙසනා ඕතාරෙත්වා කප්පිතකෙසමස්සුං න්හාතානුලිත්තං සබ්බාලඬකාරපටිමණ්ඩිතං කත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසුං. අථස්ස රාජා සංචච්ඡරෙ සතසහස්සුට්ඨානකෙ ද්වාදස ගාමෙ ආජඤ්ඤයුත්තං රථං අලඬකතමහාගෙහඤ්චාති මහන්තං යසං දාපෙසි. සො මහන්තං යසං ලහිත්වා අත්තනො කම්මං පකාසෙතුං “න තෙ, දෙව, මයා යො වා සො වා හංසො ආනිතො, අයං පන නවුනියා හංසසහස්සානං රාජා ධනරට්ඨො නාම, අයං සෙනාපති සුමුඛො නාමා” ති ආහ. අථ නං රාජා “කථං තෙ, සම්ම, එතෙ ගහිතා” ති ප්‍රච්ඡි. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආහ —

131.

“දිස්වා ලුද්දං පසන්තන්තං, කාසිරාජා තදබ්‍රවි;
යද්‍යායං සම්ම බෙමක, පුණ්ණා හංසෙහි තිට්ඨති.

132.

“කථං රුචිමජ්ඣගතං, පාසහත්ථො උපාගමි;
ඔකිණ්ණං ඤාතිසඬසෙහි, නිම්මජ්ඣමං කථං ගහී” ති.

තත්ථ පසන්තන්තන්ති පසන්තභාවං සොමනස්සප්පත්තං. යද්‍යායන්ති, සම්ම බෙමක, යදි අයං අම්භාකං පොක්ඛරණි නවුනිහංසසහස්සෙහි පුණ්ණා තිට්ඨති. කථං රුචිමජ්ඣගතන්ති එවං සන්තෙ ත්වං තෙසං රුචිනං පියදස්සනානං හංසානං මජ්ඣගතං එතං ඤාතිසඬසෙහි ඔකිණ්ණං. නිම්මජ්ඣමන්ති නෙව මජ්ඣමං නෙව කනිට්ඨං උත්තමං හංසරාජානං කථං පාසහත්ථො උපාගමි කථං ගණ්හීති.

සො තස්ස කථෙත්තො ආහ —

133.

“අප්ප මෙ සත්තමා රත්ති, අදනානි උපාසතො;
පදමෙනස්ස අන්වෙසං, අප්පමත්තො සට්ඨිකො.

134.

“අප්පස්ස පදමද්දක්ඛිං, වරතො අදනෙසනං;
තත්ථාහං ඔද්භිං පාසං, එවං තං දිජමග්ගහි”න්ති.

තත්ථ අදනානීති ආදානානි, ගොවරග්ගහණට්ඨානානීති අත්ථො, අයමෙව වා පායො. උපාසතොති උපගච්ඡන්තස්ස. පදන්ති ගොවරභූමියං අක්කන්තපදං. සට්ඨිකොති වාටිපඤ්ජරෙ නිස්සිකො හුත්වා. අප්පස්සාති අප්ප ඡට්ඨෙ දිවසෙ එතස්ස අදනෙසනං වරන්තස්ස පදං අද්දක්ඛිං. එවං තත්ති එවං තං දිජං අග්ගහින්ති සබ්බං ගහිතොපායං ආවික්ඛි.

තං සුත්වා රාජා “අයං ද්වාරෙ යත්වා පටිවෙදෙන්තොපි ධනරට්ඨස්සෙවාගමනං පටිවෙදෙසි, ඉදානිපි එතං එකමෙව ගණ්හින්ති වදති, කිං නු ඛො එත්ථ කාරණං”න්ති වින්තෙත්වා ගාථමාහ –

135.

“ලුද්ද ද්වෙ ඉමෙ සකුණා, අප්ප එකොති භාසසි;
විත්තං නු තෙ විපරියත්තං, අදු කිං නු ජිග්හසි”ති.

තත්ථ විපරියත්තන්ති විපල්ලත්ථං. අදු කිං නු ජිග්හසිති උදාහු කිං නු වින්තෙසි, කිං ඉතරං ගහෙත්වා අඤ්ඤස්ස දාතුකාමො හුත්වා වින්තෙසිති ප්‍රච්ඡති.

තතො ලුද්දො “න මෙ, දෙව, විත්තං විපල්ලත්ථං, නාපි අහං ඉතරං අඤ්ඤස්ස දාතුකාමො, අපිව ඛො පන මයා ඔහිතෙ පාසෙ එකොව බද්ධො”ති ආවි කරොන්තො ආහ –

136.

“යස්ස ලොහිතකා තාලා, තපනීයනිභා සුභා;
උරං සංභවිව තිට්ඨන්ති, සො මෙ බන්ධං උපාගමී.

137.

“අථායං භස්සරො පක්ඛී, අබ්බද්ධො බද්ධමාතුරං;
අරියං බ්‍රුවානො අට්ඨාසි, වජන්තො මානුසිං ගිර”න්ති.

තත්ථ ලොහිතකාති රත්තවණ්ණො. ලාකාති රාජියො. උරං සංභවිවාති උරං ආභවිව. ඉදං චුත්තං හොති – මහාරාජ, යස්සෙතා රත්තසුචණ්ණසප්පට්ඨාගා තිස්සො ලොහිතකා රාජියො ගිවං පරික්ඛිපිත්වා උරං ආභවිව තිට්ඨන්ති, සො එකොව මම පාසෙ බන්ධං උපාගතොති. භස්සරොති පරිසුද්ධො පහාසම්පන්නො. ආතුරන්ති ගිලානං දුක්ඛිතං අට්ඨාසිති.

අථ ධනරට්ඨස්ස ඛද්ධභාවං ඤත්වා නිවත්තිත්වා එතං සමස්සාසෙන්වා
මොගමනකාලෙ ච පච්චුග්ගමනං කත්වා ආකාසෙයෙව මයා සද්ධිං
මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා මනුස්සභාසාය ධනරට්ඨස්ස ගුණං කථෙන්නො අට්ඨාසි,
මම හදයං මුදුකං කත්වා පුන ඵතස්සෙව පුරතො අට්ඨාසි. අථාහං, දෙව, සුමුඛස්ස
සුභාසිතං සුත්වා පසන්නචිත්තො ධනරට්ඨං විස්සජ්ජෙසිං, ඉති ධනරට්ඨස්ස පාසතො
මොක්ඛො, ඉමෙ භංසෙ ආදාය මම ඉධාගමනඤ්ච සුමුඛෙනෙව කතන්ති. එවං සො
සුමුඛස්ස ගුණකථං කථෙසි. තං සුත්වා රාජා සුමුඛස්ස ධම්මකථං සොතුකාමො
අහොසි. ලුද්දපුත්තස්ස සක්කාරං කරොන්නස්සෙව සූරියො අත්ථඨගතො, දීපා
පජ්ජලිතා, බහු බත්තියාදයො සන්නිපතිතා, බෙමා දෙවීපි විවිධනාටකපරිවාරා
රඤ්ඤො දක්ඛිණපස්සෙ නිසීදි. තස්මිං බණ්ණ රාජා සුමුඛං කථාපෙතුකාමො
ගාථමාහ —

138.

“අථ කිං දානි සුමුඛ, හනුං සංභවිව තිට්ඨසි;
අදු මෙ පරිසං පත්තො, භයා භීතො න භාසසි” ති.

තත්ථ හනුං සංභවිවාති මධුරකථො කිර ත්වං, අථ කස්මා ඉදානි මුඛං පිධාය
තිට්ඨසි. අදුති කච්චි. භයා භීතොති පරිසසාරජ්ජහයෙන භීතො භුත්වා.

තං සුත්වා සුමුඛො අභීතභාවං දස්සෙන්තො ගාථමාහ —

139.

“නාහං කාසිපති භීතො, ඔගය්හ පරිසං තව;
නාහං භයා න භාසිස්සං, වාක්‍යං අත්ථස්මිං තාදිසෙ” ති.

තත්ථ තාදිසෙති අපිච ඛො පන තථාරූපෙ අත්ථෙ උප්පන්නෙ වාක්‍යං
භාසිස්සාමිති වචනොක්‍යාසං ඔලොකෙන්තො නිසින්තොමිහිති අත්ථො.

තං සුත්වා රාජා තස්ස කථං වච්චෙද්දතුකාමතාය පරිභාසං කරොන්නො ආහ —

140.

“න තෙ අභිසරං පස්සෙ, න රථෙ නපි පත්තිකෙ;
නාස්ස වම්මංව කිට්ඨං වා, වම්මිතෙ ව ධනුග්ගහෙ.

141.

“න හිරඤ්ඤං සුවණ්ණං වා, නගරං වා සුමාපිතං;
ඔකිණ්ණපරිඨං දුග්ගං, දළ්භමට්ඨාලකොට්ඨකං;
යත්ථ පට්ටියො සුමුඛ, භාසිතඛිඨං න භාසසි” ති.

තත්ථ අභිසරන්ති රක්ඛණත්ථාය පරිවාරෙන්වා යීතං ආවුඛන්ථං පරිසං තෙ න
පස්සාමි. නාස්සාති එත්ථ අස්සාති නිපාතමත්තං. වම්මන්ති සරපරිත්තාණවම්මං.

කිටනි කිටං වාටිකපාලාදි වුවිවති. වාටිකපාලහත්ථාපි තෙ සන්තිකෙ නත්ථීති දිපෙනි. වම්මිකෙති වම්මසන්තද්ධෙ. න හිරඤ්ඤන්ති යං නිස්සාය න භායසී, තං හිරඤ්ඤම්පි තෙ න පස්සාමි.

එවං රඤ්ඤා “කිං තෙ අභායනකාරණං” න්ති වුත්තෙ තං කථෙන්නො ආහ –

142.

“න මෙ අභිසරෙනත්ථො, නගරෙන ධනෙන වා;
අපථෙන පථං යාම, අන්තලික්ඛෙවරා මයං.

143.

“සුතා ව පණ්ඩිතා ත්‍යම්භා, නිපුණා චත්ථචිත්තකා;
භාසෙමත්ථවතිං වාවං, සච්චෙ චස්ස පතිට්ඨිතො.

144.

“කිඤ්ච තුය්හං අසච්චස්ස, අනරියස්ස කරිස්සති;
මුසාවාදිස්ස ලුද්දස්ස, හණ්ණම්පි සුභාසිත” න්ති.

තත්ථ අභිසරෙනාති ආරක්ඛපරිවාරෙන. අත්ථොති එතෙන මම කිච්චං නත්ථී. කස්මා? යස්මා අපථෙන තුම්භාදිසානං අමග්ගෙන පථං මාපෙත්වා යාම, ආකාසවාරිනො මයන්ති. පණ්ඩිතා ත්‍යම්භාති පණ්ඩිතාති තයා සුතාම්භා, තෙනෙව කාරණෙන අම්භාකං සන්තිකා ධම්මං සොතුකාමො කිරි නො ගාභාපෙසී. සච්චෙ චස්සාති සච්චෙ පන ත්වං සච්චෙ පතිට්ඨිතො අස්ස, අත්ථවතිං කාරණනිස්සිතං වාවං භාසෙය්‍යාම. අසච්චස්සාති වච්චච්චරහිතස්ස තච සුභාසිතං මුණ්ඩස්ස දන්තසුචි විය කිං කරිස්සති.

තං සුත්වා රාජා “කස්මා මං මුසාවාදී අනරියොති වදසී, කිං මයා කත” න්ති ආහ. අථ නං සුමුඛො “තෙන හි, මහාරාජ, සුණාහී” ති වත්වා ආහ –

145.

“තං බ්‍රාහ්මණානං වචනා, ඉමං ඛෙමමකාරයි;
අභයඤ්ච තයා සුට්ඨං, ඉමායො දසධා දිසා.

146.

“ඔග්ග්හ තෙ පොක්ඛරණං, විජ්ජසන්නොදකං සුචිං;
පහුතං වාදනං තත්ථ, අහිංසා චෙත්ථ පක්ඛිනං.

147.

“ඉදං සුත්වාන නිග්ගොසං, ආගතම්භ තචන්තිකෙ;
තෙ තෙ ඛද්ධස්ම පාසෙන, එතං තෙ භාසිතං මුසා.

148.

“මුසාවාදං පුරක්ඛත්වා, ඉච්ඡාලොභඤ්ච පාපකං;
උභොසන්ධිමතික්කම්ම, අසාතං උපපජ්ජති” ති.

තත්ථ තන්ති ත්වං. ඛෙමන්ති එවංනාමිකං පොක්ඛරණිං. සුචයන්ති චතුසු
කණ්ණෙසු යත්වා සොසාපිතං. දසධාති ඉමාසු දසධා ධීනාසු දිසාසු තයා අභයං
සුචයං. ඔග්ග්හාති ඔගාහෙත්වා ආගතානං සන්තිකා. පඤ්ඤානං වාදනන්ති පඤ්ඤාඤ්ච
පදුමපුප්ඵසාලිආදිකං අදනං. ඉදං සුත්වානාති තෙසං තං පොක්ඛරණිං ඔගාහෙත්වා
ආගතානං සන්තිකා ඉදං අභයං සුත්වා තවන්තිකෙ තව සමීපෙ තයා
කාරිතපොක්ඛරණිං ආගතාමිහාති අත්ථො. තෙ තෙති තෙ මයං තව පාසෙන ඛද්ධා.
පුරක්ඛත්වාති පුරතො කත්වා. ඉච්ඡාලොභන්ති ඉච්ඡාසඬ්ඛාතං පාපකං ලොභං.
උභොසන්ධිත්ති උභයං දෙවලොකෙ ච මනුස්සලොකෙ ච පටිසන්ධිං ඉමෙ
පාපධම්මෙ පුරතො කත්වා වරන්තො පුග්ගලො සුගතිපටිසන්ධිං අතික්කම්ත්වා
අසාතං නිරයං උපපජ්ජති.

එවං පරිසමජ්ඣෙයෙව රාජානං ලජ්ජාපෙසි. අථ නං රාජා “නාහං, සුමුඛ,
තුම්හෙ මාරෙන්වා මංසං ඛාදිතුකාමො ගණ්භාපෙසිං, පණ්ඩිතභාවං පන වො සුත්වා
සුභාසිතං සොතුකාමො ගණ්භාපෙසි”න්ති පකාසෙන්තො ආහ –

149.

“නාපරජ්ඣාම සුමුඛ, නපි ලොභාව මග්ගහිං;
සුතා ච පණ්ඩිතාත්ථ, නිපුණා අත්ථචින්තකා.

150.

“අජ්ජෙවත්ථවතිං වාවං, ඛ්‍යාහරෙය්‍යං ඉධාගතා;
තථා තං සම්ම නෙසාදො, චුත්තො සුමුඛ මග්ගහි” ති.

තත්ථ නාපරජ්ඣාමාති මාරෙන්තො අපරජ්ඣාති නාම, මයං න මාරෙම.
ලොභාව මග්ගහිත්ති මංසං ඛාදිතුකාමො භුත්වා ලොභාව තුම්හෙ නාහං අග්ගහිං.
පණ්ඩිතාත්ථාති පණ්ඩිතාති සුතා අත්ථ. අත්ථචින්තකාති පටිච්ඡන්තානං
අත්ථානං චින්තකා. අත්ථවතින්ති කාරණනිස්සිතං. තථාති තෙන කාරණෙන.
චුත්තොති මයා චුත්තො භුත්වා. සුමුඛ, මග්ගහිති, සුමුඛාති ආලපති, ම-කාරො
පදසන්ධිකරො. අග්ගහිති ධම්මං දෙසෙතුං තුම්හෙ ගණ්භි.

තං සුත්වා සුමුඛො “සුභාසිතං සොතුකාමෙන අයුත්තං තෙ කතං, මහාරාජා” ති
වත්වා ආහ –

151.

“නෙව භිතා කාසිපති, උපනිතස්මිං ජීවිතෙ;
භාසෙමත්ථවතිං වාවං, සම්පත්තා කාලපරියායං.

152.

“යො මිගෙන මිගං හන්ති, පක්ඛිං වා පන පක්ඛිනා;
සුතෙන වා සුතං කිණ්‍යා, කිං අනරියතරං තතො.

153.

“යො වාරියරුදං භාසෙ, අනරියධම්මවස්සිතො;
උභො සො ධංසතෙ ලොකා, ඉධ වෙව පරත්ථ ව.

154.

“න මජ්ජෙථ යසං පත්තො, න ඛ්‍යාධෙ පත්තසංසයං;
වායමෙථෙව කිච්චෙසු, සංවරෙ විවරානි ව.

155.

“යෙ වුද්ධා අබ්භතික්කන්තා, සම්පත්තා කාලපරියායං;
ඉධ ධම්මං චරිත්වාන, එවංතෙ තිදිවං ගතා.

156.

“ඉදං සුත්වා කාසිපති, ධම්මමත්තනි පාලය;
ධතරට්ඨඤ්ච මුඤ්ඤවාහි, භංසානං පවරුත්තම” ත්ති.

තත්ථ උපනිතස්මිත්ති මරණසන්තිකං උපනිතෙ. කාලපරියායන්ති
මරණකාලවාරං සම්පත්තා සමානා න භාසිස්සාම. න හි ධම්මකපීකං බන්ධිත්වා
මරණභයෙන තජ්ජෙත්වා ධම්මං සුඤ්ඤන්ති, අයුත්තං තෙ කතන්ති. මිගෙනාති සුට්ඨු
සික්ඛාපිතෙන දීපකම්ගෙන. හන්තිති හනති. පක්ඛිනාති දීපකපක්ඛිනා. සුතෙනාති
බෙමං නිබ්භයන්ති විස්සුතෙන දීපකම්ගපක්ඛිසදිසෙන පදුමසරෙන. සුතන්ති
“පණ්ඩිතො විත්‍රකපී” ති එවං සුතං ධම්මකපීකං. කිණ්‍යාති “ධම්මං සොස්සාමි” ති
පාසබන්ධනෙන යො කිණ්‍යාය හිංසයා බාධෙයා. තතොති තෙසං කිරියතො
උත්තරි අඤ්ඤං අනරියතරං නාම කිමත්ථි.

අරියරුදන්ති මුඛෙන අරියච්චනං සුන්දරච්චනං භාසති. අනරියධම්මවස්සිතොති
කම්මෙන අනරියධම්මං අවස්සිතො. උභොති දෙවලොකා ව මනුස්සලොකා වාති
උභයමිභා. ඉධ වෙවාති ඉධ උජ්ජන්තොපි පරත්ථ උජ්ජන්තොපි එවරූපො ද්විභි
සුගතිලොකෙහි ධංසිත්වා නිරයමෙව උපපජ්ජති. පත්තසංසයන්ති
ජීවිතසංසයමාපන්නම්පි දුක්ඛං පත්වා න කිලමෙයා. සංවරෙ විවරානි වාති
අත්තතො ඡිද්දානි ද්වාරානි සංවරෙයා පිදගෙයා. වුද්ධාති ගුණවුද්ධා පණ්ඩිතා.
අබ්භතික්කන්තාති ඉමං මනුස්සලොකං අතික්කන්තා. කාලපරියායන්ති
මරණකාලපරියායං පත්තා භුත්වා. එවංතෙති එවං එතෙ. ඉදන්ති ඉදං මයා චුත්තං
අත්ථනිස්සිතං චචනං. ධම්මන්ති පවෙණියධම්මම්පි සුවරිතධම්මම්පි.

තං සුත්වා රාජා ආහ -

157.

“ආහරන්තුදකං පජ්ජං, ආසනඤ්ච මහාරහං;
පඤ්ජරතො පමොක්ඛාමි, ධතරට්ඨං යසස්සිනං.

158.

“තඤ්ච සෙනාපතිං ධීරං, නිපුණං අත්ථචින්තකං;
යො සුඛෙ සුඛිතො රඤ්ඤො, දුක්ඛිතෙ හොති දුක්ඛිතො.

159.

“ඵදිසො ඛො අරහති, පිණ්ඩමස්නාතු භත්තුතො;
යථායං සුමුඛො රඤ්ඤො, පාණසාධාරණො සඛා”ති.

තත්ථ උදකන්ති පාදධොවනං. පජ්ජන්ති පාදබ්භඤ්ජනං. සුඛෙති සුඛමිති සති.

රඤ්ඤො වචනං සුත්වා තෙසං ආසනානි ආහරිත්වා තත්ථ නිසින්තානං
ගන්ධොදකෙන පාදෙ ධොවිත්වා සතපාකෙන තෙලෙන අබ්භඤ්ජිංසු. තමත්ථං
පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ -

160.

“පීඨඤ්ච සබ්බසොවණ්ණං, අට්ඨපාදං මනොරමං;
මට්ඨං කාසිකමත්ථන්තං, ධතරට්ඨො උපාවිසි.

161.

“කොච්ඡඤ්ච සබ්බසොවණ්ණං, වෙය්‍යග්ගපරිසිඛිඛිතං;
සුමුඛො අජ්ඣුපාවෙක්ඛි, ධතරට්ඨස්සන්තරා.

162.

“තෙසං කඤ්චනපත්තති, පුටු ආදාය කාසියො;
භංසානං අභිභාරෙසු, අග්ගරඤ්ඤො පවාසිත”න්ති.

තත්ථ මට්ඨන්ති කරණපරිනිට්ඨිතං. කාසිකමත්ථන්තන්ති කාසිකවත්ථෙත
අත්ථනං. කොච්ඡන්ති මජ්ඣෙ සංඛිත්තං. වෙය්‍යග්ගපරිසිඛිඛිතන්ති
ඛ්‍යාග්ගවම්මපරිසිඛිඛිතං මඛිගලදිවසෙ අග්ගමහෙසියා නිසින්තපීඨං.
කඤ්චනපත්තෙහීති සුවණ්ණභාජනෙහි. පුටුති බහු ජනා. කාසියොති
කාසිරට්ඨවාසිනො. අභිභාරෙසුන්ති උපනාමෙසු. අග්ගරඤ්ඤො පවාසිතන්ති
අට්ඨසතපලසුවණ්ණපාතිපරික්ඛිත්තං භංසරඤ්ඤො පණ්ණාකාරත්ථාය
කාසිරඤ්ඤො පෙසිතං නානග්ගරසභොජනං.

ඵචං උපනීතෙ පන තස්මිං කාසිරාජා තෙසං සම්පග්ගහත්ථං සයං සුවණ්ණපාතිං
ගහෙන්වා උපනාමෙසි. තෙ තතො මධුලාපෙ බාදිත්වා මධුරොදකඤ්ච පිටිංසු. අථ

මහාසත්තො රඤ්ඤො අභිභාරඤ්ච පසාදඤ්ච දිස්වා පටිසන්ථාරමකාසි. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආහ -

163.

“දිස්වා අභිහටං අග්ගං, කාසිරාජෙන පෙසිතං;
කුසලො ඛත්තධම්මානං, තතො පුච්ඡි අනන්තරා.

164.

“කච්චිත්තු භොතො කුසලං, කච්චි භොතො අනාමයං;
කච්චි රට්ඨමිදං ජීතං, ධම්මෙන මනුසාසසි.

165.

“කුසලඤ්චෙව මෙ භංස, අථො භංස අනාමයං;
අථො රට්ඨමිදං ජීතං, ධම්මෙන මනුසාසහං.

166.

“කච්චි භොතො අමච්චෙසු, දොසො කොචි න විජ්ජති;
කච්චි ච තෙ තචත්ථෙසු, නාවකඬ්ඛන්ති ජීවිතං.

167.

“අථොපි මෙ අමච්චෙසු, දොසො කොචි න විජ්ජති;
අථොපි තෙ මමත්ථෙසු, නාවකඬ්ඛන්ති ජීවිතං.

168.

“කච්චි තෙ සාදිසි හරියා, අස්සවා පියභාණිනී;
පුත්තරූපයසුපෙතා, තච ඡන්දවසානුගා.

169.

“අථො මෙ සාදිසි හරියා, අස්සවා පියභාණිනී;
පුත්තරූපයසුපෙතා, මම ඡන්දවසානුගා.

170.

“කච්චි රට්ඨං අනුජ්ජිලං, අකුතොච්චපද්දවං;
අසාහසෙන ධම්මෙන, සමෙන මනුසාසසි.

171.

“අථො රට්ඨං අනුජ්ජිලං, අකුතොච්චපද්දවං;
අසාහසෙන ධම්මෙන, සමෙන මනුසාසහං.

172.

“කච්චි සත්තො අපචිතා, අසත්තො පරිවජ්ජිතා;

නො වෙ ධම්මං නිරංකත්වා, අධම්මමනුවත්තසි.

173.

“සන්තො ව මෙ අපචිතා, අසන්තො පරිවජ්ජිතා;
ධම්මමෙවානුවත්තාමි, අධම්මො මෙ නිරංකතො.

174.

“කච්චි නානාගතං දීඝං, සමචෙක්ඛසි ඛත්තිය;
කච්චිමත්තො මදනියෙ, පරලොකං න සන්තසි.

175.

“නාහං අනාගතං දීඝං, සමචෙක්ඛාමි පක්ඛිම;
ධීතො දසසු ධම්මෙසු, පරලොකං න සන්තසෙ.

176.

“දානං සීලං පරිච්චාගං, අජ්ජවං මද්දවං තපං;
අක්කොධං අවිහිංසඤ්ච, ඛත්තිඤ්ච අවිරොධනං.

177.

“ඉච්චෙනෙ කුසලෙ ධම්මෙ, ධීතෙ පස්සාමි අත්තනි;
තතො මෙ ජායතෙ පිති, සාමනස්සඤ්චනජ්ජකං.

178.

“සුමුඛො ව අවින්තෙත්වා, විසජ්ජි ඵරුසං ගිරං;
භාවදොසමනඤ්ඤාය, අස්මාකායං විහඬිගමො.

179.

“සො කුද්ධො ඵරුසං වාවං, නිච්ජාරෙසි අයොනිසො;
යානස්මෙසු න විජ්ජන්ති, නයිදං පඤ්ඤවතාමිවා”ති.

තත්ථ දිස්වාති තං බහුං අග්ගපානභොජනං දිස්වා. පෙසිතන්ති ආහරාපෙත්වා උපනීතං. ඛත්තධම්මානන්ති පයමකාරණෙසු පටිසන්ථාරධම්මානං. තතො පුච්ඡි අනන්තරාති තස්මිං කාලෙ “කච්චි නු, භොතො”ති අනුපටිපාටියා පුච්ඡි. තා පනෙතා ඡ ගාථා හෙට්ඨා වුත්තත්ථායෙව. අනුජ්ජිලන්ති කච්චි රට්ඨවාසිනො යන්තෙ උච්ඡුං විය න පිළෙසිති පුච්ඡති. අකුතොච්චපද්දවන්ති කුතොචි අනුපද්දවං. ධම්මෙන සමෙන මනුසාසසිති කච්චි තව රට්ඨං ධම්මෙන සමෙන අනුසාසසි. සන්තොති සීලාදිගුණසංයුත්තා සප්පුරිසා. නිරංකත්වාති ඡඩ්ඛෙත්වා. නානාගතං දීඝන්ති අනාගතං අත්තතො ජීවිතපවත්තිං. “කච්චි දීඝ”න්ති න සමචෙක්ඛසි, ආයුසඬ්ඛාරානං පරිත්තභාවං ජානාසිති පුච්ඡති. මදනියෙති මදාරහෙ රූපාදිආරම්මණෙ. න සන්තසිති න භායසි. ඉදං වුත්තං හොති – කච්චි රූපාදිසු

කාමගුණෙසු අමත්තො අප්පමත්තො හුත්වා දානාදීනං කුසලානං කතත්තා
පරලොකං න භායසීති.

දසසුති දසසු රාජධම්මෙසු. දානාදීසු දසවත්ථුකා චේතනා දානං,
පඤ්චසීලදසසීලානි සීලං, දෙය්‍යධම්මවාගො පරිච්චාගො, උජුභාවො අප්පචං,
මුදුභාවො මද්දවං, උපොසථකම්මං තපො, මෙත්තාපුබ්බභාගො අක්කොධො,
කරුණාපුබ්බභාගො අවිහිංසා, අධිවාසනා ඛන්ති, අවිරොධො අවිරොධනං.
අවින්තෙත්වාති මම ඉමං ගුණසම්පත්තිං අවින්තෙත්වා. භාවදොසන්ති චිත්තදොසං.
අනඤ්ඤායාති අජානිත්වා. අස්මාකඤ්ඤි චිත්තදොසො නාම නත්ථි, යමෙස
ජානෙය්‍යා, තං අජානිත්වාච ඵරුසං කක්ඛලං ගිරං විස්සජ්ජෙසි. අයොනිසොති
අනුපායෙන. යානස්මෙසුති යාති වජ්ජාති අම්හෙසු න විජ්ජන්ති, තාති වදති.
නයිදන්ති තස්මාස්ස ඉදං වචනං පඤ්ඤවතං ඉව න භොති, තෙනෙස මම න
පණ්ඩිතො විය උපට්ඨාති.

තං සුත්වා සුමුඛො “මයා ගුණසම්පත්තොව රාජා අපසාදිතො, සො මෙ
කුද්ධො, බමාපෙස්සාමි න”න්ති චිත්තෙත්වා ආහ –

180.

“අත්ථි මෙ තං අතිසාරං, වෙගෙන මනුජාධිප;
ධතරට්ඨෙ ච බද්ධස්මිං, දුක්ඛං මෙ විපුලං අහු.

181.

“ත්ථං නො පිතාව පුත්තානං, භූතානං ධරණීරිව;
අස්මාකං අධිපත්තානං, බමස්සු රාජකුඤ්ජරා”ති.

තත්ථ අතිසාරන්ති පක්ඛලිතං. වෙගෙනාති අහං එතං කථං කථෙත්තො
වෙගෙන සහසා කථෙසිං. දුක්ඛන්ති චේතසිකං දුක්ඛං මම විපුලං අභොසි, තස්මා
කොධවසෙන යං මයා චුත්තං, තං මෙ බමථ, මහාරාජාති. පුත්තානන්ති ත්ථං
අම්භාකං පුත්තානං පිතා විය. ධරණීරිවාති පාණභූතානං පතිට්ඨා පථවි විය ත්ථං
අම්භාකං අවස්සයො. අධිපත්තානන්ති දොසෙන අපරාධෙන අජ්ඣොත්ථටානං
බමස්සුති ඉදං සො ආසනා ඔරුශ්භ පක්ඛෙහි අඤ්ජලිං කත්වා ආහ.

අථ නං රාජා ආලිඬ්ගිත්වා ආදාය සුවණ්ණපීඨෙ නිසීදාපෙත්වා අවිච්ඡේදෙන
පටිග්ගණ්හන්තො ආහ –

182.

“එතං තෙ අනුමොදාම, යං භාවං න නිගුහසි;
බ්ලං පහින්දසි පක්ඛි, උජුකොසි විහඬගමා”ති.

තත්ථ අනුමොදාමාති එතං තෙ දොසං බමාම. යන්ති යස්මා ත්ථං අත්තනො
චිත්තපටිච්ඡන්තභාවං න නිගුහසි. බ්ලන්ති චිත්තබ්ලං චිත්තබාණුකං.

ඉදඤ්ච පන චත්ථා රාජා මහාසත්තස්ස ධම්මකථාය සුමුඛස්ස ච උජුභාවෙ පසිදිත්ථා “පසන්නෙන නාම පසන්නාකාරො කාතබ්බො”ති උභින්නම්පි තෙසං අත්තනො රජ්ජසිරිං නියායාදෙන්තො ආහ –

183.

“යං කිඤ්චි රතනං අත්ථී, කාසිරාජනිවෙසනෙ;
රජතං ජාතරූපඤ්ච, මුත්තා වෙළුරියා බහු.

184.

“මණයො සඬ්ඛමුත්තා ච, චත්ථකං හරිචන්දනං;
අජිනං දන්තභණ්ඩඤ්ච, ලොභං කාලායසං බහුං;
ඵතං දදාමි වො චිත්තං, ඉස්සරං විස්සජාමි වො”ති.

තත්ථ මුත්තාති විද්ධාවිද්ධමුත්තා. මණයොති මණිභණ්ඩකානි. සඬ්ඛමුත්තා වාති දක්ඛිණාවට්ඨසඬ්ඛරතනඤ්ච ආමලකවට්ඨමුත්තරතනඤ්ච. චත්ථකන්ති සුමුමකාසිකචත්ථානි. අජිනන්ති අජිනම්ගවම්මං. ලොභං කාලායසන්ති තම්බලොභඤ්ච කාලලොභඤ්ච. ඉස්සරන්ති කඤ්චනමාලෙන සෙනච්ඡත්තෙන සද්ධිං ද්වාදසයොජනිකෙ බාරාණසිනගරෙ රජ්ජං.

ඵවඤ්ච පන චත්ථා උභොපි තෙ සෙනච්ඡත්තෙන සුපෙත්ථා රජ්ජං පටිච්ඡාපෙසි. අථ මහාසත්තො රඤ්ඤා සද්ධිං සල්ලපන්නො ආහ –

185.

“අද්ධා අපචිතා ත්‍යම්භා, සක්කතා ච රථෙසහ;
ධම්මෙසු චත්තමානානං, ත්වං නො ආචරියො හව.

186.

“ආචරිය මනුඤ්ඤාතා, තයා අනුමතා මයං;
තං පදක්ඛිණතො කත්ථා, ඤාතිං පස්සෙමුරින්දමා”ති.

තත්ථ ධම්මෙසුති කුසලකම්මපථධම්මෙසු. ආචරියොති ත්වං අම්භෙහි බ්‍යත්තතරො, තස්මා නො ආචරියො භොති, අපිච දසන්නං රාජධම්මානං කථිතත්තා සුමුඛස්ස දොසං දස්සෙත්ථා අච්චයපටිග්ගභණ්ඩස්ස කතත්තාපි ත්වං අම්භාකං ආචරියොව, තස්මා ඉදානිපි නො ආචාරසික්ඛාපනෙන ආචරියො හවාති ආහ. පස්සෙමුරින්දමාති පස්සෙමු අරින්දම.

සො තෙසං ගමනං අනුජානි, බොධිසත්තස්සපි ධම්මං කථෙත්තස්සෙව අරුණං උට්ඨති. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ –

187.

“සබ්බරත්තිං චිත්තයිත්ථා, මන්තයිත්ථා යථාකථං;

කාසිරාජා අනුඤ්ඤාසී, භංසානං පවරුත්තම''න්ති.

තත්ථ යථාකථන්ති යංකිඤ්චි අත්ථං තෙහි සද්ධිං චිත්තෙතබ්බං
මන්තෙතබ්බඤ්ච, සබ්බං තං චිත්තෙත්වා ච මන්තෙත්වා වාති අත්ථො.
අනුඤ්ඤාසීති ගච්ඡොති අනුඤ්ඤාසී.

එවං තෙන අනුඤ්ඤාතො බොධිසත්තො රාජානං ‘‘අප්පමත්තො ධම්මෙන
රජ්ජං කාරෙහි’’ති ඔවදිත්වා පඤ්චස්ස සීලෙස්ස පතිට්ඨාපෙසී. රාජා තෙසං
කඤ්චනභාජනෙහි මධුලාජඤ්ච මධුරොදකඤ්ච උපනාමෙත්වා නිට්ඨිතාභාරකිච්චෙ
ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා බොධිසත්තං සුවණ්ණවච්චිකොටකෙන සයං උක්ඛිපි, බෙමා
දෙවි සුමුඛං උක්ඛිපි. අථ තෙ සීහපඤ්ජරං උග්ගාටෙත්වා සූරියුග්ගමනවෙලාය
‘‘ගච්ඡං සාමිනො’’ති විස්සජ්ජෙස්සු. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආභ -

188.

‘‘තතො රත්තා විචසානෙ, සූරියුග්ගමනං පති;
පෙක්ඛතො කාසිරාජස්ස, භවතා තෙ විගාහිස්ස’’න්ති.

තත්ථ විගාහිස්සන්ති ආකාසං පක්ඛන්දිංස්ස.

තෙස්ස මහාසත්තො සුවණ්ණවච්චිකොටකතො උප්පතිත්වා ආකාසෙ යත්වා ‘‘මා
චින්දයි, මහාරාජ, අප්පමත්තො අම්භාකං ඔවාදෙ වත්තෙය්‍යාසී’’ති රාජානං
සමස්සාසෙත්වා සුමුඛං ආදාය චිත්තකූටමෙව ගතො. තානිපි බො නචුති
භංසසහස්සානි කඤ්චනගුහතො නික්ඛමිත්වා පබ්බතතලෙ නිසින්නානි තෙ
ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා පරිවාරෙස්සු. තෙ ඤාතිගණපරිච්ඡතා
චිත්තකූටතලං පවිසිංස්සු. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආභ -

189.

‘‘තෙ අරොගෙ අනුප්පත්තෙ, දිස්වාන පරමෙ දිජෙ;
කෙකාති මකරුං භංසා, පුට්ඨසද්දො අජායථ.

190.

‘‘තෙ පතීතා පමුත්තෙන, භත්තුතා භත්තුගාරවා;
සමන්තා පරිකිරිංස්සු, අණ්ඩජා ලද්ධපච්චයා’’ති.

එවං පරිවාරෙත්වා ච පන තෙ භංසා ‘‘කථං මුත්තොසී, මහාරාජා’’ති පුච්ඡිංස්සු.
මහාසත්තො සුමුඛං නිස්සාය මුත්තභාවං සංයමරාජලද්දපුත්තෙහි කතකම්මඤ්ච
කටෙසී. තං සුත්වා තුට්ඨා භංසගණා ‘‘සුමුඛො සෙනාපති ච රාජා ච ලද්දපුත්තො ච
සුඛිතා නිද්දුක්ඛා විරං ජීවන්තු’’ති ආභංස්සු. තමත්ථං පකාසෙත්තො සත්ථා ආභ -

191.

‘‘එවං මිත්තවතං අත්ථා, සබ්බෙ භොන්ති පදක්ඛිණා;

හංසා යථා ධනරට්ඨා, ඤාතිසඬ්ඨිසමුපාගමු”න්ති.

තං වුළුහංසජාතකෙ වුත්තත්ථමෙව.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා “න, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපි ආනන්දො මමත්ථාය අත්තනො ජීවිතං පරිච්ඡේ”ති වත්වා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා ලුද්දපුත්තො ඡන්තො අහොසි, බෙමා දෙවී, බෙමා භික්ඛුනී, රාජා සාරිපුත්තො, සුමුබො ආනන්දො, සෙසපරිසා බුද්ධපරිසා, ධනරට්ඨහංසරාජා පන අහමෙව අහොසි”න්ති.

මහාහංසජාතකවණ්ණනා දුතියා.

[535] 3. සුධාහොජනජාතකවණ්ණනා

නෙව කිණ්ණම් නපි වික්කිණ්ණම්ති ඉදං සත්ථා ජෙනවනෙ විහරන්තො එකං දානජ්ඣාසයං භික්ඛුං ආරබ්භ කට්ඨෙසි. සො කිර සාවත්ථීයං එකො කුලපුත්තො හුත්වා සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා පසන්නචිත්තො පබ්බජිත්වා සීලෙසු පරිපූරකාරී ධුතඬ්ගගුණසමන්තාගතො සබ්බමචාරීසු පවත්තමෙත්තචිත්තො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං බුද්ධධම්මසඬ්ඨිසුපට්ඨානෙ අප්පමන්තො ආචාරසම්පන්නො දානජ්ඣාසයො අහොසි. සාරණීයධම්මපූරකො අත්තනා ලද්ධං පටිග්ගාහකෙසු විජ්ජමානෙසු ඡින්නහත්තො හුත්වාපි දෙනියෙව, තස්මා තස්ස දානජ්ඣාසයදානාභිරතභාවො භික්ඛුසඬ්ඨිසෙ පාකට්ඨො අහොසි. අට්ඨකදිවසං භික්ඛු ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං, “ආවුසො, අසුකො නාම භික්ඛු දානජ්ඣාසයො දානාභිරතො අත්තනා ලද්ධං පසතමත්තපානීයම්පි ලොභං ඡින්නිත්වා සබ්බමචාරීනං දෙනි, බොධිසත්තස්සෙවස්ස අජ්ඣාසයො”ති. සත්ථා තං කථං දිබ්බාය සොතධාතුයා සුත්වා ගන්ධකුට්ඨො නික්ඛමිත්වා ආගන්ත්වා “කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්නිසින්නා”ති පුච්ඡිත්වා “ඉමාය නාමා”ති වුත්තෙ “අයං, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පුබ්බෙ අදානසීලො මච්ඡරී තිණග්ගෙන තෙලබ්බන්දුම්පි අදානා අහොසි, අථ නං අහං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා දානඵලං වණ්ණෙත්වා දානෙ පතිට්ඨාපෙසිං, සො ‘පසතමත්තං උදකම්පි ලභිත්වා අදත්වා න පිටිස්සාමි’ති මම සන්නිකෙ වරං අග්ගහෙසි, තස්ස ඵලෙන දානජ්ඣාසයො දානාභිරතො ජාතො”ති වත්වා තෙහි යාවිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්නෙ එකො ගහපති අඬ්ඨෙයො අහොසි අසීතිකොට්ඨිහවො. අථස්ස රාජා සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි. සො රාජපුත්තො නාගරජානපදපුත්තො හුත්වා එකදිවසං අත්තනො සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා වින්තෙසි – “අයං යසො මයා අතීතහවෙ නෙව නිද්දායන්තෙන, න කායදුච්චරිතාදීනි කරොන්තෙන ලද්ධො, සුවරිතානි පන පූරෙත්වා ලද්ධො, අනාගතෙපි මයා මම පතිට්ඨං කාතුං වට්ඨති”ති. සො රඤ්ඤො සන්නිකං ගන්ත්වා “දෙව, මම සරෙ අසීතිකොට්ඨනං අත්ථී, තං ගණ්භාහී”ති වත්වා “න මය්හං තව ධනෙනත්ථො, බහුං මෙ ධනං, ඉතොපි යදිච්ඡසි, තං ගණ්භාහී”ති වුත්තෙ “කිං නු,

දෙව, මම ධනං දාතුං ලභාමි” ති ආහ. අප් රඤ්ඤා “යථාරුචි කරොහි” ති චුත්තෙ චතුසු නගරද්වාරෙසු නගරමජ්ඣෙ නිවෙසනද්වාරෙ චාති ඡ දානසාලායො කාරෙත්වා දෙවසිකං ඡසතසහස්සපරිච්චාගං කරොන්තො මහාදානං පචත්තෙසි. සො යාවජීවං දානං දත්වා “ඉමං මම දානවංසං මා උපච්ඡින්දාම” ති පුත්තෙ අනුසාසිත්වා ජීවිතපරියොසානෙ සක්කො හුත්වා නිබ්බත්ති. පුත්තොපිස්ස තථෙව දානං දත්වා චන්දො හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස පුත්තො සූරියො හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස පුත්තො මාතලි හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස පුත්තො පඤ්චසිඛො හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස පන පුත්තො ඡට්ඨො සෙට්ඨිට්ඨානං ලද්ධා මච්ඡරියකොසියො නාම අහොසි අසිතිකොට්චිභවොයෙව. සො “මම පිතුපිතාමහා බාලා අහෙසුං, දුක්ඛෙන සම්භතං ධනං ඡඩ්ඛෙසුං, අහං පන ධනං රක්ඛිස්සාමි, කස්සචි කිඤ්චි න දස්සාමි” ති චිත්තෙත්වා දානසාලා විද්ධංසෙත්වා අග්ගිනා ක්කාපෙත්වා ථද්ධමච්ඡරි අහොසි.

අප්ස්ස ගෙහද්වාරෙ යාවකා සන්තිපතිත්වා බාහා පග්ගස්හ, “මහාසෙට්ඨි, මා අත්තනො පිතුපිතාමහානං දානවංසං නාසයි, දානං දෙහි” ති මහාසද්දෙන පරිදෙවිංසු. තං සුත්වා මහාජනො “මච්ඡරියකොසියෙන අත්තනො දානවංසො උපච්ඡින්තො” ති තං ගරහි. සො ලජ්ජිතො නිවෙසනද්වාරෙ යාවකානං ආගතාගතට්ඨානං නිවාරෙතුං ආරක්ඛං යපෙසි. තෙ නිජ්ජච්චියා හුත්වා පුන තස්ස ගෙහද්වාරං න ඔලොකෙසුං. සො තනො පට්ඨාය ධනමෙව සංභරති, නෙව අත්තනා පරිභුඤ්ජති, න පුත්තදාරාදීනං දෙති, කඤ්ඡිකඛ්ඛිලඛිගදුනියං සකුණ්ඩකහත්තං භුඤ්ජති, මූලඵලමත්තත්තානි ථූලවත්ථානි නිවාසෙති, පණ්ණාසත්තං මත්ථකෙ ධාරෙත්වා ජරග්ගොණුයුත්තෙන ජජ්ජරරථකෙන යාති. ඉති තස්ස අසප්පුරිසස්ස තත්තකං ධනං සුනඛෙන ලද්ධං නාළිකෙරං විය අහොසි.

සො එකදිවසං රාජුපට්ඨානං ගච්ඡන්තො “අනුසෙට්ඨිං ආදාය ගමිස්සාමි” ති තස්ස ගෙහං අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ අනුසෙට්ඨි පුත්තධීතාදිහි පරිචුතො නවසප්පිපක්කමධුසක්ඛරචුණ්ණෙහි සඩ්ඛතං පායාසං භුඤ්ජමානො නිසින්තො හොති. සො මච්ඡරියකොසියං දිස්වා ආසනා චූට්ඨාය “එහි, මහාසෙට්ඨි, ඉමස්මිං පල්ලඛිකෙ නිසීද, පායාසං භුඤ්ජිස්සාමා” ති ආහ. තස්ස පායාසං දිස්වා ච මුඛෙ ඛෙළා උප්පජ්ජි, භුඤ්ජිතුකාමො අහොසි, එවං පන චිත්තෙසි – “සවාහං භුඤ්ජිස්සාමි, අනුසෙට්ඨිතො මම ගෙහං ආගතකාලෙ පටිසක්කාරො කාතඛිඛො භවිස්සති, එවං මෙ ධනං නස්සිස්සති, න භුඤ්ජිස්සාමි” ති. අප් පුනස්පුනං යාවියමානොපි “ඉදානි මෙ භුත්තං, සුහිතොස්මි” ති න ඉච්ඡි. අනුසෙට්ඨිමිහි භුඤ්ජන්තෙ පන ඔලොකෙත්තො මුඛෙ සඤ්ජායමානෙන ඛෙළෙන නිසීදිත්වා තස්ස භත්තකිච්චාවසානෙ තෙන සද්ධිං රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා රාජානං පස්සිත්වා රාජනිවෙසනතො ඔතරිත්වා අත්තනො ගෙහං අනුප්පත්තො පායාසතණ්භාය පිළියමානො චිත්තෙසි – “සවාහං ‘පායාසං භුඤ්ජිතුකාමොමිහි’ ති චක්ඛාමි, මහාජනො භුඤ්ජිතුකාමො භවිස්සති, ඛහු තණ්ඩුලාදයො නස්සිස්සන්ති, න කස්සචි කථෙස්සාමි” ති. සො රත්තින්දිවං පායාසමෙව චිත්තෙත්තො චිතිනාමෙත්වාපි ධනනාසනභයෙන කස්සචි අකථෙත්වා ච පිපාසං අධිවාසෙසි, අනුක්කමෙන

අධිවාසෙකුං අසක්කොන්තො උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකථානො අහොසි. එවං සන්තෙපි ධනනාසනහයෙන අකථෙන්නො අපරහාගෙ දුබ්බලො හුත්වා සයනං උපගුහිත්වා නිපජ්ජි.

අථ නං හරියා උපගන්ත්වා හත්ථෙන පිට්ඨිං පරිමජ්ජමානා “කිං තෙ, සාමී, අභාසුක”න්ති පුච්ඡි. “තවෙව සරීරෙ අභාසුකං කරොහි, මම අභාසුකං නත්ථි”ති. “සාමී, උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකථානොසි, කිං නු තෙ කාවි චිත්තා අත්ථි, උදාහු රාජා තෙ කුපිතො, අදු පුත්තෙහි අවමානො කතො, අථ වා පන කාවි තණ්හා උප්පන්නා”ති? “ආම, තණ්හා මෙ උප්පන්නා”ති. “කථෙහි, සාමී”ති? “කථෙස්සාමි, සක්ඛිස්සසි නං රක්ඛිතු”න්ති. “රක්ඛිතබ්බයුත්තකා වෙ, රක්ඛිස්සාමි”ති. එවමපි ධනනාසනහයෙන කථෙතුං න උස්සහි. තාය පුනප්පුනං පිළියමානො කථෙසි – “හද්දෙ, අහං එකදිවසං අනුසෙට්ඨිං නවසප්පිමධුසක්ඛරවුණ්ණෙහි සඬ්ඛනං පායාසං භුඤ්ජන්තං දිස්වා තතො පට්ඨාය තාදිසං පායාසං භුඤ්ජිතුකාමො ජානො”ති. “අසප්පුරිස, කිං ත්වං දුග්ගතො, සකලමාරාණසිවාසීනං පහොනකං පායාසං පවිස්සාමි”ති. අථස්ස සීසෙ දණ්ඨෙන පහරණකාලො විය අහොසි. සො තස්සා කුජ්ඣිත්වා “ජානාමහං තව මහද්ධනභාවං, සවෙ තෙ කුලසරා ආහතං අත්ථි, පායාසං පවිත්වා නාගරානං දෙහි”ති ආහ. “තෙන හි එකවීථිවාසීනං පහොනකං කත්වා පවාමි”ති. “කිං තෙ එතෙහි, අත්තනො පන සන්තකං බාදන්තු”ති? “තෙන හි ඉතො චිතො ව සත්තසත්තසරවාසීනං පහොනකං කත්වා පවාමි”ති. “කිං තෙ එතෙහි”ති. “තෙන හි ඉමස්මිං ගෙහෙ පරිජනස්සා”ති. “කිං තෙ එතෙනා”ති? “තෙන හි බන්ධුජනස්සෙව පහොනකං කත්වා පවාමි”ති. “කිං තෙ එතෙනා”ති? “තෙන හි තුය්හඤ්ච මය්හඤ්ච පවාමි සාමී”ති. “කාසි ත්වං, න තුය්හං වට්ටති”ති? “තෙන හි එකස්සෙව තෙ පහොනකං කත්වා පවාමි”ති. “මය්හඤ්ච ත්වං මා පවි, ගෙහෙ පන පවත්තෙ බහු පව්වාසීසන්ති, මය්හං පන පත්ථං තණ්ඩුලානං චතුභාගං ධීරස්ස අච්ඡරං සක්ඛරාය කරණ්ඩකං සප්පිස්ස කරණ්ඩකං මධුස්ස එකඤ්ච පවනභාජනං දෙහි, අහං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තත්ථ පවිත්වා භුඤ්ජාමි”ති. සා තථා අකාසි. සො තං සබ්බං වෙට්ඨෙත ගාභාපෙත්වා “ගච්ඡ අසුකට්ඨානෙ තිට්ඨාහි”ති තං පුරතො පෙසෙත්වා එකකොව ඔගුණ්ඨිකං කත්වා අඤ්ඤාතකචෙසෙන තත්ථ ගන්ත්වා නදීතීරෙ එකස්මිං ගච්ඡමුලෙ උද්ධනං කාරෙත්වා දාරුදකං ආහරාපෙත්වා “ත්වං ගන්ත්වා එකස්මිං මග්ගෙ යත්වා කඤ්චිදෙව දිස්වා මම සඤ්ඤං දදෙය්‍යාසි, මයා පක්කොසිතකාලෙව ආගච්ඡෙය්‍යාසි”ති තං පෙසෙත්වා අග්ගිං කත්වා පායාසං පවි.

තස්මිං බණ්ණ සක්කො දෙවරාජා දසසහස්සයොජනං අලඬකතදෙවනගරං, සට්ඨියොජනං සුවණ්ණවීථිං, යොජනසහස්සබ්බිබ්බං වෙජයන්තං, පඤ්චයොජනසතිකං සුධම්මසහං, සට්ඨියොජනං පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං, පඤ්චයොජනාවට්ටං කඤ්චනමාලසෙතච්ඡන්තං, අධිච්ඡන්තොකොට්ඨිකා දෙවච්ඡරා, අලඬකතපටියන්තං අත්තභාවන්ති ඉමං අත්තනො සිරිං ඔලොකෙත්වා “කිං නු බො කත්වා මයා අයං යසො ලද්ධො”ති චිත්තෙත්වා බාරාණසියං සෙට්ඨිභූතෙන පවත්තිතං දානං අද්දස. තතො “මම පුත්තාදයො කුහිං

නිබ්බත්තා” ති ඔලොකෙන්තො “පුත්තො මෙ චන්දො දෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති, තස්ස පුත්තො සුරියො, තස්ස පුත්තො, මාතලී, තස්ස පුත්තො, පඤ්චසිඛො” ති සබ්බෙසං නිබ්බත්තිං දිස්වා “පඤ්චසිඛස්ස පුත්තො කීදිසො” ති ඔලොකෙන්තො අත්තනො වංසස්ස උපච්ඡින්නභාවං පස්සි. අට්ඨස්ස එතදහොසි – “අයං අසප්පුරිසො මච්ඡරී හුත්වා නෙව අත්තනා පරිභුඤ්ජති, න පරෙසං දෙති, මම වංසො තෙන උපච්ඡින්නො, කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තිස්සති, ඔවාදමස්ස දත්වා මම වංසං පතිට්ඨාපෙත්වා එතස්ස ඉමස්මිං දෙවනගරෙ නිබ්බත්තනාකාරං කරස්සාමි” ති. සො චන්දාදයො පක්කොසාපෙත්වා “එට් මනුස්සපටං ගමිස්සාම, මච්ඡරියකොසියෙන අම්භාකං වංසො උපච්ඡින්නො, දානසාලා ක්කාපිතා, නෙව අත්තනා පරිභුඤ්ජති, න පරෙසං දෙති, ඉදානි පන පායාසං භුඤ්ජිතුකාමො හුත්වා ‘සරෙ පච්චන්තෙ අඤ්ඤස්සපි පායාසො දාතබ්බො භවිස්සති’ ති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා එකකොව පවති, එතං දමෙත්වා දානඵලං ජානාපෙත්වා ආගමිස්සාම, අපිච ඛො පන අම්භෙහි සබ්බෙහි එකතො යාචියමානො තත්ථෙව මරෙයා. මම පඨමං ගන්ත්වා පායාසං යාචිත්වා නිසින්නකාලෙ තුම්භෙ බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන පටිපාටියා ආගන්ත්වා යාවෙය්‍යාථා” ති චත්වා සයං තාව බ්‍රාහ්මණවණ්ණෙන තං උපසඩ්ධකමිත්වා “හො, කතරො ඛාරාණසිගමනමග්ගො” ති පුච්ඡි. අට් නං මච්ඡරියකොසියො “කිං උම්මත්තකොසි, ඛාරාණසිගමගම්පි න ජානාසි, කිං ඉතො එසි, එත්තො යාහී” ති ආහ.

සක්කො තස්ස වචනං සුත්වා අසුණන්තො විය “කිං කථෙසි” ති තං උපගච්ඡතෙව. සොපි, “අරෙ, ඛධිර බ්‍රාහ්මණ, කිං ඉතො එසි, පුරතො යාහී” ති විරචි. අට් නං සක්කො, “හො, කස්මා විරචසි, ධුමො පඤ්ඤායති, අග්ගි පඤ්ඤායති, පායාසො පච්චති, බ්‍රාහ්මණානං නිමන්තනට්ඨානෙන භවිතබ්බං, අහම්පි බ්‍රාහ්මණානං හොජනකාලෙ ථොකං ලභිස්සාමි, කිං මං නිච්ජුහසි” ති චත්වා “නත්ථෙත්ථ බ්‍රාහ්මණානං නිමන්තනං, පුරතො යාහී” ති චුත්තෙ “තෙන හි කස්මා කුජ්ඣසි, තච හොජනකාලෙ ථොකං ලභිස්සාමි” ති ආහ. අට් නං සො “අහං තෙ එකසිත්ථම්පි න දස්සාමි, ථොකං ඉදං මම යාපනමත්තමෙව, මයාපි වෙතං යාචිත්වාච ලද්ධං, ත්වං අඤ්ඤතො ආහාරං පරියෙසාහී” ති චත්වා හරියං යාචිත්වා ලද්ධභාවං සන්ධායෙව චත්වා ගාථමාහ –

192.

“නෙව කිණාමි නපි වික්කිණාමි, න වාපි මෙ සන්තිවයො ව අත්ථී;
සුකිච්ඡරූපං වනිදං පරිත්තං, පත්ථොදනො නාලමයං දුචින්ත” ති.

තං සුත්වා සක්කො “අහම්පි තෙ මධුරසද්දෙන එකං සිලොකං කථෙස්සාමි, තං සුණාහී” ති චත්වා “න මෙ තච සිලොකෙන අත්ථො” ති තස්ස වාරෙන්තස්සෙව ගාථාද්වයමාහ –

193.

“අප්පම්භා අප්පකං දප්පා, අනුමජ්ඣකො මජ්ඣකං;

බහුමිභා බහුකං දජ්ජා, අදානං නුපපජ්ජති.

194.

“තං තං වදාමි කොසිය, දෙහි දානානි භුඤ්ජ ව;
අරියමග්ගං සමාරුහ, නෙකාසී ලහතෙ සුඛ”න්ති.

තත්ථ අනුමජ්ඣකො මජ්ඣකන්ති අජ්ජමත්තකම්පි මජ්ඣෙ ඡෙත්වා ද්වෙ
කොට්ඨාසෙ කර්ත්වා එකං කොට්ඨාසං දත්වා තතො අවසෙසතො අනුමජ්ඣකොපි
පුන මජ්ඣෙ ඡෙත්වා එකො කොට්ඨාසො දාතබ්බොයෙව. අදානං නුපපජ්ජති
අජ්ජං වා බහුං වා දින්නං භොතු, අදානං නාම න භොති, තම්පි දානමෙව
මහජ්ඣලමෙව.

සො තස්ස වචනං සුත්වා “මනාපං තෙ, බ්‍රාහ්මණ, කථිතං, පායාසෙ පක්කෙ
ථොකං ලභිස්සසි, නිසිදාහි”ති ආහ. සක්කො එකමත්තෙ නිසිදි. තස්මිං නිසින්නෙ
චන්දො තෙනෙව නියාමෙන උපසඬකම්ත්වා තථෙව කථං පවත්තෙත්වා තස්ස
චාරෙන්තස්සෙව ගාථාද්වයමාහ —

195.

“මොසඤ්චස්ස හුතං භොති, මොසඤ්චාපි සම්භිතං;
අතිථිස්මිං යො නිසින්නස්මිං, එකො භුඤ්ජති භොජනං.

196.

තං තං වදාමි කොසිය, දෙහි දානානි භුඤ්ජ ව;
අරියමග්ගං සමාරුහ, නෙකාසී ලහතෙ සුඛ”න්ති.

තත්ථ සම්භිතන්ති ධනුජ්ජාදනවීරියං.

සො තස්ස වචනං සුත්වා කිච්ඡෙන කසිරෙන “තෙන හි නිසිද, ථොකං
ලභිස්සසි”ති ආහ. සො ගන්ත්වා සක්කස්ස සන්තිකෙ නිසිදි. තතො සූරියො
තෙනෙව නයෙන උපසඬකම්ත්වා තථෙව කථං පවත්තෙත්වා තස්ස
චාරෙන්තස්සෙව ගාථාද්වයමාහ —

197.

“සච්චඤ්චස්ස හුතං භොති, සච්චඤ්චාපි සම්භිතං;
අතිථිස්මිං යො නිසින්නස්මිං, නෙකො භුඤ්ජති භොජනං.

198.

“තං තං වදාමි කොසිය, දෙහි දානානි භුඤ්ජ ව;
අරියමග්ගං සමාරුහ, නෙකාසී ලහතෙ සුඛ”න්ති.

තස්සපි වචනං සුත්වා කිව්ෂෙන කසිරෙන “තෙන හි නිසීද, ථොකං ලභිස්සසී” ති
ආහ. සො ගන්ත්වා වන්දස්ස සන්තිකෙ නිසීදි. අථ නං මාතලි තෙනෙව නයෙන
උපසඬකම්ත්වා තථෙව කථං පවත්තෙන්වා තස්ස වාරෙන්තස්සෙව ඉමා ගාථා අභාසි

199.

“සරඤ්ච ජුහති පොසො, බහුකාය ගයාය ව;
දොණෙ තිම්බරුතිත්ථස්මිං, සීසසොතෙ මහාවහෙ.

200.

“අත්‍ර වස්ස හුතං හොති, අත්‍ර වස්ස සමීහිතං;
අතිට්ඨස්මිං යො නිසින්තස්මිං, නෙකො භුඤ්ජති හොජනං.

201.

“තං තං වදාමි කොසිය, දෙහි දානානි භුඤ්ජ ව;
අරියමග්ගං සමාරුහ, නෙකාසී ලහතෙ සුඛං” ත්ති.

තාසං අත්ථො – යො පුරිසො “නාගයක්ඛාදීනං බලිකම්මං කරොමි” ති
සමුද්දසොණ්ඩිපොක්ඛරණිආදීසු යං කිඤ්චි සරඤ්ච උපගන්ත්වා ජුහති, තත්ථ
බලිකම්මං කරොති, තථා බහුකාය නදියා ගයාය පොක්ඛරණියා දොණනාමකෙ ව
තිම්බරුනාමකෙ ව තිත්ථෙ සීසසොතෙ මහන්තෙ වාරිවහෙ. අත්‍ර වස්සානි යදි අත්‍රාපි
එතෙසු සරාදීසු අස්ස පුරිසස්ස හුතඤ්චෙව සමීහිතඤ්ච හොති, සඵලං සුබ්බුද්ධියං
සම්පජ්ජති. අතිට්ඨස්මිං යො නිසින්තස්මිං නෙකො භුඤ්ජති හොජනං, එත්ථ
වත්තබ්බමෙව නත්ථි, තෙන තං වදාමි – කොසිය, දානානි ව දෙහි, සයඤ්ච භුඤ්ජ,
අරියානං දානාභිරතානං බුද්ධාදීනං මග්ගං අභිරුහ. න හි එකාසී එකොව
භුඤ්ජමානො සුඛං නාම ලභතිති.

සො තස්සපි වචනං සුත්වා පබ්බතකුටෙන ඔත්ථට්ඨො විය කිව්ෂෙන කසිරෙන
“තෙන හි නිසීද, ථොකං ලභිස්සසී” ති ආහ. මාතලි ගන්ත්වා සුරියස්ස සන්තිකෙ
නිසීදි. තතො පඤ්චසිඛො තෙනෙව නයෙන උපසඬකම්ත්වා තථෙව කථං
පවත්තෙන්වා තස්ස වාරෙන්තස්සෙව ගාථාද්වයමාහ –

202.

“බළිසඤ්චි සො නිගිලති, දීසසුත්තං සබන්ධනං;
අතිට්ඨස්මිං යො නිසින්තස්මිං, එකො භුඤ්ජති හොජනං.

203.

“තං තං වදාමි කොසිය, දෙහි දානානි භුඤ්ජ ව;
අරියමග්ගං සමාරුහ, නෙකාසී ලහතෙ සුඛං” ත්ති.

මව්පරියකොසියො තං සුත්වා දුක්ඛවෙදනො නිත්ථුනන්තො “තෙන හි නිසීද, ථොකං ලභිස්සසී”ති ආහ. පඤ්චසිඛො ගන්ත්වා මාතලිස්ස සන්තිකෙ නිසීදි. ඉති තෙසු පඤ්චසු බ්‍රාහ්මණෙසු නිසින්නමත්තෙස්වෙව පායාසො පච්චි. අථ නං කොසියො උද්ධනා ඔතාරොත්වා “තුම්භාකං පත්තානි ආහරං”ති ආහ. තෙ අනුට්ඨාය යථානිසින්නාව හත්ථෙ පසාරොත්වා හිමවන්තතො මාලුවපත්තානි ආහරිංසු. කොසියො තානි දිස්වා “තුම්භාකං එතෙසු පත්තෙසු දාතඛිඛපායාසො නත්ථි, ඛදිරාදීනං පත්තානි ආහරං”ති ආහ. තෙ තානිපි ආහරිංසු. එකෙකං පත්තං යොධඵලකජ්ජමාණං අහොසි. සො සබ්බෙසං දබ්බියා පායාසං අදාසි, සබ්බන්තිමස්ස දානකාලෙපි උක්ඛලියා උග්‍රනං න පඤ්ඤායි, පඤ්චන්තමිපි දත්වා සයං උක්ඛලිං ගහෙත්වා නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ පඤ්චසිඛො උට්ඨාය අත්තභාවං විජහිත්වා සුනාමො හුත්වා තෙසං පුරතො පස්සාවං කරොන්තො අගමාසි. බ්‍රාහ්මණා අත්තතො පායාසං පත්තෙන පිදහිංසු. කොසියස්ස හත්ථපිට්ඨෙ පස්සාවබ්බන්දු පති. බ්‍රාහ්මණා කුණ්ඩකාහි උදකං ගහෙත්වා පායාසං අබ්භුකිරිත්වා භුඤ්ජමානා විය අහෙසුං. කොසියො “මය්හමිපි උදකං දෙථ, හත්ථං ධොවිත්වා භුඤ්ජිස්සාමි”ති ආහ. “තච උදකං ආහරිත්වා හත්ථං ධොවා”ති. “මයා තුම්භාකං පායාසො දින්තො, මය්හං ථොකං උදකං දෙථා”ති. “මයං පිණ්ඩපටිපිණ්ඩකම්මං නාම න කරොමා”ති. “තෙන හි ඉමං උක්ඛලිං ඔලොකෙථ, හත්ථං ධොවිත්වා ආගමිස්සාමි”ති නදිං ඔතරි. තස්මිං ඛණෙ සුනාමො උක්ඛලිං පස්සාවස්ස පුරෙසි. සො තං පස්සාවං කරොන්තං දිස්වා මහන්තං දණ්ඩමාදාය තං තජ්ජෙත්තො ආගච්ඡි. සො අස්සාජාතීයමත්තො හුත්වා තං අනුබන්ධන්තො නානාවණ්ණො අහොසි, කාලොපි හොති සෙතොපි සුවණ්ණවණ්ණොපි කබරොපි උච්චොපි නීචොපි, එවං නානාවණ්ණො හුත්වා මව්පරියකොසියං අනුබන්ධි. සො මරණභයහීතො බ්‍රාහ්මණෙ උපසඬිකම්. තෙපි උජ්ජතිත්වා ආකාසෙ ධීතා. සො තෙසං තං ඉද්ධිං දිස්වා ගාථමාහ —

204.

“උළාරවණ්ණා වත බ්‍රාහ්මණා ඉමෙ, අයඤ්ච වො සුනාමො කිස්ස හෙතු; උච්චාවචං වණ්ණනිහං විකුබ්බති, අක්ඛාථ නො බ්‍රාහ්මණා කෙ නු තුම්භෙ”ති.

තං සුත්වා සක්කො දෙවරාජා —

205.

“චන්දො ච සූරියො ච උභො ඉධාගතා, අයං පන මාතලි දෙවසාරථි; සක්කොහමස්මි තිදසානමිත්දො; එසො ච ඛො පඤ්චසිඛොති චුච්චති”ති.

ගාථං වත්වා තස්ස යසං වණ්ණෙන්නො ගාථමාහ —

206.

“පාණිස්සරා මුදිඬිගා ව, මුරජාලම්බරානි ව; සුත්තමෙනං පබොධෙත්ති, පටිබුද්ධො ව නන්දති”ති.

සො තස්ස වචනං සුත්වා “සක්ක, එවරුපං දිබ්බසම්පත්තිං කින්නි කත්වා ලහසි”ති පුච්ඡි. සක්කො “අදානසීලා තාව පාපධම්මා මච්ඡරිතො දෙවලොකං න ගච්ඡන්ති, නිරයෙ නිබ්බත්තන්ති”ති දස්සෙන්තො –

207.

“යෙ කෙවිමෙ මච්ඡරිතො කදරියා, පරිභාසකා සමණඛාහමණානං;
ඉධෙව නික්ඛිජ්ජ සරිරදෙහං, කායස්ස හෙදා නිරයං වජන්ති”ති. –

ඉමං ගාථං වත්වා ධම්මෙ යිතානං දෙවලොකපටිලාහං දස්සෙතුං ගාථමාහ –

208.

“යෙ කෙවිමෙ සුග්ගතිමාසමානා, ධම්මෙ යිතා සංයමෙ සංවිභාගෙ;
ඉධෙව නික්ඛිජ්ජ සරිරදෙහං, කායස්ස හෙදා සුගතිං වජන්ති”ති.

තත්ථ ආසමානාති ආසිසන්තා. යෙ කෙවි සුගතිං ආසිසන්ති, සබ්බෙ තෙ සංයමසඬ්ඛානෙ දසසීලධම්මෙ සංවිභාගසඬ්ඛානෙ දානධම්මෙ ව යිතා හුත්වා ඉධ සරිරසඬ්ඛානං දෙහං නික්ඛිජ්ජත්වා තස්ස කායස්ස හෙදා සුගතිං වජන්තිති අත්ථො.

එවං වත්වා ව පන, “කොසිය, න මයං තව සන්නිකෙ පායාසත්ථාය ආගතා, කාරුඤ්ඤෙන පන තං අනුකම්පමානා ආගතාමිහා”ති තස්ස පකාසෙතුං ආහ –

209.

“ත්වං නොසි ඤාති පුරිමාසු ජාතිසු, සො මච්ඡරී රොසකො පාපධම්මො;
තවෙව අත්ථාය ඉධාගතමිහා, මා පාපධම්මො නිරයං ගමිත්වා”ති.

තත්ථ සොති සො ත්වං. මා පාපධම්මොති අයං අමිභාකං ඤාති පාපධම්මො මා නිරයං අගමාති එතදත්ථං ආගතමිහාති අත්ථො.

තං සුත්වා කොසියො “අත්ථකාමා කිර මෙ, එතෙ මං නිරයා උද්ධරිත්වා සග්ගෙ පතිට්ඨාපෙතුකාමා”ති තුට්ඨවිත්තො ආහ –

210.

“අද්ධා මං වො භිතකාමා, යං මං සමනුසාසපං;
සොහං තථා කරිස්සාමි, සබ්බං චුත්තං භිතෙසිහි.

211.

“එසාහමජ්ජෙව උපරමාමි, න වාහං කිඤ්චි කරෙය්‍ය පාපං;
න වාපි මෙ කිඤ්චි අදෙය්‍යමත්ථි, න වාපිදත්වා උදකං පිවාමි.

212.

“එවඤ්ච මෙ දදතො සබ්බකාලං, හොගා ඉමෙ වාසව ඛියිස්සන්ති;

තනො අහං පබ්බජිස්සාමි සක්ක, හිත්වාන කාමානි යථොධිකානී’’ති.

තත්ථ මන්ති මම. වොති තුම්හෙ. යං මන්ති යෙන මං සමනුසාසථ, තෙන මෙ තුම්හෙ හිතකාමා. තථාති යථා වදථ, තථෙව කරිස්සාමි. උපරමාමිති මච්ඡරිභාවතො උපරමාමි. අදෙය්‍යමත්ථීති ඉතො පට්ඨාය ව මම ආලොපතො උපඨිස්මිති අදෙය්‍යං නාම නත්ථි, න වාපිදත්ථාති උදකපසතම්පි වාහං ලභිත්වා අදත්ථා න පිට්ඨස්සාමි. බ්‍රිහස්පතීති වික්බ්‍රිහස්පතීති. යථොධිකානීති වත්ථුකාමකිලෙසකාමවසෙන යථාධීතකොට්ඨාසානියෙව.

සක්කො මච්ඡරියකොසියං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා දානඵලං ජානාපෙත්වා ධම්මදෙසනාය පඤ්චස්ස සීලෙස්ස පතිට්ඨාපෙත්වා සද්ධිං තෙහි දෙවනගරමෙව ගතො. මච්ඡරියකොසියොපි නගරං පටිසිත්වා රාජානං අනුජානාපෙත්වා ‘‘ගහිතගහිතභාජනානි පුරෙත්වා ගණ්හන්තු’’ති යාවකානං ධනං දත්වා තස්මිං බ්‍රහ්ම නික්ඛම්ම හිමවන්තතො දක්ඛිණපස්සෙ ගඬගාය වෙව ඵකස්ස ව ජාතස්සරස්ස අන්තරෙ පණ්ණසාලං කත්වා පබ්බජිත්වා වනමූලඵලාභාරො තත්ථ චිරං විහාසි, ජරං පාපුණි. තදා සක්කස්ස ආසා සද්ධා සිරි හිරිති වතස්සො ධීතරො භොන්ති. තා බහුං දිබ්බගන්ධමාලං ආදාය උදකකීළනත්ථාය අනොතත්තදහං ගන්ත්වා තත්ථ කීළිත්වා මනොසිලාතලෙ නිසීදිංසු. තස්මිං බ්‍රහ්ම නාරදො නාම බ්‍රාහ්මණතාපසො තාවතිංසහවනං දිවාචිහාරත්ථාය ගන්ත්වා නන්දනවනචිත්තලතාවනෙස්ස දිවාචිහාරං කත්වා පාරිච්ඡත්තකපුප්ඵං ඡත්තං විය ඡායත්ථාය ධාරයමානො මනොසිලාතලමත්ථකෙන අත්තතො වසනට්ඨානං කඤ්චනගුහං ගච්ඡති. අථ තා තස්ස හත්ථෙ තං පුප්ඵං දිස්වා යාචිංසු. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා අහ –

213.

‘‘නගුත්තමෙ ගිරිවරෙ ගන්ධමාදනෙ, මොදන්ති තා දෙවවරාහිපාලිතා;
අථාගමා ඉසිවරො සබ්බලොකගු, සුපුප්ඵිතං දුමවරසාබ්බමාදිය.

214.

‘‘සුචිං සුගන්ධං තිදසෙහි සක්කතං, පුප්ඵත්තමං අමරවරෙහි සෙවිතං;
අලද්ධ මච්චෙහිව දානවෙහි වා, අඤ්ඤත්‍ර දෙවෙහි තදාරහං හිදං.

215.

‘‘තනො වතස්සො කනකත්තවුපමා, උට්ඨාය නාරියො පමදාධිපා මුනිං;
ආසා ව සද්ධා ව සිරි තනො හිරි, ඉච්චබ්‍රවුං නාරදදෙව බ්‍රාහ්මණං.

216.

‘‘සවෙ අනුද්දිට්ඨං තයා මහාමුනි, පුප්ඵං ඉමං පාරිච්ඡත්තස්ස බ්‍රම්හෙ;
දදාහි නො සබ්බා ගති තෙ ඉජ්ඣතු, තුවම්පි නො භොහි යථෙව වාසවො.

217.

“තං යාවමානාහිසමෙක්ඛ නාරදො, ඉච්චබ්බවී සංකලහං උදීරයි;
න මය්හමත්ථත්ථී ඉමෙහි කොචි නං, යායෙව වො සෙය්‍යසි සා
පිළන්ධපා” ති.

තත්ථ ගිරිවරෙති පුරිමස්ස වෙච්චනං. දෙවචරාහිපාලිතාති සක්කෙන රක්ඛිතා.
සබ්බලොකගුති දෙවලොකෙ ච මනුස්සලොකෙ ච සබ්බත්ථ ගමනසමත්ථො.
දුම්චරසාබ්බමාදියාති සාධාය ජාතත්තා දුම්චරසාබ්බත්ති ලද්ධනාමං පුජ්ථං ගහෙත්වා.
සක්කතන්ති කතසක්කාරං. අමරවරෙහීති සක්කං සන්ධාය වුත්තං. අඤ්ඤත්‍ර
දෙවෙහීති යට්ඨෙත්වා දෙවෙ ච ඉද්ධිමත්තෙ ච අඤ්ඤෙහි මනුස්සෙහි වා යක්ඛාදීහි වා
අලද්ධං. තදාරහං හිදන්ති තෙසංයෙව හි තං අරහං අනුච්ඡවිකං. කතකත්තවූපමාති
කතකූපමා තවා. උට්ඨායාති අයොගා මාලාගන්ධවිලෙපනාදිපට්ඨිරතො පුජ්ථං න
පිළන්ධස්සති, එකස්මිං පදෙසෙ ඡඩ්ඛෙස්සති, එථ තං යාවිත්වා පුජ්ථං
පිළන්ධස්සාමාති හත්ථෙ පසාරෙත්වා යාවමානා එකජ්ජහාරෙතෙව උට්ඨහිත්වා.
පමදාධිපාති පමදානං උත්තමා. මුනින්ති ඉසිං.

අනුද්දිට්ඨන්ති “අසුකස්ස නාම දස්සාමී” ති න උද්දිට්ඨං. සබ්බා ගති තෙ
ඉජ්ඣකුති සබ්බා තෙ චිත්තගති ඉජ්ඣකු, පත්ථිතපත්ථිතස්ස ලාභී භොගීති තස්ස
ථුලිමඬිගලං වදන්ති. යට්ඨෙ වාසවොති යථා අමීහාකං පිතා වාසවො ඉච්ඡිතිච්ඡිතං
දෙති, තට්ඨෙ නො ත්වමපි භොගීති. තන්ති තං පුජ්ථං. අහිසමෙක්ඛාති දිස්වා.
සංකලහන්ති නානාගාහං කලහවඩ්ඪනං කථං උදීරයි. ඉමෙහීති ඉමෙහි පුජ්ථෙහි
නාම මය්හං අත්ථො නත්ථී, පට්ඨිරතො අහං මාලාධාරණතොති දීපෙති. යායෙව වො
සෙය්‍යසිති යා තුම්භාකං අත්තරෙ ජෙට්ඨිකා. සා පිළන්ධපාති සා එතං පිළන්ධකුති
අත්ථො.

තා වතස්සොපි තස්ස වචනං සුත්වා ගාථමාහංසු –

218.

“ත්ථං නොත්තමෙවාහිසමෙක්ඛ නාරද, යස්සිච්ඡසි තස්සා අනුජ්ජවෙච්ඡසු;
යස්සා හි නො නාරද ත්ථං පදස්සසි, සායෙව නො භෙහිති
සෙට්ඨසම්මතා” ති.

තත්ථ ත්ථං නොත්තමෙවාති උත්තමමහාමුනි ත්වමෙව නො උපධාරෙහි. තාසං
වචනං සුත්වා නාරදො තා ආලපන්නො ගාථමාහ –

219.

“අකල්ලමෙතං වචනං සුගත්තෙ, කො බ්‍රාහ්මණො සංකලහං උදීරයෙ;
ගන්ත්වාන භූතාධිපමෙව පුච්ඡථ, සවෙ න ජානාථ ඉධුත්තමාධමෙ” ති.

තස්සත්ථො – හද්දෙ සුගත්තෙ, ඉදං තුම්භෙහි වුත්තං වචනං මම අයුත්තං,
එවඤ්ඤි සති මයා තුම්භෙසු එකං සෙට්ඨං, සෙසා හීනා කරොන්නෙන කලහො

වඩිසීතො හවිස්සති, කො බාහිතපාපො බ්‍රාහ්මණො කලහං උදිරයෙ වඩිසේයා.
එවරුපස්ස හි කලහවඩිසිතං නාම අයුත්තං, තස්මා ඉතො ගත්වා අත්තනො පිතරං
භූතාධිපං සක්කමෙව පුච්ඡං, සවෙ අත්තනො උත්තමං අධමඤ්ච න ජානාමාති.

තතො සත්ථා ගාථමාහ —

220.

“තා නාරදෙන පරමජ්ජකොපිතා, උදිරිතා වණ්ණමදෙන මත්තා;
සකාසෙ ගත්ත්වාන සහස්සවක්ඛුනො, පුච්ඡිංසු භූතාධිපං කා නු
සෙය්‍යසී”ති.

තත්ථ පරමජ්ජකොපිතාති පුජ්ථං අදදන්තෙන අතිවිය කොපිතා තස්ස කුපිතා
හුත්වා. උදිරිතාති “භූතාධිපමෙව පුච්ඡං”ති වුත්තා. සහස්සවක්ඛුනොති සක්කස්ස
සන්තිකං ගත්ත්වා. කා නුති අම්මාකං අත්තරෙ කතමා උත්තමාති පුච්ඡිංසු.

එවං පුච්ඡිත්වා යීතා —

221.

“තා දිස්වා ආයත්තමනා පුරින්දදො, ඉච්චබ්‍රවී දෙවචරො කතඤ්ජලී;
සබ්බාව වො හොථ සුගත්තෙ සාදිසී, කොනෙව හද්දෙ කලහං උදිරයි”ති.

තත්ථ තා දිස්වාති, හික්ඛවෙ, වතස්සොපි අත්තනො සන්තිකං ආගතා දිස්වා.
ආයත්තමනාති උස්සුක්කමනා ඛ්‍යාවට්ඨිත්තා. කතඤ්ජලීති නමස්සමානාහි දෙවතාහි
පග්ගහිතඤ්ජලී. සාදිසීති සබ්බාව තුම්හෙ සාදිසියො. කො නෙවාති කො නු එවං.
කලහං උදිරයිති ඉදං නානාගාහං විග්ගහං කථෙසී වඩිසේසී.

අථස්ස තා කථයමානා ගාථමාහංසු —

222.

“යො සබ්බලොකච්චරිතො මහාමුනි, ධම්මෙ යීතො නාරදො
සච්චතික්කමො;
සො නොබ්‍රවී ගිරිවරෙ ගන්ධමාදනෙ, ගත්ත්වාන භූතාධිපමෙව පුච්ඡං;
සවෙ න ජානාම ඉධුත්තමාධම”න්ති.

තත්ථ සච්චතික්කමොති තථපරක්කමො.

තං සුත්වා සක්කො “ඉමා වතස්සොපි මය්හං ධීතරොව, සවාහං ‘එතාසු එකා
ගුණසම්පන්නා උත්තමා’ති වක්ඛාමි, සෙසා කුජ්ඣස්සන්ති, න සක්කා අයං අඩ්ඨො
විනිච්ඡිනිතුං, ඉමා හිමවන්තෙ කොසියතාපසස්ස සන්තිකං පෙසෙසාමි, සො එතාසං
අඩ්ඨං විනිච්ඡිනිස්සති”ති වින්තෙත්වා “අහං තුම්මාකං අඩ්ඨං න විනිච්ඡිනිස්සාමි,
හිමවන්තෙ කොසියො නාම තාපසො අත්ථී, තස්සාහං අත්තනො සුධාහොජනං

පෙසෙස්සාමි, සො පරස්ස අදන්වා න භුඤ්ජති, දදන්තො ච විචිනිත්වා ගුණවන්තානං
දෙනි, යා තුම්හෙසු තස්ස හත්ථතො හත්තං ලභිස්සති, සා උත්තමා භවිස්සති''ති
ආචික්ඛන්තො ගාථමාහ -

223.

“අසු බ්‍රහාරඤ්ඤවරො මහාමුනි, නාදන්වා හත්තං වරගත්තෙ භුඤ්ජති;
විවෙය්‍ය දානානි දදාති කොසියො,
යස්සා හි සො දස්සති සාව සෙය්‍යසි''ති.

තත්ථ බ්‍රහාරඤ්ඤවරොති මහාඅරඤ්ඤවාසී.

ඉති සො තාපසස්ස සන්තිකං පෙසෙත්වා මාතලිං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස
සන්තිකං පෙසෙත්තො අනන්තරං ගාථමාහ -

224.

“අසු හි යො සම්මති දක්ඛිණං දිසං, ගඬිගාය තීරෙ හිමවන්තපස්සති;
ස කොසියො දුල්ලභපානභොජනො, තස්ස සුඛං පාපය දෙවසාරථී''ති.

තත්ථ සම්මතීති වසති. දක්ඛිණන්ති හිමවන්තස්ස දක්ඛිණාය දිසාය. පස්සතීති
පස්සෙ.

තතො සත්ථා ආහ -

225.

“ස මාතලී දෙවචරෙන පෙසිතො, සහස්සයුත්තං අභිරුද්ධ සන්දනං;
සුඛිජ්ජමෙව උපගම්ම අස්සමං, අදිස්සමානො මුනිනො සුඛං අදා''ති.

තත්ථ අදිස්සමානොති, හික්ඛෙව, සො මාතලී දෙවරාජස්ස වචනං
සම්පට්ඨිත්වා තං අස්සමං ගන්ත්වා අදිස්සමානකායො හුත්වා තස්ස සුඛං අදාසි,
දදමානො ච රත්තිං පධානමනුයුඤ්ජිත්වා පච්චුසසමයෙ අග්ගිං පරිවරිත්වා විභාතාය
රත්තියා උදෙන්තං සුරියං නමස්සමානස්ස ධීතස්ස තස්ස හත්ථෙ සුධාභොජනපාතිං
යපෙසි.

කොසියො තං ගහෙත්වා ධීතකොච ගාථාද්වයමාහ -

226.

“උදග්ගිහුත්තං උපතිට්ඨතො හි මෙ, පහඬිකරං ලොකතමොනුදුත්තමං;
සබ්බානි භූතානි අධිච්ච වාසවො;
කො නෙව මෙ පාණිසු කිං සුධොදහි.

227.

“සඬුපමං සෙනමතුලාදස්සනං, සුචිං සුගන්ධං පියරූපමබ්භුතං;
අදිට්ඨපුබ්බං මම ජාතු චක්ඛුහි, කා දෙවතා පාණිසු කිං සුධොදහී” ති.

තත්ථ උදග්ගිහුත්තන්ති උදකඅග්ගිහුත්තං පරිවරිත්වා අග්ගිසාලතො නික්ඛමම
පණ්ණසාලද්වාරෙ යත්වා පහඬිකරං ලොකතමොනුදං උත්තමං ආදිච්චං.
උපතිට්ඨතො මම සබ්බානි භූතානි අධිච්ච අතික්කමිත්වා චත්තමානො වාසවො නු
බො ඵ්චං මම පාණිසු කිං සුධං කිං නාමෙතං ඔදහි. “සඬුපම” න්ති ආදීහි ධීතකොච
සුධං චණ්ණෙති.

තතො මාතලි ආහ -

228.

“අහං මහින්දෙන මහෙසි පෙසිතො, සුධාහිභාසිං තුරිතො මහාමුනි;
ජානාසි මං මාතලි දෙවසාරථී, භුඤ්ජස්ස භත්තුත්තම මාහිවාරයි.

229.

“භුත්තා ච සා ද්වාදස භන්ති පාපකෙ, බුදං පිපාසං අරතිං දරක්ඛමං;
කොඬුපනාහඤ්ච විවාදපෙසුණං, සිතුණහ තන්දිඤ්ච රසුත්තමං ඉද” න්ති.

තත්ථ සුධාහිභාසින්ති ඉමං සුධාභොජනං තුය්හං අභිහරිං. ජානාසිති ජානාහි මං
ත්ථං, අහං මාතලි නාම දෙවසාරථීති අත්ථො. මාහිවාරයිති න භුඤ්ජාමිති
අප්පටික්ඛිමිත්වා භුඤ්ජ මා පපඤ්ච කරි. පාපකෙති අයඤ්හි සුධා භුත්තා ද්වාදස
පාපධම්මෙ භනති. බුදන්ති පඨමං තාව ජාතභාවං භනති, දුතියං පාතියපිපාසං, තතියං
උක්කණ්ඨිතං, චතුත්ථං කායදරථං, පඤ්චමං කිලන්තභාවං, ඡට්ඨං කොධං, සත්තමං
උපනාහං, අට්ඨමං විවාදං, නවමං පෙසුණං, දසමං සීතං, එකාදසමං උණ්හං,
ද්වාදසමං තන්දිං ආලසියභාවං, ඉදං රසුත්තමං උත්තමරසං සුධාභොජනං ඉමෙ
ද්වාදස පාපධම්මෙ භනති.

තං සුත්වා කොසියො අත්තනො චතසමාදානං ආවිකරොත්තො -

230.

“න කප්පතී මාතලි මය්හ භුඤ්ජිතුං, පුබ්බෙ අදත්වා ඉති මෙ චතුත්තමං;
න වාපි එකාස්නමරියපුජිතං, අසංවිභාගී ච සුඛං න වින්දති” ති. -

ගාථං චත්වා, “භන්තෙ, තුම්හෙහි පරස්ස අදත්වා භොජනෙ කං දොසං දිස්වා ඉදං
චතං සමාදින්න” න්ති මාතලිනා පුට්ඨො ආහ -

231.

“ථිසාතකා යෙ විමෙ පාරදාරිකා, මිත්තද්දුතො යෙ ච සපන්ති සුබ්බතෙ;
සබ්බෙ ච තෙ මච්ඡරිපඤ්චමාධමා, තස්මා අදත්වා උදකමිති නාස්නියෙ.

232.

“සොහිත්ථියා වා පුරිසස්ස වා පන, දස්සාමි දානං විදුසම්පවණ්ණිකං;
සද්ධා වදඤ්ඤා ඉධ චිතමච්ඡරා, භවන්ති හෙනෙ සුච්ඡව්වසම්මතා” ති.

තත්ථ පුබ්බෙනි පයමං අදත්වා, අථ වා ඉති මෙ පුබ්බෙ චතුත්තමං ඉදං පුබ්බෙව
මයා වතං සමාදින්නන්ති දස්සෙති. න වාපි එකාස්නමරියපුජිතන්ති එකකස්ස අසනං
න අරියෙහි බුද්ධාදිහි පුජිතං. සුබන්ති දිබ්බමානුසිකං සුබං න ලභති. ථිසාතකාති
ඉත්ථිසාතකා. යෙ චිමෙති යෙ ච ඉමෙ. සපන්තීති අක්කොසන්ති. සුබ්බතෙති
ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණෙ. මච්ඡරිපඤ්චමාති මච්ඡරි පඤ්චමො එතෙසන්ති
මච්ඡරිපඤ්චමා. අධමාති ඉමෙ පඤ්ච අධමා නාම. තස්මාති යස්මා අහං
පඤ්චමඅධමභාවහයෙන අදත්වා උදකම්පි නාස්නියෙ න පරිභුඤ්ජිස්සාමීති ඉමං වතං
සමාදිශිං. සොහිත්ථියා වාති සො අහං ඉත්ථියා වා. විදුසම්පවණ්ණිකන්ති විදුහි
පණ්ඩිතෙහි බුද්ධාදිහි වණ්ණිකං. සුච්ඡව්වසම්මතාති එතෙ ඔකස්පනියසද්ධාය
සමන්තාගතා වදඤ්ඤා චිතමච්ඡරා පුරිසා සුචි වෙව උත්තමසම්මතා ව භොන්තීති
අත්ථො.

තං සුත්වා මාතලි දිස්සමානකායෙන අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ තා වතස්සො
දෙවකඤ්ඤායො චතුද්දිසං අට්ඨංසු, සිරි පාවිනදිසාය අට්ඨාසි, ආසා දක්ඛිණදිසාය,
සද්ධා පච්ඡිමදිසාය, හිරි උත්තරදිසාය. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ –

233.

“අතො මතා දෙවචරෙන පෙසිතා, කඤ්ඤා වතස්සො කනකත්තචුපමා;
ආසා ව සද්ධා ව සිරි තතො හිරි, තං අස්සමං ආගමු යත්ථ කොසියො.

234.

“තා දිස්වා සබ්බො පරමජ්ජමොදිතො, සුභෙන වණ්ණෙන
සිඛාරිවග්ගිතො;
කඤ්ඤා වතස්සො චතුරො චතුද්දිසා, ඉච්චබ්‍රවී මාතලිතො ව සම්මුඛා.

235.

“පුරිමං දිසං කා ත්වං පහාසි දෙවතෙ, අලඬිකතා තාරවරාව ඔසඬි;
පුච්ඡාමි තං කඤ්චනවෙල්ලිච්ඡිග්ගහෙ, ආචික්ඛ මෙ ත්වං කතමාසි දෙවතා.

236.

“සිරාහ දෙවී මනුෂෙහි පුජිතා, අපාපසත්තුපනිසෙවිනී සදා;
සුධාවිවාදෙන තවන්තිමාගතා, තං මං සුධාය වරපඤ්ඤ භාජය.

237.

“යස්සාහම්ච්ඡාමි සුධං මහාමුනි, සො සබ්බකාමෙහි නරො පමොදති;
සිරිති මං ජානහි ජුහතුත්තම, තං මං සුධාය වරපඤ්ඤ භාජයා” ති.

තත්ථ අතොති තතො. මතාති අනුමතා, අථ දෙවචරෙන අනුමතා චෙව පෙසිතා වාති අත්ථො. සබ්බො පරමජ්ජමොදිතොති අනචසෙසො හුත්වා අතිජමොදිතො. “සාම”න්තිපි පායො, තා දෙවතා සාමං දිස්වාති අත්ථො. චතුරොති චතුරා. අයමෙව වා පායො, චාතුරියෙන සමන්තාගතාති අත්ථො. තාරවරාති තාරකානං වරා. කඤ්චනචෙල්ලිවිග්ගහෙනි කඤ්චනරූපසදිසසරීරෙ. සිරාහාති සිරි අහං. තවන්තිමාගතාති තව සන්තිකං ආගතා. භාජයාති යථා මං සුධා භජති, තථා කරොහි, සුධං මෙ දෙහීති අත්ථො. ජානහීති ජාන. ජුහතුත්තමාති අග්ගිං ජුහන්තානං උත්තම.

තං සුත්වා කොසියො ආහ –

238.

“සිජ්ජෙන විජ්ජාවරණෙන බුද්ධියා, නරා උපෙනා පගුණා සකම්මුතා;
තයා විහිතා න ලහන්ති කිඤ්චනං, තයිදං න සාධු යදිදං තයා කතං.

239.

“පස්සාමි පොසං අලසං මහග්ගසං, සුදුක්කුලීනම්පි අරුපිමං නරං;
තයානුගුත්තො සිරි ජාතිමාමපි, පෙසෙති දාසං විය භොගවා සුඛි.

240.

“තං තං අසච්චං අවිහජ්ජසෙවිනිං, ජානාමි මුල්භං විදුරානුපාතිනිං;
න තාදිසි අරහති ආසනුදකං, කුතො සුධා ගච්ඡ න මය්හ රුච්චසි”ති.

තත්ථ සිජ්ජෙනාති හත්ථිඅස්සරථධනුසිජ්ජාදිනා. විජ්ජාවරණෙනාති වෙදත්තයසඬ්ඛාතාය විජ්ජාය චෙව සිලෙන ච. පගුණා සකම්මුතාති අත්තතො පුරිසකාරෙන පධානගුණසමන්තාගතා. කිඤ්චනන්ති කිඤ්චි අජ්ජමත්තකම්පි යසං වා සුඛං වා න ලහන්ති. යදිදන්ති යං එතං ඉස්සරියත්ථාය සිජ්ජානි උග්ගණ්හිත්වා වරන්තානං තයා චෙකල්ලං කතං, තං තෙ න සාධු. අරුපිමන්ති විරූපං. තයානුගුත්තොති තයා අනුරක්ඛිතො. ජාතිමාමපිති ජාතිසම්පන්නම්පි සිජ්ජවිජ්ජාවරණබුද්ධිකම්මෙහි සම්පන්නම්පි. පෙසෙතිති පෙසනකාරකං කරොති. තං තන්ති තස්මා තං. අසච්චන්ති සභාවසඬ්ඛාතෙ සච්චෙ අවත්තනතාය අසච්චං උත්තමභාවරහිතං. අවිහජ්ජසෙවිනින්ති අවිහජ්ජත්වා යුත්තායුත්තං අජානිත්වා සිජ්ජාදිසම්පන්නෙපි ඉතරෙපි සෙවමානං. විදුරානුපාතිනින්ති පණ්ඩිතානුපාතිනිං පණ්ඩිතෙ පාතෙත්වා පොථෙත්වා විහෙයෙත්වා වරමානං. කුතො සුධාති තාදිසාය නිග්ගුණාය කුතො සුධාභොජනං, න මෙ රුච්චසි, ගච්ඡ මා ඉධ තිට්ඨාති.

සා තෙන පටික්ඛිත්තා තත්ථෙචන්තරධාසි. තතො සො ආසාය සද්ධිං සල්ලපන්නො ආහ –

241.

“කා සුක්කදායා පටිමුක්කකුණ්ඩලා, විත්තඬ්ඛදා කම්බුවිමට්ඨධාරිනි;

ඔසිත්තවණ්ණං පරිදය්හ සොහසි, කුසග්ගිරත්තං අපිළය්හ මඤ්ජරිං.

242.

“මිගිව හන්තා සරවාපධාරිනා, විරාධිතා මන්දමිව උදික්ඛසි;
කො තෙ දුතියො ඉද මන්දලොචනෙ, න භායසි එකිකා කානනෙ වනෙ” ති.

තත්ථ චිත්තඛගදානි විත්රෙහි අභිගදෙහි සමන්තාගතා. කම්බුවිමට්ඨධාරිනීති
කරණපරිනිට්ඨිතෙන විමට්ඨසුවණ්ණාලඪිකාරධාරිනී. ඔසිත්තවණ්ණන්ති
අවසිත්තඋදකධාරවණ්ණං දිබ්බදුකුලං. පරිදය්හානි නිවාසෙත්වා චෙව පාරුපිත්වා ච.
කුසග්ගිරත්තන්ති කුසතිණග්ගිසිඛාවණ්ණං. අපිළය්හ මඤ්ජරින්ති සපල්ලවං
අසොකකණ්ණිකං කණ්ණෙ පිළන්ධිත්වානි චුත්තං භොති. සරවාපධාරිනානි
ලුද්දෙන. විරාධිතානි විරද්ධපහාරා. මන්දමිවානි යථා සා මිගි හිතා වනන්තරෙ යත්වා
තං මන්දං මන්දං ඔලොකෙති, එවං ඔලොකෙසි.

තතො ආසා ආහ —

243.

“න මෙ දුතියො ඉධ මත්ථි කොසිය, මසක්කසාරජ්ජහවම්හි දෙවතා;
ආසා සුධාසාය තවන්තිමාගතා, තං මං සුධාය වරපඤ්ඤ භාජයා” ති.

තත්ථ මසක්කසාරජ්ජහවානි තාවතිංසහවනෙ සම්භවා.

තං සුත්වා කොසියො “ත්ථං කිර යො තෙ රුච්චති, තස්ස ආසාඵලනිජ්ජාදනෙන
ආසං දෙසි, යො තෙ න රුච්චති, තස්ස න දෙසි, නත්ථි තයා සමා
පත්ථිතත්ථවිනාසිකා” ති දීපෙන්නො ආහ —

244.

“ආසාය යන්ති වාණිජා ධනෙසිනො, නාවං සමාරුය්හ පරෙත්ති අණ්ණවෙ;
තෙ තත්ථ සීදන්ති අපොපි එකදා, ජීනාධනා එන්ති විනට්ඨපාහතා.

245.

“ආසාය ඛෙත්තානි කසන්ති කස්සකා, වපන්ති ඛිජානි කරොන්තුපායසො;
ථිතීනිපානෙන අචුට්ඨිතාය වා, න කිඤ්චි වින්දන්ති තතො ඵලාගමං.

246.

“අථත්තකාරානි කරොන්ති හත්තුසු, ආසං පුරක්ඛත්වා නරා සුඛෙසිනො;
තෙ හත්තුරත්ථා අතිගාල්හිතා පුන, දිසා පනස්සන්ති අලද්ධ කිඤ්චනං.

247.

“හිත්වාන ධඤ්ඤඤ්ච ධනඤ්ච ඤාතකෙ, ආසාය සග්ගාධිමනා
සුඛෙසිනො;

තපන්ති ලුබ්ධි තපං විරන්තරං, කුමග්ගමාරුශ්භ පරෙන්ති දුග්ගතිං.

248.

“ආසා විසංවාදිකසම්මතා ඉමෙ, ආසෙ සුධාසං විනයස්සු අත්තති;
න තාදිසි අරහති ආසනුදකං, කුතො සුධා ගච්ඡ න මය්හ රුච්චසි” ති.

තත්ථ පරෙන්තීති පක්ඛන්දන්ති. ජිනාධනාති ජිනධනා. ඉති තච වසෙන ඵකෙ
සම්පජ්ජන්ති ඵකෙ විපජ්ජන්ති, නත්ථි තයා සදිසා පාපධම්මාති වදති.
කරොන්තුපායසොති තං තං කිච්චං උපායෙන කරොන්ති. ඊතීනිපාතෙනාති
විසම්මාතමුසිකසලහසුකපාණකසෙතට්ඨිකරොගාදීනං සස්සුපද්දවානං
අඤ්ඤතරනිපාතෙන වා. තතොති තතො සස්සතො තෙ කිඤ්චි ඵලං න වින්දන්ති,
තෙසම්පි ආසච්ඡෙදනකම්මං ත්වමෙව කරොසිති වදති. අප්පත්තකාරානීති යුද්ධභූමිසු
පුරිසකාරෙ. ආසං පුරක්ඛන්වාති ඉස්සරියාසං පුරතො කත්වා. භත්තුරත්ථාති
සාමිනො අත්ථාය. අතිගාලිතාති පච්චත්ථිකෙහි අතිපිලිතා විලුත්තසාපතෙය්‍යා
ද්ධස්තසෙනවාහනා හුත්වා. පනස්සන්තීති පලායන්ති. අලද්ධ කිඤ්චනන්ති කිඤ්චි
ඉස්සරියං අලහිත්වා. ඉති ඵතෙසම්පි ඉස්සරියාලාහං ත්වමෙව කරොසිති වදති.
සග්ගාධිමනාති සග්ගං අධිගන්තුමනා. ලුබ්ධතී නිරොජං පඤ්චතපාදිකං
කායකිලමථං. විරන්තරන්ති විරකාලං. ආසා විසංවාදිකසම්මතා ඉමෙති ඵවං ඉමෙ
සත්තා සග්ගාසාය දුග්ගතිං ගච්ඡන්ති, තස්මා ත්වං ආසා නාම විසංවාදිකසම්මතා
විසංවාදිකාති සඬ්ඛං ගතා. ආසෙති තං ආලපති.

සාපි තෙන පටික්ඛිත්තා අන්තරධායි. තතො සද්ධාය සද්ධිං සල්ලපන්තො
ගාථමාහ —

249.

“දද්දල්ලමානා යසසා යසස්සිනී, ජිසඤ්ඤනාමච්ඡයනං දිසං පති;
පුච්ඡාමි තං කඤ්චනවෙල්ලිවිග්ගහෙ, ආචික්ඛ මෙ ත්වං කතමාසි
දෙවතෙ” ති.

තත්ථ දද්දල්ලමානාති ජලමානා. ජිසඤ්ඤනාමච්ඡයනන්ති අපරාති ව පච්ඡිමාති
ව ඵවං ජිසඤ්ඤන ලාමකෙන නාමෙන වුවිච්චමානං දිසං පති දද්දල්ලමානා තිට්ඨසි.

තතො සා ගාථමාහ —

250.

“සද්ධාහ දෙවී මනුෂෙහි පුජිතා, අපාපසත්තුපනිසෙවිනී සදා;
සුධාවිවාදෙන තචන්ති මාගතා, තං මං සුධාය වරපඤ්ඤ භාජයා” ති.

තත්ථ සද්ධාති යස්ස කස්සචි වචනපත්තියායනා සාවජ්ජාපි හොති අනවජ්ජාපි.
පුජිතාති අනවජ්ජකොට්ඨාසවසෙන පුජිතා. අපාපසත්තුපනිසෙවිනීති

අනවජ්ජසද්ධාය ව එකන්තපත්තියායනුසභාවාර පරෙසුපි
පත්තියායනවිදහනසමත්ථාය දෙවතායෙන නාමං.

අථං නං කොසියො “ඉමෙ සත්තා යස්ස කස්සවි වචනං සද්දහිත්වා තං තං
කරොන්තා කත්තබ්බතො අකත්තබ්බමෙව බහුතරං කරොන්ති, තං සබ්බං තයා
කාරිතං නාම හොති” ති වත්වා එවමාහ —

251.

“දානං දමං වාගමටොපි සංයමං, ආදාය සද්ධාය කරොන්ති හෙකදා;
ටෙය්‍යං මුසා කුටමටොපි පෙසුණං, කරොන්ති හෙකෙ පුන විච්චුතා තයා.

252.

“හරියාසු පොසො සදිසිසු පෙක්ඛවා, සිලූපපන්තාසු පතිබ්බතාසුපි;
විනෙන්වාන ඡන්දං කුලිත්ථීරාසුපි, කරොති සද්ධං පුන කුම්භදාසියා.

253.

“ත්වමෙව සද්ධෙ පරදාරසෙවිනී, පාපං කරොසි කුසලමපි රිඤ්චසි;
න තාදිසි අරහති ආසනුදකං, කුතො සුධා ගච්ඡ න මය්හ රුච්චසි” ති.

තත්ථ දානන්ති දසවත්ථුකං පුඤ්ඤවෙනනං. දමන්ති ඉන්ද්‍රියදමනං. වාගන්ති
දෙය්‍යධම්මපරිච්චාගං. සංයමන්ති සීලං. ආදාය සද්ධායාති “එතානි දානාදීනි
මහානිසංසානි කත්තබ්බානී” ති වදනං වචනං සද්ධාය ආදිශිත්වාපි කරොන්ති එකදා.
කුටන්ති තුලාකුටාදිකං වා ගාමකුටාදිකං කම්මං වා. කරොන්ති හෙකෙති එකෙ
මනුස්සා එවරූපෙසු නාම කාලෙසු ඉමෙසඤ්ච අත්ථාය ටෙය්‍යාදීනි කත්තබ්බානීති
කෙසඤ්ච වචනං සද්දහිත්වා එතානිපි කරොන්ති. පුන විච්චුතා තයාති පුන තයා
විසුත්තා සාවජ්ජදුක්ඛවිපාකානෙනානි න කත්තබ්බානීති වදනං වචනං.
අපත්තියායිත්වාපි කරොන්ති. ඉති තව වසෙන සාවජ්ජමපි අනවජ්ජමපි කරෙය්‍යාසි
වදති.

සදිසිසුති ජාතිගොත්තසීලාදීහි සදිසිසු. පෙක්ඛවාති පෙක්ඛා වුවචති තණ්හා,
සතණ්හොති අත්ථො. ඡන්දන්ති ඡන්දරාගං. කරොති සද්ධන්ති කුම්භදාසියාපි
වචනෙ සද්ධං කරොති, තස්සා “අහං තුම්භාකං ඉදං නාම උපකාරං කරිස්සාමි” ති
වදන්තියා පත්තියායිත්වා කුලිත්ථීයොපි ඡඩ්ඛෙන්වා තමෙව පටිසෙවති, අසුකා නාම
තුම්භෙසු පටිබද්ධවිත්තාති කුම්භදාසියාපි වචනෙ සද්ධං කත්වාපි පරදාරං සෙවති.
ත්වමෙව සද්ධෙ පරදාරසෙවිනීති යස්මා තං තං පත්තියායිත්වා තව වසෙන පරදාරං
සෙවන්ති පාපං කරොන්ති කුසලං ජහන්ති, තස්මා ත්වමෙව පරදාරසෙවිනී ත්වං
පාපානි කරොසි, කුසලමපි රිඤ්චසි, නත්ථී තයා සමා ලොකවිනාසිකා පාපධම්මා,
ගච්ඡ න මෙ රුච්චසිති.

සා තත්ථෙව අන්තරධාසි. කොසියොපි උත්තරතො ධීතාය හිරියා සද්ධං
සල්ලපන්තො ගාථාද්වයමාහ —

254.

“ජීසඤ්ඤරත්තිං අරුණස්මිමුහනෙ, යා දිස්සති උත්තමරූපවණ්ණනී;
තථුපමා මං පටිභාසි දෙවනෙ, ආචික්ඛ මෙ ත්වං කතමාසි අවිජරා.

255.

“කාළා නිදාසෙරිව අග්ගිජාරිව, අනිලෙරිතා ලොහිතපත්තමාලිනී;
කා තිට්ඨසි මන්දමිගාවලොකයං, භාසෙසමානාව ගිරං න මුඤ්චසි” ති.

තත්ථ ජීසඤ්ඤරත්තින්ති පච්ඡිමරත්තිං, රත්තිපරියොසානෙනි අත්ථො.
උභතෙනති අරුණ උග්ගනෙ. යාති යා පුරත්ථිමා දිසා රත්තසුවණ්ණනාය
උජ්ජමරූපධරා හුත්වා දිස්සති. කාළා නිදාසෙරිවාති නිදාසසමයෙ කාළවල්ලි විය.
අග්ගිජාරිවාති අග්ගිජාලා ඉව, සාපි නිජ්ඣාමබ්බන්තෙසු තරුණඋට්ඨිතකාළවල්ලි
වියාති අත්ථො. ලොහිතපත්තමාලිනීති ලොහිතවණ්ණෙනි පත්තෙනි පරිවුතා. කා
තිට්ඨසීති යථා සා තරුණකාළවල්ලි වාතෙරිතා විලාසමානා සොභමානා තිට්ඨති,
එවං කා නාම ත්වං තිට්ඨසි. භාසෙසමානාවාති මයා සද්ධිං භාසිතුකාමා විය භොසි, න
ව ගිරං මුඤ්චසි.

තතො සා ගාථමාහ —

256.

“භිරාහ දෙවි මනුජෙහි පූජිතා, අපාපසත්තුපනිසෙවිනි සදා;
සුධාවිවාදෙන තවන්තිමාගතා, සාහං න සක්කොමි සුධම්මි යාවිතුං;
කොපිනරූපා විය යාවනිත්ථියා” ති.

තත්ථ භිරාහන්ති භිරි අහං. සුධම්මිනි සා අහං සුධාභොජනං තං යාවිතුමිති න
සක්කොමි. කිංකාරණා? කොපිනරූපා විය යාවනිත්ථියා, යස්මා ඉත්ථියා යාවනා
නාම කොපිනරූපා විය රහස්සඬ්ඛිවිවරණසදිසා භොති, නිල්ලජ්ජා විය භොතිති
අත්ථො.

තං සුත්වා තාපසො ද්වෙ ගාථා අභාසි —

257.

“ධම්මෙන ඤායෙන සුගත්තෙ ලච්ඡසි, එසො හි ධම්මො න හි යාවනා සුධා.

තං තං අයාවන්තිමහං නිමන්තයෙ, සුධාය යඤ්චිච්ඡසි තම්මි දම්මි තෙ.

258.

“සා ත්වං මයා අජ්ජ සකම්හි අස්සමෙ, නිමන්තිතා
කඤ්චනවෙල්ලිවිග්ගහෙ;
තුචඤ්ඤි මෙ සබ්බරසෙහි පූජියා, තං පූජයිත්වාන සුධම්මි අස්නියෙ” ති.

තත්ථ ධම්මෙනාති සභාවෙන. ඤායෙනාති කාරණෙන. න හි යාවනා සුධාති න හි යාවනාය සුධා ලබ්භති, තෙනෙව කාරණෙන ඉතරා තිස්සො නලහිංසු. තං තත්ති තස්මා තං. යඤ්චිච්ඡසීති න කෙවලං නිමන්තෙමියෙව, යඤ්ච සුධං ඉච්ඡසී, තම්පි දම්මි තෙ. කඤ්චනාවෙල්ලිවිග්ගහෙනි කඤ්චනාරාසිසස්සිරිකසරීරෙ. පුජියාති න කෙවලං සුධාය, අඤ්ඤෙහිපි සබ්බරසෙහි ත්වං මයා පුජෙතබ්බයුත්තකාව. අස්නියෙති තං පුජෙත්වා සවෙ සුධාය අවසෙසං භවිස්සති, අහම්පි භුඤ්ජිස්සාමි.

තතො අපරා අභිසම්බුද්ධගාමා –

259.

“සා කොසියෙනානුමතා ජුතීමතා, අද්ධා හිරි රම්මං පාවිසි යස්සමං;
උදකචන්තං ඵලමරියපුජිතං, අපාපසත්තූපනියෙවිතං සදා.

260.

“රුක්ඛග්ගහානා බහුකෙත්ථ පුජ්ඪිතා, අම්බා පියාලා පනසා ව කිංසුකා;
සොහඤ්ජනා ලොද්දමථොපි පද්ධකා, කෙකා ව භඩ්ගා තිලකා සුපුජ්ඪිතා.

261.

“සාලා කරෙරී බහුකෙත්ථ ජම්බුයො, අස්සත්ථනිග්‍රොධමධුකචෙනසා;
උද්දාලකා පාටලි සින්දුවාරකා, මනුඤ්ඤගන්ධා මුවලින්දකෙනකා.

262.

“භරෙණුකා වෙළකා කෙණු තින්දුකා, සාමාකනීවාරමථොපි චීනකා;
මොවා කදලි බහුකෙත්ථ සාලියො, පච්ඡයො ආභූජිතො ව තණ්ඩුලා.

263.

“තස්සෙවුත්තරපස්සෙන, ජාතා පොක්ඛරණි සිවා;
අකක්කසා අපබ්භාරා, සාධු අජ්ජට්ඨන්ධිකා.

264.

“තත්ථ මච්ඡා සන්තිරතා, බෙමීනො බහුභොජනා;
සිඬ්ඟු සවඬ්ඞා සංකුලා, සතචඬ්ඞා ව රොහිතා;
ආලිගග්ගරකාකිණ්ණා, පාඨිනා කාකමච්ඡකා.

265.

“තත්ථ පක්ඛි සන්තිරතා, බෙමීනො බහුභොජනා;
භංසා කොඤ්චා මයුරා ව, චක්කවාකා ව කුක්කුභා;
කුණාලකා බහු විත්‍රා, සිඛණ්ඩි ජීවජීවකා.

266.

“තත්ථ පානාය මායන්ති, නානා මිගගණා බහු;

සීභා බ්‍යග්ඝා වරාහා ව, අවිජකොකතරච්ඡයො.

267.

“පලාසාදා ගවජා ව, මහිංසා රොහිතා රුරු;
එණෙය්‍යා ව වරාහා ව, ගණිනො නීකසුකරා;
කදලිමිගා බහුකෙත්ථ, බිළාරා සසකණ්ණිකා.

268.

“ජමාගිරි පුප්ඵවිච්ඡ්‍රසන්ථතා, දිජාහිසුට්ඨා දිජසඬ්ඝසෙවිතා”ති.

තත්ථ පුත්තිමතාති ආනුභාවසම්පන්නෙන. පාවිසි යස්සමන්ති පාවිසි අස්සමං, ය-
කාරො බ්‍යඤ්ජනසන්ධිකරො. උදකචන්තන්ති තෙසු තෙසු යානෙසු
උදකසම්පන්නං. එලන්ති අනෙකඵලසම්පන්නං. අරියපුජිතන්ති
නීවරණදොසරහිතෙහි ඤානලාභිහි අරියෙහි පුජිතං පසන්ථං. රුක්ඛග්ගහානාති
පුප්ඵපගඵලපගරුක්ඛගහනා. සොහඤ්ජනාති සිග්ගරුක්ඛා. ලොද්දමථොපි
පද්ධකාති ලොද්දරුක්ඛා ව පදුමරුක්ඛා ව. කෙකා ව හඬගාති එවංනාමකා රුක්ඛා
එව. කරෙරිති කරෙරිරුක්ඛා. උද්දාලකාති වාතසාතකා. මුවලින්දකෙතකාති
මුවලින්දා ව පඤ්චවිධකෙතකා ව. හරෙණුකාති අපරණ්ණජාති. වෙළකාති
වංසහෙදකා. කෙණුති අරඤ්ඤමාසා. තින්දුකාති තිම්බරුරුක්ඛා. වීනකාති
බුද්දකරාජමාසා. මොවාති අට්ඨිකකදලියො. සාලියොති නානප්පකාරා ජාතස්සරං
උපනිස්සාය ජාතා සාලියො. පවිහයොති නානප්පකාරා විහයො. ආභූජිනොති
භූජපත්තා. තණ්ඩුලාති නික්කුණ්ඩකටුසාති සයංජාතතණ්ඩුලසීසාති.

තස්සෙවාති, හික්ඛවෙ, තස්සෙව අස්සමස්ස උත්තරදිසාභාගෙ. පොක්ඛරණීති
පඤ්චවිධපදුමසඤ්ජන්තා ජාතස්සරපොක්ඛරණී. අකක්කසාති
මච්ඡසිප්පිකසෙවාරාදිකක්කසරහිතා. අපබ්භාරාති අවිජන්තතටා සමතිත්ථා.
අප්පටිගන්ධිකාති අපටික්කුලගන්ධෙන උදකෙන සමන්තාගතා. තත්ථාති තස්සා
පොක්ඛරණියා. ඛෙමිනොති අහයා. “සිඬ්ඟු”තිආදීති තෙසං මච්ජානං නාමාති.
කුණාලකාති කොකිලා. චිත්‍රාති චිත්‍රපත්තා. සිඛණ්ඩිති උට්ඨිතසිඛා මොරා, අඤ්ඤෙපි
වා මත්ථකෙ ජාතසිඛා පක්ඛිනො. පානාය මායන්තීති පානාය ආයන්ති. පලාසාදාති
බග්ගා. ගවජාති ගවයා. ගණිනොති ගොකණ්ණා. කණ්ණිකාති කණ්ණිකමිගා.
ජමාගිරිති භූමිසමපන්ථටා පිට්ඨිපාසාණා. පුප්ඵවිච්ඡ්‍රසන්ථතාති විචිත්‍රපුප්ඵසන්ථතා.
දිජාහිසුට්ඨාති මධුරස්සරෙහි දිජෙහි අහිසුට්ඨා. එවරුපා තත්ථ භූමිපබ්බතාති එවං
හගවා කොසියස්ස අස්සමං වණ්ණෙති.

ඉදාති හිරිදෙවියා තත්ථ පවිසනාදීති දස්සෙතුං ආහ -

269.

“සා සුත්තවා නීලදුමාහිලම්බිතා, විජ්ජු මහාමෙසරිවානුපජ්ජථ;
තස්සා සුසම්බන්ධසිරං කුසාමයං, සුචිං සුගන්ධං අජිනුපසෙවිතං;
අත්‍රිච්ච කොච්ඡං හිරිමෙතදබ්බි, නිසීද කල්‍යාණි සුබ්බිදමාසනං.

270.

“තස්සා තදා කොච්ඡගතාය කොසියො, යදිච්ඡමානාය ජටාජිනන්ධරො;
නවෙහි පත්තෙහි සයං සහුදකං, සුධාහිභාසී තුරිතො මහාමුනි.

271.

“සා තං පටිග්ගය්හ උභොහි පාණ්හි, ඉච්චබ්බවි අත්තමනා ජටාධරං;
හන්දාහං එතරහි පුජිතා තයා, ගච්ඡෙය්‍යං බ්‍රහ්මෙ තිදිවං ජිතාවතී.

272.

“සා කොසියෙනානුමතා ජුතීමතා, උදිරිතා වණ්ණමදෙන මත්තා;
සකාසෙ ගන්ත්වාන සහස්සවක්ඛුනො, අයං සුධා වාසව දෙනි මෙ ජයං.

273.

“තමෙන සක්කොපි තදා අපුජයි, සහින්දදෙවා සුරකඤ්ඤමුත්තමං;
සා පඤ්ඡලී දෙවමනුස්සපුජිතා, නවමහි කොච්ඡමහි යදා උපාවිසී”ති.

තත්ථ සුත්තවාති සුවච්චි. නීලදුමාහිලම්බිතාති නීලෙසු දුමෙසු අහිලම්බිතා
හුත්වා, තං තං නීලදුමසාධං පරාමසන්තිති අත්ථො. මහාමෙසරිවාති තෙන
නිමන්තිතා මහාමෙසවජ්ජු විය තස්ස තං අස්සමං පාවිසී. තස්සාති තස්සා හිරියා.
සුසම්බන්ධසිරන්ති සුට්ඨු සම්බන්ධසීසං. කුසාමයන්ති උසිරාදිමිස්සකකුසතිණ්ණමයං.
සුගන්ධන්ති උසිරෙන වෙච අඤ්ඤෙන සුගන්ධතිණ්ණෙන ච මිස්සකත්තා සුගන්ධං.
අජිනුපසෙවිතන්ති උපරිඅත්ථතෙන අජිනවම්මෙන උපසෙවිතං. අනුවිච්ච කොච්ඡන්ති
එවරූපං කොච්ඡාසනං පණ්ණසාලද්වාරෙ අත්ථරිත්වා. සුබ්බිදමාසනන්ති සුඛං නිසීද
ඉදමාසනං.

යන්ති යාවදන්ථං. ඉච්ඡමානායාති සුඛං ඉච්ඡන්තියා. නවෙහි පත්තෙහිති
තඬ්ඛණඤ්ඤෙව පොක්ඛරණිතො ආහතෙහි අල්ලපදුමිනිපත්තෙහි. සයන්ති
සහත්ථෙන. සහුදකන්ති දක්ඛිණොදකසහිතං. සුධාහිභාසීති සුඛං අහිහරි. තුරිතොති
සොමනස්සවෙගෙන තුරිතො. හන්දාති වචස්සග්ගත්ථෙ නිපාතො. ජිතාවතීති
විජයජපත්තා හුත්වා.

අනුමතාති ඉදානි යථාරූචිං ගච්ඡාති අනුඤ්ඤාතා. උදිරිතාති තිදසපුරං ගන්ත්වා
සක්කස්ස සන්තිකෙ අයං සුධාති උදිරයි. සුරකඤ්ඤන්ති දෙවධීතරං. උත්තමන්ති
පවරං. සා පඤ්ඡලී දෙවමනුස්සපුජිතාති පඤ්ඡලී දෙවෙහි ච මනුස්සෙහි ච පුජිතා.
යදාති යදා නිසීදනත්ථාය සක්කෙන දාපිතෙ නවෙ කඤ්චනපීඨසඬ්ඛාතෙ කොච්ඡ
සා උපාවිසී, තදා නං තත්ථ නිසීන්තං සක්කො ච සෙසදෙවතා ච
පාරිච්ඡත්තකපුජ්ඣාදිහි පුජයිංසු.

එවං සක්කො තං පුජෙත්වා වින්තෙසි – “කෙන නු ඛො කාරණෙන කොසියො
සෙසානං අදත්වා ඉමිස්සාව සුඛං අදාසී”ති. සො තස්ස කාරණස්ස ජානනත්ථාය පුන
මාතලිං පෙසෙසි. තමත්ථං ආවි කරොන්තො සත්ථා ආහ –

274.

“තමෙව සංඝි පුනඳෙව මාතලිං, සහස්සනෙත්තො තිදසානමින්දො;
ගන්ත්වාන වාක්‍යං මම බුහි කොසියං, ආසාය සද්ධා සිරියා ව කොසිය;
හිරි සුධං කෙන මලත්ථ හෙතුනා” ති.

තත්ථ සංඝිති අභාසි. වාක්‍යං මමාති මම වාක්‍යං කොසියං බුහි. ආසාය සද්ධා
සිරියා වාති ආසාතො ව සද්ධාතො ව සිරිතො ව හිරියෙව කෙන හෙතුනා
සුධමලත්ථාති.

සො තස්ස වචනං සම්පට්ඨිත්වා වෙජ්‍යන්තරථමාරුග්ග අගමාසි. තමත්ථං
පකාසෙත්තො සත්ථා ආහ -

275.

“තං සුප්ලවත්ථං උදකාරයි රථං, දද්දල්ලමානං උපකාරියසාදිසං;
ජම්බොනදීසං තපනෙය්‍යසන්තිහං, අලඬිකතං කඤ්චනචිත්තසන්තිහං.

276.

“සුවණ්ණවන්දෙන්ථ බහු නිපාතිතා, හත්ථී ගවාස්සා කිකිඛ්‍යග්ගදීපියො;
එණෙය්‍යකා ලඬිසමයෙන්ථ පක්ඛිනො, මිගෙන්ථ වෙළිරියමයා යුධා යුතා.

277.

“තත්ථස්සරාජහරයො අයොජයුං, දසසතානි සුසුනාගසාදිසෙ;
අලඬිකතෙ කඤ්චනජාලුරච්ඡදෙ, ආවෙළිතෙ සද්දගමෙ අසඬිගිතෙ.

278.

“තං යානසෙට්ඨං අහිරුග්ග මාතලි, දිසා ඉමායො අහිනාදයිත්ථ;
නහඤ්ච සෙලඤ්ච වනජ්ජනිතිඤ්ච, සසාගරං පබ්‍යථයිත්ථ මෙදිතිං.

279.

“ස ඛිජ්ජමෙව උපගම්ම අස්සමං, පාවාරමෙකංසකතො කතඤ්ජලී;
බහුස්සුතං වුද්ධං විනිතවන්තං, ඉච්චබුචි මාතලි දෙවබ්‍රාහ්මණං.

280.

“ඉන්දස්ස වාක්‍යං නිසාමෙහි කොසිය, දුතො අහං පුච්ඡති තං පුරින්දදො;
ආසාය සද්ධා සිරියා ව කොසිය, හිරි සුධං කෙන මලත්ථ හෙතුනා” ති.

තත්ථ තං සුප්ලවත්ථන්ති තං වෙජ්‍යන්තරථං සුබෙන ජ්ලවනත්ථං. උදකාරයිති
උත්තාරෙසි උක්ඛිත්වා ගමනසජ්ජමකාසි. උපකාරියසාදිසන්ති උපකරණහණ්ඩෙහි
සදිසං, යථා තස්ස අග්ගිසිඛාය සමානවණ්ණානි උපකරණානි ජලන්ති, තථෙව
ජලිතන්ති අත්ථො. ජම්බොනදීසන්ති ජම්බුනදසඬිබාතං රත්තසුවණ්ණමයං ඊසං.
කඤ්චනචිත්තසන්තිහන්ති, කඤ්චනමයෙන සත්තරතනවිචිත්තෙන අට්ඨමඬිගලෙන

සමන්තාගතං. සුවණ්ණවන්දෙන්ටාති සුවණ්ණමයා වන්දකා එත්ථ රථෙ. හත්ථීති සුවණ්ණරජතමණ්ණමයා හත්ථී. ගවාදීසුපි එසෙව නයො. ලඬ්ඝමයෙන්ථ පක්ඛිනොති එත්ථ රථෙ ලඬ්ඝමයා නානාරතනමයා පක්ඛිගණාපි පටිපාටියා යිතා. යුධා යුතාති අත්තනො අත්තනො යුධෙන සද්ධිං යුත්තා හුත්වා දස්සිතා.

අස්සරාජහරයොති හරිවණ්ණමනොමයඅස්සරාජානො. සුසුනාගසාදිසෙති බලසම්පත්තියා තරුණනාගසදිසෙ. කඤ්චනජාලුරච්ඡදෙනි කඤ්චනජාලමයෙන උරච්ඡදාලඬ්ඝකාරෙන සමන්තාගතෙ. ආවෙළිනෙති ආවෙළසඬ්ඝාතෙහි කණ්ණාලඬ්ඝකාරෙහි යුත්තෙ. සද්දගමෙති පතොදප්පහාරං විනා සද්දමත්තෙනෙව ගමනසිලෙ. අසඬ්ඝිතෙති නිස්සඬ්ඝෙ සීඝජවෙ එවරුපෙ අස්සරාජෙ තත්ථ යොජෙසුත්ති අත්ථො.

අභිනාදයිත්ථාති යානසද්දෙන එකනින්නාදං අකාසි. වනජ්ජනිතිඤ්චාති වනජ්ජනිති ව වනසණ්ඨෙ වාති අත්ථො. පබ්බාදයිත්ථාති කම්පයිත්ථ. තත්ථ ආකාසට්ඨකවිමානකම්පනෙන නහකම්පනං වෙදිතබ්බං. පාවාරමෙකංසකතොති එකංසකතපාවාරදිබ්බවත්ථො. චුද්ධන්ති ගුණචුද්ධං. විනීතවන්තන්ති විනීතෙන ආවාරවත්තෙන සමන්තාගතං. ඉච්චබ්බවීති රථං ආකාසෙ යපෙත්වා ඔතරිත්වා එවං අබ්බවි. දෙවබ්බාන්මණන්ති දෙවසමං බ්බාන්මණං.

සො තස්ස වචනං සුත්වා ගාථමාහ —

281.

“අන්ධා සිරි මං පටිභාති මාතලි, සද්ධා අනිච්චා පන දෙවසාරථී.

ආසා විසංවාදිකසම්මතා හි මෙ, හිරි ව අරියම්හි ගුණෙ පතිට්ඨිතා”ති.

තත්ථ අන්ධාති සිජ්ජාදිසම්පන්නෙපි අසම්පන්නෙපි හජනතො “අන්ධා”ති මං පටිභාති. අනිච්චාති සද්ධා පන තං තං වත්ථුං පහාය අඤ්ඤස්මිං අඤ්ඤස්මිං උජ්ජපජ්ජනතො හුත්වා අභාවාකාරෙන “අනිච්චා”ති මං පටිභාති. විසංවාදිකසම්මතාති ආසා පන යස්මා ධනත්ථිකා නාවාය සමුද්දං පක්ඛන්දිත්වා විනට්ඨපාහතා එන්ති, තස්මා “විසංවාදිකා”ති මං පටිභාති. අරියම්හි ගුණෙහි හිරි පන හිරොත්තජ්ජසභාවසඬ්ඝාතෙ පරිසුද්ධෙ අරියගුණෙ පතිට්ඨිතාති.

ඉදානි තස්සා ගුණං වණ්ණෙන්නො ආහ —

282.

“කුමාරියො යාවිමා ගොත්තරක්ඛිතා, ජිණ්ණා ව යා යා ව සහත්තුඉත්ථියො;

තා ඡන්දරාගං පුරිසෙසු උග්ගතං, හිරියා නිවාරෙන්ති සවිත්තමත්තනො.

283.

“සඬිගාමසීසෙ සරසත්තිසංයුතෙ, පරාජිතානං පතතං පලායිනං;
හිරියා නිවත්තන්ති ජහිත්ව ජීවිතං, තෙ සම්පට්ච්ඡන්ති පුතා හිරිමනා.

284.

“වෙලා යථා සාගරවෙගවාරිනී, හිරාය හි පාපජනං නිවාරිනී;
තං සබ්බලොකෙ හිරිමරියපුජිතං, ඉන්දස්ස තං වෙදය දෙවසාරථී”ති.

තත්ථ ජිණ්ණාති විධවා. සහත්තුති සසාමිකා තරුණත්ථියො. අත්තනොති තා සබ්බාපි පරපුරිසෙසු අත්තනො ඡන්දරාගං උග්ගතං විදිත්වා “අයුත්තමෙතං අමහාක”න්ති හිරියා සවිත්තං නිවාරෙන්නී, පාපකම්මං න කරොන්නී. පතතං පලායිනන්ති පතත්තානඤ්ච පලායත්තානඤ්ච අත්තරෙ. ජහිත්ව ජීවිතන්ති යෙ හිරිමත්තො භොන්ති, තෙ අත්තනො ජීවිතං චජිත්වා හිරියා නිවත්තන්ති, එවං නිවත්තා ච පත තෙ හිරිමනා පුත අත්තනො සාමිකං සම්පට්ච්ඡන්ති, අමිත්තහත්ථනො මොවෙත්වා ගණ්හන්ති. පාපජනං නිවාරිනීති පාපනො ජනං නිවාරිනී, අයමෙව වා පායො. තන්ති තං හිරිං. අරියපුජිතන්ති අරියෙහි බුද්ධාදීහි පුජිතං. ඉන්දස්ස තං වෙදයාති යස්මා එවං මහාගුණා අරියපුජිතාවෙසා, තස්මා තං එවං උත්තමා නාමෙසාති ඉන්දස්ස කටෙහීති.

තං සුත්වා මාතලී ගාථමාහ —

285.

“කො තෙ ඉමං කොසිය දිට්ඨිමොදහි, බ්‍රහ්මා මහින්දො අථ වා පජාපති;
හිරාය දෙවෙසු හි සෙට්ඨසම්මතා, ධිතා මහින්දස්ස මහෙසි ජායථා”ති.

තත්ථ දිට්ඨින්නී “හිරි නාම මහාගුණා අරියපුජිතා”ති ලද්ධිං. ඔදහීති හදයෙ පවෙසෙසි. සෙට්ඨසම්මතාති තව සන්නිකෙ සුධාය ලද්ධකාලතො පට්ඨාය ඉන්දස්ස සන්නිකෙ කඤ්චනාසනං ලහිත්වා සබ්බදෙවතාහි පුජියමානා උත්තමසම්මතා ජායථ.

එවං තස්මිං කටෙන්නෙයෙව කොසියස්ස තඬ්ඛණඤ්ඤච චචනධම්මො ජාතො. අථ නං, මාතලී, “කොසිය ආයුසඬ්ඛාරො තෙ ඔස්සට්ඨො, චචනධම්මොපි තෙ සම්පත්තො, කිං තෙ මනුස්සලොකෙන, දෙවලොකං ගච්ඡාමා”ති තත්ථ නෙතුකාමො හුත්වා ගාථමාහ —

286.

“හන්දෙහි දානි තිදිවං අපක්කම, රථං සමාරුය්හ මමායිතං ඉමං;
ඉන්දො ච තං ඉන්දසගොත්ත කඬ්ඛති, අජ්ජෙව ත්වං ඉන්දසහබ්බතං වජා”ති.

තත්ථ මමායිතන්ති පියං මනාපං. ඉන්දසගොත්තාති පුරිමහවෙ ඉන්දෙන සමානගොත්ත. කඬ්ඛතීති තවාගමනං ඉච්ඡන්තො කඬ්ඛති.

ඉති තස්මිං කොසියෙන සද්ධිං කථෙත්තෙයෙව කොසියො චචිත්වා ඔපපාතිකො දෙවපුත්තො හුත්වා ආරුය්හ දිබ්බරථෙ අට්ඨාසි. අථ නං, මාතලී, සක්කස්ස සන්තිකං නෙසි. සක්කො තං දිස්වාච තුට්ඨමානසො අත්තනො ධිතරං හිරිදෙවිං තස්ස අග්ගමහෙසිං කත්වා අදාසි, අපරිමාණමස්ස ඉස්සරියං අහොසි. තමත්ථං විදිත්වා “අනොමසත්තානං කම්මං නාම එවං විසුජ්ඣති”ති සත්ථා ඔසානගාථමාහ –

287.

“එවං විසුජ්ඣන්ති අපාපකම්මිනො, අථො සුචිණ්ණස්ස ඵලං න නස්සති; යෙ කෙච්ඡි මද්දක්ඛු සුධාය භොජනං, සබ්බෙව තෙ ඉන්ද්‍රියහ්‍රයනං ගතා”ති.

තත්ථ අපාපකම්මිනොති අපාපකම්මා සත්තා ඵලං විසුජ්ඣන්ති යෙ කෙච්ඡි මද්දක්ඛුති යෙ කෙච්ඡි සත්තා තස්මිං හිමවන්තපදෙසෙ තදා කොසියෙන හිරියා දියමානං සුධාභොජනං අද්දසංසු. සබ්බෙව තෙති තෙ සබ්බෙපි තං දානං අනුමොදිත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා ඉන්ද්‍රියහ්‍රයනං ගතාති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා “න, හික්ඛවෙ, ඉදානෙව, පුබ්බෙපෙනං අදානාහිරතං ථද්ධමච්ඡරියං සමානං අහං දමෙසිංයෙවා”ති චත්වා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා හිරි දෙවතා උප්පලවණ්ණා අහොසි, කොසියො දානපති හික්ඛු, පඤ්චසිඛො අනුරුද්ධො, මාතලී ආනන්දො, සුරියො කස්සපො, චන්දො මොග්ගල්ලානො, නාරදො සාරිපුත්තො, සක්කො අහමෙව අහොසි”න්ති.

සුධාභොජනජාතකවණ්ණනා තතියා.

[536] 4. කුණාලජාතකවණ්ණනා

ඵලමක්ඛායතිති ඉදං සත්ථා කුණාලදහෙ විහරන්තො අනහිරතිපිළිනෙ පඤ්චසතෙ හික්ඛු ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා – සාකියකොලියා කිර කපිලවත්ථුනගරස්ස ච කොලියනගරස්ස ච අත්තරෙ රොහිණිං නාම නදිං එකෙනෙචාවරණෙන බන්ධාපෙත්වා සස්සාති කාරෙන්නි. අථ ජෙට්ඨමූලමාසෙ සස්සෙසු මිලායන්තෙසු උභයනගරවාසීනම්පි කම්මකාරා සන්නිපතිංසු. තත්ථ කොලියනගරවාසීනො වදිංසු – “ඉදං උදකං උභයතො නීහරියමානං නෙව තුම්භාකං, න අම්භාකං පහොස්සති, අම්භාකං පන සස්සං එකඋදකෙනෙව නිප්ඵජ්ජිස්සති, ඉදං උදකං අම්භාකං දෙථා”ති. කපිලවත්ථුවාසීනො වදිංසු – “තුම්භෙසු කොට්ඨෙ පුරෙත්වා ධීතෙසු මයං රත්තසුවණ්ණනීලමණිකාලකභාපණෙ ගහෙත්වා න සක්ඛිස්සාම පච්ජිපසිබ්බකාදිහත්ථා තුම්භාකං සරද්ධාරෙ විවරිතුං, අම්භාකම්පි සස්සං එකෙනෙව උදකෙන නිප්ඵජ්ජිස්සති, ඉදං උදකං අම්භාකං දෙථා”ති. “න මයං දස්සාමා”ති? “මයම්පි න දස්සාමා”ති. ඵලං කලහං වඩ්ඪෙත්වා එකො උට්ඨාය එකස්ස පහාරං අදාසි, සොපි අඤ්ඤස්සාති ඵලං අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා රාජකුලානං ජාතිං සට්ඨෙත්වා කලහං පවත්තෙසු.

කොළියකම්මකාරා වදන්ති – “තුම්හෙ කපිලවත්ථුවාසිකෙ සාකියදාරකෙ ගහෙත්වා ගජ්ජථ, යෙ සොණසිඬගාලාදයො විය අත්තනො හගිනීහි සද්ධිං වසිංසු, එතෙසං හත්ථිඅස්සාදයො වා ඵලකාවුධානි වා අම්භාකං කිං කරිස්සන්ති” ති? සාකියකම්මකාරා වදන්ති – “තුම්හෙ දානි කුට්ඨිනො දාරකෙ ගහෙත්වා ගජ්ජථ, යෙ අනාථා නිග්ගතිකා තිරච්ඡානා විය කොලරුක්ඛෙ වසිංසු, එතෙසං හත්ථිඅස්සාදයො වා ඵලකාවුධානි වා අම්භාකං කිං කරිස්සන්ති” ති? තෙ ගන්ත්වා තස්මිං කම්මෙ නියුත්තඅම්මච්චානං කට්ඨෙසුං, අම්මච්චා රාජකුලානං කට්ඨෙසුං. තතො සාකියා “හගිනීහි සද්ධිං සංවාසිකානං ථාමඤ්ච බලඤ්ච දස්සෙස්සාමා” ති යුද්ධසජ්ජා නික්ඛමිංසු. කොළියාපි “කොලරුක්ඛවාසිනං ථාමඤ්ච බලඤ්ච දස්සෙස්සාමා” ති යුද්ධසජ්ජා නික්ඛමිංසු. අපරෙ පනාවරියා “සාකියකොළියානං දාසිසු උදකත්ථාය නදිං ගන්ත්වා චුම්බොති භූමියං නික්ඛිපිත්වා සුබකථාය සන්තිසින්නාසු එකිස්සා චුම්බං ඵකා සකසඤ්ඤාය ගණ්හි, තං නිස්සාය ‘මම චුම්බං, තච චුම්බං’න්ති කලහෙ පවත්තෙ කමෙන උභයනගරවාසිනො දාසකම්මකාරා වෙව සෙවකගාමභොජකාමච්චඋපරාජානො වාති සබ්බෙ යුද්ධසජ්ජා නික්ඛමිංසු” ති වදන්ති. ඉමම්භා පන නයා පුරිමනයොව බහුසු අට්ඨකථාසු ආගතො, යුත්තරූපො වාති ස්වෙව ගහෙතබ්බො.

තෙ පන සායන්හසමයෙ යුද්ධසජ්ජා නික්ඛමිස්සන්ති තස්මිං සමයෙ හගවා සාවත්ථියං විහරන්තො පච්චුසසමයෙ ලොකං වොලොකෙන්තො ඉමෙ එවං යුද්ධසජ්ජෙ නික්ඛන්තෙ අද්දස, දිස්වා ව “මයි ගතෙ එස කලහො වූපසමිස්සති නු බො, නො” ති උපධාරෙන්තො “අහමෙත්ථ ගන්ත්වා කලහවූපසමත්ථං තිණි ජාතකානි කට්ඨස්සාමි, තතො කලහො වූපසමිස්සති, අථ සාමග්ගිදීපනත්ථාය ද්වෙ ජාතකානි කට්ඨත්වා අත්තදණ්ඩසුත්තං (සු. නි. 941 ආදයො) දෙසෙස්සාමි, දෙසනං සුත්වා උභයනගරවාසිනො අඬ්ඨතෙය්‍යානි අඬ්ඨතෙය්‍යානි කුමාරසතානි දස්සන්ති, අහං තෙ පබ්බාපෙස්සාමි, මහන්තො සමාගමො හවිස්සති” ති සන්තිට්ඨානං කත්වා පාතොව සරිරපටිජග්ගනං කත්වා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය වරින්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සායන්හසමයෙ ගන්ධකුටිනො නික්ඛමිත්වා කස්සචි අනාරොචෙත්වා සයමෙව පත්තච්චරමාදාය ද්වින්තං සෙනානං අන්තරෙ ආකාසෙ පල්ලඬ්ඨකං ආභූජිත්වා තෙසං සංවෙගජනනත්ථං දිවා අන්ධකාරං කාතුං කෙසරංසියො විස්සජ්ජෙන්තො නිසීදි. අථ නෙසං සංවිග්ගමානසානං අත්තානං දස්සෙන්තො ඡබ්බණ්ණා බුද්ධරංසියො විස්සජ්ජෙසි. කපිලවත්ථුවාසිනොපි හගවන්තං දිස්වා “අම්භාකං ඤාතිසෙට්ඨො සත්ථා ආගතො, දිට්ඨො නු බො තෙන අම්භාකං කලහකරණභාවො” ති වින්තෙත්වා “න බො පන සක්කා සත්ථරි ආගතෙ අම්භෙහි පරස්ස සරිරෙ සත්ථං පාතෙතුං, කොළියනගරවාසිනො අම්භෙ හනන්තු වා බජ්ඣන්තු වා” ති ආවුධානි ඡබ්බෙසුං. කොළියනගරවාසිනොපි තට්ඨ අකංසු.

අථ හගවා ඔතරින්වා රමණීයෙ පදෙසෙ වාලුකපුලිනෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදි අනොපමාය බුද්ධසිරියා විරොචමානො. තෙපි රාජානො හගවන්තං වන්දිත්වා නිසීදිංසු. අථ නෙ සත්ථා ජානන්තොව “කස්මා ආගතත්ථ, මහාරාජා” ති පුච්ඡි. “නෙව, හන්තෙ, නදිදස්සනත්ථාය, න කීළනත්ථාය,

අපිව බො පන ඉමස්මිං යානෙ සඬිගාමං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා ආගතම්හා” ති. “කිං නිස්සාය වො කලහො, මහාරාජා” ති? “උදකං නිස්සාය හන්තෙ” ති. “උදකං කිං අග්ගති මහාරාජා” ති? “අප්පග්ගං, හන්තෙ” ති. “පථවී නාම කිං අග්ගති, මහාරාජා” ති? “අනග්ගා, හන්තෙ” ති. “බත්තියා කිං අග්ගන්ති, මහාරාජා” ති? “බත්තියා නාම අනග්ගා, හන්තෙ” ති. “අප්පග්ගං උදකං නිස්සාය කස්මා අනග්ගෙ බත්තියෙ නාසෙට්ඨ, මහාරාජ, කලහස්මිඤ්ඤි අස්සාදො නාම නත්ථි, කලහවසෙන හි මහාරාජා එකාය රුක්ඛදෙවතාය කාළසිහෙන සද්ධිං බද්ධාසාතො සකලමිපි ඉමං කප්පං අනුප්පත්තොයෙවා” ති වත්වා එන්දනජාතකං (ජා. 1.13.14 ආදයො) කථෙසි. තතො “පරපත්තියෙන නාම මහාරාජා න හවිතඛිං, පරපත්තියා හි හුත්වා එකස්ස සසස්ස කථාය තියොජනසහස්සවිත්ථතෙ හිමවන්තෙ චතුප්පදගණා මහාසමුද්දං පක්ඛන්දිතො අහෙසුං, තස්මා පරපත්තියෙන න හවිතඛිං” ත්ති වත්වා දද්දරජාතකං (ජා. 1.243-44; 1.4.13-16; 1.9.105 ආදයො) කථෙසි. තතො “කදාචි මහාරාජා දුඛිබ්බොපි මහබ්බලස්ස රන්ධං පස්සති, කදාචි මහබ්බලොපි දුඛිබ්බලස්ස රන්ධං පස්සති, ලට්ඨකිකාපි හි සකුණිකා හත්ථිනාගං සාතෙසි” ති වත්වා ලට්ඨකිකජාතකං (ජා. 1.5.39 ආදයො) කථෙසි. එවං කලහවූපසමනත්ථාය තීණි ජාතකානි කථෙත්වා සාමග්ගිපරිදීපනත්ථාය ද්වෙ ජාතකානි කථෙසි. “සමග්ගානඤ්ඤි මහාරාජා කොචි ඕතාරං නාම පස්සිතුං න සක්කොති” ති වත්වා රුක්ඛධම්මජාතකං (ජා. 1.1.74) කථෙසි. තතො “සමග්ගානං මහාරාජා කොචි විවරං පස්සිතුං නාසක්ඛි, යදා පන අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදමකංසු, අථ තෙ එකො නෙසාදපුත්තො ජීවිතක්ඛයං පාපෙත්වා ආදාය ගතො, විවාදෙ අස්සාදො නාම නත්ථි” ති වත්වා වට්ඨකජාතකං (ජා. 1.1.35, 118; 1.6.128-133) කථෙසි. එවං ඉමානි පඤ්ච ජාතකානි කථෙත්වා අවසානෙ අත්තදණ්ඩසුත්තං (සු. නි. 941 ආදයො) කථෙසි.

අථ රාජානො පසන්තා “සවෙ සත්ථා නාගමිස්ස, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං වධිත්වා ලොහිතනදිං පවත්තයිස්සාම, සත්ථාරං නිස්සාය නො ජීවිතං ලද්ධං. සවෙ පන සත්ථා අගාරං අප්ඤ්ඤාසිස්ස, ද්විසහස්සදීපපරිවාරං චතුමහාදීපරජ්ජං හත්ථගතං අහවිස්ස, අතිරෙකසහස්සං බො පනස්ස පුත්තා අහවිස්සංසු, තතො බත්තියපරිවාරොව අවිචරිස්ස, තං බො පනෙස සම්පත්තිං පභාය නික්ඛමිත්වා සම්බොධිං පත්තො, ඉදානිපි බත්තියපරිවාරොව විවරතු” ති උභයනගරවාසිනො අඬ්ඬතෙය්‍යානි අඬ්ඬතෙය්‍යානි කුමාරසතානි අදංසු. හගවා තෙ පඛිබ්බාපෙත්වා මහාවනං අගමාසි. පුනදිවසතො පට්ඨාය තෙහි පරිවුතො එකදා කපිලවත්ථුනගරෙ එකදා කොලියනගරෙති ද්වීසු නගරෙසු පිණ්ඩාය වරති. උභයනගරවාසිනො මහාසක්කාරං කරිංසු. තෙසං ගරුගාරවෙන න අත්තතො රුචියා පඛිබ්බිතානං අනභිරති උප්පජ්ජි. පුරාණදුතියිකායොපි තෙසං අනභිරතිජනනත්ථාය තං තං වත්වා සාසනං පෙසෙසුං. තෙ අතිරෙකතරං උක්කණ්ඨිංසු. හගවා ආවජ්ජෙත්තො තෙසං අනභිරතභාවං ඤත්වා “ඉමෙ භික්ඛු මාදිසෙන බුද්ධෙන සද්ධිං එකතො වසන්තා උක්කණ්ඨන්ති, කථං රූපා නු බො තෙසං ධම්මකථා සප්පායා” ති උපධාරෙත්තො කුණාලධම්මදෙසනං පස්සි. අථස්ස එතදහොසි – “අහං ඉමෙ භික්ඛු හිමවන්තං නෙත්වා කුණාලකථාය තෙසං මාතුගාමදොසං පකාසෙත්වා අනභිරතිං හරිත්වා සොතාපත්තිමග්ගං දස්සාමි” ති.

සො පුබ්බණ්ණසමයං නිවාසෙත්වා පත්තච්චරමාදාය කපිලවත්ථුං පිණ්ඩාය වරින්වා පච්ඡාහත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො භත්තකිච්චවෙලායමෙව තෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛු ආමන්තෙත්වා “දිට්ඨපුබ්බො වො, භික්ඛවෙ, රමණීයො භිමවන්තපදෙසො”ති පුච්ඡි. “නොහෙතං, භන්තෙ”ති. “ගච්ඡස්සථ පන භිමවන්තවාරික”න්ති? “භන්තෙ, අනිද්ධිමන්තො මයං කථං ගමිස්සාමා”ති. “සවෙ පන වො කොචි ගහෙත්වා ගච්ඡෙය්‍ය, ගච්ඡෙය්‍යාථා”ති? “ආම, භන්තෙ”ති. සත්ථා සබ්බෙපි තෙ අත්තනො ඉද්ධියා ගහෙත්වා ආකාසෙ උප්පතිත්වා භිමවන්තං ගන්ත්වා ගගනතලෙ ධීතොව රමණීයෙ භිමවන්තපදෙසෙ කඤ්චනපබ්බතං රජතපබ්බතං මණිපබ්බතං හිඩ්ගුලිකපබ්බතං අඤ්ජනපබ්බතං සානුපබ්බතං එලිකපබ්බතන්ති නානාවිධෙ පබ්බතෙ, පඤ්ච මහානදියො, කණ්ණමුණ්ඩකං රථකාරං සිහපපාතං ඡද්දන්තං නියග්ගළං අනොතත්තං කුණාලදහන්ති සත්ත දහෙ දස්සෙසි. භිමවන්තො ච නාම මහා පඤ්චයොජනසතුබ්බෙධො තියොජනසහස්සවිත්ථතො, තස්ස ඉමං රමණීයං එකදෙසං අත්තනො ආනුභාවෙන දස්සෙසි. තත්ථ කතනිවාසානි සිහබ්‍යග්ගහත්ථිකුලාදීනි චතුප්පදානිපි එකදෙසතො දස්සෙසි. තත්ථ ආරාමරාමණෙය්‍යකාදීනි පුප්ඵ්වපගඵලුපගෙ රුක්ඛෙ නානාවිධෙ සකුණසඩ්දෙසෙ ජලජථලජපුප්ඵානි භිමවන්තස්ස පුරත්ථිමපස්සෙ සුවණ්ණතලං, පුච්ඡිමපස්සෙ හිඩ්ගුලතලං දස්සෙසි. ඉමෙසං රාමණෙය්‍යකානං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය තෙසං භික්ඛූනං පුරාණදුතියිකාසු ඡන්දරාගො පභීතො.

අථ සත්ථා තෙ භික්ඛු ගහෙත්වා ආකාසතො ඔතරින්වා භිමවන්තපච්ඡිමපස්සෙ සට්ඨියොජනිකෙ මනොසිලාතලෙ සත්තයොජනිකස්ස කප්පට්ඨිකසාලරුක්ඛස්ස හෙට්ඨා තියොජනිකාය මනොසිලාතලාය තෙහි භික්ඛූහි පරිවුතො ඡබ්බණ්ණරස්මියො විස්සජ්ජෙත්තො අණ්ණවකුච්ඡිං බොහෙත්වා ජලමානො සූරියො විය නිසීදින්වා මධුරස්සරං නිච්ඡාරෙන්තො තෙ භික්ඛු ආමන්තෙසි – “භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං භිමවන්තෙ තුම්හෙහි අදිට්ඨපුබ්බං පුච්ඡථා”ති. තස්මිං බණෙ ද්වෙ විත්තකොකිලා උභොසු කොට්ඨු දණ්ඩකං මුබ්බෙන ඩංසින්වා මජ්ඣෙ අත්තනො සාමිකං නිසීදාපෙත්වා අට්ඨ විත්තකොකිලා පුරතො, අට්ඨ පච්ඡතො, අට්ඨ වාමතො, අට්ඨ දක්ඛිණතො, අට්ඨ හෙට්ඨා, අට්ඨ උපරි ඡායං කත්වා එවං විත්තකොකිලං පරිවාරෙන්වා ආකාසෙනාගච්ඡන්ති. අථ තෙ භික්ඛු තං සකුණසඩ්දසං දිස්වා සත්ථාරං පුච්ඡිංසු – “කෙ නාමෙතෙ, භන්තෙ සකුණා”ති? “භික්ඛවෙ, එස මම පොරාණකො වංසො, මයා යපිතා පවෙණි, මං තාව පුබ්බෙ එවං පරිවරිංසු, තදා පනෙස සකුණගණො මහා අහොසි, අඩ්ඨුඩ්ඨානි දිජකඤ්ඤාසහස්සානි මං පරිවරිංසු. අනුපුබ්බෙන පරිහායින්වා ඉදානි එත්තකො ජාතො”ති. “කථං එවරුපෙ පන, භන්තෙ, වනසණ්ඨෙ එතා දිජකඤ්ඤායො තුම්හෙ පරිවරිංසු”ති? අථ තෙසං සත්ථා “තෙන හි, භික්ඛවෙ, සුණාථා”ති සතිං උපට්ඨාපෙත්වා අතීතං ආහරින්වා දස්සෙන්තො ආහ –

“එවමක්ඛායති එවමනුසුයති, සබ්බොසධධරණිධරෙ
නෙකපුප්ඵමාලාවිතතෙ
ගජගච්ඡමහිංසරුරුවමරපසදබ්බග්ගොකණ්ණසිහබ්‍යග්ගසදීපිඅච්ඡකොකතරච්ච

ඡන්දදාරකදලි- මිගබ්ලාරසසකණ්ණිකානුවරිතෙ
 ආකිණ්ණනෙලමණ්ඩලමහාවරාහනාගකුලකරෙණුසඩසාධිවුටියේ
 ඉස්සමිගසාබමිගසරහමිගඵණ්ණිමිගවාතමිගපසදමිගපුරිසාලුකිම්පුරිසයක්ඛරක්ඛ
 - සනිසෙවිතෙ
 අමජ්ජවමඤ්ජරිධරපහට්ඨපුප්ඵළුසිතග්ගානෙකපාදපගණවිතකෙ
 කුරරවකොරවාරණමයුරපරහතජීවඤ්ජීවකවෙලාවකහිඬිකාරකරවිකමත්තවිහ
 ඩිගගණසතතසම්පසුටියේ
 අඤ්ජනමනොසිලාහරිතාලහිඬිගුලකහෙමරජතකනකානෙකධාතු-
 සතවිතද්ධපටිමණ්ඩිතපදෙසෙ ඵවරුපෙ බලු, හො, රම්මෙ වනසණ්ඩෙ
 කුණාලො නාම සකුණො පටිවසති අතිවිය විත්තො අතිවිය
 විත්තපත්තච්ඡදනො’’.

“තස්සෙව බලු, හො, කුණාලස්ස සකුණස්ස අඬුප්ඵලානි ඉත්ථිසහස්සානි
 පරිවාරිකා දිජකඤ්ඤායො, අථ බලු, හො, ද්වෙ දිජකඤ්ඤායො කට්ඨං
 මුඛෙන ඩංසිත්වා තං කුණාලං සකුණං මජ්ඣෙ නිසීදාපෙත්වා උඬ්ඛෙත්තිමා
 තං කුණාලං සකුණං අද්ධානපරියායපථෙ කිලමථො උබ්බාහෙත්ථා’’.

“පඤ්චසතා දිජකඤ්ඤායො හෙට්ඨතො හෙට්ඨතො උඬ්ඛෙත්ති ‘සවායං
 කුණාලො සකුණො ආසනා පරිපතිස්සති, මයං තං පක්ඛෙහි
 පටිග්ගහෙස්සාමා’ති.

“පඤ්චසතා දිජකඤ්ඤායො උපරුපරි උඬ්ඛෙත්ති ‘මා තං කුණාලං
 සකුණං ආතපො පරිතාපෙසී’ති.

“පඤ්චසතා දිජකඤ්ඤායො උහතොපස්සෙන උඬ්ඛෙත්ති ‘මා තං
 කුණාලං සකුණං සීතං වා උණ්භං වා තිණං වා රජො වා වාතො වා උස්සාවො
 වා උපජ්ජුසී’ති.

“පඤ්චසතා දිජකඤ්ඤායො පුරතො පුරතො උඬ්ඛෙත්ති ‘මා තං
 කුණාලං සකුණං ගොපාලකා වා පසුපාලකා වා තිණහාරකා වා කට්ඨහාරකා
 වා වනකම්මිකා වා කට්ඨෙන වා කඨලෙන වා පාණිනා වා ලෙඩ්ඛිනා වා
 දණ්ඩෙන වා සත්ථෙත වා සක්ඛරාහි වා පහාරං අදංසු, මායං කුණාලො
 සකුණො ගච්ඡෙහි වා ලතාහි වා රුක්ඛෙහි වා සාඛාහි වා ඵම්හෙහි වා
 පාසාණෙහි වා බලවත්තෙහි වා පක්ඛිහි සඬිගමෙසී’ති.

“පඤ්චසතා දිජකඤ්ඤායො පච්ඡතො පච්ඡතො උඬ්ඛෙත්ති සණ්භාහි
 සබ්බාහි මඤ්ජුහි මධුරාහි වාවාහි සමුදාවරත්තියො ‘මායං කුණාලො සකුණො
 ආසනෙ පරියුක්කණ්ඨී’ති.

“පඤ්චසතා දිජකඤ්ඤායො දිසොදිසං උඩ්වෙන්ති
අනෙකරුක්ඛවිට්ඨවිකතිඵලමාහරන්ති යො ‘මායං කුණාලො සකුණො බුදාය
පරිකිලමිත්ථා’ ති.

“අප බලු, හො, තා දිජකඤ්ඤායො තං කුණාලං සකුණං ආරාමෙනෙව ආරාමං, උය්‍යානෙනෙව උය්‍යානං, නදීතිත්ථෙනෙව නදීතිත්ථං, පබ්බතසිබරෙනෙව පබ්බතසිබරං, අම්බවනෙනෙව අම්බවනං, ජම්බුවනෙනෙව ජම්බුවනං, ලබුජවනෙනෙව ලබුජවනං, නාළිකෙරසඤ්චාරියෙනෙව නාළිකෙරසඤ්චාරියං ඛිජ්ජමෙව අභිසම්භොන්ති රතිත්ථාය.

“අථ බලු, හො, කුණාලො සකුණො තාහි දිජකඤ්ඤාහි දිවසං පරිබ්බුල්හො එවං අපසාදෙනි ‘තස්සථ තුම්හෙ වසලියො, විතස්සථ තුම්හෙ වසලියො චොරියො ධුත්තියො අසත්තියො ලභුවත්තායො කතස්ස අප්පටිකාරිකායො අනිලො විය යෙනකාමංගමායො’” ති.

තත්‍රායං අත්ථවණ්ණනා - හික්ඛවෙ, සො චනසණ්ඨො ඵං අක්ඛායති ඵවඤ්ච අනුසුයති. කිත්ති? සබ්බොසධධරණිධරෙති විත්ථාරො. තත්ථ සබ්බොසධධරණිධරෙති මූලතචපත්තපුප්ඵාදිසබ්බොසධධරාය ධරණියා සමන්තාගතෙති අත්ථො, සබ්බොසධයුත්තො චා ධරණිධරො. සො හි පදෙසො සබ්බොසධධරණිධරොති ඵවමක්ඛායති ඵවඤ්ච අනුසුයති, තස්මිං චනසණ්ඨොති චුත්තං හොති. සෙසපදයොජනායපි ඵසෙව නයො. නෙකපුප්ඵමාලාවිතතෙති අනෙකෙහි ඵලත්ථාය උප්පත්තපුප්ඵෙහි වෙව පිළන්ධනමාලොහි ව විතතෙ. රුරුති සුවණ්ණවණ්ණා මිගා. උද්දාරාති උද්දා. බ්චාරාති මහාබ්චාරා. නෙලමණ්ඩලං චූච්චති තරුණහිඬකච්ඡාපමණ්ඩලං. මහාවරාහාති මහාහත්ථිනො, ආකිණ්ණනෙලමණ්ඩලමහාවරාහෙන ගොවරියාදිහෙදෙන දසවිධෙන නාගකුලෙන වෙව කරෙණුසඬ්ඝෙන ච අධිචූටයෙති අත්ථො. ඉස්සමිගාති කාළසිහා. වාතමිගාති මහාවාතමිගා. පසදමිගාති විත්‍රමිගා. පූරිසාලුති වළවාමුඛයක්ඛිතියො. කම්පූරිසාති දෙවකිත්තරචන්දකිත්තරදුමකිත්තරදණ්ඩමාණවකකොන්ති-සකුණකණ්ණපාචුරණාදිහෙදා කිත්තරා. අමප්පවමඤ්ජරිධරපහට්ඨපුප්ඵචුසිතග්ගානෙකපාදපගණවිතතෙති මකුලධරෙහි වෙව මඤ්ජරිධරෙහි ව සුපුප්ඵිතෙහි ව අග්ගමත්තපුප්ඵිතෙහි ව අනෙකෙහි පාදපගණෙහි විතතෙ. වාරණා නාම හත්ථිලිඬගසකුණා. වෙලාවකාතිපි එතෙ සකුණායෙව. හෙමඤ්ච කනකඤ්චාති ද්වෙ සුවණ්ණජාතියො. එතෙහි අඤ්ජනාදිහි අනෙකධාතුසතෙහි අනෙකෙහි වණ්ණධාතුරාසිහි විනද්ධපට්මණ්ඩිතපදෙසෙ. හොති ධම්මාලපනමත්තමෙතං. විත්තොති මුඛකුණ්ඩකෙපි හෙට්ඨාඋදරභාගෙපි විත්තොව.

අඩවුඩ්ඩානී අඩව්වතුන්ටානි, තිණි සහස්සානි පඤ්චෙව සතානිති අත්ථො.
 අද්ධානපරියායපථෙති අද්ධානසඛිබානෙ ගමනමග්ගෙ. උඛ්ඛානෙත්ථානි බාධයිත්ථ.
 උපජ්ඣයිති උපගන්ත්වා ච්ඡි. පහාරං අදංසුති එත්ථ “මා න”න්ති පදස්ස සාම්චසෙන

අත්පො වෙදිතබ්බො. සඬිගමෙසීති සමාගවිජ්. සණ්භාහීති මට්ඨාහි. සබ්බාහීති පියාහි. මඤ්ජුහීති සබ්බාහි. මධුරාහීති මධුරස්සරාහි. සමුදාවරන්ති යොති ගන්ධබ්බකරණවසෙන පරිවරන්ති යො. අනෙකරුක්ඛවිධවිකතිඵලන්ති අනෙකෙහි රුක්ඛෙහි විධිවිකතිඵලං. ආරාමෙනෙව ආරාමන්ති පුප්ඵාරාමාදීසු අඤ්ඤතරෙන ආරාමෙනෙව අඤ්ඤතරං ආරාමං නෙත්තීති අත්පො. උය්‍යානාදීසුපි එසෙව න යො. නාළිකෙරසඤ්චාරියෙනෙවාති නාළිකෙරවනෙනෙව අඤ්ඤං නාළිකෙරවනං. අතිසම්භොන්තීති එවං නෙත්වා තත්ථ නං බිජ්ජඤ්ඤෙව රතිත්ථාය පාපුණන්ති.

දිවසං පරිබ්‍රුල්ලොති සකලදිවසං පරිබ්‍රුල්ලො. අපසාදෙතීති තා කිර තං එවං දිවසං පරිවරිත්වා නිවාසරුක්ඛෙ ඔතාරෙත්වා පරිවාරෙත්වා රුක්ඛසාබ්‍යාසු නිසීදිත්වා “අප්පෙව නාම මධුරවචනං ලභෙය්‍යාමා” ති පත්ථයන්ති යො ඉමිනා උය්‍යාපිතකාලෙ අත්තනො වසනට්ඨානං ගමිස්සාමාති වසන්ති. කුණාලරාජා පන තා උය්‍යාපෙත්තො “නස්සථා” ති ආදිවචනෙහි අපසාදෙති. තත්ථ නස්සථාති ගච්ඡථ. විනස්සථාති සබ්බතොභාගෙන නස්සථ. ගෙහෙ ධනධඤ්ඤාදීනං නාසනෙන චොරියො, බහුමායතාය ධුත්තියො, නට්ඨස්සතිතාය අසති යො, අනවට්ඨිතවිත්තතාය ලහුවිත්තායො, කතවිනාසනෙන මිත්තදුබ්භිතාය කතස්ස අප්පට්ඨකාරිකා යොති.

එවඤ්ඤෙව පන වත්වා “ඉති බො, හික්ඛවෙ, අහං තිරච්ඡානගතොපි ඉත්ථිනං අකතඤ්ඤතං බහුමායතං අනාවාරතං දුස්සීලතඤ්ඤෙව ජානාමි, තදාපාහං තාසං වසෙ අවත්තිත්වා තා එව අත්තනො වසෙ වත්තෙමි” ති ඉමාය කථාය තෙසං හික්ඛුනං අනභිරතිං හරිත්වා සත්ථා තුණ්හි අහොසි. තස්මිං බණෙ ද්වෙ කාලකොකිලා සාමිකං දණ්ඩකෙන උක්ඛිපිත්වා හෙට්ඨාභාගාදීසු වතස්සො වතස්සො හුත්වා තං පදෙසං ආගමිංසු. තෙ හික්ඛු තාපි දිස්වා සත්ථාරං පුච්ඡිංසු. සත්ථා “පුබ්බෙ, හික්ඛවෙ, මම සභායො පුණ්ණමුඛො නාම ඵ්ඤ්ඤකොකිලො අහොසි, තස්සායං වංසො” ති වත්වා පුරිමනයෙනෙව තෙහි හික්ඛුහි පුච්ඡිතො ආහ –

“තස්සෙව බලු, හො, හිමවතො පබ්බතරාජස්ස පුරත්ථිමදිසාභාගෙ සුසුබ්බමසුනිපුණගිරිප්පහවහරිතුපයන්ති යො” ති.

තත්ථ සුට්ඨ සුබ්බමසණ්භසලිලතාය සුසුබ්බමසුනිපුණා, ගිරි එතාසං පහවොති ගිරිප්පහවා, හිමවත්තනො සන්දමානහරිතතිණමිස්සඔසතාය හරිතා, කුණාලදහං උපගමනෙන උපයන්ති යොති සුසුබ්බමසුනිපුණගිරිප්පහවහරිතුපයන්ති යො, එවරුපා නදියො යස්මිං සන්දන්තිති අත්පො.

ඉදානි යං කුණාලදහං තා උපයන්ති, තත්ථ පුප්ඵාති වණ්ණෙත්තො ආහ –

“උප්පලපදුමකුමුදනලිතසතපත්තසොගන්ධිකමන්දාලකසම්පතිවිරුල්භ-සුවිගන්ධමනුඤ්ඤමාවකප්පදෙසෙ” ති.

තත්ථ උප්පලන්ති නිලුප්පලං. නලිතන්ති සෙතපදුමං. සතපත්තන්ති පරිපුණ්ණසතපත්තපදුමං. සම්පතීති එතෙහි සම්පතිවිරුල්ලෙහි අභිනවජාතෙහි

සුවිගන්ධෙන වෙව මනුඤ්ඤෙන ව භද්‍යඛන්ධනසමත්ථතාය මාවකෙන ව පදෙසෙන සමන්තාගතෙනි අත්ථො.

ඉදානි තස්මිං දහෙ රුක්ඛාදයො වණ්ණෙන්තො ආහ -

“කුරවකමුවලින්දකෙනකවෙදිසවඤ්ජුලපුන්තාගබකුලතිලකපියකහසන සාලසලල- වම්පකඅසාකනාගරුක්ඛතිරිච්ඡුප්පත්තලොද්දවන්දනොසවනෙ කාලාගරුපද්මකපියච්ඡුදෙවදාරුකවොවගහනෙ කකුධකුට්ඨපඤ්ඤාලකච්චිකාරකණ්ණිකාරකණ්ණිකාර- කනවෙරකොරණ්ඩකකොවිළාරකිංසුකයොධිකවනමල්ලිකමනච්ඡිගණ්ණමනවජ්ජහණ්ඩිසුරුවිර- හගිනිමාලාමල්‍යධරෙ ජාතිසුමනමධුගන්ධිකධනුතක්කාරිතාලිසතගරමුසිරකොට්ඨකච්ඡවිතතෙ අතිමුත්තකසංකුසුමිතලතාවිතතපටිමණ්ඩිතජ්ජපදෙසෙ හංසපිලවකාදම්ඛකාරණ්ඩවාහිනදිනෙ විජ්ජාධරසිද්ධසමණතාපසගණාධිවුට්ඨෙ වරදෙවයක්ඛරක්ඛසදානවගන්ධබ්බකින්නරමහොරගානුවණ්ණප්පදෙසෙ - එවරුපෙ බලු, හො, රම්මෙ වනසණ්ඩෙ පුණ්ණමුඛො නාම චුස්සකොකිලො පතිවසති අතිවිය මධුරගිරො විලාසිතනයනො මත්තක්ඛො.

“තස්සෙව බලු, හො, පුණ්ණමුඛස්ස චුස්සකොකිලස්ස අභිච්ඡාදිභානි ඉත්ථිසතානි පරිවාරිකා දිපකඤ්ඤායො. අථ බලු, හො, ද්වෙ දිපකඤ්ඤායො කට්ඨං මුඛෙන ඩංසිත්වා තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං මජ්ඣෙ නිසිදාපෙත්වා උඨංචන්ති ‘මා නං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං අද්ධානපරියායපථෙ කිලමථො උබ්බාහෙත්වා’ති.

“පඤ්ඤාස දිපකඤ්ඤායො හෙට්ඨන්තො හෙට්ඨන්තො උඨංචන්ති ‘සවායං පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො සකුණො ආසනා පරිපතිස්සති, මයං තං පක්ඛෙහි පටිග්ගහෙස්සාමා’ති.

“පඤ්ඤාස දිපකඤ්ඤායො උපරුපරි උඨංචන්ති ‘මා නං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං ආතපො පරිතාපෙසී’ති.

“පඤ්ඤාස පඤ්ඤාස දිපකඤ්ඤායො උහතොපස්සෙන උඨංචන්ති ‘මානං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං සීතං වා උණ්හං වා තිණං වා රජො වා වාතො වා උස්සාවො වා උපජ්චුසී’ති.

“පඤ්ඤාස දිපකඤ්ඤායො පුරතො පුරතො උඨංචන්ති ‘මා නං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං ගොපාලකා වා පසුපාලකා වා තිණහාරකා වා කට්ඨහාරකා වා වනකම්මිකා වා කට්ඨෙත වා කඨලාය වා පාණිනා වා ලෙඩ්චුනා වා දණ්ඩෙන වා සත්ථෙත වා සක්ඛරාහි වා පහාරමදංසු, මායං

පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො ගච්ඡෙති වා ලතාහි වා රුක්ඛෙහි වා සාධාහි වා
ථම්මෙහි වා පාසාණෙහි වා බලවන්තෙහි වා පක්ඛිති සඨගමෙසී'ති.

“පඤ්ඤාස දිජකඤ්ඤායො පච්ඡතො පච්ඡතො උඨංඨන්ති සණ්භාහි
සබ්බාහි මඤ්ජුහි මධුරාහි වාචාහි සමුදාවරන්තියො ‘මායං පුණ්ණමුඛො
චුස්සකොකිලො ආසනෙ පරියුක්කණ්ඨී’ති.

“පඤ්ඤාස දිජකඤ්ඤායො දිසොදිසං උඨංඨන්ති
අනෙකරුක්ඛවිච්චිකතිඵලමාහරන්තියො ‘මායං පුණ්ණමුඛො
චුස්සකොකිලො බුදාය පරිකිලමිත්ථා’ති.

“අථ බලු, හො, තා දිජකඤ්ඤායො තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං
ආරාමෙනෙව ආරාමං, උය්‍යානෙනෙව උය්‍යානං, නදිතිත්ථෙව නදිතිත්ථං,
පබ්බතසිඛරෙනෙව පබ්බතසිඛරං, අම්බවනෙනෙව අම්බවනං,
ජම්බුවනෙනෙව ජම්බුවනං, ලබුජවනෙනෙව ලබුජවනං,
නාළිකෙරසඤ්චාරියෙනෙව නාළිකෙරසඤ්චාරියං ඛිජ්ජමෙව අභිසම්භොන්ති
රතිත්ථාය.

“අථ බලු, හො, පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො තාහි දිජකඤ්ඤාහි දිවසං
පරිබ්‍රුළ්භො ඵචං පසංසති ‘සාධු සාධු, භගිනියො, ඵතං ඛො භගිනියො
තුම්භාකං පතිරූපං කුලධිතානං, යං තුම්මෙහ භත්තාරං පරිචරෙය්‍යාථා’ති.

“අථ බලු, හො, පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො යෙන කුණාලො
සකුණො තෙනුපසඨිකමි. අද්දසංසු ඛො කුණාලස්ස සකුණස්ස පරිචාරිකා
දිජකඤ්ඤායො තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං දුරතොව ආගච්ඡන්තං,
දිස්වාන යෙන පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො තෙනුපසඨිකමිංසු,
උපසඨිකමිත්ථා තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං එතදවොචුං – ‘අයං, සම්ම
පුණ්ණමුඛ, කුණාලො සකුණො අතිවිස ඵරුසො අතිවිස ඵරුසවාටො,
අජ්ජෙව නාම තචම්පි ආගම්ම පියවාටං ලභෙය්‍යාමා’ති. ‘අජ්ජෙව නාම
භගිනියො’ති වත්ථා යෙන කුණාලො සකුණො තෙනුපසඨිකමි,
උපසඨිකමිත්ථා කුණාලෙන සකුණෙන සද්ධිං පටිසම්මොදිත්ථා එකමන්තං
නිසීදි, එකමන්තං නිසින්තො ඛො පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො තං කුණාලං
සකුණං එතදවොච – ‘කිස්ස ත්වං, සම්ම කුණාල, ඉත්ථීනං සුජාතානං
කුලධිතානං සම්මාපටිපන්නානං මිච්ඡාපටිපන්නොසි, අමනාපභාණීනම්පි කිර,
සම්ම කුණාල, ඉත්ථීනං මනාපභාණීනා භවිතබ්බං, කිම්ඛගං පන
මනාපභාණීන’න්ති.

“ඵචං චුත්තෙ කුණාලො සකුණො තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං ඵචං
අපසාදෙසි – ‘නස්ස ත්වං, සම්ම ජම්ම වසල, විනස්ස ත්වං, සම්ම ජම්ම වසල,

කො නු තයා වියත්තො ජායාජිනෙනා'ති. එවං අපසාදිතො ච පන පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො තතොයෙව පටිනිවත්ති.

“අථ බලු, හො, පුණ්ණමුඛස්ස චුස්සකොකිලස්ස අපරෙන සමයෙන නචිරස්සෙව බරො ආබාධො උප්පජ්ජී, ලොභිතපක්ඛන්දිකා බාල්භා වෙදනා වත්තන්ති මාරණන්තිකා. අථ බලු, හො, පුණ්ණමුඛස්ස චුස්සකොකිලස්ස පරිවාරිකානං දිජ්ඣකඤ්ඤානං එතදහොසි – ‘ආබාධිකො ඛො අයං පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො, අප්පෙව නාම ඉමම්භා ආබාධා වුට්ඨහෙය්‍යා’ති එකං අදුතියං ඔභාය යෙන කුණාලො සකුණො තෙනුපසඬිකමිංසු. අද්දසා ඛො කුණාලො සකුණො නා දිජ්ඣකඤ්ඤායො දුරතොව ආගච්ඡන්තියො, දිස්වාන නා දිජ්ඣකඤ්ඤායො එතදවොච – ‘කහං පන තුම්භං වසලියො හත්තා’ති. ‘ආබාධිකො ඛො, සම්ම කුණාල, පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො අප්පෙව නාම තම්භා ආබාධා වුට්ඨහෙය්‍යා’ති. එවං චුත්තෙ කුණාලො සකුණො නා දිජ්ඣකඤ්ඤායො එවං අපසාදෙසි – ‘නස්සථ තුම්භෙ වසලියො, විනස්සථ තුම්භෙ වසලියො චොරියො ධුත්තියො අසත්තියො ලහුවිත්තායො කතස්ස අප්පටිකාරිකායො අනිලො විය යෙනකාමංගමායො’ති වත්වා යෙන පුණ්ණමුඛො චුස්සකොකිලො තෙනුපසඬිකමි, උපසඬිකමිත්වා තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං එතදවොච – ‘හං, සම්ම, පුණ්ණමුඛා’ති. ‘හං, සම්ම, කුණාලා’ති.

“අථ බලු, හො, කුණාලො සකුණො තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං පක්ඛෙහි ච මුඛතුණ්ඩකෙන ච පරිග්ගහෙත්වා වුට්ඨාපෙත්වා නානාභෙසජ්ජානි පායාපෙසි. අථ බලු, හො, පුණ්ණමුඛස්ස චුස්සකොකිලස්ස සො ආබාධො පටිප්පස්සමිහි”ති.

තත්ථ පියකාති සෙතපුප්ඵා. හසනාති හ-කාරො සන්ධිකරො, අසනායෙව. තිරිට්ති එකා රුක්ඛජාති. වන්දනාති රත්තසුරභිවන්දනා. ඔසවනෙති එතෙසං ඔසෙන සටාය සමන්තාගතවනෙ. දෙවදාරුකවොචගහනෙති දෙවදාරුරුක්ඛෙහි වෙච කදලිහි ච ගහනෙ. කච්චිකාරාති එකා රුක්ඛජාති. කණ්ණිකාරාති මහාපුප්ඵා. කණ්ණිකාරාති බුද්දකපුප්ඵා. කිංසුකාති වාතසාතකා. යොධිකාති යුථිකා. වනමල්ලිකමනඬිගණමනවජ්ජහණ්ඩිසුරුචිරහගිතිමාලාමලාධරොති මල්ලිකානඤ්ච අනඬිගණානං අනවජ්ජානඤ්ච හණ්ඩිනං සුරුචිරානඤ්ච හගිනීනං පුප්ඵෙහි මාලාධාරයමානෙ. ධනුතක්කාරීති ධනුපාටලි. තාලිසාති තාලිසපත්තරුක්ඛා. කච්චිතතෙති එතෙහි ජාතිසුමනාදිහි විතතෙ නදිකච්ඡපඬිබතකච්ඡෙ. සංකුසුම්භලතාති තෙසු තෙසු යානෙසු සුට්ඨු කුසුම්භඅතිමුත්තකෙහි වෙච නානාවිධලතාහි ච විතතපටිමණ්ඩිතපදෙසෙ. ගණාධිවුට්ඨෙති එතෙසං විජ්ජාධාරාදීනං ගණෙහි අධිවුට්ඨෙ. පුණ්ණමුඛොති මුඛපරිපුණ්ණතාය පුණ්ණමුඛො. පරෙහි වුට්ඨතාය චුස්සකොකිලො. විලාසිතනයනොති විලාසිතනෙත්තො. මත්තක්ඛොති යථා මත්තානං අක්ඛිති රත්තානි හොන්ති, එවං රත්තක්ඛො, පමාණයුත්තනෙත්තො වා.

හගිනියොති අරියවොහාරෙන ආලපනං. පරිවරෙය්‍යාථාති සකලදිවසං ගහෙත්වා විවරෙය්‍යාථ. ඉති සො පියකථං කථෙත්වා උයොයාපෙති. කදාචි පන කුණාලො සපරිවාරො පුණ්ණමුඛං දස්සනාය ගච්ඡති, කදාචි පුණ්ණමුඛො කුණාලස්ස සන්තිකං ආගච්ඡති. තෙනාහ “අථ බලු, හො”ති. සම්මාති වයස්ස. ආගම්මාති පටිච්ච උපනිස්සාය. ලභෙය්‍යාමාති කුණාලස්ස සන්තිකා පියවචනං ලභෙය්‍යාම. අප්පෙව නාමාති අපි නාම ලභෙය්‍යාථ, චක්ඛාමි නන්ති. සුඡාතානන්ති සමඡාතිකානං.

තස්සාති පලාය. ජම්මාති ලාමක. වියත්තොති කො නු තයා සදිසො අඤ්ඤො ඛ්‍යත්තො නාම අත්ථි. ඡායාජිනෙනාති ඡායාජිනෙන, අයමෙව වා පායො. එවං ඉත්ථිපරාජිනෙන තයා සදිසො කො නාම ඛ්‍යත්තො අත්ථිති තං පුන එවරුපස්ස වචනස්ස අභණනත්ථාය අපසාදෙති. තතොයෙවාති “කුද්ධො මෙ කුණාලො”ති වින්තෙත්වා තතොයෙව පටිනිවත්ති, සො නිවත්තිත්වා සපරිවාරො අත්තනො නිවාසට්ඨානමෙව අගමාසි.

අප්පෙව නාමාති සංසයපරිවිතක්කො, ඉමම්භා ආබාධා වුට්ඨහෙය්‍ය වා නො වාති එවං වින්තෙත්වා තං ඔහාය පක්කම්සු. තුම්භන්ති තුම්භාකං. අප්පෙව නාමාති තම්භා ආබාධා වුට්ඨහෙය්‍ය වා නො වා, අම්භාකං ආගතකාලෙ මනො භවිස්සති. මයඤ්ඨි ඉදානෙව සො මරිස්සතීති ඤත්වා තුම්භාකං පාදපරිවාරිකා භවිතුං ආගතා. තෙනුපසඬකම්ති ඉමා ඉත්ථියො සාමිකස්ස මතකාලෙ ආගතා පටික්කුලා භවිස්සාමාති තං පහාය ආගතා, අහං ගන්ත්වා මම සහායකං පූජ්ඵලාදීනි නානාභෙසජ්ජානි සංහරිත්වා අරොගං කරිස්සාමිති වින්තෙත්වා නාගබ්ලො මහාසත්තො ආකාසෙ උජ්ජනිත්වා යෙන සො තෙනුපසඬකම්. හන්ති නිපාතො, “ජීවසි, සම්මා”ති පුච්ඡන්තො එවමාහ. ඉතරොපිස්ස “ජීවාමි”ති වදන්තො “හං සම්මා”ති ආහ. පායාපෙසීති පායෙසි. පටිජ්ජස්සම්භීති වූපසමිති.

තාපි දිජ්ඣකඤ්ඤායො අස්මිං අරොගෙ ජාතෙ ආගතා. කුණාලොපි පුණ්ණමුඛං කතිපාහං ඵලාඵලානි බාදාපෙත්වා තස්ස බලජ්ජත්තකාලෙ, “සම්ම, ඉදානි ත්වං අරොගො, අත්තනො පරිවාරිකාහි සද්ධිං වස, අහම්පි අත්තනො වසනට්ඨානං ගමිස්සාමි”ති ආහ. අථ නං සො “ඉමා, සම්ම, මං බාළ්භගිලානං පහාය පලායන්ති, න මෙ එතාහි ධුත්තීහි අත්ථො”ති ආහ. තං සුත්වා මහාසත්තො “තෙන හි තෙ, සම්ම, ඉත්ථිනං පාපභාවං ආවික්ඛිස්සාමි”ති පුණ්ණමුඛං ගහෙත්වා හිමවන්තපස්සෙ මනොසිලාතලං නෙත්වා සත්තයොජනිකසාලරුක්ඛමුලෙ මනොසිලාසනෙ නිසීදි. එකස්මිං පස්සෙ පුණ්ණමුඛො සපරිවාරො නිසීදි. සකලහිමවන්තෙ දෙවසොසනා වරි – “අජ්ජ කුණාලො සකුණුරාජා හිමවන්තෙ මනොසිලාසනෙ නිසීදිත්වා බුද්ධලිලාය ධම්මං දෙසෙස්සති, තං සුණාථා”ති. පරම්පරසොසෙන ඡ කාමාවචරදෙවා සුත්වා යෙභුයොන තත්ථ සන්තිපතිංසු. බහුනාගසුපණ්ණකිත්තරවිජ්ජාධරාදීනම්පි දෙවතා තමත්ථං උග්ගොසෙසුං. තදා ආනන්දො නාම ගිජ්ඣුරාජා දසසහස්සගිජ්ඣුපරිවාරො ගිජ්ඣුපබ්බතෙ පටිවසති. සොපි තං කොලාහලං සුත්වා “ධම්මං සුණිස්සාමි”ති සපරිවාරො ආගන්ත්වා එකමන්තං නිසීදි. නාරදොපි පඤ්චාහිඤ්ඤො තාපසො දසසහස්සතාපසපරිවුතො හිමවන්තපදෙසෙ විහරන්තො තං දෙවසොසනං සුත්වා

“සභායො කිර මෙ කුණාලො ඉත්ථිනං අගුණං කට්ඨස්සති, මහාසමාගමො භවිස්සති, මයාපි තං දෙසනං සොතුං වට්ටති” ති තාපසදසසභස්සෙන සද්ධිං ඉද්ධියා තත්ථ ගන්ත්වා එකමන්තං නිසීදි. බුද්ධානං දෙසනාසන්නිපාතසදිසො මහාසමාගමො අහොසි. අථ මහාසත්තො ජාතිස්සරඤාණෙන ඉත්ථිදොසපටිසංයුත්තං අතීතභවෙ දිට්ඨකාරණං පුණ්ණමුඛං කායසක්ඛිං කත්වා කට්ඨස්සි. තමත්ථං පකාසෙන්නො සත්ථා ආහ –

“අථ බලු, හො, කුණාලො සකුණො තං පුණ්ණමුඛං චුස්සකොකිලං ගිලානවුට්ඨිතං අවිරවුට්ඨිතං ගෙලඤ්ඤා එතදවොච –

“දිට්ඨා මයා, සම්ම පුණ්ණමුඛ, කණ්භා ද්වෙපිතිකා පඤ්චපතිකාය ඡට්ඨෙ පුරිසෙ චිත්තං පටිබන්ධන්තියා, යදිදං කබන්ධෙ පීඨසප්පිම්භී” ති. භවති ච පනුත්තරෙත්ථ වාක්‍යං –

290.

“අථ ජ්ජුනො නකුලො හිමසෙනො, යුධිට්ඨිලො සභදෙවො ච රාජා; එතෙ පතී පඤ්ච මතිච්ච නාරී, අකාසි බුජ්ජවාමනකෙන පාප’න්ති.

“දිට්ඨා මයා, සම්ම පුණ්ණමුඛ, සච්චතපාපී නාම සමණී සුසානමජ්ඣෙ වසන්තී චතුත්ථහත්තං පරිණාමයමානා සුරාධුත්තකෙන පාපමකාසි.

“දිට්ඨා මයා, සම්ම පුණ්ණමුඛ, කාකචතී නාම දෙවී සමුද්දමජ්ඣෙ වසන්තී හරියා වෙනතෙයාස්ස නටකුවෙරෙන පාපමකාසි.

“දිට්ඨා මයා, සම්ම පුණ්ණමුඛ, කුරුඬගදෙවී නාම ලොමසුද්දරී එළිකකුමාරං කාමයමානා ඡළඬගකුමාරධනන්තෙවාසිනා පාපමකාසි.

“එවඤ්ඤෙනං මයා ඤාතං, බ්‍රහ්මදත්තස්ස මාතරං; ඔහාය කොසලරාජං, පඤ්චාලචණ්ඩෙන පාපමකාසි.

291.

“එතා ච අඤ්ඤා ච අකංසු පාපං, තස්මාහමිත්ථිනං න විස්සසෙ නප්පසංසෙ; මහී යථා ජගති සමානරත්තා, වසුන්ධරා ඉතරීතරාපතිට්ඨා; සබ්බසභා අඵන්දනා අකුප්පා, තථිත්ථියො තායො න විස්සසෙ නරො.

292.

“සීහො යථා ලොහිතමංසහොජනො, වාළුමිගො පඤ්චාවුධො සුරුද්ධො; පසය්භබ්බාදී පරහිංසනෙ රතො, තථිත්ථියො තායො න විස්සසෙ නරො.

“න බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ, වෙසියො නාරියො ගමනියො, න හෙතා
බන්ධකියො නාම, වධිකායො නාම ඵතායො, යදිදං වෙසියො නාරියො
ගමනියො” ති.

“වොරො විය වෙණිකතා මදිරාව දිද්ධා වාණිජො විය වාචාසන්ථුතියො
ඉස්සසිඬගම්ව විපරිවත්තායො උරගම්ව දුජ්චහායො. සොබ්බම්ව පටිච්ඡන්තා
පාතාලම්ව දුජ්ජුරා රක්ඛසී විය දුත්තොසා යමොවෙකන්තහාරියො. සිබ්බිව
සබ්බහක්ඛා නදිරිව සබ්බවාහී අනිලො විය යෙනකාමංවරා නෙරු විය
අවිසෙසකරා විසරුක්ඛො විය නිච්චඵලිතායොති. භවති ව පනුත්තරෙත්ථ
වාක්‍යං —

293.

“යථා වොරො යථා දිද්ධො, වාණිජොව විකත්ථනී;
ඉස්සසිඬගම්ව පරිවත්තා, දුජ්චහා උරගො විය.

294.

“සොබ්බම්ව පටිච්ඡන්තා, පාතාලම්ව දුජ්ජුරා;
රක්ඛසී විය දුත්තොසා, යමොවෙකන්තහාරියො.

295.

“යථා සිබ්බි නදී වාතො, නෙරුනාව සමාගතා;
විසරුක්ඛො විය නිච්චඵලා, නාසයන්ති සරෙ භොගං;
රතනන්තකරිත්ථියො” ති.

තත්ථ ගිලානවුට්ඨිතන්ති පඨමං ගිලානං පච්ඡා වුට්ඨිතං. දිට්ඨා මයාති අතීතෙ
කිර භුමදත්තො කාසිරාජා සම්පන්නබලවාහනතාය කොසලරජ්ජං ගහෙත්වා
කොසලරාජානං මාරෙත්වා තස්ස අග්ගමහෙසිං සගබ්බං ගහෙත්වා බාරාණසිං
ගන්ත්වා තං අත්තනො අග්ගමහෙසිං අකාසි. සා අපරහාගෙ ධිතරං විජායි. රඤ්ඤො
පන පකතියා ධිතා වා පුත්තො වා නත්ථි, සො තුස්සිත්වා, “හද්දෙ, වරං ගණ්හාහී” ති
ආහ. සා ගහිතකං කත්වා යපෙසි. තස්සා පන කුමාරිකාය “කණ්හා” ති නාමං කරිංසු.
අඨස්සා වයප්පත්තාය මාතා තං ආහ — “අම්ම, පිතරා තව වරො දින්නො, තමහං
ගහෙත්වා යපෙසිං, තව රුච්චනකං වරං ගණ්හා” ති. සා “අම්ම, මය්හං අඤ්ඤං
අවිජ්ජමානං නත්ථි, පතිග්ගහණත්ථාය මෙ සයං වරං කාරෙහී” ති කිලෙසබහුලතාය
හිරොත්තප්පං හින්දිත්වා මාතරං ආහ. සා රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා “යථා රුචිතං
පතිං ගණ්හතු” ති වත්වා සයං වරං භොසාපෙසි. රාජඬගණ්
සබ්බාලඬකාරපටිමණ්ඩිතා බහු පුරිසා සන්තිපතිංසු. කණ්හා පුජ්ඵසමුග්ගං ආදාය
උත්තරසිහපඤ්ජරෙ ධිතා ඔලොකෙන්ති ඵකම්පි න රොවෙසි.

තදා පණ්ඩුරාජගොත්තනො අජ්ජනො නකුලො හීමසෙනො යුධිට්ඨිලො
සහදෙවොති ඉමෙ පඤ්ච පණ්ඩුරාජපුත්තා තක්කසිලායං දිසාපාමොක්ඛස්ස
ආවරියස්ස සන්තිකෙ සිජ්ජං උග්ගහෙත්වා “දෙසවාරිත්තං ජාතිස්සාමා” ති

විවරන්තා බාරාණසිං පත්වා අන්තොනගරෙ කොලාහලං සුත්වා පුව්ඡිත්වා තමත්ථං ඤත්වා “මයම්පි ගමිස්සාමා”ති කඤ්චනරූපසමානරූපා තත්ථ ගන්ත්වා පටිපාටියා අට්ඨංසු. කණ්භා තෙ දිස්වා පඤ්චසුපි තෙසු පටිබද්ධවිත්තා හුත්වා පඤ්චන්තම්පි සීසෙසු මාලාවුම්බටකානි බිපිත්වා, “අම්ම, ඉමෙ පඤ්ච ජනෙ වරෙමි”ති ආහ. සාපි රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා වරස්ස දින්නත්තා “න ලභිස්සති”ති අවත්වා අනත්තමනොව “කිංජාතිකා කස්ස පුත්තා”ති පුව්ඡිත්වා පණ්ඩුරාජපුත්තභාවං ඤත්වා තෙසං සක්කාරං කත්වා තං පාදපරිවාරිකං අදාසි.

සා සත්තභූමිකපාසාදෙ තෙ කිලෙසවසෙන සඬගණ්ඨි. එකො පනස්සා පරිවාරකො බුජ්ජො පියසජ්ජි අත්ථි. සා පඤ්ච රාජපුත්තෙ කිලෙසවසෙන සඬගණ්ඨිත්වා තෙසං බහි නික්ඛන්තකාලෙ ඔකාසං ලභිත්වා කිලෙසෙන අනුඩය්හමානා බුජ්ජෙන සද්ධිං පාපං කරොති, තෙන ව සද්ධිං කට්ඨන්ති – “මය්හං තයා සදිසො පියො නත්ථි, රාජපුත්තෙ මාරාපෙත්වා තෙසං ගලලොහිතෙන තව පාදෙ මක්ඛාපෙස්සාමි”ති වදති. ඉතරෙසුපි ජෙට්ඨභාතිකෙන මිස්සිභූතකාලෙ – “ඉමෙහි චතුහි ත්වමෙව මය්හං පියතරො, මයා ජීවිතම්පි තවත්ථාය පරිච්චත්තං, මම පිතු අව්චයෙන තුය්හඤ්ඤෙව රජ්ජං දාපෙස්සාමි”ති වදති. ඉතරෙහි සද්ධිං මිස්සිභූතකාලෙපි එසෙව නයො. තෙ “අයං අම්මෙහෙ පියායති, ඉස්සරියඤ්ච නො එතං නිස්සාය ජාත”න්ති තස්සා අතිවිය තුස්සන්ති.

සා එකදිවසං ආබාධිකා අභොසි. අථ නං තෙ පරිවාරෙත්වා එකො සීසං සම්බාහන්තො නිසීදි, සෙසා එකෙකං හත්ථඤ්ච පාදඤ්ච. බුජ්ජො පන පාදමුලෙ නිසීදි. සා සීසං සම්බාහමානස්ස ජෙට්ඨභාතිකස්ස අජ්ජුනකුමාරස්ස – “මය්හං තයා පියතරො නත්ථි, ජීවමානා තුය්හං ජීවිස්සාමි, පිතු අව්චයෙන තුය්හං රජ්ජං දාපෙස්සාමි”ති සීසෙන සඤ්ඤං දදමානා තං සඬගණ්ඨි, ඉතරෙසම්පි හත්ථපාදෙහි තට්ඨව සඤ්ඤං අදාසි. බුජ්ජස්ස පන – “ත්වඤ්ඤෙව මම පියො, තවත්ථාය අහං ජීවිස්සාමි”ති ජීවිභාය සඤ්ඤං අදාසි. තෙ සබ්බෙපි පුබ්බෙ කථිතභාවෙන තාය සඤ්ඤාය තමත්ථං ජානිංසු. තෙසු සෙසා අත්තනො දින්නසඤ්ඤායෙව ජානිංසු. අජ්ජුනකුමාරො පන තස්සා හත්ථපාදජීවිභාවිකාරෙ දිස්වා – “යථා මය්හං, එවං සෙසානම්පි ඉමාය සඤ්ඤා දින්නා හවිස්සති, බුජ්ජෙන වාපි සද්ධිං එතිස්සාය සන්ථවෙන හවිතබ්බ”න්ති වින්තෙත්වා භාතරො ගහෙත්වා බහි නික්ඛමිත්වා පුව්ඡි – “දිට්ඨා වො පඤ්චපතිකා මම සීසවිකාරං දස්සෙන්ති”ති? “ආම, දිට්ඨා”ති. “කිංකාරණං ජානාථා”ති? “න ජානාමා”ති. “ඉදං නාමෙත්ථ කාරණං, තුම්භාකං පන හත්ථපාදෙහි දින්නසඤ්ඤාය කාරණං ජානාථා”ති? “ආම, ජානාමා”ති. “අම්භාකම්පි තෙනෙව කාරණෙන අදාසි, බුජ්ජස්ස ජීවිභාවිකාරෙන සඤ්ඤාදානස්ස කාරණං ජානාථා”ති? “න ජානාමා”ති. අථ තෙසං ආවික්ඛිත්වා “ඉම්නාපි සද්ධිං එතාය පාපකම්මං කත”න්ති වත්වා තෙසු අසද්දහන්තෙසු බුජ්ජං පක්කොසිත්වා පුව්ඡි. සො සබ්බං පවත්තිං කට්ඨෙසි.

තෙ තස්ස වචනං සුත්වා තස්සා විගතච්ඡන්දරාගා හුත්වා – “අභො මාතුගාමො නාම පාපො දුස්සීලො, මාදිසෙ නාම ජාතිසම්පන්නෙ සොහග්ගජ්ජත්තෙ පභාය

එවරුපෙන ජෙගුවිජපටිකුලෙන බුජ්ජෙන සද්ධිං පාපකම්මං කරොති, කො නාම පණ්ඩිතජාතිකො එවං නිල්ලජ්ජාහි පාපධම්මාහි ඉත්ථිහි සද්ධිං රමිස්සති” ති අනෙකපරියායෙන මාතුගාමං ගරහිත්වා “අලං නො සරාවාසෙනා” ති පඤ්ච ජනා හිමවන්තං පවිසිත්වා පබ්බජිත්වා කසිණපරිකම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙන යථාකම්මං ගතා. කුණාලො පන සකුණරාජා තදා අජ්ජුනකුමාරො අහොසි. තස්මා අත්තනා දිට්ඨකාරණං දස්සෙන්තො “දිට්ඨා මයා” ති ආදිමාහ.

තත්ථ ද්වෙපිතිකාති කොසලරඤ්ඤො ව කාසිරඤ්ඤො ව වසෙනෙනං චුත්තං. පඤ්චපතිකායාති පඤ්චපතිකා, ය-කාරො නිපාතමත්තො. පට්ඨන්ධන්තියාති පට්ඨන්ධමානා. කඛන්ධෙති තස්ස කිර ගීවා ඔනමිත්වා උරං අල්ලිනා, තස්මා ඡන්තසිසො විය බායති. පඤ්ච මතිව්වාති එතෙ පඤ්ච අතික්කමිත්වා. බුජ්ජවාමනකෙනාති බුජ්ජෙන වාමනකෙන.

ඉදං වත්වා අපරානිපි දිට්ඨපුබ්බාති දස්සෙන්තො පුන “දිට්ඨා” ති ආදිමාහ. තත්ථ දුතියවත්ථුස්මිං තාව අයං විභාවනා – අතීතෙ කිර බාරාණසිං නිස්සාය සච්චතපාපි නාම සෙනසමණී සුසානෙ පණ්ණසාලං කාරෙත්වා තත්ථ වසමානා වත්තාරි භත්තාති අතික්කමිත්වා භුඤ්ජති, සකලනගරෙ වන්දො විය සුරියො විය ව පාකටා අහොසි. බාරාණසිවාසිනො බිපිත්වාපි බලිත්වාපි “නමො සච්චතපාපියා” ති වදන්ති. අට්ඨකස්මිං ඡණකාලෙ පට්ඨදිවසෙ තාව සුවණ්ණකාරා ගණන්ධෙන එකස්මිං පදෙසෙ මණ්ඩපං කත්වා මච්ඡමං සසුරාගන්ධමාලාදිනි ආහරිත්වා සුරාපානං ආරහිංසු. අට්ඨකො සුවණ්ණකාරො සුරාපිට්ඨකං ඡඩ්ඪෙන්තො – “නමො සච්චතපාපියා” ති වත්වා එකෙන පණ්ඩිතෙන – “අම්හො අන්ධබාල, වලචිත්තාය ඉත්ථියා නමො කරොසි, අහො බාලො” ති චුත්තෙ – “සම්ම, මා එවං අවච, මා නිරයසංවත්තනිකං කම්මං කරි” ති ආහ. අථ නං සො “දුබ්බද්ධි තුණ්හි හොහි, සහස්සෙන අබ්භුතං කරොහි, අහං තෙ සච්චතපාපිං ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ අලඬිකතපටියත්තං ඉමස්මිංයෙව යානෙ නිසින්තො සුරාපිට්ඨකං ගාභාපෙන්වා සුරං පිච්ඡිස්සාමි, මාතුගාමො ධුවසිලො නාම නත්ථි” ති ආහ. සො “න සක්ඛිස්සසි” ති වත්වා තෙන සද්ධිං සහස්සෙන අබ්භුතමකාසි. සො තං අඤ්ඤෙසං සුවණ්ණකාරානං ආරොචෙත්වා පුනදිවසෙ පාතොව තාපසවෙසෙන සුසානං පවිසිත්වා තස්සා වසනට්ඨානස්ස අවිදුරෙ සුරියං නමස්සන්තො අට්ඨාසි.

සා හික්ඛාය ගච්ඡමානා නං දිස්වා – “මහිද්ධිකො තාපසො භවිස්සති, අහං තාව සුසානපස්සෙ වසාමි, අයං මජ්ඣෙ සුසානස්ස වසති, භවිතබ්බමස්සබ්භන්තරෙ සත්තධම්මෙන, වන්දිස්සාමි න” ත්ති උපසඬ්ඨකමිත්වා වන්දි. සො නෙව ඔලොකෙසි න ආලපි. දුතියදිවසෙපි තට්ඨ අකාසි. තතියදිවසෙ පන වන්දිතකාලෙ අධොමුඛොව “ගච්ඡාහි” ති ආහ. චතුත්ථදිවසෙ “කච්චි හික්ඛාය න කිලමසි” ති පටිසන්ථාරමකාසි. සා “පටිසන්ථාරො මෙ ලද්ධො” ති තුට්ඨා පක්කාමි. පඤ්චමදිවසෙ බහුතරං පටිසන්ථාරං ලහිත්වා ථොකං නිසිදිත්වා ගතා. ඡට්ඨෙ දිවසෙ පන තං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්තං – “භගිනි, කිං නු බො අජ්ජ බාරාණසියං මහාගීතවාදිතසද්දො” ති වත්වා – “අයං, තුම්හෙ න ජානාථ, නගරෙ ඡණො

සුටියො, තත්ථ කීළන්තානං එස සද්දො”ති වුත්තෙ – “එත්ථ නාමෙසො සද්දො”ති අජානන්තො විය හුත්වා – “හගිනි, කති හත්තානි අතික්කමෙසී”ති පුච්ඡි. “චත්තාරි, අය්‍ය, තුම්හෙ පන කති අතික්කමෙථා”ති? “සත්ත හගිනී”ති. ඉදං සො මුසා අභාසි. දෙවසිකං හෙස රත්තිං භුඤ්ජති. සො තං “කති තෙ හගිනි වස්සානි පබ්බජිතායා”ති පුච්ඡන්වා තාය “ද්වාදස වස්සානී”ති වත්වා “තුම්හාකං කති වස්සානී”ති වුත්තො “ඉදං මෙ ඡට්ඨං වස්ස”න්ති ආහ. අථ නං “අත්ථි පන තෙ හගිනි සත්තධම්මාධිගමො”ති පුච්ඡන්වා “නත්ථි, අය්‍ය, තුම්හාකං පන අත්ථි”ති වුත්තෙ “මය්‍හම්පි නත්ථි”ති වත්වා – “හගිනි, මයං නෙව කාමසුඛං ලභාම, න නෙක්ඛම්මසුඛං, කිං අම්හාකංයෙව උණ්හො නිරයො, මහාජනස්ස කිරියං කරොම, අහං ගිහී භවිස්සාමි, අත්ථි මෙ මාතු සත්තකං ධනං, න සක්කොමි දුක්ඛං අනුභවිතු”න්ති ආහ. සා තස්ස වචනං සුත්වා අත්තනො වලචිත්තතාය තස්මිං පටිබද්ධචිත්තා හුත්වා – “අය්‍ය, අහම්පි උක්කණ්ඨිතා, සචෙ පන මං න ඡඩ්ඛෙස්සථ, අහම්පි ගිහිනී භවිස්සාමි”ති ආහ. අථ නං සො “එහි තං න ඡඩ්ඛෙස්සාමි, හරියා මෙ භවිස්සසී”ති තං නගරං පච්චෙසන්වා සංවසින්වා සුරාපානමණ්ඩපං ගන්ත්වා තාය සුරාපිට්ඨකං ගාභාපෙත්වා සුරං පිච්චි. ඉතරො සහස්සං ජිනො. සා තං පටිච්ච පුත්තධිතාහි වඩ්ඪී. තදා කුණාලො සුරාධුත්තකො අභොසි. තස්මා අත්තනා දිට්ඨං පකාසෙන්නො “දිට්ඨා මයා”තිආදිමාහ.

තතියවත්ථුස්මිං අතීතකථා චතුක්කනිපාතෙ කාකචතීජාතකචණ්ණනායං (ජා. අට්ඨ. 3.4.කාකචතීජාතකචණ්ණනා) විත්ථාරිතා. තදා පන කුණාලො ගරුලො අභොසි. තස්මා අත්තනා දිට්ඨං පකාසෙන්නො “දිට්ඨා මයා”තිආදිමාහ.

චතුත්ථවත්ථුස්මිං අතීතෙ බ්‍රහ්මදත්තො කොසලරාජානං වධින්වා රජ්ජං ගහෙත්වා තස්ස අග්ගමහෙසිං ගබ්හිනිං ආදාය බාරාණසිං පච්චාගන්ත්වා තස්සා ගබ්හිනිභාවං ජානන්තොපි තං අග්ගමහෙසිං අකාසි. සා පරිපක්කගබ්හා සුවණ්ණරූපකසදිසං පුත්තං විජායින්වා – “චුද්ධිජපත්තම්පි නං බාරාණසිරාජා ‘එස මෙ පච්චාමිත්තස්ස පුත්තො, කිං ඉමිනා’ති මාරාපෙස්සති, මා මෙ පුත්තො පරහත්ථෙ මරතු”ති චින්තෙත්වා ධාතිං ආහ – “අම්ම, ඉමං දාරකං පිලොතිකං අත්ථරින්වා ආමකසුසානෙ නිපජ්ජාපෙත්වා එහී”ති. ධාතී තථා කත්වා න්හත්වා පච්චාගමී. කොසලරාජාපි මරින්වා පුත්තස්ස ආරක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සානුභාවෙන එකස්ස එළකපාලකස්ස තස්මිං පදෙසෙ එළකෙ වාරෙන්තස්ස එකා එළිකා තං කුමාරං දිස්වා සිනෙහං උජ්ජාදෙත්වා බීරං පායෙත්වා ටොකං වරින්වා පුන ගන්ත්වා ද්වෙ තයො චත්තාරො වාරෙ පායෙසි. එළකපාලකො තස්සා කිරියං දිස්වා තං යානං ගන්ත්වා තං දාරකං දිස්වා පුත්තසිනෙහං පච්චුපට්ඨපෙත්වා නෙත්වා අත්තනො හරියාය අදාසි. සා පන අපුත්තිකා, තෙනස්සා ථඤ්ඤං නත්ථි, අථ නං එළිකබීරමෙව පායෙසි. තතො පට්ඨාය පන දෙවසිකං ද්වෙ තිස්සො එළිකා මරන්ති. එළකපාලො – “ඉමස්මිං පටිජග්ගියමානෙ සබ්බා එළිකා මරිස්සන්ති, කිං නො ඉමිනා”ති තං එකස්මිං මත්තිකාභාජනෙ නිපජ්ජාපෙත්වා අපරෙන පිදහින්වා මාසවුණ්ණෙන මුඛං නිබ්බිවරං විලිම්පින්වා නදියං විස්සජ්ජෙසි. තමෙනං වුය්හමානං හෙට්ඨාතිත්ථෙ රාජනිවෙසනෙ ජිණ්ණපටිසඬ්ඛාරකො එකො චණ්ඩාලො

සප්තපතිකො මකචිං ධොවන්තො දිස්වාච වෙගෙන ගන්ත්වා ආහරිත්වා තීරෙ
යපෙත්වා “කිමෙත්වා” ති විවරිත්වා ඔලොකෙන්තො දාරකං පස්සි. හරියාපිස්ස
අපුත්තිකා, තස්සා තස්මිං පුත්තසිනෙහො නිබ්බත්ති, අථ නං ගෙහං නෙත්වා
පටිජග්ගි. තං සත්තට්ඨවස්සකාලතො පටියාය මාතාපිතරො රාජකුලං ගච්ඡන්තා
ආදාය ගච්ඡන්ති. සොළසවස්සකාලතො පන පටියාය ස්වෙච්ඡ ඛහුලං ගන්ත්වා
ජිණ්ණපටිසඬ්ඛරණං කරොති.

රඤ්ඤො ච අග්ගමහෙසියා කුරුඬගදෙවී නාම ධිතා අහොසි උත්තමරූපධරා. සා
තස්ස දිට්ඨකාලතො පටියාය තස්මිං පටිබද්ධචිත්තා හුත්වා අඤ්ඤත්ථ අනභිරතා
තස්ස කම්මකරණට්ඨානමෙව ආගච්ඡති. තෙසං අභිණ්භදස්සනෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං
පටිබද්ධචිත්තානං අන්තොරාජකුලෙයෙව පටිච්ඡන්තොකාසෙ අජ්ඣාමාසො
පවත්ති. ගච්ඡන්තෙ කාලෙ පරිවාරිකායො ඤත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා
කුජ්ඣිත්වා අමච්චෙ සන්නිපාතෙන්වා – “ඉමිනා චණ්ඩාලපුත්තෙන ඉදං නාම කතං,
ඉමස්ස කත්තබ්බං ජානාමා” ති ආහ. අමච්චා “මහාපරාධො එස,
නානාවිධකම්මකාරණා කාරෙන්වා පච්ඡා මාරෙතුං වට්ටති” ති වදිංසු. තස්මිං බණ
කුමාරස්ස පිතා ආරක්ඛදෙවතා තස්සෙව කුමාරස්ස මාතු සරීරෙ අධිමුච්චි. සා
දෙවතානුභාවෙන රාජානං උපසඬ්ඛමිත්වා ආහ – “මහාරාජ, නායං කුමාරො
චණ්ඩාලො, එස කුමාරො මම කුච්ඡමිහි නිබ්බත්තො කොසලරඤ්ඤො පුත්තො,
අහං ‘පුත්තො මෙ මතො’ ති තුම්භාකං මුසා අවචං, අහමෙනං ‘තුම්භාකං
පච්චාමිත්තස්ස පුත්තො’ ති ධාතියා දත්වා ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඛාපෙසිං, අථ නං එකො
එළකපාලකො පටිජග්ගි, සො අත්තනො එළිකාසු මරන්තීසු නදියා පවාහෙසි, අථ
නං වුය්ගමානං තුම්භාකං ගෙහෙ ජිණ්ණපටිසඬ්ඛාරකො චණ්ඩාලො දිස්වා
පොසෙසි, සවෙ න සද්දහථ, තෙ සබ්බෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡමා” ති.

රාජා ධාතීං ආදිං කත්වා සබ්බෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡිත්වා තථෙව තං
පවත්ති. සුත්වා “ජාතිසම්පන්නොයං කුමාරො” ති තුට්ඨො තං න්භාපෙත්වා
අලඬ්ඛාරාපෙත්වා තස්සෙව ධිතරං අදාසි. තස්ස පන එළිකානං මාරිතත්තා
“එළිකකුමාරො” ති නාමං අකංසු. අථස්ස රාජා සසෙනවාහනං දත්වා – “ගච්ඡ
අත්තනො පිතු සන්නකං රජ්ජං ගණ්භා” ති තං උයොපෙසි. සොපි කුරුඬගදෙවී.
ආදාය ගන්ත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨාසි. අථස්ස බාරාණසිරාජා “අනුග්ගහිතසිප්පො
අය” ති සිප්පසික්ඛාපනත්ථං ඡළඬ්ඛකුමාරං නාම ආවරියං පෙසෙසි. සො තස්ස
“ආවරියො මෙ” ති සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි. අපරභාගෙ කුරුඬගදෙවී තෙන සද්ධිං
අනාවාරමකාසි. සෙනාපතිනොපි පරිවාරකො ධනන්තෙවාසි නාම අත්ථි. සො තස්ස
හත්ථෙ කුරුඬගදෙවියා චත්ථාලඬ්ඛාරාදීනි පෙසෙසි. සා තෙනපි සද්ධිං පාපමකාසි.
කුණාලො තං කාරණං ආහරිත්වා දස්සෙන්තො “දිට්ඨා මයා” ති ආදිමාහ.

තත්ථ ලොමසුද්දරීති ලොමරාජියා මණ්ඩිතඋදරා.
ඡළඬ්ඛකුමාරධනන්තෙවාසිනාති එළිකකුමාරකං පත්ථයමානාපි
ඡළඬ්ඛකුමාරසෙනාපතිනා ච තස්සෙව පරිවාරකෙන ධනන්තෙවාසිනා ච සද්ධිං
පාපමකාසි. එචං අනාවාරා ඉත්ථියො දුස්සීලා පාපධම්මා, තෙනාහං තා

නප්පසංසාමිති ඉදං මහාසත්තො අතීතං ආහරිත්වා දස්සෙසි. සො හි තදා ඡළඬගකුමාරො අහොසි, තස්මා අත්තනා දිට්ඨකාරණං ආහරි.

පඤ්චමචත්ථුස්මිම්පි අතීතෙ කොසලරාජා බාරාණසිරජ්ජං ගහෙත්වා බාරාණසිරඤ්ඤො අග්ගමහෙසිං ගබ්භිනිම්පි අග්ගමහෙසිං කත්වා සකනගරමෙව ගතො. සා අපරභාගෙ පුත්තං විජායි. රාජා අපුත්තකත්තා තං පුත්තසිනෙහෙන පොසෙත්වා සබ්බසිප්පානි සික්ඛාපෙත්වා වයප්පත්තං. “අත්තනො පිතු සන්තකං රජ්ජං ගණ්භා”ති පෙසෙසි. සො තත්ථ ගන්ත්වා රජ්ජං කාරෙසි. අථස්ස මාතා “පුත්තං පස්සිතුකාමාමිහි”ති කොසලරාජානං ආපුච්ඡිත්වා මහාපරිවාරා බාරාණසිං ගච්ඡන්ති ද්විත්තං රට්ඨානං අත්තරෙ එකස්මිං නිගමෙ නිවාසං ගණ්භි. තත්ථෙවෙකො පඤ්චාලචණ්ඨො නාම බ්‍රාහ්මණකුමාරො අත්ථි අභිරුපො. සො තස්සා පණ්ණාකාරං උපනාමෙසි. සා තං දිස්වා පටිබද්ධවිත්තා තෙන සද්ධිං පාපකම්මං කත්වා කතිපාහං තත්ථෙව විනිනාමෙත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා පුත්තං දිස්වා බිප්පං නිවත්තිත්වා පුත තස්මිංයෙව නිගමෙ නිවාසං ගහෙත්වා කතිපාහං තෙන සද්ධිං අනාවාරං වරිත්වා කොසලනගරං ගතා. සා තතො පට්ඨාය නචිරස්සෙව තං තං කාරණං වත්වා “පුත්තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමි”ති රාජානං ආපුච්ඡිත්වා ගච්ඡන්ති ච ආගච්ඡන්ති ච තස්මිං නිගමෙ අධිසමාසමත්තං තෙන සද්ධිං අනාවාරං වරි. සම්ම පුණ්ණමුඛ, ඉත්ථියො නාමෙතා දුස්සිලා මුසාවාදිනියොති ඉදම්පි අතීතං දස්සෙත්තො මහාසත්තො “එවඤ්ඤෙත”න්තිආදිමාහ.

තත්ථ බ්‍රහ්මදත්තස්ස මාතරන්ති බාරාණසිරජ්ජං කාරෙන්තස්ස බ්‍රහ්මදත්තකුමාරස්ස මාතරං. තදා කිර කුණාලො පඤ්චාලචණ්ඨො අහොසි, තස්මා තං අත්තනා ඤාතකාරණං දස්සෙත්තො එවමාහ.

එතා වානි, සම්ම පුණ්ණමුඛ, එතාව පඤ්ච ඉත්ථියො පාපමකංසු, න අඤ්ඤාති සඤ්ඤං මා කරි, අථ ඛො එතා ච අඤ්ඤා ච බහු පාපකම්මකාරිකාති. ඉමස්මිං ධානෙ ධත්වා ලොකෙ අතිවාරිනීනං වත්ථුනි කථෙතබ්බාති. ඡගතීති යථා ඡගතිසඬ්ඛාතා මහී සමානරත්තා පටිසාභාවෙන සබ්බෙසු සමානරත්තා හුත්වා සා වසුන්ධරා ඉතරිතරාපතිට්ඨා උත්තමානඤ්ච අධමානඤ්ච පතිට්ඨා හොති, තථා ඉත්ථියොපි කිලෙසවසෙන සබ්බෙසම්පි උත්තමාධමානං පතිට්ඨා හොන්ති. ඉත්ථියො හි ඔකාසං ලභමානා කෙනචි සද්ධිං පාපකං කරොන්ති නාම. සබ්බසභාති යථා ච සා සබ්බමෙව සහති න එන්දනි න කුප්පති න වලති, තථා ඉත්ථියො සබ්බෙපි පුරිසෙ ලොකස්සාදවසෙන සහන්ති. සචෙ තාසං කොචි පුරිසො විත්තෙ පතිට්ඨිතො හොති, තස්ස රක්ඛණත්ථං න එන්දන්ති න වලන්ති න කොලාහලං කරොන්ති. යථා ච සා න කුප්පති න වලති, එවං ඉත්ථියොපි මෙථුනධම්මෙන න කුප්පන්ති න වලන්ති, න සක්කා තෙන පුරෙතුං.

වාළම්ගොති දුට්ඨම්ගො. පඤ්චාවුධොති මුඛස්ස චෙව චතුත්තඤ්ච වරණානං වසෙනෙතං වුත්තං. සුරුද්ධොති සුලුද්ධො සුචරුසො. තථිත්ථියොති යථා හි සිහස්ස මුඛඤ්චෙව චත්තාරො ච හත්ථපාදාති පඤ්චාවුධානි, තථා ඉත්ථිනම්පි

රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බානි පඤ්චාවුධානි. යථා සො අත්තනො හක්ඛං ගණ්හන්තො තෙහිපි පඤ්චහි ගණ්හානි, තථා තාපි කිලෙසහක්ඛං ගණ්හමානා රූපාදීහි ආවුධෙහි පහරිත්වා ගණ්හන්ති. යථා සො කක්ඛලො පසය්හ බාදති, එවං එතාපි කක්ඛලො පසය්හ බාදිකා. තථා හෙතා ථීරසීලෙපි පුරිසෙ අත්තනො බලෙන පසය්හකාරං කත්වා සීලවිනාසං පාපෙන්නි. යථා සො පරහිංසනෙ රතො, එවමෙතාපි කිලෙසවසෙන පරහිංසනෙ රතා. තායොති තා එවං අගුණසම්මන්තාගතා න විස්සසෙ නරො.

ගමනියොති ගණිකායො. ඉදං චුත්තං හොති – සම්ම පුණ්ණමුඛ, යානෙතානි ඉත්ථීනං ‘‘වෙසියො’’තිආදීනි නාමානි, න එතානි තාසං සභාවනාමානි. න හෙතා වෙසියො නාම ගමනියො නාම බන්ධකියො නාම, සභාවනාමනො පන වධිකායො නාම එතායො, යා එතා වෙසියො නාරියො ගමනියොති වුවචන්ති. වධිකායොති සාමිකසාතිකායො. ස්වායමත්ථො මහාහංසජාතකෙන දීපෙනබ්බො. චුත්තඤ්ඤෙනං

—

‘‘මායා වෙතා මරීචි ව, සොකා රොගා වුපද්දවා;
බරා ව බන්ධනා වෙතා, මච්චුපාසා ගුහාසයා;
තාසු යො විස්සසෙ පොසො, සො නරෙසු නරාධමො’’ති. (ජා. 2.21.118);

වෙණිකතානි කතවෙණියො. යථා හි මොළිං බන්ධිත්වා අට්ඨියං ධීතවොරො ධනං විලුම්පති, එවමෙතාපි කිලෙසවසං නෙත්වා ධනං විලුම්පන්ති. මදිරාව දිද්ධානි විසම්ප්පකා සුරා විය. යථා සා විකාරං දස්සෙති, එවමෙතාපි අඤ්ඤෙසු පුරිසෙසු සාරත්තා කිව්වාකිව්වං අජානන්තියො අඤ්ඤස්මිං කත්තබ්බෙ අඤ්ඤමෙව කරොන්තියො විකාරං දස්සෙන්නි. වාචාසන්ථුතියොති යථා වාණිජො අත්තනො හණ්ඩස්ස වණ්ණමෙව හණති, එවමෙතාපි අත්තනො අගුණං පටිච්ඡාදෙත්වා ගුණමෙව පකාසෙන්නි. විපරිවත්තායොති යථා ඉස්සමිගස්ස සිඬ්ගං පරිවත්තිත්වා ධීතං, එවං ලහුවිත්තතාය විපරිවත්තායොව හොන්ති. උරගමීවාති උරගො විය මුසාවාදිතාය දුජීවිහා නාම. සොබ්බමීවාති යථා පදරපටිච්ඡන්තො ගුලකූපො, එවං වත්ථාලඬිකාරපටිච්ඡන්තා හුත්වා විවරන්ති. යථා ව කවචරෙහි පටිච්ඡන්තො ආවාටො අක්කන්තො පාදදුක්ඛං ජනෙති, එවමෙතාපි විස්සාසෙන උපසෙවියමානා. පාතාලමීවාති යථා මහාසමුද්දෙ පාතාලං දුප්පුරං, එවමෙතාපි මෙටුනෙන විජායනෙන අලඬිකාරෙනාති තීහි දුප්පුරා. තෙනෙවාහ – ‘‘තිණ්ණං, හික්ඛවෙ, ධම්මානං අතිත්තො මාතුගාමො’’තිආදි.

රක්ඛසී වියාති යථා රක්ඛසී නාම මංසගිද්ධතාය ධනෙන න සක්කා තොසෙතුං, බහුමිපි ධනං පටික්ඛිපිත්වා මංසමෙව පත්ථෙති, එවමෙතාපි මෙටුනගිද්ධතාය බහුතාපි ධනෙන න තුස්සන්ති, ධනං අගණෙත්වා මෙටුනමෙව පත්ථෙති. යමොවාති යථා යමො එකන්තහරො න කිඤ්චි පරිහරති, එවමෙතාපි ජාතිසම්පන්නාදීසු න කඤ්චි පරිහරන්ති, සබ්බං කිලෙසවසෙන සීලාදිවිනාසං පාපෙත්වා දුතියවිත්තවාරෙ නිරයං උපනෙන්නි. සිඬ්ථිවාති යථා සිඬ්චි සුවිම්පි අසුවිම්පි

සබ්බං භක්ඛයති, තථෙතාපි භීතූත්තමෙ සබ්බෙ සෙවන්ති. නදීඋපමායමිපි එසෙව
නයො. යෙනකා මංවරාති භූමිමත්ථෙ කරණුවන්තං, යත්ථ එතාසං කාමො හොති,
තත්ථෙව ධාවන්ති. තෙරුති භිමවති එකො සුවණ්ණපබ්බතො, තං උපගතා කාකාපි
සුවණ්ණවණ්ණාව හොන්ති. යථා සො, එවං එතාපි නිබ්බිසෙසකරා අත්තානං
උපගතං එකසදිසං කත්වා පස්සන්ති.

විසරුක්ඛොති අම්බසදිසො කිංපක්කරුක්ඛො. සො නිව්චමෙව ඵලති,
වණ්ණාදිසම්පන්නො ව හොති, තෙන නං නිරාසඬිකා පරිභුඤ්ජිත්වා මරන්ති,
එවමෙව තාපි රූපාදිවසෙන නිව්චඵලිතා රමණීයා විය බායන්ති. සෙවියමානා පන
පමාදං උප්පාදෙන්වා අපායෙසු පාතෙන්ති. තෙන චූත්තං –

“ආයතිං දොසං නඤ්ඤාය, යො කාමෙ පටිසෙවති;
විපාකන්තෙ භනන්ති නං, කිංපක්කම්ච භක්ඛිත”න්ති. (ජා. 1.1.85);

යථා වා විසරුක්ඛො නිව්චඵලිතො සදා අනත්ථාවහො හොති, එවමෙතාපි
සීලාදිවිනාසනවසෙන. යථා විසරුක්ඛස්ස මූලමිපි තවොපි පත්තමිපි පුප්ඵමිපි ඵලමිපි
විසමෙවාති නිව්චඵලො, තථෙව තාසං රූපමිපි...පෙ.... ඵොට්ඨබ්බමිපි විසමෙවාති
විසරුක්ඛො විය නිව්චඵලිතායොති.

“පනුත්තරෙත්ථා”ති ගාථාබන්ධෙන තමත්ථං පාකටං කාතුං එවමාහ. තත්ථ
රතනන්තකරිත්ථීයොති සාමිකෙහි දුක්ඛසම්භත්තානං රතනානං අත්තරායකරා
ඉත්ථීයො එතාති පරෙසං දත්වා අනාවාරං වරන්ති.

ඉතො පරං නානජ්ජකාරෙන අත්තනො ධම්මකථාවිලාසං දස්සෙන්තො ආහ –

“චත්තාරිමාති, සම්ම පුණ්ණමුඛ, යාති චත්ථුති කිච්චෙ ජාතෙ
අනත්ථවරාති භවන්ති, තාති පරකුලෙ න වාසෙතබ්බාති, ගොණං ධෙනුං
යානං හරියා. චත්තාරි එතාති පණ්ඩිතො ධනාති සරා න විජ්ජවාසයෙ. භවති ච
පනුත්තරෙත්ථ වාක්‍යං –

296.

‘ගොණං ධෙනුඤ්ච යානඤ්ච, හරියං ඤාතිකුලෙ න වාසයෙ;
භඤ්ජන්ති රථං අයානකා, අතිවාහෙන භනන්ති පුඩ්ගවං;
දොහෙන භනන්ති වච්ඡකං, හරියා ඤාතිකුලෙ පදුස්සති’”ති.

“ඡ ඉමාති, සම්ම පුණ්ණමුඛ, යාති චත්ථුති කිච්චෙ ජාතෙ අනත්ථවරාති
භවන්ති –

297.

‘අගුණං ධනු ඤාතිකුලෙ ච හරියා, පාරං නාවා අක්ඛහග්ගඤ්ච යානං;
දුරෙ මිත්තො පාපසභායකො ච, කිච්චෙ ජාතෙ අනත්ථවරාති භවන්ති’”ති.

“අටියහි බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ යානෙහි ඉන්ථි සාමිකං අවජානාති – දලිද්දතා, ආතුරතා, ජිණ්ණතා, සුරාසොණ්ඩතා, මුද්ධතා, පමත්තතා, සබ්බකිච්චෙසු අනුවත්තතා, සබ්බධනඅනුප්පදානෙන. ඉමෙහි බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ, අටියහි යානෙහි ඉන්ථි සාමිකං අවජානාති. භවති ච පනුත්තරෙත්ථ වාක්‍යං –

298.

“දලිද්දං ආතුරඤ්චාපි, ජිණ්ණකං සුරසොණ්ඩකං;
පමත්තං මුද්ධපත්තඤ්ච, සබ්බකිච්චෙසු භාපනං;
සබ්බකාමප්පදානෙන, අවජානාති සාමිකං” ති.

“නවහි බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ යානෙහි ඉන්ථි පදොසමාහරති – ආරාමගමනසීලා ච හොති, උය්‍යානගමනසීලා ච හොති, නදීතිත්ථගමනසීලා ච හොති, ඤාතිකුලගමනසීලා ච හොති, පරකුලගමනසීලා ච හොති, ආදාසදුස්සමණ්ඩනානුයොගමනුයුත්තසීලා ච හොති, මජ්ජිමනිකා ච හොති, නිල්ලොකනසීලා ච හොති, සද්චාරට්ඨායිනී ච හොති. ඉමෙහි බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ, නවහි යානෙහි ඉන්ථි පදොසමාහරති. භවති ච පනුත්තරෙත්ථ වාක්‍යං –

299.

‘ආරාමසීලා ච උය්‍යානං, නදී ඤාති පරකුලං;
ආදාසදුස්සමණ්ඩනමනුයුත්තා, යා චිත්ථි මජ්ජිමනිකා.

300.

“යා ච නිල්ලොකනසීලා, යා ච සද්චාරට්ඨායිනී;
නවහෙතෙහි යානෙහි, පදොසමාහරන්ති ඉන්ථියො” ති.

“චත්තාලිසාය බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ, යානෙහි ඉන්ථි පුරිසං අව්චාවරති – විජම්භති, විනමති, විලසති, විලජ්ජති, නබ්බෙන නබ්බං සට්ඨෙති, පාදෙන පාදං අක්කමති, කට්ඨෙත පථවිං විලිඛති, දාරකං උල්ලඬසති උල්ලඬසාපෙති, කීළති කීළාපෙති, වුම්ඛති වුම්ඛාපෙති, භුඤ්ජති භුඤ්ජාපෙති, දදාති, යාවති, කතමනුකරොති, උච්චං භාසති, නීචං භාසති, අවිච්චං භාසති, විච්චිචං භාසති, නච්චෙන ගීතෙන වාදිතෙන රොදනෙන විලසිතෙන විභූසිතෙන ජග්ගති, පෙක්ඛති, කට්ඨං වාලෙති, ගුය්හහණ්ඩකං සඤ්චාලෙති, උග්ගං විවරති, උග්ගං පිදහති, ථනං දස්සෙති, කච්ඡං දස්සෙති, නාහිං දස්සෙති, අක්ඛිං නිබ්බන්ධති, හමුකං උක්ඛිපති, ඔට්ඨං උපලිඛති, ජීවිහං නිල්ලාලෙති, දුස්සං මුඤ්චති, දුස්සං පට්ඨන්ධති, සිරසං මුඤ්චති, සිරසං බන්ධති. ඉමෙහි බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ, චත්තාලිසාය යානෙහි ඉන්ථි පුරිසං අව්චාවරති.

“පඤ්චවිසාය බල, සම්ම පුණ්ණමුඛ, යානෙහි ඉන්ථි පදුට්ඨා වෙදිතබ්බා භවති – සාමිකස්ස පවාසං චණ්ණෙති, පට්ඨිට්ඨං න සරති, ආගතං නාහිනන්දති,

අවණ්ණං තස්ස භණ්ණි, වණ්ණං තස්ස න භණ්ණි, අනත්ථං තස්ස වරති, අත්ථං තස්ස න වරති, අකිච්චං තස්ස කරොති, කිච්චං තස්ස න කරොති, පරිදහිත්වා සයති, පරමිමුඛි නිපජ්ජති, පරිවත්තකජාතා ඛො පන හොති කුඬිකුමියජාතා, දීසං අස්සසති, දුක්ඛං වෙදයති, උච්චාරපස්සාවං අභිණ්භං ගච්ඡති, විලොමමාවරති, පරපුරිසසද්දං සුත්වා කණ්ණසොතං විවරමොදහති, නිහතහොගා ඛො පන හොති, පටිවිස්සකෙහි සන්ථවං කරොති, නික්ඛන්තපාදා ඛො පන හොති විසිඛානුවාරිනී, අතිවාරිනී ඛො පන හොති නිච්චං සාමිකෙ අගාරවා පදුට්ඨමනසඬකජ්ජා, අභිණ්භං ද්වාරෙ තිට්ඨති, කච්ඡාති අඬගාති ථනාති දස්සෙති, දිසොදිසං ගන්ත්වා පෙක්ඛති. ඉමෙහි ඛලු සම්ම පුණ්ණමුඛ, පඤ්චවිසාය යානෙහි ඉත්ථි පදුට්ඨා වෙදිතඛිඛා භවති. භවති ච පනුත්තරෙත්ථ වාක්ඛං –

301.

‘පවාසං තස්ස වණ්ණෙති, ගතං තස්ස න සොවති;
දිස්වාන පතිමාගතං නාහිනන්දති, හත්තාරවණ්ණං න කදාපි භාසති;
එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

302.

‘අනත්ථං තස්ස වරති අසඤ්ඤතා, අත්ථඤ්ච භාපෙති අකිච්චකාරිනී;
පරිදහිත්වා සයති පරමිමුඛි, එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

303.

‘පරිවත්තජාතා ච භවති කුඬිකුමී, දීසඤ්ච අස්සසති දුක්ඛවෙදිනී;
උච්චාරපස්සාවමහිණ්භං ගච්ඡති, එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

304.

‘විලොමමාවරති අකිච්චකාරිනී, සද්දං නිසාමෙති පරස්ස භාසතො;
නිහතහොගා ච කරොති සන්ථවං, එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

305.

‘කිච්ඡෙන ලද්ධං කසිරාහතං ධනං, විත්තං විනාසෙති දුක්ඛෙන සම්භතං;
පටිවිස්සකෙහි ච කරොති සන්ථවං, එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

306.

‘නික්ඛන්තපාදා විසිඛානුවාරිනී, නිච්චඤ්ච සාමිමිහි පදුට්ඨමානසා;
අතිවාරිනී හොති අපෙතගාරවා, එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

307.

‘අභික්ඛණං තිට්ඨති ද්වාරමුලෙ, ථනාති කච්ඡාති ච දස්සයන්ති;
දිසොදිසං පෙක්ඛති හන්තවිත්තා, එතෙ පදුට්ඨාය භවන්ති ලක්ඛණා.

308.

‘සබ්බා නදී වඩ්ඤානී, සබ්බෙ කට්ඨමයා වනා;
සබ්බන්ථීයො කරෙ පාපං, ලහමානෙ නිවාතකෙ.

309.

‘සචෙ ලහෙඨ ඛණං වා රහො වා, නිවාතකං වාපි ලහෙඨ තාදිසං;
සබ්බාව ඉත්ථී කයිරුං නු පාපං, අඤ්ඤං අලත්ථ පීඨසජ්ජිනාපි සද්ධිං.

310.

‘නරානමාරාමකරාසු නාරිසු, අනෙකච්ඡිතාසු අනිග්ගහාසු ව;
සබ්බත්ථ නාපිතිකරාපි චෙ සියා, න විස්සසෙ තිත්ථසමා හි නාරියො’’ති.

තත්ථ ගොණං ධෙනුන්ති ලිඛිතවිපල්ලාසෙන චුත්තං. ඤාතිකුලෙ පදුස්සතීති තත්ථ සා නිබ්භයා හුත්වා තරුණකාලතො පටියාය විස්සාසකෙහි දාසාදීහිපි සද්ධිං. අනාවාරං වරති, ඤාතකා ඤත්වාපි නිග්ගහං න කරොන්ති, අත්තනො අකිත්තිං පරිහරමානා අජානන්තා විය හොන්ති. අනත්ථවරානීති අවරිතබ්බානි අත්ථානි, අකිච්චකාරානීති අත්ථො. අගුණන්ති ජියාරහිතං. පාපසහායකොති දුම්මිත්තො.

දලිද්දතාති දලිද්දතාය. සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. තත්ථ දලිද්දො අලඬිකාරාදීනං අභාවතො කිලෙසෙන සඬිගණ්හිතුං න සක්කොතිති තං අවජානාති. ගිලානො වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙහි සඬිගණ්හිතුං න සක්කොති. ජරාජිණ්ණො කායිකවාචසිකබ්බිධාරතිසමත්ථො න හොති. සුරාසොණ්ඩො තස්සා හත්ථපිළන්ධනාදීනිපි සුරාසරඤ්ඤෙව පවෙසෙති. මුද්ධො අන්ධබාලො රතිකුසලො න හොති. පමත්තො දාසිසොණ්ඩො හුත්වා සරදාසීහි සද්ධිං සංවසති, හරියං පන අක්කොසති පරිභාසති, තෙන නං අවජානාති. සබ්බකිච්චෙසු අනුවත්තන්තං “අයං නිත්තෙජො, මමෙව අනුවත්තති”ති තං අක්කොසති පරිභාසති. යො පන සබ්බං ධනං අනුප්පදෙති කුටුම්භං පටිච්ඡාපෙති, තස්ස හරියා සබ්බං ධනසාරං හත්ථෙ කත්වා තං දාසං විය අවජානාති, ඉච්ඡමානා “කො තයා අත්ථො”ති සරතොපි නං නික්කඩ්ඪති. මුද්ධපත්තන්ති මුද්ධභාවජ්ජත්තං.

පදොසමාහරතීති සාමිකෙ පදොසං ආහරති දුස්සති, පාපකම්මං කරොතීති අත්ථො. ආරාමගමනසීලාති සාමිකං ආපුච්ඡා වා අනාපුච්ඡා වා අභිණ්හං පුප්ඵාරාමාදීසු අඤ්ඤතරං ගන්ත්වා තත්ථ අනාවාරං වරිත්වා “අජ්ජ මයා ආරාමෙ රුක්ඛදෙවතාය බලිකම්මං කත”න්තිආදීනි වත්වා බාලසාමිකං සඤ්ඤාපෙති. පණ්ඩිතො පන “අද්ධා එසා තත්ථ අනාවාරං වරති”ති පුන තස්සා ගන්තුං න දෙති. එවං සබ්බපදෙසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො. පරකුලන්ති සන්දිට්ඨසම්භන්තාදීනං ගෙහං. තං සා “අසුකකුලෙ මෙ වඩ්ඪි පයොජිතා අත්ථී, තාවකාලිකං දින්තකං අත්ථී, තං සාධමි”තිආදීනි වත්වා ගච්ඡති. නිල්ලොකනසීලාති වාතපානන්තරාදීහි ඔලොකනසීලා. සද්වාරට්ඨායිනීති අත්තනො අඬිගපච්චඩ්ඪගාති දස්සෙන්ති සද්වාරෙ තිට්ඨති.

අවිවාචරතීති අතික්කම්ම වරති, සාමිකස්ස සන්තිකෙ යීතාව අඤ්ඤස්ස නිමිත්තං දස්සෙතීති අත්ථො. විජම්භතීති “අභං තං දිස්වා විජම්භිස්සාමි, තාය සඤ්ඤාය ඔකාසස්ස අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා ඡානෙය්‍යාසී”ති පටිමමෙව කතසඬකෙතා වා හුත්වා අකතසඬකෙතා වාපි “එවං එස මයි ඛජ්ඣස්සතී”ති සාමිකස්ස පස්සෙ යීතාව විජම්භති විජම්භනං දස්සෙති. විනමතීති කිඤ්චිදෙව භූමියං පාතෙත්වා තං උක්ඛිපන්ති විය ඔනමිත්වා පිට්ඨිං දස්සෙති. විලසතීති ගමනාදිහි වා ඉරියාපටෙහි අලඬකාරෙන වා විලාසං දස්සෙති. විලප්පතීති ලප්පන්ති විය වත්ථෙන සරීරං ඡාදෙති, කවාටං වා හිත්තිං වා අල්ලියති. නබ්බනාති පාදනබ්බෙන පාදනබ්බං, හත්ථනබ්බෙන හත්ථනබ්බං සට්ඨෙති. කට්ඨෙතාති දණ්ඩකෙන. දාරකන්ති අත්තනො වා පුත්තං අඤ්ඤස්ස වා පුත්තං ගහෙත්වා උක්ඛිපති වා උක්ඛිපාපෙති වා. කිලුතීති සයං වා කිලුති, දාරකං වා කිලාපෙති. චූම්භනාදිසූපි එසෙව නයො. දදාතීති තස්ස කිඤ්චිදෙව එලං වා පුප්ඵං වා දෙති. යාවතීති තමෙව පටියාවති. අනුකරොතීති දාරකෙන කතං කතං අනුකරොති. උච්චන්ති මහාසද්දෙවසෙන වා ටොමනවසෙන වා උච්චං. නිවන්ති මන්දසද්දෙවසෙන වා අමනාපවචනෙන වා පරිභවචවනෙන වා නිවං. අවිච්චන්ති බහුජනමජ්ඣෙ අප්පට්චිජන්තං. විච්චිවන්ති රහො පට්චිජන්තං. නච්චෙනාති එතෙහි නච්චාදිහි නිමිත්තං කරොති. තත්ථ රොදිතෙන නිමිත්තකරණෙන රත්තිං දෙවෙ වස්සන්තෙ වාතපානෙන හත්ථිං ආරොපෙත්වා සෙට්ඨිපුත්තෙන නීතාය පුරොහිතබ්‍රාහ්මණියා වත්ථු කටෙතබ්බං. ජග්ඝතීති මහාහසිතං හසති, එවම්පි නිමිත්තං කරොති. කච්ඡන්ති උපකච්ඡකං. උපලිබ්භතීති දන්තෙහි උපලිබ්භති. සිරසන්ති කෙසවට්ටිං. එවං කෙසානං මොචනබන්ධනෙහිපි පරපුරිසානං නිමිත්තං කරොති, නියාමෙත්වා වා අනියාමෙත්වා වා කොච්චෙව සාරජ්ජිස්සතීතිපි කරොතියෙව.

පදුට්ඨා වෙදිතබ්බා භවතීති අයං මයි පදුට්ඨා කුද්ධා, කුජ්ඣිත්වා ව පන මිච්ඡාවාරං වරතීති පණ්ඩිතෙන වෙදිතබ්බා භවති. පවාසන්ති “අසුකගාමෙ පයුත්තං ධනං නස්සති, ගච්ඡ තං සාධෙහි, වොහාරං කරොහි”ති ආදීනි වත්වා තස්මිං ගතෙ අනාවාරං වරිතුකාමා පවාසං වණ්ණෙති. අනත්ථන්ති අවධිසීං. අකිච්චන්ති අකත්තබ්බයුත්තකං. පරිදහිත්වාති ගාල්භං නිවාසෙත්වා. පරිවත්තකඡාතාති ඉතො විතො ව පරිවත්තමානා. කුඬකුමීයඡාතාති කොලාහලඡාතා පාදමූලෙ නිපන්තා පරිවාරිකා උට්ඨාපෙති, දීපං ඡාලාපෙති, නානස්පකාරං කොලාහලං කරොති, තස්ස කිලෙසරතිං නාසෙති. දුක්ඛං වෙදයතීති සීසං මෙ රුජ්ජතීති ආදීනි වදති. විලොමමාවරතීති ආහාරං සීතලං ඉච්ඡන්තස්ස උණ්භං දෙතීති ආදීනං වසෙන පච්චනීකවුත්ති හොති. නිහතහොගාති සාමිකෙන දුක්ඛසම්භතානං හොගානං සුරාලොලතාදිහි විනාසිකා. සන්ථවන්ති කිලෙසවසෙන සන්ථවං කරොති. නික්ඛන්තපාදාති ඡාරස්ස උපධාරණත්ථාය නික්ඛන්තපාදා. සාමිකෙති පතිමිහි අගාරවෙන ව පදුට්ඨමානසාය ව අතිවාරිනී හොති.

සබ්බිත්ථියොති යපෙත්වා විපස්සනාය තනුකතකිලෙසා සෙසා සබ්බා ඉත්ථියො පාපං කරෙය්‍යුං. ලභමානෙති ලබ්භමානෙ, සංවිජ්ජමානෙති අත්ථො. නිවාතකෙති

රහොමන්තනකෙ පරිහෙදකෙ. බණං වා රහො වාති පාපකරණත්ථාය ඔකාසං වා පටිච්ඡන්තට්ඨානං වා. කසිරුං නුති එත්ථ නු-ති නිපාතමත්තං. අලත්ථාති අලද්ධා. අයමෙව වා පායො, අඤ්ඤං සම්පන්නපුරිසං අලහිත්වා පීඨසප්පිනාපි තතො පටික්කුලතරෙතාපි පාපං කරෙය්‍යං. ආරාමකරාසුති අහිරතිකාරිකාසු. අනිග්ගහාසුති නිග්ගහෙන විනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යාසු. තිත්ථසමාති යථා තිත්ථං උත්තමාධමෙසු න කඤ්චි න්භායන්තං වාරෙති, තථා එතාපි රහො වා බණං වා නිවාතකෙ වා සති න කඤ්චි පටික්ඛිපන්ති.

තථා හි අතීතෙ බාරාණසියං කණ්ඩරී නාම රාජා අහොසි උත්තමරූපධරො. තස්ස දෙවසිකං අමච්චා ගන්ධකරණ්ඩකසහස්සං ආහරන්ති. තෙනස්ස නිවෙසනෙ පරිහණ්ඩං කත්වා ගන්ධකරණ්ඩකෙ ඵාලෙත්වා ගන්ධදාරුනි කත්වා ආහාරං පවත්ති. හරියාපිස්ස අහිරූපා අහොසි නාමෙන කින්නරා නාම. පුරොහිතොපිස්ස සමවයො පඤ්චාලවණ්ඩො නාම බුද්ධිසම්පන්නො අහොසි. රඤ්ඤො පන පාසාදං නිස්සාය අන්තොපාකාරෙ ජම්බුරුක්ඛො නිබ්බත්ති, තස්ස සාධා පාකාරමත්ථකෙ ඔලම්බති. තස්ස ඡායාය ජෙගුවිජො දුස්සණ්ඨානො පීඨසප්පි වසති. අට්ඨකදිවසං කින්නරා දෙවී වාතපානෙන ඔලොකෙන්ති තං දිත්වා පටිබද්ධවිත්තා හුත්වා රත්ති. රාජානං රතියා සඬිගණ්හිත්වා තස්මිං නිද්දං ඔක්කන්තෙ සණ්ඨං උට්ඨායාසනා නානග්ගරසහොජනං සුවණ්ණසරකෙ පක්ඛිපිත්වා උච්ඡඩ්ගෙ කත්වා සාටකරජ්ජුයා වාතපානෙන ඔතරිත්වා ජම්බුං ආරුය්හ සාධාය ඔරුය්හ පීඨසප්පිං හොජෙත්වා පාපං කත්වා ආගතමග්ගෙනෙව පාසාදං ආරුය්හ ගන්ධෙහි සරීරං උබ්බට්ටෙත්වා රඤ්ඤො සද්ධිං නිපජ්ජී. එතෙනුපායෙන නිබද්ධං තෙන සද්ධිං පාපං කරොති. රාජා පන න ජානාති.

සො එකදිවසං නගරං පදක්ඛිණං කත්වා නිවෙසනං පවෙසන්තො ජම්බුඡායාය සයිතං පරමකාරුඤ්ඤප්පත්තං පීඨසප්පිං දිස්වා පුරොහිතං ආහ - “පස්සෙතං මනුස්සපෙන”න්ති. “ආම, පස්සාමි දෙවා”ති. “අපි නු බො, සම්ම, එවරූපං පටික්කුලං කාචි ඉත්ථී ඡන්දරාගවසෙන උපගච්ඡෙය්‍යා”ති. තං කථං සුත්වා පීඨසප්පි මානං ජනෙන්වා “අයං රාජා කිං කට්ඨෙති, අත්තනො දෙවියා මම සන්නිකං ආගමනං න ජානාති මඤ්ඤෙ”ති ජම්බුරුක්ඛස්ස අඤ්ජලිං පග්ගහෙන්වා “සුණ සාමි, ජම්බුරුක්ඛෙ නිබ්බත්තදෙවතෙ, ඨපෙත්වා තං අඤ්ඤො එතං කාරණං න ජානාති”ති ආහ. පුරොහිතො තස්ස කිරියං දිස්වා වින්තෙසි - “අද්ධා රඤ්ඤො අග්ගමහෙසි ජම්බුරුක්ඛෙන ගන්ත්වා ඉමිනා සද්ධිං පාපං කරොති”ති. සො රාජානං පුච්ඡී - “මහාරාජ, දෙවියා තෙ රත්තිභාගෙ සරීරසම්ඵස්සො කිදිසො හොති”ති? “සම්ම, අඤ්ඤං න පස්සාමි, මජ්ඣිමයාමෙ පනස්සා සරීරං සිතලං හොති”ති. “තෙන හි, දෙව, තිට්ඨතු අඤ්ඤො ඉත්ථී, අග්ගමහෙසි තෙ කින්නරාදෙවී ඉමිනා සද්ධිං පාපං කරොති”ති. “සම්ම, කිං වදෙසි, එවරූපා පරමවිලාසසම්පන්නා කිං ඉමිනා පරමජෙගුවිජෙන සද්ධිං අහිරමිස්සති”ති? “තෙන හි නං, දෙව, පරිග්ගණ්හාහි”ති.

සො “සාධු” ති රත්තිං භුත්තසායමාසො තාය සද්ධිං නිප්පජ්ජිත්වා
 “පරිග්ගණ්හිස්සාමි න” ත්ති පකතියා නිද්දුපගමනවෙලාය නිද්දුපගතො විය
 අහොසි. සාපි උට්ඨාය තට්ඨ අකාසි. රාජා තස්සා අනුපදඤ්ඤෙව ගන්ත්වා
 ජම්බුජායං නිස්සාය අට්ඨාසි. පීඨසජ්ජි දෙවියා කුජ්ඣිත්වා “ත්වං අජ්ජ අතිවිරායිත්වා
 ආගතා” ති හත්ථෙන කණ්ණසඬ්ඛලිකං පහරි. අථ නං “මා මං කුජ්ඣි, සාමී,
 රඤ්ඤො නිද්දුපගමනං ඔලොකෙසි” ත්ති වත්වා තස්ස ගෙනෙ පාදපරිවාරිකා විය
 අහොසි. තෙන පනස්සා පහාරෙන සිහමුඛකුණ්ඩලං කණ්ණතො ගලිත්වා රඤ්ඤො
 පාදමූලෙ පති. රාජා “වට්ටිස්සති එත්තක” ත්ති තං ගහෙත්වා ගතො. සාපි තෙන
 සද්ධිං අතිවරිත්වා පුරිමනියාමෙනෙව ගන්ත්වා රඤ්ඤො සද්ධිං නිප්පජ්ජිතුං ආරභි.
 රාජා පටික්ඛිපිත්වා පුනදිවසෙ “කින්නරාදෙවී මයා දින්නං සබ්බාලඬ්ඛකාරං
 අලඬ්ඛරිත්වා එතු” ති ආණාපෙසි. සා “සිහමුඛකුණ්ඩලං මෙ සුවණ්ණකාරස්ස
 සන්තිකෙ” ති වත්වා නාගමී, පුන පෙසිතෙ ව පන එකකුණ්ඩලාව ආගමාසි. රාජා
 පුච්ඡි – “කහං තෙ කුණ්ඩල” ත්ති? “සුවණ්ණකාරස්ස සන්තිකෙ” ති.
 සුවණ්ණකාරං පක්කොසාපෙත්වා “කිංකාරණා ඉමිස්සා කුණ්ඩලං න දෙසී” ති ආහ.
 “නාහං ගණ්හාමි දෙවා” ති. රාජා තස්සා කුජ්ඣිත්වා “පාපෙ වණ්ඩාලි මාදිසෙන තෙ
 සුවණ්ණකාරෙන භවිතබ්බ” ත්ති වත්වා තං කුණ්ඩලං තස්සා පුරටො බිපිත්වා
 පුරොහිතං ආහ – “සම්ම, සච්චං තයා චුත්තං, ගච්ඡ සීසමස්සා ඡෙදාපෙහි” ති. සො
 තං රාජගෙනෙයෙව එකස්මිං පදෙසෙ යපෙත්වා රාජානං උපසඬ්ඛිතීත්වා – “දෙව,
 මා කින්නරාදෙවියා කුජ්ඣිත්ථ, සබ්බා ඉත්ථියො එවරූපායෙව. සචෙපි ඉත්ථිනං
 දුස්සීලභාවං ඤාතුකාමොසි, දස්සෙස්සාමි තෙ එතාසං පාපකඤ්ඤෙව
 බහුමායාභාවඤ්ඤෙව, එහි අඤ්ඤාතකවෙසෙන ජනපදං වරාමා” ති ආහ.

රාජා “සාධු” ති මාතරං රජ්ජං පටිච්ඡාපෙත්වා තෙන සද්ධිං වාරිකං පක්කාමි.
 තෙසං යොජනං මග්ගං ගන්ත්වා මහාමග්ගෙ නිසින්නානංයෙව එකො කුටුම්භිකො
 පුත්තස්සත්ථාය මඬ්ගලං කත්වා එකං කුමාරිකං පටිච්ඡන්තයානෙ නිසීදාපෙත්වා
 මහත්තෙන පරිවාරෙන ගච්ඡති. තං දිස්වා පුරොහිතො රාජානං ආහ – “සචෙ
 ඉච්ඡසි, ඉමං කුමාරිකං තයා සද්ධිං පාපං කාරෙතුං සක්කා දෙවා” ති. “කිං කට්ඨෙසි,
 මහාපරිවාරා එසා, න සක්කා සම්මා” ති? පුරොහිතො “තෙන හි පස්ස, දෙවා” ති
 පුරතො ගන්ත්වා මග්ගතො අවිදුරෙ සාණියා පටික්ඛිපිත්වා රාජානං අන්තොසාණියං
 කත්වා සයං මග්ගපස්සෙ රොදන්තො නිසීදි. අථ නං සො කුටුම්භිකො දිස්වා “තාත,
 කස්මා රොදසී” ති පුච්ඡි. “හරියා මෙ ගරුභාරා, තං කුලසරං නෙතුං
 මග්ගපටිපන්නොස්මි, තස්සා අන්තරාමග්ගෙයෙව ගබ්භො වලි, එසා
 අන්තොසාණියං කිලමති, කාවිස්සා ඉත්ථි සන්තිකෙ නත්ථි, මයාපි තත්ථ ගන්තුං න
 සක්කා, න ජානාමි ‘කිං භවිස්සති’ ති, එකං ඉත්ථිං ලද්ධුං වට්ටති” ති? “මා රොදි, බහු
 මෙ ඉත්ථියො, එකා ගමිස්සති” ති. “තෙන හි අයමෙව කුමාරිකා ගච්ඡතු, එතිස්සාපි
 මඬ්ගලං භවිස්සති” ති. සො වින්තෙසි – “සච්චං වදති, සුණ්ණසායපි මෙ මඬ්ගලමෙව,
 ඉමිනා හි නිමිත්තෙන සා පුත්තධිතාහි වඩ්ඪිස්සති” ති තමෙව පෙසෙසි. සා තත්ථ
 පච්ඡිත්වා රාජානං දිස්වා පටිබද්ධවිත්තා හුත්වා පාපමකාසි. රාජාපිස්සා
 අඬ්ගලිමුද්දිකං අදාසි. අථ නං කතකිච්චං නික්ඛමිත්වා ආගතං පුච්ඡිංසු – “කිං

විජාතා” ති? “සුවණ්ණවණ්ණං පුත්ත” ති. කුටුම්භිකො තං ආදාය පායාසි. පුරොහිතොපි රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා “දිට්ඨා තෙ, දෙව, කුමාරිකාපි එවං පාපා, කිමඛගං පන අඤ්ඤා, අපි පන තෙ කිඤ්ඤි දින්න” ති පුච්ඡි. “ආම, අභිගුලිමුද්දිකා දින්නා” ති. “නාස්සා තං දස්සාමි” ති වෙගෙන ගන්ත්වා යානකං ගණ්හිත්වා “කිමෙත” ති වුත්තෙ “අයං මෙ බ්‍රාහ්මණියා උස්සිසකෙ යපිතං මුද්දිකං ගහෙත්වා ආගතා, දෙහි, අම්ම, මුද්දික” ති ආහ. සා තං දදමානා බ්‍රාහ්මණං හත්ථෙ නබෙන විජ්ඣිත්වා “ගණ්හ වොරා” ති අදාසි.

එවං බ්‍රාහ්මණො නානාවිධෙහි උපායෙහි අඤ්ඤාපි බහු අතිවාරිනියො රඤ්ඤො දස්සෙත්වා “ඉධ තාව එත්තකං භොතු, අඤ්ඤත්ථ ගමිස්සාම, දෙවා” ති ආහ. රාජා “සකලජම්බුදීපෙ වරිතෙපි සබ්බා ඉත්ථියො එවරුපාව හවිස්සන්ති, කිං නො එතාහි, නිවත්තාමා” ති බාරාණසිමෙව පච්චාගන්ත්වා – “මහාරාජ, ඉත්ථියො නාම එවං පාපධම්මා, පකති එසා එතාසං, බමථ, දෙව, කින්තරාදෙවියා” ති පුරොහිතෙන යාවිතො බමිත්වා රාජනිවෙසනතො නං නික්කඛ්ඨාපෙසි, යානතො පන තං අපනෙත්වා අඤ්ඤං අග්ගමහෙසිං අකාසි. තඤ්ච පීඨසජ්ජිං නික්කඛ්ඨාපෙත්වා ජම්බුසාබං ඡෙදාපෙසි. තදා කුණාලො පඤ්චාලවණ්ඩො අහොසි. ඉති අත්තනා දිට්ඨකාරණමෙව ආහරිත්වා දස්සෙත්තො ගාථමාහ –

311.

“යං වෙ දිස්වා කණ්ඩරිකින්තරානං, සබ්බිත්ථියො න රමන්ති අගාරෙ;
තං තාදිසං මච්චං චජිත්වා හරියා, අඤ්ඤං දිස්වා පුරිසං පීඨසජ්ජි” ති.

තස්සත්ථො – යං වෙ කණ්ඩරිස්ස රඤ්ඤො කින්තරාය දෙවියා වාති ඉමෙසං කණ්ඩරිකින්තරානං විරාගකාරණං අහොසි, තං දිස්වා ජානිතබ්බං – සබ්බිත්ථියො අත්තනො සාමිකානං න රමන්ති අගාරෙ. තථා හි අඤ්ඤං පීඨසජ්ජිං පුරිසං දිස්වා තං රාජානං තාදිසං රතිකුසලං මච්චං චජිත්වා හරියා තෙන මනුස්සපෙතෙන සද්ධිං පාපමකාසිති.

අපරොපි අතීතෙ බාරාණසියං බකො නාම රාජා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. තදා බාරාණසියා පාවිනද්වාරවාසිනො එකස්ස දලිද්දස්ස පඤ්චපාපි නාම ධිතා අහොසි. සා කිර පුබ්බෙපි එකා දලිද්දධිතා මත්තිකං මද්දිත්වා ගෙහෙ හිත්තිං විලිම්පති. අථෙකො පච්චෙකබුද්ධො අත්තනො පබ්බාරපරිභණ්ඩකරණත්ථං “කහං මත්තිකං ලහිස්සාමි” ති වින්තෙත්වා “බාරාණසියං ලද්ධුං සක්කා” ති වීචරං පාරුපිත්වා පත්තහත්ථො නගරං පවිසිත්වා තස්සා අවිදුරෙ අට්ඨාසි. සා කුජ්ඣිත්වා උල්ලොකෙන්ති පදුට්ඨෙන මනසා “මත්තිකම්පි හික්ඛති” ති අවොච. පච්චෙකබුද්ධො නිච්චලොච අහොසි. අථ සා පච්චෙකබුද්ධං නිච්චලිතං දිස්වා පුන විත්තං පසාදෙත්වා, “සමණ, මත්තිකම්පි න ලහසි” ති වත්වා මහන්තං මත්තිකාපිණ්ඩං ආහරිත්වා පත්තෙ යපෙසි. යො තාය මත්තිකාය පබ්බාරෙ පරිභණ්ඩමකාසි. සා නචිරස්සෙව තතො වට්ඨිත්වා තස්මිංයෙව නගරෙ බහිද්වාරගාමෙ දුග්ගතිත්ථියා කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හි. සා දසමාසච්චයෙන මාතු කුච්ඡිතො

නික්බිම්. තස්සා මත්තිකාපිණ්ඩඵලෙන සරීරං එස්සසම්පන්නං අහොසි, කුප්ඤ්ඤිත්වා උල්ලොකිතත්තා පන හත්ථපාදමුඛඅක්ඛිනාසානි පාපානි විරූපානි අහෙසුං. තෙන තං “පඤ්චපාපි”ත්වෙව සඤ්ජානිංසු.

අටෙකදිවසං බාරාණසිරාජා රත්තිං අඤ්ඤාතකචෙසෙන නගරං පරිග්ගණ්හන්තො තං පදෙසං ගතො. සාපි ගාමදාරිකාහි සද්ධිං කීළන්ති අජානිත්වාච රාජානං හත්ථෙ ගණ්හි. සො තස්සා හත්ථසම්ඵස්සෙන සකභාවෙන සණ්ඨාතුං නාසක්ඛි, දිබ්බසම්ඵස්සෙන පුට්ඨො විය අහොසි. සො එස්සරාගරත්තො තථාචරුපමිපි තං හත්ථෙ ගහෙන්වා “කස්ස ධිතාසි”ති පුච්ඡිත්වා “ද්වාරවාසිනො”ති වුත්තෙ අස්සාමිකභාවං පුච්ඡිත්වා “අහං තෙ සාමිකො හවිස්සාමි, ගච්ඡ මාතාපිතරො අනුජානාපෙහි”ති ආහ. සා මාතාපිතරො උපගන්ත්වා “එකො, අම්ම, පුරිසො මං ඉච්ඡති”ති වත්වා “සොපි දුග්ගතො හවිස්සති, සචෙ තාදිසමිපි ඉච්ඡති, සාධු”ති වුත්තෙ ගන්ත්වා මාතාපිතූහි අනුඤ්ඤාතභාවං ආරොචෙසි. සො තස්මිංයෙව ගෙහෙ තාය සද්ධිං වසිත්වා පාතොච රාජනිවෙසනං පාවිසි. තතො පට්ඨායෙව අඤ්ඤාතකචෙසෙන නිබ්බදං තත්ථ ගච්ඡති, අඤ්ඤං ඉත්ථිං ඔලොකෙතුම්පි න ඉච්ඡති.

අටෙකදිවසං තස්සා පිතු ලොහිතපක්ඛන්දිකා උප්පජ්ජි. අසම්භින්නබීරසප්පිමධුසක්ඛරයුත්තපායාසොච එතස්ස භෙසජ්ජං, තං තෙ දලිද්දතාය උප්පාදෙතුං න සක්කොන්ති. තතො පඤ්චපාපිමාතා ධිතරං ආහ – “කිං, අම්ම, තච සාමිකො පායාසං උප්පාදෙතුං සක්ඛිස්සති”ති? “අම්ම, මම සාමිකෙන අම්භෙහිපි දුග්ගතතරෙන හවිතබ්බං, එවං සන්තෙපි පුච්ඡස්සාමි නං, මා වින්තයි”ති වත්වා තස්සාගමනචෙලායං දුම්මනා හුත්වා නිසීදි. අථ නං රාජා ආගන්ත්වා “කිං දුම්මනාසි”ති පුච්ඡි. සා තමත්ථං ආරොචෙසි. තං සුත්වා රාජා “හද්දෙ ඉදං අතිරසභෙසජ්ජං, කුතො ලහිස්සාමි”ති වත්වා වින්තෙසි – “න සක්කා මයා නිච්චකාලං එවං වරිතුං, අන්තරාමග්ගෙ පරිස්සයොපි දට්ඨබ්බො, සචෙ බො පන එතං අන්තෙපුරං නෙස්සාමි, එතිස්සා එස්සසම්පදං අජානන්තා ‘අම්භාකං රාජා යක්ඛිනිං ගහෙන්වා ආගතො’ති කෙළිං කරිස්සන්ති, සකලනගරවාසිනො එතිස්සා සම්ඵස්සං ජානාපෙත්වා ගරහං මොචෙස්සාමි”ති. අථ නං රාජා – “හද්දෙ, මා වින්තයි, ආහරිස්සාමි තෙ පිතු පායාස”න්ති වත්වා තාය සද්ධිං අභිරමිත්වා රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා පුනදිවසෙ තාදිසං පායාසං පවාපෙත්වා පණ්ණානි ආහරාපෙත්වා ද්වෙ පුට්ඨෙ කත්වා එකස්මිං පායාසං පක්ඛිපිත්වා එකස්මිං වුළාමණිං යපෙත්වා බන්ධිත්වා රත්තිභාගෙ ගන්ත්වා, “හද්දෙ, මයං දලිද්දා, කිච්ඡෙන සම්පාදිතං, තච පිතරං ‘අජ්ජ ඉමම්භා පුට්ඨා පායාසං භුඤ්ජ, ස්වෙ ඉමම්භා’ති වදෙයාසාසි”ති ආහ. සා තථා අකාසි. අථස්සා පිතා ඔප්පමිපන්නත්තා පායාසස්ස ථොකමෙව භුඤ්ජිත්වා සුහිතො ජාතො. සෙසං මාතු දත්වා සයම්පි භුඤ්ජි. තයොපි සුහිතා අහෙසුං. වුළාමණිපුට්ඨං පන පුනදිවසත්ථාය යපෙසුං.

රාජා නිවෙසනං ගන්ත්වා මුඛං ධොවිත්වාච “වුළාමණිං මෙ ආහරථා”ති වත්වා “න පස්සාම, දෙවා”ති වුත්තෙ “සකලනගරං විවිනථා”ති ආහ. තෙ විවිනිත්වාපි න

පස්සිංසු. තෙන හි බහිනගරෙ දලිද්දගෙහෙසු හත්තපණ්ණපුටෙ උපාදාය විවිනථාති. විවිනන්තා තස්මිං සටෙ චුළාමණිං දිස්වා තස්සා මාතාපිතරො “වොරා”ති බන්ධිත්වා නයිංසු. අථස්සා පිතා, “සාමි, න මයං වොරා, අඤ්ඤානායං මණි ආහතො”ති වත්වා “කෙනා”ති චුත්තෙ “ජාමාතරා මෙ”ති ආචික්ඛිත්වා “කහං සො”ති පුච්ඡිතො “ධීතා මෙ ජානාති”ති ආහ. තතො ධීතාය සද්ධිං කට්ඨෙසි – “අම්ම, සාමිකං තෙ ජානාසි”ති? “න ජානාමි”ති. “එවං සත්තෙ අම්මාකං ජීවිතං නත්ථි”ති. “තාත, සො අන්ධකාරෙ ආගන්ත්වා අන්ධකාරෙ එව යාති, තෙනස්ස රූපං න ජානාමි, හත්ථසම්ඵස්සෙන පන නං ජානිතුං සක්කොමි”ති. සො රාජපුරිසානං ආරොවෙසි. තෙපි රඤ්ඤො ආරොවෙසුං. රාජා අජානන්තො විය හුත්වා “තෙන හි තං ඉත්ථිං රාජඨගණෙ අන්තොසාණියං යපෙත්වා සාණියා හත්ථප්පමාණං ඡිද්දං කත්වා නගරවාසිනො සන්තිපාතෙත්වා හත්ථසම්ඵස්සෙන වොරං ගණ්හථා”ති ආහ. රාජපුරිසා තථා කාතුං තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා රූපං දිස්වා වීජ්ජිසාරිතො හුත්වා – “ධි, ධි පිසාවි”ති ජිගුච්ඡිත්වා චුස්සිතුං න උස්සහිංසු, ආනෙත්වා පන නං රාජඨගණෙ අන්තොසාණියං යපෙත්වා සකලනගරවාසිනො සන්තිපාතෙසු. සා ආගතාගතස්ස ඡිද්දෙන පසාරිතහත්ථං ගහෙත්වා ව “නො එසො”ති වදති. පුරිසා තස්සා දිබ්බඵස්සසදිසෙ ඵස්සෙ බජ්ඣිත්වා අපගන්තුං න සක්ඛිංසු, “සවායං දණ්ඩාරහා, දණ්ඩං දත්වාපි දාසකම්මකාරභාවං උපගන්ත්වාපි එතං සරෙ කර්ස්සාමා”ති වින්තයිංසු. අථ තෙ රාජපුරිසා දණ්ඩෙහි කොට්ටෙන්වා පලාපෙසුං. උපරාජානං ආදිං කත්වා සබ්බෙ උම්මත්තකා විය අහෙසුං.

අථ රාජා – “කච්චි අහං භවෙය්‍යා”න්ති හත්ථං පසාරෙසි. තං හත්ථෙ ගහෙත්වා ව “වොරො මෙ ගහිතො”ති මහාසද්දං කරි. රාජා තෙපි පුච්ඡි – “තුම්හෙ එතාය හත්ථෙ ගහිතා කිං වින්තයිත්ථා”ති. තෙ යථාභූතං ආරොවෙසුං. අථ තෙ රාජා ආහ – “අහං එතං අත්තනො ගෙහං ආනෙතුං එවං කාරෙසිං ‘එතිස්සා ඵස්සං අජානන්තා මං පරිභවෙය්‍යු’න්ති වින්තෙත්වා, තස්මා මයා සබ්බෙ තුම්හෙ ජානාපිතා, වදථ, හො දානි, සා කස්ස ගෙහෙ හවිතුං යුත්තා”ති? “තුම්හාකං, දෙවා”ති. අථ නං අභිසිඤ්චිත්වා අග්ගමහෙසිං අකාසි. මාතාපිතූනම්පිස්සා ඉස්සරියං දාපෙසි. තතො පට්ඨාය ව පන තාය සම්මත්තො නෙව විනිච්ඡයං පට්ඨපෙසි, න අඤ්ඤං ඉත්ථිං ඔලොකෙසි. තා තස්සා අන්තරං පරියෙසිංසු. සා එකදිවසං ද්විත්තං රාජුතං අග්ගමහෙසිභාවස්ස සුපිනෙ නිමිත්තං දිස්වා රඤ්ඤො ආරොවෙසි. රාජා සුපිනපාඨකෙ පක්කොසාපෙත්වා “එවරූපෙ සුපිනෙ දිට්ඨෙ කිං හොති”ති පුච්ඡි. තෙ ඉතරාසං ඉත්ථිනං සන්තිකා ලඤ්ජං ගහෙත්වා – “මහාරාජ, දෙවියා සබ්බසෙතස්ස හත්ථිනො බන්ධෙ නිසින්තභාවො තුම්හාකං මරණස්ස පුබ්බනිමිත්තං, හත්ථිබන්ධගතාය පන වන්දපරාමසනං තුම්හාකං පච්චාමිත්තරාජානායනස්ස පුබ්බනිමිත්ත”න්ති වත්වා “ඉදානි කිං කාතබ්බ”න්ති චුත්තෙ “දෙව ඉමං මාරෙතුං න සක්කා, නාවාය පන නං යපෙත්වා නදියං විස්සජ්ජෙතුං වට්ටති”ති වදිංසු. රාජා ආහාරවත්ථාලඨකාරෙහි සද්ධිං රත්තිභාගෙ නං නාවාය යපෙත්වා නදියං විස්සජ්ජෙසි.

සා නදියා වුය්හමානා හෙට්ඨානදියා නාවාය උදකං කීළන්තස්ස
 බාවරිකරුක්ඛො අභිමුඛට්ඨානං පත්තා. තස්ස සෙනාපති නාවං දිස්වා “අයං නාවා
 මය්හ”න්ති ආහ. රාජා “නාවාය හණ්ඩං මය්හ”න්ති වත්වා ආගතාය නාවාය තං
 දිස්වා “කා නාම ත්වං පිසාවිසදිසා”ති පුච්ඡී. සා සිතං කත්වා බකස්ස රුක්ඛො
 අග්ගමහෙසිභාවං කට්ඨත්වා සබ්බං තං පවත්තිං තස්ස කට්ඨෙසි. සා පන පඤ්චපාපීති
 සකලජම්බුදීපෙ පාකටා. අථ නං රාජා හත්ථෙ ගහෙන්වා උක්ඛිපි, සහ ගහණෙනෙව
 එස්සරාගරත්තො අරුක්ඛොසු ඉත්ථිසු ඉත්ථිසරුක්ඛො අකත්වා තං අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ
 යටෙසි. සා තස්ස පාණසමා අහොසි. බකො තං පවත්තිං සුත්වා “නාහං තස්ස
 අග්ගමහෙසිං කාතුං දස්සාමි”ති සෙනං සඬකඬිසීත්වා තස්ස පටිතිත්ථෙ නිවෙසනං
 කත්වා පණ්ණං පෙසෙසි – “හරියං වා මෙ දෙනු යුද්ධං වා”ති. සො “යුද්ධං දස්සාමි,
 න හරිය”න්ති වත්වා යුද්ධසජ්ජො අහොසි. උභින්නං අමච්චා “මාතුගාමං නිස්සාය
 මරණකිච්චං නත්ථි, පුරිමසාමිකත්තා එසා බකස්ස පාපුණාති, නාවාය ලද්ධත්තා
 බාවරිකස්ස, තස්මා එකෙකස්ස ගෙහෙ සත්ත සත්ත දිවසානි හොතු”ති මන්තෙන්වා
 ද්වෙපි රාජානො සරුක්ඛොපෙසු. තෙ උහොපි අත්තමනා හුත්වා තිත්ථපටිතිත්ථෙ
 නගරානි මාපෙත්වා වසිංසු. සා ද්වින්නම්පි තෙසං අග්ගමහෙසින්තං කාරොසි. ද්වෙපි
 තස්සා සම්මත්තා අහෙසු. සා පන එකස්ස සරෙ සත්තාහං වසිත්වා නාවාය ඉතරස්ස
 සරං ගච්ඡන්ති නාවං පාපෙත්වා නෙන්තෙන එකෙන මහල්ලකබුජ්ජකෙවට්ටෙන
 සද්ධිං නදීමජ්ජෙසි පාපං කරොති. තදා කුණාලො සකුණරාජා බකො අහොසි, තස්මා
 ඉදං අත්තනා දිට්ඨකාරණං ආහරිත්වා දස්සෙන්තො ගාථමාහ –

312.

“බකස්ස ච බාවරිකස්ස ච රුක්ඛො, අච්චන්තකාමානුගතස්ස හරියා;
 අවාචරී පට්ඨවසානුගස්ස, කං වාපි ඉත්ථි නාතිවරෙ තදරුක්ඛො”න්ති.

තත්ථ අච්චන්තකාමානුගතස්සාති අච්චන්තං කාමං අනුගතස්ස. අවාචරීති
 අනාවාරං වරි. පට්ඨවසානුගස්සාති පට්ඨස්ස අත්තනො වසානුගතස්ස, අත්තනො
 පෙසනකාරස්ස සන්තිකෙති අත්ථො. කරණත්ථෙ වා සාම්ච්චනං, තෙන සද්ධිං
 පාපමකාසීති වුත්තං හොති. තදරුක්ඛොති කතරං තං අරුක්ඛො පුරිසං නාතිවරෙය්‍යාති
 අත්ථො.

අපරාපි අතීතෙ බුහ්මදත්තස්ස හරියා පිඬගියානි නාම අග්ගමහෙසි සිහපඤ්ජරං
 විවරිත්වා ඔලොකෙන්ති මඬගලඅස්සගොපකං දිස්වා රුක්ඛො නිද්දුපගමනකාලෙ
 වාතපානෙන ඔරුය්හ තෙන සද්ධිං අතිවරිත්වා පුන පාසාදං ආරුය්හ ගන්ධෙහි සරිරං
 උඬ්ඛට්ටෙන්වා රුක්ඛො සද්ධිං නිපජ්ජී. අට්ඨකදිවසං රාජා “කිං නු බො දෙවියා
 අඬ්ඬරත්තසමයෙ නිච්චං සරිරං සිතං හොති, පරිග්ගණ්හිස්සාමි න”න්ති එකදිවසං
 නිද්දුපගතො විය හුත්වා තං උට්ඨාය ගච්ඡන්ති. අනුගන්ත්වා අස්සබන්ධෙන සද්ධිං
 අතිවරන්ති. දිස්වා නිවත්තිත්වා සයනං අභිරුහි. සාපි අතිවරිත්වා ආගන්ත්වා
 වුළුසයනකෙ නිපජ්ජී. පුනදිවසෙ රාජා අමච්චගණමජ්ජෙකෙයෙව තං
 පක්කොසාපෙත්වා තං කිච්චං ආවිකත්වා “සබ්බාව ඉත්ථියො පාපධම්මා”ති තස්සා
 වධබන්ධජෙජ්ජහෙජ්ජාරහං දොසං බමිත්වා යානා වාචෙන්වා අරුක්ඛො අග්ගමහෙසිං

අකාසි. තදා කුණාලො රාජා බ්‍රහ්මදත්තො අහොසි, තෙන තං අත්තනා දිට්ඨං
ආහරිත්වා දස්සෙන්නො ගාථමාහ -

313.

“පිඬ්භියානී සබ්බලොකිස්සරස්ස, රඤ්ඤො පියා බ්‍රහ්මදත්තස්ස හරියා;
අවාචරී පට්ඨවසානුගස්ස, තං වාපි සා නාජ්ඣගා කාමකාමිනී” ති.

තත්ථ තං වානි සා ඵලං අතිවරන්තී තං වා අස්සබ්බන්ධං තං වා
අග්ගමහෙසිට්ඨානන්ති උභයමිපි නාජ්ඣගා, උභතො හට්ඨා අහොසි. කාමකාමිනීති
කාමෙ පත්ථයමානා.

ඵලං පාපධම්මා ඉත්ථියොති අතීතවත්ථුහි ඉත්ථිනං දොසං කථෙත්වා අපරෙනපි
පරියායෙන තාසං දොසමෙව කථෙන්නො ආහ -

314.

“ලුද්ධානං ලහුවිත්තානං, අකතඤ්ඤාන දුබ්භිනං;
නාදෙවසන්නො පුරිසො, ථිනං සද්ධාතුමරහති.

315.

“න තා පජානන්ති කතං න කිච්චං, න මාතරං පිතරං භාතරං වා;
අනරියා සමතික්කන්තධම්මා, සස්සෙව චිත්තස්ස වසං වජන්ති.

316.

“විරානුච්චිට්ඨමිපි පියං මනාපං, අනුකම්පකං පාණසමමිපි හත්තුං;
ආවාසු කිච්චෙසු ව නං ජහන්ති, තස්මාහමිත්ථිනං න විස්සසාමි.

317.

“ථිනඤ්ඤි චිත්තං යථා වානරස්ස, කන්තජපකන්තං යථා රුක්ඛජායා;
චලාචලං හදයමිත්ථියානං, චක්කස්ස නෙමි විය පරිවත්තති.

318.

“යදා තා පස්සන්ති සමෙක්ඛමානා, ආදෙයාරූපං පුරිසස්ස චිත්තං;
සණ්භාහි වාචාහි නයන්ති මෙනං, කම්බොජකා ජලජෙනෙව අස්සං.

319.

“යදා න පස්සන්ති සමෙක්ඛමානා, ආදෙයාරූපං පුරිසස්ස චිත්තං;
සමන්තතො නං පරිවජ්ජයන්ති, තිණ්ණො නදීපාරගතොව කුල්ලං.

320.

“සිලෙසුපමා සිබිරිව සබ්බහක්ඛා, තික්ඛමායා නදිරිව සීඝ්‍රසොතා;
සෙවන්ති හෙතා පියමජ්ජියඤ්ච, නාවා යථා ඔරකුලං පරඤ්ච.

321.

“න තා එකස්ස න ද්විත්තං, ආපණොව පසාරිතො;
යො තා මය්හන්ති මඤ්ඤෙය්‍ය, වාතං ජාලෙන බාධයෙ.

322.

“යථා නදී ව පන්ථො ව, පානාගාරං සභා පපා;
එවං ලොකිත්ථියො නාම, වෙලා තාසං න විජ්ජති.

323.

“සතාසනසමා එතා, කණ්භසප්පසිරුපමා;
ගාවො බහි තිණස්සෙව, ඔමසන්ති වරං වරං.

324.

“සතාසනං කුඤ්ජරං කණ්භසප්පං, මුද්ධාහිසිත්තං පමදා ව සබ්බා;
එතෙ නරො නිව්චයතො භජෙථ, තෙසං භවෙ දුබ්බිදු සබ්බභාවො.

325.

“නච්චන්තවණ්ණා න බහුන කන්තා, න දක්ඛිණා පමදා සෙවිතබ්බා;
න පරස්ස භරියා න ධනස්ස හෙතු, එතිත්ථියො පඤ්ච න සෙවිතබ්බා” ති.

තත්ථ ලුද්ධානන්ති ලුබ්භානං. කණුවෙරජාතකෙ (ජා. 1.4.69-72) විය
බද්ධවොරෙපි සාරජ්ජනං සන්ධායෙනං වුත්තං. ලහුවිත්තානන්ති මුහුත්තමෙව
පරිවත්තනවිත්තානං. වුළුධනුග්ගහජාතකෙන (ජා. 1.5.128 ආදයො) එතං
දීපෙනබ්බං. අකතඤ්ඤතා පන එතාසං එකකනිපාතෙ තක්කාරියජාතකෙන (ජා.
1.13.104 ආදයො) දීපෙනබ්බා. නාදෙවසත්තොති න අදෙවසත්තො දෙවෙන
අනාසත්තො අයක්ඛගහිතකො අභුතවිට්ඨො පුරිසො ථීනං සීලවත්තනං සද්ධාතුං
නාරහති, භුතවිට්ඨො පන සද්දගෙය්‍ය. කතන්ති අත්තනො කතං උපකාරං. කිව්චන්ති
අත්තනා කත්තබ්බං කිව්චං. න මාතරන්ති සබ්බෙපි ඤාතකෙ ඡඩ්ඨෙත්වා යස්මිං
පට්ඨෙත්වා භොන්ති, තඤ්ඤෙව අනුබන්ධනතො එතෙ මාතාදයො න ජානන්ති
නාම මහාපන්ථකමාතා විය. අනරියාති නිල්ලජ්ජා. සස්සෙවාති සකස්ස. ආවාසුති
ආපදාසු. කිව්චෙසුති තෙසු තෙසු කරණියෙසු.

කන්තජපකන්තන්ති ඔතිණ්ණොතිණ්ණං. යථා හි විසමෙ පදෙසෙ රුක්ඛජායා
නින්තම්පිඨරොහති, ථලම්පි අහිරුහති, තථා එතාසම්පි විත්තං න කඤ්චි
උත්තමාධමං වජ්ජෙති. වලාවලන්ති එකස්මිංයෙව අපතිට්ඨිතං. නෙම් වියාති
සකටස්ස ගච්ඡතො වක්කනෙම් විය. ආදෙය්‍යරූපන්ති ගහෙනබ්බජාතිකං. විත්තන්ති
ධනං. නයන්තිති අත්තනො වසං නෙත්ති. ජලජෙනාති ජලජාතසෙවාලෙන.
කම්බොජරට්ඨවාසිනො කිර යදා අට්ඨිතො අස්සෙ ගණ්හිතුකාමා භොන්ති, තදා
එකස්මිං යානෙ වතිං පරික්ඛිපිත්වා ද්වාරං යොජෙත්වා අස්සානං උදකපානතිත්ථෙ
සෙවාලං මධුනා මක්ඛෙත්වා සෙවාලසම්බන්ධාති තීරෙ තිණාති ආදිං කත්වා යාව

පරික්ෂෙපද්වාරා මක්කෙන්ති, අස්සා පාතියං පිච්ඡවා රසගිද්ධෙන මධුනා මක්ඛිතානි තානි තිණානි බාදන්තා අනුක්කමෙන තං යානං පවිසන්ති. ඉති යථා තෙ ජලජෙන පලොහෙන්වා අස්සෙ වසං නෙන්නි, තථා එතාපි ධනං දිස්වා තස්ස ගහණත්ථාය සණ්භාහි වාචාහිපි පුරිසං වසං නෙන්නීති අත්ථො. කුල්ලන්ති තරණත්ථාය ගහිතං යං කිඤ්චි.

සිලෙසුපමානි පුරිසානං චිත්තබන්ධනෙන සිලෙසසදිසා. තික්ඛමායානි තිබ්බිණමායා සීසමායා. නදිරිවානි යථා පබ්බතෙය්‍යා නදී සීසසොතා, එවං සීසමායානි අත්ථො. ආපණොවානි යථා ව පසාරිතාපණො යෙසං මූලං අත්ථී, තෙසඤ්ඤෙව උපකාරො, තථෙව තාපි. යො තානි යො පුරිසො තා ඉත්ථීයො. බාධයෙති සො වාතං ජාලෙන බාධෙය්‍ය. වෙලා තාසං න විජ්ජතීති යථා එතෙසං නදීආදීනං “අසුකවෙලායමෙව එත්ථ ගන්තබ්බ”න්ති වෙලා නත්ථී, රත්තිමපි දිවාපි ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ උපගන්තබ්බානෙව, අසුකෙනෙවානිපි මරියාදා නත්ථී, අත්ථීකෙන උපගන්තබ්බානෙව, තථා තාසමිපිති අත්ථො.

සතාසනසමා එතානි යථා අග්ගි ඉන්ධනෙන න තප්පති, එවමෙනාපි කිලෙසරතියා. කණ්භසප්පසිරුපමානි කොධනතාය උපනාහිතාය සොරවිසතාය දුප්චිහතාය මිත්තදුබ්භිතායානි පඤ්චහි කාරණෙහි කණ්භසප්පසිරසදිසා. තත්ථ බහුලරාගතාය සොරවිසතා, පිසුණතාය දුප්චිහතා, අතිචාරිතාය මිත්තදුබ්භිතා වෙදිතබ්බා. ගාවො බහි තිණස්සෙවානි යථා ගාවො බාදිතට්ඨානං ඡඩ්ඛෙන්වා බහි මනාපමනාපස්ස තිණස්ස වරං වරං ඔමසන්ති බාදන්ති, එවමෙනාපි නිද්ධනං ඡඩ්ඛෙන්වා අඤ්ඤං සධනමෙව හපන්තීති අත්ථො. මුද්ධාහිසිත්තන්ති රාජානං. පමදා ව සබ්බානි සබ්බා ව ඉත්ථීයො. එතෙති එතෙ පඤ්ච ජනෙ. නිච්චයතොති නිච්චසඤ්ඤතො, උපට්ඨිතස්සති අප්පමත්තොව හුත්වානි අත්ථො. දුබ්බිදුති දුප්ජානො. සබ්බභාවොති අප්ඤ්ඤායො. විරපරිච්ඡිණ්ණොපි හි අග්ගි දහති, විරවිස්සාසිකොපි කුඤ්ඤරො සාතෙති, විරපරිච්ඡිණ්ණොපි සප්පො ඩංසති, විරවිස්සාසිකොපි රාජා අනත්ථකරො හොති, එවං විරාච්ඡිණ්ණොපි ඉත්ථීයො විකාරං දස්සෙන්නීති.

නච්චන්තවණ්ණානි අභිරුපවතී. න බහුන කන්තානි අඛිඨකාසිගණිකා විය බහුනං පියා මනාපා. න දක්ඛිණානි නච්චගිතකුසලා. තථාරූපා හි බහුපත්ථිතා බහුමිත්තා හොන්ති, තස්මා න සෙවිතබ්බා. න ධනස්ස හෙතුති යා ධනහෙතුයෙව හපති, සා අපරිග්ගහාපි න සෙවිතබ්බා. සා හි ධනං අලභමානා කුප්ඤ්ඤිති.

එවං චූත්තෙ මහාජනො මහාසත්තස්ස “අහො සුකථීත”න්ති සාධුකාරමදාසි. සොපි එත්තකෙහි කාරණෙහි ඉත්ථීනං අගුණං කථෙත්වා තුණ්හි අහොසි. තං සුත්වා ආනන්දො ගිජ්ඣුරාජා, “සම්ම කුණාල, අහමිපි අත්තනො ඤාණබලෙන ඉත්ථීනං අගුණං කථෙස්සාමී”ති වත්වා අගුණකථං ආරභී. තං දස්සෙන්නො සත්ථා ආහ –

“අථ ඛලු, හො, ආනන්දො ගිජ්ඣිරාජා කුණාලස්ස
ආදිමජ්ඣකපාපරියොසානං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමා ගාථා අභාසි -

326.

“පුණ්ණම්පි වෙමං පථවිං ධනෙන, දජ්ජිත්ථියා පුරිසො සම්මතාය;
ලද්ධා ඛණං අතිමඤ්ඤායා තම්පි, තාසං වසං අසතිනං න ගච්ඡෙ.

327.

“උට්ඨාහකං වෙපි අලීනචුත්තිං, කොමාරහත්තාරං පියං මනාපං;
ආවාසු කිච්චෙසු ච නං ජහන්ති, තස්මාහමිත්ථිනං න විස්සසාමි.

328.

“න විස්සසෙ ‘ඉච්ඡති ම’න්ති පොසො, න විස්සසෙ ‘රොදති මෙ සකාසෙ’;
සෙවන්ති හෙතා පියමජ්ජියඤ්ච, නාථා යථා ඔරකුලං පරඤ්ච.

329.

“න විස්සසෙ සාඛපුරාණසන්ථතං, න විස්සසෙ මිත්තපුරාණවොරං;
න විස්සසෙ රාජානං ‘සබ්බා මම’න්ති, න විස්සසෙ ඉත්ථි දසන්ත මාතරං.

330.

“න විස්සසෙ රාමකරාසු නාරිසු, අච්චන්තසිලාසු අසඤ්ඤතාසු;
අච්චන්තපෙමානුගතස්ස හරියා, න විස්සසෙ තිත්ථසමා හි නාරියො.

331.

“හනෙය්‍යං ඡිත්තදෙය්‍යං ඡෙදාපෙය්‍යම්පි, කණ්ඨෙපි ඡෙත්වා රුධිරං
පිට්ඨෙය්‍යං;
මා දීනකාමාසු අසඤ්ඤතාසු, භාවං කරො ගඬගතිත්ථූපමාසු.

332.

“මුසා තාසං යථා සච්චං, සච්චං තාසං යථා මුසා;
ගාවො ඛභි තිණස්සෙව, ඔමසන්ති වරං වරං.

333.

“ගතෙනෙනා පලොහෙන්ති, පෙක්ඛිතෙන මිහිතෙන ව;
අථොපි දුන්නිවත්ථෙන, මඤ්ජුනා හණිතෙන ව.

334.

“වොරියො කථිනා හෙතා, වාළා ච ලපසක්ඛරා;
න තා කිඤ්චි න ජානන්ති, යං මනුස්සෙසු වඤ්චනං.

335.

“අසා ලොකිත්ථියො නාම, වෙලා තාසං න විජ්ජති;
සාරත්තා ව පගබ්භා ව, සිඛි සබ්බසංසො යථා.

336.

“නත්ථිත්ථිනං පියො නාම, අප්පියොපි න විජ්ජති;
සෙවන්ති හෙතා පියමප්පියඤ්ච, නාචා යථා ඔරකුලං පරඤ්ච.

337.

“නත්ථිත්ථිනං පියො නාම, අප්පියොපි න විජ්ජති;
ධනත්තා පටිවල්ලන්ති, ලතාව දුමනිස්සිතා.

338.

“හත්ථිබන්ධං අස්සබන්ධං, ගොපුරිසඤ්ච මණ්ඩලං;
ජවඩාහකං පුජ්ජ්ජඤ්ච, සධනමනුපතන්ති නාරියො.

339.

“කුලපුත්තමපි ජහන්ති අකිඤ්චනං, ජවකසමසදිසමපි;
අනුගච්ඡන්ති අනුපතන්ති, ධනහෙතු හි නාරියො”ති.

තත්ථ ආදිමජ්ඣකපාරියොසානන්ති කථාය ආදිමජ්ඣකපාරියොසානං. ලද්ධා බණන්ති ඔකාසං ලභිත්වා. ඉච්ඡති මන්ති මං එසා ඉච්ඡති පුරියො ඉත්ථිං න විස්සසෙය්‍යා. සාබ්බපුරාණසන්ථතන්ති හියොයා වා පරෙ වා සන්ථතං පුරාණසාබ්බසන්ථතං න විස්සසෙ, අපථොටෙත්වා අපච්චවෙක්ඛිත්වා න පරිභුඤ්ජෙය්‍යා. තත්‍ර හි දිසජාතිකො වා පටිසිත්වා තිට්ඨෙය්‍යො, පච්චාමිත්තො වා සන්ථං නික්ඛිපෙය්‍යා. මිත්තපුරාණවොරන්ති පන්ථදුහනට්ඨානෙ යීතං වොරං “පුරාණමිත්තො මෙ”ති න විස්සසෙය්‍යා. වොරා හි යෙ සඤ්ජානන්ති තෙයෙව මාරෙත්ති. සබ්බා මමන්ති සො හි ඛිප්පමෙව කුජ්ඣති, තස්මා රාජානං “සබ්බා මෙ”ති න විස්සසෙ. දසන්තමාතරන්ති “අයං මහල්ලිකා ඉදානි මං න අතිවරිස්සති, අත්තානං රක්ඛිස්සති”ති න විස්සසෙතබ්බා. රාමකරාසුති බාලානං රතිකරාසු. අච්චන්තසීලාසුති අතික්කන්තසීලාසු. අච්චන්තපෙමානුගතස්සාති සචෙපි අච්චන්තං අනුගතපෙමා අස්ස, තථාපි තං න විස්සසෙ. කිංකාරණා? තිත්ථසමා හි නාරියොති සම්බන්ධො, තිත්ථං විය සබ්බසාධාරණාති අත්ථො.

හනෙය්‍යුන්ති කුද්ධා වා අඤ්ඤපුරිසසාරත්තා වා හුත්වා සබ්බමෙතං හනනාදිං කරෙය්‍යං. මා දීනකාමාසුති හීනජ්ඣාසයාසු සංකිලිට්ඨආසයාසු. භාවන්ති ඵ්චරුපාසු සිනෙහං මා කරෙ. ගඬගතිත්ථුපමාසුති සබ්බසාධාරණට්ඨෙත ගඬගතිත්ථසදිසාසු. මුසාති මුසාවාදො තාසං සච්චසදිසොව. ගතෙනාතිආදීසු පෙක්ඛිතෙන පලොභනෙ උම්මාදන්තීජාතකං, (ජා. 2.18.57 ආදයො) දුන්නිවත්ථෙන නිලිනිකාජාතකං, (ජා. 2.18.1 ආදයො) මඤ්ජුනා හණිතෙන “තුච්චං බො, අය්‍යපුත්ත, ආගච්ඡෙය්‍යාසී”ති නන්දන්තෙරස්ස වත්ථු (උදා. 22) කථෙතබ්බං. වොරියොති සම්භතස්ස ධනස්ස

විනාසනෙන වොරියො. කථිනාති ඵද්ධභදයා. වාළාති දුට්ඨා අප්පකෙනෙව
කුප්ඤ්ඤාසීලා. ලපසක්ඛරාති නිරත්ථකලපනෙන සක්ඛරා විය මධුරා. අසාති
අසතියො ලාමකා. සාරත්තාති සබ්බදා සාරත්තා. පගබ්භාති කායපාගබ්භියාදිහි
පගබ්භා. යථාති යථා සිඛි සබ්බසසො, එවමෙනාපි සබ්බසසා. පටිවල්ලන්තීති
පරිස්සපන්ති උපගුහන්ති වෙයෙන්නි. ලතාවාති යථා ලතා රුක්ඛනිස්සිතා රුක්ඛං
වෙයෙන්නි, එවමෙනා පුරිසං පරිස්සපන්ති නාම.

හත්ථිබන්ධන්තිආදිසු ගොපුරියො වුව්චති ගොපාලකො. ඡවඩාහකන්ති ඡවානං
ඩාහකං, සුසානපාලන්ති වුත්තං හොති. පුප්ඵප්ඵඩකන්ති වච්චට්ඨානසොධකං.
සධනන්ති එතෙසුපි සධනං අනුගච්ඡන්තියෙව. අකිඤ්ඤන්ති අධනං.
ඡවකසමසදිසන්ති සුතබ්බංසබ්බදවණ්ඩාලෙන සමං සදිසං, තෙන නිබ්බිසෙසම්පි
පුරිසං ගච්ඡන්ති හජන්ති. කස්මා? යස්මා අනුපතන්ති ධනහෙතු නාරියොති.

එවං අත්තනො ඤාණෙ යත්වා ආනන්දො ගිජ්ඣුරාජා ඉත්ථිනං අගුණං
කට්ඨන්වා තුණ්හි අහොසි. තස්ස වචනං සුත්වා නාරදොපි අත්තනො ඤාණෙ යත්වා
තාසං අගුණං කට්ඨසි. තං දස්සෙන්තො සත්ථා ආහ –

“අථ බලු, හො, නාරදො දෙවබ්බරාහ්මණො ආනන්දස්ස ගිජ්ඣුරාජස්ස
ආදිමජ්ඣකථාපරියොසානං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමා ගාථා අභාසි –

340.

“චත්තාරොමෙ න පුරෙන්නි, තෙ මෙ සුණාථ භාසතො;
සමුද්දො බ්‍රාහ්මණො රාජා, ඉත්ථි වාපි දිජම්පති.

341.

“සරිතා සාගරං යන්ති, යා කාචි පථවිස්සිතා;
තා සමුද්දං න පුරෙන්නි, උනත්තා හි න පුරති.

342.

“බ්‍රාහ්මණො ච අධියාන, වෙදමක්ඛානපඤ්චමං;
හියොයාපි සුතම්චිෂෙයා, උනත්තා හි න පුරති.

343.

“රාජා ච පථවිං සබ්බං, සසමුද්දං සපබ්බතං;
අජ්ඣාවසං විජිනිත්වා, අනන්තරතනොචිතං;
පාරං සමුද්දං පත්ථෙති උනත්තා හි න පුරති.

344.

“එකමෙකාය ඉත්ථියා, අට්ඨට්ඨ පතීනො සියා;
සුරා ච බලවන්තො ච, සබ්බකාමරසාහරා;
කරෙයා නවමෙ ඡන්දං, උනත්තා හි න පුරති.

345.

“සබ්බත්ථියො සිබ්බිව සබ්බහක්ඛා, සබ්බත්ථියො නදිරිව සබ්බවාහි;
සබ්බත්ථියො කණ්ටකානංව සාබ්බා, සබ්බත්ථියො ධනහෙතු වජන්ති.

346.

“වාතඤ්ච ජාලෙන නරො පරාමසෙ, ඔසිඤ්චයෙ සාගරමෙකපාණිනා;
සකෙන හත්ථෙත කරෙය්‍ය සොසං, යො සබ්බභාවං පමදාසු ඔස්සපෙ.

347.

“වොරීනං බහුබුද්ධීනං, යාසු සච්චං සුදුල්ලහං;
ථීනං භාවො දුරාජානො, මච්ඡස්සෙවොදකෙ ගතං.

348.

“අනලා මුදුසම්භාසා, දුප්පුරා තා නදීසමා;
සීදන්ති නං විදිත්වාන, ආරකා පරිවජ්ජයෙ.

349.

“ආවට්ටනී මහාමායා, බ්‍රහ්මවරියවිකොපනා;
සීදන්ති නං විදිත්වාන, ආරකා පරිවජ්ජයෙ.

350.

“යං එතා උපසෙවන්ති, ඡන්දසා වා ධනෙන වා;
ජාතවෙදොව සංයානං, බ්‍ජ්ජං අනුදහන්ති න””න්ති.

තත්ථ දිජම්පතීති දිජපෙට්ඨකං කුණාලං ආලපති. “සරිතා”තිආදි යපිතමාතිකාය භාජනත්ථං වුත්තං. ඌනත්තාති උදකපතිට්ඨානස්ස මහන්තතාය ඌනා එව. අධියානාති සජ්ඣායිත්වා. වෙදමක්ඛානපඤ්චමන්ති ඉතිභාසපඤ්චමං වෙදවතුක්කං. ඌනත්තාති සො හි අජ්ඣාසයමහන්තතාය සික්ඛිතබ්බස්ස න පුරති. අනන්තරතනොච්ඡන්ති නානාරතනෙහි ඔවිතං පරිපුණ්ණං. ඌනත්තාති සො හි තණ්හාමහන්තතාය න පුරති. සියාති සියුං, අයමෙව වා පායො. සබ්බකාමරසාහරාති සබ්බෙසං කාමරසානං ආහරකා. “නවමෙ”ති අට්ඨහි අතිත්තභාවදස්සනත්ථං වුත්තං. සා පන දසමෙපි වීසතිමෙපි තනො උත්තරිතරෙපි ඡන්දං කරොතෙව. ඌනත්තාති සා හි කාමතණ්හාය මහන්තතාය න පුරති. කණ්ඩකානංව සාබ්බාති සම්බාධග්ගෙ කණ්ටකසාබ්බසදිසා. යථා හි සාබ්බා ලග්ගිත්වා ආකඨ්ඨති, එවං එතාපි රූපාදීහි කඨ්ඨන්ති. යථා සාබ්බා හත්ථාදීසු විජ්ඣිත්වා දුක්ඛං උප්පාදෙති, එවං එතාපි චුට්ඨමත්තා සරිරසම්ඵස්සෙන විජ්ඣිත්වා මහාවිනාසං පාපෙන්නි. වජන්තීති පරපුරිසං වජන්ති.

පරාමසෙති ගණ්හෙය්‍ය. ඔසිඤ්චයෙති න්භායිතුං ඔතිණ්ණො එකෙන පාණිනා සකලසමුද්දඋදකං ඔසිඤ්චෙය්‍ය ගහෙත්වා ඡඩ්ඨෙය්‍ය. සකෙනාති එකෙන අත්තනො හත්ථෙත තමෙව හත්ථං හරිත්වා සොසං උප්පාදෙය්‍ය. සබ්බභාවන්ති “ත්වමෙව

ඉටියෝ කන්නෝ පියෝ මනාපෝ” ති වුවුවමානෝ යෝ පුරිසෝ “එවමෙත” ති සද්දහන්නෝ සබ්බං අත්තනෝ අජ්ඣාසයං පමදාසු ඔස්සපෙය්‍යා, සො ජාලාදීහි වාතග්ගහණාදීහි කරෙය්‍යාහි අත්ථො. ගතන්ති ගමනං. අනලාති තීහි ධම්මෙහි අලන්ති වචනවිරහිතා. දුප්පුරා තාති යථා මහානදී උදකෙන, එවං කිලෙසරතියා තා දුප්පුරා. සීදන්ති නං විදිත්වානාති එත්ථ නන්ති නිපාතමත්තං, ඉත්ථියෝ අල්ලිනා චතුසු අපායෙසු සීදන්තිහි විදිත්වා. ආවට්ඨතීහි යථා ආවට්ඨතී මහාජනස්ස හදයං මොහෙත්වා අත්තනෝ වසෙ වත්තෙති, එවමෙතාපීති අත්ථො. විකොපනාති නාසනත්ථෙත ච ගරහත්ථෙත ච බ්‍රහ්මවරියස්ස කොපිකා. ඡන්දසා වාති පියසංවාසෙන වා. ධනෙන වාති ධනහෙතු වා. සංයානන්ති යථා ජාතවෙදො අත්තනෝ යානං යං යං පදෙසං අල්ලියති, තං තං දහති, තථා එතාපි යං යං පුරිසං කිලෙසවසෙන අල්ලියන්ති, තං තං අනුදහන්ති මහාවිනාසං පාපෙන්නි.

එවං නාරදෙන ඉත්ථිනං අගුණෙ පකාසිතෙ පුන මහාසත්තෝ විසෙසෙත්වා තාසං අගුණං පකාසෙති. තං දස්සෙතුං සත්ථා ආහ –

“අථ බලු, හො, කුණාලො සකුණො නාරදස්ස දෙවබ්‍රාහ්මණස්ස ආදිමජ්ඣකථාපරියොසානං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමා ගාථායෝ අජ්ඣාසි –

351.

“සල්ලපෙ නිසිතග්ගපාණිනා, පණ්ඩිතො අපි පිසාවදොසිනා;
උග්ගතෙජමුරගම්පි ආසිදෙ, එකො එකාය පමදාය නාලපෙ.

352.

“ලොකචිත්තමථනා හි නාරියො, නච්චගීතහණිතම්හිතාවුධා;
බාධයන්ති අනුපට්ඨිතස්සතිං, දීපෙ රක්ඛසිගණොච වාණිපෙ.

353.

“නත්ථි තාසං විනයො න සංවරො, මජ්ජමංසනිරතා අසඤ්ඤතා;
තා ගිලන්ති පුරිසස්ස පාහතං, සාගරෙව මකරං තිම්ඨිගලො.

354.

“පඤ්චකාමගුණසාතගොචරා, උද්ධතා අනියතා අසඤ්ඤතා;
ඔසරන්ති පමදා පමාදිනං, ලොණතොයවතියංච ආපකා.

355.

“යං නරං උපලපෙන්නි නාරියො, ඡන්දසා වා රතියා ධනෙන වා;
ජාතවෙදසදිසම්පි තාදිසං, රාගදොසවධියො දහන්ති නං.

356.

“අඩ්ඨං ඤත්වා පුරිසං මහද්ධනං, ඔසරන්ති සධනං සහත්තනා;

රත්තවිත්තමතිවෙදයන්ති නං, සාල මාලුවලතාව කානනෙ.

357.

“තා උපෙන්නි විවිධෙන ඡන්දසා, විත්තමිබ්බුබ්බො අලඬකතා;
උභසන්ති පභසන්ති නාරියො, සම්බරොව සතමායකොවිදා.

358.

“ජාතරූපමණිමුත්තභුසිතා, සක්කතා පතිකුලෙසු නාරියො;
රක්ඛිතා අතිවරන්ති සාමිකං, දානවංච භදයන්තරස්සිතා.

359.

“තෙජවාපි හි නරො විවක්ඛණො, සක්කතො බහුජනස්ස පුජිතො;
නාරිනං වසගතො න භාසති, රාහුතා උපහතොව චන්දිමා.

360.

“යං කරෙයා කුපිතො දිසො දිසං, දුට්ඨවිත්තො වසමාගතං අරිං;
තෙන හියොසා බ්‍යසනං නිගච්ඡති, නාරිනං වසගතො අපෙක්ඛවා.

361.

“කෙසලුනනඛජින්නතජ්ජිතා, පාදපාණිකසදණ්ඩතාලිතා;
හීනමෙවුපගතා හි නාරියො, තා රමන්ති කුණපෙව මක්ඛිකා.

362.

“තා කුලෙසු විසිබන්තරෙසු වා, රාජධානිනිගමෙසු වා පුතා;
ඔඩ්ඞිතං නමුච්චාසවාකරං, චක්ඛුමා පරිවජ්ජෙ සුබත්ථිකො.

363.

“ඔස්සජිත්ච කුසලං තපොගුණං, යො අනරියවරිතානි මාවරි;
දෙවතාහි නිරයං නිමිස්සති, ඡෙදගාමිමණියංච වාණිජො.

364.

“සො ඉධ ගරහිතො පරත්ථ ව, දුම්මතී උපහතො සකම්මුතා;
ගච්ඡති අනියතො ගලාගලං, දුට්ඨගදුහරථොව උජ්ජපෙථ.

365.

“සො උපෙති නිරයං පතාපනං, සත්තිසිම්බලිවනඤ්ච ආයසං;
ආවසිත්වා තිරච්ඡානයොනියං, පෙතරාජවිසයං න මුඤ්චති.

366.

“දිබ්‍යබ්බිඬරතියො ච නන්දනෙ, චක්කවත්තිවරිතඤ්ච මානුසෙ;
නාසයන්ති පමදා පමාදිනං, දුග්ගතිඤ්ච පටිපාදයන්ති නං.

367.

“දිබ්‍යබිඬ්ඬරතියො න දුල්ලභා, වක්කවත්තිවරිතඤ්ච මානුසෙ;
සොණ්ණබ්‍යම්භනිලයා ච අච්ඡරා, යෙ වරන්ති පමදාහනත්ථිකා.

368.

“කාමධාතුසමතික්කමා ගති, රූපධාතුයා භාවො න දුල්ලභො;
චිත්තරාගවිසයුපපත්ති යා, යෙ වරන්ති පමදාහනත්ථිකා.

369.

“සබ්බදුක්ඛසමත්තික්කමං සිවං, අච්චන්තමචලිතං අසඬ්ඛනං;
නිබ්බුතෙහි සුච්ඡි න දුල්ලභං, යෙ වරන්ති පමදාහනත්ථිකා””ති.

තත්ථ සල්ලපෙති “සචෙ මයා සද්ධිං සල්ලපෙස්සසි, සිසං තෙ පාතෙස්සාමි”ති
වත්ථා ඛග්ගං ආදාය ධීතෙනාපි, “සල්ලපිතමත්තෙයෙව තං බාදිත්වා ජීවිතවිනාසං
පාපෙස්සාමි”ති දොසිනා හුත්වා ධීතෙනාපි පිසාවෙන සද්ධිං සල්ලපෙ. “උපගතං
ඬංසිත්වා නාපෙස්සාමි”ති ධීතං උග්ගතෙජං උරගමිපි ආසිද්දෙ. එකො පන හුත්වා
රහො එකාය පමදාය න හි ආලපෙ. ලොකචිත්තමථනාති ලොකස්ස චිත්තසාතිකා.
දීපෙ රක්ඛසිගණොති යථා දීපෙ රක්ඛසිගණො මනුස්සවෙසෙන වාණිජෙ
උපලාපෙත්ථා අත්තනො වසෙ ගතෙ කත්ථා බාදති, එවං ඉමාපි පඤ්චහි
කාමගුණෙහි අත්තනො වසෙ කත්ථා සත්තෙ මහාවිනාසං පාපෙන්තිති අත්ථො.
චිතයොති ආවාරො. සංවරොති මරියාදො. පුරිසස්ස පාහතන්ති දුක්ඛසම්භතං ධනං
ගිලන්ති නාසෙන්ති.

අනියතාති අනියතචිත්තා. ලොණතොයවතියන්ති ලොණතොයවත්තං
සමුද්දන්ති අත්ථො. ආපකාති ආපගා, අයමෙව වා පායො. යථා සමුද්දං නදියො
ඔසරන්ති, එවං පමාදිතං පමදාති අත්ථො. ඡන්දසාති පෙමෙන. රතියාති
පඤ්චකාමගුණරතියා. ධනෙන වාති ධනහෙතු වා. ජාතවෙදසදිසන්ති
ගුණසම්පත්තියා අග්ගිමිව ජලිතමිපි. රාගදොසවධියොති කාමරාගදොසෙහි වධිකා.
රාගදොසගතියොතිපි පායො. ඔසරන්තිති ධනගහණත්ථාය මධුරවචනෙන තං
බන්ධන්තියො උපගච්ඡන්ති. සධනන්ති සධනා. අයමෙව වා පායො,
වත්ථාලඬ්ඬකාරත්ථාය කිඤ්චි අත්තනො ධනං දත්ථාපි ඔසරන්තිති අත්ථො.
සහත්තනාති අත්තභාවෙන සද්ධිං අත්තභාවමිපි තස්සෙව පරිච්චජන්තියො විය
හොන්ති. අතිවෙයයන්තිති ධනගහණත්ථාය අතිවිය වෙයෙන්ති පිළෙන්නි.

විච්චෙත ඡන්දසාති නානාවිච්චෙන ආකාරෙන. චිත්‍රබිම්බමුඛියොති
අලඬ්ඬකාරවසෙන චිත්‍රසරීරා චිත්‍රමුඛියො හුත්වා. උභසන්තිති මහාභසිතං භසන්ති.
පහසන්තිති මන්දභසිතං භසන්ති. සම්බරොවාති මායාකාරපුරිසො විය අසුරින්දො
විය ව. දානවංච හදයන්තරස්සිකාති යථා “කුතො නු ආගච්ඡථ, හො, තයො ජනා”ති
කරණ්ඩකජාතකෙ (ජා. 1.9.87 ආදයො) හදයන්තරස්සිකා අන්තොඋදරගතාපි
දානවං අතිවරි, එවං අතිවරන්ති. අරක්ඛිතා හෙතාති දීපෙති. න භාසතිති න විරොචති

හරිතචලොමසකස්සපකුසරාජානො විය. තෙනාති තම්භා අමිත්තෙන කතා බ්‍යසනා අතිරෙකතරං බ්‍යසනන්ති අත්ථො. අපෙක්ඛවාති සතණ්භො.

කෙසලුනනඛ්ඡන්තතජ්ජිතාති ආකඩ්ඪිත්වා ලුනකෙසා නබෙහි ඡින්තගත්තා තජ්ජිතා පාදාදිහි ච තාළිතාව හුත්වා. යො කිලෙසවසෙන එතෙපි විජ්ජකාරෙ කරොති, තාදිසං භීතමෙව උපගතා නාරියො රමන්ති, න එතෙ විජ්ජකාරෙ පරිහරන්ති, මධුරසමාවාරෙ කිංකාරණා තා න රමන්ති. කුණපෙව මක්ඛිකාති යස්මා ජෙගුව්ජහත්ථිකුණපාදිමිහි මක්ඛිකා විය තා භීතෙයෙව රමන්තිති අත්ථො. ඔඩ්ඪිතන්ති න එතා ඉත්ථියො නාම, අථ බො ඉමෙසු යානෙසු නමුචිනො කිලෙසමාරස්ස මිගපක්ඛිගහණත්ථං ලුද්දකෙහි ඔඩ්ඪිතං පාසඤ්ච වාකරඤ්චාති මඤ්ඤමානො පඤ්ඤාවක්ඛුමා පුරිසො දිබ්බමානුසිකෙන සුබෙන අත්ථිකො පරිවජ්ජෙය්‍ය.

ඔස්සජිත්වාති දෙවමනුස්සෙසු මහාසම්පත්තිදායකං තපොගුණං ඡඩ්ඪෙත්වා. යොති යො පුරිසො අනරියෙසු අපරිසුද්ධෙසු කාමගුණෙසු කාමරතිවරිතාති ආවරති. දෙවතාහි නිරයං නිමිස්සතීති සො දෙවලොකෙන පරිවත්තිත්වා නිරයං ගණ්ඨිස්සති. ඡෙදගාමිමණියංව වාණිජොති යථා බාලවාණිජො සතසහස්සග්ගහණ්ඨං දත්වා ඡෙදගාමිමණිකං ගණ්ඨාති, තථාරූපො අයං භොතීති අත්ථො. සොති සො ඉත්ථිනං වසං ගතො. අනියතොති එත්තකං නාම කාලං අපායෙසු පච්චිස්සතීති අනියතො. ගලාගලන්ති දෙවලොකා වා මනුස්සලොකා වා ගලිත්වා අපායමෙව ගච්ඡතිති අත්ථො. යථා කිං? දුට්ඨගදුහරථොව උජ්ජථෙති, යථා කුටගදුහයුත්තරථො මග්ගා ඔක්කමිත්වා උජ්ජථෙයෙව ගච්ඡති, තථා. සත්තිසිම්බලිවනන්ති සත්තිසදිසෙහි කණ්ටකෙහි යුත්තං ආයසං සිම්බලිවනං. පෙතරාජවිසයන්ති පෙතවිසයඤ්ච කාලකඤ්චිකඅසුරවිසයඤ්ච.

පමාදිනන්ති පමත්තානං. තෙ හි පමදාසු පමත්තා තාසං සම්පත්තිනං මූලභූතං කුසලං න කරොන්ති, ඉති තෙසං පමදා සබ්බා තා නාසෙන්නි නාම. පටිපාදයන්තිති තථාචිධං පුරිසං තා පමාදවසෙනෙව අකුසලං කාරෙත්වා දුග්ගතිං පටිපාදෙන්ති නාම. සොණ්ණබ්‍යාමිහනිලයාති සුවණ්ණමයවිමානවාසිනියො. පමදාහනත්ථිකාති යෙ පුරිසා පමදාහි අනත්ථිකා හුත්වා බ්‍රහ්මචරියං වරන්ති. කාමධාතුසමතික්කමාති කාමධාතුසමතික්කමා යා ගති. රූපධාතුයා භාවොති යො කාමධාතුසමතික්කමගතිසඩ්ඛාතො රූපධාතුයා භාවො, සො තෙසං න දුල්ලභො. චිත්තරාගවිසයපපත්ති යාති යා චිත්තරාගවිසයෙ සුද්ධාවාසලොකෙ උපපත්ති, සාපි තෙසං න දුල්ලභාති අත්ථො. අච්චන්තන්ති අන්තාතීතං අවිනාසධම්මං. අචලිතන්ති කිලෙසෙහි අකම්පිතං. නිබ්බුතෙහිති නිබ්බුතකිලෙසෙහි. සුචිහිති සුචිහි පරිසුද්ධෙහි එවරූපං නිබ්බානං න දුල්ලභන්ති.

එවං මහාසත්තො අමතමහානිබ්බානං පාපෙත්වා දෙසනං නිට්ඨාපෙසි. හිමවත්තෙ කින්තරමභොරගාදයො ආකාසෙ ධීතා දෙවතා ව ‘‘අහො බුද්ධලීලාය කථිතා’’ති සාධුකාරං අදංසු. ආනන්දො ගිජ්ඣුරාජා නාරදො දෙවබ්‍රාහ්මණො

පුණ්ණමුඛො ච පුස්සකොකිලො අත්තනො අත්තනො පරිසං ආදාය යථායානමෙව ගමිංසු. මහාසත්තොපි සකට්ඨානමෙව ගතො. ඉතරෙ පන අත්තරත්තරා ගන්ත්වා මහාසත්තස්ස සන්තිකෙ ඔවාදං ගහෙත්වා තස්මිං ඔවාදෙ යත්වා සග්ගපරායණා අහෙසුං.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙන්තො ඔසානගාථා අභාසි -

370.

“කුණාලොභං තදා ආසිං, උදායී පුස්සකොකිලො;
ආනන්දො ගිජ්ඣුරාජාසි, සාරිපුත්තො ච නාරදො;
පරිසා බුද්ධපරිසා, එවං ධාරෙථ ජාතකං”න්ති.

තෙ පන භික්ඛු ගමනකාලෙ සත්ථානුභාවෙන ගන්ත්වා ආගමනකාලෙ අත්තනො අත්තනොව ආනුභාවෙන ආගතා. තෙසං සත්ථා මහාවනෙයෙව කම්මට්ඨානං කට්ඨං. සබ්බෙපි තෙ තං දිවසමෙව අරහත්තං පාපුණිංසු. මහාදෙවතාසමාගමො අහොසි. අට්ඨස්ස භගවා මහාසමයසුත්තං (දී. නි. 2.331 ආදයො) කට්ඨං.

කුණාලජාතකවණ්ණනා චතුත්ථා.

[537] 5. මහාසුතසොමජාතකවණ්ණනා

කස්මා තුවං රසක ඵදිසානීති ඉදං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඬගුලිමාලත්ථෙරදමනං ආරබ්භ කට්ඨං. තස්ස උප්පත්ති ච පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච අඬගුලිමාලසුත්තවණ්ණනායං (ම. නි. අට්ඨ. 2.34 ආදයො) චුත්තනයෙන විත්ථාරතො වෙදිතබ්බා. සො පන සච්චකිරියාය මුළුභගබ්භාය ඉත්ථියා සොත්ථිභාවං කත්වා තතො පටියාය සුලභපිණ්ඩො හුත්වා විවෙකමනුබ්බහන්තො අපරභාගෙ අරහත්තං පත්වා අභිඤ්ඤාතොව අසීතියා මහාථෙරානං අබ්භන්තරො අහොසි. තස්මිං කාලෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං - “ආවුසො, අහො වත භගවතා තථාරූපං ලුද්දං ලොභිතපාණිං මහාථෙරං අඬගුලිමාලං අදණ්ඩෙන අසත්ථෙත දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කරොන්තෙන දුක්කරං කතං, අහො බුද්ධා නාම දුක්කරකාරිනො”ති. සත්ථා ගන්ධකුටියං යීතොව දිබ්බසොතෙන තං කථං සුත්වා “අජ්ජ මම ගමනං බහුපකාරං භවිස්සති, මහාධම්මදෙසනා පවත්තිස්සති”ති ඤාත්වා අනොපමාය බුද්ධලීලාය ධම්මසභං ගන්ත්වා වරපඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදිත්වා “කාය නුත්ථ, භික්ඛවෙ, එතරහි කථාය සන්තිසින්නා”ති පුච්ඡිත්වා “ඉමාය නාමා”ති චුත්තෙ “අනච්ඡරියං, භික්ඛවෙ, ඉදානෙව පරමාභිසම්බොධිං පත්තෙන මයා එතස්ස දමනං, ස්වාභං පුබ්බවරියං වරන්තො පදෙසඤ්ඤාණෙ යීතොපි එතං දමෙසි”න්ති වත්වා තෙහි යාටිතො අතීතං ආහරි.

අතීත කුරුරටියේ ඉන්ද්‍රපත්ථනගරේ කොරබොයා නාම රාජා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. තදා බොධිසත්තො තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිමිහි නිබ්බත්ති. දසමාසෙ අතික්කන්තෙ සුචණ්ණවණ්ණං පුත්තං විජායි, සුතචිත්තතාය පන නං “සුතසොමො”ති සඤ්ජානිංසු. තමෙනං රාජා වයප්පත්තං නික්ඛසහස්සං දත්වා දිසාපාමොක්ඛස්ස ආවරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පුග්ගහණත්ථාය තක්කසිලං පෙසෙසි. සො ආවරියභාගං ආදාය නගරා නික්ඛමිත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි. තදා බාරාණසියං කාසිරඤ්ඤො පුත්තො බ්‍රහ්මදත්තකුමාරොපි තට්ථ වත්වා පිතරා පෙසිතො නගරා නික්ඛමිත්වා තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජි. අථ සුතසොමො මග්ගං ගන්ත්වා නගරද්වාරෙ සාලාය ඵලකෙ විස්සමත්ථාය නිසීදි. බ්‍රහ්මදත්තකුමාරොපි ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං එකඵලකෙ නිසීදි. අථ නං සුතසොමො පටිසන්ථාරං කරොන්තො “සම්ම, මග්ගකිලන්තොසි, කුතො ආගච්ඡසි”ති ප්‍රච්ඡිත්වා “බාරාණසිතො”ති වුත්තෙ “කස්ස පුත්තොසි”ති වත්වා “කාසිරඤ්ඤො පුත්තොමිහි”ති වුත්තෙ “කො නාමොසි”ති වත්වා “අහං බ්‍රහ්මදත්තකුමාරො නාමා”ති වුත්තෙ “කෙන කාරණෙන ඉධාගතොසි”ති ප්‍රච්ඡි. සො “සිප්පුග්ගහණත්ථායා”ති වත්වා “ත්වම්පි මග්ගකිලන්තොසි, කුතො ආගච්ඡසි”ති තෙනෙව නයෙන ඉතරං ප්‍රච්ඡි. සොපි තස්ස සබ්බං ආචික්ඛි. තෙ උභොපි “මයං බත්තියා, එකාචරියස්සෙව සන්තිකෙ සිප්පුග්ගහණත්ථාය ගච්ඡාමා”ති අඤ්ඤමඤ්ඤං මිත්තභාවං කත්වා නගරං පටිසිත්වා ආවරියකුලං ගන්ත්වා ආවරියං වන්දිත්වා අත්තනො ජාතිආදිං කට්ඨත්වා සිප්පුග්ගහණත්ථාය ආගතභාවං කට්ඨං. සො “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡි. තෙ ආවරියභාගං දත්වා සිප්පං පට්ඨපෙසුං.

න කෙවලඤ්ච තෙ ද්වෙව, අඤ්ඤෙපි තදා ජම්බුදීපෙ එකසතමත්තා රාජපුත්තා තස්ස සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණ්හන්ති. සුතසොමො තෙසං ජෙට්ඨන්තෙවාසිකො හුත්වා සිප්පං උපදිසන්තො නවිරස්සෙව නිප්ඵත්තිං පාපුණි. සො අඤ්ඤස්ස සන්තිකං අගන්ත්වා “සභායො මෙ”ති බ්‍රහ්මදත්තස්ස කුමාරස්සෙව සන්තිකං ගන්ත්වා තස්ස පිට්ඨිආවරියො හුත්වා සිප්පං සික්ඛාපෙසි. ඉතරෙසම්පි අනුක්කමෙන සිප්පං නිට්ඨිතං. තෙ අනුයොගං දත්වා ආවරියං වන්දිත්වා සුතසොමං පරිවාරෙත්වා නික්ඛමිංසු. අථ නෙ සුතසොමො මග්ගන්තරෙ යත්වා උයොපෙන්නො “තුම්හෙ අත්තනො අත්තනො පිතුනං සිප්පං දස්සෙත්වා රජ්ජෙසු පතිට්ඨහිස්සථ, පතිට්ඨිතා ච පන මමොවාදං කරෙය්‍යාථා”ති ආහ. “කිං, ආවරියා”ති? “පක්ඛදිවසෙසු උපොසථිකා හුත්වා මා ඝාතං කරෙය්‍යාථා”ති. තෙ “සාධු”ති සම්පට්ච්ඡිංසු. බොධිසත්තොපි අභිගච්ඡිජාපායකත්තා “අනාගතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තකුමාරං නිස්සාය මහාභයං උප්පජ්ජිස්සති”ති ඤත්වා තෙ එවං ඔවදිත්වා උයොපෙසි. තෙ සබ්බෙපි අත්තනො අත්තනො ජනපදං ගන්ත්වා පිතුනං සිප්පං දස්සෙත්වා රජ්ජෙසු පතිට්ඨාය පතිට්ඨිතභාවඤ්චෙව ඔවාදෙ වත්තනභාවඤ්ච ජානාපෙතුං පණ්ණාකාරෙන සද්ධිං පණ්ණානි පහිණිංසු. මහාසත්තො තං පවත්තිං සුත්වා “අප්පමත්තාව හොථා”ති පණ්ණානි පටිපෙසෙසි.

තෙසු බාරාණසිරාජා විනා මංසෙන භත්තං න භුඤ්ජති.
උපොසථදිවසත්ථායපිස්ස මංසං ගහෙත්වා යපෙසි. අට්ඨකදිවසං එවං යපිතමංසං

හත්තකාරකස්ස පමාදෙන රාජගෙහෙ කොලෙයාකසුනබා බාදිංසු. හත්තකාරකො තං මංසං අදිත්වා කභාපණමුට්ඨිං ආදාය වරන්තොපි මංසං උප්පාදෙනුං අසක්කොන්තො “සවෙ අමංසකහත්තං උපනාමෙස්සාමි, ජීවිතං මෙ නත්ථි, කිං නු බො කරිස්සාමි”ති වින්තෙත්වා “අත්ථෙපො උපායො”ති විකාලෙ ආමකසුසානං ගන්ත්වා මුහුත්තමතස්ස පුරිසස්ස උරුමංසං ආහරිත්වා සුපක්කං පවිත්වා හත්තං උපනාමෙසි. රඤ්ඤො මංසංඤ්ඤං ජීවිතග්ගෙ යපිතමත්තමෙව සත්ත රසහරණසහස්සානි ඵරි, සකලසරිරං බොහෙත්වා අට්ඨාසි. කිංකාරණා? පුබ්බෙ වස්ස සෙවනතාය. සො කිර අතීතානන්තරෙ අත්තභාවෙ යක්ඛො භුත්වා බහුං මනුස්සමංසං බාදිතපුබ්බො, තෙනස්ස තං පියං අහොසි. සො “සවාහං තුණ්හීයෙව භුඤ්ජිස්සාමි, න මෙ අයං ඉමං මංසං කථෙස්සති”ති වින්තෙත්වා සහ බෙලෙන භූමියං පාතෙසි. “නිද්දොසං, දෙව, බාදාහි”ති වුත්තෙ මනුස්සෙ පටික්කමාපෙත්වා “අහමෙතස්ස නිද්දොසභාවං ජානාමි, කිං නාමෙතං මංසං”න්ති පුච්ඡි. “පුරිමදිවසෙසු පරිභොගමංසමෙව, දෙවා”ති. “නනු අඤ්ඤස්මිං කාලෙ අයං රසො නත්ථි”ති? “අජ්ජ සුපක්කං, දෙවා”ති. “නනු පුබ්බෙපි ඵවමෙව පවසි”ති. අථ නං තුණ්හීභූතං ඤාත්වා “සභාවං කථෙහි, නො වෙ කථෙසි, ජීවිතං තෙ නත්ථි”ති ආහ. සො අභයං යාවිත්වා යථාභූතං කථෙසි. රාජා “මා සද්දමකාසි, පකතියා පවනකමංසං ත්වං බාදිත්වා මය්හං මනුස්සමංසමෙව පවාහි”ති ආහ. “නනු දුක්කරං, දෙවා”ති? “මා භාසි, න දුක්කර”න්ති. “නිබද්ධං කුතො ලභිස්සාමි, දෙවා”ති? “නනු බන්ධනාගාරෙ බහු මනුස්සා”ති. සො තතො පට්ඨාය තථා අකාසි.

අපරභාගෙ බන්ධනාගාරෙ මනුස්සෙසු බිණෙසු “ඉදානි කිං කරිස්සාමි, දෙවා”ති ආහ. “අත්තරාමග්ගෙ සහස්සභණ්ඩිකං බිපිත්වා යො තං ගණ්භානි, තං ‘වොරො’ති ගහෙත්වා මාරෙහි”ති ආහ. සො තථා අකාසි. අපරභාගෙ රාජභයෙන සහස්සභණ්ඩිකං ඔලොකෙන්තම්පි අදිස්වා “ඉදානි කිං කරිස්සාමි”ති ආහ. “යදා හෙරිවෙලාය නගරං ආකුලං හොති, තදා ත්වං පන එකස්මිං සරසන්ධිමිහි වා වීරියං වා චතුක්කෙ වා යත්වා මනුස්සෙ මාරෙත්වා මංසං ගණ්භාහි”ති. සො තතො පට්ඨාය තථා කත්වා පුලමංසං ආදාය ගච්ඡති. තෙසු තෙසු යානෙසු කලෙවරානි දිස්සන්ති. මම මාතා න පඤ්ඤායති, මම පිතා න පඤ්ඤායති, මම භාතා හගිනී ච න පඤ්ඤායති, මනුස්සානං පරිදෙවනසද්දො සුයති. නාගරා භීතතසිතා “ඉමෙ මනුස්සෙ සීහො නු බො බාදති, බාග්ගො නු බො බාදති, යක්ඛො නු බො බාදති”ති ඔලොකෙන්තා පහාරමුඛං දිස්වා “එකො මනුස්සබාදකො වොරො ඉමෙ බාදති”ති මඤ්ඤන්ති. මහාජනා රාජධිගණෙ සන්තිපතිත්වා උපක්කොසිංසු. රාජා “කිං, තාතා”ති පුච්ඡි. “දෙව ඉමස්මිං නගරෙ මනුස්සබාදකො වොරො අත්ථි, තං ගණ්භාපෙථා”ති ආහංසු. “අහං කථං තං ජානිස්සාමි, කිං අහං නගරං රක්ඛන්තොපි වරාමි”ති.

මහාජනා “රාජා නගරෙන අනත්ථිකො, කාලුහත්ථිසෙනාපතිස්ස ආචික්ඛිස්සාමා”ති ගන්ත්වා තස්ස තං කථෙත්වා “වොරං පරියෙසිතුං වට්ටති”ති වදිංසු. සො “සාධු සත්තාහං ආගමෙථ, පරියෙසිත්වා වොරං දස්සාමි”ති මහාජනෙ උයොපෙත්වා පුරිසෙ ආණාපෙසි, “තාතා, නගරෙ කිර මනුස්සබාදකො වොරො

අත්ථි, තුම්භෙ තෙසු තෙසු යානෙසු නිලීයිත්වා තං ගණ්හවා” ති. තෙ “සාධු” ති සම්පට්ඨිත්වා තතො පට්ඨාය නගරං පරිග්ගණ්හන්ති. භත්තකාරකොපි එකස්මිං සරසන්ධිමිහි සම්පට්ඨිත්තො හුත්වා එකං ඉත්ථිං මාරෙත්වා සනසනමංසං ආදාය පච්ඡියං පුරෙතුං ආරභි. අථ නං තෙ පුරිසා ගහෙත්වා පොටෙත්වා පච්ඡාබාහං බන්ධිත්වා “ගහිතො මනුස්සබ්බාදකො වොරො” ති මහාසද්දං කරිංසු. මහාජනො තං පරිවාරෙසි. අථ නං සුට්ඨු බන්ධිත්වා මංසපච්ඡිං ගීවාය බන්ධිත්වා ආදාය සෙනාපතිස්ස දස්සෙසු. සෙනාපති තං දිස්වා “කිං නු බො එස ඉමං මංසං බාදති, උදාහු අඤ්ඤෙන මංසෙන මිස්සෙත්වා වික්කිණාති, උදාහු අඤ්ඤස්ස වචනෙන මාරෙති” ති වින්තෙත්වා තමත්ථං පුච්ඡන්තො පයමං ගාථමාහ –

371.

“කස්මා තුවං රසක ඵදිසාති, කරොසි කම්මාති සුදාරුණාති;
හනාසි ඉත්ථි පුරිසෙ ව මුළ්භො, මංසස්ස හෙතු අදු ධනස්ස කාරණා” ති.

තත්ථ රසකාති භත්තකාරණං ආලපති.

ඉතො පරං උත්තානසම්බන්ධාති වචනපටිවචනාති පාළිවසෙනෙව වෙදිතබ්බාති –

372.

“න අත්තහෙතු න ධනස්ස කාරණා, න පුත්තදාරස්ස සභායඤ්ඤාතිනං;
භත්තා ව මෙ භගවා භුමිපාලො, සො බාදති මංසං හදන්තෙදිසං.

373.

“සචෙ තුවං භත්තුරත්ථෙ පයුත්තො, කරොසි කම්මාති සුදාරුණාති;
පාතොව අන්තෙපුරං පාපුණිත්වා, ලපෙය්‍යාසි මෙ රාජිනො සම්මුඛෙ තං.

374.

“තථා කරිස්සාමි අහං හදන්තෙ, යථා තුවං භාසසි කාලභත්ථි;
පාතොව අන්තෙපුරං පාපුණිත්වා, චක්ඛාමි තෙ රාජිනො සම්මුඛෙ ත” ති.

තත්ථ භගවාති ගාරවාධිවචනං. සචෙ තුවන්ති “සච්චං නු බො භණති, උදාහු මරණභයෙන මුසා භණති” ති විමංසන්තො එවමාහ. තත්ථ සුදාරුණාතීති මනුස්සසාතකම්මාති. සම්මුඛෙ තන්ති සම්මුඛෙ යත්වා එවං වදෙය්‍යාසීති. සො සම්පට්ඨිත්තො ගාථමාහ.

අථ නං සෙනාපති ගාල්භබන්ධනමෙව සයාපෙත්වා විභාතාය රත්තියා අමච්චෙහි ව නාගරෙහි ව සද්ධිං මන්තෙත්වා සබ්බෙසු එකච්ඡන්දෙසු ජාතෙසු සබ්බට්ඨානෙසු ආරක්ඛං යපෙත්වා නගරං භත්ථගතං කත්වා රසකස්ස ගීවායං මංසපච්ඡිං බන්ධිත්වා ආදාය රාජනිවෙසනං පායාසි. සකලනගරං විරචි. රාජා හියොසා භුත්තපාතරාසො සායමාසම්පි අලභිත්වා “රසකො ඉදාති ආගච්ඡිස්සති, ඉදාති ආගච්ඡස්සති” ති

නිසින්නොව තං රත්තිං වීතිනාමෙත්වා “අජ්ජපි රසකො නාගච්ඡති, නාගරානඤ්ච මහාසද්දො සුයති, කිං නු බො එත”න්ති වාතපානෙන ඔලොකෙන්තො තං තථා ආනියමානං දිස්වා “පාකටං ඉදං කාරණං ජාත”න්ති වින්තෙන්වා සතිං උපට්ඨපෙත්වා පල්ලඤ්ඤායෙව නිසිදි. කාළහත්ථී පි නං උපසඬකමිත්වා අනුයුඤ්ථි, සොපිස්ස කට්ඨෙසි. තමත්ථං පකාසෙන්තො සත්ථා ආහ –

375.

“තතො රත්තා විවසානෙ, සුරියුග්ගමනං පති;
කාලො රසකමාදාය, රාජානං උපසඬකමි;
උපසඬකමිම රාජානං, ඉදං වචනමබ්බවි.

376.

“සච්චං කිර මහාරාජ, රසකො පෙසිතො තයා.

හනති ඉත්ථිපුරිසෙ, තුවං මංසානි බාදසි.

377.

“එවමෙව තථා කාළ, රසකො පෙසිතො මයා;
මම අත්ථං කරොන්තස්ස, කිමෙතං පරිභාසසි”ති.

තත්ථ කාළාති කාළහත්ථී. එවමෙවාති තෙන සෙනාපතිනා තෙජවන්තෙන අනුයුත්තො රාජා මුසා වත්තුං අසක්කොන්තො එවමාහ. තත්ථ තථාති ඉදං පුරිමස්ස වෙච්චනං. මම අත්ථන්ති මම වුඩ්ඨිං. කරොන්තස්සාති කරොන්තං. කිමෙතන්ති කස්මා එතං. පරිභාසසිති අහො දුක්කරං කරොසි, කාළහත්ථී ත්වං නාම අඤ්ඤං චොරං අග්ගහෙන්වා මම පෙසනකාරකං ගණ්භාසිති තස්ස භයං ජනෙන්තො කට්ඨෙසි.

තං සුත්වා සෙනාපති “අයං සකෙනෙව මුඛෙන පටිජානාති, අහො සාහසිකො, එත්තකං නාම කාලං ඉමෙ මනුස්සා එතෙන බාදිතා, වාරෙස්සාමි න”න්ති වින්තෙන්වා ආහ – “මහාරාජ, මා එවං කරි, මා මනුස්සමංසං බාදසි”ති. “කාළහත්ථී කිං කට්ඨෙසි, නාහං විරමිතුං සක්කොමි”ති. “මහාරාජ, සචෙ න විරමිස්සසි, අත්තානඤ්ච රට්ඨඤ්ච නාසෙස්සසි”ති. “එවං නස්සන්තෙපි අහං නෙව තතො විරමිතුං සක්කොමි”ති. තතො සෙනාපති තස්ස සඤ්ඤාපනත්ථාය වත්ථුං ආහරිත්වා දස්සෙති – අතිතස්මිඤ්ඤි කාලෙ මහාසමුද්දෙ ඡ මහාමච්ඡා අහෙසුං. තෙසු ආනන්දො තිම්බනන්දො අජ්ඣාමාරොහොති ඉමෙ තයො මච්ඡා පඤ්චයොජනසතිකා, තිම්බගලො තිම්බපිඬගලො මහාතිම්බපිඬගලොති ඉමෙ තයො මච්ඡා සහස්සයොජනිකා හොන්ති. තෙ සබ්බෙපි පාසාණසෙවාලහක්ඛා අහෙසුං. තෙසු ආනන්දො මහාසමුද්දස්ස එකපස්සෙ වසති. තං බහු මච්ඡා දස්සනාය උපසඬකමන්ති, එකදිවසං “සබ්බෙසං ද්විපදවතුප්පදානං සත්තානං රාජා පඤ්ඤායති, අමහාකං රාජා නත්ථී, මයම්පෙන රාජානං කරිස්සාමා”ති වින්තෙන්වා සබ්බෙ එකච්ඡන්දා හුත්වා ආනන්දං

රාජානං කරිංසු. තෙ මච්ඡා තතො පට්ඨාය තස්ස සායං පාතොව උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති.

අටෙකදිවසං ආනන්දො එකස්මිං පබ්බතෙ පාසාණසෙවාලං බාදන්තො අජානිත්වා “සෙවාලො”ති සඤ්ඤාය එකං මච්ඡං බාදි. තස්ස තං මංසං බාදන්තස්ස සකලසරිරං සඬබොහෙසි. සො “කිං නු බො ඉදං අතිවිය මධුරං”න්ති නීහරිත්වා ඔලොකෙන්තො මච්ඡමංසඛණ්ඩං දිස්වා “එත්තකං කාලං අජානිත්වා න බාදාමි”ති වින්තෙන්වා “සායං පාතොපි මච්ඡානං ආගන්ත්වා ගමනකාලෙ එකං ද්වෙ මච්ඡෙ බාදිස්සාමි, පාකටං කත්වා බාදියමානෙ එකොපි මං න උපසඬකමිස්සති, සබ්බෙ පලායිස්සන්ති, පට්ච්ඡන්තො හුත්වා පච්ඡා ඔසක්කිතොසක්කිතං පහරිත්වා බාදිස්සාමි”ති තථා කත්වා බාදි. මච්ඡා පරික්ඛයං ගච්ඡන්තා වින්තයිංසු. “කුතො නු බො ඤාතීනං භයං උප්පජ්ජිස්සති”ති. අටෙකො පණ්ඩිතො මච්ඡො “මය්හං ආනන්දස්ස කිරියා න රුච්චති, පරිග්ගණ්හිස්සාමි න”න්ති මච්ඡෙසු උපට්ඨානං ගතෙසු ආනන්දස්ස කණ්ණපත්තෙ පට්ච්ඡන්තො අට්ඨාසි. ආනන්දො මච්ඡෙ උයොයාජෙත්වා සබ්බපච්ඡතො ගච්ඡන්තං මච්ඡං බාදි. සො පණ්ඩිතමච්ඡො තස්ස කිරියං දිස්වා ඉතරෙසං ආරොවෙසි. තෙ සබ්බෙපි භීතතසිතා පලායිංසු.

ආනන්දො තතො පට්ඨාය මච්ඡමංසගිද්ධෙන අඤ්ඤං ගොචරං න ගණ්හි. සො ජීසච්ඡාය පිළිතො කිලන්තො “කහං නු බො ඉමෙ ගතා”ති තෙ මච්ඡෙ පරියෙසන්තො එකං පබ්බතං දිස්වා “මම භයෙන ඉමං පබ්බතං නිස්සාය වසන්ති මඤ්ඤෙ, පබ්බතං පරික්ඛිපිත්වා උපධාරෙස්සාමි”ති නඬගුට්ඨෙන ව සීසෙන ව උභො පස්සෙ පරික්ඛිපිත්වා ගණ්හි. තතො “සවෙ ඉධ වසන්ති, පලායිස්සන්ති”ති පබ්බතං පරික්ඛිපන්තං අත්තතො නඬගුට්ඨං දිස්වා “අයං මච්ඡො මං වඤ්චෙත්වා පබ්බතං නිස්සාය වසති”ති කුද්ධො පණ්ණාසයොජනමත්තං සකනඬගුට්ඨඛණ්ඩං අඤ්ඤමච්ඡසඤ්ඤාය දළ්භං ගහෙන්වා මුරුමුරායන්තො බාදි, දුක්ඛවෙදනා උප්පජ්ජි. ලොභිතගන්ධෙන මච්ඡා සන්තිපතිත්වා ලුඤ්ජිත්වා බාදන්තා යාව සීසා ආගමංසු. මහාසරිරතාය පරිවත්තෙතුං අසක්කොන්තො තත්ථෙව ජීවිතක්ඛයං පාපුණි, පබ්බතරාසි විය අට්ඨිරාසි අහොසි. ආකාසචාරිතො තාපසපරිබ්බාජකා මනුස්සානං කථයිංසු. සකලජම්බුදීපෙ මනුස්සා ජාතිංසු. තං වත්ථුං ආහරිත්වා දස්සෙන්තො කාලහත්ථි ආහ –

378.

“ආනන්දො සබ්බමච්ඡානං, බාදිත්වා රසගිද්ධිමා;
පරික්ඛිණාය පරිසාය, අත්තානං බාදියා මතො.

379.

“එවං පමත්තො රසගාරවෙ රත්තො, බාලො යදී ආයති නාවබුජ්ඣකති;
විධම්ම පුත්තෙ වජී ඤාතකෙ ව, පරිවත්තිය අත්තානඤ්ඤෙව බාදති.

380.

“ඉදං තෙ සුත්වාන විගෙතු ඡන්දො, මා භක්ඛයි රාජ මනුස්සමංසං;
මා ත්වං ඉමං කෙවලං වාරිජොව, ද්විපදාධිප සුඤ්ඤමකාසි රට්ඨ” න්ති.

තත්ථ ආනන්දොති, මහාරාජ, අතීතස්මිං කාලෙ මහාසමුද්දෙ පඤ්චසතයොජනිකො ආනන්දො නාම මහාමච්ඡො සබ්බෙසං මච්ඡානං රාජා මහාසමුද්දස්ස එකපස්සෙ යීතො. බාදිත්වාති සකජාතිකානං මච්ඡානං රසගිද්ධිමා මච්ඡෙ බාදිත්වා. පරික්ඛිණායාති මච්ඡපරිසාය බයජ්ජත්තාය. අත්තානන්ති අඤ්ඤං ගොවරං අග්ගහෙත්වා පබ්බතං පරික්ඛිපන්තො පණ්ණාසයොජනමත්තං අත්තනො නඬගුට්ඨකණ්ඩං අඤ්ඤමච්ඡසඤ්ඤාය බාදිත්වා මනො මරණජ්ජත්තො හුත්වා ඉදානි මහාසමුද්දෙ පබ්බතමත්තො අට්ඨිරාසි අහොසි. එවං පමත්තොති යථා මහාමච්ඡො ආනන්දො, එවමපි තථා ත්වං තණ්හාරසගිද්ධිකො හුත්වා පමත්තො පමාදභාවජ්ජත්තො.

රසගාරවෙ රත්තොති මනුස්සමංසස්ස රසගාරවෙ රත්තො අතිරත්තචිත්තො හොති. බාලොති යදි බාලො දුජ්ජඤ්ඤො ආයතිං අනාගතෙ කාලෙ උජ්ජජනකදුක්ඛං නාවබුජ්ඣති න ජානාති. විධම්මාති විධමෙත්වා විනාසෙත්වා. පුත්තෙති පුත්තධීතරො ව. ඤාතකෙ වාති සෙසඤාතකෙ ව සභායෙ ව, විධම්ම පුත්තෙ ව චජිත්වා ඤාතකෙ වාති අත්ථො. පරිවත්තියාති අඤ්ඤං ආහාරං අලහිත්වා ජීසච්ඡාය පිළිතො සකලනගරං පරිවත්තිය විවරිත්වා මනුස්සමංසං අලහිත්වා අත්තානං බාදන්තො ආනන්දො මච්ඡො විය අත්තානඤ්ඤෙව බාදති.

ඉදං තෙ සුත්වානාති, මහාරාජ, තෙ තුය්හං මයා ආනිතං ඉදං උදාහරණං සුත්වා ඡන්දො මනුස්සමංසබාදනච්ඡන්දො විගෙතු විගච්ඡතු විරමතු. මා භක්ඛයිති රාජ මනුස්සමංසං මා භක්ඛයි මා බාදි. මා ත්වං ඉමං කෙවලන්ති මහාසමුද්දං සුඤ්ඤං කරොන්තො වාරිජො ආනන්දො මච්ඡො ඉව, හො ද්විපදාධිප, ද්විපදානං මනුස්සානං, ඉස්සර මහාරාජ, ත්වං කෙවලං සච්චතො ඉමං තව කාසිරට්ඨං නගරං සුඤ්ඤං මා අකාසිති අත්ථො.

තං සුත්වා රාජා, “හො කාළහත්ථී, න ත්වමෙව උපමං ජානාසි, අහමපි ජානාමි” ති මනුස්සමංසගිද්ධතාය පොරාණකචත්ථුං ආහරිත්වා දස්සෙන්තො ආහ -

381.

“සුජාතො නාම නාමෙන, ඔරසො තස්ස අත්‍රජො;
ජම්බුපෙසිමලද්ධාන, මනො සො තස්ස සඬබ්බෙයෙ.

382.

“එවමෙව අහං කාළ, භුත්වා භක්ඛං රසුත්තමං;
අලද්ධා මානුසං මංසං, මඤ්ඤෙ හිස්සාමි ජීවිත” න්ති.

තත්ථ සුජාතො නාමාති කාළහත්ථී කුටුම්භිකො නාමෙන සුජාතො නාම, තස්ස අත්‍රජො පුත්තො ඔරසො ජම්බුපෙසිං අලද්ධාන අලහිත්වාන. මනොති යථා තස්සා

ජම්බුපෙසියා සඬ්ඛයෙ සො කුටුම්භිකපුත්තො මනො, එවමෙව අහං රසුත්තමං
අඤ්ඤරසානං උත්තමං මනුස්සානං මංසං භුත්වා භුඤ්ජිත්වා අලද්ධා මනුස්සමංසං
ජීවිතං භිස්සාමිති මඤ්ඤෙ මඤ්ඤාමි.

අතීතෙ කිර බාරාණසියං සුජාතො නාම කුටුම්භිකො ලොණමිබ්ලසෙවනත්ථාය
භිමවත්තනො ආගතානි පඤ්ච ඉසිසතානි අත්තනො උය්‍යානෙ වසාපෙත්වා
උපට්ඨාසි. සරෙ වස්ස නිබද්ධං පඤ්චසතමත්තා භික්ඛා අහොසි. තෙ පන තාපසා
කදාචි ජනපදෙපි භික්ඛාය වරන්ති, කදාචි මහාජම්බුපෙසිං ආහරිත්වා බාදන්ති. තෙසං
ජම්බුපෙසිං ආහරිත්වා බාදනකාලෙ සුජාතො වින්තෙසි – “අජ්ජ හද්දන්තානං තයො
වත්තාරො දිවසා අනාගච්ඡන්තානං, කහං නු බො ගතා” ති. සො අත්තනො පුත්තකං
අඬුගුලියං ගාභාපෙත්වා තෙසං හත්තකිච්චකාලෙ තත්ථ අගමාසි. තස්මිං සමයෙ
මහල්ලකානං මුඛවික්ඛාලනකාලෙ උදකං දත්වා සබ්බතවකො ජම්බුපෙසිං බාදති.
සුජාතො තාපසෙ වන්දිත්වා නිසින්තො – “කිං, හත්තෙ, බාදථා” ති පුච්ඡි.
“මහාජම්බුපෙසිං, ආවුසො” ති. තං සුත්වා කුමාරො පිපාසං උජ්ජාදෙසි. අථස්ස
ගණපෙට්ඨකො තාපසො ථොකං දාපෙසි. සො තං බාදිත්වා මධුරරසෙ බජ්ඣිත්වා –
“ජම්බුපෙසිං මෙ දෙථා” ති පුනථපුනං යාචි. කුටුම්භිකො ධම්මං සුණන්තො,
“පුත්තක, මා විරචි, ගෙහං ගන්ත්වා බාදිස්සසි” ති තං වඤ්චෙත්වා “ඉමං නිස්සාය
හදන්තා උක්කණ්ඨෙය්‍ය” ති තං සමස්සාසෙන්තො ඉසිගණං අනාපුච්ඡිත්වා ගෙහං
ගතො. ගතකාලතො පට්ඨාය වස්ස පුත්තො “ජම්බුපෙසිං මෙ දෙථා” ති පරිදෙවි.
සුජාතො “ඉසයොපි ආචික්ඛිස්සාමි” ති උය්‍යානං ගතො. තෙ ඉසයොපි “ඉධ විරං
වසිමහා” ති භිමවත්තමෙව ගතා. ආරාමෙ ඉසයො අපස්සන්තො තස්ස
ජම්බුඅම්බපනසමොවාදීනං පෙසියො මධුසක්ඛරවුණ්ණසංයුත්තා අදාසි. තා තස්ස
ජීවහග්ගෙ යපිතමත්තා හලාහලවිසසදිසා හොන්ති. සො සත්තාහං නිරාභාරො
හුත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපුණි. රාජා ඉදං කාරණං ආහරිත්වා දස්සෙන්තො එවමාහ.

තතො කාළහත්ථි “අයං රාජා අතිවිය රසගිද්ධො, අපරානිපිස්ස උදාහරණානි
ආහරිස්සාමි” ති වින්තෙත්වා, “මහාරාජ, විරමාහි” ති ආහ. “අහං විරමිතුං න
සක්කොමි” ති. දෙව, සවෙ න විරමිස්සසි, තුවං ඤාතිමණ්ඩලතො වෙව රජ්ජසිරිතො
ව පරිභායිස්සසි. අතීතස්මිඤ්චි, මහාරාජ, ඉධෙව බාරාණසියං පඤ්චසිලරක්ඛකං
සොත්ථියකුලං අහොසි. තස්ස කුලස්ස එකපුත්තකො අහොසි. සො මාතාපිතුනං
පියො මනාපො අහොසි පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො තිණ්ණං වෙදානං පාරගු. සො
සමවයෙහි තරුණෙහි සද්ධිං ගණබන්ධනෙන විවරි. සෙසා ගණබන්ධා
මච්ඡමංසාදීනි බාදන්තා සුරං පිවන්ති. මාණවො මංසාදීනි න බාදති, සුරං න පිවති.
තෙ මන්තයිංසු – “අයං සුරාය අපිවනතො අම්මාකං මූලං න දෙති, උපායෙන නං
සුරං පායෙස්සාමා” ති. තෙ සන්නිපතිත්වා, “සම්ම, ඡණ්ඩිලං කිලිස්සාමා” ති ආහංසු.
“සම්ම, තුම්හෙ සුරං පිවථ, අහං සුරං න පිවාමි, තුම්හෙව ගච්ඡථා” ති. “සම්ම, තච
පිවනත්ථාය ඛිරං ගණ්භාපෙස්සාමා” ති. සො “සාධු” ති සම්පට්චිඡි. ධුත්තා උය්‍යානං
ගන්ත්වා පදුමිනිපත්තෙසු තිබ්ණසුරං බන්ධාපෙත්වා යපයිංසු. අථ නෙසං පානකාලෙ
මාණවස්ස ඛිරං උපනයිංසු. අථ එකො ධුත්තො “පොක්ඛරමධුං, හො, ආහරා” ති
ආහරාපෙත්වා පදුමිනිපත්තපුටං හෙට්ඨා ඡිද්දං කත්වා අඬුගුලීහි මුඛෙ යපෙන්වා

ආකඩ්ඪී. එවං ඉතරෙපි ආහරාපෙත්වා පිටිංසු. මාණවො “කිං නාමෙන” ත්ති පුච්ඡි. “පොක්ඛරමධුනාමා” ති. “අහමිපි ටොකං ලභිස්සාමි, දෙට් භොන්තො” ති. තස්සපි දාපයිංසු. සො පොක්ඛරමධුසඤ්ඤාය සුරං පිටි. අට්ඨස්ස අඬිගාරපක්කමංසං අදංසු, තමපි බාදි.

එවමස්ස පුනථපුනං පිචන්තස්ස මත්තකාලෙ “න එතං පොක්ඛරමධු, සුරා එසා” ති වදිංසු. සො “එත්තකං කාලං එවං මධුරරසං න ජානිං, ආහරට්, භො, සුර” ත්ති ආහ. තෙ ආහරිත්වා පුනපි අදංසු. පිපාසා මහතී අභොසි. අට්ඨස්ස පුනපි යාවන්තස්ස “බිණා” ති වදිංසු. සො “හන්ද තං, භො, ආහරාපෙටා” ති අඬිගුලිමුද්දිකං අදාසි, සො සකලදිවසං තෙහි සද්ධිං පිටිත්වා මත්තො රත්තක්ඛො කම්පන්තො විලපන්තො ගෙහං ගන්ත්වා නිපජ්ජි. අට්ඨස්ස පිතා සුරාය පිටිතභාවං ඤත්වා විගතෙ මත්තෙ, “තාත, අයුත්තං තෙ කතං සොත්තියකුලෙ ජාතෙන සුරං පිටිත්තෙන, මා පුන එවං අකාසි” ති ආහ. “තාත, කො මය්හං දොසො” ති. “සුරාය පිටිතභාවො” ති. “තාත, කිං කටෙසි, මයා එවරූපං මධුරරසං එත්තකං කාලං අලද්ධපුබ්බො” ත්ති. බ්‍රාහ්මණො පුනථපුනං යාචි. සොපි “න සක්කොමි විරමිතු” ත්ති ආහ. අට් බ්‍රාහ්මණො “එවං සන්තෙ අම්භාකං කුලවංසො ච උච්ඡිජ්ජිස්සති, ධනඤ්ච විනස්සිස්සති” ති වින්තෙත්වා ගාට්මාහ –

383.

“මාණව අභිරූපොසි, කුලෙ ජාතොසි සොත්ථියෙ;
න ත්වං අරහසි තාත, අහක්ඛං භක්ඛයෙනවෙ” ති.

තත්ථ, මාණවාති, මාණව, ත්වං අභිරූපො අසි, සොත්ථියෙ කුලෙ ජාතොපි අසි. අහක්ඛං භක්ඛයෙනවෙති, තාත, ත්වං අහක්ඛිතබ්බයුත්තකං භක්ඛයිතුං න අරහසි.

එවඤ්ච පන වත්වා, “තාත, විරම, සවෙ න විරමසි, අහං තං ඉතො ගෙහා නික්ඛාමෙස්සාමි, තව රට්ඨා පබ්බාජනීයකම්මං කරිස්සාමි” ති ආහ. මාණවො “එවං සන්තෙපි අහං සුරං ජහිතුං න සක්කොමි” ති වත්වා ගාට්ඨවයමාහ –

384.

“රසානං අඤ්ඤතරං එතං, කස්මා මං ත්වං නිවාරයෙ;
සොහං තත්ථ ගමිස්සාමි, යත්ථ ලච්ඡාමි එදිසං.

385.

“සොවාහං නිජ්ජතිස්සාමි, නතෙ වච්ඡාමි සන්තිකෙ;
යස්ස මෙ දස්සනෙන ත්වං, නාහිනන්දසි බ්‍රාහ්මණා” ති.

තත්ථ රසානන්ති ලොණමබ්බිලතිත්තකකටුකබාරිකමධුරකසාවසඬ්ඛාතානං සත්තන්තං රසානං අඤ්ඤතරං උත්තමරසමෙතං මජ්ජං නාම. සොවාහන්ති සො අහං එව. නිජ්ජතිස්සාමිති නික්ඛමිස්සාමි.

එවඤ්ච පන වත්වා “නාහං සුරාපානා විරමිස්සාමි, යං තෙ රුච්චති, තං කරොහි”ති ආහ. අථ බ්‍රාහ්මණො “තයි අමිහෙ පරිච්චජන්තෙ මයමිපි තං පරිච්චජිස්සාමා”ති වත්වා ගාථමාහ –

386.

“අද්දා අඤ්ඤපි දායාදෙ, පුත්තෙ ලච්ඡාම මාණව;
ත්වඤ්ච ජම්ම විනස්සසු, යත්ථ පත්තං න තං සුණෙ”ති.

තත්ථ යත්ථ පත්තන්ති යත්ථ ගතං තං “අසුකට්ඨානෙ නාම වසති”ති න සුණොම, තත්ථ ගච්ඡාහිති අත්ථො.

අථ නං විනිච්ඡයං නෙත්වා අපුත්තභාවං කත්වා නීහරාපෙසි. සො අපරභාගෙ නිජ්ජච්චයො කපණො ජිණ්ණපිලොතිකං නිවාසෙත්වා කපාලභත්ථො පිණ්ඩාය වරන්තො අඤ්ඤතරං කුට්ටං නිස්සාය කාලමකාසි. ඉදං කාරණං ආහරිත්වා කාලභත්ථි රඤ්ඤො දස්සෙත්වා, “මහාරාජ, සචෙ ත්වං අමිහාකං වචනං න කරිස්සසි, පබ්බාජනීයකම්මං තෙ කරිස්සන්ති”ති වත්වා ගාථමාහ –

387.

“එවමෙව තුවං රාජ, ද්විපදින්ද සුණොහි මෙ;
පබ්බාජෙස්සන්ති තං රට්ඨා, සොණ්ඩං මාණවකං යථා”ති.

තත්ථ ද්විපදින්දාති ද්විපදානං ඉන්ද, හො මහාරාජ, මෙ මම වචනං සුණොහි තුවං, එවමෙව සොණ්ඩං මාණවකං යථා තං භවන්තං රට්ඨතො පබ්බාජෙස්සන්ති.

එවං කාලභත්ථිනා උපමාය ආහටායපි රාජා තතො විරමිතුං අසක්කොන්තො අපරමිපි උදාහරණං දස්සෙතුං ආහ –

388.

“සුජාතො නාම නාමෙන, භාවිතත්තාන සාවකො;
අච්ඡරං කාමයන්තොව, න සො භුඤ්ජි න සො පිට්ඨි.

389.

“කුසග්ගෙනුදකමාදාය, සමුද්දෙ උදකං මිනෙ;
එවං මානුසකා කාමා, දිබ්බකාමාන සන්තිකෙ.

390.

“එවමෙව අහං කාල, භුත්වා භක්ඛං රසුත්තමං;
අලද්දා මානුසං මංසං, මඤ්ඤෙ හිස්සාමි ජීවිත”න්ති.

වත්ථු හෙට්ඨා චුත්තසදිසමෙව.

තත්ථ භාවිතත්තානාති භාවිතචිත්තානං තෙසං පඤ්චන්තං ඉසිසත්තානං. අච්ඡරං කාමයන්තොවාති සො කිර තෙසං ඉසිනං මහාජම්බුපෙසියා බාදනකාලෙ අනාගමනං විදිත්වා “කිං නු බො කාරණා න ආගච්ඡන්ති, සචෙ කත්ථවි ගතා, ජානිස්සාමි, නො චෙ, අථ නෙසං සන්තිකෙ ධම්මං සුණ්ඤ්ඤාමි” ති උය්‍යානං ගන්ත්වා ඉසිගණං වන්දිත්වා ගණපෙට්ඨකස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො නිසින්තොව සූරියෙ අත්ථඤ්ඤානෙ උය්‍යාජියමානොපි “අජ්ජ ඉධෙව වසිස්සාමි” ති වත්වා ඉසිගණං වන්දිත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා නිපජ්ජි. රත්තිභාගෙ සක්කො දෙවරාජා දෙවච්ඡරාසඬ්ඨපරිවුතො සද්ධිං අත්තනො පරිවාරිකාහි ඉසිගණං වන්දිතුං ආගතො, සකලාරාමො එකොභාසො අහොසි. සුජාතො “කිං නු බො එත” න්ති උට්ඨාය පණ්ණසාලජ්ඣදෙන ඔලොකෙන්තො සක්කං ඉසිගණං වන්දිතුං ආගතං දෙවච්ඡරාපරිවුතං දිස්වා අච්ඡරානං සහ දස්සනෙන රාගරත්තො අහොසි. සක්කො නිසිදිත්වා ධම්මකථං සුත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. කුටුම්භිකොපි පුනදිවසෙ ඉසිගණං වන්දිත්වා පුච්ඡි – “භන්තෙ, කො නාමෙස රත්තිභාගෙ තුම්භාකං වන්දනත්ථාය ආගතො” ති? “සක්කො, ආවුසො” ති. “තං පරිවාරෙන්වා නිසින්තා කා නාමෙතා” ති? “දෙවච්ඡරා නාමෙතා” ති. සො ඉසිගණං වන්දිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා ගතකාලතො පට්ඨාය “අච්ඡරං මෙ දෙථ, අච්ඡරං මෙ දෙථා” ති විලපි. ඤාතකා පරිවාරෙන්වා “භූතාවිට්ඨො නු බො” ති අච්ඡරං පහරිංසු. සො “නාහං එතං අච්ඡරං කථෙමි, දෙවච්ඡරං කථෙමි” ති වත්වා “අයං අච්ඡරා” ති අලඬ්ඨකරිත්වා ආනිතං හරියමපි ගණිකමපි ඔලොකෙන්තො “නායං අච්ඡරා, යක්ඛිනී එසා, දෙවච්ඡරං මෙ දෙථා” ති විලපන්තො නිරාහාරො හුත්වා තත්ථෙව ජීවිතක්ඛයං පාපුණි. තෙන වුත්තං –

“අච්ඡරං කාමයන්තොව, න සො භුඤ්ජි න සො පිට්ඨි” ති.

කුසග්ගෙනුදකමාදාය, සමුද්දෙ උදකං මිනෙති, සම්ම කාලහත්ථි, යො කුසග්ගෙනෙව උදකං ගහෙන්වා “එත්තකං සියා මහාසමුද්දෙ උදක” න්ති තෙන සද්ධිං උපමාය මිනෙය්‍ය, සො කෙවලං මිනෙය්‍යෙව, කුසග්ගෙ පන උදකං අතිපරිත්තකමෙව. යථා තං, එවං මානුසකා කාමා දිබ්බකාමානං සන්තිකෙ, තස්මා සො සුජාතො අඤ්ඤං ඉත්ථිං න ඔලොකෙසි, අච්ඡරමෙව පත්ථෙන්නො මනො. එවමෙවාති යථා සො දිබ්බකාමං අලහන්තො ජීවිතං ජහි, එවං අහමපි උත්තමරසං මනුස්සමංසං අලහන්තො ජීවිතං ජහිස්සාමිති වදති.

තං සුත්වා කාලහත්ථි “අයං රාජා අතිවිය රසගිද්ධො, සඤ්ඤාපෙස්සාමි න” න්ති සකජාතිකානං මංසං බාදිත්වා ආකාසවරා සුවණ්ණහංසාපි තාව විනට්ඨාති දස්සෙතුං ගාථාද්වයමාහ –

391.

“යථාපි තෙ ධතරට්ඨා, හංසා වෙහායසඬ්ඨගමා;
අභුත්තපරිහොගෙන, සබ්බෙ අබ්භත්ථනං ගතා.

392.

“එවමෙව තුවං රාජ, ද්විපදින්ද සුණොහි මෙ;
අහක්ඛං රාජ හක්ඛෙසි, තස්මා පබ්බාජයන්ති ත”න්ති.

තත්ථ අභුත්තපරිභොගෙනාති අත්තනො සමානජාතිකානං පරිභොගෙන.
අබ්භත්ථං ගතාති සබ්බෙ මරණමෙව පත්තා. අතීතෙ කිර විත්තකුටෙ
සුවණ්ණගුහායං නවුති හංසසහස්සානි වසන්ති. තෙ වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ න
නික්ඛමන්ති, සවෙ නික්ඛමෙය්‍යං, උදකපුණ්ණෙහි පත්තෙහි උප්පතිතුං.
අසක්කොන්තා මහාසමුද්දෙයෙව පතෙය්‍යං, තස්මා න ච නික්ඛමන්ති. උපකට්ඨෙ
පන වස්සකාලෙ ජාතස්සරතො සයංජාතසාලියො ආහරිත්වා ගුහං පුරෙත්වා සාලිං
බාදන්තා වසන්ති. තෙසං පන ගුහං පට්ටියකාලෙ ගුහද්වාරෙ එකො
රථවක්කප්පමාණො උණ්ණනාහි නාම මක්කටකො එකෙකස්මිං මාසෙ එකෙකං
ජාලං විනන්ධති. තස්ස එකෙකං සුත්තං ගොරජ්ජප්පමාණං භොති. හංසා “තං ජාලං
හින්දිස්සති”ති එකස්ස තරුණහංසස්ස ද්වෙ කොට්ඨාසෙ දෙන්නි. සො විගතෙ
දෙවෙ පුරතො ගන්ත්වා තං ජාලං හින්දති. තෙන මග්ගෙන සෙසා ගච්ඡන්ති.
අට්ඨෙකස්මිං කාලෙ පඤ්ච මාසෙ වස්සො වුට්ඨො අභොසි. හංසා ඛිණ්ණගොවරා “කිං
නු බො කත්තබ්බ”න්ති මන්තෙත්වා “මයං ජීවන්තා අණ්ඩානි ලභිස්සාමා”ති පයමං
අණ්ඩානි බාදිංසු, තතො පොතකෙ, තතො ජිණ්ණහංසෙ. පඤ්චමාසව්වයෙන වස්සං
අපගතං. මක්කටකො පඤ්ච ජාලානි විනන්ධි. හංසා සකජාතිකානං මංසං බාදිත්වා
අප්පමා ජාතා. ද්විගුණකොට්ඨාසලාහි හංසතරුණො ජාලෙ පහරිත්වා චත්තාරි
හින්දි, පඤ්චමං ඡින්දිතුං නාසක්ඛි, තත්ථෙව ලග්ගි. අට්ඨස්ස සිසං විජ්ඣිත්වා
මක්කටකො ලොහිතං පිට්ඨි. අඤ්ඤාපි ආගන්ත්වා ජාලං පහරි, සොපි තත්ථෙව
ලග්ගිති එවං සබ්බෙසං මක්කටකො ලොහිතං පිට්ඨි. තදා ධනරට්ඨකුලං උච්ඡින්නන්ති
වදන්ති. තෙන වුත්තං “සබ්බෙ අබ්භත්ථංගතා”ති.

එවමෙව තුවන්ති යථා එතෙ හංසා අහක්ඛං සකජාතිකමංසං බාදිංසු, තථා
ත්වම්පි බාදසි, සකලනගරං හයප්පත්තං, විරම, මහාරාජාති. තස්මා පබ්බාජයන්ති
තන්ති යස්මා අහක්ඛං සකජාතිකමංසං හක්ඛෙසි, තස්මා ඉමෙ නගරවාසිනො තං
රට්ඨා පබ්බාජයන්ති.

රාජා අඤ්ඤම්පි උපමං චත්තුකාමො අභොසි. නාගරා පන උට්ඨාය, “සාමී
සෙනාපති, කිං කරොසි, කිං මනුස්සමංසබාදකං වොරං ගහෙත්වා විවරසි, සවෙ න
විරම්ස්සති, රට්ඨතො නං පබ්බාජෙහි”ති චත්වා නාස්ස කට්ඨෙ අදංසු. රාජා බහුනං
කථං සුත්වා හීතො පුන චත්තුං නාසක්ඛි. පුනපි නං සෙනාපති “කිං මහාරාජ විරම්තුං
සක්ඛිස්සසි, උදාහු න සක්ඛිස්සසි”ති චත්වා “න සක්කොමී”ති වුත්තෙ සබ්බං
ඔරොධගණඤ්ච පුත්තධීතරො ච සබ්බාලඤ්ඤාකාරපට්ටිණ්ඩිතෙ පස්සෙ යපෙත්වා,
“මහාරාජ, ඉමෙ ඤාතිමණ්ඩලෙ වෙව අමච්චිගණඤ්ච රජ්ජසිරිඤ්ච ඔලොකෙහි, මා
විනස්සි, විරම මනුස්සමංසතො”ති ආහ. රාජා “න මය්හං එතෙ මනුස්සමංසතො
පියතරා”ති චත්වා “තෙන හි, මහාරාජ, ඉමම්හා නගරා ව රට්ඨා ව නික්ඛමාමි”ති
වුත්තෙ, “කාලහත්ථී, න මෙ රජ්ජෙනත්ථො, නගරා නික්ඛමාමි, එකං පන මෙ

බග්ගඤ්ච රසකඤ්ච භාජනඤ්ච දෙනී''ති ආහ. අථස්ස බග්ගඤ්ච
මංසපචනභාජනඤ්ච පච්ඡිඤ්ච උක්ඛිපාපෙත්වා රසකඤ්ච දත්වා රට්ඨා
පබ්බාජනීයකම්මං කරිංසු.

සො බග්ගඤ්ච රසකඤ්ච ආදාය නගරා නික්ඛමිත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා
එකස්මිං නිග්‍රොධමුලෙ වසනට්ඨානං කත්වා තත්ථ වසන්තො අට්ඨිමග්ගෙ යත්වා
මනුස්සෙ මාරෙත්වා ආහරිත්වා රසකස්ස දෙනි. සොපිස්ස මංසං පවිත්වා
උපනාමෙති. එවං උභොපි ජීවන්ති. මනුස්සගහණකාලෙ “අහං අරෙ මනුස්සවොරො
පොරිසාදො”ති වත්වා තස්මිං පක්ඛන්තෙ කොචි සකභාවෙන සණ්ඨාතුං න
සක්කොති, සබ්බෙ භූමියං පතන්ති. තෙසු යං ඉච්ඡති, තං උද්ධංපාදං අධොසිසං
කත්වා ආහරිත්වා රසකස්ස දෙනි. සො එකදිවසං අරඤ්ඤෙ කඤ්චි මනුස්සං
අලභිත්වා ආගතො රසකෙන “කිං දෙවා”ති වුත්තෙ “උද්ධනෙ උක්ඛලිං
ආරොපෙහී”ති ආහ. “මංසං කහං, දෙවා”ති? “ලභිස්සාමහං මංස”න්ති. සො
“නත්ථි මෙ දානි ජීවිත”න්ති කම්පමානො උද්ධනෙ අග්ගිං කත්වා උක්ඛලිං
ආරොපෙසී. අථ නං පොරිසාදො අසිනා මාරෙත්වා මංසං පවිත්වා බාදි. තතො
පට්ඨාය එකකොච ජාතො සයමෙව පවිත්වා බාදති. “පොරිසාදො මග්ගෙ
මග්ගපටිපන්නෙ භනති”ති සකලජම්බුදීපෙ පාකටො අහොසී.

තදා එකො සම්පන්නවිභවො බ්‍රාහ්මණො පඤ්චහි සකට්ඨතෙහි වොහාරං
කරොන්තො පුබ්බන්තතො අපරන්තං සඤ්චරති. සො චින්තෙසී – “පොරිසාදො
නාම කිර වොරො අන්තරාමග්ගෙ මනුස්සෙ මාරෙසී, ධනං දත්වා තං අට්ඨිං
අතික්කමිස්සාමි”ති. සො අට්ඨිමුඛවාසිනං මනුස්සානං “තුම්හෙ මං අට්ඨිතො
අතික්කාමො”ති සහස්සං දත්වා තෙහි සද්ධිං මග්ගං පටිපජ්ජී. ගච්ඡන්තො ව
බ්‍රාහ්මණො සබ්බසත්ථං පුරතො කත්වා සයං න්භාතානුලිත්තො
සබ්බාලඤ්ඤාකාරපටිමණ්ඩිතො සෙතගොණයුත්තෙ සුඛයානකෙ නිසින්තො තෙහි
අට්ඨිවාසිකපුරිසෙහි පරිවුතො සබ්බපච්ඡතො අගමාසී. තස්මිං බණෙ පොරිසාදො
රුක්ඛං ආරුය්හ පුරිසෙ උපධාරෙත්තො සෙසමනුස්සෙසු “කිං ඉමෙසු මයා
බාදිතබ්බං අත්ථී”ති විගතච්ඡන්දො හුත්වා බ්‍රාහ්මණං දිට්ඨිකාලතො පට්ඨාය තං
බාදිතුකාමතාය පග්ගරිතබ්බෙලො අහොසී. සො තස්මිං අත්තතො සන්තිකං ආගතෙ
රුක්ඛතො ඔරුය්හ “අහං අරෙ පොරිසාදො”ති නාමං තික්ඛන්තුං සාවෙන්වා බග්ගං
පරිවත්තෙත්තො වාලුකාය තෙසං අක්ඛිනි පුරෙත්තො විය පක්ඛන්දි. එකොපි යාතුං
සමත්ථො නාම නත්ථි, සබ්බෙ භූමියං උරෙන නිපජ්ජිංසු. සො සුඛයානකෙ
නිසින්තං බ්‍රාහ්මණං පාදෙ ගහෙන්වා පිට්ඨියං අධොසිසකං ඔලම්බෙන්වා සිසං
ගොජ්ජකෙහි පහරන්තො උක්ඛිපිත්වා පායාසී.

තදා තෙ පුරිසා උට්ඨාය, “හො, පුරිසා මයං බ්‍රාහ්මණස්ස භත්ථතො
කභාපණසහස්සං ගණ්හිමිහා, කො නාම අම්භාකං පුරිසකාරො, සක්කොන්තා වා
අසක්කොන්තා වා ථොකං අනුබන්ධාමා”ති වත්වා අනුබන්ධිංසු. පොරිසාදොපි
නිවත්තිත්වා ඔලොකෙත්තො කඤ්චි අදිත්වා සණ්ඨං පායාසී. තස්මිං බණෙ
ථාමසම්පන්නො එකො සුරපුරිසො වෙගෙන තං පාපුණි. සො තං දිස්වා එකං වති.

ලඬුසන්තො බදිරබාණුකං අක්කම්, බාණුකො පිට්ඨිපාදෙන නික්ඛම්. ලොභිතෙන පග්ගරන්තෙන ලඬුසමානො යාති. අථ නං සො දිස්වා, “හො, මයා එස විද්ධො, කෙවලං තුම්භෙ පච්ඡතො එථ, ගණ්ඨිස්සාමි න” න්ති ආහ. තෙ දුබ්බලභාවං ඤාත්වා තං අනුබන්ධිංසු. සො තෙහි අනුබද්ධභාවං ඤාත්වා බ්‍රාහ්මණං විස්සජ්ජෙත්වා අත්තානං සොත්ථිමකාසි. අථ අට්ඨවාසිකපුරිසා බ්‍රාහ්මණස්ස ලද්ධකාලතො පට්ඨාය “කිං අම්භාකං වොරෙතා” ති තතො නිවත්තිංසු.

පොරිසාදොපි අත්තතො නිග්‍රොධමූලං ගන්ත්වා පාරොහන්තරං පවිසිත්වා නිපන්තො, “අයො රුක්ඛදෙවතෙ, සචෙ මෙ සත්තාහබ්භන්තරෙයෙව චණං ඵාසුකං කාතුං සක්ඛිස්සසි, සකලජම්බුදීපෙ එකසතබ්බන්තියානං ගලලොභිතෙන තච බන්ධං ධොවිත්වා අන්තෙහි පරික්ඛිපිත්වා පඤ්චමධුරමංසෙන බලිකම්මං කරිස්සාමි” ති ආයාචනං කරි. තස්ස අන්තපානමංසං අලහන්තස්ස සරීරං සුස්සිත්වා අත්තොසත්තාහෙයෙව චණො ඵාසුකො අහොසි. සො දෙවතානුභාවෙන තස්ස ඵාසුකභාවං සල්ලක්ඛෙසි. සො කතිපාහං මනුස්සමංසං බාදිත්වා බලං ගහෙත්වා වින්තෙසි – “බහුපකාරා මෙ දෙවතා, ආයාචනා අස්සා මුච්චිස්සාමි” ති. සො බග්ගං ආදාය රුක්ඛමූලතො නික්ඛමිත්වා “රාජානො ආනෙස්සාමි” ති පායාසි. අථ නං පුරිමභවෙ යක්ඛකාලෙ එකතො මනුස්සමංසබාදකො සභායකයක්ඛො අනුච්චරන්තං දිස්වා “අයං මම අතීතභවෙ සභායො” ති ඤාත්වා, “සම්ම, මං සඤ්ජානාසි” ති පුච්ඡි. “න සඤ්ජානාමි” ති. අථස්ස පුරිමභවෙ කතකාරණං කථෙසි. සො තං සඤ්ජානිත්වා පටිසන්ථාරමකාසි. “කහං නිබ්බත්තොසි” ති පුට්ඨො නිබ්බත්තට්ඨානඤ්ච රට්ඨා පබ්බාජිතකාරණඤ්ච ඉදානි වසන්ට්ඨානඤ්ච බාණුතා විද්ධකාරණඤ්ච දෙවතාය ආයාචනාමොචනත්ථං ගමනකාරණඤ්ච සබ්බං ආරොචෙත්වා “තයාපි මමෙතං කිච්චං නිත්ථරිතබ්බං, උහොපි ගච්ඡාම, සම්මා” ති ආහ. “සම්ම න ගච්ඡෙය්‍යාහං, එකං පන මෙ කම්මං අත්ථි, අහං ඛො පන අනග්ගං පදලක්ඛණං නාම එකං මන්තං ජානාමි, සො බලඤ්ච ජවඤ්ච සද්දඤ්ච කරොති, තං මන්තං ගණ්භාහි” ති. සො “සාධු” ති සම්පට්චිඡි. යක්ඛොපිස්ස තං දත්වා පක්කාමි.

පොරිසාදො මන්තං උග්ගහෙත්වා තතො පට්ඨාය වාතජවො අතිසුරො අහොසි. සො සත්තාහබ්භන්තරෙයෙව එකසතරාජානො උය්‍යානාදීනි ගච්ඡන්තෙ දිස්වා වාතවෙගෙන පක්ඛන්දිත්වා “අහං අරෙ මනුස්සවොරො පොරිසාදො” ති නාමං සාවෙත්වා වග්ගන්තො නදන්තො භයජ්ජන්තෙ කත්වා පාදෙ ගහෙත්වා අධොසිසකෙ කත්වා පණ්ඨියා සිසං පහරන්තො වාතවෙගෙන නෙත්වා හත්ථනලෙසු ඡිද්දානි කත්වා රජ්ජයා ආවුනිත්වා නිග්‍රොධරුක්ඛෙ ඔලම්ඛෙසි අග්ගපාදඬුලීහි භූමියං ඵුසමානාහි. තෙ සබ්බෙ රාජානො වාතෙ පහරන්තෙ මිලාතකුරණ්ඩකදාමානි විය පරිවත්තන්තා ඔලම්බිංසු. “සුතසොමො පන මෙ පිට්ඨිආචරියො හොති, සචෙ ගණ්ඨිස්සාමි, සකලජම්බුදීපො තුච්ඡො භවිස්සති” ති තං න නෙසි. සො “බලිකම්මං කරිස්සාමි” ති අග්ගිං කත්වා සුලෙ තච්ඡන්තො නිසීදි. රුක්ඛදෙවතා තං කිරියං දිස්වා “මග්ගං කිරෙස බලිකම්මං කරොති, චණම්පිස්ස මයා කිඤ්ච ඵාසුකං කතං නත්ථි, ඉදානි ඉමෙසං මහාවිනාසං කරිස්සති, කිං නු ඛො කත්තබ්බං” න්ති වින්තෙත්වා “අහං එතං වාරෙතුං න සක්ඛිස්සාමි” ති වාතුමහාරාජිකානං සන්තිකං ගන්ත්වා

තමන්ට කටෙත්වා “නිවාරෙට න” න්ති ආහ. තෙනිපි “න මයං පොරිසාදස්ස කම්මං නිවාරෙතුං සක්ඛිස්සාමා” ති වුත්තෙ “කො සක්ඛිස්සති” ති පුච්ඡිත්වා “සක්කො, දෙවරාජා” ති සුත්වා සක්කං උපසඬකම්ත්වා තමන්ට කටෙත්වා “නිවාරෙට න” න්ති ආහ. සොපි “නාහං සක්කොමි නිවාරෙතුං, සමන්ටං පන ආචික්ඛිස්සාමි” ති වත්වා “කොනාමො” ති වුත්තෙ “සදෙවකෙ ලොකෙ අඤ්ඤො නත්ථි, කුරුරට්ඨෙ පන ඉන්ද්‍රපත්ථනගරෙ කොරබ්‍යරාජපුත්තො සුතසොමො නාම තං නිබ්බිසෙවනං කත්වා දමෙස්සති, රාජුනඤ්ච ජීවිතං දස්සති, තඤ්ච මනුස්සමංසා ඔරමාපෙස්සති, සකලජම්බුදීපෙ අමතං විය ධම්මං අභිසිඤ්චිස්සති, සචෙපි රාජුනං ජීවිතං දාතුකාමො, ‘සුතසොමං ආනෙත්වා බලිකම්මං කාතුං වට්ටති’ ති වදෙහි” ති ආහ.

සා “සාධු” ති සම්පට්චිත්වා ඛිජ්ජං ආගන්ත්වා පබ්බජිතවෙසෙන තස්ස අවිදුරෙ පායාසි. සො පදසද්දෙන “රාජා නු ඛො කොචි පලාතො හවිස්සති” ති ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා “පබ්බජිතා නාම ඛත්තියාව, ඉමං ගහෙන්වා එකසතං පුරෙත්වා බලිකම්මං කරිස්සාමි” ති උට්ඨාය අසිහත්ථො අනුබන්ධි, තියොජනං අනුබන්ධිත්වාපි තං පාපුණ්තුං නාසක්ඛි, ගත්තෙනි සෙදා මුච්චිංසු. සො චිත්තෙහි – “අහං පුබ්බෙ හත්ථිමපි අස්සමපි රථමපි ධාවන්තං අනුබන්ධිත්වා ගණ්හාමි, අජ්ජ ඉමං පබ්බජිතං සකාය ගතියා ගච්ඡන්තං සබ්බථාමෙන ධාවන්තොපි ගණ්හිතුං න සක්කොමි, කිං නු ඛො කාරණං” න්ති. තතො සො “පබ්බජිතා නාම වචනකරා භොන්ති, ‘තිට්ඨා’ ති නං වත්වා ඨිතං ගහෙස්සාමි” ති චිත්තෙන්වා “තිට්ඨ, සමණා” ති ආහ. “අහං තාව ඨිතො, ත්වං පන ධාවිතුං වායාමමකාසී” ති. අථ නං, “භො, පබ්බජිතා නාම ජීවිතහෙතුපි අලිකං න හණන්ති, ත්වං පන මුසාවාදං කටෙසී” ති වත්වා ගාථමාහ –

393.

“තිට්ඨාහිති මයා වුත්තො, සො ත්වං ගච්ඡසි පම්මුඛො;
අට්ඨිතො ත්වං ඨිතොමිහිති, ලපසි බුහ්මචාරිති;
ඉදං තෙ සමණායුත්තං, අසිඤ්ච මෙ මඤ්ඤසි කඬ්ඤපත්තං” න්ති.

තස්සත්ථො – සමණ, තිට්ඨාහි ඉති වචනං මයා වුත්තො සො ත්වං පම්මුඛො පරම්මුඛො හුත්වා ගච්ඡසි, බුහ්මචාරිති අට්ඨිතො සමානො ත්වං ඨිතො අමිහි ඉති ලපසි, අසිඤ්ච මෙ කඬ්ඤපත්තං මඤ්ඤසිති.

තතො දෙවතා ගාථාද්වයමාහ –

394.

“ඨිතොහමස්මි සධම්මෙසු රාජ, න නාමගොත්තං පරිවත්තයාමි;
වොරඤ්ච ලොකෙ අඨිතං වදන්ති;
ආපායිකං නෙරයිකං ඉතො වුතං.

395.

“සවෙ ත්වං සද්දහසි රාජ, සුතං ගණ්භාහි ඛත්තිය;
තෙන යඤ්ඤං යජිත්වාන, එවං සග්ගං ගමිස්සසී” ති.

තත්ථ සධම්මෙසුති, මහාරාජ, අහං සකෙසු දසසු කුසලකම්මපට්ඨම්මෙසු යිතො අස්මි භවාමි. න නාමගොත්තන්ති ත්වං පුබ්බෙ දහරකාලෙ බ්‍රහ්මදත්තො හුත්වා පිතරි කාලකතෙ බාරාණසිං රජ්ජං ලහිත්වා බාරාණසිරාජා ඡාතො, තං නාමං ඡහිත්වා පොරිසාදො හුත්වා ඉදානි කම්මාසපාදො ඡාතො, ඛත්තියකුලෙ ඡාතොපි අහක්ඛං මනුස්සමංසං යස්මා භක්ඛෙසි, තස්මා අත්තනො නාමගොත්තං යථා පරිවත්තෙසි, තථා අහං අත්තනො නාමගොත්තං න පරිවත්තයාමි. වොරඤ්චාති ලොකෙ වොරඤ්ච දසකුසලකම්මපට්ඨෙසු අයීතං නාම වදන්ති. ඉතො චුතන්ති ඉතො චුතං හුත්වා අපායෙ නිරයෙ පතිට්ඨිතං. ඛත්තිය, භූමිපාල මහාරාජ, ත්වං මම වචනං සවෙ සද්දහසි, සුතසොමං ගණ්භාහි, තෙන සුතසොමෙන යඤ්ඤං යජිත්වාන එවං සග්ගං ගමිස්සසී. හො, පොරිසාද මුසාවාදි තයා මය්හං “සකලජම්බුදීපෙ රාජානො ආනෙත්වා බහිකම්මං කරිස්සාමි” ති පටිස්සුතං, ඉදානි යෙ වා තෙ වා දුබ්බලරාජානො ආනෙසි, ජම්බුදීපතලෙ ජෙට්ඨකං සුතසොමරාජානං සවෙ ත්වං න ආනෙස්සසි, වචනං තෙ මුසා නාම හොති, තස්මා සුතසොමං ගණ්භාහීති.

එවඤ්ච පන වත්වා දෙවතා පබ්බජිතවෙසං අන්තර්ධාපෙත්වා සකෙන වණ්ණෙන ආකාසෙ තරුණසූරියො විය ජලමානා අට්ඨාසි. සො තස්සා කථං සුත්වා රූපඤ්ච ඔලොකෙත්වා “කාසි ත්ව” ත්ති ආහ. ඉමස්මිං “රුක්ඛෙ නිබ්බත්තදෙවතා” ති. සො “දිට්ඨා මෙ අත්තනො, දෙවතා” ති තුස්සිත්වා, “සාමි දෙවරාජ, මා සුතසොමස්ස කාරණා වින්තයි, අත්තනො රුක්ඛං පවිසා” ති ආහ. දෙවතා තස්ස පස්සන්තස්සෙව රුක්ඛං පාවිසි. තස්මිං බණ්ණෙ සූරියො අත්ථඨගතො, වන්දො උග්ගතො. පොරිසාදො වෙදඨගකුසලො නක්ඛත්තවාරං ඡානාති. සො නහං ඔලොකෙත්වා “ස්වෙ චුස්සනක්ඛත්තං භවිස්සති, සුතසොමො න්භායිතුං උය්‍යානං ගමිස්සති, තත්ථ ගණ්භිස්සාමි, ආරක්ඛො පනස්ස මහා භවිස්සති, සමන්තා තියොජනං සකලනගරවාසිනො රක්ඛන්තා වරිස්සන්ති, අසංවිහිතෙ ආරක්ඛෙ පට්ඨමයාමෙයෙව මිගාජිනං උය්‍යානං ගන්ත්වා මඨිගලපොක්ඛරණිං ඔතරිත්වා යස්සාමි” ති වින්තෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා පොක්ඛරණිං ඔරුය්හ පදුමපත්තෙන සීසං පටිච්ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි. තස්ස තෙජෙන මච්ඡකච්ඡපාදයො ඔසක්කිත්වා උදකපරියන්තෙ වග්ගවග්ගා හුත්වා විවරිංසු.

කුතො පන ලද්ධොයං තෙජොති? පුබ්බයොගවසෙන. සො හි කසපදසබලස්ස කාලෙ ඛිරසලාකහත්තං පට්ඨපෙසි, තෙන මහාථාමො අහොසි. අග්ගිසාලඤ්ච කාරෙත්වා හික්ඛුසඨස්ස සිතවිනොදනත්ථං අග්ගිඤ්ච දාරුනි ව දාරුවිජෙදනවාසිඤ්ච ඵරසුඤ්ච අදාසි, තෙන තෙජවා අහොසි.

එවං තස්මිං අන්තොඋය්‍යානං ගතෙයෙව බලවපච්චුසසමයෙ සමන්තා තියොජනං ආරක්ඛං ගණ්භිංසු. රාජාපි ඡාතොව භුත්තපාතරාසො අලඨකතහත්ථික්ඛන්ධවරගතො චතුරඨිගිනියා සෙනාය පරිවුතො නගරතො

නික්බිම්. තදා තක්කසිලතො නන්දො නාම බ්‍රාහ්මණො චතස්සො සතාරහා ගාථායො ආදාය වීසතියොනපසතං මග්ගං අතික්කමිත්වා තං නගරං පත්වා ද්වාරගාමෙ වසිත්වා සූරියෙ උග්ගතෙ නගරං පවිසන්තො රාජානං පාවිනද්වාරෙන නික්බන්තං දිස්වා හත්ථං පසාරෙත්වා ජයාපෙසි. රාජා දිසාවක්ඛුකො හුත්වා ගච්ඡන්තො උන්නතප්පදෙසෙ ධීතස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පසාරිතහත්ථං දිස්වා හත්ථිනා තං උපසඬ්ඛමිත්වා පුච්ඡි -

396.

“කිස්මිං නු රට්ඨෙ තව ජාතිභූමි, අථ කෙන අත්ථෙත ඉධානුපත්තො; අක්ඛාහි මෙ බ්‍රාහ්මණ එතමත්ථං, කිම්චිස්සි දෙමි තයජ්ජ පත්ථිත” ති.

තස්සත්ථො - හො බ්‍රාහ්මණ, තව ජාතිභූමි කිස්මිං රට්ඨෙ අත්ථි නු, කෙන අත්ථෙත පයොජනෙන හෙතුභූතෙන ඉද ඉමස්මිං නගරෙ අනුප්පත්තො, හො බ්‍රාහ්මණ, මයා පුච්ඡිතො සො ත්වං එතමත්ථං එතං පයොජනං මෙ මය්හං අක්ඛාහි කථෙහි, තයා පත්ථිතවත්ථුං තෙ තුය්හං අජ්ජ ඉදානි දදාමි, කිං වත්ථුං ඉච්ඡසිති.

අථ නං සො ගාථමාහ -

397.

“ගාථා චතස්සො ධරණිමහිස්සර, සුගම්හිරත්ථා වරසාගරුපමා; තවෙව අත්ථාය ඉධාගතොස්මි, සුණොහි ගාථා පරමත්ථසංහිතා” ති.

තත්ථ ධරණිමහිස්සරාති භූමිපාල චතස්සො ගාථා කිං භූතා?. සුගම්හිරත්ථා වරසාගරුපමා, තවෙව තව එව අත්ථාය ඉධ යානං අනුප්පත්තො අස්මි භවාමි. සුණොහිති කස්සපදසබලෙන දෙසිතා පරමත්ථසංහිතා ඉමා සතාරහා ගාථායො සුණොහිති අත්ථො.

ඉති වත්වා, “මහාරාජ, ඉමා කස්සපදසබලෙන දෙසිතා චතස්සො සතාරහා ගාථායො “තුම්හෙ සුතචිත්තකා” ති සුත්වා තුම්හාකං දෙසෙතුං ආගතොමිහි” ති ආහ. රාජා තුට්ඨමානසො හුත්වා, “ආචරිය, සුට්ඨු තෙ ආගතං, මයා පන නිවත්තිතුං න සක්කා, අජ්ජ ඵ්ඨස්සනක්ඛත්තයොගෙන සීසං න්භායිතුං ආගතොමිහි, අහං පුනදිවසෙ ආගන්ත්වා සොස්සාමි, ත්වං මා උක්කණ්ඨි” ති වත්වා “ගච්ඡථ බ්‍රාහ්මණස්ස අසුකගෙහෙ සයනං පඤ්ඤාපෙත්වා සාසවිජාදනං සංවිදහථා” ති අමච්චෙ ආණාපෙත්වා උය්‍යානං පාවිසි. තං අට්ඨාරසහත්ථෙත පාකාරෙන පරික්ඛිත්තං අහොසි. තං අඤ්ඤමඤ්ඤං සඬ්ඝට්ඨෙන්තා සමන්තා හත්ථිනො පරික්ඛිපිංසු, තතො අස්සා, තතො රථා, තතො ධනුග්ගහා, තතො පත්තිති, සඬ්ඛිතිමහාසමුද්දො විය උන්නාදෙන්තො බලකායො අහොසි. අථ රාජා ඔළාරිකානි ආහරණානි ඔමුඤ්චිත්වා මස්සුකම්මං කාරෙත්වා උබ්බට්ඨිතසරිරො පොක්ඛරණියා අන්තො රාජවිහවෙන න්හත්වා පච්චුත්තරිත්වා උදකග්ගහණසාටකෙන නිවාසෙත්වා අට්ඨාසි. අථස්ස දුස්සගන්ධමාලාලඬ්ඛකාරෙ උපනයිංසු. පොරිසාදො චිත්තෙසි - “රාජා අලඬ්ඛකකාලෙ භාරිකො භවිස්සති, සල්ලහුකකාලෙයෙව නං ගණ්ඨිස්සාමි” ති. සො

නදන්තො වග්ගන්තො උදකෙ මච්ඡං ආලුලෙන්තො විජ්ජුලතා විය මත්ථකෙ ඛග්ගං පරිබ්භමෙන්තො “අහං අරෙ මනුස්සවොරො පොරිසාදො” ති නාමං සාවෙන්වා අඛිගුලිං නලාටෙ යපෙන්වා උදකා උත්තරි. තස්ස සද්දං සුත්වාච භත්ථාරොභා භත්ථිහි, අස්සාරොභා අස්සෙහි, රථාරොභා රථෙහි භස්සිංසු. බලකායො ගහිතගහිතානි ආවුධානි ඡඩ්ඛෙන්වා උරෙන භූමියං නිපජ්ජි.

පොරිසාදො සුතසොමං උක්ඛිපිත්වා ගණ්හි, සෙසරාජානො පාදෙ ගහෙන්වා අධොසිසකෙ කත්වා පණ්හියා සිසං පහරන්තො ගච්ඡති. බොධිසත්තං පන උපගන්ත්වා ඔනතො උක්ඛිපිත්වා බන්ධෙ නිසිදාපෙසි. සො “ද්වාරෙන ගමනං පපඤ්චො භවිස්සති” ති සම්මුඛට්ඨානෙයෙව අට්ඨාරසහත්ථං පාකාරං ලඬ්ඝිත්වා පුරතො ගලිතමදමත්තවාරණකුම්භෙ අක්කමිත්වා පබ්බතකුටානි පාතෙන්තො විය වාතජවානං අස්සතරානං පිට්ඨෙ අක්කමන්තො පාතෙන්වා රථධුරරථසිසෙසු අක්කමිත්වා භමිකං භමන්තො විය නීලඵලකානි නිග්‍රොධපත්තානි මද්දන්තො විය එකවෙගෙනෙව තියොජනමත්තං මග්ගං ගන්ත්වා “අත්ථි නු බො කොවි සුතසොමස්සත්ථාය පච්ඡන්තො ආගච්ඡන්තො” ති ඔලොකෙන්වා කඤ්චි අදිත්වා සණ්කං ගච්ඡන්තො සුතසොමස්ස කෙසෙහි උදකඛින්දුනි අත්තනො උරෙ පතිතානි දිස්වා “මරණස්ස අභායන්තො නාම නත්ථි, සුතසොමොපි මරණභයෙන රොදති මඤ්ඤෙ” ති වින්තෙන්වා ආහ –

398.

“න වෙ රුදන්ති මතිමන්තො සපඤ්ඤා, බහුස්සුතා යෙ බහුධානවින්තිනො; දීපඤ්ඤි එතං පරමං නරානං, යං පණ්ඩිතා සොකනුදා භවන්ති.

399.

“අත්තානං ඤාතී උදාහු පුත්තදාරං, ධඤ්ඤං ධනං රජතං ජාතරූපං; කිමෙව ත්වං සුතසොමානුතප්පෙ, කොරබ්බසෙට්ඨ වචනං සුණොම තෙන” ති.

තත්ථ, හො සුතසොම මහාරාජ, යෙ පණ්ඩිතා කිං භූතා? මතිමන්තො අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං ජානනපඤ්ඤාය සමන්තාගතා, සප්පඤ්ඤා විචරණපඤ්ඤාය සමන්තාගතා, බහුස්සුතා බහුස්සුතධරා බහුට්ඨානවින්තිනො බහුකාරණවින්තනසීලා, තෙ පණ්ඩිතා මරණභයෙ උප්පන්නෙ සති භීතා හුත්වා වෙ එකන්තෙන න රුදන්ති න පරිදෙවන්ති. දීපං භීති, හො සුතසොම මහාරාජ හි කස්මා පන වදාමි, මහාසම්ප්‍රද්දෙ භින්තනාචානං වාණිජකානං ජනානං පතිට්ඨාභූතං මහාදීපං ඉව, එවම්පි තථා එතං පණ්ඩිතං අප්පට්ඨසරණානං නරානං පරමං. යං යෙන කාරණෙන යෙ පණ්ඩිතා සොකිතං ජනානං සොකනුදා භවන්ති, හො සුතසොම මහාරාජ, ත්වං මරණභයෙන පරිදෙවිති මඤ්ඤෙ මඤ්ඤාමි. අත්තානන්ති, හො සුතසොම මහාරාජ, අත්තහෙතු උදාහු ඤාතිහෙතු පුත්තදාරහෙතු උදාහු ධඤ්ඤධනරජතජාතරූපහෙතු කිමෙව ත්වං කිමෙව ධම්මජාතං ත්වං අනුතප්පෙ

අනුතප්පෙය්‍යාසී. කොරඛ්‍යසෙට්ඨ කුරුරට්ඨවාසීනං සෙට්ඨ උත්තම, හො මහාරාජ, එතං තව චචනං සුඤ්ඤාමාති.

සුතසොමො ආහ —

400.

“නෙවාහමත්තානමනුත්ථුනාමි, න පුත්තදාරං න ධනං න රට්ඨං;
සතඤ්ච ධම්මො චරිතො පුරාණො, තං සඬගරං බ්‍රාහ්මණස්සානුතප්පෙ.

401.

“කතො මයා සඬගරො බ්‍රාහ්මණෙන, රට්ඨෙ සකෙ ඉස්සරියෙ යීතෙන;
තං සඬගරං බ්‍රාහ්මණස්සපදාය, සච්චානුරක්ඛී පුනරාවජ්ජස්ස”න්ති.

තත්ථ නෙවාහමත්තානමනුත්ථුනාමීති අහං තාව අත්තත්ථාය නෙව රොදාමි න සොවාමි, ඉමෙසමිපි පුත්තාදීනං අත්ථාය න රොදාමි න සොවාමි, අපිච ඛො පන සතං පණ්ඩිතානං චරිතො පුරාණධම්මො අත්ථී, යං සඬගරං කත්වා පච්ඡා අනුතප්පනං නාම, තං සඬගරං බ්‍රාහ්මණස්ස අහං අනුසොවාමිති අත්ථො. සච්චානුරක්ඛීති සච්චං අනුරක්ඛන්තො. සො හි බ්‍රාහ්මණො තක්කසිලතො කස්සපදසබලෙන දෙසිතා චතස්සො සතාරහා ගාථායො ආදාය ආගතො, තස්සාහං ආගන්තුකචත්තං කාරොත්වා “න්හත්වා ආගතො සුණ්ඤ්ඤාමි, යාව මමාගමනා ආගමෙහි”ති සඬගරං කත්වා ආගතො, ත්වං තා ගාථායො සොතුං අදත්ථාව මං ගණ්හි. සචෙ මං විස්සජ්ජෙසි, තං ධම්මං සුත්වා සච්චානුරක්ඛී පුනරාවජ්ජස්සාමිති චදති.

අථ නං පොරිසාදො ආහ —

401.

“නෙවාහමෙනං අභිසද්දහාමි, සුඛී නරො මච්චුමුඛා පමුත්තො;
අමිත්තහත්ථං පුනරාවජෙය්‍ය, කොරඛ්‍යසෙට්ඨ න හි මං උපෙසි.

403.

“මුත්තො තුවං පොරිසාදස්ස හත්ථා, ගන්ත්වා සකං මන්දිරං කාමකාමී;
මධුරං පියං ජීවිතං ලද්ධ රාජ, කුතො තුවං එහිසි මෙ සකාස”න්ති.

තත්ථ සුඛීති සුඛජ්ජත්තො හුත්වා. මච්චුමුඛා පමුත්තොති මාදිසස්ස චොරස්ස හත්ථතො මුත්තකාය මරණමුඛා මුත්තො නාම හුත්වා අමිත්තහත්ථං පුනරාවජෙය්‍ය ආගච්ඡෙය්‍ය, අහං එතං චචනං නෙව අභිසද්දහාමි, කොරඛ්‍යසෙට්ඨ ත්වං මම සන්තිකං න හි උපෙසි. මුත්තොති සුතසොම තුවං පොරිසාදස්ස හත්ථතො මුත්තො. සකං මන්දිරන්ති රාජධානිගෙහං ගන්ත්වා. කාමකාමීති කාමං කාමයමානො. ලද්ධාති අතිවිය පියං ජීවිතං ලභිත්වා තුවං මෙ මම සන්තිකෙ කුතො කෙන නාම කාරණෙන එහිසි.

තං සුත්වා මහාසත්තො සීහො විය අසම්භිතො ආහ -

404.

“මතං වරෙයා පරිසුද්ධසීලො, න ජීවිතං ගරහිතො පාපධම්මො;
න හි තං නරං තායති දුග්ගතීහි, යස්සාපි හෙතු අලිකං භණ්ණයා.

405.

“සවෙපි වාතො ගිරිමාවහෙයා, චන්දො ච සූරියො ච ඡමා පතෙය්සං;
සබ්බො ච නජ්ජො පටිසොතං වජෙය්සං, න ත්වෙවහං රාජ මුසා භණ්ණයාං.

406.

“නහං ඵලෙයා උදධීපි සුස්සෙ, සංවත්තයෙ භූතධරා වසුන්ධරා;
සිලුවචයො මෙරු සමුලමුජ්ජතෙ, න ත්වෙවහං රාජ මුසා භණ්ණයා”න්ති.

තත්ථ මතං වරෙයානි පොරිසාද යො නරො පරිසුද්ධසීලො ජීවිතහෙතු
අණුමත්තම්පි පාපං න කරොති, සීලසම්පන්නො හුත්වා වරෙයා තං මරණං
ඉච්ඡෙයා, ගරහිතො පාපධම්මො තං ජීවිතං න සෙය්සා, දුස්සීලො පුග්ගලො
යස්සාපි හෙතු අත්තාදිනොපි හෙතු අලිකං වචනං භණ්ණයා, තං නරං ඵවරූපං
දුග්ගතීහි තං අලිකං න තායතෙ. සවෙපි වාතො ගිරිමාවහෙයානි, සම්ම පොරිසාද,
තයා සද්ධිං ඵකාවරියකුලෙ සික්ඛිතො ඵවරූපො සභායකො හුත්වා අහං ජීවිතහෙතු
මුසා න කටෙම්, කිං න සද්දහසි. සවෙ පුරත්ථිමාදිහෙදො වාතො උට්ඨාය මහත්තං
ගිරිං තුලපිචුං විය ආකාසෙ ආවහෙයා, චන්දො ච සූරියො ච අත්තනො අත්තනො
විමානෙන සද්ධිං ඡමා පථවියං පතෙය්සං, සබ්බාපි නජ්ජො පටිසොතං වජෙය්සං,
හො පොරිසාද, ඵවරූපං වචනං සවෙ භණ්ණයා, තං සද්දහිතබ්බං, අහං මුසා
භණ්ණයාං ඉති වචනං තුය්හං ජනෙහි වුත්තං, න ත්වෙව තං සද්දහිතබ්බං.

ඵචං වුත්තෙපි සො න සද්දහියෙව. අථ බොධිසත්තො “අයං මය්හං න සද්දහති,
සපටෙනපි නං සද්දහාපෙස්සාමි”ති වින්තෙත්වා, “සම්ම පොරිසාද, ඛන්ධතො තාව
මං ඔතාරෙහි, සපථං කත්වා තං සද්දහාපෙස්සාමි”ති වුත්තෙ තෙන ඔතාරෙත්වා
භූමියං යපිතො සපථං කරොත්තො ආහ -

407.

“අසිඤ්ච සත්තිඤ්ච පරාමසාමි, සපථම්පි තෙ සම්ම අහං කරොමි;
තයා පමුත්තො අනණො භවිත්වා, සච්චානුරක්ඛි පුනරාවජ්ජෙ”න්ති.

තස්සත්ථො - සම්ම පොරිසාද, සවෙ ඉච්ඡසි, ඵවරූපෙහි ආවුධෙහි
සංවිහිතාරක්ඛෙ ඛත්තියකුලෙ මෙ නිබ්බත්ති නාම මා හොතුති අසිඤ්ච සත්තිඤ්ච
පරාමසාමි. සවෙ අඤ්ඤෙහි රාජුහි අකත්තබ්බං අඤ්ඤං වා යං ඉච්ඡසි, තං සපථම්පි
තෙ, සම්ම, අහං කරොමි. යථාහං තයා පමුත්තො ගත්ත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස අනණො
හුත්වා සච්චමනුරක්ඛන්තො පුනරාවජ්ජෙමිති.

තනො පොරිසාදො “අයං සුතසොමො ඛත්තියෙහි අකත්තබ්බං සපථං කරොති,
කිං මෙ ඉමිනා, එස ඵතු වා මා වා, අහම්පි ඛත්තියරාජා, මමෙව බාහුලොහිතං
ගහෙත්වා දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමි, අයං අතිවිය කිලමති”ති වින්තෙත්වා –

408.

“යො තෙ කතො සඬගරො බ්‍රාහ්මණෙන, රට්ඨෙ සකෙ ඉස්සරියෙ ධීතෙන;
තං සඬගරං බ්‍රාහ්මණසප්පදාය, සච්චානුරක්ඛි පුනරාවජස්සු”ති.

තත්ථ පුනරාවජස්සුති පුන ආගච්ඡෙය්‍යාසි.

අථ නං මහාසත්තො, “සම්ම, මා වින්තයි, වතස්සො සතාරහා ගාථා සුත්වා
ධම්මකථිකස්ස පූජං කත්වා පාතොවාගම්ස්සාමි”ති වත්වා ගාථමාහ –

409.

“යො මෙ කතො සඬගරො බ්‍රාහ්මණෙන, රට්ඨෙ සකෙ ඉස්සරියෙ ධීතෙන;
තං සඬගරං බ්‍රාහ්මණසප්පදාය, සච්චානුරක්ඛි පුනරාවජස්සු”න්ති.

අථ නං පොරිසාදො, “මහාරාජ, තුම්හෙ ඛත්තියෙහි අකත්තබ්බං සපථං කරිත්ථ,
තං අනුස්සරෙය්‍යාථා”ති වත්වා, “සම්ම පොරිසාද, ත්වං මං දහරකාලතො පට්ඨාය
ජානාසි, භාසෙනපි මෙ මුසා න කථිතපුබ්බා, සොහං ඉදානි රජ්ජෙ පතිට්ඨිතො
ධම්මාධම්මං ජානන්තො කිං මුසා කථෙස්සාමි, සද්දහසි මය්හං, අහං තෙ ස්වෙ
බලිකම්මං පාපුණ්ස්සාමි”ති සද්දහාපිතො “තෙන හි ගච්ඡ, මහාරාජ, තුම්හෙසු
අනාගතෙසු බලිකම්මං න හවිස්සති, දෙවතාපි තුම්හෙහි විනා න සම්පට්ච්ඡති, මා මෙ
බලිකම්මස්ස අත්තරායං කරිත්ථා”ති මහාසත්තං උය්‍යාපෙසි. සො රාහුමුඛා
මුත්තවන්දො විය නාගබලො ථාමසම්පන්නො ඛිජ්ජමෙව නගරං සම්පාපුණ්.
සෙනාපිස්ස “සුතසොමො රාජා පණ්ඩිතො මධුරධම්මකථිකො එකං ද්වෙ කථා
කථෙතුං ලහන්තො පොරිසාදං දමෙත්වා සිහමුඛා මුත්තමත්තවාරණො විය
ආගම්ස්සති, ‘ඉමෙ රාජානං පොරිසාදස්ස දත්වා ආගතා’ති මහාජනො ගරහිස්සති”ති
වින්තෙත්වා බහිනගරෙයෙව ඛන්ධාවාරං කත්වා ධීතා තං දුරතොව ආගච්ඡන්තං
දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දිත්වා “කච්චි, මහාරාජ, පොරිසාදෙන කිලමිතො”ති
පටිසන්ථාරං කත්වා “පොරිසාදෙන මය්හං මාතාපිතුහිපි දුක්කරං කතං, තථාරූපො
නාම වණ්ඨො සාහසිකො පොරිසාදො මම ධම්මකථං සුත්වා මං විස්සජ්ජෙසි”ති
චුත්තෙ රාජානං අලඬකරිත්වා හත්ථික්ඛන්ධං ආරොපෙත්වා පරිවාරෙත්වා නගරං
පාටිසි. තං දිස්වා සබ්බෙ නාගරා තුස්සිංසු.

සොපි ධම්මගරුතාය ධම්මසොණ්ඩතාය මාතාපිතරො අදිස්වාච “පච්ඡාපි තෙ
පස්සිස්සාමි”ති රාජනිවෙසනං පටිසිත්වා රාජාසනෙ නිසීදිත්වා බ්‍රාහ්මණං
පක්කොසාපෙත්වා මස්සුකම්මාදිනිස්ස ආණාපෙත්වා තං කජ්ජිතකෙසමස්සුං
න්භානානුලිත්තං වත්ථාලඬකාරපට්ටණ්ඩිතං කත්වා ආනෙත්වා දස්සිතකාලෙ සයං
පච්ඡා න්හත්වා තස්ස අත්තනො භොජනං දාපෙත්වා තස්මිං භුත්තෙ සයං භුඤ්ජිත්වා
තං මහාරහෙ පල්ලඬකෙ නිසීදාපෙත්වා ධම්මගරුකතාය අස්ස ගන්ධමාලාදීහි පූජං

කත්වා සයං නීවෙ ආසනෙ නිසිදිත්වා “තුම්හෙහි මය්හං ආහතා සතාරහා ගාථා සුණාම ආවරියා” ති යාචි. තමත්ථං දීපෙන්තො සත්ථා ගාථමාහ –

410.

“මුත්තො ච සො පොරිසාදස්ස හත්ථා, ගන්ත්වාන තං බ්‍රාහ්මණං
එතදවොච;
සුණාමී ගාථායො සතාරහායො, යා මෙ සුතා අස්සු හිතාය බ්‍රහ්මෙ” ති.

තත්ථ එතදවොචාති එතං අවොච.

අථ බ්‍රාහ්මණො බොධිසත්තෙන යාචිතකාලෙ ගන්ධෙහි හත්ථෙ උඛ්ඛට්ටෙන්වා පසිඛකා මනොරමං පොත්ථකං නිහරිත්වා උභොහි හත්ථෙහි ගහෙන්වා “තෙන හි, මහාරාජ, කස්සපදසබලෙන දෙසිතා රාගමදාදිනිම්මදනා අමතමහානිබ්බානසම්පාපිකා චතස්සො සතාරහා ගාථායො සුණාහී” ති චත්වා පොත්ථකං ඔලොකෙන්තො ආහ –

411.

“සකිදෙව සුතසොම, සබ්බි හොති සමාගමො;
සා නං සඬගති පාලෙති, නාසබ්බි බහු සඬගමො.

412.

“සබ්බිරෙව සමාසෙථ, සබ්බි කුඛ්ඛෙථ සන්ථවං;
සතං සද්ධම්මමඤ්ඤාය, සෙය්‍යා හොති න පාපියො.

413.

“ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුවිත්තා, අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති;
සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙති, සන්තො හවෙ සබ්බි පච්චෙදයන්ති.

414.

“නහඤ්ච දුරෙ පථවී ච දුරෙ, පාරං සමුද්දස්ස තදාහු දුරෙ;
තතො හවෙ දුරතරං වදන්ති, සතඤ්ච ධම්මො අසතඤ්ච රාජා” ති.

තත්ථ සකිදෙවාති එකචාරමෙව. සබ්බිති සප්පුරිසෙහි. සා නන්ති සා සබ්බි සප්පුරිසෙහි සඬගති සමාගමො එකචාරං පචත්තොපි තං පුග්ගලං පාලෙති රක්ඛති. නාසබ්බිති අසප්පුරිසෙහි පන බහු සුවිරම්පි කතො සඬගමො එකට්ඨානෙ නිවාසො න පාලෙති, න ථාවරො හොතිති අත්ථො. සමාසෙථාති සද්ධං නිසිදෙය්‍ය, සබ්බෙපි ඉරියාපථෙ පණ්ඩිතෙහෙව සද්ධං පචත්තෙය්‍යාති අත්ථො. සන්ථවන්ති මිත්තසන්ථවං. සතං සද්ධම්මන්ති පණ්ඩිතානං බුද්ධාදීනං සත්තතිංසබොධිපක්ඛියධම්මසඬබ්‍රාහ්මණං සද්ධම්මං. සෙය්‍යාති එතං ධම්මං ඤත්වා වඩ්ඪියෙව හොති, හානි නාම නත්ථීති අත්ථො. රාජරථාති රාජුනං ආරොහනීයරථා. සුවිත්තාති සුපරිකම්මකතා. සබ්බි පච්චෙදයන්ති බුද්ධාදියො සන්තො “සබ්බි” ති

සඬුබං ගතං සොහනං උත්තමං නිබ්බානං පවෙදෙන්නි ටොමෙන්නි, සො නිබ්බානසඬුබාතො සතං ධම්මො ජරං න උපෙනි න ජීරති. නහන්නි ආකාසො. දුරෙති පථවී හි සප්පතිට්ඨා සගහණා, ආකාසො නිරාලම්බො අප්පතිට්ඨො, ඉති උභො එතෙ එකාබද්ධාපි විසංයොගට්ඨෙන අනුපලිත්තට්ඨෙන ච දුරෙ නාම භොන්නි. පාරන්නි ඔරිමතීරතො පරතීරං. තදාහුති තං ආහු.

ඉති බ්‍රාහ්මණො චතස්සො සතාරහා ගාථා කස්සපදසබලෙන දෙසිතනියාමෙන දෙසෙත්වා තුණ්හි අභොසි. තං සුත්වා මහාසත්තො “සප්ඵලං චත මෙ ආගමන”න්ති තුට්ඨවිත්තො හුත්වා “ඉමා ගාථා නෙව සාවකභාසිතා, න ඉසිභාසිතා, න කෙනවි භාසිතා, සබ්බඤ්ඤනාව භාසිතා, කිං නු බො අග්ගන්ති”ති වින්තෙත්වා “ඉමාසං සකලම්පි චක්කවාළං යාව බ්‍රහ්මලොකා සත්තරතනපුණ්ණං කත්වා දදමානොපි නෙව අනුච්ඡවිකං කාතුං සක්කොති, අහං බො පතස්ස තියොජනසතෙ කුරුරට්ඨෙ සත්තයොජනිකෙ ඉන්ද්‍රපත්ථනගරෙ රජ්ජං දාතුං පභොමි, අත්ථි නු ඛිවස්ස රජ්ජං කාරෙතුං භාග්‍ය”න්ති අඬුගවිජ්ජානුභාවෙන ඔලොකෙත්තො නාද්දස. තතො සෙනාපතිට්ඨානාදීනි ඔලොකෙත්තො එකගාමභොජකමත්තස්සපි භාග්‍යං අදිස්වා ධනලාභස්ස ඔලොකෙත්තො කොට්ඨනතො පට්ඨාය ඔලොකෙත්වා චතුත්තංයෙව කභාපණසහස්සානං භාග්‍යං දිස්වා “එත්තකෙන නං පුජෙස්සාමී”ති චතස්සො සහස්සත්ථවිකා දාපෙත්වා, “ආචරිය, තුම්හෙ අඤ්ඤෙසං ඛත්තියානං ඉමා ගාථා දෙසෙත්වා කිත්තකං ධනං ලභං”ති පුච්ඡති. “එකෙකාය ගාථාය සතං සතං, මහාරාජ, තෙනෙව තා සතාරහා නාම ජාතා”ති. අථ නං මහාසත්තො, “ආචරිය, ත්වං අත්තනා ගහෙත්වා වික්කෙයාහණ්ඩස්ස අග්ගම්පි න ජානාසි, ඉතො පට්ඨාය එකෙකා ගාථා සහස්සාරහා නාම භොන්තු”ති චත්වා ගාථමාහ –

415.

“සහස්සියා ඉමා ගාථා, නහිමා ගාථා සතාරහා;
චත්තාරි ත්වං සහස්සානි, බ්‍රිජ්ජං ගණ්හාහි බ්‍රාහ්මණා”ති.

තස්සත්ථො – බ්‍රාහ්මණ, ඉමා ගාථා සහස්සියා සහස්සාරහා, ඉමා ගාථා සතාරහා න හි භොන්තු, බ්‍රාහ්මණ, ත්වං චත්තාරි සහස්සානි බ්‍රිජ්ජං ගණ්හාති.

අථස්ස එකං සුඛයානකං දත්වා “බ්‍රාහ්මණං සොත්ථිනා ගෙහං සම්පාපෙථා”ති පුරිසෙ ආණාපෙත්වා තං උය්‍යාපෙසි. තස්මිං බණ “සුතසොමරඤ්ඤා සතාරහා ගාථා සහස්සාරහා කත්වා පුජිතා සාධු සාධු”ති මහාසාධුකාරසද්දො අභොසි. තස්ස මාතෘපිතරො තං සද්දං සුත්වා “කිං සද්දො නාමෙසා”ති පුච්ඡිත්වා යථාභූතං සුත්වා අත්තනො ධනලොභතාය මහාසත්තස්ස කුජ්ඣංසු. සොපි බ්‍රාහ්මණං උය්‍යාපෙත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා චන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථස්ස පිතා “කථං, තාත, එවරුපස්ස සාහසිකස්ස චොරස්ස හත්ථතො මුත්තොසි”ති පටිසන්ථාරමත්තම්පි අකත්වා අත්තනො ධනලොභතාය “සච්චං කිර, තාත, තයා චතස්සො ගාථා සුත්වා චත්තාරි සහස්සානි දින්නාහී”ති පුච්ඡිත්වා “සච්ච”න්ති චුත්තෙ ගාථමාහ –

416.

“ආසිතියා නාවුතියා ව ගාලා, සතාරහා වාපි හවෙයා ගාලා;
පච්චත්තමෙව සුතසොම ජානහි, සහස්සියා නාම කා අත්ථි ගාලා” ති.

තස්සත්ථො – ගාලා නාම, තාත, ආසිතියා ව නාවුතියා ව සතාරහා වාපි හවෙයා,
පච්චත්තමෙව අත්තනාව ජානාහි, සහස්සාරහා නාම ගාලා කා කස්ස සන්තිකෙ
අත්ථිති.

අථ නං මහාසත්තො “නාහං, තාත, ධනෙන වුද්ධිං ඉච්ඡාමි, සුතෙන පන
ඉච්ඡාමි” ති සඤ්ඤාපෙත්තො ආහ –

417.

“ඉච්ඡාමි වොහං සුතවුද්ධිමත්තනො, සත්තොති මං සප්පුරිසා හපෙය්‍යං;
අහං සචන්තිහි මහොදධිව, න හි තාත තප්පාමි සුභාසිතෙන.

418.

“අග්ගි යථා තිණකට්ඨං දහන්තො, න කප්පති සාගරොව නදීහි;
එවමපි තෙ පණ්ඩිතා රාජසෙට්ඨ, සුත්වා න තප්පන්ති සුභාසිතෙන.

419.

“සකස්ස දාසස්ස යදා සුඤ්ඤාමි, ගාථං අහං අත්ථවතිං ජනිත්ද;
තමෙව සක්කච්ච නිසාමයාමි, න හි තාත ධම්මෙසු මම තිත්ති” ති.

තත්ථ වොති නිපාතමත්තං. “සත්තො” ති එතෙ ව මං හපෙය්‍යං ඉති ඉච්ඡාමි.
සචන්තිහිති නදීහි. සකස්සාති තිට්ඨතු, නන්ද, බ්‍රාහ්මණො, යදා අහං අත්තනො
දාසස්සපි සන්තිකෙ සුඤ්ඤාමි, තාත, ධම්මෙසු මම තිත්ති න හි අත්ථිති.

එවඤ්ච පන වත්වා “මා මං, තාත, ධනහෙතු පරිභාසසි, අහං ධම්මං සුත්වා
ආගමිස්සාමි” ති සපථං කත්වා ආගතො, ඉදානාහං පොරිසාදස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමි,
ඉදං තෙ රජ්ජං ගණ්හලා” ති රජ්ජං නියායාදෙන්තො ගාථමාහ –

420.

“ඉදං තෙ රට්ඨං සධනං සයොග්ගං, සකායුරං සබ්බකාමුපපන්තං;
කිං කාමහෙතු පරිභාසසි මං, ගච්ඡාමහං පොරිසාදස්ස ඤත්තෙ” ති.

තත්ථ ඤත්තෙති සන්තිකෙ.

තස්මිං සමයෙ පිතුරඤ්ඤො හදයං උණ්හං අහොසි. සො, “තාත සුතසොම, කිං
නාමෙතං කට්ඨෙසි, මයං චතුරඨ්ඨිනියා සෙනාය වොරං ගහස්සාමා” ති වත්වා
ගාථමාහ –

421.

“අත්තානුරක්ඛාය භවන්ති හෙතෙ, හත්ථාරොහා රථිකා පත්තිකා ව;
අස්සාරොහා යෙ ව ධනුග්ගහාසෙ, සෙනං පයුඤ්ජාම හනාම සත්තු”න්ති.

තත්ථ හනාමාති සචෙ ඵචං පයොජිතා සෙනා තං ගහෙතුං න සක්කොන්ති, අථ
නං සකලරට්ඨවාසිනො ගහෙත්වා ගන්ත්වා හනාම සත්තුං, මාරෙම තං අම්භාකං
පච්චාමිත්තන්ති අත්ථො.

අථ නං මාතාපිතරො අස්සුපුණ්ණමුඛා රොදමානා විලපන්තා, “තාත, මා ගච්ඡ,
ගන්තුං න ලබ්භා”ති යාචිංසු. සොළසසහස්සා නාටකිත්ථියොපි සෙසපරිජනොපි
“අම්භෙ අනාටෙ කත්වා කුභිං ගච්ඡසී, දෙවා”ති පරිදෙවිංසු. සකලනගරෙ කොචි
සකභාවෙන සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තො “සුතසොමො පොරිසාදස්ස කිර පටිඤ්ඤං
දත්වා ආගතො, ඉදානි චතස්සො සතාරහා ගාථා සුත්වා ධම්මකථිකස්ස සක්කාරං
කත්වා මාතාපිතරො චන්දිත්වා පුතපි කිර වොරස්ස සන්තිකං ගම්ස්සති”ති
සකලනගරං එකකොලාහලං අහොසි. සොපි මාතාපිතුනං වචනං සුත්වා ගාථමාහ —

422.

“සුදුක්කරං පොරිසාදො අකාසි, ජීවං ගහෙත්වාන අවස්සජී මං;
තං තාදිසං පුබ්බකිච්චං සරන්තො, දුබ්භෙ අහං තස්ස කථං ජනිත්ථා”ති.

තත්ථ ජීවං ගහෙත්වානාති ජීවග්ගාහං ගහෙත්වා. තං තාදිසන්ති තං තෙන කතං
තථාරූපං. පුබ්බකිච්චන්ති පුරිමං උපකාරං. ජනිත්ථාති පිතරං ආලපති.

සො මාතාපිතරො අස්සාසෙත්වා, “අම්ම තාතා, තුම්භෙ මය්හං මා චිත්තයිත්ථ,
කතකල්‍යාණො අහං, මම ඡකාමස්සග්ගිස්සරියං න දුල්ලහ”න්ති මාතාපිතරො
චන්දිත්වා ආපුච්ඡිත්වා සෙසජනං අනුසාසිත්වා පක්කාමි. තමත්ථං පකාසෙන්නො
සත්ථා ආහ —

423.

“චන්දිත්වා සො පිතරං මාතරඤ්ච, අනුසාසිත්වා නෙගමඤ්ච බලඤ්ච;
සච්චවාදී සච්චානුරක්ඛමානො, අගමාසි සො යත්ථ පොරිසාදො”ති.

තත්ථ සච්චානුරක්ඛමානොති සච්චං අනුරක්ඛමානො. අගමාසිති තං රත්තිං
නිවෙසනෙයෙව වසිත්වා පුතදිවසෙ අරුණුග්ගමනවෙලාය මාතාපිතරො චන්දිත්වා
ආපුච්ඡිත්වා සෙසජනං අනුසාසිත්වා අස්සුමුඛෙන නානප්පකාරං පරිදෙවන්තෙන
ඉත්ථාගාරාදිනා මහාජනෙන අනුගතො නගරා නික්ඛම්ම තං ජනං නිවත්තෙතුං
අසක්කොන්තො මහාමග්ගෙ දණ්ඩකෙන තිරියං ලෙඛං කඩ්ඪිත්වා “සචෙ මයි
සිනෙහො අත්ථී, ඉමං මා අතික්කම්සු”ති ආහ. මහාජනො සීලවතො තෙජවත්තස්ස
ආණං අතික්කම්තුං අසක්කොන්තො මහාසද්දෙන පරිදෙවමානො තං
සීහවිජම්භිතෙන ගච්ඡන්තං ඔලොකෙත්වා තස්මිං දස්සනුපවාරං අතික්කන්තෙ

එකරවං රවන්තො නගරං පාවිසි. සොපි ආගතමග්ගෙනෙව තස්ස සන්තිකං ගතො.
තෙන චුත්තං “අගමාසි සො යත්ථ පොරිසාදො”ති.

තතො පොරිසාදො චින්තෙසි – “සවෙ මම සභායො සුතසොමො
ආගන්තුකාමො, ආගච්ඡතු, අනාගන්තුකාමො, අනාගච්ඡතු, රුක්ඛදෙවතා යං මය්හං
ඉච්ඡති, තං කරොතු, ඉමෙ රාජානො මාරෙත්වා පඤ්චමධුරමංසෙන බලිකම්මං
කරිස්සාමි”ති චිතකං කත්වා අග්ගිං ජාලෙත්වා “අභිගාරරාසි තාව හොතු”ති තස්ස
සුලෙ තච්ඡන්තස්ස නිසින්තකාලෙ සුතසොමො ආගතො. අථ නං පොරිසාදො දිස්වා
තුට්ඨචින්තො, “සම්ම, ගන්ත්වා කත්තබ්බකිච්චං තෙ කත”න්ති පුච්ඡි. මහාසත්තො,
“ආම මහාරාජ, කස්සපදසබලෙන දෙසිතා ගාථා මෙ සුතා, ධම්මකථිකස්ස ච
සක්කාරො කතො, තස්මා ගන්ත්වා කත්තබ්බකිච්චං කතං නාම හොති”ති දස්සෙතුං
ගාථමාහ –

424.

“කතො මයා සඬිගරො බ්‍රාහ්මණෙන, රට්ඨෙ සකෙ ඉස්සරියෙ යීතෙන;
තං සඬිගරං බ්‍රාහ්මණසප්පදාය, සච්චානුරක්ඛි පුනරාගතොස්මි;
යජස්සු යඤ්ඤං බාද මං පොරිසාදා”ති.

තත්ථ යජස්සුති මං මාරෙත්වා දෙවතාය වා යඤ්ඤං යජස්සු, මංසං වා මෙ
බාදාහිති අත්ථො.

තං සුත්වා පොරිසාදො “අයං රාජා න භායති, විගතමරණහයො හුත්වා කථෙති,
කිස්ස නු බො එස ආනුභාවො”ති චින්තෙත්වා “අඤ්ඤං නත්ථී, අයං
‘කස්සපදසබලෙන දෙසිතා ගාථා මෙ සුතා’ති වදති, තාසං එතෙන ආසුභාවෙන
භවිතබ්බං, අහම්පි තං කථාපෙත්වා තා ගාථායො සොස්සාමි, එවං අහම්පි නිබ්භයො
භවිස්සාමි”ති සන්තිට්ඨානං කත්වා ගාථමාහ –

425.

“න භායතෙ බාදිතං මය්හං පච්ඡා, චිතකා අයං තාව සධුමිකාව;
නිද්ධුමකෙ පචිතං සාධුපක්කං, සුඤ්ඤාමි ගාථායො සතාරභායො”ති.

තත්ථ බාදිතන්ති බාදනං. තං බාදනං මය්හං පච්ඡා වා පුරෙ වා න පරිභායති,
පච්ඡාපි හි ත්වං මයා බාදිතබ්බොව. නිද්ධුමකෙ පචිතන්ති නිද්ධුමෙ නිජ්ඣාලෙ
අග්ගිමිහි පක්කමංසං සාධුපක්කං නාම හොති.

තං සුත්වා මහාසත්තො “අයං පොරිසාදො පාපධම්මො, ඉමං ථොකං
නිග්ගහෙත්වා ලජ්ජාපෙත්වා කථෙස්සාමි”ති චින්තෙත්වා ආහ –

426.

“අධම්මිකො ත්වං පොරිසාදකාසි, රට්ඨා ච හට්ඨො උදරස්ස හෙතු;
ධම්මඤ්චිමා අභිවදන්ති ගාථා, ධම්මො ච අධම්මො ච කුභිං සමෙති.

427.

“අධම්මිකස්ස ලුද්දස්ස, නිව්වං ලොහිතපාණිනො;
නත්ථි සච්චං කුතො ධම්මො, කිං සුතෙන කර්ස්සසි”ති.

තත්ථ ධම්මඤ්චිමාති ඉමා ව ගාථා නවලොකුත්තරධම්මං අභිවදන්ති. කුභිං සමෙතීති තත්ථ සමාගච්ඡති. ධම්මො හි සුගතිං පාපෙති නිබ්බානං වා, අධම්මො දුග්ගතිං. කුතො ධම්මොති වච්ඡච්චමත්තමිති නත්ථි, කුතො ධම්මො. කිං සුතනාති ත්වං එතෙන සුතෙන කිං කර්ස්සසි, මත්තිකාභාජනං විය හි සීභවසාය අභාජනං ත්වං ධම්මස්ස.

සො ඵ්ථං කථිතෙපි නෙව කුජ්ඣි. කස්මා? මහාසත්තස්ස මෙත්තාභාවනාය මහත්තෙන. අථ නං “කිං පන සම්ම සුතසොම අභමෙව අධම්මිකො”ති වත්ථා ගාථමාහ —

428.

“යො මංසහෙතු මිගවං වරෙය්‍ය, යො වා හනෙ පුරිසමත්තහෙතු;
උභොපි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති, කස්මා නො අධම්මිකං බුසි මං ත්ව”න්ති.

තත්ථ කස්මා නොති යෙ ජම්බුදීපතලෙ රාජානො අලඬිකතපටියත්තා මහාබලපරිවාරා රථවරගතා මිගවං වරන්තා තිබ්බෙණහි සරෙහි මිගෙ විජ්ඣන්වා මාරොන්ති, තෙ අවත්වා කස්මා ත්වං මඤ්ඤෙව අධම්මිකන්ති වදති. යදි තෙ නිද්දොසා, අභමිපි නිද්දොසො ඵ්ථාති දීපෙති.

තං සුත්වා මහාසත්තො තස්ස ලද්ධිං භින්දන්තො ගාථමාහ —

429.

“පඤ්ච පඤ්ච න ඛා භක්ඛා, ඛත්තියෙන පජානතා;
අභක්ඛං රාජ භක්ඛෙසි, තස්මා අධම්මිකො තුව”න්ති.

තස්සත්ථො — සම්ම පොරිසාද, ඛත්තියෙන නාම ඛත්තියධම්මං ජානන්තෙන පඤ්ච පඤ්ච හත්ථිආදයො දසෙව සත්තා මංසවසෙන න ඛා භක්ඛා න ඛො ඛාදිතබ්බයුත්තකා. “න ඛො”ත්ථෙව වා පායො. අපරො නයො ඛත්තියෙන ඛත්තියධම්මං ජානන්තෙන පඤ්චනබ්බෙසු සත්තෙසු සසකො, සල්ලකො, ගොධා, කපි කුම්මොති ඉමෙ පඤ්චෙව සත්තා භක්ඛිතබ්බයුත්තකා, න අඤ්ඤෙ, ත්වං පන අභක්ඛං මනුස්සමංසං භක්ඛෙසි, තෙන අධම්මිකොති.

ඉති සො නිග්ගහං පත්වා අඤ්ඤං නිස්සරණං අදිස්වා අත්තනො පාපං පටිච්ඡාදෙන්තො ගාථමාහ —

430.

“මුත්තො තුවං පොරිසාදස්ස හත්ථා, ගන්ත්වා සකං මන්දිරං කාමකාමී;

අමිත්තහත්ථං පුනරාගතොසි, න ඛත්තධම්මෙ කුසලොසි රාජා”ති.

තත්ථ න ඛත්තධම්මෙති ත්වං ඛත්තියධම්මසඬබ්බාතෙ නීතිසත්ථෙ න කුසලොසි,
අත්තනො අත්ථානත්ථං න ජානාසි, අකාරණෙනෙව තෙ ලොකෙ පණ්ඩිතොති
කිත්ති පත්ථො, අහං පන තෙ පණ්ඩිතභාවං න පස්සාමි න ජානාමි, අතිබාලොසිහි
වදති.

අථ නං මහාසත්තො, “සම්ම, ඛත්තියධම්මෙ කුසලෙන නාම මාදිසෙනෙව
භවිතබ්බං. අහඤ්භි තං ජානාමි, න පන තදත්ථාය පටිපජ්ජාමි”ති වත්ථා ගාථමාහ —

431.

“යෙ ඛත්තධම්මෙ කුසලා භවන්ති, පායෙන තෙ තෙරයිකා භවන්ති;
තස්මා අහං ඛත්තධම්මං පභාය, සච්චානුරක්ඛි පුනරාගතොස්මි;
යජස්සු යඤ්ඤං බාද මං පොරිසාදා”ති.

තත්ථ කුසලාති තදත්ථාය පටිපජ්ජනකුසලා. පායෙනාති යෙභුයොන තෙරයිකා.
යෙ පන තත්ථ න නිබ්බත්තන්ති, තෙ සෙසාපායෙසු නිබ්බත්තන්ති.

පොරිසාදො ආහ —

432.

“පාසාදවාසා පථවීගවාස්සා, කාමිත්ථියො කාසිකචන්දනඤ්ච;
සබ්බං තහි ලහසි සාමිතාය, සච්චෙන කිං පස්සසි ආනිසංස”න්ති.

තත්ථ පාසාදවාසාති, සම්ම සුතසොම, තච තිණ්ණං උතුනං අනුච්ඡවිකා
දිබ්බවිමානකප්පා තයො නිවාසපාසාදා. පථවීගවාස්සාති පථවී ව ගාවො ව අස්සා ව
බහු. කාමිත්ථියොති කාමචන්ද්‍රභූතා ඉත්ථියො. කාසිකචන්දනඤ්චාති
කාසිකචන්දනඤ්ච ලොහිතචන්දනඤ්ච. සබ්බං තහින්ති එතඤ්ච අඤ්ඤඤ්ච
උපහොගපරිහොගං සබ්බං ත්වං තහිං අත්තනො නගරෙ සාමිතාය ලහසි, සාමි හුත්ථා
යථා ඉච්ඡසි, තථා පරිභුඤ්ජිතුං ලහති, සො ත්වං සබ්බමෙතං පභාය සච්චානුරක්ඛි
ඉධාගච්ඡන්තො සච්චෙන කිං ආනිසංසං පස්සසිති.

බොධිසත්තො ආහ —

433.

“යෙ කෙවිමෙ අත්ථි රසා පථබ්බා, සච්චං තෙසං සාදුතරං රසානං;
සච්චෙ ධීතා සමණබ්‍රාහ්මණා ව, තරන්ති ජාතිමරණස්ස පාර”න්ති.

තත්ථ සාදුතරන්ති යස්මා සබ්බෙපි රසා සත්තානං සච්චකාලෙයෙව පණීතා
මධුරා භොන්ති, තස්මා සච්චං තෙසං සාදුතරං රසානං, යස්මා චා විරතිසච්චවච්ඡවච්චෙ

ධීතා ජාතිමරණසංඛ්‍යාතස්ස තෙභූමකවට්ටස්ස පාරං අමතමහානිබ්බානං තරන්ති
පාපුණන්ති, තස්මාපි තං සාදුතරන්ති.

එවමස්ස මහාසත්තො සච්චෙ ආනිසංසං කපේසි. තතො පොරිසාදො
විකසිතපදුමපුණ්ණවන්දසස්සිරිකමෙවස්ස මුඛං ඔලොකෙත්වා “අයං සුතසොමො
අඬගාරවිතකං මඤ්ච සුලං තච්ඡන්තං පස්සති, විත්තුත්‍රාසමත්තම්පිස්ස නත්ථී, කිං නු
බො එස සතාරහගාථානං ආනුභාවො, උදාහු සච්චස්ස, අඤ්ඤස්සෙව වා කස්සථී”ති
වින්තෙත්වා “පුච්ඡිස්සාමි තාව න”න්ති පුච්ඡන්තො ගාථමාහ –

434.

“මුත්තො තුවං පොරිසාදස්ස හත්ථා, ගන්ත්වා සකං මන්දිරං කාමකාමී;
අමිත්තහත්ථං පුනරාගතොසි, න හි නුත තෙ මරණභයං ජනිත්ථ;
අලිනවිත්තො අසි සච්චවාදී”ති.

මහාසත්තොපිස්ස ආවික්ඛන්තො ආහ –

435.

“කතා මෙ කල්‍යාණා අනෙකරූපා, යඤ්ඤා ශිට්ඨා යෙ විපුලා පසත්ථා;
විසොධිතො පරලොකස්ස මග්ගො, ධම්මෙ ධීතො කො මරණස්ස භායෙ.

436.

“කතා මෙ කල්‍යාණා අනෙකරූපා, යඤ්ඤා ශිට්ඨා යෙ විපුලා පසත්ථා;
අනානුතප්පං පරලොකං ගම්ප්පං, යජස්සු යඤ්ඤං අද මං පොරිසාද.

437.

“පිතා ව මාතා ව උපට්ඨිතා මෙ, ධම්මෙන මෙ ඉස්සරියං පසත්ථං;
විසොධිතො පරලොකස්ස මග්ගො, ධම්මෙ ධීතො කො මරණස්ස භායෙ.

438.

“පිතා ව මාතා ව උපට්ඨිතා මෙ, ධම්මෙන මෙ ඉස්සරියං පසත්ථං;
අනානුතප්පං පරලොකං ගම්ප්පං, යජස්සු යඤ්ඤං අද මං පොරිසාද.

439.

“ඤාතීසු මිත්තෙසු කතා මෙ කාරා, ධම්මෙන මෙ ඉස්සරියං පසත්ථං;
විසොධිතො පරලොකස්ස මග්ගො, ධම්මෙ ධීතො කො මරණස්ස භායෙ.

440.

“ඤාතීසු මිත්තෙසු කතා මෙ කාරා, ධම්මෙන මෙ ඉස්සරියං පසත්ථං;
අනානුතප්පං පරලොකං ගම්ප්පං, යජස්සු යඤ්ඤං අද මං පොරිසාද.

441.

“දින්නං මෙ දානං බහුධා බහුනං, සන්තප්පිතා සමණබ්‍රාහ්මණා ව;
විසොධිතො පරලොකස්ස මග්ගො, ධම්මෙ ධීතො කො මරණස්ස භායෙ.

442.

“දින්නං මෙ දානං බහුධා බහුනං, සන්තප්පිතා සමණබ්‍රාහ්මණා ව;
අනානුතප්පං පරලොකං ගමිස්සං, යජස්සු යඤ්ඤං අද මං පොරිසාදා” ති.

තත්ථ කල්‍යාණානි කල්‍යාණකම්මා. අනෙකරූපානි දානාදිවසෙන අනෙකවිධා.
යඤ්ඤානි දසවිධදානවත්ථුපරිච්චාගවසෙන අතිවිපුලා පණ්ඩිතෙහි පසත්ථා යඤ්ඤාපි
යිට්ඨා පවත්තිතා. ධම්මෙ ධීතොති එවං ධම්මෙ පතිට්ඨිතො මාදිසො කො නාම
මරණස්ස භායෙය්‍ය. අනානුතප්පන්ති අනානුතප්පමානො. ධම්මෙන මෙ ඉස්සරියං
පසත්ථන්ති දසවිධං රාජධම්මං අකොපෙත්ථා ධම්මෙනෙව මයා රජ්ජං පසාසිතං.
කාරාති ඤාතිසු ඤාතිකිච්චානි, මිත්තෙසු ව මිත්තකිච්චානි. දානන්ති
සවත්ථුකචෙතනා. බහුධාති බහුහි ආකාරෙහි. බහුනන්ති න පඤ්චන්තං, න දසන්තං,
සතස්සපි සහස්සස්සපි සතසහස්සස්සපි දින්නමෙව. සන්තප්පිතානි
ගහිතගහිතභාජනානි සුරෙත්ථා සුට්ඨු තප්පිතා.

තං සුත්ථා පොරිසාදො “අයං සුතසොමමහාරාජා සප්පුරිසො ඤාණසම්පන්නො
මධුරධම්මකථිකො, සවාහං එතං බාදෙය්‍යං, මුද්ධා මෙ සත්තධා ඵලෙය්‍ය, පථවී වා
පන මෙ විවරං දදෙය්‍යා” ති භීතතසිතො හුත්වා, “සම්ම, න ත්වං මයා
බාදිතබ්බිරූපො” ති වත්ථා ගාථමාහ —

443.

“විසං පජානං පුරිසො අදෙය්‍ය, ආසිවිසං ජලිතමුග්ගතෙජං;
මුද්ධාපි තස්ස විඵලෙය්‍ය සත්තධා, යො තාදිසං සච්චවාදිං අදෙය්‍යා” ති.

තත්ථ විසන්ති තත්ථෙව මාරණසමත්ථං හලාහලවිසං. ජලිතන්ති අත්තනො
විසතෙජෙන ජලිතං තෙනෙව උග්ගතෙජං අග්ගික්ඛන්ධං විස වරන්තං ආසිවිසං වා
පන සො ගීවාය ගණ්භෙය්‍ය.

ඉති සො මහාසත්තං “හලාහලවිසසදිසො ත්වං, කො තං බාදිස්සති” ති වත්ථා
ගාථා සොතුකාමො තං යාවිත්ථා තෙන ධම්මගාරවජනනත්ථං “එවරූපානං
අනවජ්ජගාථානං ත්වං අභාජන” ත්ති පටික්ඛිත්තොපි “සකලජම්බුදීපෙ ඉමිනා
සදිසො පණ්ඩිතො නත්ථී, අයං මම හත්ථා මුච්චිත්ථා ගන්ත්ථා තා ගාථා සුත්ථා
ධම්මකථිකස්ස සක්කාරං කත්ථා නලාටෙන මච්චුං ආදාය පුනාගතො, අතිවිස
සාධුරූපා ගාථා හවිස්සන්ති” ති සුට්ඨුතරං සඤ්ජාතධම්මස්සවනාදරො හුත්වා තං
යාවන්තො ගාථමාහ —

444.

“සුත්ථා ධම්මං විජානන්ති, නරා කල්‍යාණපාපකං;
අපි ගාථා සුඤ්ඤිත්වාන, ධම්මෙ මෙ රමතෙ මනො” ති.

තස්සත්ථො – “සම්ම සුතසොම, නරා නාම ධම්මං සුත්වා කල්‍යාණම්පි පාපකම්පි ජානන්ති, අප්පෙව නාම තා ගාථා සුත්වා මමපි කුසලකම්මපථධම්මෙ මනො රමෙය්‍යා” ති.

අථ මහාසත්තො “සොතුකාමො දානි පොරිසාදො, කථෙස්සාමි” ති වින්තෙත්වා “තෙන හි, සම්ම, සාධුකං සුඤ්ඤාමි” ති තං ඔභිතසොතං කත්වා නන්දබ්‍රාහ්මණෙන කථිතනියාමෙනෙව ගාථානං ථුතිං කත්වා ඡසු කාමාවචරදෙවෙසු එකකොලාහලං කත්වා දෙවතාසු සාධුකාරං දදමානාසු පොරිසාදස්ස ධම්මං කථෙසි –

445.

“සකිදෙව මහාරාජ, සබ්භි භොති සමාගමො;
සා නං සඬගති පාලෙති, නාසබ්භි බහු සඬගමො.

446.

“සබ්භිරෙව සමාසෙථ, සබ්භි කුබ්බෙථ සන්ථවං;
සතං සන්ධම්මමඤ්ඤාය, සෙය්‍යො භොති න පාපියො.

447.

“ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුවිත්තා, අථො සරිරම්පි ජරං උපෙනි;
සතඤ්ච ධම්මො න ජරං උපෙනි, සත්තො භවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති.

448.

“නහඤ්ච දුරෙ පථවී ව දුරෙ, පාරං සමුද්දස්ස තදාහු දුරෙ;
තතො භවෙ දුරතරං වදන්ති, සතඤ්ච ධම්මො අසතඤ්ච රාජා” ති.

තස්ස තෙන සුකථිතත්තා වෙව අත්තනො පණ්ඩිතභාවෙන ව තා ගාථා සබ්බඤ්ඤබුද්ධකථිතා වියාති වින්තෙත්තස්ස සකලසරීරං පඤ්චවණ්ණාය පිතියා පරිපූරි, බොධිසත්තෙ මුදුවිත්තං අභොසි, සෙතච්ඡත්තදායකං පිතරං විය නං අමඤ්ඤි. සො “අහං සුතසොමස්ස දාතබ්බං කිඤ්චි හිරඤ්ඤසුවණ්ණං න පස්සාමි, එකෙකාය පනස්ස ගාථාය එකෙකං වරං දස්සාමි” ති වින්තෙත්වා ගාථමාහ –

449.

“ගාථා ඉමා අත්ථවතී සුඛාඤ්ජනා, සුභාසිතා තුය්හ ජනින්ද සුත්වා;
ආනන්දි විත්තො සුමනො පතීතො, වත්තාරි තෙ සම්ම වරෙ දදාමි” ති.

තත්ථ ආනන්දීති ආනන්දජාතො. සෙසානි තස්සෙව වෙවචනානි. වත්තාරොපි භෙන තුට්ඨාකාරා එව.

අථ නං මහාසත්තො “කිං නාම ත්වං වරං දස්සසී” ති අපසාදෙන්තො ගාථමාහ –

450.

“යො නත්තනො මරණං බුජ්ඣසි තුවං, භිතාභිතං විනිපාතඤ්ච සග්ගං;
ගිද්ධො රසෙ දුච්චරිතෙ නිවිට්ඨො, කිං ත්වං වරං දස්සසි පාපධම්මං.

451.

“අභඤ්ච තං ‘දෙහි වර’න්ති වජ්ජං, ත්වං වාපි දත්වා න අවාකරෙය්‍ය;
සන්දිට්ඨිකං කලහම්මං විවාදං, කො පණ්ඩිතො ජානමුපබ්බජෙය්‍යා”ති.

තත්ථ යොති යො ත්වං “මරණධම්මොහමස්මි”ති අත්තනොපි මරණං න
බුජ්ඣසි න ජානාසි, පාපකම්මමෙව කරොසි. භිතාභිතන්ති “ඉදං මෙ කම්මං භිතං,
ඉදං අභිතං, ඉදං විනිපාතං නෙස්සති, ඉදං සග්ග”න්ති න ජානාසි. රසෙති
මනුස්සමංසරසෙ. වජ්ජන්ති වදෙය්‍යං. න අවාකරෙය්‍යාති වාචාය දත්වා “දෙහි මෙ
වර”න්ති වුච්චමානො න අවාකරෙය්‍යාසි න දදෙය්‍යාසි. උපබ්බජෙය්‍යාති කො ඉමං
කලහං පණ්ඩිතො උපගච්ඡෙය්‍යා.

තනො පොරිසාදො “නායං මය්‍හං සද්දහති, සද්දහාපෙස්සාමි න”න්ති ගාථමාහ

452.

“න තං වරං අරහති ජන්තු දාතුං, යං වාපි දත්වා න අවාකරෙය්‍ය;
වරස්සු සම්ම අවිකම්පමානො, පාණං චජිත්වානපි දස්සමෙවා”ති.

තත්ථ අවිකම්පමානොති අනොලියමානො.

අථ මහාසත්තො “අයං අතිවිය සුරො හුත්වා කථෙති, කර්ස්සති මෙ වචනං, වරං
ගණ්ඨස්සාමි, සචෙ පන “මනුස්සමංසං න බාදිතබ්බ”න්ති පයමමෙව වරං වාරයිස්සං,
අතිවිය කිලම්ස්සති, පයමං අඤ්ඤෙ තයො වරෙ ගහෙත්වා පච්ඡා එතං
ගණ්ඨස්සාමි”ති වින්තෙත්වා ආහ -

453.

“අරියස්ස අරියෙන සමෙති සබ්බං, පඤ්ඤස්ස පඤ්ඤාණවතා සමෙති;
පස්සෙය්‍ය තං වස්සසතං අරොගං, එතං වරානං පයමං වරාමි”ති.

තත්ථ අරියස්සාති ආචාරඅරියස්ස. සබ්බන්ති සබ්බධම්මො මිත්තධම්මො.
පඤ්ඤාණවතාති ඤාණසම්පන්නෙන. සමෙතීති ගඬිගොදකං විය යමුනොදකෙන
සංසන්දති. ධාතුසො භි සත්තා සංසන්දන්ති. පස්සෙය්‍ය තන්ති සුතසොමො
පොරිසාදස්ස වරං ජීවිතං ඉච්ඡන්තො විය පයමං අත්තනො ජීවිතවරං යාවති.
පණ්ඩිතස්ස භි “මම ජීවිතං දෙහි”ති වත්තුං අයුත්තං, අපිච සො ‘මය්‍හමෙව එස
ආරොග්‍යං ඉච්ඡති’ති වින්තෙත්වා තුස්සිස්සතීති එවමාහ.

සොපි තං සුත්වාච “අයං ඉස්සරියා ධංසෙත්වා ඉදානි මංසං බාදිතුකාමස්ස එවං
මහාඅනත්ථකරස්ස මහාවොරස්ස මය්‍හමෙව ජීවිතං ඉච්ඡති, අහො මම

හිතකාමෝ” ති තුට්ඨමානසො වඤ්චෙන්වා වරස්ස ගහිතභාවං අජානිත්වා තං වරං දදමානො ගාථමාහ —

454.

“අරියස්ස අරියෙන සමෙති සංඛං, පඤ්ඤස්ස පඤ්ඤාණවතා සමෙති;
පස්සාසි මං වස්සසතං අරොගං, එතං වරානං පයමං දදාමි” ති.

තත්ථ වරානන්ති චතුන්නං වරානං පයමං.

තතො බොධිසත්තො ආහ —

455.

“යෙ ඛත්තියාසෙ ඉධ භූමිපාලා, මුද්ධාභිසිත්තා කතනාමධෙය්‍යා;
න තාදිසෙ භූමිපතී අදෙසි, එතං වරානං දුතියං වරාමි” ති.

තත්ථ කතනාමධෙය්‍යාති මුද්ධති අභිසිත්තත්තාව “මුද්ධාභිසිත්තා” ති කතනාමධෙය්‍යා. න තාදිසෙති තාදිසෙ ඛත්තියෙ න අදෙසි මා බාදි.

ඉති සො දුතියං වරං ගණ්හන්තො පරොසත්තානං ඛත්තියානං ජීවිතවරං ගණ්හි. පොරිසාදොපිස්ස දදමානො ආහ —

456.

“යෙ ඛත්තියාසෙ ඉධ භූමිපාලා, මුද්ධාභිසිත්තා කතනාමධෙය්‍යා;
න තාදිසෙ භූමිපතී අදෙමි, එතං වරානං දුතියං දදාමි” ති.

කිං පන තෙ තෙසං සද්දං සුණන්ති, න සුණන්තීති? න සබ්බං සුණන්ති. පොරිසාදෙන හි රුක්ඛස්ස ධුමජාලඋපද්දවහයෙන පටික්කමිත්වා අග්ගි කතො, අග්ගිනො ච රුක්ඛස්ස ච අන්තරෙ නිසිදිත්වා මහාසත්තො තෙන සද්ධිං කථෙසි, තස්මා සබ්බං අසුත්වා උපඨවුපඨිං සුණංසු. තෙ “ඉදානි සුතසොමො පොරිසාදං දමෙස්සති, මා භායථා” ති අඤ්ඤමඤ්ඤං සමස්සාසෙසුං. තස්මිං බණ්ණ මහාසත්තො ඉමං ගාථමාහ —

457.

“පරොසතං ඛත්තියා තෙ ගහිතා, තලාචුතා අස්සුමුඛා රුදන්තා;
සකෙ තෙ රට්ඨෙ පටිපාදයාහි, එතං වරානං තතියං වරාමි” ති.

තත්ථ පරොසතන්ති අතිරෙකසතං. තෙ ගහිතාති තයා ගහිතා. තලාචුතාති හත්ථතලෙසු ආචුතා.

ඉති මහාසත්තො තතියං වරං ගණ්හන්තො තෙසං ඛත්තියානං සකරට්ඨනියාතනවරං ගණ්හි. කිංකාරණා? සො අබාදන්තොපි වෙරහයෙන සබ්බෙ

තෙ දාසෙ කත්වා අරඤ්ඤයෙව වාසෙය්‍යා, මාරෙත්වා වා ඡඩ්ඛෙය්‍යා, පච්චන්තං
නෙත්වා වා වික්කිණෙය්‍යා, තස්මා තෙසං සකරට්ඨනිය්‍යාතනවරං ගණ්ඨි.
ඉතරොපිස්ස දදමානො ඉමං ගාථමාහ —

458.

“පරොසතං ඛත්තියා මෙ ගහිතා, තලාවුතා අස්සුමුඛා රුදන්තා;
සකෙ තෙ රට්ඨෙ පටිපාදයාමි, එතං වරානං තතියං දදාමි”ති.

චතුත්ථං පන වරං ගණ්ඨන්තො බොධිසත්තො ඉමං ගාථමාහ —

459.

“ඡිද්දං තෙ රට්ඨං බ්‍යථිතා භයා හි, පුටු නරා ලෙණමනුප්පව්ටියා;
මනුස්සමංසං විරමෙහි රාජ, එතං වරානං චතුත්ථං වරාමි”ති.

තත්ථ ඡිද්දන්ති න සනවාසං තත්ථ තත්ථ ගාමාදීනං උට්ඨිතත්තා සව්චරං.
බ්‍යථිතා භයාහිති “පොරිසාදො ඉදානි ආගමිස්සති”ති තව භයෙන කම්පිතා.
ලෙණමනුප්පව්ටියාති දාරකෙ හත්ථෙසු ගහෙත්වා තිණගහනාදිනිලියනට්ඨානං
පව්ටියා. මනුස්සමංසන්ති දුග්ගන්ධං ජෙගුච්ඡං පටික්කුලං මනුස්සමංසං පජ්ඣ.
නිස්සක්කත්ථෙ වා උපයොගං, මනුස්සමංසතො විරමාහිති අත්ථො.

එවං චුත්තෙ පොරිසාදො පාණිං පහරිත්වා භසන්තො “සම්ම සුතසොම කිං
නාමෙතං කථෙසි, කථාහං තුම්භාකං එතං වරං දස්සාමි, සවෙ ගණ්ඨිතුකාමො,
අඤ්ඤං ගණ්ඨාහි”ති වත්වා ගාථමාහ —

460.

“අද්ධා හි සො භක්ඛො මම මනාපො, එතස්ස හෙතුම්භි වනං පව්ටියො;
සොහං කථං එත්තො උපාරමෙය්‍යං, අඤ්ඤං වරානං චතුත්ථං වරස්සු”ති.

තත්ථ වනන්ති රජ්ජං පභාය ඉමං වනං පව්ටියො.

අථ නං මහාසත්තො “ත්ථං ‘මනුස්සමංසස්ස පියතරත්තා තතො විරම්භං න
සක්කොමි’ති වදෙසි. යො හි පියං නිස්සාය පාපං කරොති, අයං බාලො”ති වත්වා
ගාථමාහ —

461.

“න වෙ ‘පියං මෙ’ති ජනින්ද තාදිසො, අත්තං නිරංකච්ච පියානි සෙවති;
අත්තාව සෙය්‍යො පරමා ව සෙය්‍යො, ලබ්භා පියා ඔව්ඨත්ථෙත පච්ඡා”ති.

තත්ථ තාදිසොති ජනින්ද තාදිසො යුවා අභිරුපො මහායසො “ඉදං නාම මෙ
පිය”න්ති පියවත්ථුලොභෙන තත්ථ අත්තානං නිරංකත්වා සබ්බසුගන්ති වෙව
සුබ්විසෙසෙහි ව වටිත්වා නිරයෙ පාතෙත්වා න වෙ පියානි සෙවති. පරමා ව

සෙයොයානි පුරිසස්ස හි පරමා පියවත්ථුම්භා අත්තාව වරතරො. කිංකාරණා? ලබ්භා පියානි, පියා නාම විසයවසෙන වෙව පුඤ්ඤෙන ව ඔවිතත්ථෙන වඩ්ඪිතත්ථෙන දිට්ඨධම්මෙ වෙව පරත්ථ ව දෙවමනුස්සසම්පත්තිං පත්වා සක්කා ලද්ධං.

එවං චුත්තෙ පොරිසාදො භයජ්ජත්තො හුත්වා “අහං සුතසොමෙන ගහිතං වරං විස්සජ්ජාපෙතුම්පි මනුස්සමංසතො විරම්තුම්පි න සක්කොමි, කිං නු ඛො කරස්සාමි” ති අස්සුපුණ්ණෙහි නෙත්තෙහි ගාථමාහ —

462.

“පියං මෙ මානුසං මංසං, සුතසොම විජානහි;
නම්හි සක්කා නිවාරෙතුං, අඤ්ඤං වරං සම්ම වරස්සු” ති.

තත්ථ විජානහිති ත්වම්පි ජානාහි.

තතො ඛොධිසත්තො ආහ —

463.

“යො වෙ ‘පියං මෙ’ ති පියානුරක්ඛි, අත්තං නිරංකච්ච පියානි සෙවති;
සොණ්ඩොව පිත්වා විසම්ස්සපානං, තෙනෙව සො හොති දුක්ඛි පරත්ථ.

464.

“යො වීධ සඬ්ඛාය පියානි හිත්වා, කිව්ජෙනපි සෙවති අරියධම්මෙ;
දුක්ඛිතොව පිත්වාන යථොසධානි, තෙනෙව සො හොති සුඛි පරත්ථා” ති.

තත්ථ යො වෙති, සම්ම පොරිසාද, යො පුරිසො “ඉදං මෙ පිය” ත්ති පාපකිරියාය අත්තානං නිරංකත්වා පියානි වත්ථුනි සෙවති, සො සුරාපෙමෙන විසම්ස්සං සුරං පිත්වා සොණ්ඩො විය තෙන පාපකම්මෙන පරත්ථ නිරයාදීසු දුක්ඛි හොති. සඬ්ඛායානි ජානිත්වා තුලෙත්වා. පියානි හිත්වානි අධම්මපටිසංයුත්තානි පියානි ඡඩ්ඬෙත්වා.

එවං චුත්තෙ පොරිසාදො කලුනං පරිදෙවත්තො ගාථමාහ —

465.

“ඔභායහං පිතරං මාතරඤ්ච, මනාපියෙ කාමගුණෙ ව පඤ්ච;
එතස්ස හෙතුම්හි වනං පටිට්ඨො, තං තෙ වරං කිත්ති මහං දදාමි” ති.

තත්ථ එතස්සානි මනුස්සමංසස්ස. කිත්ති මහන්ති කිත්ති කත්වා අහං තං වරං දෙමි.

තතො මහාසත්තො ඉමං ගාථමාහ —

466.

“න පණ්ඩිතා දිගුණමාහු වාක්‍යං, සච්චජ්ජට්ඨකාච භවන්ති සන්තො;
‘වරස්සු සම්ම’ ඉති මං අචොච, ඉච්චබ්බවී ත්වං න හි තෙ සමෙති” ති.

තත්ථ දිගුණන්ති, සම්ම පොරිසාද, පණ්ඩිතා නාම එකං වත්වා පුන තං
විසංවාදෙන්තා දුතියං වචනං න කථෙන්නි. ඉති මං අචොචාති, “සම්ම සුතසොම
වරස්සු වර” ත්ති එවං මං අභාසසි. ඉච්චබ්බවීති තස්මා යං ත්වං ඉති අබ්බවි, තං තෙ
ඉදාති න සමෙති.

සො පුන රොදන්තො එව ගාථමාහ —

467.

“අපුඤ්ඤලාභං අයසං අකිත්තිං, පාපං බහුං දුච්චරිතං කිලෙසං;
මනුස්සමංසස්ස කතෙ උපාගා, තං තෙ වරං කින්නි මහං දදෙය්‍ය” ත්ති.

තත්ථ පාපන්ති කම්මපථං අප්පත්තං. දුච්චරිතන්ති කම්මපථප්පත්තං.
කිලෙසන්ති දුක්ඛං. මනුස්සමංසස්ස කතෙති මනුස්සමංසස්ස හෙතු. උපාගාති
උපගතොම්හි. තං තෙති තං තුය්‍යං කථාහං වරං දෙමි, මා මං වාරයි, අනුකම්පං
කාරුඤ්ඤං මයි කරොහි, අඤ්ඤං වරං ගණ්භාහීති ආහ.

අථ මහාසත්තො ආහ —

468.

“න තං වරං අරහති ඡන්තු දාතුං, යං වාපි දත්වා න අවාකරෙය්‍ය;
වරස්සු සම්ම අවිකම්පමානො, පාණං චජිත්වානපි දස්සමෙවා” ති.

එවං තෙන පඨමං චුත්තගාථං ආහරිත්වා දස්සෙත්වා වරදානෙ උස්සාහෙත්තො
ගාථා ආහ —

469.

“පාණං චජන්ති සන්තො නාපි ධම්මං, සච්චජ්ජට්ඨකාච භවන්ති සන්තො;
දත්වා වරං ඛිජ්ජමවාකරොහි, එතෙන සම්පජ්ජ සුරාජසෙට්ඨ.

470.

“චජෙ ධනං අභිගවරස්ස හෙතු, අභිගං චජෙ ජීවිතං රක්ඛමානො;
අභිගං ධනං ජීවිතඤ්ඤාපි සබ්බං, චජෙ නරො ධම්මමනුස්සරන්තො” ති.

තත්ථ පාණන්ති ජීවිතං. සන්තො නාම අපි ජීවිතං චජන්ති, න ධම්මං.
ඛිජ්ජමවාකරොහීති ඉධ ඛිජ්ජං මය්‍යං දෙහීති අත්ථො. එතෙනාති එතෙන ධම්මෙන
චෙව සච්චෙන ව සම්පජ්ජ සම්පන්නො උපපන්නො හොහි. සුරාජසෙට්ඨාති තං
පග්ගණ්භන්තො ආලපති. චජෙ ධනන්ති, සම්ම පොරිසාද, පණ්ඩිතො පුරිසො
හත්ථපාදාදිම්හි අභිගෙ ජිජ්ජමානෙ තස්ස රක්ඛණත්ථාය බහුම්පි ධනං චජෙය්‍ය.

ධම්මමනුස්සරන්තොති අඛිගධනජීවිතානි පරිච්චජන්තොපි “සතං ධම්මං න විනික්කමිස්සාමි” ති එවං ධම්මං අනුස්සරන්තො.

එවං මහාසත්තො ඉමෙහි කාරණෙහි තං සච්චෙ පතිට්ඨාපෙත්වා ඉදානි අත්තනො ගුරුභාවං දස්සෙතුං ගාථමාහ —

471.

“යස්මා හි ධම්මං පුරිසො විජඤ්ඤා, යෙ චස්ස කඬ්ඛං විනයන්ති සන්තො;
තං හිස්ස දීපඤ්ච පරායණඤ්ච, න තෙන මිත්තිං ජීරයෙථ පඤ්ඤො” ති.

තත්ථ යස්මාති යම්හා පුරිසා. ධම්මන්ති කුසලාකුසලජොතකං කාරණං.
විජඤ්ඤාති විජානෙය්‍යා. තං හිස්සාති තං ආචරියකුලං එතස්ස පුග්ගලස්ස
පතිට්ඨානට්ඨෙන දීපං, උප්පන්නෙ භයෙ ගන්තබ්බට්ඨානට්ඨෙන පරායණඤ්ච. න
තෙන මිත්තින්ති තෙන ආචරියපුග්ගලෙන සහ සො පණ්ඩිතො කෙනවිපි කාරණෙන
මිත්තිං න ජීරයෙථ න විනාසෙය්‍යා.

එවඤ්ච පන චත්වා, “සම්ම පොරිසාද, ගුණවන්තස්ස ආචරියස්ස චචනං නාම
හින්දිතුං න වට්ටති, අහඤ්ච තරුණකාලෙපි තච පිට්ඨිආචරියො හුත්වා ඛහුං සික්ඛං
සික්ඛාපෙසිං, ඉදානිපි බුද්ධලීලාය සතාරහා ගාථා තෙ කට්ඨෙසිං, තෙන මෙ චචනං
කාතුං අරහසි” ති ආහ. තං සුත්වා පොරිසාදො “අයං සුතසොමො මය්හං ආචරියො
චෙච පණ්ඩිතො ච, චරො චස්ස මයා දින්තො, කිං සක්කා කාතුං, එකස්මිං
අත්තභාවෙ මරණං නාම ධූවං, මනුස්සමංසං න බාදිස්සාමි, දස්සාමිස්ස වර” න්ති
අස්සුධාරාහි පවත්තමානාහි උට්ඨාය සුතසොමනරින්දස්ස පාදෙසු පතිත්වා වරං
දදමානො ඉමං ගාථමාහ —

472.

“අද්ධා හි සො භක්ඛො මම මනාපො, එතස්ස භෙතුම්හි චනං පටිට්ඨො;
සචෙ ච මං යාවසි එතමත්ථං, එතම්පි තෙ සම්ම වරං දදාමි” ති.

අථ නං මහාසත්තො එවමාහ — “සම්ම, සීලෙ ධීතස්ස මරණම්පි වරං, ගණ්භාමි,
මහාරාජ, තයා දින්තං වරං, අජ්ජ පට්ඨාය අරියපටෙ පතිට්ඨිතොසි, එවං සන්තෙපි තං
යාවාමි, සචෙ තෙ මයි සිනෙහො අත්ථි, පඤ්ච සීලානි ගණ්භ, මහාරාජා” ති. “සාධු,
සම්ම, දෙහි මෙ සීලානි” ති. “ගණ්භ මහාරාජා” ති. සො මහාසත්තං
පඤ්චපතිට්ඨිතෙන චන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. මහාසත්තොපි නං පඤ්චසීලෙසු
පතිට්ඨාපෙසි. තස්මිං ඛණෙ තත්ථ සන්නිපතිතා භූමිමා දෙවා මහාසත්තෙ පීතිං
ජනෙත්වා “අවිචිතො යාව භවග්ගා අඤ්ඤො පොරිසාදං මනුස්සමංසතො
නිවාරෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, අහො සුතසොමෙන දුක්කරතරං කත” න්ති
මහත්තෙන සද්දෙන චනං උන්නාදෙන්තා සාධුකාරං අදංසු. තෙසං සද්දං සුත්වා
වාතුමහාරාජිකාති එවං යාව බ්‍රහ්මලොකා එකකොලාහලං අහොසි. රුක්ඛෙ
ලග්ගිතරාජානොපි තං දෙවතානං සාධුකාරසද්දං සුණංසු. රුක්ඛදෙවතාපි
සකම්මානෙ ධීතාව සාධුකාරමදාසි. ඉති දෙවතානං සද්දොච සුයති, රූපං න දිස්සති.

දෙවතානං සාධුකාරසද්දං සුත්වා රාජානො වින්තයිංසු – “සුතසොමං නිස්සාය නො ජීවිතං ලද්ධං, දුක්කරං කතං සුතසොමෙන පොරිසාදං දමෙන්තෙනා”ති බොධිසත්තස්ස ථුතිං කරිංසු. පොරිසාදො මහාසත්තස්ස පාදෙ වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං බොධිසත්තො – “සම්ම, ඛත්තියෙ මොවෙහි”ති ආහ. සො වින්තෙසි “අහං එතෙසං පච්චාමිත්තො, එතෙ මයා මොචිතා ‘ගණ්හථ නො පච්චාමිත්ත’න්ති මං හිංසෙය්සුං, මයා ජීවිතං වජන්තෙනපි න සක්කා සුතසොමස්ස සන්තිකා ගහිතං සීලං හින්දිතුං, ඉමිනා සද්ධියෙව ගන්ත්වා මොවෙස්සාමි, එවං මෙ භයං න භවිස්සති”ති. අථ බොධිසත්තං වන්දිත්වා, “සුතසොම, උභොපි ගන්ත්වා ඛත්තියෙ මොවෙස්සාමා”ති වත්වා ගාථමාහ –

473.

“සත්ථා ව මෙ හොසි සබ්බා ව මෙසි, වචනම්පි තෙ සම්ම අහං අකාසිං;
තුචම්පි මෙ සම්ම කරොහි වාක්ඛං, උභොපි ගන්ත්වාන පමොවයාමා”ති.

තත්ථ සත්ථාති සග්ගමග්ගස්ස දෙසිතත්තා සත්ථා ව, තරුණකාලතො පට්ඨාය සබ්බා ව.

අථ නං බොධිසත්තො ආහ –

474.

“සත්ථා ව තෙ හොමි සබ්බා ව ත්‍යම්හි, වචනම්පි මෙ සම්ම තුචං අකාසිං;
අහම්පි තෙ සම්ම කරොමි වාක්ඛං, උභොපි ගන්ත්වාන පමොවයාමා”ති.

එවං වත්වා තෙ උපසඬ්ඛමිත්වා ආහ –

475.

“කම්මාසපාදෙන විහෙයිතත්ථ, තලාචුතා අස්සුමුඛා රුදන්තා;
න ජාතු දුබ්බෙථ ඉමස්ස රඤ්ඤො, සච්චප්පට්ඨඤ්ඤං මෙ පටිස්සුණාථා”ති.

තත්ථ කම්මාසපාදෙනාති ඉදං මහාසත්තො “උභොපි ගන්ත්වාන පමොවයාමා”ති සම්පට්ඨිත්වා “ඛත්තියා නාම මානථද්ධා හොන්ති, මුත්තමත්තාව ‘ඉමිනා මයං විහෙයිතම්හා’ති පොරිසාදං පොථෙය්‍යුම්පි හනෙය්‍යුම්පි, න බො පනෙස තෙසු දුබ්භිස්සති, අහං එකකොච ගන්ත්වා පට්ඨඤ්ඤං තාව තෙසං ගණ්හිස්සාමි”ති වින්තෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තෙ හත්ථතලෙ ආචුතිත්වා අග්ගපාදඬුලීහි භූමිං ඵුසමානාහි රුක්ඛසාබ්බසු ඔලග්ගිතෙ වාතප්පහරණකාලෙ නාගදන්තෙසු ඔලග්ගිතකුරණ්ඩකදාමානි විය සම්පරිවත්තන්තෙ අද්දස. තෙපි තං දිස්වා “ඉදානිම්හා මයං අරොගා”ති එකප්පහාරෙතෙව මහාවිරවං රවිංසු. අථ නෙ මහාසත්තො “මා භායිත්ථා”ති අස්සාසෙත්වා “මයා පොරිසාදො දමිතො, තුම්හාකං අභයං ගහිතං, තුම්හෙ පන මෙ වචනං කරොථා”ති වත්වා එවමාහ. තත්ථ න ජාතුති එකංසෙනෙව න දුබ්බෙථ.

තෙ ආහංසු -

476.

“කම්මාසපාදෙන විහෙයිතම්භා, තලාවුතා අස්සුමුබා රුදන්තා;
න ජාතු දුබ්බෙම ඉමස්ස රඤ්ඤො, සච්චප්පට්ඤ්ඤං තෙ පටිස්සුණාමා”ති.

තත්ථ පටිස්සුණාමාති “එවං පට්ඤ්ඤං අධිවාසෙම සම්පට්ඨිජාම, අපිච ඛො පන
මයං කිලන්තා කට්ඨං න සක්කොම, තුම්භෙ සබ්බසත්තානං සරණං, තුම්භෙව
කට්ඨං, මයං වො වචනං සුත්වා පට්ඤ්ඤං දස්සාමා”ති.

අථ තෙ ඛොධිසත්තො “තෙන හි පට්ඤ්ඤං දෙථා”ති වත්වා ගාථමාහ -

477.

“යථා පිතා වා අථ වාපි මාතා, අනුකම්පකා අත්ථකාමා පජානං.,

එවමෙව වො භොතු අයඤ්ච රාජා, තුම්භෙ ච වො භොථ යට්ඨෙ පුත්තා”ති.

අථ නං තෙපි සම්පට්ඨිජමානා ඉමං ගාථමාහංසු -

478.

“යථා පිතා වා අථ වාපි මාතා, අනුකම්පකා අත්ථකාමා පජානං;
එවමෙව නො භොතු අයඤ්ච රාජා, මයම්පි හෙස්සාම යට්ඨෙ පුත්තා”ති.

තත්ථ තුම්භෙ ච වොති වො-කාරො නිපාතමත්තං.

ඉති මහාසත්තො තෙසං පට්ඤ්ඤං ගහෙත්වා පොරිසාදං පක්කොසිත්වා “එහි,
සම්ම, ඛත්තියෙ මොචෙහි”ති ආහ. සො ඛග්ගං ගහෙත්වා එකස්ස රඤ්ඤො
ඛන්ධනං ඡින්දි. රාජා සත්තාහං නිරාහාරො වෙදනප්පත්තො සහ ඛන්ධනඡෙදා
මුච්ඡිතො භූමියං පති. තං දිස්වා මහාසත්තො කාරුඤ්ඤං කත්වා, “සම්ම පොරිසාද,
මා එවං ඡින්දි”ති එකං රාජානං උභොහි හත්ථෙහි දළ්ඞං ගහෙත්වා උරෙ කත්වා
“ඉදානි ඛන්ධනං ඡින්දාහි”ති ආහ. පොරිසාදො ඛග්ගෙන ඡින්දි. මහාසත්තො
ථාමසම්පන්නතාය නං උරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා ඔරසපුත්තං විය මුදුවිත්තෙන
ඔතාරෙත්වා භූමියං නිපජ්ජාපෙසි. එවං සබ්බෙපි තෙ භූමියං නිපජ්ජාපෙත්වා වණෙ
ධොවිත්වා දාරකානං කණ්ණතො සුත්තකං විය සණ්කං රජ්ජයො නික්කඩ්ඪිත්වා
පුබ්බලොහිතං ධොවිත්වා වණෙ නිද්දොසෙ කත්වා, “සම්ම පොරිසාද, එකං
රුක්ඛතවං පාසාණෙ සංසිත්වා ආහරා”ති ආහරාපෙත්වා සච්චකිරියං කත්වා තෙසං
හත්ථතලානි මක්ඛෙසි. තඬ්ඛණඤ්ඤෙව වණො ථාසුකං අහොසි. පොරිසාදො
තණ්ඩුලං ගහෙත්වා තරලං පච්චි, උභො ජනා පරොසතං ඛත්තියෙ පායෙසුං. ඉති තෙ
සබ්බෙව සන්තප්පිතා, සුරියො අත්ථඬිගතො. පුනදිවසෙ පාතො ව මජ්ඣන්තිකෙ ව
සායඤ්ච තරලමෙව පායෙත්වා තතියදිවසෙ සසිත්ථකයාගුං පායෙසුං, තාවතා තෙ
අරොගා අහෙසුං.

අපි නො මහාසත්තො “ගන්තුං සක්ඛිස්සපා” ති පුච්ඡිත්වා “ගච්ඡාමා” ති චුත්තෙ “එහි, සම්ම පොරිසාද, සකං රට්ඨං ගච්ඡාමා” ති ආහ. සො රොදමානො තස්ස පාදෙසු පතිත්වා “ත්වං, සම්ම, රාජානො ගහෙත්වා ගච්ඡ, අහං ඉධෙව වනමුලඵලානි බාදන්තො වසිස්සාමි” ති ආහ. “සම්ම, ඉධ කිං කරිස්සසි, රමණීයං තෙ රට්ඨං, බාරාණසියං රජ්ජං කාරෙහි” ති. “සම්ම කිං කපෙසි, න සක්කා මයා තත්ථ ගන්තුං, සකලනගරවාසිනො හි මෙ වෙරිනො, තෙ ‘ඉමිනා මය්හං මාතා බාදිතා, මය්හං පිතා, මය්හං භාතා’ ති මං පරිභාසිස්සන්ති, ‘ගණ්හථ ඉමං වොර’ න්ති එකෙකදණ්ඨෙන වා එකෙකලෙඬ්ඞුනා වා මං ජීවිතා වොරොපෙස්සන්ති, අහඤ්ච තුම්භාකං සන්තිකෙ සිලෙසු පතිට්ඨිනො, ජීවිතහෙතුපි න සක්කා මයා පරං මාරෙතුං, තස්මා නාහං ගච්ඡාමි, අහං මනුස්සමංසනො විරතත්තා කිත්තකං ජීවිස්සාමි, ඉදානි මම තුම්භාකං දස්සනං නත්ථි” ති රොදිත්වා “ගච්ඡථ තුම්භෙ” ති ආහ. අපි මහාසත්තො තස්ස පිට්ඨිං පරිමජ්ජිත්වා, “සම්ම පොරිසාද, මා චිත්තයි, සුතසොමො නාමාහං, මයා තාදිසො කක්ඛලො ඵරුසො විනිතො, බාරාණසිවාසිකෙසු කිං වත්තබ්බං අත්ථි, අහං තං තත්ථ පතිට්ඨාපෙස්සාමි, අසක්කොන්තො අත්තනො රජ්ජං ද්විධා හින්දිත්වා දස්සාමි” ති චත්වා “තුම්භාකම්පි නගරෙ මම වෙරිනො අත්ථියෙවා” ති චුත්තෙ “ඉමිනා මම වචනං කරොන්තෙන දුක්කරං කතං, යෙන කෙනචි උපායෙන පොරාණකයසෙ පතිට්ඨපෙතබ්බො එස මයා” ති චිත්තෙත්වා තස්ස පලොභනත්ථාය නගරසම්පත්තිං වණ්ණෙත්තො ආහ —

479.

“චතුප්පදං සකුණඤ්චාපි මංසං, සුදෙහි රන්ධං සුකතං සුනිට්ඨිතං;
සුධංව ඉන්දො පරිභුඤ්ජියාන, හිත්වා කපෙතො රමසි අරඤ්ඤෙ.

480.

“තා බත්තියා වෙල්ලිවිලාකමජ්ඣා, අලඬකතා සම්පරිවාරයිත්වා;
ඉන්දංව දෙවෙසු පමොදයිංසු, හිත්වා කපෙතො රමසි අරඤ්ඤෙ.

481.

“තම්බුපධානෙ බහුගොණකම්හි, සුභම්හි සබ්බස්සයනම්හි සඬගෙ;
සෙය්‍යස්ස මජ්ඣම්හි සුඛං සයිත්වා
හිත්වා කපෙතො රමසි අරඤ්ඤෙ.

482.

“පාණිස්සරං කුම්භථුණං නිසිංච, අපොපි වෙ නිප්පුරිසම්පි තූරියං;
බහුං සුගීතඤ්ච සුවාදිතඤ්ච, හිත්වා කපෙතො රමසි අරඤ්ඤෙ.

483.

“උය්‍යානසම්පන්නං පහුතමාලාං, මිගාජිනුපෙතං පුරං සුරම්මං;
හයෙහි නාගෙහි රථෙහුපෙතං, හිත්වා කපෙතො රමසි අරඤ්ඤෙ” ති.

තත්ථ සුකතන්ති නානප්පකාරෙහි සුට්ඨ කතං. සුනිට්ඨිතන්ති
 නානාසම්භාරයොජනෙන සුට්ඨ නිට්ඨිතං. කට්ඨකොති කථං ඵකො. රමසීති
 මූලඵලාදීනි බාදන්තො කථං රමස්සසි, “ඵහි, මහාරාජ, ගමිස්සාමා” ති.
 වෙල්ලිවිලාකමප්ඤ්ඤාති ඵත්ථ වෙල්ලිති රාසි, විලාකමප්ඤ්ඤාති විලග්ගමප්ඤ්ඤා.
 උත්තත්තසනසුවණ්ණරාසිපභා වෙව තනුදීසමප්ඤ්ඤා වාති දස්සෙති. දෙවෙසුති
 දෙවලොකෙසු අවිජරා ඉන්ද්‍රං විය රමණීයෙ බාරාණසිනගරෙ පුබ්බෙ තං පමොදයිංසු,
 තා හිත්වා ඉධ කිං කරිස්සසි, “ඵහි, සම්ම, ගච්ඡාමා” ති. තම්බුපධානෙන
 රත්තූපධානෙන. සබ්බස්සයනම්හිති සබ්බත්ථරණත්ථනෙ සයනෙන. සචගෙති
 අනෙකභූමිකෙ දස්සෙත්වා අද්ධරත්තඅභිගයුත්තෙන තත්ථ ත්වං පුබ්බෙ සයිති
 අත්ථො. සුබන්ති තාදිසස්ස සයනස්ස මප්ඤ්ඤාති සුබං සයිත්වාන ඉදානි කථං
 අරඤ්ඤෙ රමස්සසි, “ඵහි ගච්ඡාම, සම්මා” ති. නිසීට්ඨති රත්තිභාගෙ. හිත්වාති
 ඵවරූපං සම්පත්තිං ඡඩ්ඛෙත්වා. උය්‍යානසම්පන්නං පහුතමාලාන්ති, මහාරාජ, තච
 උය්‍යානසම්පන්නං නානාවිධපූජ්ථං. මිගාජිත්තූපෙතං පුරං සුරම්මන්ති තං උය්‍යානං
 මිගාජිතං නාම නාමෙන, තෙන උපෙතං පුරම්පි තෙ සුට්ඨ රම්මං. හිත්වාති ඵවරූපං
 මනොරමං නගරං ඡඩ්ඛෙත්වා.

ඉති මහාසත්තො “අප්පෙව නාමෙස පුබ්බෙ උපභුත්තපරිභොගරසං සරිත්වා
 ගන්තුකාමො භවෙය්‍යා” ති පයමං භොජනෙන පලොභෙසි, දුතියං කිලෙසෙන,
 තතියං සයනෙන, චතුත්ථං නච්චගීතවාදිතෙන, පඤ්චමං උය්‍යානෙන වෙව නගරෙන
 වාති ඉමෙහි ඵත්තකෙහි පලොභෙත්වා “ඵහි, මහාරාජ, අහං තං ආදාය ගන්ත්වා
 බාරාණසියං පතිට්ඨාපෙත්වා පච්ඡා සකරට්ඨං ගමිස්සාමි, සවෙ බාරාණසිරජ්ජං න
 ලහිස්සසි, උපච්චරජ්ජං තෙ දස්සාමි, කිං තෙ අරඤ්ඤවාසෙන, මම වචනං
 කරොහි” ති ආහ. සො තස්ස වචනං සුත්වා ගන්තුකාමො හුත්වා “සුතසොමො
 මය්හං අත්ථකාමො අනුකම්පකො, පයමං මං කල්‍යාණෙ පතිට්ඨාපෙත්වා ‘ඉදානි
 පොරාණකයසෙව පතිට්ඨාපෙස්සාමි’ ති වදති, සක්ඛිස්සති වෙස පතිට්ඨාපෙතුං,
 ඉමිනා සද්ධිංයෙව ගන්තුං වට්ටති, කිං මෙ අරඤ්ඤවාසෙනා” ති වින්තෙත්වා
 තුට්ඨවිත්තො තස්ස ගුණං නිස්සාය වණ්ණං කට්ඨකාමො “සම්ම, සුතසොම,
 කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගතො සාධුතරං, පාපමිත්තසංසග්ගතො වා පාපතරං නාම
 නත්ථි” ති වත්වා ආහ –

484.

“කාළපක්ඛෙ යථා වන්දො, භායතෙව සුවෙ සුවෙ;
 කාළපක්ඛුපමො රාජ, අසතං හොති සමාගමො.

485.

“යථාහං රසකමාගම්ම, සුදං කාපුරිසාධමං;
 අකාසිං පාපකං කම්මං, යෙන ගච්ඡාමි දුග්ගතිං.

486.

“සුක්කපක්ඛෙ යථා වන්දො, වඩ්ඪතෙව සුවෙ සුවෙ;

සුක්කපක්ඛුපමො රාජ, සතං හොති සමාගමො.

487.

“යථාහං තුට්ඨාගම්ම, සුතසොම විජානහි;
කාහාමි කුසලං කම්මං, යෙන ගච්ඡාමි සුග්ගතිං.

488.

“ථලෙ යථා වාරි ජනිත්ද වුට්ඨං, අනද්ධනෙය්‍යං න චිරට්ඨිතීකං;
එවම්පි හොති අසතං සමාගමො, අනද්ධනෙය්‍යො උදකං ථලෙව.

489.

“සරෙ යථා වාරි ජනිත්ද වුට්ඨං, චිරට්ඨිතීකං නරචිරසෙට්ඨ;
එවම්පි වෙ හොති සතං සමාගමො, චිරට්ඨිතීකො උදකං සරෙව.

490.

“අබ්‍යායිකො හොති සතං සමාගමො, යාවම්පි තිට්ඨෙය්‍යා තථෙව හොති;
බ්‍රිජ්ජඤ්ඤි වෙති අසතං සමාගමො, තස්මා සතං ධම්මො අසබ්බි ආරකා”ති.

තත්ථ සුචෙ සුචෙති දිවසෙ දිවසෙ. අනද්ධනෙය්‍යන්ති න අද්ධානක්ඛමං. සරෙති සමුද්දෙ. නරචිරසෙට්ඨාති නරෙසු චිරියෙන සෙට්ඨ. උදකං සරෙවාති සමුද්දෙ වුට්ඨඋදකං විය. අබ්‍යායිකොති අවිගච්ඡනකො. යාවම්පි තිට්ඨෙය්‍යාති යත්තකං කාලං ජීවිතං තිට්ඨෙය්‍යා, තත්තකං කාලං තථෙව හොති, න ජීරති සප්පුරිසෙහි මිත්තභාවොති.

ඉති පොරිසාදො සත්තහි ගාථාහි මහාසත්තස්සෙව චණ්ණං කථෙයි.
මහාසත්තොපි පොරිසාදඤ්ඤෙව තෙ ව රාජානො ගහෙත්වා අත්තනො පච්චන්තගාමං අගමාසි. පච්චන්තගාමවාසිනො මහාසත්තං දිස්වා නගරං ගන්ත්වා අමච්චානං ආචික්ඛිංසු. අමච්චා බලකායං ආදාය ගන්ත්වා පරිවාරයිංසු. මහාසත්තො තෙන පරිවාරෙන බාරාණසිරජ්ජං අගමාසි. අන්තරාමග්ගෙ ජනපදවාසිනො බොධිසත්තස්ස පණ්ණාකාරං දත්වා අනුගච්ඡිංසු, මහත්තො පරිවාරො අහොසි, තෙන සද්ධිං බාරාණසිං පාපුණි. තදා පොරිසාදස්ස පුත්තො රාජා හොති, සෙනාපති කාලහත්ථියෙව. නාගරා රඤ්ඤො ආරොචයිංසු – “මහාරාජ, සුතසොමො කිර පොරිසාදං දමෙත්වා ආදාය ඉධාගච්ඡති, නගරමස්ස පවිසිතුං න දස්සාමා”ති සීසං නගරද්වාරාති පිදහිත්වා ආවුධහත්වා අට්ඨංසු. මහාසත්තො ද්වාරානං පිහිතභාවං ඤත්වා පොරිසාදඤ්ඤෙව පරොසතඤ්ඤෙව රාජානො ඔභාය කතිපයෙහි අමච්චෙහි සද්ධිං ආගන්ත්වා “අහං සුතසොමරාජා, ද්වාරං විවරවා”ති ආහ. පුරිසා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. සො “බ්‍රිජ්ජං විවරවා”ති විවරාපෙසි. මහාසත්තො නගරං පාචිසි. රාජා ච කාලහත්ථි වස්ස පච්චුග්ගමනං කත්වා ආදාය පාසාදං ආරොපයිංසු.

සො රාජපල්ලඨකෙ නිසිදිත්වා පොරිසාදස්ස අග්ගමහෙසිං සෙසාමච්චෙ ව පක්කොසාපෙත්වා කාලහත්ථිං ආහ – “කාලහත්ථි, කස්මා රඤ්ඤො නගරං

පවිසිතුං න දෙථා” ති? “සො රජ්ජං කාරෙන්තො ඉමස්මිං නගරෙ බහු මනුස්සෙ බාදි,
 බත්තියෙහි අකත්තබ්බං කරි, සකලජම්බුදීපං ඡිද්දමකාසි, එවරුපො පාපධම්මො,
 තෙන කාරණෙනා” ති. “ඉදානි ‘සො එවරුපං කරිස්සති’ ති මා විත්තයිත්ථ, අහං තං
 දමෙත්වා සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසිං, ජීවිතහෙතුපි කඤ්චි න විහෙයෙස්සති, නත්ථි වො
 තතො භයං, එවං මා කරිත්ථ, පුත්තෙහි නාම මාතෘපිතරො පටිජග්ගිතබ්බා,
 මාතෘපිතුපොසකා හි සග්ගං ගච්ඡන්ති, ඉතරෙ නිරය” ති එවං සො නිවාසනෙ
 නිසින්තස්ස පුත්තරාජස්ස ඔවාදං දත්වා, “කාළහත්ථි, ත්වං රඤ්ඤො සභායො වෙව
 සෙවකො ව, රඤ්ඤාපි මහත්තෙ ඉස්සරියෙ පතිට්ඨාපිතො, තයාපි රඤ්ඤො අත්ථං
 වරිතුං වට්ටති” ති සෙනාපතිම්පි අනුසාසිත්වා, “දෙවි, ත්වම්පි කුලගෙහා ආගන්ත්වා
 තස්ස සන්තිකෙ අග්ගමහෙසිට්ඨානං පත්වා පුත්තධිතාහි වඩ්ඪිජ්ජත්තා, තයාපි තස්ස
 අත්ථං වරිතුං වට්ටති” ති දෙවියාපි ඔවාදං දත්වා තමෙවත්ථං මත්ථකං පාපෙතුං
 ධම්මං දෙසෙන්තො ගාථා ආභ -

491.

“න සො රාජා යො අජෙය්‍යං ජිනාති, න සො සබ්බා යො සබ්බරං ජිනාති;
 න සා හරියා යා පතිතො න විහෙති, න තෙ පුත්තා යෙ න හරන්ති ජිණ්ණං.

492.

“න සා සභා යත්ථ න සන්ති සන්තො, න තෙ සන්තො යෙ න භණන්ති
 ධම්මං;
 රාගඤ්ච දොසඤ්ච පහාය මොහං, ධම්මං භණන්තාව භවන්ති සන්තො.

493.

“නාභාසමානං ජානන්ති, මිස්සං බාලෙහි පණ්ඩිතං;
 භාසමානඤ්ච ජානන්ති, දෙසෙන්තං අමතං පදං.

494.

“භාසයෙ ජොතයෙ ධම්මං, පග්ගණ්හෙ ඉසිනං ධජං;
 සුභාසිතද්ධජා ඉසයො, ධම්මො හි ඉසිනං ධජො” ති.

තත්ථ අජෙය්‍යන්ති අජෙය්‍යා නාම මාතෘපිතරො, තෙ ජිනන්තො රාජා නාම න
 හොති. සචෙ ත්වම්පි පිතු සන්තකං රජ්ජං ලභිත්වා තස්ස පටිසත්තු හොසි,
 අකිච්චකාරී නාම භවිස්සසි. සබ්බරං ජිනාතීති කුට්ඨිබෙන ජිනාති. සචෙ ත්වං,
 කාළහත්ථි, රඤ්ඤො සද්ධිං මිත්තධම්මං න පුරෙසි, අධම්මට්ඨො හුත්වා නිරයෙ
 නිබ්බත්තිස්සසි. න විහෙතීති න භායති. සචෙ ත්වං රඤ්ඤො න භායසි, හරියාධම්මෙ
 ධිතා නාම න හොසි, අකිච්චකාරී නාම භවිස්සසි. ජිණ්ණන්ති මහල්ලකං. තස්මිඤ්ච
 කාලෙ අහරන්තා පුත්තා පුත්තා නාම න හොන්ති.

සන්තොති පණ්ඩිතා. යෙ න භණන්ති ධම්මන්ති යෙ පුච්ඡිතා සච්චසභාවං න
 වදන්ති, න තෙ පණ්ඩිතා නාම. ධම්මං භණන්තාවාති එතෙ රාගාදයො පහාය පරස්ස

හිතානුකම්පකා හුත්වා සභාවං භණන්තාව පණ්ඩිතා නාම භොන්ති. නාභාසමානන්ති න අභාසමානං. අමතං පදන්ති අමතමහානිබ්බානං දෙසෙන්තං “පණ්ඩිතො”ති ජානන්ති, තෙනෙව පොරිසාදො මං ඤත්වා පසන්නචිත්තො චත්තාරො වරෙ දත්වා පඤ්චස්ස සිලෙස්ස පතිට්ඨිතො. භාසයෙති පණ්ඩිතො පුරිසො ධම්මං භාසෙය්‍ය ජොතෙය්‍ය, බුද්ධාදයො ඉසයො යස්මා ධම්මො එතෙසං ධජො, තස්මා සුභාසිතද්ධජා නාම සුභාසිතං පග්ගණ්හන්ති, බාලා පන සුභාසිතං පග්ගණ්හන්තා නාම නත්ථිති.

ඉමස්ස ධම්මකථං සුත්වා රාජා ව සෙනාපති ව දෙවි ව තුට්ඨා “ගච්ඡාම, මහාරාජ, ආනෙමා”ති වත්වා නගරෙ හෙරිං වරාපෙත්වා නාගරෙ සන්නිපාතෙත්වා “තුම්හෙ මා භායින්ථ, රාජා කිර ධම්මෙ පතිට්ඨිතො, එථ නං ආනෙමා”ති මහාජනං ආදාය මහාසත්තං පුරතො කත්වා රඤ්ඤො සන්නිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා කප්පකෙ උපට්ඨාපෙත්වා කප්පිතකෙසමස්සුං න්භානානුලිත්තපසාධිතං රාජානං රතනරාසිමිහි ධ්වපෙත්වා අභිසිඤ්චිත්වා නගරං පවෙසෙස්සුං. පොරිසාදො රාජා හුත්වා පරොසතානං බත්තියානං මහාසත්තස්ස ව මහාසක්කාරං කාරෙසි. “සුතසොමනරින්දෙන කිර පොරිසාදං දමෙත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨාපිතො”ති සකලජම්බුදීපෙ මහාකොලාහලං උදපාදි. ඉන්ද්‍රපත්ථනගරවාසිනොපි “රාජා නො ආගච්ඡතු”ති දූතං පහිණිංසු. සො තත්ථ මාසමත්තං වසිත්වා, “සම්ම, ගච්ඡාමහං, ත්වං අප්පමත්තො භොහි, නගරද්වාරෙස්ස ව මජ්ඣෙකෙ වාති පඤ්ච දානසාලායො කාරෙහි, දස රාජධම්මෙ අකොපෙත්වා අගතිගමනං පරිහරා”ති පොරිසාදං ඔවදි. පරොසතාහි රාජධානීහි බලකායො යෙභුයොන සන්නිපති. සො තෙන බලකායෙන පරිවුතො බාරාණසිතො නික්ඛම්. පොරිසාදොපි නික්ඛම්ත්වා උපඨිඨපථා නිවත්ති. මහාසත්තො අවාහනානං රාජුනං වාහනානි දත්වා උයොපෙසි. තෙපි රාජානො තෙන සද්ධිං සම්මොදිත්වා මහාසත්තං වන්දනාදීනි කත්වා අත්තනො අත්තනො ජනපදං අගමිංසු.

මහාසත්තොපි නගරං පත්වා ඉන්ද්‍රපත්ථනගරවාසීහි දෙවනගරං විය අලඬිකතනගරං පවිසිත්වා මාතෘපිතරො වන්දිත්වා මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා මහාතලං අභිරුහි. සො ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙත්තො වින්තෙසි – “රුක්ඛදෙවතා මය්හං බහුපකාරා, බලිකම්මලාහමස්සා කර්ස්සාමි”ති. සො තස්ස නිග්‍රොධස්ස අවිදුරෙ මහන්තං තළාකං කාරෙත්වා බහුනි කුලානි පෙසෙත්වා ගාමං නිවෙසෙසි. ගාමො මහා අහොසි අසීතිමත්තආපණ්ණසහස්සපටිමණ්ඩිතො. තම්පි රුක්ඛමුලං සාබත්තතො පට්ඨාය සමතලං කාරෙත්වා පරික්ඛිත්තවෙදිකතොරණද්වාරයුත්තං අකාසි, දෙවතා අභිජ්ජෙදි. කම්මාසපාදස්ස දම්තට්ඨානෙ නිවුට්ඨත්තා පන සො ගාමො කම්මාසදම්මනිගමො නාම ජානො. තෙපි සබ්බෙ රාජානො මහාසත්තස්ස ඔවාදෙ යත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා ආයුපරියොසානෙ සග්ගං පුරයිංසු.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා සච්චානි පකාසෙත්වා “න, හික්ඛවෙ, ඉදානෙවාහං අඬිගුලිමාලං දමෙමි, පුබ්බෙපෙස මයා දම්නොයෙවා”ති වත්වා ජාතකං සමොධානෙසි “තදා පොරිසාදො රාජා අඬිගුලිමාලො අහොසි, කාළහත්ථි සාරිපුත්තො, නන්දබ්‍රාහ්මණො ආනන්දො, රුක්ඛදෙවතා කස්සපො, සක්කො

අනුරුද්ධො, සෙසරාජානො බුද්ධපරිසා, මාතෘපිතරො මහාරාජකුලානි,
සුතසොමරාජා පන අහමෙව අහොසි''න්ති.

මහාසුතසොමජාතකවණ්ණනා පඤ්චමා.

ජාතකුද්දානං —

සුමුඛො පන හංසවරො ච මහා, සුධභොජනිකො ච පරො පවරො;
සකුණාලදිජාධිපතිවිභයනො, සුතසොමවරුක්තමසවිභයනොති.

අසිතිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චමො භාගො නිට්ඨිතො.